W. SCOTT.

DE OUDE PELGRIM.

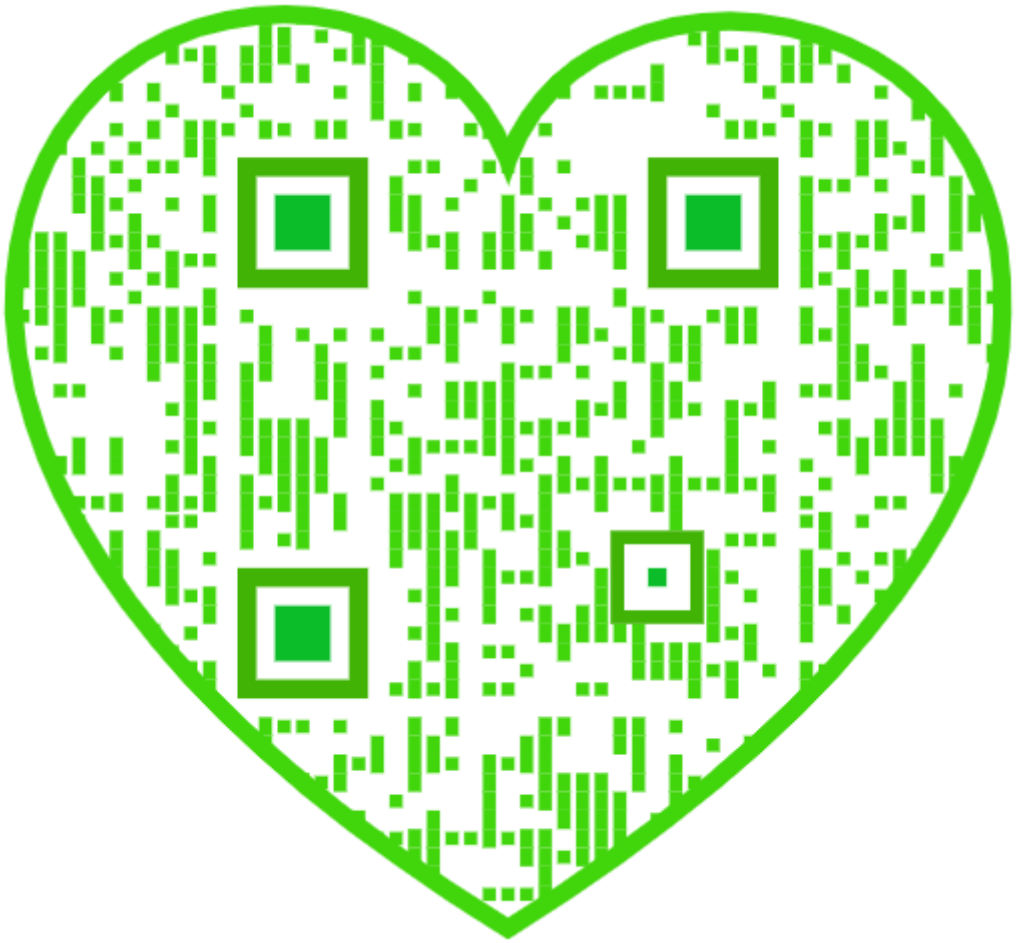

DE OUDE PELGRIM.

WALTER SCOTT.

DE OUDE PELGRIM.

UIT HET ENGELSCH OP NIEUW BEWERKT

DOOR

Dr. M. P. Lindo.

LEIDEN,
S. C. VAN DOESBURGH.

'S-GRAVENHAGE,
JOH. IJKEMA.

1873.

EERSTE HOOFDSTUK.

INLEIDEND WOORD VAN MEESTER PATTIESON.

Waarom tracht hij met onvermoeide kracht en vlijt,
Zich langs het pad des doods een vasten weg te banen?
Eischt hij den buit terug, gehandhaafd door den tijd,
Of breekt het daglicht door, dat lang reeds was aan 't tanen?

LANGHORNE.

Wie mijner lezers, die op een schoonen zomeravond wel eens een dorpsschool zag uitgaan, heeft niet met genoegen de uitbundige luidruchtigheid opgemerkt, die er alsdan bij de dartele schooljeugd heerscht. De rustelooze aard der kinderen, die gedurende den schooltijd slechts met moeite beteugeld werd, ziet men als 't ware in een vroolijk getier, gezang en gejoel losbarsten, terwijl de knapen groepsgewijze op het speelperk aanrennen en allerlei vermaken weêr door hen worden opgevat; die kinderen nu worden op den voet gevolgd door een man, die aan alle hunne indrukken een rijkelijk aandeel heeft, doch wiens gewaarwordingen den aanschouwer minder belangstelling zullen hebben ingeboezemd, ik bedoel hiermede den meester zelven, die, schier verdoofd door het geschreeuw en verstikt door de hitte in het nauwe schoolvertrek, den geheelen dag als 't ware tegen een leger moest strijden, om moedwilligheid te fnuiken, onrust te beteugelen, geringere vatbaarheid aan te wakkeren en stijfhoofdigheid gedwee te maken, terwijl zijn geest verstompte, door duizendmaal dezelfde lessen te hooren herhalen, die slechts door de onwetendheid en de fouten der verschillende leerlingen eenige afwisseling ondergingen. De keurigste hersenvruchten der oude schrijvers, die hem in eenzame uren het meest moesten verkwikken, zijn in zijne verbeelding door de tranen, de dwalingen en de bestraffingen van den dag ontwijd, terwijl de *Herderszangen van Virgilius* zoowel als de *Oden van Horatius* vereenzelvigd schijnen met de droevige gedaante en het eentoonige opdreunen van een huilenden schoolknaap. Komt nu bij deze foltering van den geest nog een zwak lichaam, benevens de zucht naar een hoogere onderscheiding dan

alleen te zijn de oppermachtige beheerscher van kinderen, dan kan de lezer zich lichtelijk voorstellen welke verkwikking de stille, rustige uren van een koelen zomeravond moeten verschaffen aan een hoofd en zenuwgestel, zoo afgemat van de dagtaak om uren lang te peinzen op al de grondbeginselen, waarmede het verstand der leerlingen eener openbare school opgeschilderd moet worden.

Voor mij behooren die avondwandelingen tot de gelukkigste uren van een ongelukkig leven, en als de vriendelijke lezer eenig genoegen smaakt in mijne uitboezemingen, doet het mij genoegen hem mede te deelen, dat ik ze meestal bedacht heb gedurende die oogenblikken van rust, terwijl het stille natuurtooneel om mij heen mij tot denken en schrijven opwekte.

In die gelukkige vrije uren verwijl ik het liefst aan den oever eener kleine beek, die zich door het eenzame, met varenkruid begroeide dal kronkelt en vervolgens langs het schoolgebouw van *Gandercleuch* vloeit.

Ik word nu gewoonlijk wel de eerste vijf minuten in mijne overpeinzingen gestoord door mijne zwervende leerlingen, die in de beek naar forellen en stekelbaars visschen, of aldaar bloemen en kruiden plukken en mij met grooten eerbied groeten, doch de jonge visschers en kruidlezers wagen zich bij zonsondergang niet ver in het dal, en bovendien bereikt men hier weldra een afgezonderd plekje, dat als uit de rotsen schijnt uitgehouwen en eertijds tot eene begraafplaats moet hebben gediend: hierheen durven de bange jongens bij de avondschemering in het geheel niet hunne schreden richten, terwijl deze plek voor mij veel behagelijks heeft. Sedert lang is dit het geliefkoosde doel mijner wandelingen geweest, en indien mijn beschermheer woord mag houden, dan zal ook hier binnen weinige jaren de rustplaats na mijne aardsche pelgrimsreis zijn 1).

Deze strook gronds verwekt al die plechtige aandoeningen, die op begraafplaatsen gewoonlijk in de menschelijke ziel heerschen, zonder dat zich daaraan pijnlijke gedachten paren, want de weinige grafheuvels die men op de vlakte van dit kerkhof ziet, dat sinds jaren slechts zelden gebruikt wordt, zijn met zachte graszoden bedekt; de gedenkteekenen, nauwelijks zeven of acht in getal, zijn ten halve in de aarde verzonken en met mos begroeid; geen jongst gedolven graf stoort door de herinnering aan pas geleden jammer de kalme stemming, en geen rank opschietend gras doet vermoeden dat het zijn weelderigen groei aan de nog rottende overblijfselen der sterfelijkheid te danken heeft. De madeliefjes, waarmede de graszoden doorweven zijn, en de wilde hyacinten, die daarover hangen, worden door den dauw des hemels gevoed, zoodat die bloeiende bloemen ons met geen kwetsende en stootende denkbeelden behoeven te kwellen; met één woord: de dood heeft wèl hier gehuisvest en zijn sporen staan nog wèl voor ons, maar ze zijn door den loop des tijds van hunne verschrikkelijkheden ontdaan, en zij die hier beneden slapen, zijn alleen met ons vermaagschapt door de herinnering dat zij eens waren wat wij nu zijn, en dat op dezelfde wijze als hun stof zich met de moederlijke aarde vereenigd heeft, ook het onze eens dezelfde vervorming zal ondergaan.

Ofschoon nu het mos sinds vier geslachten op het jongste dezer graven groeit, leven nog eenige der hier rustende dooden in eervolle herinnering, en

1) Die wensch is vervuld, daar een fraaie grafsteen het graf van Peter Pattieson bedekt, waarop de dag van zijn geboorte en sterven, alsmede eene getuigenis zijner verdiensten zijn vermeld.

toch, het is zoo, kan men op de grootste en voor den oudheidvorscher gewichtigste graftombe, die de gedaante van een dapperen ridder in zijn pantser vertoont, moeielijk meer het wapen erkennen, en kunnen de schier uitgewischte letters naar verkiezing gelezen worden: «DNUS JOHAN . . . DE HAMEL of JOHAN . . . DE LAMEL; ook zegt de overlevering niets van een ander gedenkteeken, dat met kruis, bisschopsmuts en beeldwerk rijkelijk versierd is; maar op twee andere grafsteenen, die in de nabijheid liggen, is nog in rijm en onrijm de geschiedenis te lezen van hen die daaronder begraven zijn: zij behoorden, zoo luidt het grafschrift, tot de vervolgde Presbyterianen, die onder de regeering van Karel II en zijn opvolger een zoo droevige episode in de geschiedenis opleveren. Na den slag op de Pentlandsche hoogten werd eene bende opstandelingen door eene afdeeling van 's Konings troepen in dit dal aangegrepen en werden drie of vier hunner in het gevecht, of met de wapenen in de hand, als oproermakers gevangengenomen en gedood. De landlieden betoonen aan de eenvoudige rustplaatsen dezer slachtoffers van de bisschoppelijke kerk een eerbied en hulde, die zij aan de meer prachtige graftomben geenszins bewijzen, en wanneer zij die plek aan hunne kinderen laten zien en hun het lot dier ongelukkigen verhalen, eindigen zij gewoonlijk met de vermaning om, even als hun brave voorouders, indien het gevorderd mocht worden, goed en bloed voor het behoud der burgerlijke en godsdienstige vrijheid op te offeren.

Verre zij het van mij dat ik de bijzondere geloofsbelijdenis zou vereeren van hen, die zich de aanhangers dezer mannen noemen en wier onverdraagzaamheid en kleingeestig bijgeloof evenzeer als hun ijver in 't oog vallen; maar ik wil ook geenszins het aandenken beleedigen dier lijders, waarvan velen de vrijheidsliefde van een HAMPDEN met den martelaarsijver van een HOOPER en LATIMER vereenigden. Het zou echter even onrechtvaardig zijn, indien men wilde vergeten dat ook zij, die zich beijverden den naar hun inzien oproerigen geest der ongelukkige dweepers te onderdrukken, steeds denzelfden moed en gelijke volharding toonden, wanneer ook zij wederkeerig om hunne staatkundige begrippen of in geloofszaken onderworpen werden aan een lijden, bij deze door ridderlijke trouw gekleurd even sterk als bij gene door republikeinsche dweeperij. Men heeft vaak beweerd dat de halsstarrigheid, den Schotten eigen, het sterkst bij wederwaardigheden uitkomt en zweemt naar den wilden vijgeboom van hun gebergte, die zich niet naar den heerschenden wind neigt, maar zijn takken stout in alle richtingen uitstrekt, en die wel kan breken, maar niet gebogen wil worden. Men beseffe hierbij, dat ik over mijne landslieden spreek zoo als ik hen hier heb gadegeslagen, daar men zegt dat zij in vreemde landen meer inschikkelijk zijn; doch het wordt na deze uitweiding tijd dat ik tot mijn verhaal terugkeer.

Op zekeren zomeravond naar dit eenzaam verblijf der dooden wandelende, werd ik door een geluid verrast, zeer verschillende van het gemurmel der beeken en het geruisch van den wind door de bladeren van drie reusachtige esscheboomen, die op de begraafplaats stonden. Ik hoorde namelijk duidelijk het geklop van een hamer, en was eenigszins beducht dat men aanving met het leggen van den dam, waarover ik de grondeigenaars, wier landerijen door mijn geliefkoosde beek gescheiden werden, reeds lang had hooren spreken, en die daardoor de bevallige slingering der natuurlijke grensscheiding tegen eene rechtlijnige wanstaltigheid zouden wenschen te verruilen. Nader komende, zag ik echter dat ik mij vergist had. Een oud man zat op het gedenkteeken der verslagen Presbyterianen en was ijverig bezig met een beitel de letters op nieuw uit te houwen van een opschrift, in bijbelspraak aankondigende, dat

het lot der martelaars in de toekomst gezaligd zou zijn en de moordenaars niets anders dan de welverdiende straf zouden te wachten hebben. Eene groote blauwe muts bedekte het grijze haar van den vromen werkman; zijn kleeding bestond uit een ouderwetschen rok van vrij grof grijs laken, zooals bejaarde landlieden gewoonlijk dragen, benevens vest en broek van dezelfde stof, terwijl het geheel, ofschoon zindelijk onderhouden, van lang betoonde diensten getuigde. Stevige schoenen met spijkers en zwartlakensche slobkousen bedekten zijne voeten. Dicht bij hem stond zijn paard, zijn reisgenoot, te grazen; ver uitstekende beenderen, holle oogen en eene sterk grijze kleur gaven ook de bejaardheid van dit dier te kennen: het beest was op de eenvoudigste wijze opgetoomd, een halster en strookussen dienden tot toom en zadel; een zak, waarschijnlijk bestemd tot berging van het gereedschap van den arbeider en van andere benoodigdheden, hing aan zijn hals.

Ofschoon ik den grijsaard nimmer gezien had, kon ik uit zijn werk en zijn voorkomen wel opmaken dat hij de vrome zwerver moest zijn, van wien ik dikwijls had hooren spreken en die in verschillende streken van Schotland onder den naam van den « *Ouden Pelgrim* » bekend was.

De werkelijke woonplaats en den waren naam van dien man heb ik nooit kunnen te weten komen, terwijl de beweegredenen, die hem noopten zijne geboorteplaats te verlaten en een zwervend leven te leiden, mij ook niet in het bijzonder zijn bekend geworden. Volgens sommigen was hij een inboorling van *Dumfries* of *Galloway*, en een afstammeling van die kampvechters voor het geloof, over wier daden en lijden hij het liefste sprak. Men beweert dat hij vroeger op eene kleine pachthoeve had gewoond, maar dat hij wegens huiselijke rampen of tegenspoed van anderen aard dit landelijk beroep, zoowel als elke andere nering of hanteering had vaarwel gezegd; dat hij, om in de taal der Schrift te spreken, huis en hof en bloed had verlaten, om omstreeks dertig jaren lang, tot op den dag van zijn dood, rond te dolen.

Gedurende die lange pelgrimage richtte de vrome dweeper zijn tocht zoodanig in, dat hij jaarlijks de graven der ongelukkige geloofsgenooten bezocht, die onder de regeering der laatste koningen uit het huis der STUARTS in den strijd of door beulshand het leven verloren hadden. Die graven vindt men meestal in de westelijke streken van het landschap *Ayr*, *Golloway* en *Dumfries*, maar er zijn er ook in de andere deelen van Schotland, waar de vluchtelingen vochten en vielen, of door krijgslieden en burgerlijke rechters de doodstraf ondergingen; zij zijn veelal in afgelegene moerassen en wildernissen gelegen, ver verwijderd van de woningen der menschen en waar zij de vervolging zochten te ontduiken; doch waar die ook gevonden werden, de oude man sloeg er op zijn jaarlijkschen tocht geen een over, en zoo zagen hem de jagers vaak in de eenzaamste schuilhoeken de grafzerken van het begroeide mos zuiveren en de door den tijd half verteerde opschriften op nieuw uitbeitelen.

Het was een godsdienstige, maar niettemin zonderlinge aandrang, die den grijsaard noopte om zoo vele jaren zijns levens aan de nagedachtenis van deze kampvechters der kerk te wijden: hij meende een heiligen plicht te vervullen door de vervallen gedenkteekenen van den ijver en het lijden dier voorvaderen te hernieuwen en hierdoor als het ware het baken te zuiveren, waarop de nazaat het oog moest gericht houden als eene vermaning, om in den strijd voor het geloof evenmin goed noch bloed te sparen.

Op al die zwerftochten scheen de oude pelgrim geen geld noodig te hebben, en men had ook niet gezien dat hij dit ooit aangenomen had; hij kende trouwens weinig behoeften, want overal vond hij eene gastvrije tafel bij zijne

geloofsgenooten of andere vrome lieden, en die gastvrijheid, met grooten eerbied zelfs gepaard, zocht hij te vergelden door de bestaande grafzerken der voorvaderen en bloedverwanten van zijn gastheer zoo goed mogelijk te herstellen. Daar men hem gewoonlijk op het kerkhof van eenig dorp, of op de graven en te midden van heidevelden en wildernissen in zijn vromen arbeid bezig zag, alwaar hij door den klank van hamer en beitel den kievit en het veldhoen tijdelijk verdreef, terwijl zijn oude schimmel naast hem graasde, kreeg hij, door dit verwijlen onder de dooden, den algemeenen naam van: « *den ouden pelgrim van het kerkhof.* »

Natuurlijk moest de stemming van zoodanigen man voor het onschuldigste vermaak weinig vatbaar worden geacht, maar toch was hij, zegt men, onder zijne geloofsgenooten inderdaad opgeruimd; doch hij noemde daarentegen de afstammelingen der vervolgers of hen, die hij van gelijksoortige denkbeelden verdacht hield, en de spotters die hem soms beschimpten, « het adderengebroedsel. » In zijne gesprekken met anderen was hij ernstig en breedsprakig en niet zonder gestrengheid. Nooit nog had men hevige driften bij hem zien opwellen, als eens bij zekere gelegenheid, toen een moedwillige schoolknaap met een steen een cherubsneus misvormde, dien hij bezig was te herstellen, en gebruik ik nu, ten spijt van SALOMO'S voorschrift, slechts zelden de roede, achtte ik het toch toen voegzaam den knaap mijn misnoegen te toonen. Ik keer intusschen tot mijne eerste ontmoeting met den merkwaardigen dweeper terug.

Den *Ouden Pelgrim* aansprekende, betuigde ik hem mijn eerbied voor zijne jaren en zijne vroomheid, terwijl ik mij verontschuldigde dat ik hem in zijn arbeid kwam storen. De grijsaard staakte zijn werk, zette den bril af, en na dien afgeveegd en weder opgezet te hebben, beantwoordde hij mijn groet. Zijne vriendelijkheid moedigde mij zoozeer aan, dat ik hem eenige vragen deed omtrent de martelaars, met wier gedenkteekenen hij zich bezig hield. Te spreken over de daden zijner geloofsgenooten, scheen hem een even groot genoegen op te leveren als het herstellen hunner graftomben, zoodat hij onuitputtelijk was in het mededeelen van alle, zelfs de kleinste bijzonderheden, die hij omtrent hen en hunne oorlogen en zwerftochten had opgezameld; het scheen alsof hij hun tijdgenoot geweest was, en werkelijk alles wat hij verhaalde gezien had, zoozeer waren zijne begrippen en gewaarwordingen met hunne instellingen ineengevlochten en droegen zijne verhalen het kenmerk der uitvoerigheid van een ooggetuige.

« Wij, » zeide hij met vervoering, « wij zijn alleen de ware *whigs* en vrienden der vrijheid; zinnelijke menschen hebben dien grootschen naam wel aangenomen, doch zij volgen hem wiens rijk van deze wereld is. Wie hunner toch zou zes uren op den vochtigen grond zitten om eene godzalige preek aan te hooren? Een enkel uur reeds, geloof ik, zou hun te veel zijn! Zij zijn geen haar beter dan die lieden, die zich niet schamen den vervolgzieken naam van *Tories*, bloeddorstige vrienden der dwingelandij aan te nemen; zij haken alleen naar rijkdom, macht en aardsche grootheid, en vergeten wat er gedaan en geleden werd in de dagen van nood. Geen wonder dus, dat zij de vervulling vreezen van hetgeen door den waardigen PEDEN, dien uitmuntenden dienaar des Heeren, van wien geen woord op den grond viel, voorspeld werd, dat de Franschen even spoedig in de dalen van *Ayr* en *Galloway* zullen opkomen als de Hooglanders in 1677 dat deden, en nu grijpen zij naar boog en lans, terwijl zij in stede daarvan treuren moesten over een in zonde verzonken land en over een verbroken geloofsverbond. »

Zonder den ouden man te storen, had ik hem vrijelijk zijne gedachten laten uitspreken en daar ik wenschte nog meer van dien zonderlingen man te hooren, noodigde ik hem zijn intrek te nemen in het huis van meester CLEISBOTHAM, dat deze zoo gaarne voor iederen braven reiziger openstelt; op onzen weg derwaarts stapten wij de dorpsherberg binnen, waar ik mijn leermeester op dit avonduur zeker dacht te vinden en ook vond Na wederkeerige plichtplegingen konden wij den *Ouden Pelgrim* slechts met moeite overhalen, zijn gastheer met een enkelen dronk bescheid te doen, en alleen op ons voorstel dat hij een toast mocht instellen, dronk hij met afgelichte muts en ten hemel geslagen oogen, na een aanspraak die vijf minuten lang duurde, een glas op het aandenken van de helden der kerk, die het eerst de banieren op de bergen geplant hadden. Tot het drinken van een tweede glas was hij niet te bewegen. Mijn leermeester en beschermer geleidde hem nu naar huis en wees hem «de profetenkamer» aan, zoo als hij een klein vertrek noemde, dat voor arme reizigers vaak was opengesteld, doch dat ook eens de rijke Heer van SMACKAWA boven de dorpsherberg verkozen had.

Den volgenden dag nam ik afscheid van den *Ouden Pelgrim*, die voor mijne hem bewezene oplettendheid en vriendschap zeer erkentelijk en getroffen scheen. Nadat hij, niet zonder moeite, zijn ouden schimmel bestegen had, greep hij mijne hand en zeide: «De zegen des Heeren zij met u, jongman! Mijne uren zijn als de korenaren van den naherfst en uwe dagen zijn nog in de lente; maar toch kunt gij nog eerder in de schuur der sterfelijkheid gebracht worden, want de sikkel des doods maait even vaak het groene als het rijpe, en uwe wangen dragen een tint, die maar al te dikwerf den worm des bederfs, even als bij sommige rozenknoppen, verbergt. Arbeid daarom gelijk iemand, die niet weet wanneer de Heer hem roepen zal, en mocht het mij beschoren zijn bij mijn terugkomst in het dorp te vernemen, dat gij ter ruste gegaan zijt, dan zullen deze dorre handen u een gedenksteen stichten, opdat uw naam niet verloren ga onder de menschen.»

Ik bedankte den *Ouden Pelgrim* voor zijne goede bedoelingen ten mijnen opzichte, terwijl het denkbeeld mij deed zuchten, dat ik misschien wel dit dienstbewijs zou behoeven, hoewel die aandoening meer uit berusting, meen ik, dan uit angstvalligheid opwelde; doch ofschoon hij nu, naar alle waarschijnlijkheid, niet dwaalde in het begrip dat de draad mijns levens reeds in mijn jeugd zal afgesneden worden, zoo had hij toch den duur van zijn eigen pelgrimschap hier op aarde te lang geschat, want men heeft hem nu sinds jaren in zijn gewone schuilhoeken gemist, en het mos en onkruid bedekt meer dan ooit zijn geliefkoosde graftomben. Omstreeks het begin dezer eeuw eindigde hij zijn aardsche loopbaan: hij werd geheel uitgeput gevonden op den straatweg bij *Lockerby*, in *Dumfries-shire;* zijn getrouwe reisgenoot, de oude schimmel, stond naast zijn stervenden meester, en hij had nog zooveel geld bij zich, dat hij op betamelijke wijze kon begraven worden; men kan dus geenszins zeggen dat hij door gebrek, of op eene gewelddadige wijze het leven verloren heeft. De lagere volksklasse houdt zijn aandenken nog bestendig in eer, en velen zijn er die meenen dat de graftomben, die hij herstelde, nooit weêr den beitel zullen noodig hebben. Men beweert zelfs dat op de zerken, die van het lijden der martelaars getuigen, de letters steeds leesbaar blijven, terwijl op de graven hunner vervolgers schier geen letter meer zichtbaar is, en zonder nu dit bijgeloof te berispen, zal ik er alleen dit van zeggen, dat het door de daad gelogenstraft wordt, daar de gedenkteekenen, aan wier instandhouding de *Oude Pelgrim* vlijt en tijd besteedde, even als

alle andere ter nagedachtenis gestichte voorwerpen, verval en vernietiging te gemoet gaan.

De lezer zal natuurlijk beseffen, dat ik bij het opstellen van vele geschiedkundige daadzaken, die ik van den grijsaard vernam, zijne schilderingen en zijne denkbeelden geenszins heb aangenomen, in zoover die door eenzijdige vooroordeelen misvormd waren, maar dat ik getracht heb die aan de beste bronnen, ons door de aanhangers van beide partijen nagelaten, te toetsen en daarnaar te verbeteren.

Van de Presbyteriaansche gezindte heb ik zoodanige landlieden der westelijke streken geraadpleegd, die tijdens de algemeene verandering van grondeigendom door welwillende landeigenaren of op andere wijze in het bezit der weiden gelaten zijn, waarop hunne voorzaten gewoon waren hunne kudden te doen grazen; ik moet echter bekennen, dat in den laatsten tijd die bron niet bijzonder rijk voor mijne geschiedenis gevloeid heeft, zoodat ik mij gelukkig mag rekenen nog hulp gevonden te hebben bij die nederige menschen, die door onze kiesche voorouders reizende kooplieden werden genoemd, doch wien wij later, daar ook hierin, zoowel als in meer belangrijke onderwerpen, het voorbeeld van onze rijkere naburen werd gevolgd, den naam van landloopers en rondventers hebben gegeven. Ook dorpswevers, die rondreizen om de voortbrengselen van hun winterarbeid aan den man te brengen, en vooral ook kleermakers, die door hunne levenswijze zoowel als door de gelegenheid, die zij in hun beroep hebben, om veelvuldig in de huizen hunner begunstigers te verkeeren, als levende registers van landelijke overlevering kunnen doorgaan, hebben mij vele inlichtingen en opheldering verschaft aangaande de verhalen van den *Ouden Pelgrim*, welke in geest en aard zeer goed met het oorspronkelijke overeenstemden.

Wat mij intusschen moeielijker viel, was de bouwstoffen te vinden ter verbetering van de eenzijdigheid, die blijkbaar in deze overleveringsoorkonden heerschte, ten einde in staat te zijn om een getrouw tafereel van de zeden dier tijden te schilderen en aan beide partijen recht te doen wedervaren. Ik ben er echter in geslaagd, de verhalen van den *Ouden Pelgrim* en van zijnen Cameronische 1) vrienden te wijzigen door de berichten, bij eenige nazaten van oude en achtbare stammen ingeoogst, die in weerwil van hunne standsvermindering nog met hoogmoed terugdenken aan een tijd, toen hunne voorvaderen ten gunste der verdreven STUARTS streden en vielen. Op het eerwaardig gezag zelfs van meer dan een bisschop kan ik roemen, wiens jaarwedde door zijne eedweigering tot zoodanig apostolisch bedrag verminderd is, als slechts de grootste tegenstander der bisschoppelijke kerk zou kunnen wenschen. Ik ontmoette ook een paar landedelen, die, hoezeer schouderophalend, er zich niet over schaamden, dat hunne voorzaten onder de roofzieke scharen van EARSSHALL en CLAVERHOUSE hadden gediend, en van de boschwachters dier edellieden, die een ambt hebben, dat men inderdaad als erfelijk in de familie kan beschouwen, heb ik insgelijks vele onwaardeerbare berichten ingewonnen.

Ik zal nauwelijks behoeven te vreezen dat ik in het beschrijven van den invloed, dien twee tegenstrijdige beginselen op goede en slechte menschen heeft te weeg gebracht, partijdig ben geweest, en kan het dunkt mij op dit

1) CAMERON was een hoofd van de strenge Presbyterianen.

oogenblik aan geene verdenking onderhevig zijn, alsof ik één van beiden heb willen beleedigen of beschuldigen. Indien de herinnering aan vroeger verdiende beleedigingen, indien overdreven gehechtheid aan het staatsbestuur, alsmede wrok en verachting jegens hunne tegenstanders de éene partij tot gestrengheid en dwingelandij aanspoorden, dan mag aan den anderen kant niet worden ontkend, dat, werden de geloofsgenooten ook al niet door den ijver voor Gods huis verteerd, niettemin slechts weinigen op plichtmatige onderwerping, goed gezond verstand en eene onberispelijke levenswijze konden roemen. Wij mogen veilig vertrouwen, dat de zielen der dapperen en oprechten van beide partijen reeds lang met verbazing en medelijden zullen hebben neergezien op de verkeerd begrepen beweegredenen, die haat en vijandschap hebben gekweekt en aangestookt onder de menschenkinderen, die in dit dal der duisternis, des bloeds en der tranen ronddoolden. Vrede zij hun aandenken, en zuchten wij bij hunne graven, wat de heldin van ons eenig Schotsch treurspel (DOUGLAS) haren echtgenoot smeekt van hare overledene voorzaten te denken:

« O, stoor toch niet de asch van onze vad'ren!
Wel woelden haat en wrok in hunne adren,
Maar bitter hebben zij daarvoor geboet.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Komt morgen voor de poort van mijn kasteel,
Met honderd ruiters, en hoor wat ik beveel.

DOUGLAS.

Onder de regeering der laatste STUARTS was het staatsbestuur er ijverig op uit om den zoogenoemden Puritijnschen geest, die onder het republikeinsche beheer van CROMWELL op den voorgrond stond, door alle mogelijke middelen te fnuiken, en de oude leenrechten, die den onderdaan aan den leenheer, en beiden weder aan de kroon verbonden, te herstellen. De regeering riep het volk herhaalde malen op tot krijgsoefeningen en andere vermaken, en door dit te doen vooral handelde zij zeer ontstaatkundig, daar velen in hunne reeds wankelende godsdienstbegrippen nog te meer het spoor bijster werden en niet naar een Hooger wezen leerden opzien, en bovendien de jeugd van beiderlei geslacht, waarvoor de tonen van fluit en tamboerijn in Engeland en van den doedelzak in Schotland anders eene onweerstaanbare verzoeking zouden geweest zijn, versmaadde nu meermalen de haar aangeboden gelegenheid tot uitspanning, in het trotsche gevoel dat zij zich hierdoor tegen de bevelen van den Staatsraad aankantte, en omdat zij zich geen genoegen wilde opgedrongen zien. Met gezag de menschen tot dans en vroolijkheid te dwingen, gaat trouwens zeer moeielijk en heeft men dàt zelfs op een slavenschip nog nooit kunnen bewerken; men vergenoegt zich daar alleen met de ongelukkige gevangenen nu en dan op het dek te brengen en hen te dwingen eene heilzame beweging te nemen.

De ernst der strenge Hervormden nam trapsgewijze toe, naarmate het staats-

bestuur den ijver zocht te matigen. Het zeer strenge vieren van den sabbath en het verfoeien van elk mannelijk tijdverdrijf en van alle onschuldige vermaken waren de kenmerken van hen, die eene buitengewone heiligheid beleden; zij zochten zelfs zooveel mogelijk hunne geloofsgenooten van de aloude «wapenschouwing» terug te houden, zoo noemde men de samenkomst, waarbij alle leenmannen met zooveel gewapende lieden verschijnen moesten als het leenrecht hun onder strafbedreiging voorschreef, en de aanhangers van het geloofsverbond (*Covenanters*) beschouwden die oproeping met te meer argwaan, omdat zij, die daarbij het oppertoezicht hadden, door de regeering werden gelast alles in het werk te stellen om het den jongelieden zoo aangenaam mogelijk te maken, wat door de krijgshaftige oefeningen van den ochtend en de vermaken, die gewoonlijk den dag besloten, een verleidelijken invloed zou kunnen uitoefenen.

De predikanten en aanhangers van de meer strenge Presbyterianen lieten dus niet na, door waarschuwingen en bevelen deze oproepingen tegen te werken, wel wetende dat zij niet slechts de schijnbare, maar ook de wezenlijke kracht van het staatsbestuur afbreuk deden, als zij de gemeenzaamheid konden voorkomen, die door krijgsoefeningen en velerlei vermaken zoo licht en zoo snel aangekweekt wordt; vandaar dan ook, dat zij alles deden wat mogelijk was om van de deelneming aan zoodanige samenkomsten een ieder te weerhouden, die slechts de geringste verontschuldiging kon vinden, terwijl zij zich bijzonder streng betoonden tegen iederen geloofsgenoot, die zich enkel door nieuwsgierigheid, of uit neiging voor die oefeningen, liet verleiden om deze wapen- en andere spelen te bezoeken. De landadel, die hunne leerstelstellingen toegedaan was, kon echter niet altoos aan die voorschriften beantwoorden, want de staatswetten waren gebiedend en de Geheime Raad, die de oppermacht in Schotland uitoefende, drong op strenge toepassing der straf aan, indien de leenmannen der Kroon niet op de bepaalde wapenschouwing verschenen, zoodat de grondeigenaars wel genoodzaakt waren hunne zonen, pachters en dienstmannen, overeenkomstig het bepaalde getal en in de voorgeschreven uitrusting, naar de vergaderplaats te zenden, en nu gebeurde het herhaaldelijk, dat de jongelieden, in weerwil van de strenge bevelen hunner ouders, niet terstond na de wapenschouwing terugkeerden, daar zij de verzoeking niet konden weerstaan om deel te nemen aan de daaropvolgende vreugdebedrijven, zoodat zij zich, gelijk men het noemde, met de verworpelingen hadden vermengd en een gruwel in de oogen des Heeren waren.

De drost van het graafschap *Lanark* hield op den 5den Mei van het jaar 1679, met welk tijdperk onze geschiedenis begint, de wapenschouwing in eene dorre landstreek, de opperwaard van *Clydesdale* geheeten, in de nabijheid van een stadje, welks naam wij niet behoeven te melden. Nadat de monstering afgeloopen was, zouden de jongelieden, zoo als gewoonlijk, zich met vroolijke spelen vermaken, waaronder ook het vogelschieten behoorde, waarbij men weleer den boog, doch thans het geweer gebruikte. De vogel, die volgens het bont gevederte een papegaai moest voorstellen, werd op een langen staak gezet en de afstand voor de schutters op zestig tot zeventig pas bepaald. Wie den vogel neerschoot, kreeg den wijdschen naam van koning of «vogelkapitein», en werd meestal in triomf naar de voornaamste herberg van den

omtrek geleid, waar men den avond verder onder zijne leiding, en als hij het betalen kon op zijne kosten, vroolijk doorbracht.

Men kan zich natuurlijk voorstellen dat ook de vrouwen bij de schietoefeningen tegenwoordig waren; alleen die, welke tot de strenge Puritijnen behoorden en het als eene zonde rekenden de heiligschendende spelen der boozen te begunstigen, bleven t' huis. Nu wist men destijds nog weinig van koetsen, chaisen of staatsiewagens, en het was alleen de landvoogd van het graafschap, die den titel van hertog had, die in een rijtuig verscheen, dat naar een arke NOACHS geleek, en welk rijkverguld gevaarte, met acht zitplaatsen van binnen en zes van buiten, door acht paarden getrokken werd. De binnenruimte was voor den hertog en zijne echtgenoot, twee kameniers, twee kinderen, een huiskapellaan en een stalmeester bestemd, de beide laatstgenoemden zittende in een uitstekenden bak, die naar zijn vorm den naam droeg van «laars». Een koetsier en drie postiljons, die degens en driestaartige pruiken droegen en een geweer op den rug en pistolen in de holsters hadden, bestuurden den wagen. Op de voetbank achter dit log gevaarte stonden, of liever hingen, drie paar lakeien, rijk uitgedoscht en van het hoofd tot de voeten gewapend. De andere edellieden, zoowel vrouwen als mannen, oud en jong, waren te paard, gevolgd door hunne dienstboden; maar men kon om de boven vermelde redenen het gezelschap eerder uitgezocht dan talrijk noemen.

In de nabijheid van het lederen gevaarte zag men, op haar deftigen telganger, Milady MARGARETHA BELLENDEN, die hare aanspraken op den voorrang boven den minderen adel ook hier zocht te handhaven. Nog steeds droeg zij het rouwgewaad, dat zij had aangenomen sedert haar echtgenoot als een aanhanger van den dapperen MONTROSE op het schavot gestorven was. Hare kleindochter, de blonde EDITH, het eenige voorwerp harer zorg hier op aarde, en die vrij algemeen als het schoonste meisje van den omtrek bekend stond, prijkte aan de zijde harer grootmoeder als de lente bij den winter. Haar vlug rijpaard, dat zij zeer behendig wist te besturen, haar prachtig rijkostuum en fraai versierde zadel, alles verleende haar een bevallig en bekoorlijk voorkomen; maar hare golvende lokken, die van onder het hoedje neerhingen en slechts door een groen lint verhinderd werden om over hare schouders te golven; hare gelaatstrekken, die, hoe vrouwelijk ook, toch eene zekere scherpzinnigheid verrieden, die hare schoonheid tegen het verwijt van zielloos te zijn vrijwaarde, waarmede de blauwoogige schoonen soms wel bedreigd worden, dit alles trok de blikken der jonge mannen niet minder dan haar schitterende kleeding en het statige ros waarop zij gezeten was.

Het gevolg dier voorname dames bestond, zeer in tegenspraak met haar rang en de gewoonten dier tijden, slechts uit twee bedienden te paard, en dit was voornamelijk daaraan toe te schrijven, dat de oude dame genoodzaakt was geweest al hare overige dienstboden uit te zenden tot voltalligmaking van het bepaalde aantal, dat de baronie bij de wapenschouwing moest leveren en waarin zij geenszins achterlijk wilde blijven. De oude rentmeester, die met den helm op het hoofd en in hooge rijlaarzen hare bende aanvoerde, had, volgens zijn zeggen, bloed en water gezweet om de tegenkantingen der pachters te overwinnen, welke bij die gelegenheid verplicht waren manschappen, paarden en uitrustingen te bezorgen. De geschillen hierover waren schier eindeloos geweest en hadden gedreigd in openbare vijandelijkheden los te breken, omdat de hartstochtelijke Episcopaal de weêrstrevenden met de heftigste bedreigingen overlaadde en hij wederkeerig de verwenschingen der Kalvinisten moest verduren. Wat was hiertegen te doen? De weêrspannige landlieden te straffen,

viel wel niet moeielijk, want de Geheime Raad zou daartoe gereedelijk zijne toestemming gegeven en eene bende ruiters afgezonden hebben, maar dit ware even erg geweest alsof men jager en honden in den tuin geroepen had, om den haas te dooden.

« Die arme drommels, » dacht HARRISON bij zich zelven, « hebben waarlijk weinig genoeg om er van te leven, en als ik nu de roodrokken te hulp riep om hun het weinige te ontnemen, dat zij bezitten, hoe zou dan mijne gebiedster hare pachtpenningen krijgen, die men in de gunstigste tijden alleen met moeite innen kan. »

Hij had dus niemand anders bijeen kunnen brengen dan den vogelaar en den valkenier, den lakei en den ploegjongen van de hoeve van het kasteel, en voorts nog den wijnlievenden keldermeester, die met den ongelukkigen *Sir* RICHARD onder MONTROSE gediend had, en gewoon was aan zijne huisgenooten de talrijke wapenfeiten te verhalen bij *Kilsythe* en *Fippermoor* bedreven, waar MONTROSE de geloofshelden in 1644 en 1645 versloeg, en die men inderdaad als den eenigen man kon beschouwen, die de zaak met hart en ziel was toegedaan. Aldus slaagde de rentmeester, die vervolgens nog een paar wild- en vischdieven aanwierf, om de voor de baronie van *Tillietudlem*, in erfpacht bezeten door *Lady* MARGARETHA BELLENDEN, vereischte manschappen te leveren. Toen hij echter 's morgens van dien rampzaligen dag zijne bende voor de aloude burchtpoort monsterde, verscheen de moeder van den ploegknecht CUDDIE, om voor des rentmeesters voeten al het wapentuig neêr te leggen dat voor haar zoon bestemd was geweest, met ernstige miene verzekerende dat CUDDIE dien nacht erg ziek was geworden en zich thans nog niet beter bevond. Gods vinger, zeide zij, was hierin duidelijk zichtbaar en haar zoon zou op geen dwaalwegen gaan. Welke bedreigingen HARRISON ook hierop te baat nam, de moeder bleef standvastig, en toen men eindelijk den zoon ging opzoeken, antwoordde deze slechts met een zwaar gekerm. De moeder was dan ook een lieveling van *Lady* BELLENDEN en liet zich niet dwingen. Om nu in die leemte en in dien nood te voorzien, stelde de oude keldermeester voor, den jongen GUS GIBBIE onder de wapenen te roepen, daar hij menigen dapperen strijder had gezien, die hem in grootte niet eens evenaarde.

GUS, een half onnoozele jongen, die als oppasser van het gevogelte den tweeden rang bekleedde onder de oude vrouw, werd van onder de ganzen weggehaald en in een lederen wambuis gestoken; men mogt veilig zeggen dat hij aan het zwaard werd gegord, in plaats van het zwaard aan hem; men stak zijn kleine beenen in de zware ruiterslaarzen en verborg zijn hoofd als onder een domper, onder den blanken helm. Zoo uitgerust, werd hij op zijn angstig verzoek op het makste paard van den stal gezet en ging hij, ondersteund door GUDYILL, den keldermeester en getrouwen hulpgenoot, onder de monstering door, te meer daar de landvoogd de rekruten van de zoo welgezinde *Lady* BELLENDEN niet al te nauwgezet onderzocht.

Daaraan nu was het toe te schrijven dat het gevolg van *Lady* MARGARETHA slechts uit twee lakeien bestond, een gevolg waarmede zij zich bij elke andere gelegenheid zou geschaamd hebben in het openbaar te verschijnen. Maar zij was ten behoeve der zaak van het koningschap schier tot elke opoffering bereid, gelijk zij dan ook haar echtgenoot en twee veelbelovende zonen in den burgerkrijg dier ongelukkige tijden had verloren, waarvoor zij echter daardoor beloond werd, dat toen KAREL II *West-Schotland* doortrok om CROMWELL op het rampvolle slagveld van *Worcester* te ontmoeten, waar deze in 1651 zegevierde en KAREL naar Frankrijk vluchtte, op het kasteel *Tillietudlem* het

ontbijt had gebruikt, wat zij als een gewichtig tijdstip van haar leven had beschouwd. Van dit bewijs der koninklijke gunst verzuimde zij ook niet schier bij ieder ontbijt, het zij 't huis of elders, gewag te maken, en zelden vergat zij daarbij aan te stippen, dat Zijne Majesteit haar toen op de beide wangen had gekust; doch zij verzweeg zorgvuldig dat de Koning die gunst ook tevens aan twee knappe dienstmeisjes, tot haar gevolg behoorende, had betoond, die op dien gewichtigen dag de plaats van eeredames bij haar bekleedden.

Ware *Lady* MARGARETHA niet reeds door het besef harer hooge geboorte, zoowel als door den invloed harer opvoeding en door de instinctmatige verachting der volkspartij, waaraan zij hare huiselijke rampen te wijten had, inderdaad eene ijverige koningsgezinde geweest, dan zou dit ontbijt en de daarvoor ontvangene vergoeding haar toch met de onbreekbaarste banden aan de STUARTS hebben gehecht. Nu had naar allen uiterlijken schijn die vorstelijke stam gezegepraald, maar ook in de bedenkelijkste tijden had *Lady* MARGARETHA den getrouwsten ijver daarvoor betoond en zij was steeds bereid nogmaals, indien de kans weder keeren mocht, elke wederwaardigheid te trotseeren. Groote vreugde smaakte zij thans, nu zij de statige krijgsmacht zag, die ter verdediging van den troon opdaagde, terwijl zij haren spijt over het uitblijven van eenige harer leenmannen zooveel mogelijk zocht te verbergen.

Veelvuldig waren de beleefdheden, die *Lady* MARGARETHA van den ouden adel ontving, bij wien zij in hooge achting stond, en ieder jongeling van rang, die gedurende de wapenschouwing voorbijreed, zocht eene fiere houding aan te nemen en de bedrevenheid van ruiter en ros op het gunstigste in de oogen van *Freule* EDITH te doen schitteren; doch al deze ridderlijke jongelingen, die door hooge geboorte en gehechtheid aan den troon uitmuntten, mochten geen meerdere opmerkzaamheid van het meisje inoogsten dan de gewone wetten der beleefdheid eischen. Onverschillig hoorde zij naar de vleiendste betuigingen, die inderdaad ietwat versleten waren, daar ze grootendeels uit de zwaarlijvige romans van CALPRENEDE en SCUDERI ontleend waren, werken die destijds als voortreffelijke voorbeelden voor de jeugd golden, vóór dat de dwaasheid der eeuw haar ballast over boord geworpen en de schepen van den eersten rang, als de romans *Cyrus*, *Cleopatra* en andere, in kleine bootjes had herschapen, die even weinig water behoefden, of, om duidelijker te spreken, even weinig tijds vereischten als de kleine bark, waarin de goedgunstige lezer zich wel heeft willen inschepen.

Het stond echter in het boek der toekomst geschreven, dat *Freule* BELLENDEN die gelijkmoedigheid niet tot aan den avond haars levens zou behouden.

DERDE HOOFDSTUK.

Zij krompen schier ineen van vrees, de ruiter en het paard,
Totdat eensklaps met dof geschal de strijder viel en 't zwaard.

CAMPBELL.

Nadat de krijgsoefeningen, zoo goed als men wel van eene zoodanig uitgeruste manschap kon verwachten, afgeloopen waren, hoorde men met luide kreten verkondigen dat het vogelschieten een aanvang zou nemen. De staak, met den op zijn spits vastgehechten vogel, werd onder het gejuich der

menigte opgericht, en zij, die als tegenstanders der Koningsgezinden de krijgsbewegingen der leenplichtigen met bespotting en euvelmoed hadden aangezien, bleven nu, als 't ware huns ondanks, ook aan dit aan te vangen strijdspel deelnemen. Allen verdrongen zich naar het schietperk en beoordeelden iederen mededinger, die achtervolgens kwam opdagen, terwijl zijne bedrevenheid of onhandigheid goedkeuring of gelach verwekte. Eindelijk verscheen er een jong schutter, die door zijne welgevormde gestalte uitmuntte; hij was zeer eenvoudig gekleed, doch zijn voorkomen, niet minder dan de donkergroene mantel, dien hij over de schouders geworpen had, en zijn kanten halskraag en vederhoed schenen toch iemand uit hoogeren stand aan te duiden. Weldra ontstond er dan ook een gemompel onder de toeschouwers, dat duidelijk uit belangstelling voortsproot; of zulks echter het gevolg was van goed- dan wel van afkeuring was moeielijk te gissen.

«Hoe!» riepen de oudste en meest gestrenge Puritijnen, die zich door nieuwsgierigheid hadden laten verleiden dit kampspel te naderen, «de zoon van zoo'n vader bij deze dwaasheden!» Maar de andere omstanders zagen hem met minder ongunstige oogen aan en wenschten den zoon van den overleden aanvoerder der Presbyterianen allen voorspoed, zonder streng af te keuren, dat hij hier als mededinger zou optreden.

Hun wensch werd vervuld. Het eerste schot van den groenen schutter trof den vogel, die nog door niemand geraakt was, hoe vele kogels er ook langs gefloten hadden. Een oorverdoovend hoerah volgde hierop, maar de wedstrijd was nog niet beslist, daar de opvolgenden hun kans nog beproeven moesten en vervolgens allen, die het doel hadden getroffen, nogmaals moesten overschieten, zoolang tot iemand eene besliste meerderheid had betoond. Nog twee schutters troffen den vogel: de eerste was een jong man van geringen stand, die zijne ruwe gedaante en gelaatstrekken in een grijzen mantel zocht te verbergen, terwijl men in den tweeden een jongen edelman herkende van een zeer innemend voorkomen, dat hij door eene keurige kleeding nog zocht te verhoogen. Hij had bij de wapenschouwing *Lady* BELLENDEN en *Freule* EDITHA vergezeld, en verliet haar met schijnbare onverschilligheid, toen eerstgenoemde hem vroeg of er dan niemand van rang en een bekende koningsgezinde was, die den gelukkigen schutters den prijs wilde betwisten. De jonge *Lord* EVANDALE was hierop terstond van het paard gestegen, had zijn geweer genomen en trof, zoo als wij gezien hebben, den vogel. Groot was nu de belangstelling, die bij den hernieuwden wedstrijd van de drie gelukkige schutters heerschte; de staatsiewagen van den hertog werd niet zonder moeite in beweging gebracht en naderde het perk, terwijl alle ruiters, zoowel mannen als vrouwen, hunne paarden in dezelfde richting wendden, om den uitslag van den wedstrijd meer van nabij te kunnen gadeslaan.

Het was een gebruik, dat onder hen, die ten tweeden male naar het koningschap moesten dingen, door het lot de volgorde werd bepaald. Het eerste nommer viel ten deel aan den jongen landman, die, aanleggende, ten halve zijn bedekt aangezicht onthulde en tot den groenen schutter zeide: «Om uwentwil, Jonker HENDRIK, zou ik gaarne misschieten, maar JENNY DENNISSON ziet naar ons en ik moet dus mijn best doen.» Dit zeggende schoot hij, en zijn kogel vloog zoo dicht bij het doel, dat men den vogel zag waggelen; geraakt was hij echter niet, en met neêrgeslagen oogen drong hij tusschen de menigte door en verdween alsof hij vreesde bekend te zullen worden.

Nu kwam de groene schutter in het perk en hij trof andermaal den vogel.

Luide toejuiching vergezelde hem hierbij, waarbij echter onder de menigte tevens de kreet werd gehoord: «Leve de goede oude zaak!»

Terwijl de gezagvoerders op dien uitval der onvergenoegden het voorhoofd fronsten, naderde op zijne beurt de jonge *lord* EVANDALE en ook hij slaagde er weder in den vogel te treffen, waarop de goedkeuring en gelukwenschen van den adel en der koningsgezinden volgden; doch nu moest er nogmaals om de overwinning gestreden worden.

De groene schutter scheen thans den tweestrijd eensklaps te willen eindigen: hij nam zijn paard over van den man, die het dier vasthield, keek zorgvuldig naar de buikriemen, trok den zadel te recht, sprong vlug op het paard, en den omstanders een wenk gevende om plaats te maken, reed hij in galop naar het perk, liet daar de teugels vallen, richtte zich zijdelings op den zadel, mikte, schoot zijn geweer af en trof ten derden male den vogel. *Lord* EVANDALE deed hetzelfde, ofschoon velen riepen, dat dit een inbreuk was op de bestaande gebruiken, die hij niet behoefde na te volgen, en zijn vaardigheid was dan ook niet zoo groot, of wellicht kon men het ook gedeeltelijk aan zijn paard wijten; althans het dier sprong op zijde toen hij vuurde en hij miste het doel.

Alle omstanders, die door de bedrevenheid van den groenen schutter waren getroffen, moesten nu ook zijne fijne wellevendheid roemen, daar hij afstand deed van het voordeel hem door het laatste schot toegevallen en voorstelde den tweestrijd nogmaals te voet te hernieuwen.

«Ook te paard zou het mij zeer aangenaam zijn,» zei de jonge *Lord*, «maar uw paard is zeker hierop beter afgericht en overtreft dus het mijne al te zeer.»

«Bewijs mij dan de eer mijn paard te gebruiken,» zei de groene ruiter, «dan zal ik het uwe nemen.»

Lord EVANDALE aarzelde aanvankelijk om dit vriendelijk aanbod aan te nemen, daar hij wel begreep dat hij daardoor ook de waarde der overwinning zeer zou verminderen, doch aan den anderen kon hij de begeerte niet onderdrukken om zijn roem als scherpschutter te redden. «Volgaarne,» zeide hij, «wil ik alle aanspraak op de eer van dezen dag missen, maar ik zal uw heusch voorstel aannemen om nog een schot ter eere der bekoorlijke toeschouweressen te wagen.» Bij die woorden sloeg hij stout het oog op *Freule* BELLENDEN, en de overlevering getuigt dat de groene schutter insgelijks, doch meer verholen, den blik op haar richtte.

De laatste proefneming van den jongen *Lord* viel even ongelukkig uit als de vorige, en 't was niet dan met moeite dat hij den toon van spotzieke onverschilligheid kon volhouden, dien hij tot nu toe had aangenomen. Hij besefte trouwens best, dat verstoordheid van den kant van den overwonnene inderdaad altijd iets belachelijks heeft, en bedankte dus zijn mededinger, toen hij hem het paard terugbracht en het zijne wederkreeg, terwijl hij er bij zeide, dat zijn lievelingspaard thans zijn eer teruggekregen had, nu iedereen gezien had dat de fout enkel in den ruiter zat. Nadat hij dit gesproken had op een toon, waarbij hij zijn spijt onder den sluier van onverschilligheid zocht te verbergen, besteeg hij weder het paard en verwijderde zich uit de menigte.

Naar 's werelds gewonen loop hechtten nu zelfs zij, die *Lord* EVANDALE genegen geweest waren, luide hunne goedkeuring aan zijn overwinnenden mededinger. «Wie is hij? hoe heet hij?» vroegen alle edellieden schier als om strijd, daar weinigen hem in persoon kenden.

Toen zijn naam en stand bekend werd, en men wist dat hij onder de def-

tige lieden eene waardige plaats innam, kwamen vier vrienden van den Hertog met dien gedienstigen spoed, dien de arme MALVOLIO in het « *Wat wilt gij* » van Shakespeare aan zijn gewaand gevolg toeschreef, den jongen schutter opzoeken, om hem als overwinnaar voor te stellen. Zij geleidden dus den Koning van den dag, dien zij met gelukwenschen overlaadden, door het gedrang der toeschouwers, en naderden toevallig de plek waar *Lady* BELLENDEN met hare kleindochter vertoefde. De gelukkige ruiter en Freule EDITH werden beiden bloedrood, toen de laatste verlegen de diepe buiging beantwoordde, die de overwinnaar voor haar in het voorbijrijden maakte.

« Zoo! kent gij dien groenmantel? » vroeg *Lady* BELLENDEN.

« Ik — ik — heb hem gezien bij mijn oom, en — en wellicht soms nog elders, » stamelde *Freule* EDITH.

« Ik hoor er van praten dat hij de neef is van den ouden MILNWOOD, » hernam *Lady* BELLENDEN.

« De zoon van den overleden overste MORTON VAN MILNWOOD, die een regiment ruiterij zeer dapper aanvoerde bij *Dunbar* en *Inverkeithing*, waar CROMWELL in 1650 de *Covenanters* overwon, » zeide een heer, die naast de adellijke dame te paard reed.

« En vroeger vocht hij voor de geloofsgenooten te *Marston-Moor* en *Philiphaugh* 1) », vervolgde *Lady* BELLENDEN, bij het uitspreken van het laatste woord zuchtende, daar in dien veldslag haar echtgenoot gesneuveld was.

« Juist, Mevrouw, » zeide hij, « doch dit moet men trachten te vergeten. »

« Hij behoorde zich dit te herinneren, GILBERTSCLEUGH, » hernam de *Lady*, « en zich geenszins trachten op te dringen in een gezelschap, waar zijn naam zulke droevige herinneringen moet verwekken. »

« Gij vergeet, waarde Mevrouw, dat de jonge man verschijnt als leenplichtige in naam van zijn oom; ik wenschte wel dat iedere gemeente van het landschap een zoo flinken schutter gezonden had. »

« Zijn oom is, geloof ik, een even hardnekkige rondkop 2) als zijn vader geweest is, » zei *Ladij* BELNENDEN.

« Het is een oude vrek, bij wien alleen geld hoofdzaak is, dat zwaarder weegt dan eenige staatkundige overtuiging; hij zal dus zijn neef ter wapenschouwing gezonden hebben om vrij te zijn van onkosten en boeten, en de jongen zal waarlijk blij zijn eens aan de Milnwoodsche gevangenis te kunnen ontsnappen, waar hij schier niemand te zien krijgt dan den ouden vervelenden oom en de begunstigde huishoudster. »

« Weet gij hoeveel man en paarden het landgoed *Milnwood* moet leveren? » vroeg de oude dame.

« Twee ruiters in volle wapenrusting, » antwoordde GILBERTSCLEUGH.

« En wij hebben altoos acht man geleverd, » hernam de dame, terwijl zij zich met waardigheid in den zadel verhief. « Dikwijls hebben wij dat getal vrijwillig vermeerderd, » vervolgde zij; « ik herinner mij, dat toen Zijne Majesteit Koning Karel het ontbijt op *Tietietudlem* gebruikte, hij bijzonder.... »

« Ik zie het rijtuig van den hertog reeds in beweging, » viel haar eensklaps GILBERTSCLEUGH in de rede, die even als al hare bekenden schrikte zoodra

---

1) Bij *Marston-Moor* werd Karel I door het Parlementsleger in 1644 geslagen, en bij *Philiphaugh* moest MONTROSE bukken.

2) Dus noemde men de Presbyterianen, omdat zij zich het haar rondom het hoofd lieten afsnijden.

zij van 's Konings bezoek begon te gewagen. «Gij zult toch zeker thans ook wel willen heengaan, niet waar Mevrouw, en mag ik dus de eer hebben u en *Freule* EDITH te geleiden? Men heeft reeds hier en daar samenscholingen van rustverstoorders onder de *Wighs* gezien, die, zegt men, kleine benden van welgezinden reeds gehoond en ontwapend hebben.»

«Ik dank u, waarde neef,» zeide *Lady* BELLENDEN; «wij behoeven minder dan anderen onze vrienden lastig te vallen, daar mijn eigen volk ons tot geleide strekt; maar wilt gij de goedheid hebben aan HARRISON te zeggen dat hij onze manschappen wat vlugger doe vooruitrijden, want het is waarlijk alsof hij eene lijkstaatsie bestuurde.»

GILBETSCLEUGH bracht dit bevel aan den getrouwen rentmeester over, die gegronde redenen koesterde om aan de waarheid van dit bevel te twijfelen, waaraan hij zich echter verplicht rekende terstond te gehoorzamen. Hij liet dus de kleine schaar in galop voortrijden. De bottelier wilde door eene krijgshaftige houding toonen, dat hij onder MONTROSE had gediend, terwijl menige teug, die hij op de gezondheid des konings en den ondergang der andere partij had gedronken, hem het voorkomen gaf alsof hij zijn tegenpartij wilde uitdagen. Ongelukkig vergat hij echter in zijne opgewondenheid de achterhoede, die zich in pijnlijke verlegenheid bevond. Nauwelijks toch waren de paarden in den korten draf, of de groote laarzen van GUS GIBBIE, die hij onmogelijk stil kon houden, begonnen te slingeren tegen de ribben van het paard, en daar ze van scherpe sporen voorzien waren, werd het geduld van het dier al te zeer op de proef gesteld, zoodat het eindelijk begon te springen en te steigeren, terwijl het hulpgeschreeuw van den armen Gibbie deels gesmoord werd onder den helm, waarin zijn hoofd als verzonken was, en deels verloren ging onder het krijgshaftige lied, dat GUDYILL uit volle longen deed hooren. Het paard geraakte eindelijk, nadat het tot groot vermaak der omstanders de zonderlingste zijsprongen had gemaakt, op hol en rende op 's Hertogs koets aan; de lans viel onzen krijgsman hierdoor uit den beugel en juist dwars over den hals van het paard, terwijl de ruiter zich aan de manen vasthield; de helm was den jongen geheel over het aangezicht gezonken, zoodat hij vóor- noch achterwaarts kon zien, maar al had hij ook het volle gebruik zijner oogen gehad, dan nog zou het hem weinig gebaat hebben, want zijn vos rende, alsof het met de misnoegden wilde samenspannen, op de hertogelijke koets los, welke de vooruitstekende lans van de eene tot de andere zijde dreigde te doorboren, na alvorens zoovele tegenstanders te hebben doorregen als de vermaarde speer van ORLANDO, die volgens den Italiaanschen dichter even veel Mooren doorboorde, als een Franschman kikkers aan zijn degen rijgen kan.

Deze zonderlinge aanval deed allen, die de binnen- en buitenzitplaatsen van den wagen innamen, eensklaps een geschreeuw van ontzetting en verontwaardiging aanheffen, dat gelukkig het dreigende onheil keerde. Het luimige ros van GUS GIBBIE werd door dit getier verschrikt en struikelde in het zwenken, maar de laarzen, de eerste oorzaak van het ongeluk, schenen den roem staande te houden, dien zij door betere ruiters verworven hadden, en gaven het paard bij iederen misslag de sporen, terwijl ze door eigene zwaarte in de stijgbeugels bleven hangen. De arme GUS GIBBIE kon zich echter in deze verbazende wapenscheden niet meer staande houden en tuimelde over den kop van het paard op den grond; lans en helm verloor hij onder den val, en tot overmaat van ramp verscheen hierop *Lady* BELLENDEN, die nog niet wist dat deze kluchtige vertooning door een harer krijgslieden gegeven werd, juist

daar ter plaatse, en zag hoe haar leenman nu ook nog zijn leeuwenhuid, namelijk zijn lederen wambuis, moest verliezen.

Daar zij van zijne verkleeding niets geweten had en zelfs daarvan de oorzaak niet gissen kon, werd hare verrassing slechts door spijt en woede overtroffen, trots alle pleitredenen en verontschuldigingen van den rentmeester en den bottelier, toen zij de ware reden vernam. IJlings sloeg zij den weg naar huis in, uiterst gebelgd over het spotachtig gelach der omstanders, en zeer geneigd om den weerspannigen bouwknecht, wiens plaats GUS GIBBIE zoo ongelukkig vervuld had, hare verstoordheid krachtig te doen gevoelen. Het grootste gedeelte van den adel vertrok nu insgelijks, terwijl de kluchtige ramp, die de wapenmannen van *Lady* BELLENDEN getroffen had, ruime stof opleverde tot boertige gesprekken op den terugweg. Ook de ruiters verlieten thans in kleine afdeelingen het wapenveld, behoudens degenen, die hun kans in het vogelschieten beproefd hadden en nu, volgens aloude gewoonte, genoodzaakt waren om voor het afscheid nog een beker met hun Koning te ledigen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Den krijgsliên, die graag schitteren en pralen,
Rijk uitgedost met helm en lans en zwaard,
Ging hij bij kermistijd met blij muziek onthalen.
Wie neemt op zich die taak, nu HOBBIE rust in d'aard?

Treurdicht op HOBBIE SIMSON.

De ruiterbende, die den weg naar het naburige stadje insloeg, had NIEL BLANE, den stadspijper, tot voorrijder, die, met een dolk en een groot zwaard gewapend, met zoo vele linten zijn doedelzak versierd had, als zes landmeisjes nauwelijks op een kermisfeest of in de kerk zouden kunnen ten toon spreiden. NIEL, een flinke, goed gebouwde, ranke knaap had het ambt van stadspijper door zijn goed gedrag verworven, dat hem het gebruik van een bunder lands, vijf mark en jaarlijks eene nieuwe stads-livrei verschafte. Buitendien had hij nog kans op eene goede fooi bij de jaarlijksche verkiezing van nieuwe regeeringsleden, — zoo die in staat waren hem iets te geven, — en het voorrecht om aan alle achtbare stedelingen bij den aanvang der lente een bezoek te brengen, ten einde hun het hart met zijn toonkunst te verheugen en het zijne met hun brandewijn te versterken, waarbij hij niet vergat hen te herinneren aan de behoefte van «zaaikoorn,» die hij voortdurend gevoelde.

Door die onschatbare voorrechten, zoowel als door zijn geenszins onbehagelijk voorkomen, won BLANE het hart eener aardige weduwe, die de beste herberg in het stedeke hield. Haar man was zulk een streng Presbyteriaan geweest, dat hij bij zijne geloofsgenooten onder den naam van Gajus bekend stond, en velen van hen ergerden zich, dat zijne weduwe zulk een opvolger gekozen had; maar daar zijn brouwsel den besten naam bleef behouden, kwamen de oude kalanten bijna allen weder terug. Het karakter van den waard was trouwens zoo inschikkelijk, dat hij, met bedaardheid aan het roer zittende, zijn scheepje zeer veilig wist te sturen te midden der woelige

baren van de staatkundige zee. Het was een vroolijk, geslepen, zelfzuchtig mensch, die zich de geschillen over staat en kerk weinig aantrok en er slechts op uit was, de welwillendheid van alle herbergsvrienden te behouden. Wij zullen echter zijne geaardheid en den toestand des lands het beste leeren kennen, indien wij den lezer zijne zienswijze mededeelen, die hij aan zijne dochter, een meisje van achttien jaren, openbaarde, die het huiselijk beheer van hare moeder, omstreeks zes maanden vóor den aanvang van dit verhaal ten grave gedaald, aanvaard had.

«JENNY,» zeide BLANE, terwijl het meisje den doedelzak uit zijne handen nam, «dit is de eerste dag dat gij de plaats uwer goede moeder in de herberg zult innemen. Zij was eene zachtzinnige vrouw, beleefd jegens alle klanten en door *Whig* en *Tory* geacht. Het zal u wel moeielijk vallen hare plaats te vervullen, vooral op dezen drukken dag; maar de wil des hemels geschiede! Al wat MILNWOOD bestelt, JENNY, dat moet gij hem natuurlijk geven, want hij is heden Koning en de oude gebruiken dienen in acht genomen te worden; hij kan wel moeielijk het gelag betalen, want ik weet dat hij niet veel krijgt, maar, als hij in gebreke blijft, zal ik wel een middel weten te vinden om zijn oom het geld uit den zak te kloppen; de hulpredikant zit dáar met den kornet GRAHAM te dobbelen: wees jegens beiden oplettend en beleefd — geestelijken en krijgslieden kunnen veel kwaads stichten in deze onrustige tijden, als men het hun lastig maakt. De dragonders zullen goed bier verlangen en volop; zij moeten het ook hebben, want het zijn wel woeste kerels, maar zij betalen op deze of gene wijze toch. Ik heb onder anderen de beste koe op stal gekregen van den zwarten FRANS INGLIS en den wachtmeester BOTHWELL, voor tien pond Schotsch, die zij dadelijk weder verteerden.»

«Maar, vader,» waagde JENNY hiertegen in te brengen, «de menschen zeggen, dat de twee gauwdieven de koe van de oude vrouw te *Bellsmoor* hebben weggehaald, omdat zij 's Zondags bij eene predikatie in het open veld was.»

«Dwaas kind, die gij zijt,» antwoordde de vader, «wat gaat het ons aan op welke wijze zij het vee krijgen, dat zij verkoopen; dat moeten zij met hun geweten kunnen vinden! Maar, JENNY! let wel op dien man, die daar zoo knorrig in den hoek zit en een ieder den rug toekeert. Hij ziet er uit alsof hij tot het bergvolk, de vervolgde Presbyterianen, behoort. Ik heb opgemerkt, dat het gezicht van de roodrokken hem zeer verontrustte en hij zou, geloof ik, zich wel uit de voeten hebben gemaakt, als zijn bruintje hem maar verder had kunnen brengen. Bedien hem vriendelijk, JENNY, zonder veel te praten, want vraagt gij hem te veel, dan worden de soldaten op hem opmerkzaam; maar geef hem geen afgezonderde kamer, omdat het dan heeten zou, dat wij hem wilden verbergen. Wees overigens vriendelijk jegens een ieder, JENNY, en hoor niet naar de zotheden, die de jonge knapen u vertellen. In eene herberg moet men lijdzaam en verdraagzaam zijn. Uwe moeder — de hemel zegene haar! — kon veel verdragen, maar met de handen moest men van haar afblijven, en als iemand u beleedigen mocht, laat u dan maar hooren, en ik ben dadelijk bij u. Als het goede bier gaat werken, dan beginnen de lui gewoonlijk over kerk en staat te spreken en moet men zich op krakeelen voorbereid houden; — laat ze dan maar begaan: de toorn maakt dorstig en hoe meer ze twisten des te meer zullen zij drinken. Geef hun echter in dat geval een kannetje dun bier; zij zullen er niets van merken en het zal hunne drift matigen.»

«Maar, vader,» zei JENNY, «indien het weder tot feitelijkheden komt, zoo als laatst, moet ik u dan ook roepen?»

«Volstrekt niet, JENNY; de scheidsman is er gewoonlijk het slechtste aan toe. Als de soldaten den sabel trekken, dan moet gij den korporaal en de wacht roepen, en grijpen de boeren naar schop en pook, dan moet gij den schout halen; mij moet gij echter in geen geval roepen, want ik ben vermoeid van het blazen en ga bedaard mijn middagmaal gebruiken. De *Laird* van *Lickitup*, namelijk hij die het vroeger was, moet nog komen; hij zal een flesch bier en een gezouten haring willen hebben; geef hem te kennen, dat het mij aangenaam zou zijn, als hij bij mij wil komen eten. 't Is altoos een vaste klant geweest en dat hij het niet meer is, ligt alleen aan het gebrek aan geld; hij drinkt intusschen nog even graag als ooit. In één woord JENNY, als gij een armen bekende ziet, die dorst moet lijden, omdat het hem aan geld hapert, dan kunt gij hem altoos een slokje en een stuk brood geven; dat zal ons niet verarmen en het geeft ons huis een goeden naam. En nu, kind, ga en help de menschen, maar breng mij eerst het eten en mijn flesch brandewijn.»

Nadat BLANE aldus zijne huiselijke belangen aan JENNY, als hoofdbestuurster, had opgedragen, bleef hij met den voormaligen *Laird*, zijn besshermheer maar thans zijn nederige gast, in de huiskamer, om, verwijderd van de woelige gelagkamer, den avond in genoegelijke rust door te brengen.

JENNY intusschen zat in groote drukte. De vogelschutters genoten het gastvrij onthaal van hun jongen koning, die zelf het glas slechts een enkelen keer ledigde, doch zorg droeg dat de beker voor de overigen goed gevuld werd, daar zij zich anders niet behoorlijk onthaald zouden geacht hebben. De gasten gingen vervolgens, de een na den ander, huiswaarts, totdat eindelijk nog een teruggebleven vijftal ook van het eindigen van het feest begon te spreken. Aan eene andere tafel zaten op eenigen afstand de twee dragonders, van wie de waard gesproken had, namelijk een wachtmeester en een vrijwilliger van het garde-regiment van CLAVERHOUSE. Van dit korps beschouwde men zelfs de onderofficieren en gewone dragonders niet als bloote huurlingen, maar eerder als de Fransche mousquetaires of kadetten, die, indien zij zich onderscheidden, spoedig bevorderd werden, en van daar dat vele jonge lieden van goeden huize in deze ruiterschaar zochten opgenomen te worden, wat niet weinig tot vermeerdering van den hoogmoed en den invloed van het korps bijdroeg. De meergenoemde wachtmeester strekte hiervan tot voorbeeld. Zijn eigenlijke naam was FRANS STUART, maar men noemde hem gewoonlijk BOTHWELL, omdat hij afstamde van den laatsten graaf van dien naam. Deze was trouwens niet de bekende minnaar van de ongelukkige Koningin MARIA, maar FRANS STUART, graaf van BOTHWELL, wiens woelzieke aard en steeds hernieuwde samenzweringen gedurende de eerste jaren der regeering van JACOBUS VI zooveel onrust te weeg brachten, en die eindelijk als banneling in groote armoede stierf. De zoon van dien graaf had KAREL I gesmeekt om teruggave van een gedeelte der verbeurd verklaarde goederen; doch dit werd door de edellieden, die de goederen toen in bezit hadden, krachtig tegengehouden, en het uitbarsten van den burgeroorlog was voor hem nog heilloozer, omdat hij daardoor de jaarwedde verloor, die KAREL I hem bewilligd had. Zijn zoon was, niettegenstaande hij uit koninklijk bloed gesproten was, daar de vader van den verbannen graaf VAN BOTHWELL als een natuurlijke zoon van JACOBUS VI bekend stond, niet weinig verblijd, dat hem een plaats als onderofficier bij de lijfwacht werd aangeboden, nadat hij buiten 's lands en in

Brittanje als soldaat gediend had. Zijne kracht en bekwaamheid als soldaat, zoowel als zijne afkomst, strekten hem ter aanbeveling bij de bevelhebbers, maar ook in groote mate deelde hij in de ongebondenheid en knevelarij, waaraan deze krijgslieden zich overgaven, als zij, ter volvoering van de bevelen der regeering, geldboeten moesten inzamelen en de halsstarrige Presbyterianen op allerlei wijze tuchtigden. Zij waren aan dergelijke zendingen zoo gewoon, dat zij zich iedere buitensporigheid meenden te mogen veroorloven, alsof zij aan geene andere wetten noch gezag dan aan het bevel hunner oversten onderworpen waren, en bij de meeste gebeurtenissen van dien aard zag men BOTHWELL vooraan.

Waarschijnlijk zouden hij en zijn makker zich niet zoo lang hebben rustig gehouden, hadden zij de tegenwoordigheid van den kornet niet gevreesd, die over de kleine bende in den omtrek het bevel voerde en met den geestelijke van het stadje zat te spelen. Nauwelijks waren deze echter door den schout geroepen om over belangrijke zaken te raadplegen, of BOTHWELL meende vrij baan te hebben om zijne minachting van het overige gezelschap aan den dag te leggen.

« Het is toch zonderling, HALLIDAY, » zeide hij tot zijn krijgsmakker, « dat boerenlummels den ganschen avond hebben zitten te zuipen zonder eene enkele maal op den Koning te drinken. »

« Dat hebben zij wèl gedaan, » antwoordde HALLIDAY; « ik heb gehoord dat de groene schutter den dronk instelde. »

« Zoo, deed hij dat? » hernam BOTHWELL; « maar dan moeten zij ook op de gezondheid van den aartsbisschop van *St. Andrews* drinken, en wel op de knieën, TOM! »

« Ja, dat moeten zij doen, » herhaalde HALLIDAY, « en wie weigert, die gaat naar de wacht en moet op het houten paard leeren rijden, met karabijnen aan de voeten, om hem in evenwicht te houden. »

« Goed zoo, TOM, » vervolgde BOTHWELL, « en ik zal, om een begin te maken, dien norschen blauwmuts, daar in den hoek, maar eens onder handen nemen. »

Dit zeggende stond hij op, en om zijn schaamteloos gedrag meer nadruk bij te zetten, nam hij den zwaren ruitersabel onder den arm en vervoegde zich bij den vreemdeling, dien de waard reeds als een stijfhoofdigen Presbyteriaan aan zijne dochter aangewezen had.

« Ik ben zoo vrij u te vragen, beminde broeder, » zei de ruiter met eene gekunstelde beleefdheid en op den toon eener predikatie, « of gij belieft op te staan, om uwe knieën ter aarde te buigen en dit bekertje, dat de wereldlingen een mutsje noemen, gevuld met een versterkend vocht, door drinkebroers brandewijn geheeten, te ledigen op de gezondheid en ter eere van den aartsbisschop van *St. Andrews*, den waardigen opperkerkvoogd van *Schotland?* »

Een ieder was begeerig naar het antwoord van den vreemdeling. Zijne gelaatstrekken hadden geenszins een naar zachtheid zweemend voorkomen, terwijl de zwarte en sterk sprekende oogen, waarmede hij eenigszins lonkte zonder bepaaldelijk scheel te zien, zoowel als zijne gespierde, vierkante gestalte den man schenen aan te duiden, die zich niet straffeloos zou laten beleedigen.

« En als ik aan uw onbeleefd verzoek niet verkies te voldoen? » antwoordde hij.

« Dan zal ik, geliefde, » hernam BOTHWELL op denzelfden spottenden toon, « u eerst bij den neus trekken; dan zal ik u met de vuist in 't gezicht slaan,

en eindigen, broeder in den Heere, met uw rug met het plat van mijn kling blond en blauw te ranselen.»

«Als dat het geval is,» zei de vreemdeling, «geef mij dan den beker,» en dien in de hand nemende, vervolgde hij met eene eigenaardige uitdrukking in toon en gebaren: «Op den aartsbisschop van *St. Andrews* en de plaats, die hij nu waardiglijk bekleedt! Moge ieder bisschop in *Schotland* weldra worden, wat de hoogeerwaarde JACOB SHARP thans is!»

«Hij heeft den toets doorstaan!» riep HALLIDAY juichende.

«Ja, maar ik begrijp niet juist wat de drommelsche kerel bedoelt,» hernam BOTHWELL.

«Mijne heeren!» riep MORTON, die door hun overmoed ongeduldig werd, «wij zijn hier als getrouwe onderdanen bij eene vroolijke gelegenheid bijeen gekomen, en wij mogen verwachten door dergelijk krakeelen niet gestoord te worden.»

BOTHWELL wilde reeds een barsch antwoord geven, doch zijn makker fluisterde hem in het oor, dat het den krijgslieden verboden was de ter wapenschouwing opgekomen manschappen op eenigerlei wijze te beleedigen. «Waarde Koning!» zeide BOTHWELL hierop tegen MORTON, terwijl hij hem grimmig aankeek, «ik zal uwe heerschappij niet storen, die toch met middernacht gedaan is. Maar is het niet kluchtig,» vervolgde hij tegen HALLIDAY, «dat zij er zooveel ophef van maken om hun vogelroer af te schieten op een doel, dat ieder wijf of iedere knaap raken kan als men zich slechts een dag oefent, doch als die koning of iemand van zijn bende het op sabel, degen of dolk wilde laten aankomen en een goudstuk voor den eersten droppel bloed zetten, dan zou het nog wat beteekenen. Wat drommel! als die drinkebroers maar worstelen wilden, of den stok gebruiken, in plaats van zulke wapens te dragen,» (hier stiet hij met den voet tegen den degen van MORTON) «die zij niet durven trekken.»

MORTON'S geduld was thans uitgeput en hij meende juist den onbeschaamden BOTHWELL toornig te antwoorden, toen de vreemdeling hem in den weg trad.

«Die twist gaat mij aan,» zeide hij, «en uit liefde tot de goede zaak zal ik dien zelf trachten te beslissen. Zeg eens vriend,» zeide hij tegen BOTHWELL, «wilt gij eens met mij worstelen?»

«Van ganscher harte, geliefde!» antwoordde BOTHWELL, «ja ik wil met u worstelen totdat één van ons bezwijkt»

«Dan zal ik, in het vertrouwen op Hem die helpen kan, u tot een voorbeeld stellen voor alle zulke pochers!»

Met deze woorden wierp hij den grauwen ruitermantel af, terwijl hij de gespierde armen moedig uitstrekte en zich tot den strijd gereed maakte. De krijgsman werd echter door de forsche gestalte, de breede borst, de vierkante schouders en den stouten blik van zijn tegenstander niet vervaard, maar floot zeer bedaard zijn deuntje, ontknoopte zijn gordel en legde den sabel ter zijde. De aanwezigen stonden in gespannen verwachting in het rond.

In het begin scheen de ruiter eenig voordeel te behalen, zonder dat het echter tot eene beslissing kwam. Het bleek, dat hij te spoedig alle krachten had ingespannen tegen een vijand, die door zijn sterk gestel en goede borst in staat was lang vol te houden. De vreemdeling kreeg allengs de overhand en wierp eindelijk den ruiter, na hem vierkant opgelicht te hebben, zoo hevig op den grond, dat hij eenige oogenblikken voor dood bleef liggen. HALLIDAY, zijn wapenbroeder, trok hierop terstond zijn kling. «Gij hebt mijn wachtmeester vermoord,» riep hij den overwinnenden vechter toe, «en bij al wat heilig is, daar zult gij voor boeten!»

«Terug!» riepen MORTON en de overige omstanders. «Het is een eerlijk gevecht geweest; uw makker zocht twist en hij is daarvoor gestraft.»

«Ja, het is eerlijk toegegaan,» zeide BOTHWELL, die zich langzamerhand herstelde. «Steek uw kling maar weer op, TOM! Ik had niet gedacht, dat er onder dat vrome volk iemand gevonden werd, die den flinksten degen van 's Konings lijfwacht op den grond eener ellendige herberg zou nederwerpen. Geef mij de vuist, vriend!» vervolgde hij, de hand van den vreemdeling krachtig in de zijne klemmende; «ik verzeker u, dat wij elkaar zullen wederzien en dat wij dan dit spel nog eens, maar in goeden ernst, zullen hervatten.»

«En ik geef u mijn woord,» sprak de vreemdeling, terwijl hij den handdruk even krachtig beantwoordde, «dat, indien wij elkaâr ooit weder ontmoeten, ik uw hoofd even laag zal leggen als het nu gelegen heeft, maar dat het u aan de macht zal ontbreken het ooit weder op te heffen.»

«Goed!» hervatte BOTHWELL. «Ik moet bekennen, geliefde, dat gij een sterk en dapper Whig zijt, en hiermede wensch ik u goeden nacht. Maar gij zult wel doen, indien gij uw ruin laat zadelen vóór dat de kornet de ronde doet, want geloof mij, hij heeft wel eens andere lieden aangehouden, die minder verdacht voorkwamen dan gij!»

De vreemdeling scheen het raadzaam te achten dien wenk niet in den wind te slaan; hij betaalde zijn gelag, liep naar den stal, steeg te paard en zeide tot Morton: «Ik sla den weg naar *Milnwood* in, waar gij naar ik hoor woont. Wilt gij mij het genoegen en de bescherming van uw gezelschap schenken?»

«Zeer gaarne,» antwoordde Morton, ofschoon hij een somberen en strengen ernst in 's mans gedrag meende op te merken die hem deed huiveren. De overige gasten gingen nu ook heen, nadat zij elkander vriendschappelijk gegroet hadden, terwijl sommigen het tweetal nog een eindweegs geleidden, vervolgens het naaste pad naar huis insloegen en hen verder alleen lieten.

De herberg was nauwelijks een korte poos ontruimd, of men hoorde de trompet blazen. De ruiters in het stedeke werden door dit onverwacht alarmteeken onder de wapens geroepen, en spoedig hierop traden de kornet GRAHAME — een bloedverwant van CLAVERHOUSE zelven, — en de burgemeester, met gelaatstrekken waarop ontsteltenis en ontzetting te lezen waren, de gelagkamer binnen, gevolgd door een zestal ruiters en een paar gerechtsdienaars met hellebaarden gewapend.

«Bezet alle toegangen van het huis! laat niemand doorglippen!» riep GRAHAME. Hoe — BOTHWELL, hebt gij het alarmteeken niet gehoord?»

«Hij meende juist heen te gaan,» sprak HALLIDAY, «maar hij heeft zich door een val bezeerd.»

«Denkelijk een vechtpartij?» hernam GRAHAME. «Als gij uw dienst op die wijze verzuimt, zal uw koninklijk bloed u weinig baten.»

«Heb ik iets verzuimd?» vroeg BOTHWELL norsch.

«Gij behoordet in uw hoofdkwartier te zijn, wachtmeester! Gij hebt een mooie gelegenheid laten voorbijgaan. Wij hebben zoo even de tijding gekregen, dat de aartsbisschop van *St. Andrews* op de snoodste wijze door een hoop muitelingen onder de Whigs is vermoord. Op de hei, niet ver van *St. Andrews*, hielden zij zijn rijtuig aan, sleepten hem op den grond en vermoordden hem met hunne degens en dolken».

Die tijding werd door allen met groote verbazing gehoord.

«Hier hebben wij de beschrijving der moordenaars;» vervolgde GRAHAME, terwijl hij een papier uit den zak haalde. «Duizend mark belooning staat op ieders hoofd.»

«Ha, die zonderlinge woorden, nu vat ik ze, nu weet ik wat hij meende!» zeî BOTHWELL tot HALLIDAY. «Jammer dat wij hem niet dadelijk aangehouden hebben! Laat ons gauw opzitten! Was er niet een onder de moordenaars, Luitenant, die er zeer sterk uitzag, breed van borst, met een haviksneus?»

«Wacht, ik zal eens zien!» antwoordde de kornet. «HACKSTOUN VAN RATHILLET: lang, mager, zwart haar.»

«Neen, dat is mijn man niet,» viel BOTHWELL hem in de rede.

«JOHN BALFOUR, VAN BURLEY genoemd: haviksneus, rood haar, vijf voet zes duim.»

«Ja, dat is hij! dat is hij! met het eene oog ziet hij verschrikkelijk scheel!»

«Juist,» vervolgde GRAHAME. «Hij reed op een zwarten ruin, dien men den aartsbisschop bij den moord ontnomen heeft.»

«Paard en man!» riep BOTHWELL, «waren voor een kwartier nog hier.»

Nader onderzoek bevestigde het, dat die in zich gekeerde, ernstige vreemdeling niemand anders geweest was dan BALFOUR VAN BURLEY, het hoofd eener bende, die den aartsbisschop in koelen bloede en wreedaardig vermoord hadden, toen zij hem tegenkwamen juist op het oogenblik dat zij op weg waren om iemand anders te zoeken. De blinde ijveraars beschouwden die toevallige ontmoeting als een wenk der Voorzienigheid en met overleg en onbarmhartigheid vermoordden zij den ongelukkige, in den waan dat de Heer hem, zoo als zij getuigden, in hunne handen overgeleverd had.

«Te paard, te paard, mannen!» riep GRAHAME. «Wij moeten den moordenaar in onze macht zien te krijgen! Zijn hoofd is goud waard!»

VIJFDE HOOFDSTUK.

Geen aardschgezinde roepstem leide uw schreden,
O jongeling! maar Godes kerk roept u nu in den nood;
Plant op den wal 't banier van 't kruis en der gebeden,
Opdat roemruchtig zij de zege of glorierijk uw dood.

JAMES DUFF.

MORTON was met zijn geleider een goed eind wegs van de stad verwijderd, alvorens zij met elkander spraken. Het voorkomen van den vreemdeling had iets zoo terugstootends, dat MORTON het stilzwijgen bewaarde. Ook de vreemdeling toonde zich geenszins spraakzaam, tot hij eindelijk plotseling zeide: «Wat heeft uws braven vaders zoon te maken bij zulke schandelijke lafheden, als die waarbij ik u heb aangetroffen?»

«Ik doe mijn plicht als onderdaan, en deel in een onschuldig vermaak omdat het mij behaagt,» antwoordde de jongeling eenigszins verstoord

«Dus meent gij dat het plicht voor u en voor ieder ander jong Christen is om de wapens te dragen voor hen, die het bloed van Gods heiligen in de woestijn hebben vergoten alsof het water ware, en acht gij het eene wettige

uitspanning, den tijd met het schieten naar een vederbos te verkwisten en den avond door te brengen met wijn drinken in herbergen en steden, terwijl Hij, die machtig is, in het land komt met de wan in de hand om het koorn van het kaf te zuiveren!»

«Uit den aard uwer ontboezeming moet ik opmaken,» zeide MORTON, «dat gij behoort tot de partij die zich tegen de regeering aankant. Ik moet u echter herinneren, dat gij noodeloos eene gevaarlijke taal voert in tegenwoordigheid van iemand die u geheel vreemd is, en dat ik, althans in deze tijden, het niet voegzaam acht u aan te hooren.»

«Hiertegen kunt gij niets doen, Hendrik MORTON!» hernam zijn begeleider. «'t Is de Heer die u behoeft, en wanneer Hij roept, moet gij gehoorzamen. Ik wil gaarne gelooven dat gij de roepstem van een waren prediker nog niet gehoord hebt, want dan zoudt gij vroeger reeds geweest zijn, wat ge zekerlijk nog eens zult worden.»

MORTON betuigde dat ook hij tot de Presbyterianen behoorde. De familie van zijn oom ging namelijk ter kerke bij een dier Presbyteriaansche geestelijken, die, wanneer zij zich naar zekere voorschriften gedroegen, ongestoord mochten prediken. Die «*vergunning*,» zoo als ze genoemd werd, bracht eene groote scheuring onder de geloofsgenooten te weeg, terwijl zij, die zich daarin schikten, verfoeid werden door den strengen sektengeest der overigen, die geen voorwaarden wilden aannemen.

«Dat is enkel veinzerij,» zei de vreemdeling, nadat hij met minachting MORTON'S geloofsbelijdenis had aangehoord. «Gij luistert op den sabbath naar eene koude, wereldsche en huichelachtige preek van iemand, die zijn hooge roeping zoozeer vergeet, dat hij zijn apostelambt van de gunst der hovelingen en valsche prelaten aanneemt — en dat noemt gij Gods Woord hooren! Van alle angels, waarmede de duivel in deze dagen van bloed en duisternis naar zielen gevischt heeft, is er geen zoo verderfelijk geweest als deze afschuwelijke toegevendheid; 't is eene verschrikkelijke bezoeking, die den herder verlamd, de kudde op de bergen verstrooid, de eene Christelijke banier tegen de andere geplant en den strijd der duisternis met het zwaard van de kinderen des lichts heeft doen strijden.»

«Mijn oom,» zeide Morton, «begrijpt dat wij onder de door u gewraakte geestelijken eene voegzame vrijheid genieten, en zijn keus moet natuurlijk ook mij tot richtsnoer strekken.»

«Uw oom behoort onder hen, voor wie een enkel lam in zijn kooi te *Milnwood* meer waard is dan de geheele Christelijke kudde. Hij is een van die menschen, die voor het gouden kalf te *Bethel* geknield en het stof daarvan opgevischt zou hebben, toen het vergruisd en in het water geworpen werd. Uw vader, dat was een man van een anderen stempel!»

«Mijn vader was een braaf en dapper man!» zeide Morton, «en gij zult toch ook wel weten dat hij gestreden heeft voor hetzelfde koninklijke huis, in wiens naam ik thans ook de wapens draag.»

«Dat weet ik; maar als hij in deze dagen had geleefd, hij zou het uur vervloekt hebben, waarin hij ooit het zwaard voor hunne zaak getrokken had! Maar hierover op een anderen tijd. Dit zeg ik u, dat uw uur ook eens zal slaan en dan zullen de woorden, die gij thans gehoord hebt, als scherpe pijlen uw boezem doorboren. En nu, mijn weg voert daarheen!»

Hij wees naar een bergpas, die tot de dorre en woeste heuvelstreek leidde; maar toen hij dit ruwe pad wilde inslaan, zag hij eene oude vrouw in een rooden mantel oprijzen, die hem naderende, zachtkens zeide: «Zijt gij van

ons volk, rijd dan het pad niet in, als ge uw leven lief hebt, want daar licht een leeuw, die op u loert. De priester van *Brotherstone* en tien soldaten hebben den pas bezet, om onze arme zwervers neêr te slaan, die zich met HAMILTON en DINGWALL 1) willen vereenigen.»

«Zijn de vervolgden tot een zeker aantal aangegroeid?» vroeg de vreemdeling.

«Zij zijn omtrent zestig tot zeventig man sterk,» zei de oude vrouw, «zoo te paard als te voet; maar, helaas, zij zijn slecht gewapend en nog slechter van levensmiddelen voorzien.»

«God zal de zijnen helpen!» vervolgde de ruiter. «Welken weg moet ik inslaan om tot hen te komen?»

«Dat zal heden nacht niet gaan,» hernam de oude vrouw; «de soldaten houden overal de wacht, en men heeft vreemde geruchten uit het oosten gehoord, waardoor zij nog feller in hunne woede zijn. Gij moet dus voor dezen nacht eene veilige schuilplaats zoeken, aleer gij naar de hei gaat; houd u stil tot het aanbreken van den dag, en dan moet gij een weg door het *Drakemoeras* zoeken. Ik heb mijn mantel genomen en ben hier gaan zitten, toen ik de verschrikkelijke bedreigingen onzer vervolgers hoorde, opdat ik zoodoende onze arme, verstrooide lieden zou kunnen waarschuwen, die dezen weg wilden nemen en dan in de handen der bloedhonden zouden vallen.»

«Woont gij hier in de nabijheid?» vroeg de vreemdeling, «en kunt gij mij herbergen?»

«Ik woon in een hut, omstreeks een kwartier van hier; maar er liggen bij mij vier Belialszonen, dragonders, die zich niet ontzien mijn goed te bederven, omdat ik de vadzige, krachtelooze godsdienstoefeningen van dien wereldgezinden man, dien JOHN HALFTAXT, niet wil bezoeken.

«Goeden nacht, brave vrouw! wees gedankt voor uw raad,» zei de vreemdeling wegrijdende.

«De zegen der belofte kome over u, en Hij, die alleen helpen kan, moge u behoeden!» riep de oude vrouw hem na.

«Amen!» hernam de ruiter. «Waar ik heden nacht mijn hoofd moet bergen, kan geen menschelijke wijsheid mij zeggen.»

«Ik heb medelijden met uw toestand,» zei MORTON, «en indien ik een hut of eenige schuilplaats voor u had, die ik mijn eigendom kon noemen, dan zou ik mij liever aan alle gestrengheid der wet blootstellen, dan u in dit gevaar verlaten; maar mijn oom is zoo huiverig voor de straffen en geldboeten, waarmede de wet dengenen bedreigt, die eenige hulp of huisvesting aan de vervolgde sektenbroeders verleent, dat hij ons op het ernstigste alle gemeenschap met hen verboden heeft.»

«Dat laat zich zeer wel begrijpen!» zei de vreemdeling; «maar gij kunt mij toch, zonder dat hij er iets van weet, in een schuur, een hooiberg, stal, of iets dergelijks verschuilen, dat mij even aangenaam en welkom zou zijn als in een tabernakel van zilver, met cederhout bevloerd.»

«Ik verzeker u,» hernam MORTON verlegen, «dat het mij volstrekt onmogelijk is u, buiten weten en toestemming van mijn oom, te *Milnwood* te herbergen. Ik zou mij daarenboven ook niet weten te rechtvaardigen, indien ik hem onbewust in eenig gevaar bracht, waarvoor hij meer dan anderen huivert en vreest.»

---

1) Twee Presbyteriaansche predikers, die geheime bijeenkomsten hielden.

«Nog één enkel woord,» hernam de vreemdeling. «Hebt gij ooit door uw vader JOHN BALFOUR VAN BURLEY hooren noemen?»

«Wel zeker! dat was zijn oude vriend en krijgsmakker, die hem in den slag bij *Longmarston-Moor* met het grootste gevaar het leven redde Ja, van dien man heb ik hem dikwijls hooren spreken!»

«Nu, die BALFOUR ben ik. Daar ginds zie ik licht tusschen de boomen, — in het huis van uw oom, en de bloedhonden zijn op mijn spoor. Mijn dood is dus zeker, als ik daar geen schuilplaats vind. Besluit, jongmensch! Verlaat den vriend uws vaders, gelijk een dief in den nacht, en stel hem aan den bloedigen dood bloot, waarvan hij uw vader redde, of stel uw oom aan het gevaar bloot dat hij eenige tijdelijke goederen verlieze, de straf die men thans den menschenvriend oplegt, die den Christen een stuk broods en een dronk waters geeft, om hem voor verhongeren te behoeden.»

Duizenderlei gewaarwordingen verdrongen zich in MORTON'S ziel. Zijn vader, wiens aandenken hij zoo hoog vereerde, had hem dikwijls van zijne verplichtingen jegens dien man gesproken, en had het vaak betreurd dat zij, na eene zoo langdurige verbroedering, zich eenigszins verstoord van elkander hadden verwijderd, toen *Schotland* door twee partijen 1) werd verdeeld, waarvan de éene voor de belangen van den zoon van Karel I ijverde, nadat de vader op het schavot zijn leven had verloren, terwijl de andere meer naar eene vereeniging met de zegevierende republikeinen overhelde. Zijn tegenzin in den duisteren geloofsijver van BURLEY deed hem de laatstgenoemde partij omhelzen, en zoo scheidden de twee wapenbroeders in onmin, om elkaâr nooit weder te zien. De overste MORTON had dit geval meermalen aan zijn zoon verhaald en het steeds bejammerd, dat hij nooit in de gelegenheid was geweest, de dappere hulp, die BURLEY hem meer dan eens verleend had, te vergelden.

De nachtwind, die uit de verte het getrappel eener naderende ruiterbende hem in 't oor blies, dwong MORTON tot het nemen van een spoedig besluit.

«Het is zeker CLAVERHOUSE met de overige bende, die daar komt aanrijden,» zeide hij. «Wat toch mag de oorzaak van dien nachtelijken tocht zijn! Dit staat intusschen vast, dat als gij verder gaat, gij hem in handen valt, en keert ge weder naar de stad terug, dan is GRAHAME niet minder gevaarlijk voor u, terwijl de bergengte bezet is. Ik moet u dus òf eene schuilplaats op *Milnwood* geven, òf u zeker aan levensgevaar blootstellen. Welaan, dat de straf op mij valle, zonder mijn oom te treffen! — Volg mij!»

BURLEY, die MORTON'S besluit met groote bedaardheid had afgewacht, volgde hem nu in stilte.

Milnwood, door den vader van den tegenwoordigen eigenaar gebouwd, was een goed ingericht landhuis, dat bij de omliggende landerijen paste, doch door den tegenwoordigen bewoner slecht werd onderhouden. De stallen en andere bijgebouwen waren op een kleinen afstand van het huis zelf. Hier stond MORTON stil.

«Wacht,» fluisterde hij zijn gast in 't oor; «ik moet u een oogenblik verlaten, tot ik een bed voor u in huis gevonden heb.»

«Zooveel weelde en gemak heb ik niet noodig,» zei BURLEY; «sedert dertig jaren heb ik het hoofd meer op graszoden en steenen dan op vederen en dons te ruste gelegd; een dronk bier en een stuk brood tot voeding, en wat stroo tot rustbed, is mij even aangenaam als een vorstelijke tafel in beschilderde vertrekken.»

1) *Resolutioners* en *Protesters* geheeten.

MORTON zag in, dat het gevaar der ontdekking veel grooter zou zijn, indien hij den vluchteling in huis opnam. Nadat hij dus een licht met den vuurslag, te dien einde in den stal geborgen, aangestoken en de paarden vast gebonden had, wees hij BURLEY eene slaaplaats op den hooizolder aan, die door een knecht gebruikt was, zoolang tot zijn oom in eene dier vlagen van zuinigheid, die van dag tot dag erger werden, hem had weggezonden. Op dien onbewoonden zolder nu moest BURLEY blijven, en nadat zijn gastheer het licht in een hoek gezet had, opdat het van buiten niet gezien zou kunnen worden, verliet hij zijn gast met de belofte dat hij hem spoedig al zoodanige ververschingen zou komen brengen, als hij op dit late uur nog zou kunnen vinden. Hij durfde zich nauwelijks vleien hierin naar wensch te zullen slagen, want zelfs de meest noodige levensbehoeften moest hij aan de luimige oude huishoudster, de begunstigde zijns ooms, vragen, en deze lag reeds te bed, ten minste hoogst waarschijnlijk, of trof hij haar in eene grommige stemming aan, wat ook niet zelden gebeurde, dan bevond hij zich in een moeielijken toestand.

Terwijl alzoo de diepe afkeer weêr bij hem opkwam over de ellendige schraapzucht, die alom in de woning van zijn oom heerschte, tikte hij zachtkens aan de gegrendelde deur, zoo als hij gewoonlijk deed wanneer hij toevallig later dan het vroege uur, tot sluiting en rust te *Milnwood* bepaald, was uitgebleven. Het was een verlegen getik, eerder de bekentenis van overtreding verradende, dan gehoor eischende. Nadat hij dit geklop eenige keeren herhaald had, stond de huishoudster grommende van hare plaats aan den haard op en, na zich een doek om het hoofd te hebben geslagen, ter beveiliging tegen den tocht, stapte zij naar de deur. «Wie is dáar zoo laat in den nacht?» riep zij eenige malen zeer bezorgd uit, alvorens zij de grendels en boomen wegschoof en voorzichtig de de deur opende.

«Een lief uur in den nacht, Mijnheer HENDRIK!» zeide zij op den gebiedenden toon eener verwende dienstbode. «'t Is waarlijk allerliefst, een stil huisgezin zoo te storen en naar rust verlangende lieden te laten opzitten, om op u te wachten! Uw oom ligt reeds drie uren lang te bed, en ROBBERT is zoo verkouden, dat hij ook al lang ter rust gegaan is, zoodat ik zelf voor u heb moeten opblijven in weerwil van mijn hoest!»

Zij kuchte nu eenige keeren achtereen, om nog duidelijker te toonen hoezeer zij door dit nachtbraken geleden had.

«Ik ben u zeer verplicht, ELIZE, en bedank u regt hartelijk!»

«'t Zijn beleefde heertjes!» vervolgde zij. «De meeste menschen noemen mij Juffrouw WILSON, en MILNWOOD is de eenige die mij ELIZE noemt, maar hij zegt toch meestal Juffer ELIZE».

«Welnu dan, Juffrouw ELIZE,» zeide MORTON, «het doet mij waarlijk leed u zoo lang opgehouden te hebben, om mij binnen te laten.»

«Maar nu gij eenmaal binnen zijt, Mijnheer Hendrik, waarom neemt gij nu niet het licht en gaat ge niet naar bed? Zorg er echter voor, als gij de bruine kamer doorgaat, dat ge de kaars niet laat afdruipen; anders moet die kamer weer schoon gemaakt en de vetvlakken er uit gewreven worden »

«Ik hoop intusschen dat ik eerst nog wat te eten en te drinken krijg, goede ELIZE voor ik naar bed ga.»

«Wel, mijn hemel, Mijnheer HENDRIK, eten en drinken! Neen, waarlijk, gij zijt moeielijk te bedienen, of meent ge dat wij niet al van uw vogelschieten gehoord hebben! Gij hebt veel meer kruit verschoten dan wij voor al het wild, dat wij in een geheel jaar eten, noodig hebben; daarop is het gezel-

schap door u naar de herberg gebracht, om daar met jan en alleman tot in den nacht braaf te zitten tieren en teren, zonder twijfel op kosten van uw armen oom, en nu komt gij naar huis en schreeuwt nog om eten en drinken, alsof gij heer en meester waart!»

Ofschoon MORTON terecht over dien toon gebelgd was, onderdrukte hij zijn ongenoegen, ten einde zijn gast niet in verlegenheid te brengen; hij verzekerde dus de huishoudster, dat hij inderdaad hongerig en dorstig was, en voegde er bij, dat hij dikwijls van haar gehoord had, dat zij ook wel bij het vogelschieten tegenwoordig was geweest, en vroeg waarom zij nu ook niet gekomen was, waarmede zij hem veel genoegen zou gedaan hebben.

«O, Mijnheer Hendrik,» zei de oude huishoudster, «gij leert toch, hoop ik niet, hoe gij de vrouwen met zoete en verleidelijke woordjes om den tuin kunt leiden? Nu doet gij het slechts bij eene oude vrouw, en dat heeft niet veel te beduiden, maar neem u in acht voor de jonge meisjes! Als koning onder de schutters beschouwt gij u nu zeker als een grooten held. Waarlijk,» (en hier liet zij het schijnsel van de kaars op zijn aangezicht vallen) «tegen het uiterlijke valt niet veel in te brengen, als het innerlijke ook maar zoo is! Ja, ik herinner mij, toen ik nog een opgeschoten meisje was en den hertog zag, die naderhand te Londen onthoofd werd — waaraan men zeide dat niet veel gelegen was, doch dat voor hem altoos een leelijke geschiedenis bleef — nu, wat ik zeggen wil, hij schoot den vogel, want niemand durfde het van Zijne Genade winnen; het was een knap man, en toen de adel te paard steeg, was de hertog zoo dicht bij mij als ik nu bij u ben, en hij zeide tot mij: «neem u in acht, meisjelief, ('t waren zijne eigene woorden) want mijn paard is niet zeer beleefd.» Welnu, daar gij zegt niet veel gegeten en gedronken te hebben, zal ik laten zien dat ik toch nog aan u gedacht heb, want het is niet goed dat jonge lieden met een leege maag naar bed gaan.»

Daar Juffrouw WILSON haar avondpreek op deze wijze eindigde, wist de jonge MORTON wel, dat hij iets beters dan gewoonlijk kon verwachten. Zij was in haar hart geenszins eene kwaadaardige vrouw, en zij hield van den ouden en den jongen heer inderdaad meer dan zij ooit van iemand anders gehouden had; maar zij wilde door hare vaak tergende tegenspraak en door hare grillen haar gezag en invloed toonen en kracht bijzetten: vandaar dat zij de huisgenooten soms ook zoo bitter kwelde.

«Eet smakelijk, beste jongen!» zeide zij, terwijl zij HENDRIK de smakelijke gerechten voorzette. «Zoo iets zoudt ge bij NIEL BLANE zeker niet gevonden hebben; zijn vrouw was een knappe huishoudster en kon voor haar stand wel iets ordentelijks klaarmaken, maar toch niet zoo als iemand die bij een heer huishoudt; maar het dochtertje is, geloof ik, niet veel: wat had zij verleden Zondag een gekken hoed op in de kerk! Wij zullen wel eens de gevolgen hooren van al dien opschik! Maar ik kan de oogen haast niet meer open houden. Haast je maar zoo niet, jongelief! zorg toch vooral voor het licht! Hier is een kan bier en een glaasje likeur; — iedereen krijgt dat niet, en ik gebruik het zelf maar als mijn maag wat van streek is; 't is voor het jonge bloed beter dan brandewijn. Nu, goeden nacht, Mijnheer HENDRIK! zorg vooral voor het licht!»

MORTON stelde haar in dit opzicht gerust, en zeide dat zij niet vreemd moest opzien, indien de buitendeur nog eens geopend werd, want dat hij nog bij de paarden moest wezen. Juffrouw WILSON ging hierop heen en HENDRIK meende reeds met zijnen mond-voorraad zich naar den hooizolder te kunnen begeven, toen de oude vrouw nogmaals het hoofd door de deur stak en hem

vermaande, toch vooral als hij naar bed ging over zijn gedrag na te denken, en de bescherming des hemels gedurende de uren der duisternis af te smeeken.

Zoo gedroeg zich weleer eene zekere klasse van dienstboden in Schotland, en 't is niet onmogelijk dat deze voorbeelden waarschijnlijk op enkele, afgelegen kasteelen nog gevonden worden. Zij behoorden als het ware tot de familie, en daar het schier tot de onmogelijke zaken behoorde om hen weg te zenden, waren zij met hart en ziel aan ieder van het huis gehecht: daarentegen werden zij door de toegevendheid en achteloosheid hunner meerderen licht knorrig, netelig, heerschzuchtig en waanwijs, ja soms zoo erg, dat huisheer en huisvrouw waarschijnlijk meermalen zullen gewenscht hebben, die stugge en eigendommelijke getrouwheid tegen de vriendelijke, toegevende en gedienstige oneerlijkheid der tegenwoordige dienstboden verwisseld te zien.

ZESDE HOOFDSTUK.

> Alsof 't op een blad met onuitwischbaar schrift geschreven ware,
> Verkondigt het gelaat van dezen man een treurmare.
>
> SHAKESPEARE.

Nadat MORTON eindelijk van de tegenwoordigheid der oude huishoudster ontslagen was, verzamelde hij alles, wat hij van het avondeten nog overgehouden had, bijeen om het zijn verborgen gast te brengen. Hij wist in huis en er omheen overal blindelings den weg en nam dus geen licht mede, wat inderdaad gelukkig was, want nauwelijks trad hij over den drempel, of het getrappel van paarden gaf hem te kennen dat de ruiterbende, die hij reeds vroeger in de verte gehoord had, op den grooten weg reed, die slingerde langs den voet der rotsachtige hoogte, waarop het kasteel van *Milnwood* gebouwd was. Hij hoorde den aanvoerder duidelijk: «Halt!» roepen, dat door eene stilte vervangen werd, slechts afgebroken door het brieschen en stampen van een ongeduldig ros.

«Wie woont daar?» vroeg eene stem op gebiedenden toon.

«MILNWOOD!» was het antwoord.

«Is dat een koningsgezinde?» hernam de ondervrager.

«Hij gehoorzaamt aan de bevelen van den staat en gaat ter kerk bij de predikanten die vergunning gekregen hebben.»

«Hm! ja, vergunning verkregen! Dit is slechts een masker voor het verraad. Het is zeer onstaatkundig geweest, dergelijke vergunning te geven aan lieden, die niet onversaagd genoeg zijn om openlijk voor hunne grondstellingen uit te komen. Het ware wellicht niet overbodig, dit huis te doorzoeken om te zien of er ook een der bloeddorstige honden verscholen zij, die aan dien afschuwelijken moord hebben deel genomen.»

Eer MORTON hersteld was van den schrik waarmede hij dit voorstel vernam, hoorde hij een derde het woord opvatten: «Ik geloof niet dat dit noodig is, want MILNWOOD is een ziek, zwak, suf oudmensch, die zich nooit met

staatszaken inlaat en boven alles zijn geld en zijn wissels lief heeft. Zijn neef was, zoo als ik hoor, heden bij de wapenschouwing en is bij het schieten koning geworden, zoodat wij ook hem volstrekt niet als een stuggen dweeper behoeven te beschouwen. Ik geloof dat zij allen reeds lang te bed zijn, en onze plotselinge verschijning, midden in den nacht, zou den ouden man wellicht den dood op het lijf jagen.»

«Nu, als dat het geval is,» zei de aanvoerder, «dan zullen wij ook verder geen tijd met huiszoeken vermorsen; dus voorwaarts! mannen, voorwaarts, marsch!»

Eenige tonen op de trompet, en eenige slagen op de pauke om den maat aan te geven, die zich met den hoefslag der paarden en het gekletter der wapens vermengden, verkondigden den aftocht der ruiterbende. De maan brak door de wolken, toen de voorhoede een heuvel bereikte, waarover de weg liep; daar glinsterden de helmen en kon men duidelijk de gedaanten van ruiter en paard in het zwakke maanlicht onderscheiden. Zij zetten hun tocht voort en de lange reeks ruiters deed zien, dat zij vrij sterk in aantal waren.

MORTON vestigde het oog op de krijgsschaar, tot eindelijk de laatste ruiter over de kruin van den heuvel verdwenen was. Toen ijlde hij naar het verblijf van zijn gast en daar gekomen, vond hij BALFOUR met een zakbijbel in de hand, terwijl hij in diepe aandacht verzonken scheen. Zijn zwaard, dat hij bij het paardengetrappel uit de schede getrokken had, lag ontbloot op zijne knieën, terwijl inmiddels de kleine lamp, die naast hem op eene oude, tot tafel dienende kist stond, met een zwak licht zijne donkere en gejaagde gelaatstrekken bescheen, wier woestheid door de opwellende geestvervoering iets tragisch had gekregen. Het was duidelijk op zijn gelaat zichtbaar, dat een krachtig, alles beheerschend beginsel elken anderen hartstocht en ieder ander gevoel onderdrukte, even als het bij een geweldigen springvloed niet onopgemerkt blijft dat de anders zichtbare klippen, waartegen de branding schuimt, verzwolgen worden en dat slechts het bruischende schuim hun bestaan verraadt. BALFOUR richtte het hoofd op, toen MORTON hem eenige oogenblikken stilzwijgend had gadegeslagen.

«Ik zie,» zeide HENDRIK, terwijl hij op het zwaard wees, «dat ook gij de ruiters hebt hooren voorbijrijden, die mij zoo lang hebben opgehouden.»

«Ik heb er ter nauwernood op gelet,» antwoordde BALFOUR. «Mijn uur is nog niet gekomen, en toch weet ik dat ik eens nog in hunne handen zal vallen, om eervol bij alle heiligen opgenomen te worden, die zij reeds hebben vermoord. God gave dat dit uur reeds geslagen ware; het zou mij aangenamer zijn, dan ooit de bruiloft voor den bruidegom is geweest; maar als de Heer nog meer werk voor mij op aarde te verrichten heeft, dan hoop ik het zonder morren te volbrengen.»

«Eet en verkwik u!» zeide MORTON. «Morgen ochtend dient gij, om den wille uwer veiligheid, deze woning te verlaten en met het krieken van den dag door de moerassen heen u naar het gebergte te spoeden.»

«Jongeling,» hernam BALFOUR, «gij schijnt mij reeds moede te zijn, en zoudt het wellicht nog meer wezen, indien gij wist welke taak ik nu pas volbracht heb. Verwonderen doet mij dit trouwens niet, want ik ben mijzelf vaak moede. Acht gij het dan ook niet met mij eene harde beproeving, voor vleesch en bloed geroepen te worden ter volbrenging van het oordeel des Hemels, als wij zelven nog menschen zijn en wij een verblind medelijdend gevoel hebben voor het lichamelijk lijden van onzen evenmensch, zoodat ons hart trilt, wanneer wij een ander in den vleesche moeten straffen? Meent gij,

wanneer de handen des vleesches een dwingeland van zijn zetel gestooten hebben, dat wij dan, de werktuigen van zijn val, hem met ongeschokte zenuwen kunnen aanstaren? Gelooft gij wel, dat wij soms aan de waarheid der ingeving, die wij gevolgd hebben, kunnen twijfelen, en dat wij zoodoende wellicht menigmaal de uitspraak van het ons vrijpleitend geweten met het verblindend werk van den boozen geest verwarren?»

«Over die onderwerpen, Mijnheer BALFOUR, kan ik inderdaad niet met u spreken,» zeide MORTON. «Dit echter meen ik te mogen beweren, dat mij elke ingeving als verdacht zou voorkomen, die strekken kon tot aansporing tot iets, waartegen het gevoel der menschelijkheid in opstand komt, dat de Hemel ons toch als het voornaamste richtsnoer van ons leven heeft ingeprent.»

BALFOUR scheen door deze woorden eenigszins getroffen te zijn en richtte zich eensklaps op; spoedig echter werd hij weder bedaard en antwoordde koel: «Het is vrij natuurlijk dat gij zóo denkt, want gij zijt nu nog in den kerker der wet, een kuil, donkerder dan die waarin JEREMIA geworpen werd, ja donkerder zelfs dan de kuil van MALEACHIE, den zoon van HAMELMELECH, waarin geen water maar slijk was; maar gij draagt het zegel des verbonds op uw voorhoofd, en de zoon des rechtvaardigen, die tegen de bloeddorstigen streed, toen de banier op de bergen wapperde, zal niet, als een van de kinderen der duisternis, geheel verloren gaan. Gelooft gij, dat het in deze dagen van droefheid en rampen genoeg zij, de wetten der zedelijkheid te eerbiedigen voor zoover de zwakheid van ons vleesch het gedoogt! Denkt gij dat wij enkel onze bedorven neigingen en kwade hartstochten hebben te overwinnen? Neen! indien wij onze lendenen omgord hebben, dan zijn wij geroepen om den strijd te wagen, en hebben wij het zwaard getrokken, dan moeten wij den goddelooze treffen, al ware hij ook onze naaste, en zijn wij verplicht vooral de wreeden en machtigen der aarde te verdelgen, al waren zij ook onze boezemvrienden of nabestaanden.»

«Dat zijn de gevoelens,» zeide MORTON, «die uwe vijanden u toeschrijven, en die ik ook zeggen moet de wreede besluiten, die de Staatsraad tegen u genomen heeft, zoo niet verontschuldigen, althans een glimp van rechtvaardigheid geven. Men zegt namelijk, dat gij u laat leiden door hetgeen gij het inwendige licht noemt en dat gij in opstand komt tegen de bevoegde regeering, tegen 's lands wetten en zelfs tegen die der menschelijkheid, indien gij slechts meent dat zij strijden tegen hetgeen gij in. u den geest noemt.»

«Men doet ons onrecht,» hernam de dweeper. «Zij zijn het, die meineedigen, die de goddelijke en menschelijke wetten verwerpen en ons nu vervolgen om onze gehechtheid aan het verbond, tusschen God en het koninkrijk *Schotland* gesticht, dat zij, behoudens enkele paapschgezinden, allen in vroegere dagen bezworen hebben. Nu echter doemen zij dit verbond ten vure en vertreden het met bespotting; maar zeg mij, waren het de kwaadgezinden 1) die dezen KAREL STUART terugbrachten, toen hij in dit koninkrijk wederkeerde? Zij beproefden het wel gewapenderhand, maar het mislukte hun toch, geloof ik; en kon GRAHAME VAN MONTROSE met zijn roofzieke Hooglanders hem weder op den troon plaatsen? Hunne hoofden aan de Westpoort hebben dit, meen ik, langen tijd anders getuigd. Neen! het waren de arbeiders aan het glorievolle werk, de herstellers van de schoonheid des tabernakels, die hem terugriepen op den hoogen zetel, waarvan zijn vader gevallen was. En wat is nu

1) *Maglignants*, of kwaadgezinden, was de naam, dien de Presbyterianen aan hunne vijanden gaven.

ons loon? Zoo als de Profeet zegt: «En zij troosten mijn volk in hun ongeluk, dat zij licht zullen tellen, zeggende: vrede! vrede! daar het nochtans geen vrede is. Ja! verlaat u daarop. Men wacht naar vrede, maar er is niets goeds; naar tijd van genezing, maar ziet er is verschrikking. Van *Dan* af wordt het gesnuif zijner paarden gehoord: het gansche land beeft van het geluid der brieschingen zijner sterken, en zij komen daarhenen, dat zij het land opeten en diens volheid, de stad en die daarin wonen. 1)»»

« Ik wil uwe klachten tegen den staat billijken noch wederleggen,» zeide MORTON. «Ik heb alleen getracht aan den wapenbroeder mijns vaders eene oude schuld af te betalen, door in het oogenblik van gevaar u eene schuilplaats aan te bieden; maar gij zult het mij nu wel ten goede houden dat ik mij verder niet met uwe zaak en met uwe twisten inlaat. Ik hoop nu, dat ge wat rust zult vinden; het spijt mij, dat ik u niet meer gemak heb kunnen bezorgen.»

«Ik hoop u toch morgen vóór mijn vertrek nog te zien,» antwoordde BALFOUR. «Ik ben wel de man niet, wiens hart naar vrienden en magen haakt, want sedert ik mijn hand aan den arbeid wijdde, heb ik een verbond met mijne aardsche neigingen gesloten om niet meer om te zien naar de dingen die ik achterliet; doch den zoon van mijn ouden krijgsmakker beschouw ik als mijn eigen kind, en ik houd mij nog steeds verzekerd, hem te eeniger tijd het zwaard te zien omgorden voor de dierbare en heerlijke zaak, waarvoor zijn vader gevochten en zijn bloed vergoten heeft.»

MORTON verwijderde zich met de belofte dat hij ter bepaalde ure terug zou komen, en begaf zich ter rust. Zijne verbeelding was echter door de gebeurtenissen van den dag te zeer getroffen, dan dat hij een verkwikkenden slaap kon genieten. Beelden van verschrikking kwamen hem vaak voor den geest, waarbij zijn nieuwe vriend eene hoofdrol speelde. Ook de bekoorlijke gedaante van EDITH BELLENDEN verscheen hem in den droom, terwijl zij, weenende en met hangende haren, troost en hulp bij hem kwam zoeken, die hij haar niet kon verleenen. Eindelijk ontwaakte hij uit deze woelzieke sluimering met eene koortsachtige aandoening en met een voorgevoel van naderend onheil.

«Ik heb te lang geslapen,» dacht hij bij zich zelven, daar het morgenlicht reeds met gouden tint de verwijderde bergkruinen bestraalde en de zomer-ochtendlucht verkwikkelijk woei. Hij kleedde zich haastig aan, opende zachtkens de deur en ijlde naar de schuilplaats van den dweeper, wiens onwrikbaar gedrag en ongewone taal hem met zekeren huiverenden eerbied vervuld hadden. Hij vond BALFOUR nog slapende. Een lichtstraal viel op de open rustplaats en MORTON kon duidelijk op 's mans gelaat bespeuren, dat zijn ziel door hevige aandoeningen geschokt werd. Zijne beide armen lagen boven het dek, terwijl de rechterhand, gebald, telkens werd toegeknepen en de linker zich tot eene afstootende beweging verhief. Zweetdroppels parelden van zijn voorhoofd. «Wij hebben u, JUDAS!» riep hij met afgebroken stem, «wij hebben u — omvat mijne knieën niet — stoot hem neder — een priester! ja, een priester van *Baäl*, om gebonden en gedood te worden, ware het ook aan de beek *Kischon*. Vuurwapenen helpen niet tegen hem — stoot toe met het koude staal — eindigt zijn kwaal — eindigt zijn kwaal, ware het slechts om zijne grijze haren!»

1) JEREMIA VIII.

MORTON werd door die alleenspraak, die zelfs in den droom met al de hartstochtelijkheid uitgesproken werd, die een daad van geweld vergezelt, zoo geroerd, dat hij zijn gast bij den schouder greep en hem ten spoedigste wekte.

«Breng mij waar gij wilt, ik zal de daad bekennen!» waren de eerste woorden die hij uitriep. Toen hij echter, de oogen rondslaande, degelijk ontwaakte, nam hij eensklaps de ernstige houding weder aan, die hem zoozeer kenmerkte. Vóor hij nog één woord tot MORTON sprak, boog hij de knieën, terwijl hij zijne gebeden voor de lijdende kerk van Schotland opzond en smeekte, dat het bloed van hare vermoorde heiligen en vrome martelaars dierbaar mocht zijn in het oog des Hemels, en het schild des Alvermogenden zich mocht uitstrekken over hare verstrooide overblijfsels, die om Zijn naam, in de wildernis zwierven. Wraak — spoedige en hevige wraak tegen de onderdrukkers! was het slot zijner ontboezeming, die hij met luider stemme en in die krachtige en indrukwekkende taal uitsprak, die hem door het lezen der Schrift en door geestvervoering eigen was geworden.

Na zijn gebed geëindigd te hebben, stond hij op, vatte MORTON bij de hand en ging met hem naar den stal, alwaar de zwerver — zoo noemden de sektenbroeders zich zelven vaak — zijn paard zadelde en optoomde om te vertrekken. Hierop verzocht hij MORTON hem een klein eind wegs in het bosch te vergezellen, om hem het naaste pad naar de heuvels te wijzen, en daar dit door den jongeling gereedelijk toegestemd werd, liepen zij eene poos stilzwijgend onder het lommer van het hooge geboomte voort, tot zij aan den slingerweg kwamen, die naar de barre en woeste landstreek geleidde aan den voet der heuvels.

Plotseling brak BURLEY hier het stilzwijgen af met de vraag of de woorden, die hij den vorigen nacht gesproken had, ook invloed op MORTON hadden uitgeoefend. Deze antwoordde, dat hij besloten had den plicht van een goed Christen met dien van een vredelievend onderdaan te vereenigen.

«Dat wil met andere woorden zeggen,» hernam BURLEY, «dat gij God en den Mammon te gelijk wilt dienen: den eenen dag wilt gij de waarheid met uwe lippen belijden, en den anderen de wapens voeren ten gunste van wereldschgezinde dwingelanden, om het bloed te vergieten van hen, die voor die waarheid alles opgeofferd hebben. Waant gij pek te kunnen aanvatten zonder u te bezoedelen? u met kwaadwilligen, paapschgezinden, prelaten, spotters te vermengen, deel te nemen aan hunne vermaken die offeranden gelijken, welke men den afgoden brengt, misschien wel gemeenschap te hebben met hunne dochters, zoo als de kinderen Gods met de dochters der menschen vóór den zondvloed, en toch vrij te blijven van alle ontreiniging? Neen, zeg ik u; elke gemeenschap met de vijanden der kerk is eene vervloekte zaak en gehaat in de oogen van God! Tast niet toe — proef niet — raak ze niet aan — en treur niet, jongeling, alsof gij alleen geroepen waart om uwe vleeschelijke neigingen te bedwingen en de genoegens te verzaken, die ten valstrik voor uwe voeten zijn. Ik zeg u, dat de zone DAVIDS geen beter lot aan het geheele menschelijke geslacht heeft verkondigd!»

Met deze woorden steeg hij te paard, richtte zich nog eens tot MORTON en vervolgde met de woorden der schrift: «Een hard juk werd den zonen van ADAM opgelegd van het uur af dat zij uit 's moeders lijf geboren worden, totdat zij wederkeeren tot de moeder aller dingen, van af hem, die in blauwe zijde gekleed is en eene kroon draagt, tot aan hem, die met schamel linnen is bedekt — wrok, nijd, verwarring en onrust, gestrengheid, strijd en doodvrees zelfs in het uur der ruste!»

Na dit gezegd te hebben spoorde hij zijn paard aan, en verdween weldra onder het geboomte.

«Vaarwel, sombere dweeper!» riep MORTON, hem naziende. «Hoe gevaarlijk zou het gezelschap van dien man voor mij kunnen worden op sommige oogenblikken. Zijn ijver voor afgetrokken leerstellingen en zijn eigenaardige godsdienst kunnen mij wel niet treffen, maar kan ik een man, een Schot zijn, en onverschillig blijven voor den strijd, die reeds wijzen mannen het hoofd op hol heeft gebracht? Het was immers ook voor de burgerlijke en godsdienstige vrijheid, dat mijn vader het zwaard opnam, en zal ik nu bedaard blijven zitten en mijn hulp verleenen aan de onderdrukkende gezagvoerders, zoolang er nog eenige hoop bestaat, dat door den strijd de onverdragelijke kwellingen kunnen worden gelenigd, waaraan mijne ongelukkige landgenooten blootgesteld zijn? Doch wie staat er mij borg voor, dat ook zij, door de vervolging woest en bloeddorstig geworden, niet even wreed en onverdraagzaam zouden zijn als thans hunne dwingelanden? Welke gematigdheid, welke genade toch kan men van dien BURLEY verwachten, die aan het hoofd der verdrukten staat en juist eene daad van geweld schijnt gepleegd te hebben, die hem zelfs te midden zijner dweepzieke geestvervoering schijnt te pijnigen? Hoe, zie ik dan niets om mij dan geweld en woede, die nu eens de mom van wettige heerschappij aannemen en dan weder van geloofsijver en godsdienst! Schier alles wat mij omringt: mijn vaderland — mijn eigen ik — mijne afhankelijkheid — mijne gesmoorde gewaarwordingen — die bosschen — die stroom — die woning — schier alles strekt mij tot kwelling. — Alleen EDITH. — Maar neen, onmogelijk! — Waarom volg ik dan hare verleidelijke schreden? Waarom voed ik dan mijne eigene hersenschimmen? Zij kan nooit de mijne worden! De trots harer grootmoeder — de strijdige gezindheden onzer nabestaanden — mijne rampzalige afhankelijkheid — een ellendige slaaf, die zelfs geen knechtsloon heeft — dit alles doet mij wanhopen; — waarom dan deze pijnigende begoocheling gekoesterd?»

«Maar ik ben geen slaaf!» vervolgde hij luid, terwijl hij fier het hoofd verhief. «Althans geen slaaf ten opzichte mijner woonplaats. — Het zwaard mijns vaders is mijn eigendom, en *Europa* is het veld dat, gelijk voor honderden mijner landslieden, die het van den roem hunner wapenfeiten hebben doen weergalmen, ook voor mij open ligt. Het geluk kan immers mij, zoowel als onze RUTHVANS, onze LESLEYS, onze MONROES verheffen, die als vermaarde krijgers voor de hervorming vochten onder GUSTAAF ADOLF, en zoo niet — dan wacht mij in elk geval een krijgsmansleven en een krijgsmansgraf!»

Onder deze overpeinzingen was hij tot voor het huis van zijn oom genaderd, wien hij besloot zijn voornemen te openbaren.

«Nog één lichtstraal uit EDITH'S oog, nog één wandeling aan hare zijde,» dacht hij bij zich zelven, «en mijn besluit ware weder verdwenen. Ik zal dus eene onherroepelijke schrede doen en haar dan ten laasten male zien.»

In die stemming trad hij de huiskamer binnen, waar zijn oom reeds het ontbijt gebruikte, dat uit een grooten schotel brij en karnemelk bestond. De huishoudster stond geleund tegen een stoel, in eene half gemeenzame, half eerbiedige houding. De oude man was in vroeger dagen vrij lang geweest, doch ging thans zeer gebukt, zoo zelfs dat zeker spotzieke buurman eens, bij een twist over den vorm eener brug, die men over de beek wilde leggen, het voorstel deed den ouden MILNWOOD een flinke som voor zijn kromme ruggegraat te bieden, daar voor geld toch alles van hem te koop was.

Groote, platte voeten, lange dunne handen, een lang aangezicht vol rimpels en plooien, en kleine, scherpe, grauwe oogen, die altoos slechts op eigen voordeel schenen te loeren, ziedaar het onbehagelijk uiterlijk van den heer MORTON VAN MILNWOOD. Te vergeefs zou men ook in die onbehagelijke gestalte warme en menschlievende hoedanigheden hebben gezocht; hij was innerlijk zoo als hij zich uiterlijk voordeed, d. i. laaghartig, baatzuchtig en schriel.

Zoodra de oude heer zijn neef gewaar werd, haastte hij zich, eer hij hem aansprak, een zoo heeten brijklomp in te zwelgen, dat de kwade luim, die hij reeds tegen hem bot vieren wilde, nog meer werd aangewakkerd.

«De duivel hale haar die dit bereid heeft!» was zijn eerste uitroep.

«Die brij is heel goed,» antwoordde Juffrouw WILSON, «als gij maar tijd neemt om ze langzaam te eten. Ik heb ze zelf klaar gemaakt; maar als men geen geduld gebruikt, dan moet men ook de gevolgen afwachten!»

«Zwijg LIZE! ik wilde met mijn neef spreken!» hernam de oude. «Waar moet dat heen! Is dat uitblijven! Gij kwaamt middernacht thuis.»

«Ja, oom, 't was omstreeks twaalf uur,» antwoordde MORTON op onverschilligen toon.

«Omstreeks? ja, omstreeks twaalf uur! waarom gingt gij niet naar huis toen al de anderen het veld verlieten?»

«Maar gij zult toch, veronderstel ik, de redenen wel kennen oom,» zeide HENDRIK. «Ik had het geluk de beste schutter te zijn, en bleef om de andere jonge lieden naar oud gebruik op een en ander onthalen.»

«Zijt gij bezeten jongen! En durft gij mij dit zoo ronduit in het aangezicht zeggen! Gij wilt de menschen vergasten, gij die zelf geen droog brood zoudt hebben, als ge een armen man, gelijk ik ben, niet op den hals laagt. Maar als gij mij nu onkosten veroorzaakt, dan moet ge die met werken weer zien te verdienen, hoor. Ik weet ook niet, waarom gij den ploeg niet zoudt aanvatten, daar de bouwknecht toch weggeloopen is, en dat zou u beter staan dan die groene kleederen dragen en kruit en lood verschieten; dat zou een eerlijk beroep zijn en u een stuk broods verschaffen, zonder dat ge iemand behoefdet lastig te vallen.»

«Zeer gaarne zou ik mijn brood willen verdienen, maar ploegen kan ik niet.»

«Waarom niet? Het is toch gemakkelijker dan met boog en geweer om te gaan, wat gij zoo gaarne doet. Thans ploegt de oude DAVID nog, en de eerste twee of drie dagen zoudt gij de ossen kunnen mennen — natuurlijk als ge voorzichtig zijt — en vervolgens zelf den ploeg voeren. Op uwe jaren kan men alles leeren. Ons land is zwaar, en DAVID wordt te oud om den ploeg behoorlijk in den grond te zetten.»

«Verschoon mij, oom, dat ik u in de rede val. Ik heb zelf reeds een plan beraamd, waardoor ik u van den last en de kosten kan bevrijden, die mijne tegenwoordigheid u veroorzaken».

«Zoo waarlijk? zelf beraamd? Dat zal wel wat moois zijn,» zei de oude MORTON op spottenden toon; «laat eens hooren!»

«Ik kan het u met een paar woorden zeggen: ik wil *Schotland* verlaten en buiten 's lands gaan dienen, zoo als mijn vader gedaan heeft, vóór dat deze rampzalige beroerten hier uitgebroken waren. Zijn naam zal in de gewesten, waar hij gediend heeft, nog wel niet zoo geheel vergeten zijn, dat zijn zoon geen gelegenheid zou kunnen vinden zijn fortuin als krijgsman aldaar te beproeven.»

«De hemel beware ons!» riep de oude huishoudster, «onze jongeheer HENDRIK zou het land verlaten! Neen, neen dat zal nooit gebeuren!»

MILNWOOD, die nooit het denkbeeld noch het oogmerk gekoesterd had om zijn neef te verwijderen, daar deze hem in vele opzichten zeer goede diensten bewees, werd als door den donder getroffen, toen HENDRIK, aan wiens onbeperkte gehoorzaamheid hij sedert lang gewoon was geweest, op het onverwachts van weggaan en onafhankelijkheid begon te spreken.

«En wie zal u de middelen verschaffen om zulk een woest leven te leiden?» vroeg de oude man, zich spoedig herstellende. «Ik kan u nauwelijks thuis den kost geven. En dan nog zeker trouwen ook, zoo als uw vader deed, niet waar? en uw oom een pak kinderen zenden, die tieren en schreeuwen door het huis op mijn ouden dag, en vervolgens weêr, zoo als gij, wegvliegen, als men verlangen mocht dat zij de hand aan het werk slaan?»

«Ik heb geen gedachte aan trouwen,» zei HENDRIK.

«Wel, hoor eens!» riep de huishoudster, «schamen moet zich een brave jongen zoo te spreken, want men weet toch wel dat zoo aan geen trouwen, de jongelui dan aan iets ergers moeten denken.»

«Stil LIZE!» hernam de oude man; «en gij HENDRIK, stel u die dwaasheid uit het hoofd. Dat komt er van als men u een dag soldaatje laat spelen. Bedenk toch jongen, dat gij geld moet hebben om die dwaze denkbeelden ten uitvoer te brengen.»

«Ik heb er zeer weinig geld toe noodig, oom! Als gij slechts zoo goed wilt zijn mij de gouden keten te geven, die mijn vader na den slag bij *Lützen* kreeg.»

«Wat zegt gij! hoe! de gouden keten?» riep de oom

«De gouden keten?» herhaalde de huishoudster, tewijl zij even als haar gebieder geheel verbaasd stond over dit vermetel voorstel.

«Ik wensch er slechts een paar schakels van te bewaren,» zei HENDRIK, «om mij hem te herinneren, die de keten verdiende; overigens zal het goud mij de middelen verschaffen om dezelfde loopbaan te betreden, waarop mijn vader dit eerbewijs verwierf.»

«Lieve Hemel!» zei de huishoudster, «Mijnheer draagt die elken Zondag.»

«Des Zondags en Zaterdags,» voegde MILNWOOD er bij, «telkens als ik mijn zwart fluweelen rok aantrek; de geheimschrijver MACTRICKIT is ook van oordeel dat de keten, als een zeker erfstuk, meer aan het hoofd der familie, dan aan den erfgenaam in afdalende linie toebehoort. De keten heeft drie duizend schakels; ik heb ze wel duizendmaal geteld, en is drie honderd pond sterling waard.»

«Zoo veel behoef ik niet eens, oom! Als gij mij maar het derde gedeelte van dit geld wilt geven en vijf schakels der keten, dan kan ik mijn voornemen volbrengen; het overige kunt gij behouden als eene kleine vergoeding voor de kosten en moeite, die ik u veroorzaakt heb.»

«Gij zijt niet wijs!» riep de oude man. «Goede hemel, wat zal er van ons *Milnwood* worden, als ik de oogen sluit. De jongen zou waarachtig nog in staat zijn de kroon van Schotland weg te werpen, als hij ze in zijn bezit had!»

«Ja, Mijnheer! daarvan draagt gij zelf de meeste schuld,» zei de oude huishoudster. «Gij moet hem ook niet al te kort houden, en daar hij nu toch naar de herberg geweest is, dient gij wel het gelag te betalen!»

«Nu, als het maar niet meer dan een paar daalders bedraagt,» zeide MILNWOOD aarzelend.

«Ik zal het met BLANE wel vinden, zoodra ik de herberg voorbijkom,» hernam Juffrouw WILSON, «en zal het goedkooper afdoen dan gij of Mijn-

heer HENDRIK. Maar wees nu stil en erger den ouden man niet meer,» fluisterde zij den jongen MORTON in 't oor. «Ik zal het gelag uit het zuivelgeld betalen. Dus geen woord meer er over, — en,» vervolgde zij hierop tegen den ouden MILNWOOD, «gij moet er ook niet meer van spreken, dat de jongeheer achter den ploeg zou gaan; er zijn waarlijk arme menschen genoeg, die dit gaarne voor een stuk broods zullen doen, en het voegt hun meer dan hem en zijns gelijken.»

«Eindelijk zullen we ook met de Dragonders te doen krijgen,» zei MILNWOOD, «omdat we ons met de opstandelingen en ontevredenen ophouden! Eet uw ontbijt maar op, HENDRIK, en ga dan dien groenen rok uittrekken en steek je in dat grijze pak: dat is goedkooper en bevalt mij beter dan al die opschik!»

De jonge MORTON verliet hierop de kamer, wel wetende dat hij zijn voornemen thans niet zou kunnen ten uitvoer brengen; wellicht was hij ook niet zoo erg boos over de moeielijkheden, die tegen zijn vertrek uit de nabijheid van *Tillietudlem* schenen op rijzen. De huishoudster volgde hem naar de achterkamer, en toen hem op den schouder tikkende, smeekte zij MORTON een brave stille jongen te blijven en zijne fraaie kleederen te bergen.

«Ik zal den hoed, de halskraag en strikken wel in het kabinet sluiten,» zei de gedienstige oude vrouw; «maar gij moet nooit meer van weggaan en van verkoopen van de gouden keten spreken; — uw oom houdt er van, u bij hem te zien en de schakels van de keten te tellen, en nu begrijpt gij toch wel dat oude menschen niet eeuwig leven, en dat gij later toch keten, landgoed en alles zult krijgen. Dan kunt gij elk meisje uit de buurt, dat ge wilt tot echtgenoot kiezen en gelukkig leven te *Milnwood*, waar er huis en land in overvloed is. Acht gij het nu niet de moeite waard nog wat geduld te hebben, mijn jongen?»

In het laatste gedeelte harer redevoering vooral was iets, dat den jongen MORTON zoo aangenaam in de ooren klonk, dat hij de hand der oude vrouw hartelijk drukte en haar innig dank zei voor den goeden raad, dien zij hem gegeven had en dien hij wel zou overwegen, alvorens aan zijn vroeger opgevat voornemen gevolg te geven.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Ik leefde hier van zeventien tot tachtig jaren;
Toch ben ik nu hier vreemd en mis elk zielsgenot.
De zeventienjaarge bloem kan nog veel wellust garen,
Terwijl de tachtigjaarge vrouw haar staat kent en haar lot.

SHAKESPEARE.

Begeven wij ons thans naar het kasteel van *Tillietudlem*, werwaarts *Lady* MARGARETHA BELLENDEN zeer misnoegd terugkeerde, en ten hoogste verontwaardigd over den onuitwischbaren blaam, die op hare waardigheid, naar zij meende, door het rampspoedige en algemeen bekende voorval met GUS GIBBIE geworpen was. Die ongelukkige krijgsman kreeg dus aanstonds bevel zijn gevederde pleegkinderen op de uiterste grenzen van het landgoed te gaan bezorgen, en zoolang de verduurde smaad nog versch in het geheugen der dame lag, volstrekt niet door zijne verschijning het leed en de grieven zijner gebiedster op te wekken.

Vervolgens hield *Lady* BELLENDEN eene plechtige zitting, waarop ook HARRISON en de bottelier moesten verschijnen, deels als getuigen, deels als mederechters in de zaak van GUDDIE HEADRIG, den bouwknecht, en zijne moeder, wier inblazing als de ware oorzaak was te beschouwen van het onheil, dat de ruiterij van *Tillietudlem* getroffen had. De beschuldiging eenmaal volledig toegelicht en bewezen, besloot *Lady* MARGARETHA in persoon den beschuldigden de les te lezen, en indien zij geen berouw mochten toonen, hen met eene verbanning uit haar rijk te bestraffen. Freule EDITH waagde het nog iets ter verontschuldiging der veroordeelden in te brengen; doch hare voorspraak had thans veel minder uitwerking dan vroeger, omdat zij ongelukkig hare lachspieren niet had kunnen bedwingen, toen zij vernam dat de onnoozele krijgsman er zonder letsel was afgekomen, en zij bij het naar huis rijden, niettegenstaande de verontwaardiging harer grootmoeder en buiten staat om zich te bedwingen, meermalen in een hevig gelach was losgebarsten, zoodat eindelijk de oude dame, zonder op eenige verontschuldiging te letten, haar op het bitterste verweet eene ontaarde onverschilligheid voor de eer van haar geslacht aan den dag te leggen. Vandaar dan ook, dat de schoone EDITH ditmaal voor doove ooren pleitte.

Lady MARGARETHA wilde bij deze ernstige gelegenheid hare volle gestrengheid toonen, en verwisselde daarom haren stok met een ivoren knop, dien zij gewoonlijk droeg, met een verbazenden staf met een gouden knop, dien haar vader, de graaf van *Torwood*, gedragen had, en die door haar slechts dan gebezigd werd, als zij hare opperste macht wilde doen gelden. Op dien ontzagwekkenden staf leunende, trad *Lady* MARGARETHA BELLENDEN in de hut der misdadigers.

Uit de blikken der oude vrouw, toen zij uit haren armstoel bij den haard oprees, kon men reeds eenig schuldbesef lezen. Zij stond toch geenszins op met die hartelijke vlugheid, die zij anders bij de komst harer gebiedster aan den dag legde, maar integendeel met eene zekere eerbiedige verlegenheid,

zooals men vaak bij aangeklaagden waarneemt, die voor den rechter moeten verschijnen, bij wien zij toch besloten hebben hun onschuld te betuigen.

Zij kruiste de armen, terwijl de saamgenepen lippen eerbied en koppigheid uitdrukten en al hare geestvermogens bij dit plechtig bezoek ingespannen schenen. Met eene diepe buiging maar sprakeloos, wees zij naar den stoel, waarvan *Lady* BELLENDEN bij andere gelegenheden vaak gewoon was gebruik te maken, daar de goede dame zich gaarne al het buurtnieuws liet vertellen; doch thans was de gebiedster te verontwaardigd, om gemeenzaam te zijn. Met eene trotsche beweging met de hand weigerde zij deze stomme uitnoodiging en op een toon, die de schuldige eensklaps moest verpletteren, zeide zij: «Is het waar, GRIETJE, wat ik van HARRISON en anderen vernomen heb, dat gij, in strijd met de gehoorzaamheid, die gij het Opperwezen, uw Koning en mij, uwe natuurlijke gebiedster en meesteres, verschuldigd zijt, uw zoon van de wapenschouwing achtergehouden en zijne rusting en wapens teruggebracht hebt op een tijdstip, toen men onmogelijk een geschikten plaatsvervanger kon vinden, — waardoor gij der baronnie van *Tillitudlem* en mij als haar hoofd eene beschimping deedt ondergaan, zoo als onze familie nog nooit, sedert de dagen van Koning MALCOLM COMMORE, geleden heeft.»

De oude vrouw had steeds hoogen eerbied voor hare gebiedster gekoesterd, en zij gaf dan ook nu door haar gekuch te kennen, dat zij nauwelijks wist hoe zich te rechtvaardigen.

«Waarlijk, *Milady!* waar — wa — ,» stamelde zij, «het — het doet mij leed, indien er iets gebeurd is wat u kon mishagen — maar de ziekte van mijn zoon —»

«Spreek mij van geen ziekte, vrouw! Indien uw zoon werkelijk ziek geweest ware, dan zoudt gij wel vroeger op het kasteel zijn gekomen om iets voor hem te vragen; er zijn weinig kwalen, waartegen ik geen geneesmiddel heb, dat weet gij ook wel!»

«O ja, *Milady!* gij hebt soms verwonderlijke genezingen gedaan: het laatste middel nog, tegen de keelpijn van CUDDIE, werkte als een tooverkracht!»

«En waarom kwaamt gij dan nu ook niet bij mij? Maar de ziekte had niets te beduiden, gij ongetrouwe!»

«Dat woord heb ik nog nooit van u gehoord. O! dat ik het beleven moet, zoo iets te hooren,» jammerde de oude, terwijl zij in tranen losbarstte, «ik, eene geborene dienstbare op *Tillietudlem*! Maar het is een gemeene lastertaal tegen CUDDIE en mij, als men zegt dat hij niet vechten wil voor u en Freule EDITH, en voor het oude kasteel. Al moest hij tot aan de knieën door het bloed baden, ik zou hem verwenschen, als hij het niet deed! Maar dat gerij en die wapenschouwing bevallen mij niet. Ik weet niet waartoe het dient!»

«Waartoe hét dient?» riep de hooggeborene dame; «weet gij niet, dat gij als leenplichtige mij dienen moet bij de jacht, bij monsteringen en wachten, zoo dikwijls gij daartoe behoorlijk in mijn naam opgeroepen wordt, en gij doet dit geenszins om niet; want daarvoor hebt gij immers land en huis en hof en gras voor uwe koe. Weinigen hebben zoo veel gunst genoten als gij, en toch wilt gij uw zoon geen dag voor mij onder de wapens laten komen.»

«Neen, *Milady!* neen, daarin zit het niet,» riep de oude zeer verlegen; «maar niemand kan twee heeren dienen, en als ik dan volstrekt de waarheid moet zeggen, er bestaat nog een ander Wezen, wiens geboden ik eer moet opvolgen dan de uwe. Ja, geen Koning, Keizer, of wie hij ook zij, gehoorzaam ik vóor Hem!»

« Wat wilt gij daarmede zeggen, oude zottin? Meent gij dat ik iets tegen het geweten eisch? »

« Ik wil niet zeggen tegen uw geweten, *Milady*, want gij zijt in de bisschoppelijke kerk opgevoed; maar een ieder moet naar het licht van zijn eigen geweten wandelen en » voegde zij er bij, langzamerhand warmer en stouter wordende bij den strijd, « het mijne gebiedt mij huis en hof en have te verlaten en eerder alles te verdragen, dan dat ik, of iemand van de mijnen, de wapenen voor eene onrechtvaardige zaak zou voeren. »

« Onrechtvaardige zaak! » riep hare gebiedster. « Geeft gij dien naam aan eene zaak, waartoe gij door mij en door het bevel van uw Koning, den Geheimen Raad en den drost opgeroepen wordt? »

« Dit mag nu alles waar zijn *Milady*, maar gij zult u wel herinneren, dat er eens een zeker koning geweest is, NEBUKADNEZAR genaamd, die een gouden beeld in het dal *Duria* liet plaatsen, zoo als gisteren in de vlakte ook geschiedde, en die naar de vorsten, prinsen, landvoogden, raadsheeren, rechters en alle voornamen des lands oproepingen zond, opdat zij het beeld zouden komen huldigen, en knielen en aanbidden, op het geluid van pauken, trompetten, harpen en allerlei snarenspel. »

« En wat moet dit alles beteekenen, zottin? Wat heeft NEBUKADNEZAR met de wapenschouwing te *Clydesdale* te maken? »

« Juist zoo veel *Milady*, » vervolgde de oude vrouw, « dat de bisschoppelijke kerk gelijk staat met het beeld in het dal *Duria*, en even als SADRACH, MESACH en ABEDNEGO in den gloeienden oven geworpen werden, omdat zij niet wilden aanbidden, zoo ook zal CUDDIE HEADRIG, de arme bouwknecht van *Milady*, ten minste met weten zijner moeder, niet knielen en niet buigen in het huis der bisschoppen en priesters, noch het zwaard opnemen om voor hunne zaak te vechten, bij het geluid van pauken, orgels, doedelzakken, of wat niet al meer! »

Lady MARGARETHA hoorde de toepassing dezer bijbelsche geschiedenis met evenveel verbazing als verontwaardiging aan. « Ik begrijp wel van waar de wind waait, » zeide zij eindelijk, terwijl zij zich van hare verbazing herstelde; « de booze geest van het jaar 1642 begint weder erg te spoken, en ieder oud wijf uit de keuken wil, ten spijt van godgeleerden en kerkvaderen, op haar manier de leer uitleggen. »

« Indien gij hiermeê de bisschoppen en priesters bedoelt, *Mylady*, dan hebt gij gelijk; maar deze zijn waarlijk ook nooit anders dan de stiefvaders van de Schotsche kerk geweest.

« En daar gij er op gedoeld hebt, dat wij weggaan moeten, zal ik zoo vrij zijn u over iets anders de waarheid te zeggen. Gij, *Milady* en de rentmeester, wilt dat mijn zoon CUDDIE op den dorschvloer zal werken met een nieuw uitgevonden werktuig om het koren van het kaf te ziften — in strijd met den wil der Voorzienigheid, door menschenwerk den wind doende waaien, in plaats van de goddelijke hulp door gebeden in te roepen, of geduldig af te wachten wat de Hemel u toezendt, — en *Milady* — »

« Dat wijf zou een verstandig mensch gek kunnen praten, » riep *Lady* MARGARETHA. « Maar komaan, mensch, » vervolgde zij op gebiedenden toon, « ik zal eindigen waarmeê ik had moeten beginnen: gij zijt al te verstandig en al te godzalig dan dat ik met u zou kunnen redetwisten; dit alleen heb ik u nog te zeggen, dat uw zoon bij de wapenschouwing moet verschijnen, als hij behoorlijk opgeroepen wordt, of gij hebt beiden hoe eer hoe liever mijn land te ruimen. Er is nog geen gebrek aan oude wijven en bouw

knechts, en al ware 't ook zoo, ik zou de landerijen van *Tillietudlem* nog liever braak laten liggen, dan ze door opstandelingen tegen den Koning doen beploegen.»

«Ik ben hier geboren en ik dacht hier te sterven, waar ook mijn vader gestorven is, *Milady*,» hernam de oude; «gij zijt altoos heel goed voor mij geweest, dat zal ik nooit ontkennen, en ik zal steeds voor u en voor Freule EDITH bidden, dat gij de verkeerdheid uwer wegen moogt leeren inzien, Maar . . . .!»

«De verkeerdheid mijner wegen!» viel de dame haar in de rede. «Wat zegt gij, mal wijf!»

«Ja, *Milady*! zoo lang wij hier in het dal der tranen en der duisternis wonen, zijn we allen blind en hebben wij allen onze gebreken, de voornamen zoowel als de geringen, en nu zal ik mij over uw voorspoed naar ziel als naar lichaam altoos verblijden, terwijl mij uwe wederwaardigheden zullen bedroeven; maar het bevel mijner aardsche gebiedster boven dat van het Opperwezen te stellen, dit kan ik niet! Ik ben dus om der gerechtigheid wille tot lijden gereed.»

«Het is wel,» zeide *Lady* MARGARETHA, haar den rug toekeerende. «Gij kent mijn verlangen; ik wil hier te *Tillietudlem* van geen ongebonden vrijheid weten; gij zoudt anders nog wel binnen kort een verbond tegen mij sluiten in mijn eigen huis.»

Met deze woorden verwijderde zij zich, terwijl de oude vrouw, die gedurende het gesprek niet minder dan hare gebiedster hare waardigheid had zoeken op te houden, nu luidkeels begon te weenen.

CUDDIE, die om zijne wezenlijke of gewaande ziekte nog steeds het bed hield, was in zijn schuilhoek, waaruit hij alles afgeluisterd had, zeer benauwd, dat *Lady* MARGARETHA, voor wie hij diepen eerbied koesterde, hem ontdekken en ook eenige dier bittere verwijtingen toeduwen zou, waarmede zij zijne moeder zoo ruimschoots overlaadde; maar nauwelijks was zij de deur uit, of hij verhief zich van onder de dekens.

«Dat vervloekte gebabbel, zoo als vader altijd zeide!» riep hij tot zijn moeder. «Waarom onze dame met uw vrijheidsgeest en uwe geloofszaken zoo te kwellen? En ik, ik was ook een domkop, dat ik mij zoo door u bepraten liet, om hier onder de dekens te blijven liggen, in plaats van naar de wapenschouwing te gaan, zoo als de anderen! Maar nu zal ik je vertellen dat ik je toch gefopt heb en dat ik uit het venster ben gesprongen, zoodra gij de kamer verliet, en dat ik bij het vogelschieten ben geweest, waar ik op twee na den prijs zou behaald hebben. Door uw gepraat heb ik mij wel laten overhalen *Lady* BELLENDEN te bedriegen, maar mijn meisje wilde ik niet foppen! Maar, ach, nu is het toch met mij gedaan; zij kan voor mij iemand anders nemen, wien zij wil, want wij zijn er nu slimmer aan toe dan bij ons vorig gekijf met GUDYILL, toen gij niet hebben wildet dat ik 's avonds vóór kersmis plumpudding zou eten, alsof het den hemel wat schelen kon, dat een bouwknecht vleeschspijzen eet of karnemelk!»

«Stil, mijn zoon, stil! gij weet dit nog zoo niet! Het was een verboden kost, dien men aan zekere feestdagen toewijdt en waarvan de Protestantsche Christenen geen gebruik mogen maken.»

«En thans hebt gij onze gebiedster zelve tegen ons in het harnas gejaagd,» vervolgde CUDDIE. «Had ik mij maar ordentelijk kunnen kleeden, ik zou het bed uitgesprongen zijn en haar gezegd hebben, dat ik voor haar overal, bij dag en bij nacht, wilde rijden, als zij ons slechts het huisje met den tuin,

waarin de beste kool van het heele land groeit, en het grasveld laten wilde.»

«Ach, beste CUDDIE!» vermaande de oude vrouw, «mor niet tegen de Voorzienigheid en klaag niet indien gij lijden moet voor de goede zaak.»

«Weet ik wat de goede zaak is of niet, moeder!» hernam CUDDIE. «Ik kan dat alles, wat gij uit den bijbel praat, toch niet begrijpen; dat gaat mijn verstand te boven, en ik zie trouwens dat groote verschil niet in de beide godsdiensten, zoo als men er over schreeuwt: het is waar, de bisschopsgezinden lezen altoos tweemaal dezelfde woorden, en dat kan zijn nut hebben, waarom niet? Mooie woorden mogen wel tweemaal worden gehoord, om des te beter te worden verstaan en behartigd, en eene geschiedenis wordt er niet slecht door, als ze tweemaal wordt verhaald; en een ieder kan het zoo gauw niet vatten als gij, moeder!»

«Dit is juist het ergste van alles, CUDDIE, mijn jongen! O, hoe dikwijls heb ik u het verschil niet voorgehouden tusschen de evangelische leer en de booze menschelijke instellingen? Jongen, denk toch aan het heil uwer ziel en aan mijn grijze haren!»

«Wel, moeder! daarover behoeft ge mij nu waarlijk zoo hard niet te vallen! Heb ik niet steeds alles gedaan wat ge van mij begeerd hebt? Ben ik niet Zondags, indien gij het verlangdet, ter kerk gegaan, en werk ik niet iederen dag voor u? Maar nu beknelt mij niets zoozeer het hart als de gedachte hoe ik in deze booze tijden verder voor u zorgen zal! Ik weet niet, of ik bij vreemden ook zoo zal kunnen ploegen als hier; ik heb het ten minste nooit gedaan, en het zou mij niet best aanstaan. Wie zal ons opnemen, als wij van hier worden weggejaagd? Wij zullen zeker heel ver moeten loopen. Ja, ik zou dragonder kunnen worden; ik kan rijden en zoowat met den kling omgaan; maar dan zoudt gij zeker weêr schreeuwen....» (hierop begon zijne moeder hevig te zuchten en te kermen). «Nu, nu, ik zeg het maar zoo, gij zijt immers ook te oud om met EPPIE DUMBLANE, de brigadiers-vrouw, op den bagagewagen gezet te worden; maar waarlijk, ik weet niet wat er van ons worden moet: op het laatst zullen wij nog in het gebergte, bij de Wighs te land komen, en wat kan ik daar anders verwachten dan doodgeschoten, of met een touw naar den hemel opgetrokken te worden.»

«CUDDIE, CUDDIE, mijn jongen, laat mij die aardschgezinde taal niet verder hooren! Stelt gij dan geen vertrouwen meer in de Voorzienigheid? «Ik heb den zoon des rechtvaardigen niet om brood zien bedelen,» zegt de Schrift. Uw vader bekommerde zich ook te zeer om het aardsche, hoe braaf en eerlijk hij anders was.»

«Nu,» zei CUDDIE, nadat hij eene korte poos nagedacht had, «ik weet nog een uitweg; maar 't is nog een koud vuurtje, dat aangeblazen moet worden. Hebt gij niet wel eens opgemerkt, moeder, dat Freule EDITH en de jonge heer HENRY MORTON elkâar wel mogen lijden? Ik heb soms wel een boek, of een briefje naar *Milnwood* moeten brengen, en dan hield ik mij als of ik er niets van begreep, maar ik wist het wel. Het kan dikwijls geen kwaad, als men er wat dom uitziet. Ik heb ze ook wel eens ontmoet op het kleine voetpad bij de beek; maar niemand heeft er ooit iets van uit mijn mond gehoord. Nu, wat ik zeggen wilde; als wij eens naar *Milnwood* gingen en aan Mijnheer HENDRIK ons ongeluk vertelden? Ik weet, dat zij daar een bouwknecht noodig hebben, en het land is net als hier. De jongeheer zal ons gaarne opnemen, want hij is goedhartig, maar ik zal er niet veel verdienen, daar zijn oom, de oude MILNWOOD, even als de duivel alles vasthoudt in zijn klauwen, wat hij eens in handen heeft; wij zullen echter toch

een stuk brood en huis en dak hebben, en dat is vooreerst genoeg. Pak dus uw boeltje maar op, moeder! want als wij toch weg moeten, dan is het beter dat wij maar vrijwillig gaan, in plaats van te wachten tot Mijnheer HARRISON en GUDYILL ons de deur uit jagen!»

ACHTSTE HOOFDSTUK

Noem den duivel Puritijn of iets anders — hij is niets dan een oogendienaar.

SHAKESPEARE.

Het was reeds avond, toen de jonge MORTON eene oude vrouw in het oog kreeg, die, gehuld in haren bonten mantel en ondersteund door een gespierden jongen boer, het huis van *Milnwood* naderde. De oude vrouw boog, maar CUDDIE voerde het woord. Hij had met zijn moeder afgesproken dat hij de zaak naar zijn eigen inzichten zou voorstellen, want erkende hij in den regel de meerderheid zijner moeder en liet hij zich ook meestal door haar leiden, hier meende hij, zou zijn klein verstand hem beter helpen dan al haar prediken en praten.

«Goeden avond, mijnheer MORTON! het is fraai weder voor het graan!» aldus vatte CUDDIE het woord op. «Het veld ziet er best uit heden avond.»

«Ja CUDDIE!» antwoordde de jonge man; «maar wat voert u hierheen zoo laat op dezen weg, met uwe moeder naar ik gis?»

«Hetgeen alle oude vrouwen op de been brengt, Jonker HENDRIK: de angst en de nood. Ik zoek naar een dienst.»

«Naar een dienst? En zoo laat in het jaar! Hoe komt dat?»

Hier kon GRIETJE onmogelijk langer zwijgen. Trotsch op haar zaak en haar lijden, begon zij met gemaakte nederigheid: «Ach, waarde heer! het heeft den hemel behaagd, ons te onderscheiden door eene zware beproeving....»

«Wordt gij alweder door den duivel geplaagd?» fluisterde CUDDIE haar in het oor. «Als gij op nieuw met uw leer en vrijheid voor den dag komt, dan zal op het laatst niemand zijn deur meer voor ons willen ontsluiten! — Mijne moeder is oud,» vervolgde hij tot MORTON, «en heeft een beetje te veel gepraat tegen de oude Mevrouw, die niet verdragen kan, dat men haar tegenspreekt — en geen mensch houdt daarvan! — en Mijnheer HARRYSON, de rentmeester, en GUDYILL, de bottelier, zijn ons ook niet zeer genegen. Wie in Rome leeft, moet met den Paus niet kijven, zegt men, en dus vond ik 't maar het best op te pakken voor dat de zaak nog slimmer werd. Hier heb ik ook nog een paar regels voor u van eene kennis, waaruit u meer zal blijken.»

MORTON nam het briefje en kleurende tot achter de ooren, las hij vol vreugde en verrassing de volgende woorden: «Indien gij deze arme verstootene menschen kunt helpen, zult gij zeer verplichten

E. B.

Het duurde eenige oogenblikken eer hij in zoo ver weêr bedaard was, dat hij vragen kon: «En wat verlangt ge, CUDDIE? Hoe kan ik u helpen?»

«Alles wat ik begeer is maar wat werk en eene armzalige woning voor moeder en mij, Jonker! Levensmiddelen hebben wij nog genoeg: meel en groenten, als wij slechts een kar hadden om het te halen; en wat het loon aangaat, dat laat ik geheel aan u en aan den ouden heer over. Ik weet wel, dat gij een armen knecht niet zult laten benadeelen als gij 't beletten kunt.»

MORTON schudde het hoofd. «Voor kost en inwoning,» zeide hij, «kan ik wel zorgen, maar het loon zal, vrees ik, niet veel wezen.»

«Nu, Jonker HENDRIK! ik wil het liever daarop laten aankomen dan naar *Hamillon*, of wellicht nog verder te moeten gaan.»

«Ga maar zoo lang in de keuken, CUDDIE! Ik zal voor u doen wat ik kan.»

MORTON had wel begrepen dat zijne onderhandelingen niet vrij van moeielijkheden zouden zijn: allereerst toch had hij de huishoudster over te halen, die als gewoonlijk duizenderlei bedenkingen opperde, om slechts te meer gesmeekt en geraadpleegd te kunnen worden; maar zoodra deze eenmaal aan zijne zijde was, kon zijn oom gemakkelijk worden overgehaald een knecht te nemen, wiens loon geheel van het welgevallen van den meester afhing. Er werd dus een hutje voor GRIET en haar zoon bestemd, terwijl Juffer WILSON voor de levensmiddelen zou zorgen, zoo lang hun eigen keuken niet ingericht was. MORTON onderwijl putte zijne eigen schraal gevulde kas uit om CUDDIE, onder den naam van godspenning, zoodanig geschenk te geven, als met de hooge waarde zijner aanbeveling overeenkwam.

«Nu zijn wij weêr onder dak,» zei CUDDIE tot zijn moeder, «en al hebben wij 't hier misschien zoo gemakkelijk en ruim niet als ginder, wij kunnen toch overal leven, en zijn wij ten minste onder menschen van ons geloof, moeder! dus hier zal niet te twisten vallen.»

«Van ons geloof, jongen! Ach, CUDDIE, uwe en hunne verblindheid is te beklagen. Neen, zij zijn nog in den voorhof der heidenen en zullen, vrees ik, niet veel verder komen! Zij zijn weinig beter dan de bisschopsgezinden. Zij gaan bij dien verblinden PETER POUNDTEXT te kerk, die weleer een waar verkondiger van het Woord was, maar die thans om eene jaarwedde en tijdelijke voordeelen een afgevallen herder is geworden, den rechten weg heeft verlaten en zoo op het pad der duisternis is geraakt. O, mijn zoon! hadt gij slechts wat beter naar de leer van het Evangelie geluisterd, zoo als die u verkondigd werd door den dierbaren RICHARD RUMBLEBERRY, die in het dal van *Bengonnar* preekte en op Vrouwendag als martelaar stierf, — dan zoudt gij alles beter weten. Hebt gij hem niet hooren zeggen, dat de ketterij van onverschilligen en lauwgezinden even erg is als de bisschoppelijke ketterij.»

«Wie heeft ooit zoo iets gehoord!» riep CUDDIE; «wij hebben waarachtig kans weldra op nieuw de deur te worden uitgezet en nogmaals op goed geluk te moeten rondzwerven; maar dit zeg ik u moeder, dat als gij andere lieden weder kwelt met uw gepraat over geloofsleer en kwaadgezinden, — mij kan u gewauwel niet schelen, want ik val er bij in slaap, — ik soldaat word, of misschien wel sergeant of luitenant, en ik u met RUNBLEBERRY naar den drommel laat loopen. Wat mij aangaat, ik heb nooit veel heil bij zijn leer

gevonden, maar wel een ergen aanval van de rheumatiek, door vier uren achtereen op het natte gras te zitten onder zijn preek — en ge weet ook wel, dat *Lady* MARGARETHA mij met haar drankjes genas, — wat zij niet zou gedaan hebben, als zij geweten had hoe ik aan de kwaal gekomen was.»

GRIETJE zuchtte zwaar over de halsstarrigheid van haar zoon, maar durfde toch niet dit onderwerp verder voortzetten, noch zijne waarschuwing geheel in den wind slaan. De jongen, dit wist zij, aardde zoozeer naar wijlen haar man, dat zij ook voor zijne ernstige bedreigingen bukken moest. Haar wederhelft toch, hoezeer hij zich meestal aan hare geroemde meerderheid van inzichten onderwierp, had soms zulke vlagen van eigenzinnigheid, dat hij zich in dergelijke buien aan hare voorstellingen, vleierijen noch dreigingen stoorde, en daar zij nu bevreesd was, dat ook CUDDIE woord zou houden, zocht zij haar strijdlust te bedwingen, en zelfs als POUNDTEXT in hare tegenwoordigheid als een bekwaam en stichtelijk prediker geprezen werd, gaf zij hare kwelling lucht door een zucht, dien de omstanders aan het innig besef van het treffende zijner leerredenen toeschreven. Hoe lang het haar gelukt zou zijn zich nu te bedwingen, kunnen wij moeielijk gissen, maar eene onverwachte gebeurtenis verloste haar uit den nood.

De heer van *Milnwood* was erg gesteld op alle gebruiken die bezuiniging ten doel hadden, en het bleef derhalve bij hem steeds gewoonte, gelijk voor omtrent vijftig jaren nog vrij algemeen in Schotland gebruikelijk was, dat de dienstboden, na het eten opgebracht te hebben, aan het lagereind van de tafel plaats namen en in het gezelschap hunner meesters aten. Den volgenden dag na CUDDIE'S komst, den derden na het begin van ons verhaal, droeg de oude Robin, die het ambt van hofmeester, tuinder, loopjongen, kamerdienaar enz. op *Milnwood* vervulde, een vervaarlijk groote kom op, gevuld met koolsoep, waarin een opmerkzame toeschouwer ter nauwernood een paar kluifjes zou hebben ontdekt. Deze schotel werd aan beide zijden geschraagd door twee groote korven met rogge- en gerstebrood, en daarnaast stond een groote gekookte zalm, die in onze dagen een kostbaar gerecht zou worden geacht, maar destijds werd die visch zoo veelvuldig in de meeste rivieren van Schotland gevangen, dat men dien gewoonlijk aan de dienstboden voorzette, en zij zich meestal op de voorwaarde verhuurden, dat zij niet meer dan vijfmaal 's weeks zulken zwaren en onverteerbaren kost zouden behoeven te eten. Een groote kan met dun bier, van MILNWOOD'S eigen brouwsel, werd er voor de dienstboden bij prijs gegeven, alsmede het roggebrood en de soep, nadat men uit dit laatste gerecht eerst een schapenboutje had genomen, dat met het gerstebrood en het bier in den zilveren kan voor de hoofden van het huis was bestemd, waaronder ook juffrouw WILSON werd gerangschikt. Een groote kaas, van gemengde koe- en schapenmelk en een potje met gezouten boter dienden daarentegen weder tot gemeenschappelijk gebruik.

Aan het oppereinde dier uitstekende tafel nam de oude heer, met zijn neef aan de linker- en de begunstigde huishoudster aan zijne rechterzijde, plaats. Een goed eind lager, beneden het zoutvat, zat de oude ROBIN, een magere, halfverhongerde, kreupele knecht, en naast hem eene morsige dienstmeid, die beiden onder het onophoudelijk, kwellend geknor van huisheer en huishoudster schier versuft waren. Vervolgens zaten nog aan die tafel de dorscher, de koeherder en eindelijk CUDDIE, de nieuwe bouwknecht, met zijn moeder.

De andere arbeiders op het landgoed bewoonden afgezonderde huisjes, waar zij hun eigen huishouden hadden, en mochten hunne schotels al niet fijner

zijn dan de hierboven beschrevene, zij konden ten minste ongestoord en naar genoegen eten, daar zij niet door de hebzuchtige grijze oogen van hun meester begluurd werden, die de brokken telde, welke een ieder in den mond stak. Dit begluren viel vooral voor CUDDIE zeer nadeelig uit, die door den stillen spoed, waarmede hij de spijzen van zijn bord deed verdwijnen, in het oog van den huisheer diep scheen te dalen. Soms gaf dan ook de oude MILNWOOD door een blik van verontwaardiging op zijn neef te kennen, dat diens weerzin in den landelijken arbeid als de schuld van dit alles moest beschouwd worden.

«Dien veelvraat er nog loon bij geven,» mompelde hij bij zich zelven. «Hij verslindt in éene week meer dan hij in een maand kan verdienen.

Dit gemompel van den huisheer werd plotseling door een luid geklop aan de poort afgebroken. Het was destijds in Schotland een algemeen gebruik, dat men de poort, of bij gebreke daarvan de huisdeur sloot, gedurende den tijd dat het gezin aan het middagmaal zat, en dat alsdan aan niemand dan aan aanzienlijke gasten, of menschen, die dringende zaken hadden, toegang werd verleend. Men kan dus nagaan, dat de dischgenooten niet weinig verrast en zelfs verontrust werden, toen het geklop hoe langer zoo heviger werd.

Juffrouw WILSON ijlde hierop naar de poort, gluurde door eene verborgene opening, waarmede de poortdeuren in Schotland meestal voorzien waren, en keerde met groot misbaar terug, uitroepende: «De roodrokken! de roodrokken!»

«ROBIN — bouwknecht — hoe heet hij toch? — Dorscher — neef HENDRIK — de poort open! de poort open!» schreeuwde de oude MILNWOOD, onderwijl een paar zilveren lepels, die het bovenein de van de tafel versierden, — terwijl al de andere van hoorn waren, — in den zak stekende. «Spreekt toch in Godsnaam vriendelijk met hen, menschen! weest toch vooral vriendelijk, hoor! Denkt daaraan! Zij dulden geen tegenspraak! anders worden wij uitgeplunderd!»

De dienstboden lieten nu de ruiters binnen, die door hun gevloek en getier reeds hun ongenoegen te kennen gaven dat zij zoo lang hadden moeten wachten.

«Gij moet u thans maar doof houden, moeder!» fluisterde CUDDIE, «en laat mij voor u spreken; want al zijt gij mijne moeder, ik zou toch waarlijk niet gaarne mijn kop om het gepraat van een oud wijf willen verliezen.»

«Als ik maar weet dat het u benadeelen kan, mijn zoon, zal ik stil zijn,» zei de moeder; «maar bedenk anders, dat wie Gods woord verloochent, ook weder verloochend zal worden.»

Die vermaning werd door de komst van vier ruiters der garde, aan wier hoofd BOTHWELL zich bevond, afgebroken. Zij maakten met hunne zware lansen en slepende sabels een hevig geraas in den steenen gang. MILNWOOD en zijne huishoudster koesterden niet ongegrond ernstige vrees voor de knevelarij en kwellingen, waarmede zoodanige huiszoekingen door de krijgslieden veelal vergezeld gingen; HENDRIK MORTON gevoelde zich nog meer beangst, omdat hij BURLEY, in strijd met de wet, gehuisvest had; de oude vrouw HEADRIGG stond in pijnlijke verlegenheid, daar zij van den eenen kant sidderde voor het leven van haar zoon, en van den anderen zich met dweepzieken ijver kwelde, dat zij er in toegestemd had om hare geloofsgenooten en hunne leer te verloochenen, terwijl ook de overige dienstboden vol vrees waren, zonder te weten waarom. Alleen CUDDIE bewaarde met het voorkomen van

domme onverschilligheid, waaronder een Schotsche boer soms zijne listen en sluwheid verbergt, zijne bedaardheid en schepte met volle lepels de soep uit den schotel, die vóor hem op tafel stond.

«Wat begeert gij, Mijneheeren?» vroeg de oude MILNWOOD op nederigen toon aan de trawanten van het geweld.

«Wij komen in naam des Konings;» antwoordde BOTHWELL. «Waarom laat gij, voor den duivel, ons zoo lang aan de poort wachten?»

«Wij zaten aan tafel en de poort was dus, zoo als hier op het land gebruikelijk is, gesloten,» hernam de oude man. «Indien ik nu geweten had, dat er een dienaar van onzen goeden Koning voor de poort stond — Maar wilt gij niet een glas bier — of brandewijn — of wijn gebruiken?» vervolgde hij, schier bij de opsomming van iederen drank zoo lang aarzelende, als een schriele bieder bij eene verkooping, die er ongaarne toe overgaat zijn bod voor eenig gewenscht voorwerp te verhoogen.

«Rooden wijn voor mij!» riep een der ruiters.

«Mij liever bier,» vervolgde de tweede, «als het ten minste een krachtig en goed brouwsel is.»

«Dit kan ik zeggen,» hernam MILNWOOD, «dat er nooit beter bier dan het mijne gebrouwen is; maar den wijn kan ik niet roemen, Mijneheeren, die is dun en licht!»

«Dat kan men door brandewijn verbeteren,» hervatte een derde. «Eén glas brandewijn op drie glazen wijn houdt het verzuren in de maag tegen.»

«Wij zullen uw brandewijn, uw bier en uw wijn eens proeven,» zeide BOTHWELL, «en wat ons het beste smaakt, daar blijven wij bij, — dat is gezonde taal, — al werd ze zelfs door een vervloekten Whig gebezigd!»

Met schoorvoetende en huiverende haastigheid haalde MILNWOOD hierop twee sleutels voor den dag, die hij aan de huishoudster overreikte.

«Dat huishoudstertje ziet er mij niet jong en schoon genoeg uit, om met haar in den kelder te gaan,» zeide BOTHWELL, terwijl hij zich op een stoel wierp. «Wat is dit?» vervolgde hij, een stuk schapenvleesch uit de soep opvisschende. «Vleesch! Daarvan zou ik wel iets kunnen gebruiken; maar het is zoo taai alsof de duivel het gekookt had.»

«Misschien is er nog wel iets beters in de keuken,» hernam MILNWOOD, ontsteld over dit teeken van afkeuring.

«Neen, neen!» zei BOTHWELL, «spaar die moeite maar; ik moet bovendien thans mijn last volbrengen. Gij gaat, naar ik hoor, bij POUNDTEXT te kerk, niet waar, Mijnheer MORTON?»

»Ja,» antwoordde de oude man, «omdat Zijne Majesteit en de regeering dit genadiglijk hebben willen gedoogen; want tegen de wet zou ik volstrekt niet handelen. Ik heb ook niets tegen de bisschoppelijke kerk, maar ik ben op het land opgevoed en kan onze predikanten beter verstaan; en met uw verlof, Mijnheer, is het tevens eene bezuiniging.»

«Dat alles gaat mij niet aan,» hernam BOTHWELL. «Die predikanten worden nu eenmaal geduld, en daarmede afgedaan. Had ik intusschen te gebieden, dan zou er zeker geen kortoorige hond meer op den kansel in Schotland kunnen keffen; maar ik moet de wetten gehoorzamen. Zie, daár komt wat te drinken; zet maar neêr, moedertje!»

Dit zeggende vulde hij een vrij grooten, houten beker met ongeveer een halve flesch wijn en ledigde dien in één teug. «Gij hebt uw wijn onrecht aangedaan, vriend!» vervolgde hij,» en wilt gij nu op de gezondheid van onzen Koning drinken?»

«Met veel genoegen!» antwoordde MILNWOOD; «maar ik drink slechts bier en geen wijn. Van dezen heb ik heel weinig; dien bewaar ik alleen voor mijne goede vrienden.»

«Zoo als ik ben, niet waar?» hernam BOTHWELL lachende, terwijl hij nu de flesch naar HENDRIK toeschoof. «Gij, jongman! zult mij toch zeker wel bescheid doen?»

HENDRIK vulde een glas, zonder op den wenk en het aanstooten van zijn oom te letten, die hiermede blijkbaar wilde te kennen geven, dat ook hij zijn voorbeeld had behooren te volgen en bier in plaats van wijn nemen.

«Hebt gij nu allen op 's Konings gezondheid gedronken?» vroeg BOTHWELL.

«Maar wat zucht die oude vrouw daar? Geef haar ook een glas brandewijn. Wat drommel! zij moet ook op den Koning drinken.»

«Dat is mijne moeder,» antwoordde CUDDIE. «Zij is stokdoof. Maar ik wil gaarne zooveel glazen brandewijn op 's Konings gezondheid drinken, als gij maar zelf verkiest.»

«Dat kan ik wel zien, vriend, dat gij geen vijand van den brandewijn zijt,» hernam BOTHWELL. «Nu, schenk zelf maar in; zoo lang ik hier ben, is alles vrij.»

«Tom! geef aan die meid daar ook een goeden slok; zij ziet er wat smerig uit, maar zij moet toch ook meêdrinken. En nu nog eens gedronken, op de gezondheid van onzen edelen overste CLAVERHOUSE. Maar, wat drommel, kermt die oude; zij ziet er waarlijk uit als eene der Whigs van het gebergte. Zeg eens, goede vrouw! verloochent gij het verbond?»

«Welk verbond bedoelen de heeren?» vroeg CUDDIE. «Het verbond der werken, of het verbond der genade.»

«Ik bedoel ieder verbond, dat er ooit werd uitgebroed,» hernam de ruiter.

«Moeder!» zei CUDDIE met luider stem, «Mijnheer verlangt te weten, of gij ook afstand doet van het verbond der werken.»

«Van ganscher harte, CUDDIE!» zei de oude vrouw. «Ik hoop dat mijne voeten voor de strikken daarvan mogen beveiligd blijven.»

«Dat wijf kent beter haar plicht dan ik dacht,» hernam BOTHWELL. «Maar nu aan het werk, en eerst nog eens gedronken! Gij hebt allen zeker gehoord van dien wreeden en afschuwelijken moord, door een tiental gewapende dweepers op den ongelukkigen aartsbisschop van *St. Andrew* gepleegd?»

De huisgenooten keken elkander verbaasd aan. «We hebben wel iets gehoord,» antwoordde eindelijk MILNWOOD, «maar wij hadden gehoopt dat het een leugen was.»

«Het is maar al te waar,» hernam BOTHWELL. «Hier is het relaas door de regeering uitgegeven. Wat dunkt u van dit gruwelstuk?»

«Wat ik er van denk, Mijnheer! Ik denk er al van wat — wat slechts de Raad verkiest, dat men er van denken zal.»

«Neen, ik wil bepaald uw eigen denkwijze weten, vriend,» zei BOTHWELL op gebiedenden toon.

MILNWOOD doorliep hierop het papier, om den geest er van te leeren ken ken, «Ik beschouw het als een vervloekten, snooden moord,» zeide hij eindelijk, «die slechts door duivelsche en onverzoenlijke wreedheid kon worden ingegeven — allerafschuwelijkst — een onuitwischbare schandvlek voor het land!»

«Goed gesproken, oude heer!» hernam de ondervrager. «Uwe brave grondbeginselen verdienen allen lof, maar nu moet gij mij ook bescheid doen met een glas wijn; zuur bier is voor de maag van een koningsgezinde slechte kost En nu komt de beurt aan u, jongman; hoe denkt gij over de zaak?»

«Ik zal het antwoord op de vraag niet schuldig blijven,» antwoordde HENDRIK, «als gij mij het gezag wilt doen kennen, waarop gij ze doet.»

«God beware ons!» riep de huishoudster, «zoo iets tegen iemand van de lijfwacht te durven zeggen! Zij kunnen immers door het gansche land doen wat zij willen, met man en vrouw en have en goed!»

«Zwijg, of geef dien heer behoorlijk antwoord,» viel de oude MILNWOOD hierop in, verbaasd en verschrikt over de vermetelheid van zijn neef. «Hoe is het mogelijk, dat gij de waardigheid van onzen Koning in den persoon van een wachtmeester der garde zóó durft krenken.

«Zwijgt allen!» bulderde BOTHWELL, met de vuist woedend op tafel slaande. «Gij wilt weten,» vervolgde hij tegen HENDRIK, «wat mij het recht geeft u te ondervragen? 't Is mijne kokarde en mijn sabel; iets beters heeft uw CROMWELL nooit aan zijne rondkoppen gegeven; en wilt gij nog meer weten, zie dan het geschrift in van den Raad, waarbij aan alle krijgslieden des konings bevolen wordt, alle verdachte lieden op te sporen, te ondervragen en aan te houden. Ik vraag u dus nogmaals: wat is uw gevoelen omtrent den moord van den aartsbisschop SHARP? Dit is een nieuwe toetssteen voor ons, om het gehalte der menschen te beoordeelen »

Nadat HENDRIK overwogen had, dat hij door zijn weerstand tegen eene willekeurige macht, die aan zoo ruwe handen was toevertrouwd, alle huisgenooten aan noodeloos gevaar zou blootstellen, las hij het verslag door, en zeide bedaard: «Mijns inziens, hebben de aanstokers en volvoerders van dien moord even onbedachtzaam als wreed gehandeld, hetgeen ik te meer betreur, omdat waarschijnlijk het gevolg zal zijn, dat vele menschen, die geen deel aan de daad hebben en die haar evenmin billijken als ik, op allerlei wijze gekweld zullen worden.»

Terwijl HENDRIK zijne gevoelens aldus openbaarde, scheen BOTHWELL hem plotseling te herkennen. «Ha, ha!» riep hij, «mijn vriend de schutterskoning!» Ik heb u, meen ik, meer gezien, en dat nog wel in zeer verdacht gezelschap.»

«Ja,» antwoordde HENDRIK, «ik heb u gisteren ontmoet in de herberg.»

«En met wien verliet gij de herberg, Jonker?» vroeg de wachtmeester. «Was het niet met JOHN BALFOUR VAN BURLEY, een der moordenaars van den aartsbisschop?»

«Ik heb met den man, dien gij daar noemt, de herberg verlaten,» hernam HENDRIK; «ik zou het beneden mij achten dit te loochenen, maar ik kon geenszins in hem den moordenaar van den aartsbisschop herkennen, daar mij toen van die bloedige daad nog niets bekend was.»

«God sta mij bij!» riep MILNWOOD. «Ik ben een verloren man! Die stoute taal zal hem het hoofd en mij have en goed kosten!»

«Maar gij wist dan toch,» vervolgde BOTHWELL, zonder zich om de tusschenspraak van den ouden man te bekommeren, «dat BURLEY een oproermaker en een verrader was, en dat gij met hem niet mocht omgaan. Gij wist dat gij, als gehoorzaam onderdaan, met dien bekenden verrader geen gemeenschap hebben, noch hem in eenig opzicht de behulpzame hand mocht bieden. Dit alles was u bekend, en toch hebt gij in strijd met de wet gehandeld.»

De jonge MORTON zweeg.

«En zeg mij nu waar gij hem verlaten hebt,» hernam BOTHWELL. «Misschien op den straatweg, of wellicht hebt gij hem in dit huis eene veilige schuilplaats gegeven?»

«In dit huis?» riep de oude man. «Om alles ter wereld zou hij geen verrader in mijn huis toegelaten hebben.»

«De vraag is slechts of hij het ontkennen kan,» hernam BOTHWELL.

«Indien dit door u als eene misdaad wordt beschouwd,» zeide HENDRIK, «dan zult gij toch zeker niet van mij verlangen, dat ik mij zelven daarvan beschuldigen zou?»

«Mijn huis en erve! mijn huis en erve!» riep de oude man opstuivend. «Meer dan twee eeuwen hebben ze aan het geslacht der MORTON'S behoord!»

«Neen, oom, gij zult om mijnentwil niet lijden,» zeî HENDRIK fier; «ik wil u openhartig bekennen,» vervolgde hij tegen BOTHWELL, «dat ik den ouden vriend mijns vaders huisvesting heb verleend. Dit geschiedde niet alleen geheel buiten weten van mijn oom, maar zelfs tegen zijn uitdrukkelijk bevel. Is dus deze getuigenis tegen mij geldende, dan zal ze ook wel tot verontschuldiging van mijn oom strekken.»

«Jongman,» zeî de wachtmeester op zachteren toon, «gij zijt een flinke knaap en ik heb medelijden met u. Ook uw oom is een man van eer en van braafheid, die milder is voor zijne gasten dan voor zich zelven, daar hij ons wijn te drinken geeft, terwijl hij-zelf dun bier neemt. Maar verhaal mij eens alles wat gij van dien BURLEY weet, wat hij u bij het afscheid nemen gezegd heeft, werwaarts hij gegaan is en waar men hem op het spoor zou kunnen komen. Deel mij dit alles getrouw mede, en op mijn woord van eer, zooveel mijn plicht mij slechts vergunt, zal ik dan uwe onbezonnenheid over het hoofd zien. Duizend mark belooning staat op het hoofd van den moordenaar, die ik best verdienen kan. Vertel mij dus, waar gij dien Burley verlaten hebt?»

«Gij begrijpt wel,» hernam HENDRIK, «dat de beantwoording dier vraag moeielijk van mij te vorderen is, want dezelfde redenen, die mij noopten den man met zooveel gevaar voor mij en mijne nabestaanden te herbergen, zouden mij ook tot het bewaren van zijn geheim aansporen, als hij mij wezenlijk eenig geheim had toevertrouwd.»

«Dus wilt gij mij niet antwoorden?» vroeg BOTHWELL

«Ik heb u niets te antwoorden,» hernam HENDRIK.

«Dan zal ik u dit wel leeren door u een brandende lont tusschen de vingers te laten binden.»

«Om 's hemels wil, Mijnheer!» smeekte WILSON in stilte tot den ouden MILNWOOD, «geef hun toch geld! Zij willen zeker slechts geld, of zij zullen eerst HENDRIK en daarna u ter dood brengen.»

MILNWOOD zuchtte van benauwdheid, en op een toon alsof hij reeds op het punt stond den geest te geven, riep hij: «indien twintig p—po—pond die ongelukkige zaak kunnen vereffenen —»

«Mijnheer wil twintig pond sterling geven!» herhaalde de huishoudster tegen den wachtmeester.

«Twintig pond Schotsch,» 1) viel de oude man haar in de rede, die in zijn angst en gierigheid allen eerbied en ontzag voor de begunstigde huishoudster uit het oog verloor.

«Neen, neen, twintig pond sterling!» hield Juffrouw WILSON vol, «als het verkeerde gedrag van den jongen heer over het hoofd gezien kan worden. Hij is stug en koppig van aard en al verscheurdet gij hem ook aan stukken, gij zoudt geen woord uit hem krijgen. Wat kan het u dan baten hem de mooie vingers te verbranden.»

---

1) Een pond Schotsch is slechts het twaalfde gedeelte van een pond Sterling.

«Te drommel!» zeî BOTHWELL besluiteloos, «misschien zouden velen mijner makkers het geld nemen en den gevangene op den koop toe inpakken; maar ik wil niet gewetenloos te werk gaan; indien dus de oude heer in dit aanbod toestemt, indien hij tevens borg wil blijven, dat zijn neef op de eerste oproeping zal verschijnen en als ik ieder hier bereid vind den zuiveringseed af te leggen, dan —.»

«O ja, Mijnheer!» riep juffrouw WILSON in angst uit, «iederen eed dien gij maar verlangt! — Ga toch gauw het geld halen,» vervolgde zij zachtkens tegen den ouden man, «of zij steken u nog het huis boven uw hoofd in brand.»

MILNWOOD wierp een hopeloozen blik op zijne raadgeefster en ging met loome schreden zijn dierbare schatten halen, waarvan hij niet dan noode scheiden kon. Intusschen ving BOTHWELL aan den zuiveringseed af te nemen, met eene plechtigheid en in denzelfden trant als dit nog heden ten dage door de Engelsche ambtenaren geschiedt. «Hoe heet gij, vrouw?» vroeg hij.

«ELISABETH WILSON, Mijnheer.»

«Gij, ELISABETH WILSON, betuigt dus en zweert en verklaart plechtiglijk, dat gij het als geheel onwettig beschouwt dat onderdanen, onder welk voorwendsel ook, verbintenissen sluiten of eenig bondgenootschap aangaan —»

Hier werd de plechtigheid plotseling afgebroken door een twist tusschen CUDDIE en zijne moeder, die meer en meer luidruchtig werd. «Wees maar stil, moeder! wees maar stil,» zeide hij, «gij zult zien, dat de zaak best zal afloopen.»

«Ik wil niet zwijgen, CUDDIE!» antwoordde de moeder. «Ik wil mijne stem verheffen en niemand verschoonen. — Ik wil die zondaars in de roode rokken doen verstommen en door mijne stem Jonker HENDRIK uit de strikken van den vogelaar trachten te verlossen.»

«Het hek is waarachtig weer van den dam,» dacht CUDDIE zuchtende, «en ik kan de oude niet meer tegenhouden. Ik zie haar al achter een ruiter op het paard naar de gevangenis gesleept en mij zelven met de beenen onder den buik van een tweede paard gebonden haar volgen. — Zij schijnt met hare woorden klaar te zijn, en na dien zucht zal zij zeker van wal steken.»

Inderdaad wuifde GRIETJE hierop met de magere hand, terwijl haar gelaat van gramschap en ijver gloeide. Bij het gewagen van den zuiveringseed was plotseling elke dwang voor haar geweken, hoe ook eigene veiligheid en de vermaningen haars zoons haar tot stilzwijgen moesten nopen. «Gij wilt hier komen,» riep zij luide, «met uwe eeden en verklaringen, die de ziel dooden, de heiligen verleiden, het geweten verwarren! Neen, neen, gij zult geen enkelen vogel in uwe strikken of knippen en netten vangen.»

«Wat drommel!» zei de wachtmeester, «alweer een wonder onder de geloovigen: het goede moedertje heeft eensklaps ooren en tong teruggekregen en nu zullen wij hier op onze beurt doof moeten zijn. Ga en zwijg!» vervolgde hij, «en bedenk met wien gij spreekt, oude zottin!»

«Met wien ik spreek? Dat is voorwaar in dit lijdende land genoeg bekend! Kwaadgezinde aanhangers der bisschoppen zijt gij, onreine beschermers van eene zwakke vuile zaak, bloeddorstige roofdieren; eene plaag der aarde!»

BOTHWELL stond verbaasd over de stoutmoedigheid der oude ziel, gelijk een groote jachthond zich verwonderen zou, als hij door een veldhoentje werd aangevallen, dat hare jongen wilde verdedigen. «Op mijn woord,» zeide hij, «dat zijn de fraaiste namen die ik nog ooit gehoord heb. Zullen wij nog meer van dien aard hooren?»

«Ja, nog meer,» vervolgde GRIET, nadat zij door een kuch hare stem

had voorbereid. «Ja, ik wil nu en altoos tegen u getuigen! Philistijnen zijt gij en Edomieten — tijgers en vossen — wolven, die op aas loeren — nijdige honden, die de uitverkorenen aangrijpen — wilde stieren van *Baschan* — vergiftige slangen, die met den grooten draak overeenstemmen, zoo als wij lezen in de *Openbaring van Johannes*, het twaalfde hoofdstuk, het derde en vierde vers.»

Hier hield de oude vrouw op, daar het haar waarschijnlijk eer aan adem dan aan stof ontbrak.

«Die vervloekte oude heks!» riep een der dragonders; «wij zullen haar den mond stoppen en naar de hoofdwacht brengen.»

«Schaam u wat, ANDRIES!» berispte hem BOTHWELL. «De goede vrouw behoort immers tot het schoone geslacht, en zij heeft dit met hare zusters gemeen, dat zij van het voorrecht harer tong gebruik maakt. Zijt intusschen verzekerd, moedertje!» vervolgde hij tot haar, «dat niet iedere stier van *Baschan* of draak zoo galant zal zijn als ik en u niet aan het gerecht overleveren. Maar dezen jongman moet ik noodzakelijk naar het hoofdkwartier brengen. Ik zou het voor mijn kommandant niet kunnen verantwoorden, als ik hem in een huis liet, waar ik zooveel hoog verraad en dweeperij gezien heb.»

«Ziet gij nu moeder! wat gij uitgevoerd hebt?» fluisterde CUDDIE. «Nu zullen de Philistijnen, zoo als gij die luî noemt, Jonker HENDRIK wegvoeren, en dat komt alleen van uw duivelsch gepraat!»

«Zwijg, lafaard!» riep de moeder, «en werp den blaam niet op mij! Als gij en die verstomde zwelgers, die daar zitten te gapen als koeien, die zich aan een hoop gras bijna te bersten gevreten hebben, met hunne handen wilden getuigen zoo als ik met den mond gedaan heb, dan zouden zij onzen braven Jonker niet naar de gevangenis sleepen!»

Onder dit gesprek hadden de krijgslieden hun gevangene reeds in verzekerde bewaring genomen, waarop MILNWOOD terugkwam en, ontsteld door hetgeen hij zag, den krijgsman zuchtende de som aanbood, waarvoor deze zijn neef ongemoeid zou laten. BOTHWELL nam het beursje vrij onverschillig in de hand, en het in de hoogte werpende, zeide hij: «Dit nest met goudvinken zou ons menigen vroolijken nacht kunnen bezorgen, maar bij mijn ziel, ik durf het er niet op wagen! Het oude wijf heeft in tegenwoordigheid mijner makkers te veel gepraat. Hoor, oude heer,» zeide hij vervolgens tot MILNWOOD, «ik ben verplicht uw neef naar het hoofdkwartier te brengen, en ik kan van dit geld dus niet meer aannemen dan hetgeen mij als een gepast geschenk toekomt.»

Hierop opende hij het beursje en gaf aan iederen ruiter een goudstuk, terwijl hij er zelf drie behield. «Gij kunt thans verzekerd zijn,» vervolgde hij, «dat uw neef goed en vriendelijk zal behandeld worden. Ziehier het overige geld terug.»

Haastig stak MILNWOOD de hand daarnaar uit.

«Maar gij weet,» hernam BOTHWELL, nog steeds met het beursje spelende, «dat ieder huisheer voor zijn gezin verantwoordelijk is, en dat mijn makkers niet genoodzaakt kunnen worden alles te verzwijgen wat zij van dat lieve wijfje daar gehoord hebben, zoodat eene aanklacht en zware geldboeten er het onvermijdelijk gevolg van zullen zijn.»

«Mijn lieve heer wachtmeester — heer overste!» riep de verschrikte gierigaard uit, «ik weet niet, dat er iemand in mijn huis is, die u eenige ergernis zou kunnen geven.»

«Zoo!» zeide BOTHWELL, «Nu, dan zult gij zelf eens hooren welk getui-

genis zij aflegt. Ga uit den weg vriendje!» vervolgde hij tegen CUDDIE, «en laat uwe moeder spreken. Ik zie wel dat zij weêr geladen en kruit op de pan gedaan heeft, en gereed is om vuur te geven!»

«Maar, mijn hemel!» antwoordde CUDDIE, «ik wist niet dat het gepraat eener oude vrouw zoo verschrikkelijk was om er zoo veel beweging en ophef van te maken. Mijn vader en ik, wij hebben ons nooit veel aan het geschreeuw mijner moeder gestoord.»

«Zwijg, jongen!» zeide BOTHWELL,» en wacht tot u iets gevraagd wordt. Gij schijnt zoo dom niet, als gij er wel uitziet. Maar welaan, moedertje!» sprak hij hierop de oude vrouw aan, «laat nog eens hooren! Gij ziêt, dat uw huisheer niet gelooven kan, welk een heerlijk getuigenis gij kunt afleggen.»

De ijver van GRIETJE behoefde nauwelijks aldus te worden aangevuurd om hare tong nogmaals in beweging te brengen. «Wee, wee, den gedweeën en vleeschgezinden eigenbelangzoekers,» hernam zij, «die hun geweten paaien en bevlekken door toegevendheid jegens snoode knevelarij, en die onrechtvaardig goud geven aan de zonen BELIALS, om vrede met hen te maken. Dit heet een schandelijk verbond met den vijand te stichten; het is hetzelfde kwaad, dat MENAHEM deed in de oogen des Heeren, toen hij den Koning van *Assyrië* duizend talenten gaf, en hetgeen AHAS pleegde, TIGLATH PILESSER zilver en goud zendende, en werd het den vroomen HISKIA als eene afvallige daad toegerekend, dat hij voor SANHERIB bukte, hem geld schonk en zich aanbood om den Koning van *Assyrië* te gehoorzamen, zoo als te lezen staat in Koningen XVIII vers 14; hoeveel te meer zijn zij dan niet te veroordeelen, die onder dit halsstarrig en afvallig geslacht lasten en schattingen, geschenken en boeten aan de ongerechte tollenaars betalen en afpersingen en loon aan de veile priesters!»

«Dat is een heerlijke preek op u, Mijnheer MILNWOOD! daar kunt gij het vooreerst meê doen, niet waar?» hernam BOTHWELL lachende, «Wel, hoe bevalt u dit? Wat mij betreft,» vervolgde hij, «om er de voornaamste strafbare punten van te kunnen onthouden, behoef ik ze niet, als in de kerk, op te schrijven. Vooreerst wil zij geen lasten betalen, niet waar ANDRIES?»

«Ja; en zij krijt het als eene zonde uit, dat men krijgslieden eene kruik bier, of eene plaats aan tafel geeft!»

«Gij hoort het,» zei de wachtmeester tegen MILNWOOD, terwijl hij hem de gedunde geldbeurs toereikte.

De oude man scheen door de veelvuldige rampen, die hem bestormden, schier het bewustzijn verloren te hebben en strekte werktuigelijk de hand naar de geldbeurs uit.

«Zijt gij dol?» fluisterde de huishoudster hem in het oor: «zeg dat zij dit geld behouden. Goedschiks en kwaadschiks willen zij het toch hebben, en 't is alleen daardoor dat zij nog tot eenige inschikkelijkheid zijn te bewegen.»

«Neen, LIZE, neen, neen, dat gaat waarlijk niet, zoo veel geld in eens weg te geven!»

«Nu, dan moet ik het doen,» hernam de huishoudster, «of het gaat van kwaad tot erger. Mijnheer verlangt dit geld niet meer van u terug te nemen,» vervolgde zij tegen BOTHWELL; «hij wil, dat ge dit behouden en zijn neef vriendelijk zult bejegenen. Geef ook een gunstig bericht van onze gezindheid jegens de regeering, en laat ons niet boeten voor het dwaze gebabbel van dit wijf.» (Hier sloeg zij een gramstorigen blik op GRIETJE, als om haar te beduiden, dat zij ook even beleefd en nederig jegens het krijgsvolk had moeten wezen). «Dat oude, domme wijf,» ging zij voort, «is eerst sinds gisteren

avond in ons huis, maar ik verzeker u, dat zij geen voet meer over den drempel zal zetten, zoodra zij er eens uit is.»

«Daar hebt ge 't al» riep CUDDIE. «Ik dacht wel, dat zoodra uw tong loskwam, wij weder op straat zouden gezet worden. Ik heb het u zoo dikwijls reeds gezegd.»

«Stil, mijn zoon! stil,» zei de oude, «en draag uw kruis zonder morren. Geloof mij, ik zou hier toch niet weder over den drempel gekomen zijn. Neen, dat zal niet geschieden,» hernam zij, «want het is nog volstrekt niet zeker dat de engel der verwoesting hier niet zal voorbijgaan: zij zullen zijne kastijdende hand nog gevoelen, zij, die zooveel aan het aardsche schepsel denken en zoo weinig aan den Schepper zelve, — zoo veel aan wereldsche goederen en zoo weinig aan het verbroken verbond, — zoo veel aan een paar ellendige stukken gelen drek en zoo weinig aan het zuivere goud der Schrift, — zoo veel aan hunne eigene vrienden en naastbestaanden en zoo weinig aan de uitverkorenen, die beproefd worden door allerlei kwalen, ziekten, vervolging, gevangenis, pijniging, verbanning, ophanging, onthoofding en wat dies meer zij, — zonder te spreken van de duizenden, die uit hun eigen woning verjaagd worden naar de wildernissen, gebergten, heigronden en moerassen, waar zij Gods woord hooren, als het brood der lafenis in de verdrukking.»

«Zullen wij deze ijverige geloovigen ook niet medenemen, wachtmeester?» vroeg eensklaps een der ruiters, op CUDDIE en zijne moeder wijzende.

«Zacht wat!» fluisterde BOTHWELL hem in 't oor; «begrijpt gij niet, dat zij hier best besteed zijn bij dien achtbaren geldzak, die voor hunne dwaasheden kan boeten! Laat die oude heks maar vliegen, om nieuwe broedsels op te kweeken, want zij is toch te taai dan dat wij iets aan haar zouden hebben. Komaan!» riep hij, «nog eens gedronken op MILNWOOD en de zijnen en op ons spoedig wederzien, dat niet lang zal uitblijven, als hij meer zulk dweepziek volk opneemt.»

BOTHWELL beval hierop zijnen manschappen op te stijgen, en nam het beste paard uit MILNWOODS stal, om den gevangene te vervoeren. Inmiddels pakte Juffrouw WILSON met weenende oogen in een bundeltje het noodige voor HENDRIK bijeen, terwijl zij hem tevens ongemerkt eenig geld in de hand stopte. De krijgslieden hielden in zooverre woord, dat zij zich vriendelijk jegens den gevangene betoonden, hem niet bonden, maar met zijn paard in het midden lieten rijden en onder een vroolijk getier zich van het huis verwijderden, waar zij het Milnwoodsche huisgezin in groote bekommernis en verslagenheid achterlieten.

Juffrouw WILSON trachtte haar leed door een stroom van verwijtingen lucht te geven, waarmede zij GRIETJE en CUDDIE de poort wees. «Zucht en kerm maar,» zeide zij tot de oude vrouw; «dit is uw straf voor al het leed, dat gij door uw gebabbel den besten en knapsten jongen in *Clydesdale* berokkend hebt.»

«Ik zie wel, dat gij nog in de boeien der zonde gekluisterd zijt,» antwoordde de oude. «Ik heb voor Jonker HENDRIK gedaan wat ik doen zou voor mijn eigen kind; geloof mij, als ook CUDDIE evenzoo geroepen werd getuigenis af te leggen op.....»

«Zoo voortgaande, zult gij het nog wel eens zoo ver brengen,» zeide Juffrouw WILSON.

«En als de bloeddorstige menschen,» vervolgde zij, zonder op die tusschenspraak te letten,» mij door smeekingen tot zondige inschikkelijkheid trachtten te verleiden, dan nog zou ik standvastig blijven en tegen paperij en ketterij

en alle andere valstrikken dezer dagen getuigen — ik zou schreeuwen tegen de onzalige lafhartigheid, die een steen des aanstoots voor vele leeraars geweest is — ik zou mijne stem verheffen —»

«Zwijg toch moeder!» viel CUDDIE hierop in, terwijl hij haar met geweld voortsleepte. «Gij maakt de juffrouw nog doof door uw getuigenis; gij hebt nu, dunkt mij, voor eene geheele week genoeg gepreekt en ons huis en hof doen verlaten; gij hebt Jonker HENDRIK in de gevangenis geholpen en den ouden heer de twintig goudstukken uit den zak geklopt, waaraan hij, naar het scheen, zoozeer gehecht was; blijf nu eenigen tijd bedaard, want anders preekt gij mij nog aan de galg. Kom nu maar voort,» vervolgde hij, «want zij zullen hier vooreerst genoeg aan uw getuigenis kunnen denken.»

Met deze woorden vertrok hij om elders een goed heenkomen te zoeken, en sleepte de oude vrouw voort, op wier lippen de woorden: «getuigenis — verbond — kwaadgezinden — lafhartigheid —» als bestorven lagen.

«Die oude leelijke heks!» riep de huishoudster haar na; «zij denkt beter te wezen dan andere menschen, de oude feeks, die zooveel leed in een stil huisgezin brengt. Als mijn fatsoen het toeliet, zou ik haar de oogen uitkrabben!»

NEGENDE HOOFDSTUK.

Als waardig zoon van Mars kan ik mijn wonden toonen,
Verkregen in den oorlog en den strijd,
Zoo bij het Fransche heir als in het kamp der schoonen,
Wie 'k beî mijn welkom bracht in vroeger tijd.

BURNS.

«Wees toch zoo bedrukt niet,» zei de wachtmeester BOTHWELL tot den gevangene, nadat zij een eindwegs naar het hoofdkwartier waren voortgereden, «gij zijt toch een knappe jongen en van goeden huize, en het ergste wat er gebeuren kan is, dat men u tot de galg veroordeelt, wat het lot is van zoo menigen eerlijken kerel. Ik zeg u eerlijk, dat uw leven in gevaar is, als ge u niet onderwerpen wilt en steunt op uw oom, die een goede kas heeft en betalen kan.»

«Dat is juist wat mij het meeste kwelt,» zeide HENDRIK; «de oude man is bijzonder gehecht aan zijn geld, en daar ik nu zonder zijn weten den verdachte voor een nacht een schuilplaats verleend heb, wenschte ik gaarne dat ook op mij alleen de straf viel.»

«Nu, misschien zendt men u wel naar een Schotsch regiment buiten 's lands, om daar te gaan dienen, en dat is waarlijk zoo kwaad niet, want als uwe vrienden maar wat bij de hand zijn en is de fortuin u gunstig, dan kunt gij spoedig officier worden.»

«Ik verbeeld mij, dat zoodanig vonnis nog het beste zou zijn wat mij treffen kon.»

«Zoo! Dan zijt gij toch ook geen echte Whig!» hernam de wachtmeester.

«Ik heb mij tot nu toe met geen der partijen in den Staat ingelaten,» antwoordde HENDRIK, «maar in stille rust te huis ben ik er soms ernstig op bedacht geweest in een onzer regimenten buiten 's lands te gaan dienen.»

«Wel! wel!» riep BOTHWELL; «nu dat doet u eer aan. Ik heb ook langen tijd bij de Schotsche garde in Frankrijk gestaan, en ik verzeker u dat men daar krijgstucht leert; buiten diensttijd is men geheel vrij, maar de duivel hale hem die op het appel ontbreekt; dan worden hem de ribben gesmeerd! De oude MONTGOMERY liet mij eens met harnas, helm en in volle wapenrusting zes uren lang schildwacht houden bij het arsenaal, in de brandende zon, zoodat ik gebraden werd als een stuk rundvleesch, en toen zwoer ik nooit meer afwezig te zullen zijn als de naam van FRANS STUART werd afgeroepen, al moest ik er ook het mooiste spel kaarten voor laten liggen. Ja, de krijgstucht is eene goede zaak!»

«En beviel u het krijgsmansleven overigens goed?»

«Uitmuntend!» zeide BOTHWELL. «Meisjes, wijn en een vroolijk leven behoeven u maar een woord te kosten, en kunt gij het over uw geweten verkrijgen bij een vetten priester de hoop te doen doorschemeren, dat hij kans heeft u te bekeeren, dan zal hij u aan alles helpen ten einde uw vertrouwen te winnen. Waar vindt men onder de rondkoppen papen, die zoo heusch handelen?»

«Dat stem ik gaarne toe; maar wat waren de voornaamste uwer krijgsplichten?» vervolgde HENDRIK.

«Den Koning te bewaken, te zorgen voor de veiligheid van LODEWIJK den Groote, en nu en dan eens met de Hugenoten aan den gang te gaan. Met die lui konden wij naar willekeur omspringen, en van hen was veel te leeren ook, om het hier in praktijk te brengen. Maar *à propos*, ik moet u als bon camarade nog een paar goudvinken van uw oom in den zak steken. Dat is zoo krijgsmansgebruik, om een makker nooit in verlegenheid te laten, zoo lang wij zelven nog wat op zak hebben.»

Dit zeggende trok hij zijn beurs en bood den jonker eenige goudstukken aan. HENDRIK echter wees dit geschenk van de hand en zeide dat hij, des verkiezende, van zijn oom voldoende ondersteuning zou kunnen krijgen. Hij vond het niet raadzaam den wachtmeester wederkeerig, in weerwil van diens schijnbare openhartigheid, te bekennen, dat de huishoudster hem eenig geld had meègegeven.

«Nu,» zei BOTHWELL, «in dat geval moeten de gele vinken nog een poosje als ballast in mijn beurs blijven. Ik heb het mij overigens tot een vasten regel gesteld, de herberg nooit te verlaten — als de dienst mij ten minste niet roept — zoo lang mijn beurs nog zoo zwaar is dat ik ze over het uithangbord heen kan werpen; is ze echter weder zoo licht geworden, dat de wind er meê kan spelen, dan heb ik slechts mijn paard te zadelen en op te stijgen om mijn beurs op nieuw gevuld te krijgen. Maar zie, welk kasteel ligt daar voor ons op gindsche hoogte in het bosch?»

«Dat is het kasteel van *Tillietudlem*,» zei een der ruiters. «De oude *Lady* MARGARETHA BELLENDEN, eene der warmste koningsgezinden, woont er. Toen ik laatst door een dier verdoemde *Whigs*, die zich achter den tuinmuur verscholen hadden, gewond werd, heb ik er een maand lang gelegen, en op mijn woord, voor dien prijs zou ik nog wel eens zoo'n kansje willen wagen.»

«Staat het er zoo mede geschapen?» zeide BOTHWELL; «nu, dan wil ik in het voorbijgaan de oude dame mijne opwachting maken en haar om eenige verversching voor manschappen en paarden verzoeken. Ik heb weer even veel dorst, alsof ik te *Milnwood* niets gedronken had. Het soldatenleven is tegenwoordig toch waarlijk niet onaangenaam,» vervolgde hij tegen HENDRIK. «Wij behoeven geen enkele deur ongetroost voorbij te gaan. In huizen als *Tillie* — hoe duivel heet het ook? — wordt men goedwillig en hartelijk onthaald; bij bekende dweepers tasten wij met geweld toe, en bij gematigde Presbyterianen, of andere verdachte lieden, is het de vrees, die ons aan het noodige helpt. Op welke wijze, of om welke beweegreden het zij, wij kunnen altoos onzen dorst gelescht krijgen.»

«Dus wilt gij met dat doel gindsch kasteel bezoeken?» vroeg HENDRIK.

«Natuurlijk!» antwoordde BOTHWELL. «Hoe zou ik anders den overste een goed bericht omtrent die dame kunnen geven, indien ik haar wijn niet geproefd had; en dat zij ons goeden, ouden wijn schenken zal, daarvan ben ik zeker, want dat is eene vertroostende lafenis voor bejaarde vrouwen van hoogen rang, even als de lichte roode wijn het is voor landjonkers.»

«Is dit uw plan,» zeide HENDRIK, «dan verzoek ik u dringend mijn naam niet te noemen en er voor te waken, dat ik door die familie, die ik ken, niet herkend worde. Hang mij zoo lang een ruitersmantel om en heet mij slechts een onbekende gevangene.»

«Zeer gaarne,» antwoordde BOTHWELL, «want ik heb u eene heusche behandeling toegezegd en ik zal woord houden. ANDRIES!» vervolgde hij tot een der ruiters, «geef onzen gevangene een mantel, en noem vooral zijn naam en woonplaats niet, als ge geen lust hebt een geduchte straf op te loopen.»

De ruiters naderden hierop eene gewelfde poort, die met schietgaten en torens voorzien was. Een dezer torens was echter zoozeer vervallen, dat het onderste gedeelte voor niets anders meer bruikbaar scheen dan voor eene koestal. Deze en nog meer andere verwoestingen waren door de krijgsbenden van MONK aangericht, in den burgeroorlog van het jaar 1651, en tot heden toe onhersteld gebleven. Na door de poort gereden te zijn, liep het pad kronkelend langs een vrij steilen rotsweg, waarboven het kasteel en de bolwerken zich soms schier loodrecht boven hunne hoofden vertoonden, soms door de slingeringen van den weg onzichtbaar werden. De overblijfsels van dien Gothischen vestingbouw waren nog zoo hecht en ondoordringbaar, dat BOTHWELL onwillekeurig genoopt werd tot den uitroep: «'t Mag gelukkig heeten, dat deze sterkte in getrouwe en veilige handen is, want anders zouden een twaalftal oude wijven met hare spinrokkens, indien zij slechts half zooveel moed hadden als dat oude wijf te *Milnwood*, toereikende zijn om haar tegen eene gansche bende dragonders te verdedigen. Op mijn woord!» ging hij voort, toen zij voor den grooten toren en de verbazende muren stonden, «dat noem ik een hecht kasteel, gesticht luidens het half verteerde opschrift, zoo ik mij ten minste op mijn beetje Latijn verlaten mag, in het jaar 1350, door Sir RUDOLF VAN BELLENDEN. Voorwaar een mooie ouderdom!» vervolgde hij: «ik mag de oude wel met allen eerbied groeten, al zal het ook moeite kosten mij de wellevende en fijne woorden te binnen te brengen, die ik gewoon was op te snijden, toen ik nog in zulk gezelschap verkeerde.»

De oude bottelier van het kasteel had intusschen de ruiters in het oog gekregen en was zijne gebiedster gaan vertellen, dat een troep dragonders, of wellicht Garde te paard, met een gevangene in hun midden voor de poort aangekomen waren.

«Koninklijke krijgslieden?» vroeg Lady MARGARETHA opgetogen! «zij zullen zeker verversching behoeven. Ga, GUDYLL! heet hen welkom en geef hnn al wat de keuken nog opleveren kan. Maar wacht; roep eerst de kamenier, dat zij mijn sluijer en mantel brenge! want ik wil hen zelf te gemoet gaan en ontvangen; men kan niet te veel eer bewijzen aan de krijgslieden in een tijd, waarin zij zoo ijverig het koninklijk gezag moeten helpen schragen. Hoor eens, GUDYLL! JENNY moet zich gauw gereed maken om in staatsie voor mij uit te gaan, terwijl drie andere vrouwelijke dienstboden mij behooren te volgen! laat ook mijn kleindochter terstond bij mij komen.»

Spoedig hierop ging *Lady* MARGARETHA in vollen dos, met het bepaalde gevolg en met waardige deftigheid naar het voorplein. De wachtmeester groette de statige en ernstige dame met eene vrijmoedige hoffelijkheid en met zulke beschaafde vormen, als hem door de aanzienlijkste lieden uit het tijdperk van KAREL II nauwelijks zouden verbeterd zijn, en die dus geenszins de ruwe en onbeschaafde opvoeding van den onderofficier verrieden. Hij scheen taal en houding geheel naar den eisch van het oogenblik te kunnen hervormen en had trouwens ook op zijne wisselvallige en avontuurlijke loopbaan soms in betere en veel meer beschaafde kringen verkeerd, dan waarin hij zich thans geplaatst zag en die meer overeenkomstig waren met zijne afkomst. Op de vraag der burgvrouw, of zij hem eenigen dienst bewijzen kon, gaf hij zeer beleefd ten antwoord, dat hij zich zeer verplicht zou rekenen, indien de paarden een uur mochten uitrusten, daar zijne ruiterschaar dien avond nog eenigen afstand af te leggen had.

«Met het grootste genoegen!» antwoordde *Lady* MARGARETHA, «en ik vertrouw, dat mijne onderhoorigen het zoowel manschappen als paarden aan geene ververschingen zullen laten ontbreken.»

«Het was ons bekend, *Mylady*,» hernam BOTHWELL, «dat aan de dienaren des Konings geen ander dan een vereerend onthaal op het kasteel van *Tillietudlem* te beurt kon vallen.»

«Wij hebben er altijd naar gestreefd, onzen plicht getrouw en eerlijk te vervullen, «antwoordde *Lady* MARGARETHA, door de beleefdheid van den wachtmeester gestreeld, «en alle aanhangers des Konings, vooral zijne getrouwe krijgslieden, waren steeds welkom op deze burg. Het is niet lang geleden, en 't licht den Koning zeker nog versch in het geheugen, dat Zijne Majesteit zelf mijne schamele woning met zijne tegenwoordigheid vereerde en in een vertrek van het kasteel, dat u getoond zal worden, heer wachtmeester, en hetwelk wij met het oog op dit hooge bezoek nog altoos de koningskamer noemen, het ontbijt gebruikte.»

Onder dit gesprek had BOTHWELL zijne bende doen afstijgen, en den gevangene aan het toezicht van een drietal ruiters toevertrouwende, den overigen gelast de paarden naar den stal te brengen, waardoor hij nu ongestoord het gesprek kon voortzetten, dat de burgvrouw zich wel had willen verledigen met hem aan te vangen.

«Dat de Koning, mijn gebieder, de eer heeft gehad, uwe gastvrijheid te genieten,» vervolgde BOTHWELL het gesprek, «verblijdt mij evenzeer als dat ik met genoegen zie, dat uwe minzaamheid zich ook uitstrekt tot hen, die hem dienen en hem getrouw zijn. Ik sta zelf, het zij met bescheidenheid gemeld, in nadere betrekking tot Zijne Majesteit,» ging hij voort — «dan de grove rok, dien ik draag, schijnt aan te duiden.»

«Inderdaad?» zei de burgvrouw; «misschien hebt gij tot het huis des Konings behoord?»

«Neen, minder tot zijn huis, *Mylady*, dan wel tot zijn geslacht, en daardoor mag ik er aanspraak op maken, vermaagschapt te zijn aan de eerste familiën in Schotland, zelfs geloof ik, aan die van *Tillietudlem.*»

«Mijnheer!» hernam de burgvoogdes, zich fier oprichtende op het hooren van zulk eene vermetele bewering, die zij als een onbeschaamden scherts beschouwde, «Ik begrijp u niet!»

«Vergeef mij, Mevrouw! misschien is het eene dwaasheid, dat ik in mijn tegenwoordige nederige positie daarvan gewag maak; maar gij moet, dunkt mij, wel gehoord hebben van mijn ongelukkigen grootvader, FRANS STUART, aan wien zijn neef JACOBUS I den naam van BOTHWELL schonk. Dien naam draag ik nog, ofschoon hij mij even weinig voordeel als mijn grootvader schijnt op te leveren.»

«Ik heb inderdaad gehoord, dat de kleinzoon van den laatsten graaf BOTHWELL in geen gunstige omstandigheden verkeerde,» hernam *Lady* MARGARETHA met deelneming en verbazing; «maar ik kon toch niet vermoeden dat hij zulk een lagen rang bij het leger bekleedde. Mag ik vragen door welke wederwaardigheden gij, in weerwil van zoodanige betrekkingen . . . . . ?

«'t Was niets anders/dan de gewone loop van zaken, die mij daartoe bracht, *Milady*,» viel BOTHWELL haar in de rede. «Ik heb even goed als menig ander ook mijne gelukkige oogenblikken gekend: er is onder anderen een tijd geweest, dat ik mijn flesch dronk met ROCHESTER, hoogst genoegelijk een partijtje speelde met BUCKINGHAM, en in een gevecht, bij *Tangier*, streed ik naast SHEFFIELD; maar mijn geluk was slechts zelden van langen duur, en ik ben er nooit in geslaagd mijne vroolijke makkers tot nuttige vrienden te maken, van wie ik te gelegener tijd hulp en voorspraak mocht verwachten. Misschien,» vervolgde hij met eenige bitterheid, «heb ik mij naar hun zin niet genoeg vereerd getoond met de gunst, dat de afstammeling van de Schotsche STUARTS aan de tafel van een WILMOT en een VILLIERS 1) werd opgenomen.»

«Maar uwe talrijke en veelvermogende vrienden hier in Schotland dan?» vroeg de dame.

«'t Is niet onmogelijk,» ging hij voort, «dat enkelen hunner, omdat ik met het geweer kan omgaan, mij als hun jagermeester zouden willen aanstellen, — of anderen, omdat ik den degen kan hanteeren, mij als hun kampvechter zouden willen gebruiken, — terwijl er hier en daar wellicht een enkele zou gevonden worden, die mij, bij gebrek aan beter gezelschap, aan zijn tafel zou nooden, omdat ik mijne drie flesschen ledigen kan; maar als ik dan toch tusschen den eenen of anderen dienst bij mijn bloedverwanten moet kiezen, dan sta ik het liefste onder mijn neef KAREL, als den machtigsten van allen, al is dan ook het loon en het kleed gering.»

«Zoo iets is toch inderdaad schande,» zeide *Lady* MARGARETHA. «Waarom vervoegt gij u niet in persoon bij Zijne Majesteit? Mij dunkt, hij zou er over verbaasd staan, dat een afstammeling van zijn doorluchtig huis —»

«Verschoon mij, *Milady*,» hernam de wachtmeester, «ik ben maar soldaat, en gij zult het mij dus hoop ik niet ten kwade duiden, indien ik u de verzekering geef, dat Zijne Majesteit er meer aan denkt nieuwe spruiten op te kweeken, dan die, welke zijn overgrootvader geplant heeft, te verzorgen en te voeden.»

---

1) Geslachtsnaam van ROCHESTER en BUCKINGHAM.

«Welnu, Mijnheer STUART,» hernam *Lady* MARGARETHA, «gij moet mij beloven heden op *Tillietudlem* te zullen overnachten, want morgen verwacht ik uw overste, den dapperen CLAVERHOUSSE, wien het vaderland en de Koning inderdaad veel verschuldigd zijn voor den ijver waarmede hij de oproerlingen, die alles ten onderste boven willen keeren, tracht te beteugelen. Ik zal hem over uwe belangen spreken en mag mij overtuigd houden, dat hij achting genoeg zal hebben zoowel voor het bloed dat in uwe aderen vloeit, als voor het verzoek eener vrouw, die bij den Koning in hooge eere staat, om uwe bevordering ter harte te nemen.»

«Ik ben u zeer verplicht, Mevrouw!» zeide BOTHWELL, eerbiedig buigende, «en naar uw verlangen zal ik gaarne met mijn gevangene hier blijven, om hem des te spoediger aan den overste te kunnen voorstellen en diens uitspraak over den jongman te vernemen.»

«Wie is uw gevangene?» vroeg *Lady* MARGARETHA.

«Een jong mensch van goeden huize uit dezen omtrek, die onvoorzichtig genoeg geweest is, een der moordenaars van den aartsbisschop op te nemen en in zijne vlucht behulpzaam te zijn.»

Foei over hem!» riep de oude dame. «De grieven, die deze snoodaards mij berokkend hebben, zou ik nog kunnen vergeven, ofschoon er toch eenige nooit uit mijn geheugen zullen gewischt worden, maar de wreede moordenaars van een weerloozen man, van een grijsaard, die tevens een zoo heiligen stand bekleedde, te ondersteunen, — dit is afschuwelijk en verdient bestraffing. Als gij soms den gevangene in verzekerde bewaring stellen en het daardoor uwen lieden minder moeielijk maken wilt, dan zal ik mijn rentmeester den sleutel van de onderaardsche gevangenis laten opzoeken. Dit hol is intusschen niet geopend sedert mijn waardige echtgenoot, na de overwinning te *Kilsyth*, er een twintigtal oproermakers in liet werpen; de gevangenis is wel vrij diep in den steenrotsgrond uitgehouwen, maar toch niet vochtig en dus ook niet ongezond.»

«Wil mij verontschuldigen, *Milady*,» hernam de wachtmeester; «ik ding niets af op de voortreffelijkheid uwer gevangenis, maar ik heb mijn woord gegeven den jongeling hupsch te behandelen, en nu kan ik buitendien wel zorg dragen, dat hij mij niet ontsnapt. Mijne krijgsmakkers zullen hem zoo scherp in het oog houden, alsof zijn voeten in Spaansche stevels en zijn vingers in duimschroeven gestoken waren.»

«'t Is mij wel, Mijnheer STUART!» hernam de burgvoogdes, «gij zult het best weten wat u te doen staat. Ik zal intusschen mijn hofmeester HARRISON last geven, de noodige zorg voor u te dragen, want uw gezelschap zou mij wel zeer aangenaam zijn, maar heden avond—a—vond»

«Gebruik geene verontschuldigingen, *Milady!* ik begrijp zeer goed dat de grove roode rok van KAREL II minder past bij het roode bloed van JACOBUS V.»

«In mijne oogen volstrekt niet, Mijnheer STUART! gij zoudt mij onrecht doen met dit te veronderstellen, en reken er op,» vervolgde zij, «dat ik morgen met uw overste zal spreken, om u weldra in een hoogeren rang te zien overgeplaatst, die een zoodanig bezwaar voor het vervolg onmogelijk zal maken.»

«Ik vrees, dat uwe welwillende pogingen met geen gunstigen uitslag zullen worden bekroond, *Milady!* Maar toch ben ik u oprechten dank schuldig voor uw heusche bedoelingen, en ik vlei mij althans een vroolijken avond met den heer HARRISON door te brengen.»

Met dien plechtstatigen eerbied, dien zij meende verschuldigd te zijn aan het koninklijk bloed, al vloeide het dan ook slechts in de aderen van een

wachtmeester der lijfwacht, nam *Lady* MARGARETHA van BOTHWELL afscheid en verzekerde nogmaals, dat alles wat de keuken van *Tillietudlem* opleverde, hem en zijnen krijgsmakkers ten dienste stond.

BOTHWELL verzuimde niet hiervan ruimschoots gebruik te maken. In den vroolijken kring van HARRISON en GUDYILL bekreunde hij zich weinig om de vernedering van zijn koninklijk bloed, terwijl rentmeester en bottelier door hun voorbeeld, wat meer dan alle aanmoediging werkt, de gasten tot vroolijkheid stemden. Het was vooral de oude GUDYILL, die zich onder de krijgsmakkers bijzonder vermaakte en er goed op zijn plaats was: 's avonds laat liep hij nog met halsbrekend gevaar naar den kelder, om, zoo als hij snoefde, uit een verborgen hoekje, dat hem alleen bekend was, het fijnste druivensap te halen, waarvan, zoolang hem het opperbestuur bleef toevertrouwd, niemand dan de beste en warmste koningsvrienden ooit proeven zouden.

« Toen de hertog 1) hier at, » zei de bottelier, die uit ontzag voor BOTHWELL'S stamboom zich in den beginne op eenigen afstand had geplaatst, doch telkens zijn stoel al dichter en dichter bij de tafel schoof, «toen de hertog hier at, wilde mijne gebiedster ook een flesch van dien Bourgondiër hebben; maar ik weet niet hoe het kwam, Mijnheer STUART, ik vond de zaak niet recht pluis; het kwam mij voor dat die hertog geen beste vriend van den koning was; — die geheele familie is niet te vertrouwen, en de oude mag misschien zijn hart verloren hebben, eer hij zijn hoofd kwijt was, daar zorgde ik voor; hij kreeg een licht wijntje, dat niet al te best was; en hoe *Milady* ook keer op keer riep: « Bourgondiër, ouden bourgondiër, van den besten bourgondiër voor Zijne Excellentie!» jawel, ik liet haar roepen en dacht: de drommel zal den eersten droppel halen, die in zijn keel komt, voor en aleer ik zeker weet welke grondbeginselen hij belijdt: de lichte wijn is nu nog goed genoeg voor hem! Neen, neen, Mijne Heeren!» vervolgde hij hoogmoedig; « zoo lang ik het ambt van keldermeester op *Tillietudlem* bekleed, zal geen verdacht of ongetrouw onderdaan in onze kelder den baas spelen; maar komt er een waar vriend van den koning en zijne zaak, die voor kroon en kerk staat, zooals ik weleer onder Montrose gedaan heb, dan is er geen lekkere flesch in den kelder, die ik hem zou willen onthouden, en nu, Mijnheer FRANS STUART van BOTHWELL, neem ik de vrijheid op uwe gezondheid te drinken; ik wensch u officiersrang en grooten voorspoed toe, indien het u gelukken mag het land van de rondkoppige vrijheidszonen en dweepzieke Presbyterianen te zuiveren. »

BOTHWELL, die, zoo als men zich licht voorstellen kan, reeds sinds lang geen zeer fijn onderscheid in zijn omgang had gemaakt en gewoon was daarin meer zijne eigene geaardheid te volgen, dan te letten op den hoogen rang zijner voorvaderen, dronk lustig met de overige dischgenooten meê, en zoo nam de bottelier met ijver zijn ambt waar, tot dat de morgenstond hem verraste.

---

1) ARGYLE, die zich onder de regeering van CROMWELL als een ijverige patriot had doen kennen, maar toen KAREL II den troon beklom, onthoofd werd.

TIENDE HOOFDSTUK.

'k Heb mij, voorwaar! niet enkel aan uw zijde ingescheept
Om 's levens zee slechts kalm en rustig te bezeilen,
En als de stormwind loeit, de golven worden voortgezweept,
Fluks naar het strand te vliên, om daar in ruste te verwijlen.

PRIOR.

Terwijl *Lady* MARGARETHA met den hooggeboren wachtmeester in een druk gesprek gewikkeld was, sloeg hare kleindochter, die aan dezen spruit van den koninklijken stam geenszins die buitengewone belangstelling schonk, welke haar grootmoeder aan hem wijdde, slechts een onverschilligen blik op hem, daar zij meende in die ruwe, gebronsde gelaatstrekken den man te herkennen, die onder trotsche en zorgelooze luchthartigheid slechts roekeloosheid en mismoedigheid verborg; nog minder trokken de overige krijgslieden hare opmerkzaamheid; doch des te meer hield zij het oog onafgewend gericht op den gevangene, die geheel in zijn mantel verscholen stil en zwijgend vóor haar stond. Nadat zij zich zelve berispt had over dien aandrang tot nieuwsgierigheid, die ook hem, die er het voorwerp van was, pijnlijk scheen aan te doen, zeide zij eindelijk tot JENNY DENNISON, die haar als kamenier vergezelde: «Ik zou wel eens willen weten wie de arme gevangene is.»

«Dat dacht ik ook, Freule EDITH!» antwoordde het meisje. «Het kan onmogelijk CUDDIE HEADRIG wezen, want de gevangene is ranker en niet zoo vierkant.»

«Het zou toch een onzer buren kunnen zijn, die wellicht aanspraak heeft op onze belangstelling,» vervolgde Freule BELLENDEN.

«Zoodra de ruiters ingerukt zijn, zal ik wel weten uit te vorschen wie hij is; een van hen ken ik zeer goed, de jongste namelijk, die er het beste uitziet.»

«Ik geloof, dat gij alle jonge leegloopers hier in den omtrek kent,» antwoordde hare gebiedster glimlachende.

«Neen, Freule! neen, zoover strekt zich mijne kennis wel niet uit; maar ik kan het immers niet helpen, dat ik eenige jonge lieden ken, die mij in de kerk zitten aan te gapen, of die ik op marktdagen tegenkom. Gesproken heb ik echter met niemand, dan met die enkelen, die hier te huis behooren, zoo als de drie STEINSONS, TOM RAND, den jongen molenaar, de vijf HOWISONS uit *Nethertheils* en de lange TOM GILRY, en.....

«Houd maar op met uwe lijst van uitzonderingen, die zeer lang dreigt te worden, en zeg mij maar van waar gij dien jongen krijgsman kent?»

«Hé, Freule EDITH! ziet gij dan niet dat het TOM HALLIDAY is, de ruiter, die hier in den omtrek door het bergvolk gewond werd en op het kasteel bleef tot hij hersteld was? Hem kan ik gerust alles vragen, zonder bevreesd te zijn, dat hij mij het antwoord schuldig blijft; daarvan ben ik zeker.»

«Nu, zie dan of gij gelegenheid kunt vinden hem naar den naam van den gevangene te vragen,» zeide Freule BELLENDEN, «en breng mij spoedig bericht op mijne kamer.»

JENNY DENNISON verrichtte onverwijld hare opdracht, en kwam weldra zoo ontroerd en verrast terug, dat duidelijk uit haar voorkomen op te maken was, welke levendige deelneming zij gevoelde in het lot van den gevangene.

«Wel, hoe is het?» vroeg EDITH angstig. «Is het dan toch inderdaad CUDDIE, de arme hals?»

«CUDDIE, Freule EDITH? neen! neen! het is CUDDIE niet,» snikte de getrouwe kamenier, die zich wel kon voorstellen hoezeer de naam van den gevangene haar jonge meesteres treffen zou; «het is de jonge MILNWOOD zelf!»

«Onmogelijk!» riep EDITH ontsteld uit; «dat is onmogelijk, volstrekt onmogelijk! Zijn oom gaat te kerk bij den geestelijke, die wettig toegelaten is, en heeft zich nooit met woelziek volk opgehouden, terwijl de jonge MILNWOOD die ongelukkige twisten steeds betreurde; onmogelijk kan hij dus schuldig zijn, tenzij hij voor geschondene rechten den handschoen opgenomen heeft.»

«In deze dagen vraagt men zoo weinig naar recht, Freule EDITH! Al ware hij ook zoo onschuldig als een pas geboren kind, zij zouden wel middelen weten te vinden om hem, des verkiezende, schuldig te verklaren. TOM HALLIDAY beweert, dat het wellicht zijn leven kan kosten, daar hij een van het vijftal herbergde, dat den ouden aartsbisschop om het leven gebracht heeft.»

«Zijn leven!» riep EDITH met eene bevende stem, terwijl zij ontroerd opsprong, «dat kunnen zij niet — dat zullen zij niet — ik wil voor hem spreken — ik zal waken dat hem geen leed geschiede!» —

«O, beste Freule! denk toch aan uwe grootmoeder en aan het gevaar, waarin gij u begeeft. De jonker wordt streng bewaakt tot CLAVERHOUSE morgen uitspraak zal doen, en mocht hij zich niet voldoende kunnen verantwoorden, zegt HALLIDAY, dan zullen zij korte wetten met hem maken: neêrgeknield! geeft acht! vuur! even als er gehandeld werd met den ouden JAN MACBRIAR, die geen enkele hunner vragen kon verstaan, en dus sterven moest, omdat hij niet hooren kon.»

«Als hij sterven moet, JENNY, dan sterf ik met hem; maar verliezen wij in 's hemels naam verder geen tijd met over gevaren en bezwaren te spreken; ik wil een mantel omwerpen en met u naar de plaats sluipen waar hij bewaakt wordt; ik zal den schildwacht te voeten vallen en den man smeeken bij al wat heilig is....»

«God beware ons!» riep JENNY, «onze jonkvrouw den ruiter TOM te voet vallen en hem smeeken bij al wat heilig is! — Van het heilige verstaat de kerel geen woord; hij weet, geloof ik, ter nauwernood dat hij eene ziel heeft, als het niet is dat hij er soms bij zweert, maar,» vervolgde zij, «wat noodzakelijk wezen moet, moet geschieden, en getrouwe liefde laat ik niet in den steek. Ik vraag mij zelve wel af wat het baten kan, dat gij den jongen MILNWOOD ziet, daar het tot niets anders kan leiden dan om uw beider hart nog meer te pijnigen; maar wilt gij toch volstrekt uw zin hebben, laat mij dan begaan, dan zal ik TOM HALLIDAY, die hem ginds in den toren bewaakt, wel om den tuin weten te leiden.»

«Ga!» riep EDITH opgewonden, «en haal mijn mantel. Ik moet den gevangene zien en zal hem dan wel uit het gevaar weten te redden. Als gij mijne dankbaarheid wilt verdienen, JENNY, rep u maar, rep u!»

Het meisje vloog weg en kwam weldra met een mantel terug, waarin EDITH zich zoodanig wist te vermommen, dat haar gelaat en hare gedaante

moeielijk te herkennen waren. Deze soort van omsluiering was destijds zoo algemeen onder de vrouwen, dat vele kanselredenaars meenden daartegen ernstig te velde te moeten trekken; doch de mode scheen haar invloed te zullen behouden trots de welsprekendheid der redenaars, althans vrouwen van allerlei rang bleven den mantel dragen, dien zij bij voorkomende gelegenheden tot een soort van sluier of vermomming bezigden.

EDITH spoedde zich hierop met hare vertrouwde kamenier naar de plaats waar MORTON bewaakt werd. Het was een klein vertrek in een der torens en kwam op een gang uit. De schildwacht liep in den gang op en neer, want de wachtmeester, zijn woord gestand willende doen en wellicht met het lot van den jongeling begaan, had bevolen dat de bewaker niet in één en hetzelfde vertrek met den gevangene zou worden geplaatst; vandaar dat HALLIDAY in den gang liep, met zijn karabijn onder den arm, nu en dan een teug nemende uit de groote bierkruik, die op een tafel in den gang stond, en het vroolijke Schotsche liedje neurieënde.

« Lief meisje, gaat gij meê?
« Op den weg naar *Dundee*.... »

JENNY DENNISON verzocht nogmaals hare gebiedster haar stil te laten begaan, zeggende: « Ik zal wel met hem klaar komen, ik ken hem wel, hoe ruw hij ook schijnen moge, als gij mij maar belooft geen enkel woord te zullen spreken. »

Zij opende de deur van den gang, juist toen de schildwacht van daar was teruggekeerd, en zong op haar beurt heel opgeruimd:

« Neen, nimmer ga ik meê
« Op den weg naar Dundee,
« Met een gemeen soldaat.. . .»

« Ik moet bekennen, » riep de schildwacht zich eensklaps omkeerende, « 't is eene fraaie uitdaging, en dat nog wel twee tegen één: maar gij begrijpt, dat een soldaat zich niet zoo gemakkelijk uit het veld laat slaan, en dus lief kindje, kom maar hier en geef mij een zoen! »

« Niet zoo haastig! » zei JENNY op een toon, waarin zoo veel minachting lag opgesloten als zij voor het oogenblik dienstig oordeelde; « als gij zoo begint, loop ik dadelijk heen, want ik ben natuurlijk met mijne vriendin niet gekomen om zulke dwaasheden aan te hooren. Schaam u dus wat, TOM! »

« Maar welke dwaasheden brengen u dan hier, Juffrouw DENNISON? »

« Geen andere dan dat mijn nicht uw gevangene, Jonker HENDRIK MORTON, noodzakelijk spreken moet, en ik haar vergezel. »

« Zoo! Maar vertel mij nu eens, » hernam de schildwacht, » hoe gij met uw nicht den gevangene zult kunnen spreken? Gij lijkt mij beiden wel wat te groot om door het sleutelgat te kruipen, en dat ik de deur voor u zou openen daarvan kan geen sprake zijn. »

« We zullen er ook niet van spreken, en gij zult het toch wel doen, » zeide het onversaagde meisje.

« Nu, dat zullen wij eens zien, mijn allerliefste JENNY, » hernam HALLIDAY, terwijl hij weder zingende op en neêr begon te loopen.

« Dus wilt ge ons niet binnen laten? » vroeg JENNY, na een oogenblik gewacht te hebben, « dan wensch ik u goeden nacht en zult gij mij voor

het laatst gezien hebben! Dit ook!» vervolgde zij, terwijl zij hem een daalder liet zien.

«Beloof hem goud, beloof hem goud!» fluisterde hare ontstelde jonge gebiedster haar in 't oor.

«Neen, zilver is goed genoeg voor dergelijke lieden, die op het verzoek van een mooi meisje zoo weinig acht slaan; — hij zou buitendien wellicht denken, dat er iets meer achter stak.»

Na dit zacht gefluister tegen EDITH, verhief zij de stem en zeide luide tot den schildwacht: «Mijne nicht wil niet langer wachten, Mijnheer HALLIDAY! dus wij gaan en wenschen u goeden nacht.»

«Wacht een beetje!» riep de ruiter. «Kunnen wij niet onderhandelen, JENNY! dat gij mij bij voorbeeld gezelschap houdt, als ik uw nicht met den gevangene laat spreken: zou zouden wij allen tevreden zijn.»

«Zijt gij bezeten?» riep het meisje. »Meent gij, dat ik en mijne nicht niets om onzen goeden naam geven? Wat zou men er van moeten denken, als ik haar bij den gevangene alleen liet en gij bij mij waart? Neen TOM;» ve volgde zij, «nu zie ik, dat er nog een groot verschil is tusschen iets beroven aan een meisje, of iets voor haar over hebben. Ik ben zeker dat CUDDIE, dien gij altoos zoo uitgekreten hebt, als ik hem ernstig iets verzocht had, het op gevaar zelfs van zijn eigen leven zou hebben ingewilligd.»

«Praat me niet van dien CUDDIE,» hernam de ruiter; «hij zal nog wel aan de galg komen! Ik heb hem te *Milnwood* gezien met zijn moeder, die Puriteinsche heks, en had ik nu geweten, dat hij mij weer onder den neus zou gewreven worden, dan zou ik hem aan den staart van mijn paard gebonden hebben, waartoe er reden genoeg bestond.»

«Goed, goed! gij zult wat ondervinden, als gij CUDDIE als vijand naar de hei drijft, waar hij zich met zoo veel andere eerlijke lieden zou kunnen verbroederen. Hij weet best met een geweer om te gaan en was de derde schutter bij het vogelschieten. Op zijn woord kan men ook even vast rekenen als op zijn oog en hand; alleen heeft hij misschien wat minder praats dan sommige lieden. Maar komaan,» zeide zij, «laten wij ons niet langer hier ophouden en ga maar met mij heen, nicht!»

«Wacht, JENNY!» riep HALLIDAY. «De drommel zal mij halen als ik mijn woord niet even goed houd als menig ander. Waar is de wachtmeester?»

«Hij zit bij de flesch met den rentmeester en den bottelier.»

«Zoo! daar zit hij goed — en waar zijn de andere ruiters?»

«Die drinken met den boschwachter, den valkenier en de overige dienstboden.»

«Hebben zij genoeg te drinken?»

«Zooveel zij maar willen.»

«Welaan, kindlief!» hernam de bezwijkende krijgsman, «zij zullen dus vóór het uur der aflossing hun plaats niet verlaten; wellicht komen zij nog wel een beetje later. Belooft gij mij een volgenden keer alleen te komen?»

«Misschien wel en misschien niet,» antwoordde het meisje schalksch. «De daalder is u intusschen toch even lief, niet waar?»

«Het zegt wat!» zei HALLIDAY, ofschoon hij het geldstuk toch aannam: «maar het is altoos wat voor mijn waagstuk, en een waagstuk is het inderdaad; want als CLAVERHOUSE het te weten kwam, dan zou hij mij zoo hoog laten ophijschen als de toren van *Tillietudlem*. Ieder van ons neemt intusschen wat hij maar krijgen kan, en BOTHWELL met zijn koninklijk bloed geeft ons hierin het voorbeeld. Zie,» vervolgde hij, het meisje lachende aanziende, «als ik nu maar alleen op u vertrouwde, loos ding, dan zou ik

denkelijk gefopt worden, maar dat stuk,» (hier wees hij op den daalder) «behoudt zijn waarde, ten minste zoo lang als het duurt! Komaan, de deur is open, en niet lang gezucht en gebeden met dien jongen *Whig*, hoor, want als ik roep moet gij gereed zijn als of ik zeg: zit op! marsch!»

HALLIDAY opende hierop de deur en liet de meisjes binnensluipen, waarna de deur weder achter haar dichtviel en de schildwacht onder het fluiten van een krijgsdeuntje zijn gewonen afgemeten tred in den gang hernam.

MORTON, die het hoofd op beide handen liet rusten en in diep en treurig gepeins verzonken scheen, richtte zich eensklaps op, toen hij de beide vrouwelijke gedaanten zag binnentreden, terwijl EDITH, wier moed, dien de wanhoop haar had ingeboezemd, naar het scheen door eene opwelling van schaamte was uitgebluscht, verlegen aan de deur bleef staan, zonder een woord te kunnen spreken! Al de ontwerpen, die zij tot hulp, verlossing en vertroosting van haar vriend had gesmeed, schenen plotseling als uit haar geheugen te zijn weggewischt, om slechts voor een verwarde mengeling van pijnlijke gedachten plaats te maken, waarbij vooral de angst den boventoon hield dat zij zich door dezen stap, die wellicht voorbarig en onwelvoegelijk schijnen kon, in de oogen van den jongeling zou vernederen. Zij leunde schier onbewegelijk op den arm harer geleidster, die haar moed poogde in te blazen. «Wij zijn nu binnen,» fluisterde deze haar in het oor, «en moeten den tijd niet nutteloos laten voorbijgaan; wie weet hoe spoedig de wachtmeester de ronde doet en dan zou ten overvloede HALLIDAY nog voor ons moeten boeten.»

Intusschen was MORTON schoorvoetende genaderd; hij vermoedde dadelijk, dat de onverwachte bezoekster niemand anders dan de bekoorlijke EDITH kon zijn, daar niemand anders op het kasteel eenig belang in zijn ongeluk kon stellen, maar hij was niettemin beducht, dat hij, door het zwakke licht misleid, zich wellicht vergissen en daardoor het voorwerp zijner liefde bloot geven zou. JENNY'S welberekende schranderheid echter kwam hierin het minnende paar te hulp. «Mijnheer MORTON,» zeide zij, «Freule EDITH maakte zich over uw tegenwoordigen toestand hoogst bezorgd, en....»

Die weinige woorden waren voor den jongeling genoeg om als met een tooverslag naar EDITH toe te snellen, bijna aan hare voeten te vallen en in verrukking haar de hand te drukken; hij overstelpte haar met die dankbare ontboezemingen, die, in afgebroken woorden uitgesproken, nauwelijks verstaanbaar zouden zijn geweest, indien niet toon, gebaren en hartstochtelijke uitdrukking van zijne diepe ontroering getuigd hadden.

EDITH bleef eene korte poos als het standbeeld eener heilige staan, dat in sprakelooze koudheid de hulde van een vromen aanbidder ontvangt; maar zich spoedig herstellende trok zij langzaam hare hand terug, terwijl zij met eene zwakke stem zeide: «Ik heb misschien een zonderlingen stap gewaagd, Mijnheer MORTON, een stap, die mij aan miskenning kan blootstellen, maar wij kennen elkaar te lang reeds als vrienden — om er geen ander woord voor te gebruiken — dan dat ik u zou verlaten op een oogenblik, dat gij door iedereen verlaten schijnt. Zeg mij echter waarom u die gevangenschap treft en wat ons te doen staat; of mijn oom, die zoo gunstig over u denkt, of uw eigen oom u wellicht niet van dienst kan zijn; of er geen middelen ter redding meer overblijven, en wat het gevolg van alles zal zijn?»

«Welk ook het gevolg zij, liefste!» zei HENDRIK, terwijl hij hare hand weder greep, die zij thans goedwillig in de zijne liet, «ik beschouw nu wat mij overkomen is, als een onwaardeerbaar geluk! Aan u toch liefste EDITH! —

verschoon mij dat ik u niet meer Freule BELLENDEN noem, want het ongeluk verschaft vele voorrechten, — aan u, EDITH! dank ik de weinige gelukkige oogenblikken, die mijn donkere levensbaan als met hemelsche lichtstralen hebben verguld, en is het lot mij beschoren, dat ik het leven moet derven, dan zal de herinnering aan dit geluk mij in het laatste levensuur tot eene zalige vertroosting zijn.»

«Is het dan inderdaad waar, HENDRIK, dat gij, die u zoo weinig met al die ongelukkige twisten hebt bemoeid, nu eensklaps zoodanig daarin betrokken zijt, dat niets minder wellicht dan....

EDITH was niet in staat verder voort te gaan, en zweeg.

«Niets minder dan mijn leven, wilt gij zeggen,» vervolgde MORTON op bedaarden, doch weemoedigen toon. «Ja EDITH! mijne rechters zullen mij misschien ter dood veroordeelen. Nu zou ik volgens het beweren mijner bewakers die straf wellicht kunnen ontgaan, door buiten 's lands dienst te nemen, wat mij aanvankelijk niet tegenstond, maar sedert ik u nogmaals heb gezien, EDITH, gevoel ik, dat die verbanning mij pijnlijker zou zijn dan de dood.»

«Hebt gij dan inderdaad met een dier dolzinnige moordenaars van den aartsbisschop gemeenschap gehouden, HENDRIK?»

«Van die misdaad was mij nog niets bekend,» antwoordde MORTON, «toen ik ongelukkigerwijze een oud vriend en wapenbroeder mijns vaders, tot die wreede lieden behoorende, nachtverblijf heb verleend. Ik ben dus onschuldig, EDITH, doch mij zal dit weinig baten, want wie anders dan gij gelooft mij? En al had ik trouwens de geheele toedracht der zaak geweten, dan nog zou ik, in dien samenloop van omstandigheden, den vluchteling moeielijk eene nachtelijke schuilplaats hebben kunnen weigeren.»

«Door wien, of in wiens naam zal het onderzoek naar uw gedrag geschieden?» vroeg EDITH angstvallig.

«Naar ik hoor door den overste GRAHAME VAN CLAVERHOUSE,» antwoordde MORTON. «Hij is een der opperhoofden, door den Koning, den Geheimen Raad en het Parlement, dat vroeger beter dan thans onze vrijheden beschermde, geroepen om over onze goederen en ons leven uitspraak te doen.»

«Door CLAVERHOUSE!» riep EDITH huiverende. «Groote God, dan zijt gij verloren, vóór dat men u nog verhoord heeft. Hij schrijft aan mijne grootmoeder, dat hij morgen hier aankomt op zijn tocht naar het gebergte, waar zich eenige heethoofden verzameld hebben, die door twee of drie der medeplichtigen aan den moord van den aartsbisschop tot opstand worden aangezet. Zijne uitdrukkingen deden mij ijzen, vóór ik nog wist dat — dat — een vriend —»

«Maak u niet te zeer ongerust, liefste EDITH!» hernam MORTON, het meisje in zijne armen sluitende; «CLAVERHOUSE, hoe gestreng ook, is toch een braaf, redelijk en eerlijk man, naar men zegt, en daar ik nu de zoon ben van een krijgsman, heb ik hoop dat hij ook mijn zaak als krijgsman zal beoordeelen. Eene rondborstige, ongekunstelde verklaring zal door hem gunstiger worden opgenomen dan wellicht door kruipende en veile rechters. Bovendien wil ik in deze tijden, waarin de gerechtigheid zoozeer gehoond wordt, liever mijn leven verliezen door openbaar geweld, dan dat ik naar den vorm veroordeeld werd door willekeurige rechters, die geroepen zijn ons door hunne kennis van de wetten te beschermen, terwijl zij integendeel niet schromen die tot ons ongeluk te verdraaien.»

«Neen, neen!» zuchtte EDITH, «gij zijt verloren — verloren, als gij

uwe zaak bij CLAVERHOUSE moet bepleiten, want dood en verderf waren zijne zachtste uitdrukkingen; ten overvloede was de ongelukkige bisschop zijn vertrouwdste vriend en vroeger zijn beschermheer. «Geene verontschuldiging, geen uitvlucht dus,» zoo drukte hij zich uit, «zal de daders en hunne trawanten aan de gestrengheid der wet onttrekken, en ik zal niet rusten voor dat ik even vele zoenoffers aan zijne schim gebracht heb, als de grijsaard zilveren haren had op het hoofd.» Gij kunt dus nagaan, dat bij dien man op geen gunst of ontferming te hopen is.»

JENNY DENNISON, die tot hiertoe het stilzwijgen had bewaard, waagde het hierop de minnenden, die verpletterd schenen door de rampen, waaruit zij geen redding zagen, in de rede te vallen en op een middel ter bevrijding hunne aandacht te vestigen. «Houdt het mij ten goede, Freule EDITH en Jonker MORTON,» zeide zij, «dat ik u waarschuw de kostelijke oogenblikken thans niet te verpraten, en dat ik den Jonker raad zich in mijne kleêren te vermommen. Ik kan mij wel in den donkeren hoek daar ginds uitkleeden, ten minste als hij mij belooft den anderen kant uit te zien, en zoo zal hij gemakkelijk aan het oog van den schildwacht, wien het sterke bier al in het hoofd gestegen is, kunnen ontsnappen, terwijl ik mij in den ruitermantel verberg en den gevangene speel, tot dat gij behouden zijt, waarna ik TOM roep om mij weêr er uit te laten.»

«U er uit te laten!» herhaalde MORTON. «Gij zoudt het integendeel wellicht met uw leven boeten.»

«Geen nood!» hernam JENNY. «De schildwacht durft niet vertellen, dat hij iemand heeft binnen gelaten, en ik zal hem wel weten te beduiden, op welke wijze hij er best in slagen kan uwe ontvluchting te vergoêlijken.»

«Zoo, zult gij dat waarlijk doen?» riep HALLIDAY, plotseling de deur openende. «Neen, meisje! ik mag half blind zijn; maar ik ben goddank nog niet doof. Om de list te doen gelukken, hadt gij wat minder luid moeten spreken; maar nu maakt gij dadelijk rechtsomkeert! marsch! hoor Juffrouw JENNY. En gij, Juffrouw nicht — naar uw wezenlijken naam wil ik niet vragen— gij zoudt mij daar mooi in de wielen hebben gereden; maar als ge nu ook niet spoedig den aftocht blaast, dan roep ik alarm, hoor!»

«Ik hoop vriend,» zeide MORTON, «dat gij van deze zaak niets zult reppen; ik zal uw stilzwijgen weten te waardeeren, daarop kunt gij rekenen, en als gij ons gesprek hebt afgeluisterd, dan zult gij toch ook weten, dat wij het onbezonnen voorstel van dit goedaardig meisje niet hebben aangenomen.»

«Drommels goedaardig!» hernam HALLIDAY; «maar overigens kan ik wel begrijpen, hoe het hier met de zaak staat en zal, zoowel om uwent- als om mijnentwil, gaarne zwijgen; die kleine, schelmsche feeks intusschen, die looze JENNY, verdient geen dank, maar wel straf, dat zij een braaf soldaat zoo in den nood heeft willen brengen, alleen omdat hij gek genoeg was een weinig behagen te scheppen in haar mooi gezichtje.»

JENNY wist zich niet anders te verontschuldigen, dan door het gewone middel te baat te nemen, waarin haar geslacht in zulke gevallen, en meestal niet te vergeefsch, vertrouwen stelt: zij bedekte namelijk het gelaat met haren zakdoek en weende bitterlijk; zij speelde, zoo als HALLIDAY het noemde, de ontroostbare zeer goed.

«Hebt gij elkaâr nog wat te zeggen?» vroeg eindelijk de ruiter op meer meêwarigen toon, «doet het dan binnen twee minuten en verwijder u dan, want als BOTHWELL in zijn dronkenschap wat vroeger kwam kijken, zou het er erg uitzien voor ons allen.»

«Vaarwel EDITH! vaarwel,» fluisterde MORTON hierop het geliefde meisje in het oor, waarbij hij eene standvastigheid veinsde, die hem wezenlijk niet bezielde. «Verwijl hier niet langer,» vervolgde hij; «laat mij nu aan mijn lot over! — Het zal lichter voor mij te dragen zijn, nu ik weet, dat gij aan mij denkt. Goeden nacht! goeden nacht!» fluisterde hij zacht, «ga; lieve EDITH, vóór dat men u hier ontdekt.»

Dit zeggende geleidde hij haar uit het vertrek, terwijl de getrouwe kamenier haar verder ondersteunde.

«Ieder naar zijn smaak,» gromde HALLIDAY in zijn baard; «maar de drommel zou mij halen, als ik om den wille van alle Whigs in het heelal zoo'n lief meisje als dat ooit eenig leed zou willen doen!»

«Wees toch niet zoo ontroostbaar, Freule!» zeide JENNY, toen zij met hare gebiedster op het kasteel was teruggekeerd; «wie weet hoe spoedig de jonge MILNWOOD weer vrij komt, want hij is braaf en minzaam en van goeden huize, en men zal hem dus niet zoo als de andere dweepers opknoopen, die op de hei als wilde dieren worden gejaagd en vermoord. Zijn oom zal hem misschien wel uit de verdrukking helpen; of uw oudoom, die immers op een goeden voet met de roodrokken staat, kan wellicht ook een goed woord voor hem spreken!»

«Gij hebt gelijk, JENNY! gij hebt gelijk,» zeide EDITH, uit haar gepeins opgewekt. «Het is nu geen tijd om te wanhopen, maar ik moet handelen. Ga dus en tracht iemand op te sporen, die nog heden nacht een brief naar mijn oom brengt.»

«Naar *Charnwood*, Freule?» riep JENNY. «Het is al laat! Daarvoor zal moeielijk heden nacht iemand te vinden zijn, want het is drie uren ver en buitendien staat er een schildwacht aan de poort. Was de arme CUDDIE, die goede jongen, nog maar hier; hij zou zonder iets te zeggen of ergens naar te vragen voor mij door het vuur geloopen hebben, maar met den nieuwen bouwknecht heb ik nog geen kennis gemaakt; men zegt ook, dat hij met die leelijke slet, MEG MIRDIESON, op trouwen staat.»

«Hoe 't ook ga, JENNY, gij moet volstrekt iemand vinden: leven of dood hangt er van af.»

«Ik zou er niet tegen opzien zelf te gaan,» antwoordde het meisje, «en de boom, die zijn takken tot aan het venster van de zaal uitspreidt, zou mij tot een ladder kunnen dienen om onopgemerkt naar buiten te sluipen, — dat heb ik al meer gedaan, — maar de weg is zoo onveilig: op de eene plaats ontmoet men de roodrokken, die ons niet met vrede kunnen laten, en op de andere weêr de Whigs, die soms niet veel beter zijn, — vooral de jonge lui er onder! Loopen kan ik anders goed genoeg, zoo'n uur of zes best, — vooral in den maneschijn.»

«Is er dan niemand die voor geld en goede woorden mij dezen dienst zou willen bewijzen?» vroeg EDITH wanhopig.

«Ik weet niemand anders dan GUSE GIBBIE,» hernam JENNY, na eene korte poos te hebben nagedacht; «maar hij kent misschien den weg niet, die intusschen gemakkelijk te vinden is; als hij den rijweg maar houdt, bij *Cappercleugh* links omslaat, dan niet in het water loopt, of zich den hals breekt als hij op de rotsen komt bij den Duivelshoek, en als de Whigs hem niet meêslepen naar de bergen, of de roodrokken hem oppakken en in de gevangenis gooien, zal hij er wel komen.»

«Wij moeten alles wagen,» zeide EDITH, «en ons door geen mogelijke gevaren laten weerhouden. Indien gij dus geen beteren bode weet, laat GIBBIE

zich dan maar gereed maken. Hij moet ongemerkt het kasteel zien te verlaten, en als hij op weg mocht worden aangehouden, heeft hij eenvoudig te zeggen, dat hij een brief bij den majoor BELLENDEN van *Charnwood* moet bezorgen, zonder den naam der afzendster te noemen.»

«Ik begrijp dat best,» zei JENNY, «en ik geloof wel, dat de jongen zijn taak best ten uitvoer zal brengen. Ik zal hem ten overvloede te kennen geven, dat mijne gebiedster een goed woord voor hem doen zal bij *Lady* MARGARETHA, en dat hij er tevens een daalder meê kan verdienen.»

«Twee!» hernam EDITH, «als hij zijn boodschap goed verricht.»

JENNY ging hierop heen, om GUSE GIBBIE, die zich gewoonlijk te gelijk met zijne ganzen ter rust begaf, uit den zoeten slaap te wekken, waarna EDITH aan hare schrijftafel ging zitten en den volgenden brief schreef:

Waarde Oom!

«Uwe afwezigheid van de wapenschouwing heeft zoowel mijne grootmoeder als mij eenigszins verontrust, daar wij uit dit wegblijven meenden te moeten afleiden, dat uw podegra eer verslimmerd dan verbeterd is. Mocht gij nu echter u tot het doen van een klein tochtje in staat gevoelen, dan zouden wij u gaarne morgenochtend bij ons aan het ontbijt zien, omdat de overste GRAHAME VAN CLAVERHOUSE ons dan met een bezoek zal vereeren, en die vermaarde krijgsman denkelijk weinig genoegen zal smaken in het gezelschap van een paar vrouwen. Ook zult gij mij verplichten, waarde oom, mijn zijden kleed met de lange mouwen te doen medegeven, dat uwe huishoudster zal vinden in de bruine ladetafel, die in de groene kamer staat. Nog moet ik u, geachte oom, om het tweede deel van CYRUS DE GROOTE verzoeken; ik ben nu met het eerste deel genaderd aan de gevangenschap van PHILIDASPE. Kom toch vooral morgen vóór acht uur, beste oom! dit gaat immers gemakkelijk op uw vluggen schimmel, zonder dat gij vóór den gewonen tijd zult behoeven op te staan. Met mijne beste wenschen voor uw gezondheid, blijf ik uwe liefhebbende nicht,

EDITH BELLENDEN.»

„P. S. Uw vriend, de Jonker MORTON VAN MILNWOOD, is heden avond door eene ruiterbende als gevangene op het kasteel gebracht. Wetende, dat gij veel deel in zijn lot zult nemen, meld ik u dit, voor het geval dat gij bij den overste CLAVERHOUSE een woordje voor hem zoudt willen spreken. Ik heb aan grootmoeder zijn naam niet genoemd, omdat ik hare vooroordeelen tegen zijne familie ken."

Nadat zij den brief verzegeld en aan het getrouwe dienstmeisje overhandigd had, spoedde deze zich naar GUS GIBBIE, die gereed stond om te vertrekken. Bij herhaling gaf JENNY hem alle mogelijke inlichtingen omtrent den weg, dien hij te volgen had, want al had hij dien nu reeds vijf of zes keeren afgelegd, zoo toonde hij toch zoo weinig daarvan onthouden te hebben, dat zij bijna aan het welslagen der reis meende te moeten wanhopen; zij wees hem ook daarop hoe hij het kasteel in stilte kon verlaten door langs den boom naar beneden te klimmen, en zag hem eindelijk met blijdschap den rechten weg inslaan. Hierop keerde zij naar hare jonge gebiedster terug, die

zij trachtte te overreden, in het vertrouwen op eene goede uitkomst, wat rust te gaan nemen, terwijl zij onderwijl niet ophield te klagen, dat de brave CUDDIE, die zoo goed voor zulk eene geheime zending berekend was, haar nu niet meer dienen kon.

Gelukkiger bode dan krijgsman, bereikte onze jonge ganzenhoeder reeds in de morgenschemering de poort van *Charnwood*, na herhaaldelijk afgedwaald te zijn, waarbij hij telkens ook te recht kwam in de moerassen en sloten langs den weg, en op zijne kleêren den modder mededroeg uit elken poel opgehaald. Den geheelen weg van een viertal uren gaans, had hij in ongeveer evenveel uren afgelegd.

ELFDE HOOFDSTUK.

Ziedaar het krijgsheir eindelijk opgedaagd, terwijl de krijgshoorn schalt,
Waarop 't kommando langs 't plein weergalmt en de troepen maken halt.

SWIFT.

GIDEON PIKE, de oude knecht van majoor BELLENDEN, die, als gewoonlijk, bezig was de kleeren voor het opstaan van zijn heer gereed te leggen, wekte hem uit den slaap, en opperde daarbij te zijner verontschuldiging, dat er een bode met een brief van *Tillietudlem* was aangekomen.

«Van *Tillietudlem?*» vroeg de oude heer met verwondering, terwijl hij zich in zijn bed oprichtte. «Mijn schoonzuster is, hoop ik, toch niet ziek? Doe de blinden open, PIKE! en schuif de bedgordijnen weg. Wat is dat?» vervolgde hij, den brief van EDITH openbrekende. «Podagra, wat drommel! zij weet dat ik daarmede in langen tijd niet ben gekweld geworden. — Wapenschouwing! ik heb haar immers reeds eene maand geleden gezegd, dat ik dáar niet verschijnen zou. — Het zijden kleed met de lange mouwen, o, die zottin! — CYRUS DE GROOTE en PHILIDASPES! ik geloof waarachtig dat de meid gek is geworden, nu zij mij voor zulke nietigheden 's nachts een bode zendt en met het krieken van den dag uit het bed klopt? Maar wat zie ik, een Postscriptum! Goede hemel!» riep hij onder het lezen uit, «PIKE! zadel terstond twee paarden, één voor mij, één voor u.»

«Er zijn toch immers geen kwade tijdingen van *Tillietudlem* gekomen, Mijnheer?» vroeg PIKE, die door de plotselinge aandoening van zijn gebieder getroffen werd.

«Ja — neen — ja — ik moet CLAVERHOUSE noodzakelijk spreken over eene bijzondere zaak. Dus vlug gezadeld, PIKE! Ach, welken tijd beleven wij!» zuchtte hij, «die arme jongen! De zoon van mijn ouden vriend! En die nuf schrijft mij dit alles in een Postscriptum, na het einde harer wartaal over oude kleêren en nieuwe romans.»

Binnen weinige minuten reeds was de goede oude krijgsman geheel reisvaardig, en sloeg hij op zijn getrouwen schimmel den weg naar *Tillietudlem* in.

Onderweg nam hij het voorzichtige besluit, de oude dame, die tegen alle Presbyterianen, van welken aard ook, ten sterkste vooringenomen was, geen woord over den gevangene te spreken, maar alleen te beproeven, of hij door zijn invloed bij CLAVERHOUSE het ontslag van MORTON zou kunnen bewerken.

«Een man, die zoo koningsgezind denkt en spreekt,» dacht hij bij zich zelven, «moet toch wel iets voor een ouden krijgsmakker over hebben van zijne eigene kleur: ik heb ten minste nog nooit een dapper strijder gezien, die zich niet tevens als een openhartig en eerlijk man deed kennen. Hoe droevig het in deze dagen ook zij, dat men bij het toepassen der wetten zoo uiterst streng te werk gaat, geloof ik toch, dat de strafoefening beter aan krijgslieden is toevertrouwd, dan aan baatzuchtige, haarklovende rechtsgeleerden of aan den dommen landadel.»

Deze waren de overdenkingen van den majoor MILES BELLENDEN, toen hij het voorplein van *Tillietudlem* opreed en GUDYILL, die zijn roes nog niet uitgeslapen had, den teugel van zijn schimmel in de hand nam om den majoor op het slecht beplaveide plein van het kasteel te helpen afstijgen.

«Wel JAN!» zei de oude krijgsman, «wat is dat hier voor een krijgstucht! Hebt gij al uw morgengebed uit de jeneverflesch gehaald?»

«Morgengebed?» vroeg de bottelier, terwijl hij het loome en zware hoofd voorover boog. «Ja, Overste, ik heb de Litany gelezen, want het leven is kort; wij zijn als de bloemen op het veld — als de leliën in het dal. —»

«Bloemen en leliën — wat zijn dat voor mooie namen? Neen, vriend, een paar kerels zoo als wij, kunnen op geen andere namen meer bogen dan die van heistoppels, dorre brandnetels of onkruid, maar die toch zeker het besproeien nog wel waard zijn, niet waar, JAN?»

«Ja, Goddank! ik ben een oud krijgsman, Overste! Leliën —»

«Een oude wijnproever meent gij, niet waar? maar laat ons hierover zwijgen en breng mij liever bij uwe meesteres.»

GUDYILL geleidde hierop den majoor naar de eetzaal, waar *Lady* MARGARETHA ijverig bezig was alles in orde te brengen en te rangschikken voor het onthaal van den vermaarde CLAVERHOUSE, die door den een tot een held werd verheven, terwijl een ander hem voor een bloeddorstigen onderdrukker uitkreet.

«Heb ik u niet gezegd, MUSIE!» zei de burgvrouw tot hare huishoudster, «dat ik alles zoo wilde ingericht hebben als op dien gedenkwaardigen morgen, toen Zijne Majesteit hier op *Tillietudlem* het ontbijt geliefde te gebruiken?»

«Ja, *Mylady!* dat hebt gij bevolen, en naar ik mij herinneren kan —»

«Waarom staat dan de wildpastei aan de linkerzijde van den troon en de roode wijn aan den rechterkant?» viel hare gebiedster haar in de rede; «of hebt gij al vergeten dat Zijne Majesteit eigenhandig de pastei bij de wijnflesschen schoof, er bijvoegende, dat zulke goede vrienden niet van elkander behoorden gescheiden te worden?»

«Dat herinner ik mij nog zeer goed, *Mylady*!» antwoordde de huishoudster; «hoe zouden mij al die bijzonderheden ook kunnen zijn ontgaan, daar ze mij dikwijls genoeg door u in het geheugen werden teruggeroepen; maar ik dacht dat de tafel zóó moest worden ingericht als toen de Koning, God zegene hem! in de zaal kwam en er als een blonde engel uitzag, als hij maar niet zoo zwart was geweest!»

«Dan hebt gij als eene zottin gedacht, MUSIE! Gij begrijpt toch wel, dat het even als in andere meer belangrijke zaken, eene wet voor zijne onderdanen behoort te wezen, de schotels en flesschen zoo te plaatsen als Zijne

Majesteit dit heeft verlangd, en zoo zal het ook altoos op *Tillietudlem* geschieden!»

«'t Is mij wel, *Mylady*,» hernam MUSIE, terwijl zij met de gewenschte verschikking aanving; «die dwaling is spoedig genoeg te herstellen; maar als alles net zoo behoort te zijn als toen de Koning de eetzaal verliet, dan dient er ook een groot gat in de pastei te zijn.»

Op dit oogenblik werd de deur geopend.

«Wie is daar, GUDYILL?» riep *Lady* MARGARETHA. «Ik kan thans onmogelijk iemand te woord staan. — Hé, zijt gij daar, waarde broeder?» hernam zij eenigszins verrast; «dat is wel een vroegtijdig bezoek.»

«Ik hoop daarom niet minder welkom!» zei de majoor, terwijl hij de weduwe van zijn overleden broeder vriendelijk begroette. «Ik hoorde, dat gij heden een bezoek van CLAVERHOUSE verwacht. EDITH schreef mij dit, toen zij om eenige boeken en kleedingstukken bij mij zond, en nu bekroop mij, als oud soldaat, de lust om met dien jongen krijgsman wat te komen praten. Ik liet dus opzadelen en daar ben ik!»

«Gij zijt ons hartelijk welkom!» zei de oude dame, «en ik zou ook zeker om u gezonden hebben, indien ik het niet reeds te laat had gewaand. Gij ziet, dat ik met de inrichting der tafel bezig ben. Alles moet op dezelfde wijze worden gerangschikt, als toen —»

«De Koning op *Tillietudlem* ontbeet,» viel de majoor haar in de rede, even als alle vrienden der burgvrouw bevreesd voor het begin van dit verhaal, dat hij dus gaarne wilde bekorten. «Ik herinner mij dit nog zeer goed; want ik was toen immers ook in dienst bij den Koning zelven?»

«'t Is waar ook, broeder!» hernam *Lady* MARGARETHA; «misschien kunt gij dus mijn geheugen nog wel wat te hulp komen omtrent al hetgeen er destijds plaats had, of gegeven werd?»

«Neen, dat niet,» hernam de majoor, «want het ruwe middagmaal, waarop CROMWELL ons een paar dagen later te *Worchester* vergastte, heeft mij uw lekker ontbijt geheel doen vergeten. Maar wat beduidt dit?» vroeg hij, op een grooten leuningstoel met geborduurde kussens wijzende, die in groote staatsie voor de tafel was geplaatst.

«Dat is de troon, broeder!» zeide *Lady* MARGARETHA.

«Welnu, wat beduidt die troon? Moet CLAVERHOUSE zich daarin legeren, om de pastei te kunnen aanvallen?»

«Neen, broeder!» antwoordde de burgvoogdes; «die kussens hebben eens de eer gehad den geheiligden persoon van onzen Koning tot zetel te dienen, en zullen nooit, zoo lang ik leef, een minder waardigen last dragen.»

«Maar dan deedt gij wijzer hem een oud ruiter niet in den weg te zetten, die reeds een drietal uren vóór het ontbijt heeft afgelegd,» hernam de majoor lachende, «want om u de waarheid te zeggen, hij ziet er recht lekker en gemakkelijk uit. Waar is EDITH?»

«Boven op den wachttoren,» antwoordde *Lady* MARGARETHA. «Zij kijkt naar onze gasten uit.»

«Dan ga ik ook naar den toren en raad u insgelijks mede te gaan, daar gij uwe troepen hier geschaard hebt. Het is inderdaad een mooi gezicht een regiment ruiterij te zien optrekken.»

Dit zeggende, bood de majoor met ouderwetsche deftigheid zijne zuster den arm, die door de burgvoogdes werd aangenomen met eene diepe neiging en al de plechtigheid, die onder de vrouwen van aanzienlijken stand destijds gebruikelijk was.

Boven op den toren, werwaarts zij langs een vrij engen wenteltrap heentogen, vonden zij EDITH, die geenszins het voorkomen had van een jong meisje, dat met ongeduldige vroolijkheid de aankomst eener ruiterschaar tegemoet ziet, maar bleek en neerslachtig was, terwijl hare oogen getuigden, dat geen slaap haar den vorigen nacht verkwikt had. De oude krijgsman werd zeer getroffen door haar uiterlijk, dat aan het oog der oude dame, in hare veelvuldige bemoeiingen, scheen te ontgaan.

«Wat is u overkomen, dwaas meisje?» vroeg hij. «Gij ziet er uit als een officiersvrouw, die na den veldslag een brief ontvangt en haar echtgenoot gesneuveld waant. Maar ik weet wel hoe dit komt,» vervolgde hij, «omdat gij dag en nacht onzinnige romans leest en over rampen treurt, die nooit hebben bestaan. Hoe toch is er bij mogelijkheid eenig geloof aan te slaan, dat ARTAMINES, of hoe heet hij ook, geheel alleen tegen een geheel bataljon zou hebben gestreden? Een tegen drie te vechten en dan te overwinnen is al een half wonder, en heugt mij slechts van den ouden korporaal RADDLEBANES; maar die verwenschte boeken doen de dapperste daden als eene kleinigheid voorkomen en ik geloof dat gij van mijn RADDLEBANES weinig goeds zoudt denken, als hij aan de zijde van uw ARTAMINES opdaagde. Het ware te wenschen, dat die leugenschrijvers voor hun straf eens mede ten strijde moesten trekken.»

Lady MARGARETHA, die zelve gaarne romans las, nam nu het woord voor hare kleindochter op. «SCUDERY 1) is toch ook een krijgsman,» zeide zij, «en naar ik hoor een degelijk krijgsman ook; evenzoo Monsieur D'URFÉ 1).»

«Des te erger,» antwoordde de majoor, «want dan behoorden zij beter te weten wat zij schrijven. Ik voor mij heb sinds twintig jaren geen enkel boek gelezen dan mijn Bijbel, benevens de «plichten van een mensch,» en laatstelijk de *Pallas armate*, of verhandeling over het gebruik van de piek, van TURNER, wiens voorschriften mij trouwens ook al niet bevallen. Hij wil de ruiterij in het front voor de piekeniers scharen, in plaats van langs de vleugels, en hadden wij dit bij *Kilsyth* ook gedaan, in stede van onze kleine ruiterschaar de flanken te doen dekken, dan zouden zij al aanstonds op onze Hooglanders teruggeworpen zijn geworden. — Maar stil, ik hoor de pauken.»

Een ieder richtte nu het oog naar het omliggende landschap. Het kasteel van *Tillietudlem* stond, of staat wellicht nog, op den rand eener steile helling, langs wier voet eene snelvlietende beek naar de *Clyde* stroomde. Door eene smalle brug van één hoogen boog, werd de gemeenschap onderhouden van het kasteel met den grooten weg, die zich langs de rotsachtige hoogte slingerde. De brug, die dezen weg en de bergengte beheerschte, was in oorlogstijden inderdaad een belangrijk punt, om de veiligheid tusschen de bergachtige landstreek en de omliggende vruchtbare dalen en vlakten te verzekeren. Meer op een afstand toonde zich een dicht en uitgestrekt bosch, en aan enkele groepen van oude boomen, hier en daar nog langs de zachte hellingen van den oever, of op de bebouwde vlakke velden prijkende, was het duidelijk te zien, dat eertijds hier alles één bosch moest zijn geweest, dat nu nog slechts de bergkruinen aan den verwijderden horizon beschaduwde. In bekoorlijke bochten liep de rivier *de Clyde* door dit fraaie landschap heen, zoodat men nu eens met forschen stroom het helder water kon zien

1) Twee vermaarde romanschrijvers uit de zeventiende eeuw.

vloeien, dat zich dan weder door de kronkelingen van den weg voor het oog verborg. Met grootere zorgvuldigheid en kwistiger hand dan elders in Schotland geschiedde, hadden de landlieden om hunne hutten vruchtbare boomgaarden aangelegd, die, thans bloesems dragende, aan den geheelen omtrek op eenigen afstand het voorkomen gaven van een bloementuin. Hooger op langs de rivier werd de streek meer en meer bar en begon de grond dor en bergachtig te worden; nabij den stroom tierden nog slechts weinige boomen. Eenige heigrond en zware heuvels, waarop eindelijk het hooge gebergte volgde, vormden den gezichteinder.

Aller blikken op den wachttoren richtten zich naar het bekoorlijke gedeelte van de streek, vanwaar de krijgsmuziek weêrgalmde, die de nadering der ruiterschaar aankondigde langs den kronkelenden weg, die naar het kasteel voerde. Eene lange rij krijgslieden, nu eens naar gelang der slingering van den weg en het geboomte in een aaneengesloten reeks en dan weder afgebroken voortrijdende, vertoonde zich hierop van lieverlede aan het oog, terwijl de flikkering der lichtstralen op hunne wapenrusting en de uitgetrokken sabels, met het trompetgeschal, aan het geheel een treffend aanzien schonk. De stoet was indrukwekkend en lang, want er waren twee honderd vijftig man in de gelederen, allen volmaakt uitgerust en op prachtige paarden gezeten.

«Dit gezicht maakt mij eensklaps weder een dertigtal jaren jonger,» zei de oude krijgsman, «en toch bevalt mij de dienst, waartoe die ruiters geroepen zijn niet. Ik heb zelf wel meermalen dergelijke burgeroorlogen meêgemaakt, maar welkom waren zij mij nooit; ik vocht liever tegen den vreemden vijand en hakte liever op menschen los met vreemde gezichten en vreemde talen; hartverscheurend is het toch eene vaderlandsche stem om genade te hooren kermen en niettemin verplicht te zijn er op in te houwen. Zie, daar verschijnt de geheele bende!» riep hij eensklaps uit; «waarlijk knappe kerels en schoone paarden ook! Hij, die van achter de kolonne naar het front rijdt, is waarschijnlijk CLAVERHOUSE; ja, hij rijdt vooruit over de brug; binnen vijf minuten zullen zij hier zijn!»

Nabij de brug gekomen, verdeelde zich de ruiterschaar en hield de grootste hoop de linkerzijde van de beek, om die op eenigen afstand te doorwaden en bij de boerenhuizingen af te stijgen, waar de burgvoogdes ververschingen voor hen in gereedheid had doen brengen; maar de officieren met het vaandel en de daarbij behoorende wacht, sloegen den steilen weg in naar het kasteel en werden vóor de poort op de minzaamste wijze ontvangen door *Lady* MARGARETHA, hare kleindochter en den majoor, die bij tijds den wachttoren verlaten hadden, tegelijk met een bediendenstoet, die, het feest van den vorigen avond in aanmerking genomen, er heel ordentelijk uitzag. De jonge kornet GRAHAME, een bloedverwant van den overste, dien wij reeds in de herberg hebben ontmoet, boog den standaard, onder het geklank van pauken en trompetten, ter eere van *Lady* MARGARETHA en de bekoorlijke EDITH, terwijl de oude burg weergalmde van het geschal der krijgsmuziek en het gestamp en gebriesch der paarden.

CLAVERHOUSE zelf sprong vlug van zijn zwarten hengst, wellicht het fraaiste paard van Schotland. Geen enkel wit haartje was aan het lijf van het dier zichtbaar, en het had ten allen tijde zooveel vlugheid en volharding in den strijd tegen de oproerige Presbyterianen getoond, dat de kwaadgezinden het uitkreten als een geschenk van den grooten vijand der menschheid, om den ruiter in het vervolgen der vrijheidsgezinden behulpzaam te zijn. Nadat

CLAVERHOUSE de gastvrouw op krijgsmanswijze gegroet en zich over zijn lastig bezoek had verontschuldigd, en hij wederkeerig hare betuiging had ontvangen dat de komst van een dusdanigen aanvoerder en getrouwen dienaar des Konings op *Tudlietudlem* immer vereerend en aangenaam zou zijn; nadat in één woord alle plichtplegingen bij verwelkoming waren afgeloopen, vroeg de overste verlof om den wachtmeester BOTHWELL te ontbieden, ten einde van hem het rapport over den stand van zaken te vernemen, en bleef eenige minuten ter zijde met hem in gesprek. De majoor nam die gelegenheid te baat, om onopgemerkt een paar woorden met zijne nicht te wisselen. «Welk eene dwaasheid, EDITH,» zeide hij, «mij onverwachts een brief te zenden, die met allerlei wartaal over boeken en oude kleeren is opgevuld en het belangrijkste in een Postscriptum slechts even aan te stippen?»

«Ik wist niet,» antwoordde zij zeer verlegen, «of het mij wel voeg — voegde, om — om —»

«Ik begrijp u,» zeide de majoor, «gij twijfelt er aan, of het wel passend was uwe voorspraak te doen gelden voor een Presbyteriaan; — doch wees gerust, ik heb den vader van dien jongeling zeer goed gekend; het was een dapper krijgsman. Ik moet overigens uwe voorzichtigheid prijzen, EDITH,» vervolgde hij, «dat gij uwe grootmoeder van dit voorval niets hebt gezegd en ik zal het ook niet doen. CLAVERHOUSE zal ik intusschen wel zien te spreken, en nu kom, nichtje, — zij gaan ontbijten, wij behooren dus te volgen!»

TWAALFDE HOOFDSTUK.

> Niets streelde meer hun eetlust, na een tocht die zoo bezwaarde,
> Dan 't warm ontbijt, dat overvloed aan keur van spijzen paarde.
>
> PRIOR.

Het ochtendmaal van *Lady* MARGARETHA BELLENDEN had even weinig overeenkomst met een hedendaagsch ontbijt, als de groote zaal van *Tillietudlem* met een nieuwerwetsche gezelschapskamer. Thee, koffie en broodjes van allerlei aard vond men er niet; maar wel krachtige vleeschspijzen: de ridderlijke rib, de priesterlijke ham, het adellijke rundvleesch, de vorstelijke wildpastei, benevens verschillende soorten van edele wijnen en krachtig bier, dat uit zilveren kannen geschonken werd, die eertijds niet dan met moeite uit de handen der Covenanters waren gered.

De eetlust der gasten stemde met dit onthaal uitmuntend overeen; geen aarzeling noch nuffig gepeuzel werd er opgemerkt, maar ieder tastte toe met den frisschen eetlust, waartoe vroeg opstaan en tusschenbeide gebrek opwekken. Met blikken vol zelfvoldoening volgde *Lady* MARGARETHA de schotels, die zij op hare wijze had doen bereiden en die telkens weder voor andere moesten plaats maken; zij vond dan ook weinig gelegenheid hare gasten, indien wij

CLAVERHOUSE hiervan uitzonderen, te kwellen door hen tot eten aan te moedigen, wat de plicht was, die in die dagen op de gastvrouw rustte. De krijgsbevelhebber scheen door zijne oplettendheden jegens Freule BELLENDEN, die aan zijne rechterzijde zat, de kostelijke gerechten schier te vergeten, en EDITH, zij hoorde zonder te antwoorden naar de vleiende betuigingen van den man, die zoowel zijne stem wist te verzachten tot de zoetvloeiendheid van een stil en vertrouwelijk gesprek, als hij in het gewoel van den krijg haar kon doen klinken en schetteren gelijk eene trompet. De gedachte dat zij naast den gevreesden aanvoerder zat, van wiens woorden HENDRIK'S lot en leven afhingen, en de herinnering aan den schrikwekkenden indruk, die vaak door het enkel uitspreken van zijn naam werd te weeg gebracht, ontnamen haar gedurende eenigen tijd den moed om te antwoorden en hem aan te zien, tot zij eindelijk, door de liefelijke tonen zijner stem verlokt, die vrees overwon, hem hare antwoorden niet langer schuldig bleef en vriendelijk het oog op hem richtte. Zij meende nu ook, in zijn uiterlijk voorkomen althans, niet die verschrikkelijke hoedanigheden op te merken, die zij hem in hare verbeelding en in haar angst had toegeschreven.

GRAHAME VAN CLAVERHOUSE was nog in den bloei zijns levens en klein, hoewel welgemaakt, van gestalte. Houding, spraak en manieren kenteekenden den man, die zoowel onder aanzienlijke lieden als onder vroolijke makkers was opgegroeid. Zijne gelaatstrekken hadden een schier vrouwelijke regelmatigheid: een eirond aangezicht, een rechte, welgevormde neus, donkergrijze oogen, eene gelaatskleur, die genoeg gebronsd was, om hem den schijn van verwijfdheid te benemen, eene korte, opwaarts gebogen bovenlip, zoo als bij Grieksche standbeelden wordt gevonden, en door een fijnen bruinen knevel beschaduwd, fraai gekruld haar, dat in golvende lokken nederhing; zoodanig waren de schoone trekken van dien man, een model voor den schilder en voor wien eene vrouw ook zelden koud en onverschillig kan blijven. De strengheid van zijn karakter en zijne onversaagde en ondernemende dapperheid, zelfs door zijne bitterste vijanden nooit miskend noch geloochend, bleven onder een fijn en wellevend uiterlijk verborgen, dat veeleer voor het hof en de ridderzaal dan voor het slagveld geschapen scheen, en dezelfde opgeruimdheid die in zijne gelaatstrekken werd opgemerkt, openbaarde zich ook in zijn gedrag, zoodat men geneigd was in plaats van een eerzuchtig mensch, waarvoor hij bij velen doorging, een aangenaam en gulhartig man van de wereld in hem te zien. Onder dit minzaam uiterlijk lag echter een onvermoeid voorwaarts strevenden geest verborgen, die aan rijp beraad de wijze voorzichtigheid van een MACHIAVELLI paarde; doorkneed in de staatkunde, te midden harer kuiperijen weinig gewoon individueel verkregen rechten te eerbiedigen, toonde CLAVERHOUSE zich in het gevaar bedaard, doch wreed en onvermoeid in het vervolgen van eenmaal behaalde overwinningen; hij vreesde den dood zelf evenmin als hij zich ontzag anderen het leven te benemen.

't Mag intusschen ongelukkig heeten, dat zoo dikwerf in burgeroorlogen dergelijke karakters worden ontwikkeld, waarbij de edelste hoedanigheden, door partijgeest bedorven en door aanhoudenden wederstand vergramd, vaak met buitensporigheden gepaard gaan, die de wezenlijke verdiensten en de behaalde eer bezwalken.

EDITH toonde zich meermalen zoo verlegen in het beantwoorden dier vleiende woorden, waarmede CLAVERHOUSE haar het hof maakte, dat *Lady* MARGARETHA meende haar te hulp te moeten komen.

«Mijne kleindochter,» zeide zij, «is door mijne afgezonderde levenswijze zoo weinig in de gelegenheid om met menschen van haar rang en stand om te gaan, dat het haar dikwijls moeite kost hare verlegenheid te overwinnen en een gepast antwoord te vinden. Een krijgsbevelhebber is bij ons dan ook inderdaad eene zeldzame verschijning, Overste! Wij krijgen hier nooit een officier te zien, als wij ten minste *Lord* EVANDALE uitzonderen. Mogen wij ook op zijne komst nog rekenen?»

«*Lord* EVANDALE was bij ons, Mevrouw,» antwoordde CLAVERHOUSE; «maar ik heb hem met een klein detachement naar de bergen moeten zenden, om een hoop woelgeesten uiteen te jagen, die zich op een goed uur afstands van mijn hoofdkwartier hadden durven verzamelen.»

«Waarlijk?» hernam *Lady* BELLENDEN. «Dit is eene vermetelheid, waartoe ik geen dweepziek oproerling in staat zou hebben gerekend. Maar wij beleven vreemde tijden, Overste! er heerscht een kwade geest in het land, die zelfs de onderdanen doet opstaan tegen hen, door wie zij worden gekleed en gevoed. Zoo durfde mij onlangs een mijner lieden weigeren de wapenschouwing bij te wonen. Mag ik vragen, Overste, bestaat er geen wet ter beteugeling dezer halsstarrigheid?»

«Ik zal er wel eene weten te vinden, indien gij mij slechts den naam en de woonplaats van den schuldige gelieft te noemen,» antwoordde CLAVERHOUSE met groote bedaardheid.

«Hij heet CUDDIE HEADRIG,» hernam *Lady* MARGARETHA; «zijn tegenwoordig verblijf is mij echter niet bekend, want gij begrijpt, Overste, dat ik hem onmiddelijk van *Tillietudlem* heb verwijderd, tot straf voor zijn opstand en verzet. Ik wensch den boerenknaap nu wel geen kwaad, maar een weinig tucht en opsluiting zouden, dunkt mij, tot een waarschuwend voorbeeld kunnen dienen. Zijne moeder, die hem zeker heeft opgestookt, behoorde weleer tot de dienstboden van het kasteel en ik wil dus om harentwil vergevingsgezind zijn, ofschoon» hier vestigde zij zuchtende het oog op de beeltenissen van haren echtgenoot en hare zonen, die de zaal versierden) «ik in mijn tegenwoordigen toestand weinig reden tot medelijden heb met dit oproerig volk, dat mij tot eene kinderlooze weduwe heeft gemaakt en, zonder de bescherming van onzen geliefden vorst en zijne dappere krijgslieden, mij weldra ook have en goed, hof en akker zou ontnemen. Zeven mijner onderhoorigen, die mij omstreeks honderd mark 's jaars schuldig zijn, hebben reeds geweigerd te betalen en durfden mijn rentmeester zelfs toeduwen, dat zij Koning noch landheeren wilden erkennen, die niet tot het verbond behoorden.»

«Als gij het veroorlooft, Mevrouw,» zeide CLAVERHOUSE, «zal ik hen weten terecht te zetten. Niets betaamt mij zoozeer als het wettig gezag te helpen schragen, vooral als het in zulke handen is als in die van *Lady* MARGARETHA BELLENDEN. De staat van zaken wordt hier intusschen, ik mag het niet ontveinzen, hoe langer zoo erger en dwingt mij tot het nemen van maatregelen tegen de muitzieke ingezetenen, die meer met mijn plicht dan met mijn gevoel overeenkomen. Maar ik herinner mij, geëerde gastvrouw, dat ik u nog dank schuldig ben voor de heusche ontvangst van eenige mijner ruiters, belast met het vervoer van een gevangene, die beticht wordt van den snooden moordenaar, BALFOUR VAN BURLEY, eene schuilplaats te hebben verleend.»

«Het kasteel van *Tillietudlem* stond ten allen tijde voor 's Konings dienaren open,» zeide *Lady* MARGARETHA, «en eer zou ik wenschen dat geen

steen er van overbleef, dan dat dit veranderde. Nu wij intusschen hierover spreken, Overste, wenschte ik u te vragen, of de wachtmeester dier kleine bende, zijn afkomst in aanmerking genomen, niet wat misplaatst is? Mag dus mijne voorspraak ietwat gelden, tracht hem dan tot hoogeren rang te bevorderen.»

«*Milady* bedoelt zeker den wachtmeester FRANS STUART, dien wij BOTHWELL noemen,» zeide CLAVERHOUSE glimlachende. «Hij heeft het hier te lande wat al te bont gemaakt en is niet altoos even getrouw en onderworpen geweest aan de wetten der krijgstucht. Indien ik echter weet, dat ik u daarmede verplichten kan, *Milady*, dan is dit voor mij eene wet. BOTHWELL!» vervolgde hij tot den wachtmeester, die juist in de zaal trad, «kus de hand van *Lady* BELLENDEN, die uwe bevordering zoozeer ter harte heeft genomen, dat de eerste officiersplaats voor u zal zijn.»

BOTHWELL voldeed niet dan schoorvoetend aan dien eisch. «De hand eener vrouw te kussen,» zeide hij, «kan geen edelman vernederen, maar den Koning uitgezonderd, kuste ik geen man de hand, al kon ik er ook generaal door worden.»

«Gij hoort het!» zeide CLAVERHOUSE, «dat is de klip, die hem telkens doet stranden: hij kan zijn stamboom niet vergeten.»

«Ik wil hopen, Overste,» hernam BOTHWELL, «dat gij uwe belofte niet zult vergeten, en dat het den kornet STUART vergund zal zijn zich zijn grootvader te herinneren, dien de wachtmeester gedoemd is te vergeten.»

«Genoeg hiervan,» zei CLAVERHOUSE op den gebiedenden toon, die hem zoo eigen was;» wat hebt gij mij te berichten?»

«Dat *Lord* EVANDALE met eenige gevangenen op den straatweg voor het kasteel is aangekomen,» antwoordde de wachtmeester.

«*Lord* EVANDALE!» hernam *Lady* MARGARETHA. «Gij zult zeker wel toestaan, Overste, dat hij mij met zijne tegenwoordigheid vereere en deel aan het ontbijt neme. Zijne Majesteit zelf wilde den brug niet voorbijgaan, zonder eenige verversching te gebruiken.»

Het was voor de derde maal reeds, dat CLAVERHOUSE uit den mond van *Lady* MARGARETHA aan die heugelijke gebeurtenis herinnerd werd. Zoo spoedig dus als de welvoegelijkheid gedoogde, zocht hij dien draad af te breken, en zeide: «Ik heb u reeds zooveel gasten medegebracht, *Milady*, dat ik inderdaad vrees van uwe welwillendheid misbruik te maken; aan den anderen kant echter,» vervolgde hij, een blik op EDITH slaande, «zou het voor *Lord* EVANDALE zeker hoogst pijnlijk zijn, het voorrecht, dat wij genieten, te missen. Zeg hem dus, BOTHWELL, dat *Lady* MARGARETHA BELLENDEN op de eer van zijn gezelschap hoogen prijs stelt.»

«En laat HARRISON voor de manschappen en paarden zorgen,» voegde de burgvoogdes er bij.

EDITH verheugde zich in de komst van den jongen *Lord*, daar zij door haar invloed op hem eene gunstige uitkomst voor MORTON hoopte te kunnen verlangen, indien de voorspraak van den majoor overhoopt blijken mocht te vergeefs te zijn. In ieder ander geval zou zij dien invloed niet hebben willen doen gelden, daar zij, zonder nog veel in de wereld te hebben verkeerd, met een aangeboren fijn gevoel wel besefte dat een bekoorlijk meisje groote voorrechten schenkt aan een man, als zij hem in de gelegenheid stelt haar op de eene of andere wijze te verplichten. Hierbij kwam nog dat *Lord* EVANDALE algemeen voor haar aanbidder doorging, en er van haar kant dus weinig noodig was om een gerucht te bevestigen, dat tot nog toe ongegrond

scheen. Zij moest hiervoor te meer beducht zijn, daar *Lord* EVANDALE, indien hij zich eindelijk eens stellig verklaren mocht, inderdaad verwachten kon, dat zijn aanzoek door hare grootmoeder en andere vrienden zou worden ondersteund en zij daartegen niets zou kunnen inbrengen dan eene neiging, die zij zich bekennen moest even gevaarlijk als hopeloos scheen. Zij besloot dus eerst af te wachten welken invloed de tusschenkomst van haar oom zou hebben, en alleen voor het geval dat deze geheel mislukt was, wat zij wel terstond uit de blikken van den openhartigen krijgsman gewaar zou worden, als eene laatste poging ten gunste van MORTON, *Lord* EVANDALE in den arm te nemen.

De majoor BELLENDEN, die gedurende den maaltijd aan het benedeneinde der tafel met de jonge officieren in een druk en opgeruimd gesprek gewikkeld was, wachtte nu na het geëindigde maal op eene geschikte gelegenheid om zijn plaats aan tafel te verlaten, en zich door zijne nicht aan den overste te laten voorstellen. Naam en karakter van den majoor waren te gunstig bekend, dan dat CLAVERHOUSE hem niet onmiddellijk met veel achting de hand moest drukken, waarop de beide krijgslieden zich op geringen afstand naar een venster begaven, waar EDITH hen met een kloppend hart met hare blikken volgde. In bange verwachting sloeg zij hun gesprek gade en trachtte uit hun gebarenspel den loop der zaken op te maken. Aanvankelijk zag zij CLAVERHOUSE die gulle en beleefde houding aannemen, die reeds een toestemmend antwoord beloofde vóór er nog eenig verzoek was gedaan, doch naarmate het gesprek levendiger werd, toonde het gelaat van den overste al meer en meer ernstige plooien en meende zij, in hare verschrikte verbeelding althans, eene onverbiddelijke gestrengheid bij hem op te merken: nu eens zag zij hem de lippen stijf op elkander drukken en dan weder optrekken, waarmede hij op eene beleefde wijze zijn ongeduld en zijn minachting voor de bewijsgronden van den majoor wilde te kennen geven. De oude krijgsman scheen zijne zaak wel met al de goedhartige eenvoudigheid van zijn karakter te bepleiten, maar alles scheen weinig invloed te hebben op CLAVERHOUSE, die weldra driftig en met het hoofd schuddende op en neêr liep, als wilde hij daardoor aan de volharding van den majoor eensklaps paal en perk stellen. Door die beweging was de overste EDITH zoo dicht genaderd, dat zij hem duidelijk hoorde zeggen: «Neen, Majoor! dat kan onmogelijk geschieden! In elk ander opzicht kunt gij vrij over mij beschikken; doch hier ligt toegevendheid geheel buiten den kring van mijn plicht; zie, daar komt EVANDALE met nieuws. Welke tijdingen brengt gij ons?» vroeg hij hierop den jongen *Lord*, wiens bespatte kleeding getuigde dat hij een moeielijken tocht had volbracht.

«Onaangename tijdingen, Overste!» was het antwoord. «Een groot getal muitelingen heeft zich in het gebergte verzameld; er is een opstand uitgebroken; de opstandelingen hebben de verordening van den staat, waarbij het bisschoppelijk kerkbestuur hersteld en bevolen wordt den martelaarsdood van KAREL I te gedenken, openlijk verbrand, en verklaard dat zij voornemens zijn onder de wapens te blijven om het verbondswerk der hervorming voort te zetten.»

Een ieder voelde zich door dit onverwacht bericht pijnlijk getroffen, uitgezonderd CLAVERHOUSE.

«Noemt gij die tijdingen onaangenaam?» riep hij, terwijl zijn oog fonkelde. «Ik heb sinds maanden zulke goede berichten niet gekregen! Nu het schelmenras zich maar eenmaal verzameld heeft, valt het gemakkelijker korte wetten met hen te maken. Als de adder in het zonlicht durft te kruipen,»

vervolgde hij, terwijl hij met zijn voet op den grond stampte, als wilde hij eene vergiftige slang vertrappen, «kan ik haar vergruizen; alleen dan is zij veilig, als zij in haar poel blijft schuilen. Waar zijn de muitelingen?» vroeg hij aan Lord EVANDALE.

«Te *Loudon-Hill*, omtrent vier uren van hier, in het gebergte,» antwoordde EVANDALE. «Ik heb naar uw bevel de bijeenscholing uiteengejaagd, Overste, en een ouden oproerstichter, een der predikanten, die den eed niet wilde afleggen, en die juist bezig was met zijne hoorders op te stoken om toch de wapens te grijpen en voor hunne zaak te vechten, met een paar zijner meest koppige en stugge toehoorders gevangen genomen, en van eenige boeren en mijne spionen vernam ik het overige.»

«Hoe sterk schat men het getal muitelingen in het gebergte?» vroeg de bevelhebber.

«De opgaven zijn zeer ongelijk, Overste, doch men kan hen veilig op duizend man schatten.»

«Welaan, dan wordt het voor ons hoog tijd om op te breken,» zeide CLAVERHOUSE, «laat dus spoedig appèl blazen, BOTHWELL!»

De wachtmeester, die, als het strijdros in de schrift, reeds van verre het gevecht snoof, ging ijlings heen om dit bevel aan een zestal fraai gekleede negers, bij het regiment als trompetters dienende, over te brengen, waarop weldra het kasteel en de omtrek van het trompetgeschal weergalmden.

«Moet gij ons dus verlaten?» vroeg *Lady* MARGARETHA, wier hart door de herinnering aan vroegere ongelukken bekneld werd. «Ware het niet beter, Overste, dat gij eerst de sterkte van uw vijand liet opnemen? Ach! hoe menig lieveling heb ik niet reeds door de trompetten uit mijn burg hooren roepen, zonder dat mijne oogen hem ooit mochten wederzien.»

«Ik kan onmogelijk langer toeven,» antwoordde CLAVERHOUSE, «want er zijn heethoofden en kwaadwilligen genoeg in Schotland, die deze muitelingen, worden zij niet dadelijk onderdrukt en uiteengedreven, weldra tienmaal sterker zullen maken.»

«Velen loopen nu reeds tot hen over,» zeide EVANDALE, «en een groot aantal der gedulde Presbyterianen is, zegt men, ook reeds ijverig in de weer, aan wier hoofd de jonge MILNWOOD, zoo als men hem noemt, zich bevindt, een zoon van wijlen den vermaarden rondkop, den overste SILAS MORTON.»

Dit gezegde bracht een zeer verschrikkelijken indruk te weeg: EDITH dreigde schier van haar stoel neêr te zijgen, terwijl CLAVERHOUSE den majoor BELLENDEN met een spotachtigen blik aanzag, als wilde hij hiermede zeggen: «Hoort gij nu de beginselen verkondigen van den jongeling, voor wien gij straks uwe voorspraak hebt willen doen gelden?»

«Dat is een logen, een vervloekte logen van die schelmsche dweepers!» riep de majoor. «Ik wil voor HENDRIK MORTON instaan, alsof hij mijn eigen zoon ware! Hij is zeker met geen minder goede grondbeginselen over kerk en staat bezield dan de heeren van de Lijfwacht zelve, zonder dat ik iemand uwer door dit gezegde wil te na spreken! Hij is wel vijftigmalen met mij ter kerk geweest en ik heb hem nooit iets verkeerds zien doen! EDITH zou dit even goed kunnen getuigen als ik; hij zat altijd in het kerkenboek met haar te lezen en wist even goed als de predikant den tekst op te zoeken, doch laat hem maar zelf komen en hoor zijne eigene verdediging.»

«Schuldig of onschuldig, zal dit in elk geval geschieden,» hernam CLAVERHOUSE. «Trek gij intusschen, Majoor ALLAN, langs den kortsten weg met het regiment naar *Loudon-Hill* vooruit, en draag zorg dat manschappen

en paarden niet te zeer vermoeid worden. Ik zal met *Lord* EVANDALE u binnen een kwartier inhalen, en middelerwijl kan BOTHWELL met eenige ruiters bij de gevangenen blijven om hen ons na te brengen.»

Op dit bevel verliet de majoor ALLAN met de overige officieren de zaal en bleven CLAVERHOUSE en de jonge *Lord* achter. Binnen weinige minuten verkondigden de tonen der krijgsmuziek en het getrappel der paarden, dat de ruiters op weg waren, en weldra verflauwden die klanken in de verte en hoorde men niets meer.

Terwijl CLAVERHOUSE de angstvallige bezorgdheid van *Lady* MARGARETHA trachtte te stillen en den ouden majoor omtrent het gedrag van den jongen MORTON tot zijne eigene overtuiging wilde overhalen, trachtte EVANDALE de natuurlijke verlegenheid te overwinnen, waarmede een edele jongeling het voorwerp zijner liefde nadert, en wendde zich tot EDITH, met evenveel belangstelling als eerbied in zijne houding. «Wij zullen weldra dit gastvrije huis verlaten, om onze bestemming te volgen, die niet zonder gevaar is,» zeide hij, haar de hand met warmte drukkende. «Vaarwel dus, liefste Freule BELLENDEN! Laat mij voor 't eerst en wellicht voor 't laatst zeggen: geliefde EDITH! want wij scheiden onder omstandigheden, die zoo ongewoon zijn, dat het geene verontschuldiging eischt, als ik mijn ernstig vaarwel breng aan haar, die ik zoo lang gekend heb, en die — ik zoo hoog vereer.»

Meer dan zijne woorden vermochten, gaf de houding van den jongen man het onuitgesproken gevoel van zijn hart te kennen; schier onmogelijk was het dus, dat het zachtzinnige meisje voor deze bescheidene en teedere ontboezeming geheel koud en ongevoelig kon blijven, zoodat zij, den boezem bekneld door het ongeluk en het dreigend gevaar haars minnaars, niettemin innig bewogen werd door den hopeloozen hartstocht van den jongen krijgsman, die haar thans het vaarwel toeriep, nu hij gereed stond zich aan allerlei gevaren bloot te stellen.

«Ik hoop en ik vertrouw,» zeide zij, «dat het gevaar niet groot genoeg zal zijn om een zoo plechtig en aandoenlijk afscheid te eischen. Mijns inziens zullen de opstandelingen meer nog door vrees dan door geweld spoedig uiteen gedreven worden en zal *Lord* EVANDALE weldra terug keeren, om nog lang als de geachte vriend van ons allen op dit kasteel te verkeeren.»

«Van ons allen?» herhaalde hij op weemoedigen toon. «Het zij zoo, EDITH! Al de uwen acht en waardeer ik hoog, evenzeer als ik hunne gunstige gevoelens voor mij op prijs stel. Op onze krijgskansen valt echter niet veel te rekenen, want ons getal is zoo gering, dat ik geenszins reden heb een spoedig en gelukkig einde dezer rampzalige beroerten te voorzien. Daarbij komt, dat deze menschen dweepziek, onverschrokken en vermetel zijn en hunne aanvoerders niet geheel zonder krijgskennis, zoodat ik geloof, dat onze overste met te veel drift en overhaasting te werk gaat, door ons zoo eensklaps op hen af te zenden; maar niemand is er zeker, die dit gevaar minder behoeft te vreezen dan ik.»

EDITH meende nu de gewenschte gelegenheid gevonden te hebben, om de voorspraak van den jongen Lord ten gunste van HENDRIK MORTON af te smeeken, daar zij geen ander middel ter zijner redding wist. Zij gevoelde nochtans dat zij door dusdanig verzoek, althans op dien oogenblik, van het vertrouwen van een minnend hart misbruik zou maken, dat zich zoo onbewimpeld voor haar had uitgestort. «Mag ik van *Lord* EVANDALE een zoo gewichtigen dienst voor zijn medeminnaar eischen?» dacht zij bij zich zelve, «en wordt hij daardoor niet te veel aangemoedigd tot eene hoop, die ik

nooit in staat ben te vervullen?» Het oogenblik was intusschen te dringend en te kostbaar, om zich lang te bedenken, of zelfs om de beweegredenen tot haar verzoek te ontwikkelen.

«Ik moet eerst over den jongen MORTON een vonnis vellen,» liet CLAVERHOUSE zich hierop hooren, «en dan, *Lord* EVANDALE, zijn wij verplicht weg te rijden, ofschoon het mij leed doet uw aangenaam gesprek te storen. Waarom brengt gij den gevangene niet hier?» zeide hij tegen BOTHWELL, «en wil er voor zorgen dat twee gelederen de karabijnen laden.»

In die woorden meende EDITH, lag het doodvonnis van haar minnaar opgesloten, zoodat zij hare aarzeling en terughouding overwon en *Lord* EVANDALE naderde. «De jonge MORTON is een vriend van mijn oom,» zeide zij, «en gij hebt zeker grooten invloed op uw overste. Laat mij dus uwe voorspraak voor hem afsmeeken! Gij zult daardoor mijn oom voor altoos aan u verplichten!»

«Freule BELLENDEN! gij schat inderdaad mijn invloed te hoog!» antwoordde *Lord* EVANDALE. «Meermalen heb ik getracht bij hem de stem der menschelijkheid te doen gelden, maar ten allen tijde te vergeefs.»

«Helaas!» zuchtte het meisje, «waag het dan nogmaals ter wille van mijn oom!»

«En waarom ook niet om uwentwil?» vroeg hij. «Mag ik het denkbeeld niet koesteren, dat ik hierdoor ook u zou verplichten? Wantrouwt gij een oud vriend zoozeer, dat gij hem niet eens de blijde gedachte kunt gunnen, dat hij daardoor ook uw wensch zal hebben vervuld?»

«Ja, zeker — zeer zeker zult gij er ook mij ten zeerste mede verplichten,» hernam het meisje, «want ik neem, om mijn oom, hartelijk deel in den ongelukkigen toestand van den jongen MORTON. Wacht dus, om 's hemels wil, geen oogenblik langer,» voegde zij er dringend en haastig bij, daar zij de stappen der soldaten in den gang hoorde, die den gevangene binnen zouden brengen.

«Welnu!» zeide *Lord* EVANDALE, «hij zal niet gedood worden, al zou ik ook aan zijne plaats moeten sterven; maar wilt gij nu,» vervolgde hij, terwijl hij hare hand greep die zij in haren angst niet durfde terugtrekken, «wilt gij nu voor mijn dienstvaardigen ijver niet een enkel verzoek van mij inwilligen?».

«Ja!» zeide zij, «alles wat zusterlijke liefde u slechts schenken kan.»

«Niets anders? niets anders voor mijn geluk in dit leven, en bij mijne herinnering na mijn dood?»

«Ach! spreek zoo niet, *Lord* EVANDALE!» antwoordde EDITH. «Gij bedroeft mij daardoor, en kwelt u zelven. Er is geen vriend, dien ik hooger waardeer dan u, en wien ik onmogelijk zelfs het hoogste bewijs van achting zou kunnen weigeren — indien niet — Maar —»

Voor zij nog het laatste woord had uitgesproken, en nog besluiteloos hoe dit gesprek te eindigen, keerde zij met een diepen zucht het hoofd om en bemerkte met schrik dat MORTON haar kon gehoord hebben, die thans geketend voor den overste werd gebracht. Toen beider blikken elkander ontmoetten, voorspelde haar het oog van den gevangene, waarin een weemoedig verwijt te lezen was, dat hij het gesprek ten deele gehoord en verkeerd uitgelegd had. Meer was er niet noodig om hare droefheid en onsteltenis ten top te voeren; beurtelings werd zij vuurrood en dan weder doodsbleek, welke aandoeningen het scherpe oog van EVANDALE niet ontgingen, die weldra ontwaarde dat er eene geheime verstandhouding tusschen den gevangene en

het voorwerp zijner liefde moest bestaan. Hij liet de hand van EDITH los en zag den gevangene scherp in het oog, waarop hij nogmaals den blik op het meisje richtte en alsnu duidelijk bij haar eene angstige verlegenheid bespeurde, die zij niet langer verbergen kon.

«Is dit niet,» vroeg hij na een oogenblik van stilzwijgen, «dezelfde persoon, die den prijs bij het vogelschieten heeft behaald?»

«Ik weet het niet — ik geloof het niet —» antwoordde EDITH, die nauwelijks wist wat zij zeide.

«Ja wel,» hernam EVANDALE op beslissenden toon, «hij is het, ik herken hem zeer goed. 't Is vreemd,» ging hij op eenigszins hoogen toon voort, «dat een overwinnaar niet meer belangstelling bij eene schoone dame gevonden heeft.»

Hierop verliet hij EDITH en naderde de tafel, waaraan CLAVERHOUSE zitting had genomen. Op zijn sabel leunende, bleef hij hier eene korte poos een stilzwijgend, doch geenszins onverschillige toeschouwer bij hetgeen voorviel.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

O, mijn gebieder! hoed u toch voor mijnenijd!

OTHELLO.

Om zich den hevigen indruk te kunnen verklaren, dien de weinige afgebroken woorden van EDITH op den ongelukkige gevangene, die ze gehoord had, te weeg gebracht hadden, is het noodig dat de lezer omtrent den toestand van zijn gemoed en den oorsprong zijner kennismaking met Freule BELLENDEN eenigszins nader worde ingelicht.

HENDRIK MORTON behoorde tot die zeldzame menschen, die, zonder dat zij 't zelve weten, veel geestkracht en uitstekende gaven bezitten. Hij had van zijn vader een onwrikbaren moed geërfd en hevigen afschuw tegen alles wat naar onderdrukking zweemde, hetzij in de staatkunde, of in geloofszaken, — zonder dat zijne overtuiging door dweepzieken ijver noch door een norschen geest van Puriteinsche gestrengheid werd ontsierd. Hij had zich voor die klip en voor elke afdwaling van het gezond verstand voor alsnog weten te vrijwaren, zoowel door het aankweeken zijner uitmuntende vermogens, als door zijn verkeer ten huize van den majoor BELLENDEN, alwaar hij vaak vele gasten ontmoette, die hem door woord en daad bewezen, dat deugd en menschenwaarde niet enkel het uitvloeisel zijn der belijdenis van de eene of andere godsdienstleer.

De verachtelijke gierigheid van zijn oom had de ontwikkeling van den jongeling sterk tegengewerkt, ofschoon hij de zeldzame gelegenheden tot studie zoo uitmuntend behartigde, dat zijne leermeesters en vrienden vaak verbaasd stonden over de groote vorderingen, die hij in weerwil dier bezwaren had gemaakt.

De vlucht van zijn geest werd nochtans door het besef zijner onafhankelijkheid, zoowel als door zijne armoede en zijne beperkte en gebrekkige opvoeding ten zeerste belemmerd, zoodat hij wantrouwend was geworden op zich zelven en terughoudend jegens anderen, en alleen zijne vertrouwdste vrienden in de gelegenheid waren, de uitmuntende gaven van zijn geest en de standvastigheid van zijn karakter naar waarde te schatten.

De tijdsomstandigheden droegen er tevens toe bij, dat met die teruggetrokkenheid eene schijnbaar besluitelooze onverschilligheid gepaard ging, waardoor men hem, ook omdat hij tot geen der partijen behoorde die het land beroerden, stomp en gevoelloos waande voor godsdienst en vaderland. Niets echter kon meer ongegrond zijn, want de onzijdigheid, die hij tot nu toe had bewaard, sproot uit geheel andere en veel edeler grondbeginselen voort. Door de betrekking, waarin hij tot sommigen der vervolgden gestaan had, was hij in de gelegenheid geweest de kleingeestige en baatzuchtige partijdigheid en de sombere dweepzucht dier lieden op te merken, en hun afkeer van alle fijne beschaving en van alle onschuldige vermaken, zoowel als hun onverzoenlijke haat tegen de tegenpartij hadden hem dikwerf met walging en weerzin vervuld. Aan den anderen kant echter werd hij evenzeer geschokt door de gewelddadigheid der overheerschers, door de knevelarij en de ongebondenheid van het krijgsvolk, het gerechtelijk moorden en de slachtingen op het veld, en het eigendunkelijk toepassen van krijgswetten, waardoor men over het leven en het goed der onderdanen naar willekeur beschikte, alsof de Schotten Oostersche slaven waren. Om al die redenen had MORTON er reeds lang over gedacht zijn vaderland te verlaten, alwaar hij de buitensporigheden van beiden verafschuwde en rampen en jammeren zag, die hij niet in staat was te lenigen, terwijl hij ook vreugde en droefheid waarnam, die met zijn gevoel ten eenenmale in strijd waren. Zijne liefde tot EDITH had hem echter tot nog toe doen weifelen.

Hij had EDITH voor het eerst te *Charnwood* ontmoet, bij den majoor BELLENDEN, die in zulke gevallen even weinig achterdocht koesterde als oom TOBY 1) en de jongelieden vaak tot een vriendschappelijken omgang aanmoedigde. Aanvankelijk nam dan ook de liefde, die weldra beider hart beheerschte, gelijk wij dit meermalen zien, den naam van vriendschap aan: zij bezigde geen andere taal en eischte geen andere rechten. Was EDITH tot hare grootmoeder wedergekeerd, dan deed vaak het meest zonderlinge toeval haar den jongen MORTON op hare eenzame wandelingen ontmoeten, niettegenstaande *Tillietudlem* en *Milnwood* op vrij verren afstand van elkander verwijderd lagen, en nooit gewaagde zij iets van het vreemde dier ontmoetingen. Maar allengs werd hun omgang daardoor meer gemeenzaam en schenen hunne bijeenkomsten als afgesproken te zijn. Zij wisselden gedurig met elkander boeken, teekeningen en brieven, en iedere boodschap, hetzij die werd gegeven, of ontvangen, strekte slechts om den band der gemeenzaamheid te versterken. Het gevoel, dat in beider gemoed huisvestte, was wel is waar nog nooit door hen bij den waren naam genoemd, maar ieder kende het geheim dat in eigen boezem smeulde en kon licht bevroeden wat in het hart van den ander omging. Zoo waren zij niet in staat een verkeer af te breken, dat beiden aangenaam was, doch waarvan de gevolgen, nog voor zij wederkeerig elkanders neiging hadden geopenbaard, met bange verwachting door hen werden te gemoet gezien, tot eindelijk het noodlot de beslissing verhaastte.

1) *Tristram Shandy.*

Die gemoedsgesteldheid van HENDRIK, zoowel als het wantrouwen, dat hij in zich zelven stelde, maakte dat hij soms aan de wederliefde van EDITH begon te twijfelen. Haar stand, meende hij, was onbetwistbaar zoozeer boven den zijnen verheven, haar vermogen was zoo aanzienlijk, hare geestesgaven waren zoo veelvuldig en hare bekoorlijkheden zoo betooverend, dat hij meermalen de gedachte niet kon smooren, dat hij voor een mededinger zou moeten wijken die, door het lot meer begunstigd dan hij, wellicht in de oogen van *Lady* MARGARETHA verkieslijker zou zijn. Het gerucht noemde als zoodanigen medeminnaar *Lord* EVANDALE, wiens afkomst, rijkdom, betrekking en staatkundige grondbeginselen, zoowel als zijne menigvuldige bezoeken op *Tillietudlem* en het gedurig vergezellen van de burgvoogdes en hare kleindochter, aan zijn achterdocht nog meer voedsel gaven. Daarbij kwam, dat menig feest, waarop ook Lord EVANDALE steeds genoodigd werd, de wandelingen van het minnende paar verstoorde, en HENDRIK meende steeds op te merken, dat EDITH voorbedachtelijk niet over hem wilde spreken, of, indien zij het deed, daarbij veel terughouding en angstvalligheid aan den dag legde.

Aan die houding van EDITH, welke inderdaad alleen uit haar fijn gevoel voortsproot, gaf MORTON in zijn twijfelziek hart eene verkeerde uitlegging, en de hierdoor ontstane ijverzucht werd door de praatjes van JENNY nog te meer opgewekt. Dat dartele kind, een volleerde landelijke coquette, zocht vaak haar overmoed te koelen op den minnaar harer gebiedster, indien zij hare eigene aanbidders niet door hare plagerijen kon kwellen. Zij was HENDRIK MORTON volstrekt niet ongenegen, want zij mocht hem zoowel om zijn innemend uiterlijk als om de gunst, waarin hij bij hare gebiedster stond, gaarne; maar ook *Lord* EVANDALE was een schoon jongman, tevens zeer mild en daarbij een Lord. Besloot nu Freule BELLENDEN zijne hand aan te nemen, dan bleef zij bij den hoogen adel en zou hare kamenier niet meer door de huishoudster van *Tillietudlem* gehavend, maar als Juffrouw DENNISON geëerd worden en wellicht zelfs tot de waardigheid van gezelschapsdame bij eene pairsvrouw kunnen opklimmen. De onpartijdigheid van JENNY ging dus niet zoover, dat zij, even als vrouw QUICKLY; 1) de beide schoone minnaars met hare jonge gebiedster wilde gehuwd zien; maar de schaal sloeg veeleer ten gunste van *Lord* EVANDALE over, wat zij niet onduidelijk den jongen MORTON meermalen te kennen gaf, hetzij door hare zoogenaamde vriendschappelijke waarschuwingen, hetzij door zinspelingen op hetgeen er op handen scheen, of eindelijk door in scherts ontvallen woorden en wenken. In ieder geval zocht zij hem te doen begrijpen, dat zijne betrekking tot Freule BELLENDEN nooit van langen duur kon zijn, daar zij, ondanks zijne eenzame wandelingen met haar in lommer of maneschijn, en ondanks het uitleenen van gedichten, teekeningen en boeken, toch eindelijk de vrouw van *Lord* EVANDALE zou worden.

Die zinspelingen stemden zoozeer met MORTON'S wantrouwende gedachten overeen, dat er weldra een jaloezie bij hem ontwaakte, die in den regel hem het meeste treft, wiens liefde door een vijandig lot wordt gedwarsboomd.

Ongelukkiglijk vermeerderde EDITH nog, hoezeer onwetend en alleen uit een gevoel van rechtvaardigheid, den achterdocht, die het hart van haar minnaar reeds bestookte. Het was bij zekere gelegenheid, toen het gesprek viel op de buitensporigheden, waaraan het krijgsvolk zich, naar men zeide, onder aanvoering van *Lord* EVANDALE had schuldig gemaakt, dat EDITH, even getrouw in de vriendschap als in de liefde, den jongen edelman trachtte te

1) „Shakspere's *Marrywives.*"

zuiveren van den ernstigen blaam, dien MORTON in zijne heftigheid op hem wierp, juist wellicht omdat het den gewaanden mededinger gold, en het meisje met zooveel kracht EVANDALE'S zaak bepleitte, dat MORTON er diep door getroffen werd. EDITH merkte wel later haar misslag op en trachtte dien te herstellen, maar de eenmaal gemaakte indruk kon niet zoo spoedig worden uitgewischt en deed het plan bij haar minnaar opkomen, om zijn vaderland te verlaten, waarin hij echter, gelijk wij gezien hebben, door onverwachte gebeurtenissen verhinderd werd

Het bezoek, dat hij van EDITH in de gevangenis ontving, zoowel als hare buitengewone deelneming in zijn lot, hadden hem nu wel elke twijfeling behooren te ontnemen, maar hoogst vernuftig, naar het scheen, in het bedenken van alles wat hem in zijn toestand kon kwellen, twijfelde hij of hij niet die gunstbewijzen slechts aan bezorgde vriendschap toeschrijven moest, die weldra bij veranderde omstandigheden voor het gezag van *Lady* MARGARETHA en het aanzoek van *Lord* EVANDALE zou moeten wijken.

«En waaraan heb ik het nu te danken,» dacht hij bij zich zelven, «dat ik niet als zelfstandig man mijne aanspraken bij haar kan doen gelden? Waaraan anders dan aan de vervloekte dwingelandij, die zich niet ontziet lichaam en ziel, have en goed en de teederste betrekkingen te krenken? En zou ik nu aan een der wreede, bezoldigde trawanten van het geweld mijne EDITH moeten afstaan? Neen, dat nooit,» vervolgde hij, «bij alles wat heilig is, dat wil ik niet! De beleedigingen, die ik moet verduren, schijnen mij eene rechtvaardige straf toe voor de onverschilligheid, waarmede ik te lang reeds mijn dierbaar vaderland heb kunnen zien honen in zijne dierbaarste belangen.»

Terwijl zijne ziel door die gedachten werd beroerd, trad BOTHWELL met twee dragonders de kamer binnen, waarvan er een de handboeien vasthield. «Gij moet mij volgen, Jonker MORTON!» zei de wachtmeester, «maar eerst ben ik verplicht u nog wat op te sieren.»

«Opsieren?» vroeg MORTON. «Wat bedoelt gij hiermede?»

«Wel, dat ik u die ruwe armbanden aandoen moet. Gij begrijpt wel, dat ik om geen geld ter wereld — verdoemd, neen! ik durf veel — maar voor drie uren plundering in eene bestormde stad zou ik geen vrijheidszoon ongeketend voor mijn overste durven brengen! Kom, kom, kijk daarom zoo zwart niet, jongman!» zeide hij, met de handboeien naderende, doch MORTON greep den zwaren stoel, waarop hij gezeten had, en dreigde den eersten den besten, die hem te na mocht komen, de hersens te zullen inslaan.

«Ik zou u spoedig genoeg kunnen dwingen, vriendje!» hernam de wachtmeester, «maar ik wilde liever dat gij goedwillig en bedaard de zeilen strijkt.» En dit meende BOTHWELL oprecht, want hij was niet zoozeer bevreesd voor het plegen van geweld, als wel dat hij door het getier dat daarbij onvermijdelijk was, zou doen zien, dat de gevangene, tegen het bevel van den overste, niet in behoorlijke bewaring gehouden was.

«Gij doet beter verstandig te werk gaan,» vervolgde hij op meer vriendelijken toon. «Bederf toch uw eigen spel niet, jongman! want uw zaak staat nog zoo hopeloos niet. Ik heb Freule BELLENDEN met onzen jongen *Lord* EVANDALE, die naar men zegt met haar op trouwen staat, zien spreken en zijn voorspraak voor u hooren afsmeeken. Zij zag hem zoo drommels lief en vriendelijk aan, dat ik bij mijn ziel — Maar, vermaledijd! wat scheelt er aan? Gij wordt zoo wit als een doek — wilt ge een slokje brandewijn?»

«Gij hebt gehoord dat Freule BELLENDEN de voorspraak van *Lord* EVANDALE voor mij heeft ingeroepen?» herhaalde MORTON met zwakke stem.

«Ja, ja, zeg ik u, en er is voorwaar geen betere voorspraak dan die van de vrouwen: aan het hof en op het platte land heeft haar stem ten allen tijde veel invloed. Wees dus niet langer onverstandig! — Ik dacht wel dat gij verstandig zoudt worden,» vervolgde hij, terwijl hij MORTON de handboeien aandeed! waartegen deze, door dit bericht als verpletterd, zich niet meer verzette.

«Hem gesmeekt — en door haar — ja, leg mij de boeien maar aan» — prevelde hij; — «mijn leden zullen geen weerstand meer bieden, nu mijne ziel gedood is. EDITH heeft om mijn leven gesmeekt, en dat wel bij EVANDALE...!»

«Ja, en hij heeft de macht om u te redden,» antwoordde BOTHWELL. «Hij vermag meer op den overste, dan iemand anders.»

MORTON werd hierop naar de zaal geleid. EDITH voorbij gaande, meende hij de bevestiging te hooren van alles wat BOTHWELL hem verhaald had, hetgeen plotseling een ganschen omkeer in zijne ziel te weeg bracht. De wanhoop, waarmede hij thans, naar hij meende, zijne liefde en zijn levensgeluk zag vernield; het gevaar dat hem dreigde; de wankelmoedigheid van EDITH, wier trouweloosheid juist door hare voorpraak ten zijnen gunste hem nog pijnlijker werd, — dit alles scheen eensklaps de hoop te verstikken, die tot nu toe zijn hart had gestreeld, en plaats te maken voor bittere opwellingen des gemoeds, die hij, door zachtere gevoelens beheerscht, vroeger nooit had gekend. Zelf wanhopig, schroomde hij niet meer voor de rechten van zijn vaderland, thans ook in zijn persoon gehoond, te strijden. Gelijk eene stille, vreedzame, landelijke woning, jaren achtereen het verblijf van rustig, huiselijk geluk, plotseling door het opdagen der gewapende macht in eene ontzagwekkende sterkte kan worden herschapen, zoo was ook eensklaps zijn gemoed veranderd.

Wij hebben reeds gezien dat hij, binnentredende, een droevigen en verwijtenden blik op EDITH had geworpen, waarmede hij haar het laatste vaarwel scheen te willen toeroepen. Met vasten tred ging hij vervolgens naar de tafel, waaraan CLAVERHOUSE zat. «Met welk recht, Mijnheer,» vroeg hij, stout, zonder de eerste vraag van den overste af te wachten — «met welk recht hebben deze krijgslieden mij uit den kring mijner huiselijke betrekkingen gesleept en de handen van een vrijen man geboeid?»

«Op mijn bevel!» antwoordde CLAVERHOUSE, «en thans gebied ik u te zwijgen en mij aan te hooren.»

«Ik wil niet,» riep MORTON op vastberaden toon, terwijl alle aanwezigen over zijne vermetelheid verbaasd stonden. «Alvorens te dulden, dat de grondwet mijns vaderlands in mijn persoon met voeten wordt getreden, wil ik weten of ik wettig in hechtenis ben genomen en voor den burgerlijken rechter moet verschijnen?»

«Een aardige sprinkhaan op mijn woord!» zeide CLAVERHOUSE.

«Wordt gij dol?» schreeuwde majoor BELLENDEN zijn jongen vriend toe. «Om 's hemels wil, HENDRIK!» hernam hij op half verwijtenden, half smeekenden toon, «bedenk toch dat gij tegen een gunsteling en hoofdofficier des konings spreekt.»

«Juist daarom wil ik weten,» antwoordde de jongeling, «met welk recht hij, zonder een wettig bevelschrift, mij heeft laten gevangen nemen. Ware ik voor den burgerlijken rechter geroepen, dan zou ik mij tot gehoorzaamheid verplicht rekenen.»

«Uw jonge vriend,» zeide CLAVERHOUSE koel tot den ouden krijgsman,

«behoort tot die nauwgezette lieden, die, even als de dwaas in het kluchtspel, zijn das niet zou willen omdoen zonder wettigen last van den rechter; doch alvorens van elkander te scheiden, zal ik hem doen zien, dat mijn epaulet een even wettig teeken is, als de staf van den rechter. Wij zullen dus hierover verder niet redekavelen,» vervolgde hij tegen den gevangene, «maar wat ik van u eisch is, dat gij mij zeggen zult, waar en wanneer gij BALFOUR VAN BURLEY het laatst gezien hebt?»

«Daar gij hiertoe geen recht hebt mij te ondervragen, zal ik u ook niet antwoorden,» hernam MORTON.

«Gij hebt toch aan mijn wachtmeester bekend,» hernam CLAVERHOUSE, «dat gij hem gezien en gehuisvest hebt, niettegenstaande hij als een veroordeeld verrader bij u moest bekend staan. Waarom zijt gij ook niet even openhartig jegens mij?»

«Omdat ik mag veronderstellen, dat gij de rechten en wetten zult kennen, die gij voornemens zijt onder de voeten te treden,» antwoordde MORTON, «en opdat gij zien moogt dat er nog Schotten zijn, die Schotlands rechten en vrijheden durven verdedigen.»

«Zoudt gij voor die gewaande rechten en vrijheden den degen durven trekken?» vroeg de vertoornde krijgsman.

«Indien ik, zoo als gij, gewapend ware, en stonden wij samen in het vrije veld, liet ik mij dit niet tweemaal vragen.»

«Genoeg,» zei CLAVERHOUSE bedaard. «Uw taal stemt geheel overeen met alles, wat ik aangaande u gehoord heb. Daar gij intusschen de zoon zijt van een krijgsman, hoewel hij een muiteling was, wil ik u voor de schande bewaren van als een hond te sterven.»

«Op welke wijze het zij,» hernam MORTON, «zal ik sterven als de zoon van een dapper man, en de schande, waarvan gij spreekt, zal alleen komen op het hoofd van hen, die onschuldig bloed durven vergieten.»

«Sluit dan binnen vijf minuten uwe rekening met den hemel! Breng hem naar beneden, BOTHWELL, en houdt uwe manschappen gereed.»

Dit ijzingwekkend gesprek met zijne gevolgen had als 't ware de tong van alle omstanders verlamd. Nu echter verhief zich een algemeen gejammer. Zelfs *Lady* MARGARETHA, die, in weerwil van hare vooroordeelen omtrent rang en stand, niet in staat was het gevoel van haar geslacht te verloochenen, deed luide haar voorspraak hooren.

«Ach, Overste!» zeide zij, «verschoon zijn jeugdig bloed en laat hem aan de uitspraak der wet over! Vergeld toch niet mijne gastvrijheid, door menschenbloed op den drempel mijner woning te doen vergieten.»

«Ik stel u voor deze gewelddadigheid verantwoordelijk, Overste!» zei de majoor BELLENDEN. «Al ben ik oud en zwak, geloof toch vrij, dat ik de zoon van mijn vriend niet straffeloos voor mijne oogen zal zien vermoorden, en dat ik vrienden zal weten te vinden die u ter verantwoording zullen roepen.»

«Daarop ben ik gerust, Majoor!» antwoordde CLAVERHOUSE onverschrokken. «Ik kan mij verantwoorden. Maar mij dunkt, Mevrouw!» vervolgde hij tegen de burgvoogdes, «dat gij voor een verrader niet zoo hartstochtelijk behoeft te smeeken, en mij de pijn kondt besparen van u iets te moeten weigeren, als gij slechts bedenkt dat het edelst bloed van uw huis door zoodanige menschen als hij is, vergoten werd.»

«Daarover laat ik de wraak aan God, Kolonel CLAVERHOUSE!» antwoordde *Lady* MARGARETHA bevende; «het bloed van dien jongeling kan mij mijne

dooden niet terug geven, die mij zoo dierbaar waren, evenmin als de gedachte mij kan vertroosten, dat door deze bloedige daad wellicht eene andere moeder kinderloos hare dagen slijten zou.»

«Dit is niets dan onzinnig mededoogen!» riep CLAVERHOUSE. «Ik moet jegens kerk en staat mijn plicht vervullen. Een duizendtal muitelingen zijn hier in de nabijheid verzameld, en nu zoudt gij willen dat ik een jongen dolkop ontzag, die alléen het geheele rijk in rep en roer zou kunnen brengen! Dat is onmogelijk! Breng hem dus weg, BOTHWELL!»

Zij, die door dit jammerlijk schouwspel het meest werd getroffen, had reeds eenige keeren vergeefs getracht te spreken; haar geschokte ziel kon geen woorden vinden en haar tong scheen verlamd. Thans echter zocht zij voorwaarts te snellen, maar zij gevoelde hare krachten bezwijken en zou zeker op den grond zijn neêrgezegen, indien hare kamenier haar niet had opgevangen.

«Help! help!» riep JENNY. «Freule EDITH bezwijkt.»

Bij dien uitroep schoot *Lord* EVANDALE toe, die dit tooneel op zijn sabel leunende stilzwijgend had gadegeslagen. «Eer wij verder gaan, een enkel woord, Overste!» zeide hij tegen CLAVERHOUSE.

De krijgsbevelhebber zag den jongen Lord met verbazing aan en ging, van zijn stoel oprijzende, met hem in den hoek der zaal.

«Ik zal u wel niet behoeven te herinneren, Overste,» vervolgde hierop EVANDALE, «dat mijne familie eenig recht heeft wederkeerige vriendschap van u te eischen voor het dienstbetoon, dat zij u in het vorig jaar bij den Geheimen Raad heeft bewezen.»

«Ontegenzeggelijk, waarde EVANDALE!» antwoordde CLAVERHOUSE. «Ik ben de man niet, om zulke schulden te vergeten en gij kunt dus altoos op mijne erkentelijkheid rekenen.»

«Welnu,» zeide hij, «de schuld zal ik voldaan achten als gij het leven van MORTON spaart.»

«Zijt gij dol of krankzinnig, EVANDALE?» vroeg de overste met verbazing. «Wat gaat die telg van den ouden rondkop u aan? Zijn vader was de gevaarlijkste man in geheel Schotland: koelbloedig, onversaagd en onwrikbaar in zijne heillooze beginselen, en zijn zoon schijnt geheel zijn evenbeeld. De rampen, die hij nog kan stichten, zijn dus niet te overzien. Geloof mij, EVANDALE, ik ken de menschen! Ware hij een nietsbeteekenende dweeper, of een boerenjongen geweest, dan zou ik immers *Lady* MARGARETHA en de haren niet vruchteloos om zijn armzalig leven hebben laten smeeken; maar hij is een jongen, die kunde aan geestdrift en standvastigheid paart, en zoodanigen aanvoerder hebben de muitelingen juist noodig, om hunne blinde, dweepzieke vermetelheid te leiden. Ik zeg dit nu niet om uwe vraag door uitvluchten te ontwijken en uw verzoek van de hand te wijzen, neen, eene eenmaal gedane belofte tracht ik nooit te ontduiken, maar ik heb u slechts de gevolgen voor oogen willen houden; blijft gij desniettemin nu toch op het behoud van zijn leven aandringen, dan zal het ook gespaard worden.»

«Ja,» zeide EVANDALE, «stel u tevreden met hem goed te doen bewaken, en laat het u overigens niet verwonderen dat ik om het behoud van zijn leven smeek: ik heb er geldige redenen voor.»

«Het zij zoo!» hernam CLAVERHOUSE: «maar indien gij vooruit wilt komen in den dienst van Koning en Vaderland, waarde EVANDALE, dan zult gij voortaan uw plicht boven hartstochten en neigingen moeten stellen. Wij beleven waarlijk geen tijden om voor het gepraat van grijskoppen of voor de tranen

van dwaze vrouwen de maatregelen van heilzame gestrengheid op te offeren, waartoe wij door de ons omringende gevaren meer dan ooit worden genoodzaakt, en vergeet niet, dat als ik nu uw verzoek inwillig, ik voor het vervolg van dergelijke eischen moet verschoond blijven.»

CLAVERHOUSE ging hierop naar de tafel en zag den jongen MORTON scherp in de oogen, als wilde hij waarnemen welken indruk de ontzettende onzekerheid tusschen leven of dood, die alle omstanders met huivering en angst vervulde, op den gevangene had gemaakt. Hij zag hem eene standvastigheid betoonen, die slechts kon voortspruiten uit een gemoed, dat op deze aarde niets meer te vreezen noch te hopen had. «Zie,» fluisterde hij EVANDALE in het oor, «hij staat daar, zwevende tusschen tijd en eeuwigheid, een toestand inderdaad verschrikkelijker dan de meest stellige zekerheid, en nochtans verbleekt zijn gelaat niet; zijn oog blijft kalm en geen onrustig kloppen van zijn hart, noch de geringste trilling zijner zenuwen is bij hem te bespeuren. Beschouw hem opmerkzaam, EVANDALE! Staat die man nu eens aan het hoofd eener bende oproerlingen, dan zult gij inderdaad door uwe voorspraak veel te verantwoorden hebben. Jongman!» zeide hij verder zich tot den gevangene wendende: «gij zijt het behoud van uw leven verschuldigd aan de voorspraak uwer vrienden. Breng hem weg, BOTHWELL! en laat hem met de overige gevangenen onder behoorlijke bewaking mede voeren.»

«Indien ik mijn leven aan *Lord* EVANDALE te danken heb,» antwoordde MORTON, gepijnigd door de gedachte dat een begunstigd medeminnaar hier zijn invloed had doen gelden.

«Breng hem weg, BOTHWELL!» zei CLAVERHOUSE; «ik heb geen tijd om fraaie gesprekken met hem te voeren of van hem aan te hooren.»

De wachtmeester drong den gevangene schier met geweld uit de zaal. «Hebt gij nog drie levens op zak, behalve een in uw lijf?» vroeg hij hem, op het burchtplein gekomen, «daar gij het waagt tegen den overste zulke taal te voeren? Het zal inderdaad zaak zijn, dat ik u niet meer onder zijne oogen breng, want als gij ooit weer vijf minuten lang bij hem zijt, zal het korte vonnis luiden: «knoopt hem aan den naasten boom op» of «schiet hem dood in de eerste sloot langs den weg.»

BOTHWELL had werkelijk, in weerwil zijner ruwheid, medelijden met den moedigen jongeling, en bracht hem nu bij nog een drietal andere gevangenen door Lord EVANDALE gemaakt, twee mannen en éene vrouw, die op het voorplein door eenige ruiters bewaakt werden.

CLAVERHOUSE nam intusschen afscheid van *Lady* MARGARETHA, die hem moeielijk de afwijzing van haar verzoek kon vergeven. «Ik hield tot nog toe,» zeide zij, «het kasteel *Tillietudlem* voor eene veilige schuilplaats voor allen, die in levensgevaar verkeerden, al mochten zij mijne bescherming soms wat minder verdiend hebben — maar ik zie nu dat de oude vruchten hun smaak verloren hebben; — ons lijden en onze diensten zijn verouderd.»

«Die zullen wij nooit vergeten, Mevrouw,» zei CLAVERHOUSE. «Geloof mij, niets anders dan wat ik voor een heiligen plicht beschouwde, kon mij straks doen aarzelen uwe smeekingen en die van den majoor BELLENDEN in te willigen. Schenk me dus uwe vergiffenis Mevrouw, en dan hoop ik heden avond met een paar honderd gevangenen terug te keeren, waarvan er een vijftigtal op uw verzoek in vrijheid zullen worden gesteld.»

«Met genoegen zal ik het bericht van uw welslagen vernemen, Overste,» hernam de majoor; «maar volg den raad op van een oud krijgsman en spaar het bloedvergieten, zoodra de slag beslist is. Ik verzoek u ook nogmaals mijne

persoonlijke borgstelling voor den jongen MORTON te willen aannemen.»

«Dat zullen wij bij mijne terugkomst wel vinden,» antwoordde CLAVERHOUSE. «Ik kan u intusschen verzekeren, dat zijn leven niet in gevaar is.»

Onder dit gesprek had EVANDALE angstvallig naar Freule EDITH rondgezien, die inmiddels door JENNY naar hare eigene kamer was gebracht, en het was niet dan langzaam en schoorvoetende dat hij het bevel van den overste volgde, die, na van *Lady* MARGARETHA en den majoor vriendelijk afscheid genomen te hebben, zich naar het plein van het kasteel gespoed had. De gevangenen met hunne bedekking waren al op weg, en de officieren met hun geleide stegen te paard en volgden hen. Allen haastten zich zooveel mogelijk om het hoofdkorps in te halen, daar men binnen een paar uren den vijand dacht te ontmoeten.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Laat nu de hond vrij zonder meester dwalen,
En fladdre vrij de valk van boom tot boom:
Geen landheer kan meer iets op mij verhalen,
Daar ik verdween, en nimmer weder koom!

Oude Ballade.

MORTON en het drietal andere gevangenen trokken, onder het opzicht van BOTHWELL, met de achterhoede van de troepen onder het bevel van CLAVERHOUSE voort. Hun weg liep naar het gebergte, alwaar men zeide dat de oproerige Presbyterianen onder de wapenen stonden. Zij werden spoedig door CLAVERHOUSE en EVANDALE ingehaald, die in vollen draf voorbijreden, door hunne ordonnansen gevolgd, om zich aan de spits hunner ruiterschaar te stellen. Nauwelijks waren zij uit het gezicht, of BOTHWELL liet zijne manschappen halt houden en deed MORTON van zijne boeien ontslaan.

«Koninklijk bloed moet woord houden,» zeide hij, «en ik heb u beloofd, dat ik u vriendelijk zou behandelen, zoo lang gij onder mijn opzicht staat Korporaal INGLIS,» beval hij hierop den naastbij zijnde korporaal, «laat dien heer naast den anderen gevangene rijden. Zij mogen stil met elkander praten, zooveel zij willen, maar zij moeten door twee gelederen met geladen karabijnen op den voet gevolgd worden, en als zij trachten te ontvluchten, laat hen dadelijk voor den kop schieten. Daarin licht niets onbeleefds,» zeide hij als ter zijde tegen MORTON, «maar het is, zoo als gij weet, krijgsgebruik. Dien kerel met zijn bef en dat oude wijf passen goed bij elkander INGLIS, en als zij ons weder met hun onzinnig gebabbel lastig vallen, kunt gij ze den riem doen gevoelen. Als men zoo'n geestelijke tot stilzwijgen doemt, mag men hopen dat hij stikken zal aan zijn eigen verraad!»

Nadat BOTHWELL deze beschikkingen gemaakt en zijne bevelen gegeven had, plaatste hij zich aan de spits zijner bende, waarvan INGLIS met zes dragonders de achterhoede vormde, en men reed in den draf verder, met het doel om zoodra mogelijk het hoofdkorps te bereiken.

MORTON, die door een zonderling mengsel van gewaarwordingen bezield was, betoonde zich koel en onverschillig voor de wijze waarop hij werd behandeld, en bekreunde zich zelfs weinig om het afnemen zijner boeien. Hij gevoelde die doffe ledigheid des harten, die vaak op den storm der hartstochten volgt, en nu niet meer geschraagd en opgewonden door het fiere zelfgevoel, dat zoo stout en krachtig uit al zijne antwoorden aan CLAVERHOUSE had gesproken, richtte hij het oog met diepe verslagenheid naar den grond, en kwamen telkens zijn verdwenen geluk en zijne teleurgestelde verwachtingen hem voor den geest. Voorheen, als hij in deze omstreken kwam of er zich van verwijderde, was hij gewoon van de hoogte, waarlangs hij nu reed, zijn eersten of laatsten blik op den ouden burcht te werpen, en meermalen had hij hier verwijld, het oog in vreugdevolle aandoeningen op het dak geslagen, dat hoog boven het geboomte uitstak en de woning zijner geliefde aanwees, die hij dan weldra hoopte te zien, of ter nauwernood verlaten had; maar hoe anders was dit thans! Onwillekeurig zag hij nog eens om en scheen hij met een diepen zucht zijn laatst vaarwel aan die dierbare plek te brengen. De naast hem rijdende deelgenoot in den tegenspoed beantwoordde dien zucht met een luid gesteun, want ook hij was door aandoeningen bewogen, waarop beiden elkander aanzagen en MORTON de grove, doch goedhartige gelaatstrekken van CUDDIE HEADRIG herkende, die duidelijk zoowel bekommernis over zijn eigen lot als deelneming in den toestand van zijn medegevangene uitdrukten.

«Het is wel droevig, Jonker MORTON!» zei de voormalige bouwknecht van *Tillietudlem*, «dat eerlijke menschen op zulke wijze als wonderdieren door het land worden gesleept.»

«Ja CUDDIE, het spijt mij u hier te zien,» antwoordde MORTON, die door zijn eigen ongeluk niet ongevoelig was geworden voor de rampen van anderen.

«Het doet mij ook leed, zoowel voor u, Jonker HENDRIK, als voor mij,» antwoordde CUDDIE, «en ik weet niet of wij er wel goed van af zullen komen. Nog minder weet ik,» vervolgde hij, daar hij door praten zijn hart lucht wilde geven, «wat ik eigenlijk hier doen moet, want ik heb nooit kwaad van den koning of de geestelijken gesproken, en omdat mijne moeder haar zot gebabbel niet heeft kunnen laten, daarvoor schijnen wij beiden nu te moeten boeten.»

«Is uwe moeder ook gevangen?» vroeg MORTON, om iets te zeggen en zonder verder na te denken.

«Ja, zij rijdt achter ons als eene bruid, met een oud prediker, die men GABRIEL BAZUIN noemt. Voor mijn part ware hij maar in eene groote bazuin verscholen geweest! Gij moet weten, dat toen wij te *Milnwood* de deur uitgezet waren, die uw oom en de huishoudster achter ons dichtgrendelden alsof wij de pest hadden gehad, ik tot mijne moeder zeide: «Wat moeten wij nu beginnen? Elke deur en iedere schuilhoek in het geheele land is voor ons gesloten, omdat gij *Lady* MARGARETHA boos hebt gemaakt en den jongen MILNWOOD door de dragonders hebt doen wegslepen;» waarop zij mij antwoordde dat ik niet verslagen moest zijn, maar dat ik mij zou wapenen voor het groote werk en als man getuigenis geven op den berg van het geloofsverbond.»

«Dus zijt gij bij een van de geheime godsdienstoefeningen geweest?» vroeg MORTON.

«Ik zal u maar alles verhalen! Ik wist niet wat te doen,» hernam CUDDIE. «Wij vervoegden ons dus bij een oud wijf, waar wij een weinig watersoep en een stukje brood kregen en zij menig langwijlig gebed en psalm prevelden tot mijn verdriet, want ik was uitgehongerd. Heden in den vroegen morgen

bracht zij mij in eene vergadering van hare geloofslieden, en daar predikte die GABRIEL BAZUIN van getuigenis geven en ten strijde trekken in den slag van *Ramoth* en *Gilead*, of weet ik hoe die plaatsen heeten! Hij bulkte als ee..e koe in een vreemden stal en men kon hem een half uur ver hooren. Praat maar toe, dacht ik, hier is toch geen plaats die *Ramoth* of *Gilead* heet; die zal zeker in het Westland liggen, en ik zal met mijne moeder wel uit het gedrang zien te komen eer wij dáar zijn, want ik heb weinig lust om voor dien BAZUIN mijn hals te wagen. Luister nu eens goed toe,» vervolgde CUDDIE, die door het verhaal zijner rampen zijn verdriet zocht te lenigen, zonder er acht op te slaan of MORTON ook naar hem luisterde, «terwijl ik ongeduldig naar het einde dier predikatie wachtte, werd eensklaps het geschreeuw vernomen: «de dragonders!» waarop sommigen het op een loopen zetten en anderen riepen: «Staat pal en verdelgt de Philistijnen!» Ook ik wilde maken weg te komen, maar kon mijne moeder niet mede krijgen. Zij wilde geen voet verzetten. Wij waren in een dal en het begon ook sterk te misten, zoodat als een ieder maar stil geweest ware, zouden de meesten het gemakkelijk hebben kunnen ontloopen; maar, ja wel, alsof de oude BAZUIN nog niet meer dan genoeg geschreeuwd had om zelfs de dooden te doen ontwaken, begonnen allen een psalm te zingen, zoodat men ons wel te Lanrick kon hooren. Kortom, *Lord* EVANDALE kwam met een twintigtal roodrokken op ons aandraven. Een paar kerels hadden nog lust om met een pistool in de eene en een bijbel in de andere hand hem te weerstaan en te vechten, maar zij kregen spoedig slaag volop en het zou wellicht nog slimmer met hen zijn afgeloopen, indien *Lord* EVANDALE niet het bevel gegeven had, dat de dragonders ons wel uiteen mochten jagen, maar niet vermoorden.»

«En hebt gij u niet verdedigd?» vroeg MORTON, die zelf zich gaarne met *Lord* EVANDALE zou gemeten hebben.

«Wel neen,» antwoordde CUDDIE. «Ik plaatste mij vóor mijne moeder en riep om genade, waarop een paar roodrokken op ons kwamen aanrennen en een van hen mijne moeder met de kling wilde slaan, maar toen dreigde ik het hem betaald te zullen zetten. Dit hielp echter niet; zij kwamen op mij af en ik kon mij slechts met moeite verweren, tot ik eensklaps *Lord* EVANDALE in het oog kreeg en luidkeels begon te schreeuwen, dat ik de bouwknecht van *Tillietudlem* was, want, zoo als gij weet, heeft men dikwijls gezegd dat hij een goed oog op Freule EDITH had geslagen. Hij riep mij toe mijn knuppel neer te werpen, en ik werd met mijne moeder gevangen genomen. Men zou ons, geloôf ik, wel weder hebben laten loopen, maar die BAZUIN kwam er, tot ons ongeluk, nu ook bij, — want hij zat op een oud dragonders-paard, dat, hoe harder BAZUIN het dier aandreef, hoe sneller het naar de andere ruiterspaarden toeliep, — en zoodra hij en mijne moeder de hoofden bijeen steken konden, begonnen zij de soldaten de huid vol te schelden: «Bastaard-kinderen!» waarop wij weldra alle drie bij elkander werden gepakt om, zoo als men voorgaf, ons tot een voorbeeld voor kinderen te straffen.»

«Welk eene schandelijke en ondragelijke verdrukking!» mompelde MORTON, «dien onnoozelen en vredelievenden hals als een moordenaar geboeid weg te voeren, alleen omdat hij uit kinderlijke liefde zijne moeder vergezelde, en dien men misschien vonnissen zal zonder eenig verhoor, wat de wet toch aan niemand, zelfs niet aan den snoodsten misdadiger weigert. Wie deze dwingelandij ziet, en meer nog wie er onder lijdt, hem moet het bloed beginnen te koken, al ware hij ook de meest zachtzinnige en gedweeë slaaf ter wereld!»

«Wel zeker,» zei CUDDIE, die slechts ten deele en daardoor verkeerd had

verstaan, hetgeen MORTON in zijn verontwaardigd gevoel over het gepleegde onrecht opperde, «het past niet van voorname lieden kwaad te spreken; — de oude *Lady* hield ons dit gedurig voor oogen, en niet ten onrechte, want ook zij behoorde er toe. Ik luisterde dan ook altoos geduldig naar hare stichtelijke lessen, want wij kregen altijd tot belooning een glas brandewijn, of een bord soep of zoo iets. Wat geven ons intusschen die heeren in *Edinburg*? Geen brandewijn, noch soep, maar zij hangen ons op, of onthoofden ons, of slepen ons achter hun krijgsvolk en ontnemen ons have en goed, alsof wij geen de minste rechten meer bezaten. Ik kan ook niet zeggen dat mij dit bevalt.»

«Het zou inderdaad zonderling zijn, als u dit kon behagen,» zei MORTON, met gesmoorde verontwaardiging.

«En wat ik nog minder verdragen kan,» hernam CUDDIE, «is, dat die trotsche roodrokken zich bij onze meisjes indringen, om haar van ons af te troonen. Het ging mij heden morgen aan het hart, toen ik voorbij ons huisje kwam en den rook uit den schoorsteen zag opstijgen, en er aan dacht dat er thans iemand anders dan mijne moeder aan den haard zat; maar het griefde mij nog meer, toen ik dien duivelschen TOM HALLIDAY mijn lieve JENNY zag kussen. 't Is verwonderlijk hoe de vrouwen zoo onbeschaamd kunnen zijn; maar de roodrokken hebben altijd veel bij haar voor, en ik heb dan ook wel eens er aangedacht om ruiter te worden, indien ik het anders met JENNY niet klaren kon. Misschien doe ik haar onrecht,» vervolgde hij, «en was het alleen om mij te helpen, dat zij hare muts zoo door TOM liet verkreukelen.»

«Om u te helpen?» vroeg MORTON, die dit verhaal, dat zoozeer met hetgeen hij zelf ondervonden had overeenkwam, niet zonder belangstelling had aangehoord.

«Ja, Jonker HENDRIK!» hernam CUDDIE; «want toen zij den ruiter, — hale hem de drommel! — eenmaal die vrijheid had gegeven, belette hij haar ook wederkeerig niet, dat zij met mij sprak en was daardoor in de gelegenheid mij, onder een vriendelijk en hartelijk vaarwel, wat geld in de hand te stoppen. Ik wil wedden, dat het de helft van haar loon en verval was, daar zij de andere helft zeer zeker aan opschik zal hebben besteed, toen zij zoo in al haar pracht bij het vogelschieten kwam.»

«En hebt gij dat geld aangenomen, CUDDIE?» vroeg MORTON.

«Neen, Jonker! Ik was dwaas genoeg het haar voor de voeten te werpen, uit kwaadheid, dat zij zich zoo door dien kerel had laten zoenen en vleien; maar wel beschouwd, zou ik het met mijne moeder best hebben kunnen gebruiken, terwijl zij het toch maar aan vodden verkwist.»

Er volgde nu een oogenblik van stilzwijgen en nadenken tusschen de beide gevangenen. CUDDIE scheen het te betreuren, dat hij geen gebruik had gemaakt van JENNY'S welwillendheid, terwijl MORTON bepeinsde op welke wijze Freule BELLENDEN hare voorspraak bij *Lord* EVANDALE wel zou hebben kunnen doen gelden. Het was niet onmogelijk, fluisterde de weder ontwakende hoop hem in, dat hij haar invloed op EVANDALE al te voorbarig en verkeerd beoordeeld had. Hoe toch zou hij het in haar kunnen laken, indien zij alleen om zijnentwil met den jongen Lord eens wat vertrouwelijk was geweest en eene hoop bij hem had laten opkomen, die zij zeker niet zou vervullen. Kon zij ook niet de edelmoedigheid, die men gewoon was in den jongen Lord te roemen, te baat genomen en zijn eergevoel geprikkeld hebben, om bij hem de verlangde bescherming voor den door haar geliefden minnaar te vinden?

Doch de woorden, die hij binnentredende van haar had opgevangen, klonken hem nog gedurig in de ooren, en pijnigden hem als adderbeten.

«Niets kon zij hem weigeren!» had hij haar hooren zeggen, en was er nu wel iets, dat meer bepaald de genegenheid der vrouw kon uitdrukken, dan hetgeen in die woorden lag opgesloten? Kon de taal der liefde door vrouwelijke kieschheid ooit krachtiger worden gebezigd? Neen, dacht hij, zij is voor mij verloren — voor altoos verloren — en niets blijft mij meer over dan de wraak voor den mij aangedanen smaad en voor het gehoonde vaderland.»

Dergelijke gedachten schenen ook CUDDIE tè bestormen, daar hij eensklaps zacht aan MORTON vroeg: «Zou het wel verkeerd wezen, als wij ons, zoodra de kans gunstig is, zoeken te bevrijden uit de klauwen dier onderdrukkers?»

«Neen, zeker niet,» antwoordde HENDRIK. «Wees verzekerd dat ik de eerste de beste gelegenheid, die zich aanbiedt, niet ongebruikt zal laten voorbijgaan.»

«Zoo hoor ik het gaarne,» hernam CUDDIE; «ik ben máar een lompe boer, maar ik begrijp toch, dat het niet slecht gehandeld zou zijn, indien wij, zoodra wij de kans schoon zien, ons met geweld zochten vrij te maken, en voor vechten ben ik, als het er op aankomt, ook in het geheel niet bang; onze oude Lady zou echter zeker gezegd hebben, dat dit strafbaar weerstand bieden is tegen 's Konings gezag.»

«Ik zal elke macht op aarde weêrstaan,» antwoordde MORTON, «die zich vermeten durft mijne bij de wet verkregen rechten als onafhankelijk man te krenken, en ik heb vast besloten mij niet onrechtvaardig naar den kerker, of wellicht naar het schavot te laten slepen, als ik, hetzij door list, hetzij door geweld, aan deze menschen kan ontkomen.»

«Dat zou ik ook meenen, altoos natuurlijk als wij de kans schoon zien,» zei CUDDIE. «Maar wat gij daar van de wet spreekt, dat begrijp ik niet; die geldt misschien alleen u, als edelman, en niet een boer, zoo als ik ben.»

«De wet, waarvan ik sprak,» hernam MORTON, «geldt iedereen, zelfs den geringsten Schot. Het is die waarborg tegen geweld en slavernij, waarvan de apostel PAULUS spreekt en dien hij ieder man vermaant, zoo als gij wel eens in de Schrift zult gelezen hebben, om zoo wel voor zich zelven als voor zijne landgenooten stoutmoedig en onverschrokken te verdedigen.»

«Wel, Jonker! ik zou lang hebben kunnen wachten, eer mij eene zoo goede leer uit de Schrift door *Lady* MARGARETHA of zelfs door mijne moeder ware voorgehouden. De eene hield zich altoos aan het oude gezang: «geeft den keizer wat des keizers is,» en mijne moeder maakte het met hare Whigsche gevoelens niet veel beter. Het gepraat dier twee oude vrouwen heeft mij half suf gemaakt, en ik zou waarlijk een geheel ander mensch worden, als ik bij een heer een goeden dienst kon krijgen. Ik hoop dus, dat gij aan mij denken zult, Jonker MORTON, als lijfknecht, zoodra gij uit deze slavernij zult verlost zijn.»

«Gesteld dat wij vrij waren CUDDIE, dan zou het toch inderdaad eene slechte belooning voor u wezen als ik u in mijn dienst nam.»

«Waarom? Gij denkt misschien dat er aan mij geen eer zou te behalen zijn, omdat ik een boerenjongen ben? Maar ik kan gauw iets leeren; er is geen handwerk, dat ik niet spoedig zou kunnen vatten, uitgenomen het schrijven en rekenen, en in het balslaan durft niemand in de buurt zich met mij meten, terwijl ik het ook met den sabel gerust tegen korporaal INGLIS opnemen kan, al rijdt hij nu nog zoo stout achter ons aan. Maar misschien blijft gij wel niet hier in het land, Jonker?» vroeg hij.

«Waarschijnlijk niet;» antwoordde HENDRIK.

«Nu, dat kan mij ook niet schelen. Mijne moeder zal ik dan wel bij onze moei te Glasgow weten te bezorgen, waar men haar toch zeker niet als eene ketterſche zal ophangen of verbranden, want de drost dáár moet, naar men zegt, met het lot dier arme schepsels zeer begaan en goed voor hen zijn. Gij en ik, wij zouden alsdan de wijde wereld in kunnen gaan, om, even als JACK de reuzendooder, en VALENTIJN en OURSON, van wie wij in de oude vertelsels zoo veel hooren, ons geluk te beproeven, en keerden wij dan weder naar het lieve Schotland terug, dan ging ik op nieuw aan den ploeg en zou ik u voren op het land van *Milnwood* zetten, dat het een lust zou zijn om te zien.»

«Ik vrees, vriend,» antwoordde MORTON, «dat wij niet licht weder tot onze oude bezigheden zullen terugkeeren.»

«Kom, kom, Jonker HENDRIK, goeden moed gehouden! Niet alle schepen vergaan immers in den storm. Maar wat hoor ik ginds?» vervolgde CUDDIE. «Mijne moeder is zeker weêr aan het preêken; mij dunkt ik hoor hare bijbelteksten; en nu begint waarachtig de BAZUIN ook te blazen! Goede hemel! Als de dragonders boos worden, slaan zij beiden dood en ons daarbij!»

Inderdaad werd hun verder gesprek door het blatend getier afgebroken, dat de prediker en de oude vrouw met vereenigde stemmen aanhieven. Aanvankelijk had het lijdend tweetal zijne klachten en verzuchtingen slechts binnen 's monds en huiverend geuit; doch het gevoel van het te verduren onrecht werd meer en meer door wederkeerige inblazingen en ophitsingen gescherpt, zoodat het eindelijk in overluide verwenschingen uitbarstte.

«Wee, wee! driemaal wee over u; gij bloeddorstige en wreede vervolgers,» riep de weleerwaarde GABRIEL BAZUIN.

«Ja — ja — een toornige blik valle op hunne afschuwelijke aangezichten!» vervolgde GRIET met eene gillende stem. «Op den dag des oordeels mogen zij verworpen worden!»

«Dit zegge ik u,» hernam de geestelijke, «dat uw pralen en uw rijden — uw briesschen en uw steigeren — uwe bloeddorstige en onmenschelijke wreedheid — uw onderdrukking en uwe verleiding van het geweten der arme menschen door den verderfelijken en zielbesmettenden eed — dat dit alles, als het snoode geschreeuw van den meineed, naar den hemel is opgestegen en des te eerder Gods toorn over u zal verwekken — »

«En ik zeg,» vervolgde GRIET schier gelijktijdig, «met deze mijne oude stem — en ofschoon het mij moeielijk valt te spreken op dezen hobbeligen weg—»

«Het ware voor den drommel te wenschen dat wij nog harder reden,» zeide CUDDIE, «dan zouden zij wel genoodzaakt wezen geheel te zwijgen.»

«Met deze zwakke stem,» ging GRIET voort,» «zal ik blijven getuigen tegen de afvalligen — tegen de afwijkingen en het verval van het land, tegen de gevolgen en de oorzaken van den goddelijken toorn. — »

«Stil, goede vrouw! stil!» vervolgde de geestelijke, die zich van eene hevige hoestbui had hersteld en nu zijne eigene woorden door de krachtiger longen der oude vrouw hoorde overschreeuwen. «Stil, stil! vrouw, neem een dienaar des altaars het woord niet uit den mond! Ik zegge u, en ik zal mijne stem verheffen om het te verkondigen, dat voor en aleer het spel geheel is uitgespeeld, noch een vermetele JUDAS, gelijk de bisschop SHARP, die nu reeds naar de voor hem bestemde plaats is gezonden; noch een heiligschennende HOLOFERNES, gelijk de bloeddorstige CLAVERHOUSE; noch een eerzuchtige DIOTREPHES, gelijk de jonge EVANDALE; noch een hebzuchtige

en wereldsgezinde DEMAS, gelijk de wachtmeester BOTHWELL, die iederen wijnkelder en iedere geldkist als zijn eigendom beschouwt; noch uw karabijnen en sabels, uwe paarden en uw wapentuig weerstand zullen kunnen bieden tegen de pijlen, die tegen u geslepen zijn, en den boog, die reeds tegen u gespannen is.»

«Neen, dat zullen ze niet!» hervatte GRIET. «Verworpelingen zijn zij — bezems der vernieling, die tot niets meer deugen dan om in het vuur geworpen te worden, nadat zij eerst het slijk uit den tempel hebben geveegd,— zweepen van dunne riemen, samengevlochten tot tuchtiging dergenen, die hun wereldsch goed hooger schatten dan het kruis van het verbond en die, als het werk eenmaal is volbracht en zij gebruikt zijn, slechts kunnen dienen tot voetzolen voor den satan.»

«Te drommel!» zei CUDDIE, «de dominé zelf preekt niet veel beter dan mijne moeder. Het is jammer, dat hij straks in het vuur van zijne redeneering door hoesten gestoord werd, — en het geschreeuw van heden morgen zal hem zeker ook geen goed hebben gedaan; maar gelukkig is het tevens, dat de hobbelige weg hier het spreken en hooren moeielijk maakt; want de dragonders kunnen nu door het paardengetrappel al dat gewawel niet verstaan; maar wacht eens tot straks, als wij op weeker grond komen; dan vrees ik, dat wij gansch andere dingen zullen beleven.»

Het gezegde van CUDDIE werd spoedig bewaarheid. Zoo lang de stemmen der gevangenen moeielijk hoorbaar waren, konden de ruiters er niet veel naar luisteren, maar zoodra zij den heigrond bereikt hadden, bleven de klaagliederen en verwenschingen niet meer door den hoefslag der paarden onhoorbaar.

«Ik verhef ook mijne stem, gelijk de pelikaan in de woestijn,» gilde GABRIEL BAZUIN.

«En ik als een musch op de huisdaken,» hernam GRIET.

«Ho! ho!» riep de brigadier bij de achterhoede; «wilt gij daar uwe duivelsche tongen in bedwang houden, of ik zal met den riem komen.»

«Ik zwijg niet voor wereldlingen!» schreeuwde GABRIEL

«En ik niet,» vervolgde de oude vrouw, «voor een aarden scherf, die zich brigadier noemt, al ware hij ook zoo rood bestreken als een tichelsteen van den toren van Babel.»

«HALLIDAY!» riep de brigadier, «hebt gij niets bij u, waarmede hun den mond te stoppen?»

Voor dat hierop eenig antwoord kon gegeven worden, zag men een dragonder in vollen draf naar BOTHWELL ijlen, die op eenigen afstand van zijne kleine bende reed. Nadat de wachtmeester vernomen had welke tijdingen hij bracht, beval hij den zijnen om in gesloten gelederen voorzichtig voort te rijden, daar zij weldra in het gezicht van den vijand zouden zijn.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK

Wij willen eerst bemiddlend tot u komen,
Met 't voorstel tot verzoening of verdrag,
Voor dat wij noodeloos het bloed doen stroomen
En moedig strijden, in dien bittren slag;
Opdat zoodoende, zonder slag of stoot,
't Gevecht in zijn geboorte word' gedood.

BULTER.

De versnelde draf der ruiterbende benam den gevangenen weldra allen lust en de kracht om voort te gaan met prediken.

Men was nu reeds een goed eind wegs van het bosch verwijderd, dat men, na *Tillietudlem* verlaten te hebben, doortrekken moest, en hier en daar werden nog slechts enkele berken- en eikenboomen en eenig struikgewas langs den moerassigen grond opgemerkt; doch ook dit geboomte verdween allengs, om door eene uitgestrekte barre landstreek te worden vervangen, wier heuvelen en diepe groeven niets dan heidestruiken opleverden, terwijl de bergstroom, die des zomers hier slechts als een karig beekje door zand- en steenhoopen kronkelt, des winters in hare woede in breede en snelle vaart langs deze diepten en groeven wegvloeit.

Die dorre landstreek scheen zich zeer ver, veel verder zelfs nog uit te strekken dan het oog reikte, doch bezat nergens het treffende en fiere, dat woeste bergstreken dikwerf onderscheidt, zoodat de blik onaangenaam werd getroffen door de tegenstelling, die zij met de naburige landdouwen opleverde, waar men niets dan vruchtbare wei- en graanlanden zag, terwijl hier elk menschelijk middel ontoereikend scheen om de natuurlijke onvruchtbaarheid van den bodem te overwinnen en de machteloosheid van den mensch, om de bezwaren van luchtstreek en landaard te trotseeren, een diepen en pijnlijken indruk maakte.

De mensch, die deze barre en eenzame oorden doortrekt, gevoelt zich, zelfs al is hij in vrij talrijk gezelschap, door eene angstige verlatenheid bevangen, zoo groot is de uitgestrektheid in verhouding tot de geringe ruimte die de bende inneemt; het staat gelijk met eene karavaan van duizenden pelgrims, die zich in Afrika's zandwoestijnen eenzaam gevoelen, wat geenszins het geval is met den enkelen reiziger, die een bebouwd en volkrijk gewest doortrekt.

Van daar dat MORTON met gansch andere gewaarwordingen dan straks de ruiterschaar overzag, waartoe de achterhoede behoorde, die hem bewaakte, toen zij eene steile hoogte in het moerland opreed, en het ontzagwekkend voorkomen dier krijgslieden, die hem langs de enge bergpaden trekkende zoo talrijk waren voorgekomen, in zijn oog niet weinig verminderde nu de geheele troep in eens kon overzien worden en zij op eene niet zeer talrijke kudde geleek, die den berg werd opgedreven

«Inderdaad!» zeide hij in zich zelven, «tegen zoodanige krijgsschaar is hier elke bergengte door een klein hoopje onversaagde mannen te verdedigen, indien hunne dapperheid slechts even groot zij als hunne geestdrijverij.»

Nog vóór dat CLAVERHOUSE met de hoofdmacht de kruin van den berg was genaderd, had BOTHWELL'S bende zich reeds weder bij hem aangesloten, en trok de ruiterschaar, vooral de achterhoede, nu uiterst langzaam en moeielijk voort, daar zij met de bezwaren van den weg had te kampen, die nu eens steil, dan weder hol en op vele plaatsen zeer moerassig was, zoodat het slijk door de vooruitrijdende troepen dermate werd omgewoeld, dat de opvolgenden zich vaak genoodzaakt vonden het gebaande pad te verlaten en een ander spoor te zoeken.

De weleerwaarde GABRIEL BAZUIN en GRIETJE HEADRIG zagen hierdoor hun leed grootelijks vermeerderd, daar de ruwe krijgslieden zich niet ontzagen hen door modderpoelen voort te zweepen en over sloten te doen springen, dat voor deze onbedreven ruiters met niet weinig gevaar vergezeld ging.

«Met Gods hulp ben ik over dien dam gekomen,» riep het arme GRIETJE, toen haar paard genoodzaakt was geworden over een turfmuur te springen, die vroeger gediend had om een verlaten akker af te sluiten, bij welke gelegenheid de muts van haar hoofd vloog en hare grijze haren in den wind fladderden.

«Ik ben in een poel gezonken, die grondeloos schijnt, — ik ben in de diepte des waters gevallen, alwaar de vloed over mij heenstroomt?» schreeuwde GABRIEL bij het neerploffen van zijn paard in eene welput, waar het dier bijna tot aan den hals in zakte en waardoor het modderige water in het aangezicht van den gevangen prediker spoot.

Dergelijke weeklachten verwekten niet weinig gelach onder de ruiters maar weldra werd dit door meer ernstige gebeurtenissen gestoord.

De eerste gelederen hadden bijkans den bergtop bereikt, toen een drietal ruiters, op verkenning uitgezonden, haastig kwamen terugrennen, en men zag zoowel aan paarden als aan manschappen dat zij op de vlucht waren gedreven. Inderdaad werden zij ook door vijf of zes goed gewapende ruiters achtervolgd, die, de hoofdmacht in het oog krijgende, eensklaps halt hielden, terwijl een paar van hen zonder de minste verwarring te toonen afstegen, en hunne karabijnen op het voorste gelid afvuurden, waarvan twee ruiters gewond werden, waarop zij bedaard weder opstegen en zich achter den top van den berg terugtrokken. Dit alles geschiedde met een koelbloedig overleg, hetwelk bewees dat zij onverschrokken de krijgsmacht zagen, die tegen hen oprukte, en dat zij ook wisten, dat zij door eene talrijke schare gedekt werden, die niet zou aarzelen zich met de ruiters van CLAVERHOUSE te meten.

Terwijl de bevelhebber van de op verkenning uitgezonden manschappen berichten omtrent de opstandelingen inwon en *Lord* EVANDALE den berg verder geheel oprukte, stelde de majoor ALLAN met den kornet GRAHAME en de overige officieren de geheele krijgsmacht in dubbele slaglinie op, waarna het «voorwaarts!» klonk en de eerste linie zich weldra in het gezicht van den vijand bevond, terwijl de tweede linie met de gevangenen zich aansloot.

De kleine berg, waarop men nu stond, liep aan de andere zijde langzaam hellende af, zoodat die plek, behoudens enkele ongelijkheden hier en daar van den grond, voor de ruiterij niet ongeschikt scheen; maar aan den voet strekte zich eene moerasachtige oppervlakte uit, door slooten of waterleidingen doorsneden, door de natuur of de kunst gevormd en waardoor verder eenige welbronnen, uitgevende plassen en kleine grienden liepen.

Aan de overzijde van dit moeielijk terrein verrees wederom een heuvel, en aan den voet er van, om naar het scheen het gevecht af te wachten en

als 't ware den doorgesneden grond te verdedigen, had de krijgsmacht der opstandelingen zich gelegerd.

Hun voetvolk was in drie liniën verdeeld, waarvan de eerste, tamelijk goed van vuurwapenen voorzien, bijna aan den rand van het moeras stond en haar vuur bestemd scheen om de koninklijke ruiterij, zoodra zij van de hoogte afdaalde, te verontrusten, en nog meer haar in de flank te vallen en afbreuk te doen, als zij het wagen mocht door het moeras heen te dringen. De tweede linie bestond uit eene bende pikeniers, die de eerste moest te hulp komen, zoodra de koninklijke troepen onverhoopt er in geslaagd zouden zijn de eerste linie te overrompelen, terwijl de derde linie uit boeren was samengesteld, die zich met zeisens, rechtstandig op staken vastgehecht, en voorts met hooivorken, ploegijzers en ander soortgelijk akkergereedschap hadden voorzien, in hunne verbittering in wapenen herschapen. Aan beide vleugels van het voetvolk, op eenigen afstand van het moeras, stond een kleine bende ruiterij, die zich hier vasten grond had willen verzekeren, om den vijand te bedwingen, voor het geval hij het moeras zou overtrekken, en mochten nu die ruiters, veelal grondeigenaars of pachters uit den omtrek, minder op uitstekende paarden of goede wapenen kunnen roemen, zoo werd dit gebrek ruimschoots opgewogen door den overschrokken moed, waarmede zij voor hunne zaak waren bezield. Het vijf- of zestal, dat de voorhoede der koningsgezinden op de vlucht had gejaagd, zag men weder bedaard naar hunne gelederen terugkeeren en zij waren onder de opstandelingen de eenigen, die men in beweging vond, daar de overigen even onbewegelijk aan hunne plaats gehecht schenen als de grijze keisteenen, die over den grond verspreid lagen.

Men kon het getal der opstandelingen op omstreeks duizend man stellen, maar daarvan was ter nauwernood de helft behoorlijk gewapend, terwijl de ruiterij uit niet meer dan honderd paarden bestond; de aanvoerders zagen intusschen het gebrek aan wapening en goede krijgstucht grootendeels vergoed door de gunstige stelling die het leger had ingenomen, door de getalsterkte, die het boven den vijand voorhad, en vooral door de vurige geestdrift en de wanhopende inspanning, waarmede het voor eene heilige zaak dacht te strijden.

Langs de helling der hoogte, die zich achter dit krijgsleger verhief, zag men de vrouwen met hare kinderen geschaard, die door dweepzieken ijver en blinde vervolgzucht gedreven naar de wildernis waren gevlucht, om daar den strijd te aanschouwen, die zoowel over haar eigen lot als over dat harer betrekkingen moest beslissen. Even als de vrouwen der oude Germanen verhieven zij op het gezicht der vijandelijke schaar een luid en woest geschreeuw, dat den strijders geestdrift en moed in moest blazen, opdat zij ter verdediging hunner dierbaarste belangen toch alle krachten zouden inspannen, en dat die opwekking niet zonder invloed scheen, mocht uit de onversaagde toejuichingen blijken, waarmede zij door de legerschaar werd beantwoord.

Ook de koninklijke ruiters lieten hunne pauken en trompetten op de kruin van den berg hooren, wier geluid, als eene stem van den worgengel, dreigend en uitdagend door de wildernis klonk; zij werd door de opstandelingen beantwoord met het aanheffen van den zes en zeventigsten psalm:

«God is bekend bij Judaas stam,
Daar hij zijn hoogen zetel nam;
Zijn naam is groot in Israël:
In Salem staat, op zijn bevel,

De hutte van dien Hemelkoning;
Op Sion is zijn heilge woning.

Daar heeft de vijand boog en schild
En vuurge pijlen op verspild;
God brak het zwaard, bedwong den krijg.
Dat vrij het roofgebergte zwijg';
Uw roem, o groot en heerlijk Wezen!
Is tot veel hooger top gerezen.

Het slot van dit vers ging van een luid geschreeuw vergezeld, waarop na eene korte stilte ook het volgende, derde vers, werd aangeheven, waarvan de inhoud te hunner gunste werd uitgelegd:

Stouthartigen zijn daar beroofd.
Daar sliep en heir en opperhoofd;
De kloekste had geen handen meer;
Maar viel in 't stof verslagen neêr.
O God van Jakob! door uw schelden
Vergingen paarden, wagens, helden.

Dit gezang werd weder door een schellen, heftigen kreet en eindelijk door eene diepe stilte gevolgd.

Terwijl die klanken, door duizend stemmen aangeheven, langs de dorre heuvelen weerkaatsten, vestigde CLAVERHOUSE een opmerkzaam oog op den grond en op de slagorde, waarin de opstandelingen den aanval schenen af te wachten. «De aanvoerders dier krijgsbende moeten knappe krijgslieden zijn,» zeide hij, «want het is voorwaar geen lompe boer, die deze stelling heeft uitgekozen.»

«Men beweert stellig, dat BURLEY onder hen is,» antwoordde *Lord* EVANDALE, «even als HACKSTOUN VAN RATHILLET 1) en andere ervaren krijgslieden.»

«Dit was duidelijk te begrijpen uit hetgeen we gezien hebben,» hernam CLAVERHOUSE; «ook de ruiters, die onze voorhoede hebben teruggedreven, moeten tot de soldaten van het oude verbond behooren; dat kon men zien uit de wijze waarop zij reden. Het zal dus zaak zijn dat wij even verstandig als moedig te werk gaan, EVANDALE! Wil bij gindsche hoogte alle officieren bijeenroepen.»

Dit zeggende begaf de opperbevelhebber zich naar een met mos begroeiden steenhoop, alwaar misschien weleer een Celtisch opperhoofd zijne rustplaats gevonden had, en vormden de officieren spoedig een kring om hem heen.

«Ik heb u niet bijeengeroepen, Mijneheeren,» hernam hierop CLAVERHOUSE, «om krijgsraad met u te houden, want nimmer zal ik de verantwoordelijkheid op anderen trachten te schuiven, die ik volgens mijn rang alleen behoor te dragen; maar ik verlangde enkel uwe denkwijze te leeren kennen, om daarna, wat geen vreemd verschijnsel bij raadvragenden is, toch

1) Mede een der moordenaars van den aartsbisschop van St. Andrew.

eindelijk mijn eigen hoofd en zin te volgen. Hoe denkt gij er over, GRAHAME! zullen wij de kerels, die ons ginds tegenbrullen, aanvallen, ja of neen? Gij zijt een jong heethoofd en zoudt toch dadelijk het woord nemen, òf ik het u gaf, of niet.»

«Zoo lang ik de eer mag hebben den standaard der lijfwacht te dragen, zal ik nooit voor oproerlingen wijken,» antwoordde de kornet. «In naam dus van God en van den Koning stem ik voor den aanval.»

«En wat is uwe meening, ALLAN?» hernam CLAVERHOUSE. «EVANDALE is te bescheiden, dan dat hij verlangen zou te spreken vóór dat gij uwe gedachten hebt geopenbaard.»

«De muitelingen zijn viermaal zoo talrijk als wij,» antwoordde de majoor, een oud ervaren krijgsman, «en hoewel ik dit in het open veld van weinig belang zou achten, hebben zij eene sterke stelling ingenomen, die zij niet gemakkelijk zullen verlaten. Mijns inziens dus, behoorden wij naar *Tillietudlem* terug te trekken, de engten tusschen het gebergte en de vlakte te bezetten en inmiddels versterking van *Lord* ROSS te eischen, die met een regiment voetvolk in Glasgow ligt. Zoo zouden wij hen van de *Clyde* kunnen afsnijden en hen noodzaken ons in het open veld slag te leveren, of zoo zij hunne stelling mochten willen behouden, zouden wij hen hier, zoodra wij ons met het voetvolk vereenigd hebben, kunnen aanvallen en door deze moerassen dringen.»

«Mijn hemel, wat beteekent een goede stelling, die enke door een hoop psalmzingende oude wijven verdedigd wordt!» riep de jonge GRAHAME.

«Een krijgsman vecht er toch niet lafhartiger om alleen omdat hij in den bijbel leest,» hernam de majoor. «De kerels zijn zoo taai als ijzer, geloof mij; ik ken hen van ouds.»

«Hun psalmzingen herinnert den majoor zeker aan de vlucht bij *Dumbar* 1).» zei de kornet lachende.

«Indien gij bij die vlucht waart geweest, jongmensch!» hernam ALLAN, «zoudt ge het van uw leven niet vergeten.»

«Stil, Mijneheeren! stil!» riep CLAVERHOUSE, «geen nuttelooze woordentwist. Ik zou uw raad geenszins in den wind slaan, Majoor,» vervolgde hij, «indien de manschappen, tot verkenning uitgezonden, die voor dit verzuim hun straf ook niet zullen ontgaan, mij ter juister tijd bericht van de positie en van het getal der vijanden gegeven hadden; maar daar wij thans in slagorde tegen hen zijn opgetrokken, zou de terugtocht der lijfwacht als eene schandelijke lafhartigheid worden uitgekreten en den algemeenen opstand in het Westland bevorderen. In dat geval zouden wij, vrees ik, ook op geen bijstand van *Lord* ROSS kunnen rekenen, daar wij licht van hem afgesneden zouden kunnen worden, of hij van ons, voor wij nog gelegenheid hadden elkander te bereiken. Voor 's Konings zaak zou dus ons wijken even nadeelig zijn als het verlies van een slag, en wat het persoonlijk gevaar betreft, ik geloof niet, dat er een man van eer is, die hiervoor een oogenblik terugdeinst. Licht zal er toch wel een enkele plaats op het moerland te vinden zijn, waar wij doorbreken kunnen, en zijn wij eenmaal op vasten grond, dan zal niemand onzer er aan twijfelen of 's Konings lijfwacht zal wel een vierdubbel getal lompe boeren op de vlucht kunnen slaan. Wat dunkt u, EVANDALE?»

---

1) Alwaar de Schotten in het jaar 1650 door CROMWELL geslagen werden.

«Ik denk,» antwoordde de *Lord*, «dat het heden een bloedige dag zal worden. Wij zullen zeker menig dapper soldaat verliezen en wederkeerig velen dier verdwaalde menschen moeten dooden, die, even als wij, toch steeds Schotten en onderdanen van den Koning blijven.»

«Muitelingen! muitelingen! die den naam van Schot en onderdaan niet meer verdienen,» riep CLAVERHOUSE; «maar wat meent gij dan wat wij behooren te doen?»

«Onderhandelen.»

«Onderhandelen met muitelingen, die onder de wapens zijn? Neen, dat nooit, zoo lang ik leef!» riep de aanvoerder.

«Wij kunnen immers een trompetter zenden met eene witte vlag, de vermaning dat zij de wapens moeten nederleggen en uiteengaan, en hun in dat geval schuldvergiffenis beloven. Had men dit voor den slag op de Pentlandsche hoogten 1) ook gedaan, er zou veel bloeds gespaard zijn gebleven.»

«Maar wie drommel zal dergelijke vermaning aan die halsstarrige en dolzinnige dweepers willen brengen?» vroeg CLAVERHOUSE. «Het zijn menschen, die geen krijgsrecht erkennen, terwijl hunne aanvoerders schier allen aan den moord van den aartsbisschop medeplichtig zijn en dus met den strop om den hals vechten, zoodat zij onze afgevaardigden stellig zullen dooden, al ware het alleen om zoo doende ook voor hunne strijdgenooten alle hoop op genade te benemen.»

«Met uw verlof zal ik zelf gaan,» hernam EVANDALE. «Ik heb zoo dikwijls mijn leven gewaagd om het bloed van anderen te vergieten, dat ik het nu wel eens wagen wil om het leven van vele menschen te redden.»

«Neen, gij moogt dien last niet op u nemen,» antwoordde CLAVERHOUSE. «Rang en stand zetten aan uw leven te veel waarde bij, vooral in deze tijden, waarin goede beginselen zoo zeldzaam zijn, maar daar is mijns broeders zoon, RICHARD GRAHAME, die voor kogels en staal zoo weinig bevreesd is dat men meenen zou dat de duivel hem schotvrij had gemaakt, wat de dweepers ook wel eens van mij getuigen. Hij zal met een witte vlag en een trompetter naar het moeras rijden en de muitelingen tot uiteengaan en tot het neêrleggen der wapens aansporen.»

«Van ganscher harte, Overste!» zei de kornet. «Ik zal mijn halsdoek aan een lans binden, om tot vlag te dienen; die schurken hebben zulken prachtigen Brusselschen kant van hun leven niet gezien.»

Terwijl de jonge krijgsman zich tot zijne zending gereed maakte, deed *Lord* EVANDALE nog eene laatste poging bij CLAVERHOUSE om zelf de opdracht van RICHARD GRAHAME te mogen vervullen. «De kornet is uw naaste bloedverwant en erfgenaam, Overste!» zeide hij; «laat mij dus om 's hemels wil gaan, daar ik het voorstel gedaan heb en dus voor alle gevaar verantwoordelijk behoor te blijven.»

«Al ware hij mijn eenige zoon,» hernam CLAVERHOUSE, «dan nog zou ik hem thans niet ontzien. Bijzondere belangen, hoop ik, zullen mij mijn plicht nooit doen vergeten, en viel de jonge GRAHAME, dan zou dit verlies alleen mij in de eerste plaats treffen; maar als gij daarentegen mocht sneuvelen, dan zouden Koning en Vaderland beiden er door lijden. Welaan dus, Mijneheeren! ieder op zijn post. Wordt onze eisch afgewezen, dan zullen wij dadelijk den aanval beginnen onder de leuze van het Oud-Schotsche wapen: «*God bescherme het recht!*»

1) Waar de Presbyterianen in het jaar 1666 geslagen werden.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Menig slag en houw, met groot geweld gegeven,
Treft helm en houten schild en maakt een heidensch leven.

HUDIBRAS.

Met de witte vaan in de hand reed de kornet RICHARD GRAHAME, gevolgd door den trompetter, naar de opstandelingen, terwijl de sprongen van het vlugge paard de maat hielden van de tonen, die de jonge, dartele ruiter floot. Uit de gelederen van het Presbyteriaansche leger kwamen dan weldra vijf of zes ruiters, eenigszins het voorkomen van officieren hebbende, te voorschijn, die zich bij elkander voegden en de sloot naderden, die door het moeras liep. Naar die groep richtte nu ook GRAHAME zijn paard maar bleef aan zijn kant van de sloot, en hij werd dus het voorwerp der opmerkzaamheid van allen, daar men, zonder hun moed te kort te doen, wel veronderstellen mag, dat het voor beide partijen wenschelijk scheen dat door GRAHAMES zending het bloedvergieten voorkomen mocht worden.

Tegenover de vijandelijke ruiters gekomen, die door hunne nadering zich als de aanvoerders hadden doen kennen, liet de kornet door den trompetter het signaal blazen voor een onderhandeling, waarop één uit het midden der opstandelingen, bij gemis aan krijgsmuziek om op gelijke wijze te antwoorden, met luide stem vroeg, om welke reden men hun leger was genaderd?

«Ik heb in last,» zei de kornet, «om in naam des Konings en op bevel van den Overste GRAHAME VAN CLAVERHOUSE, door den Geheimen Raad van Schotland daartoe van eene bijzondere volmacht voorzien, u te vermanen, de wapens neder te leggen en het volk uiteen te laten gaan, dat door u, in strijd zoowel met Gods geboden als met de wetten van den Koning en het rijk, tot den opstand is verleid en aangezet.»

«Keer terug tot hen die u gezonden hebben,» antwoordde het hoofd der opstandelingen, «en zeg hun, dat wij onder de wapens zijn gekomen ter bescherming van een verbroken geloofsverbond en van eene vervolgde kerk; zeg er tevens bij, dat de ongebondene en meineedige KAREL STUART, dien gij uw Koning noemt, door ons als zoodanig niet wordt erkend; evenmin als hij een geloofsverbond wil erkennen, dat eenmaal door hem bezworen werd, en dat hij beloofd heeft met alle kracht te zullen handhaven en ondersteunen, zoodat hare vrienden, en hare vijanden als vijandig tegen hem zouden worden beschouwd. In plaats echter van zijn eed te houden, waarbij hij God en de hemelsche heirscharen tot getuigen riep, was zijn eerste werk, toen hij hier in het koninkrijk terugkwam, de rechten des Almachtigen met voeten te treden en eene verderfelijke wet van kerkelijke oppermacht in te stellen, waarbij hij honderden onzer beroemdste en getrouwe predikers zonder eenige aanklacht of eenig rechterlijk verhoor deed verbannen, en waardoor den hongerigen het brood des levens uit den mond werd gescheurd, om het verwisseld te zien tegen de zoutelooze en verderfelijke leeringen der veertien valsche bis-

schoppen en hunner schijnheilige, wereldsgezinde en snoode hulppredikers 1). »

« Ik ben hier niet gekomen om u te hooren prediken, » antwoordde GRAHAME; « en ik verlang slechts met één enkel woord van u te weten, of gij voornemens zijt uiteen te gaan, onder belofte van schuldvergiflenis voor allen, behalve voor de moordenaars van den bisschop van St. Andrew, dan wél of gij u tegen 's Konings krijgsmacht zult blijven verzetten, die u dadelijk aanvallen zal. »

« Ons antwoord is, » hernam de aanvoerder, « dat wij hier met het zwaard blijven omgord als mannen, die in den nacht waken, eensgezind als broeders in de gerechtigheid, en dat, wie ons in onze goede zaak durft aanvallen, diens bloed over zijn eigen hoofd zal komen. Keer met dit antwoord terug tot hen, die u zenden, en moge God hen en u doen inzien, dat gij op verkeerde wegen wandelt. »

« Zijt gij BALFOUR VAN BURLEY niet? » vroeg de kornet, die zich nu herinnerde den spreker meer gezien te hebben.

« Indien dit zoo ware, » hernam de ander, « wat zoudt gij dan tegen hem hebben in te brengen? »

« Niets anders, » vervolgde de kornet « dan dat de kwijtschelding van straf, die ik in naam des Konings kwam aanbieden, geenszins u, maar alleen dit arme landvolk geldt, en dat ik met u en uws gelijken weiger te onderhandelen. »

« Gij zijt nog een jong soldaat, vriend! » antwoordde BURLEY, « en schijnt weinig bedreven in uw vak, anders zoudt gij weten dat den drager van het witte vaandel niets anders geoorloofd is dan alleen te spreken met de vijandelijke opperhoofden en dat hij zijn vrijgeleide verbeurt, indien hij zich tot andere handelingen verstout. »

Dit zeggende nam BURLEY zijn karabijn en spande den haan.

« De bedreiging van een moordenaar kan mij niet in het vervullen van mijn plicht doen wankelen, » riep GRAHAME. « Gij, misleide menschen! » vervolgde hij, zich tot de schare van opstandelingen keerende, « u bied ik in naam van den Koning en van mijn Overste algeheele vergiffenis aan, doch niet — »

« Gij zijt gewaarschuwd! » hernam BURLEY, het geweer aanleggende.

« Algeheele vergiffenis aan een ieder, » vervolgde de jonge krijgsman, « behalve — »

« God zij dan uwe ziel genadig, amen! » riep BURLEY. Dit zeggende gaf hij vuur, en de kornet GRAHAME viel doodelijk gewond van het paard.

Met een gebroken stem zuchtende: « mijne arme moeder! » gaf de ongelukkige jongeling den geest, waarop het verschrikte paard naar de ruiterschaar terugrende en ook de trompetter ijlings volgde.

« Wat hebt gij gedaan? » vroeg ontsteld een van BALFOURS kampgenooten.

« Niets anders dan mijn plicht, » antwoordde deze vastberaden. « Er staat immers geschreven dat men zelfs niet schromen zal in zijn ijver te dooden; laat nu verder wie wil van vergiffenis en ontwapening spreken. »

CLAVERHOUSE zag zijn neef vallen. Eene opwelling van onbeschrijfelijke aandoening benevelde voor één oogenblik zijn kalm gelaat, en het oog op EVANDALE richtende, zeide hij: « Ziet gij wat er gebeurd is? »

---

1) In de Bisschoppelijke kerk kon men den predikdienst door hulppredikers doen verrichten, hetgeen echter in de Presbyteriaansche kerk niet werd gedoogd.

«Ja! ik zal hem wreken, of met hem sterven,» antwoordde EVANDALE, die, gevolgd door zijn troep, woedend den heuvel afreed. Ook de manschappen van den gevallen kornet renden, zonder eenig nader bevel af te wachten, oogenblikkelijk op den vijand los, om den dood huns aanvoerders te wreken. De wilde drift dier ruiters, die de eerste linie der koninklijke krijgsmacht uitmaakten, bracht intusschen niet weinig wanorde onder de gelederen te weeg, en het was te vergeefsch dat CLAVERHOUSE driftig uitriep: «halt, halt! die onstuimigheid zal u in het verderf storten!» Niet dan met moeite en onder heftige bedreigingen kon hij zelfs de tweede linie weerhouden dit verleidelijk voorbeeld te volgen.

«ALLAN!» zeide hij, zoodra de overgebleven ruiters weder in behoorlijke orde ware gesteld, «trek met uwe afdeeling vooruit ter ondersteuning van *Lord* EVANDALE, die weldra uwe hulp zal noodig hebben, en gij, BOTHWELL, gij zijt een bedaarde en stoute krijgsman —»

«'t Is alleen in zulke gevaarvolle oogenblikken, dat ik dien lof uit uw mond hoor,» mompelde de wachtmeester.

«Spoed u met tien man naar gindsche holte rechts, en span alles in om door het moeras te dringen, waarop gij vervolgens in de flank en in den rug der muitelingen kunt vallen, terwijl wij hen in het front zullen aantasten.»

Door een teeken gaf BOTHWELL te kennen, dat hij het bevel verstond en zou trachten te volvoeren, en ijlde voort.

Het ongeluk, door CLAVERHOUSE voorspeld, bleef niet uit. De ruiters, die met EVANDALE zoo driftig naar den vijand waren gesneld, werden spoedig door de schier ontoegankelijke wegen gestuit, zoodat sommigen van hen in den moddergrond, waar zij doorheen wilden dringen, bleven steken, anderen terugweken of zich verstrooiden, om eene gunstige plaats voor den overtocht te bereiken, en menig ruiter in die verwarring onder het vuur van den vijand bezweek, van wien het eerste gelid knielde, het tweede zich bukte, en het derde rechtop bleef staan om op de koninklijke troepen te schieten.

Met eenige der vlugste ruiters was het *Lord* EVANDALE evenwel gelukt de vijandelijke positie te bereiken; doch daar werd hij door de linkervleugel der ruiterij hevig aangevallen, die, aangemoedigd door het geringe getal, dat door het moeras had weten te dringen, in verbittering uitriep terwijl zij er op inhakten: «Wee den onbesneden Philistijnen! Weg met DAGON en zijn geheelen aanhang!»

De jonge EVANDALE vocht als een leeuw, terwijl de meesten zijner strijdgenooten werden gedood en ook hij zelf dit lot niet zou zijn ontgaan, indien CLAVERHOUSE, die nu met de tweede linie tot aan de sloot genaderd was, niet zoo hevig op den vijand had gevuurd, dat ruiterij en voetvolk daarvoor terugdeinsden en tot wijken verplicht werden, waardoor EVANDALE gelegenheid had zich uit het moeielijk gevecht te redden en over de sloot te komen, aan welker anderen kant hij schier alleen had moeten strijden.

Hoewel de opstandelingen door het goed gericht karabijnvuur van CLAVERHOUSE aanmerkelijk hadden geleden, bespeurden zij evenwel spoedig, dat getalsterkte en stand zoozeer in hun voordeel waren, dat zij met een weinig volharding een beslissend overwicht op den vijand zouden kunnen behalen, en aarzelden hunne aanvoerders dan ook niet, door de gelederen te snellen en het volk tot standvastigheid aan te sporen, terwijl zij te kennen gaven, dat het vuur van goede schutters gemakkelijk eene ruiterij zou kunnen vernielen, die dit slechts te paard zittende kon beantwoorden.

Toen CLAVERHOUSE zag dat velen zijner beste krijgslieden vielen door een geweervuur, dat hij niet in staat was met evenveel kracht te beantwoorden,

stelde hij alle pogingen in het werk om voet op des vijands grond te winnen, waarin hij zich echter zoowel door het onophoudelijk vuur der opstandelingen als door de moeielijkheden van den bodem zag teleurgesteld.

«Wij zullen verplicht zijn terug te trekken,» zeide hij tegen EVANDALE, «indien BOTHWELL geen gunstige wending aan den strijd weet te geven. Breng intusschen de manschappen uit het vuur en laat eene afdeeling zich achter gindsche struiken verschansen, om den vijand scherp in het oog te houden.»

Zoodra aan dit bevel voldaan was, zag men verlangend naar de verschijning van BOTHWELL uit, doch ook de wachtmeester had met groote bezwaren te kampen. Diens beweging in de rechterflank was aan het scherpziend oog van BURLEY geenszins ontsnapt, en deze bevelhebber schaarde zijne ruiterij bijeen om BOTHWELL te ontvangen, zoodat deze, toen hij, na een vrij langen omweg door het dal, eindelijk eene geschikte plaats had gevonden om het moeras te doorwaden, een vrij sterken vijand vóor zich zag. Door dien onverwachten tegenstand werd hij echter in geenen deele verlamd.

«Volgt mij, krijgsmakkers!» riep hij zijne bende toe, «men zal nooit zeggen, dat wij deze kwakende rondkoppen den rug hebben gekeerd!» en als ontvlamd door trotsche gedachten aan zijne voorzaten schreeuwde hij luidkeels: «BOTHWELL! BOTHWELL!» en viel hij de vijandelijke ruiterij met zooveel hevigheid aan, dat zij weldra tot wijken genoopt werd. Met eigen hand had hij drie zijner vijanden neergeveld.

BURLEY zag intusschen spoedig in, dat zijne volgelingen, hoewel talrijker dan de ruiters, met wapens en paarden hunne minderen waren en dat eene nederlaag op dit punt van heillooze gevolgen zou zijn. Hij wierp zich dus met onverschrokken moed BOTHWELL in den weg, om hem in zijn loop te stuiten, waarop de beide aanvoerders, tegenover elkander staande, als de voorvechters hunner schaar werden beschouwd en er een schouwspel volgde, dat veel meer in verdichtselen dan in de werkelijke geschiedenis voorkomt.

De gezamenlijke krijgslieden van beide zijden staakten eensklaps den strijd, om hunne onverdeelde aandacht te wijden aan den tweestrijd hunner aanvoerders, alsof daarvan de uitkomst van het gevecht afhing, en ook de beide kampvechters schenen hetzelfde denkbeeld te koesteren, want na eene poos met veel inspanning gestreden te hebben, rustten zij eenige oogenblikken uit om weder adem te scheppen, als hadden zij elkander daartoe het woord gegeven, en om zich tot een tweegevecht voor te bereiden, waarin ieder zijne partij meende gevonden te hebben.

«Ha! gij zijt de snoode moordenaar BURLEY,» riep BOTHWELL, terwijl hij tandenknarsend zijn zwaard zwaaide; «eenmaal zijt gij mij ontkomen, maar thans,» vervolgde hij, onder het uitbraken van een eed, te verschrikkelijk om hier neder te schrijven, «zal uw kop, die zoo veel goud waard is als hij zwaar is, aan mijn zadelknop worden gehecht, of mijn zadel zal zonder mij wederkeeren.»

«Ja!» antwoordde BURLEY met somberen ernst, «ik ben dezelfde man, die beloofde u het hoofd zoo laag te zullen neêrleggen, dat gij het nooit meer zoudt kunnen opheffen, en God straffe mij met den meest wreeden en snooden dood, zoo ik thans mijn woord niet houd!»

«Dus een bed op de hei, of duizend mark!» riep BOTHWELL, terwijl hij met alle kracht naar zijn vijand hieuw.

«Het zwaard des Heeren en van GIDEON!» hernam BURLEY, den slag afwerende en dien wederkeerig beantwoordende.

Zelden heeft men twee kampvechters gezien, die in lichaamskracht, moed en behendigheid met elkander zoozeer gelijkstonden. Nadat zij langen tijd met woede gestreden en beiden eenige, hoewel niet ernstige, wonden hadden gekregen, grepen zij elkaar met doodelijken haat om het lijf. BOTHWELL vatte zijn vijand om de schouders, terwijl BURLEY hem bij de kraag hield, en zoo rolden beiden van de paarden, terwijl de strijdgenooten van BURLEY te zijner hulp toesnelden, doch deze door de dragonders werden teruggeworpen, waardoor het gevecht weder algemeen werd. Niets kon intusschen de twee aanvoerders bewegen om, te zamen op den grond worstelende, de woedend in elkander geslingerde armen los te laten, hoewel vele paarden over hen heenvlogen, tot eindelijk BOTHWELL's rechterarm door den trap van een paard werd gebroken en hij met een diep maar gesmoord gesteun verplicht was zijn prooi te laten varen. Beiden sprongen dadelijk van den grond op. Krachteloos hing BOTHWELL's arm aan zijn zijde, maar met den linker greep hij nog naar zijn dolk, die echter gedurende het gevecht uit de schede gegleden was, zoodat de wachtmeester, geheel machteloos, slechts een blik van bittere wanhoop op zijn vijand kon werpen, die met een hoonenden lach den sabel zwaaide en hem een stoot toebracht. BOTHWELL viel evenwel niet, daar de slag op zijne ribben afgegleden was; doch aan weerstand bieden was voor hem niet meer te denken en BURLEY met den wreedsten haat aangrijnzende, riep hij: «Ellendeling! gij hebt het bloed van een Konings-stam vergoten!»

«Sterf, snoodaard! sterf!» hernam BURLEY, die thans zijn stoot beter voerde, waarop BOTHWELL op den grond neêrzeeg. «Sterf, bloedhond!» vervolgde hij, bij den derden stoot, «sterf, zooals gij geleefd hebt! sterf, gelijk het vee — niets hopende — niets geloovende —»

«En niets vreezende!» voleindigde BOTHWELL, zijn laatste krachten inspannende, terwijl hij met deze woorden den adem uitblies.

In vluchtige haast een paard bij den toom te grijpen, er op te springen en ter hulp zijner makkers te snellen, was voor BURLEY het werk van een oogenblik. BOTHWELL's val had den opstandelingen al den moed gegeven, dien het zijne eigene bende ontnam, en spoedig werd dan ook hier de strijd beslist, daar verscheidene dragonders vielen en de overige de vlucht namen.

Aan het hoofd zijner ruiters snelde nu de overwinnende BURLEY insgelijks over het moeras, om tegen CLAVERHOUSE eene gelijke beweging te volbrengen, als deze tegen hem beraamd had, terwijl hij vooraf een bode naar de hoofdmacht had gezonden, om haar ernstig tot voortrukken op te wekken, ten einde het glorierijke werk des Heeren door een algemeenen aanval op 's vijands scharen te voltooien.

De wanorde, die door den eersten ongeregelden aanval zijner ruiters was ontstaan, had CLAVERHOUSE spoedig hersteld en het frontgevecht in een verwijderd geweervuur hervormd, dat hij eenigen dragonders, die afgestegen waren en achter de elzenstruiken hadden post gevat, gelastte te onderhouden, en die den vijand zeer benadeelden, zonder hun eigen klein getal bloot te geven.

Terwijl hij hiermede de oproerlingen in bedwang hield, hoopte hij het welslagen van BOTHWELL's zending, om de gelegenheid tot een spoedigen, algemeenen aanval te vinden, en het was in dezen toestand, dat hij een ruiter zag naderen, wiens bebloed aangezicht en hijgend paard te kennen gaven, dat hij een moeielijken strijd had bestaan.

«Wel, HALLIDAY!» vroeg CLAVERHOUSE, die iederen ruiter bij name kende, «hoe staan de zaken? Waar is BOTHWELL?»

«Gesneuveld!» antwoordde de krijgsman, «en menig dapper ruiter met hem.»

«Dan heeft de koning een moedig soldaat verloren,» antwoordde CLAVERHOUSE, met zijne gewone bedaardheid. «De vijand zal zeker over het moeras getrokken zijn?» vroeg hij terstond hierop.

«Ja,» antwoordde HALLIDAY, «met een groot getal ruiters en onder aanvoering van dien ingevleeschden duivel die BOTHWELL neêrvelde.»

«Stil!» hernam de overste, den vinger op den mond leggende, «laat niemand hiervan iets hooren! Lord EVANDALE!» vervolgde hij, «het lot wil dat wij terugtrekken moeten. Schaar dus de ruiters bijeen, die hier en daar nog verstrooid aan het vuren zijn, en laat ALLAN met het regiment optrekken, dan kunt gij beiden in twee liniën den berg oprukken en kan beurtelings de éene halt houden als de andere terugrijdt. Met de achterhoede zal ik de muitelingen in bedwang trachten te houden, door hun van tijd tot tijd het hoofd te bieden; maar er valt geen tijd te verspillen, want ik zie de geheele linie reeds in beweging, gereed om over het moeras te trekken.»

«Waar is BOTHWELL met zijne bende?» vroeg EVANDALE, verbaasd over de koelbloedigheid van den overste.

«Hij is dapper gesneuveld,» antwoordde CLAVERHOUSE. «De Koning heeft in hem een getrouw dienaar verloren, en de duivel er een gewonnen; maar wij moeten thans onze taak volbrengen, EVANDALE! en is een terugtocht voor ons iets ongewoons, ik hoop dat wij spoedig aan de beurt zullen zijn om vooruit te trekken!»

Vóor dat EVANDALE en ALLAN echter hunne terugtrekkende beweging konden volbrengen, waren de opstandelingen reeds in grooten getale over het moeras getrokken en greep CLAVERHOUSE, die eene uitgelezen bende om zich verzameld had, hen aan, toen zij nog in wanorde over den doorsneden grond liepen. Hierdoor werden eenigen gedood, anderen in het moeras teruggeworpen en werd de geheele linie zoozeer opgehouden, dat eindelijk EVANDALE en ALLAN met hunne moedelooze schaar de gelegenheid hadden om terug te trekken.

Met hernieuwde krachten drongen de opstandelingen evenwel voorwaarts en noodzaakten zij den overste zijne wijkende ruiterschaar te volgen. Nooit betoonde zich een aanvoerder den naam eens krijgsmans meer waardig, dan CLAVERHOUSE op dezen dag. Hoewel zijn gitzwart paard en zijne witte vederbos hem overal kenbaar maakten, was hij steeds de eerste bij den aanval, welken hij bij iedere gunstige gelegenheid hervatte, ten einde zoowel den voortgang des vijands te weren, als den terugtocht zijner ruiterij te dekken, en hoe velen ook op hem het geweer richtten, hij scheen tegen elk schot beveiligd te zijn, zoodat de bijgeloovige dweepers hem door den boozen geest beschermd waanden en getuigden dat, zooals hij daar te midden van het slaggewoel voortrende, de kogels op zijn lederen wambuis terugkaatsten, als de hagel op eene granietrots; er waren zelfs schutters, die dien dag een stuk geslagen zilveren munt in het geweer laadden, daar zij dachten dat de looden kogels geen vat meer hadden op dien vervolger der heilige kerk.

«Slaat hem neer met het zwaard!» riep men bij iederen hernieuwden aanval, «want kruit is tegen hem verspild; even goed zou men op den satan zelven kunnen schieten.»

In weerwil echter van dit geroep, was de vrees der opstandelingen zoo groot, dat zij voor CLAVERHOUSE als voor een bovennatuurlijk wezen weken en slechts weinigen het zwaard tegen hem durfden opheffen, zoodat hij, hoe

ook door zijne vijanden met steeds aangroeiende macht bestookt, nochtans gelegenheid had al vechtende terug te trekken. Zijne eigene krijgslieden evenwel begonnen hoe langer zoo meer terug te deinzen en de orde van een geregelden terugtocht te verliezen, terwijl de schrik schier algemeen werd, toen men de kruin van den berg was genaderd en een ieder zich haastte de voorste te zijn, om zich daarachter tegen de vijandelijke kogels beveiligd te zien. Niemand achtte het geraden zich noodeloos op te offeren door langer stand te houden, zoodat velen, hun paard de sporen gevende, de vlucht kozen, en de officieren in de rusteloosheid der overigen het voorteeken meenden te zien, dat allen weldra dit verleidelijk en heilloos voorbeeld volgen zouden.

Te midden van die verwarring, van het gekerm der gekwetsten, het vuren van den vijand, dat onophoudelijk was, terwijl vreugdekreten van de opstandelingen den val van iederen soldaat begroetten, en op het oogenblik dat hij vreezen moest door zijne wanhopende krijgslieden geheel verlaten te zullen worden, verloor echter CLAVERHOUSE in geenen deele zijne bedaardheid. Aan de ontbijttafel bij *Lady* MARGARETHA had EVANDALE hem zelfs niet kalmer en zijne houding niet ongedwongener gezien. Hij voegde zich bij den *Lord*, om hem eenige bevelen te geven, en tevens eenige ruiters ter versterking der achterhoede te ontbieden.

«Duurt die strijd nog vijf minuten,» zei de overste, «dan zullen die vluchtende schelmen aan u, den ouden majoor en aan mij alleen de eer overlaten om dit gevecht te eindigen; willen wij dus een schandelijke vlucht zoeken te voorkomen, dan moet ik een stap wagen om de vijandelijke schutters, die ons zoozeer op de hielen zitten, te verstrooien; doch kom mij daarbij niet te hulp, als ik onverhoopt mocht vallen, maar trek geregeld terug en deel aan den Koning en den Geheimen Raad mede, dat ik in de vervulling van mijn plicht den dood gevonden heb.»

Dit zeggende viel CLAVERHOUSE aan het hoofd van een twintigtal ruiters zoo hevig op den vijand aan, dat hij diens voorhoede een goed eind wegs deed terugdeinzen, en zich in het gewoel van den strijd op BURLEY werpende, bracht hij dezen een zoo geduchten slag op den helm toe, dat hij van het paard nedertuimelde.

Een ieder stond verbaasd, dat de zoo gespierde BURLEY door den sabelhouw eens mans werd neêrgeveld, die naar zijn uiterlijk voorkomen geenszins uitnemende krachten bezat, en het bijgeloof meende dan ook deze daad van moedige behendigheid aan bovennatuurlijke hulp te moeten toeschrijven.

Ondanks zijn val was BURLEY echter niet gewond, en spoedig hierop werd CLAVERHOUSE nu door den vijand geheel omsingeld, zoodat *Lord* EVANDALE, zijn bevelhebber in gevaar ziende, terwijl ALLAN met zijn troep terugtrok, ondanks CLAVERHOUSE'S verzoek de zijnen aanspoorde om ter hulp te snellen, waaraan evenwel door weinige dragonders werd gevolg gegeven, daar sommigen aarzelden en de meesten de vlucht namen. Slechts door een tiental dapperen ondersteund, kwam hij nog ter juister tijd om den overste te redden, daar zijn paard reeds door een zeisslag zwaar was gewond, en ook hij weldra hetzelfde lot zou hebben ondergaan, indien EVANDALE zijn tegenstander niet had neergeveld.

Toen de beide officieren zich hierop door den vijand hadden heengeslagen, wierpen zij een blik in het rond en zagen zij de afdeeling van ALLAN reeds over den berg heengetrokken, daar de majoor hen niet langer had kunnen staande houden, terwijl ook de bende van EVANDALE verstrooid was, en haar heil zocht in de vlucht.

«Wat moeten wij nu doen, Overste?» vroeg EVANDALE.

«Wij zijn de laatsten op het strijdveld,» antwoordde CLAVERHOUSE, «en in de vlucht ligt geen schande meer, als een krijgsman zoolang heeft gevochten als hij maar kan. Indien twintig man tegen duizend moesten strijden, zou HECTOR zelf zeggen: de drommel hale de achtersten! Redt u dus, krijgsmakkers!» riep hij tot het geringe getal zijner ruiters, dat hem nog getrouw gebleven was, «en hereenigt u waar gij kunt; — ook wij, EVANDALE, moeten de ruimte kiezen!»

Met deze woorden gaf hij zijn gewond paard de sporen, waarop het dier in galop voorwaarts snelde, alsof het zich bewust was, dat de redding des ruiters van zijn spoed afhing. De vlucht van den overste strekte allen, die nog eenigen tegenstand hadden blijven bieden, tot een teeken, dat zij het slagveld voor de zegevierende opstandelingen moesten ruimen.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK

Ei, zie! welk paard snelt ijlings in galop
Door 't krijgsvuur heen, en geeft den strijd maar op.

CAMPBELL.

Terwijl het hevig gevecht in de moerasgronden plaatsgreep, bleven MORTON, de weleerwaarde GABRIEL BAZUIN en CUDDIE met zijne moeder op de kruin van den berg, nabij den steenhoop of grafheuvel, waar CLAVERHOUSE krijgsraad gehouden had, en waar zij nu uitmuntende gelegenheid hadden den strijd te overzien, te meer daar de aandacht van den brigadier INGLIS met een viertal ruiters, die ter hunner bewaking gebleven waren, meer op de kansen van het gevecht dan op de gevangenen gevestigd was.

«Als het volk daar beneden standhoudt,» zeide CUDDIE, «kunnen wij nog uit de klem raken; maar veel vertrouwen heb ik er niet op, want zij weten niet met de wapens om te gaan.»

«Veel wordt daartoe niet vereischt,» antwoordde MORTON, «daar zij eene uitmuntende stelling hebben, en goed gewapend alsmede drie dubbel in getal zijn. Als zij dus nu niet voor hun vrijheid weten op te komen en te vechten, dan verdienen zij ze voor altoos te verliezen.»

«O, welk een grootsch gezicht!» riep de oude GRIET. «Mijn geest gloeit en mijne ingewanden zijn als schuimenden wijn! Zie heden, op dezen dag des oordeels en der verlossing, op uw uitverkoren volk neder, o Heer! Maar wat deert u, eerwaarde GABRIEL BAZUIN?» vervolgde zij, «wat deert u? vraag ik nogmaals, daar gij, die reiner waart dan de sneeuw, thans zwarter wordt dan de rook, terwijl uw schoonheid verdwenen en uw liefelijkheid verwelkt schijnt, nu het waarlijk tijd is om op te staan en te handelen en niets te ontzien, maar luidkeels te roepen en te strijden voor dit arme volk, dat zoowel met zijn eigen bloed als met dat zijner vijanden getuigenis geeft van zijn geloof.»

Die uitroep moest als een verwijt gelden tegen GABRIEL BAZUIN, die op den kansel luide donderen kon en zich overigens halsstarrig genoeg betoonde als de vijand ver af was, doch nu door het vuur en het geweld van den strijd, waarvan het dal daverde, zich zoo ontsteld gevoelde, — wat ook het geval had kunnen zijn met menig anderen dapperen man, die vechten noch vluchten kon, — dat hij niet zoo krachtig prediken kon, als de moedige GRIET verwacht had.

Hij behield intusschen tegenwoordigheid van geest genoeg om zijn roem als veelvermogend prediker niet roekeloos in de waagschaal te stellen. «Zwijg, vrouw!» zeide hij, «en stoor mij niet in mijne stille overpeinzingen en in den strijd dien ik heb te strijden; maar het schieten en vechten wordt inderdaad hoe langer zoo erger, zoodat de kogels ons hier zelfs zouden kunnen treffen; veiligheidshalve zal ik mij dus achter dit steengraf, als achter een bolwerk, verschuilen.»

«Welk een bange hals!» hernam CUDDIE, wien het geenszins aan die soort van moed ontbrak, die uit onverschilligheid voor het gevaar ontstaat. «Hij schijnt een lafaard; neen, dan stak er onder de muts van RUMBLEBERR iets anders; te deksel! die vocht en tierde als een draak; jammer maar, dat hij in 't eind de galg niet wist te foppen; maar hij ging toch zoo vroolijk en onverschrokken naar het schavot, als ik aan tafel — en nu heb ik ook honger. — Zij blijven daar beneden geducht aan het vechten,» vervolgde hij. «Het is een droevig gezicht, maar men kan er het oog niet van afhouden!»

Terwijl GABRIEL zich in zijn veilige schuilplaats verborgen hield, werden MORTON en CUDDIE zoowel door nieuwsgierigheid als belangstelling, en de oude GRIET door vurige dweepzucht aan de plek geboeid, van waar zij den loop des gevechts het best konden overzien, en ofschoon de uitslag nog moeielijk te voorspellen was, bleek toch uit de dikke rookwolken, die de strijdenden als in een nevel hulden en die van tijd tot tijd slechts door het knetterend geweervuur werden verlicht, dat de Presbyterianen zich dapper verdedigden, hoewel zij tegen geoefende krijgslieden te strijden hadden, die door even kundige als onversaagde bevelhebbers werden aangevoerd.

Eindelijk zag men losse paarden, zonder ruiters, voorbij rennen, die men aan het tuig voor die der lijfwacht herkende, en vervolgens kwamen er ook enkele dragonders aanloopen, die te voet hun heil in de vlucht zochten. Daar het getal dier vluchtelingen vermeerderde, scheen de uitslag niet meer twijfelachtig, vooral niet toen men weldra door den rook heen eene geheele bende naar de hoogte zag wijken, die door de officieren niet meer kon worden tegengehouden, en eindelijk ook de afdeeling van EVANDALE, die in verwarring terugtrok. De strijd scheen dus zegevierend geëindigd te zijn, en naar mate de gevangenen hierdoor hunne bevrijding zagen naderen, steeg hunne blijdschap ten top.

«Zij hebben ditmaal de soldaten op de vlucht gejaagd, al mocht het voor den eersten en laatsten keer zijn,» mompelde CUDDIE.

«Zij vluchten! zij vluchten!» riep GRIET verheugd uit. «O, die helsche dwingelanden! Nu rijden zij, zoo als zij nog nooit gereden hebben, die valsche Egyptenaars — die trotsche Assyriers — die Philistijnen — die Moabieten — die Edomieten — die Ismaëlieten! — Scherpe zwaarden heeft de Heer over hen gebracht, opdat zij tot aas zouden dienen voor de vogelen des hemels en voor de wilde dieren op het veld! Ziet, hoe de wolken zweven en het vuur achter hen flikkert, dat vóór de uitverkorenen de Verbonds uitgaat,

gelijk de wolkkolom en de vuurpilaar, die het volk van Israël uit Egypte voerde! Dit is voorwaar de dag van bevrijding voor de rechtvaardigen, waarop Gods toorn over hunne vervolgers en over de goddeloozen wordt uitgestort.»

«Moeder,» zei CUDDIE, «de hemel beware ons, als uw tong weder los komt! Verschuil u liever achter de steenen, zoo als de brave priester, want geloof mij, de kogels maken geen onderscheid en kunnen even goed eene psalmzingende oude vrouw treffen als een vloekenden dragonder.»

«Heb voor mij geen vrees, CUDDIE!» riep de oude vrouw, vreugdedronken over de zegepraal harer geloofsgenooten. «Neen, wees niet bevreesd; ik zal, even als DEBORA, op deze steenhoogte gaan staan, om mijn strafgezang te verheffen tegen de mannen van *Haroseth*.»

In hare geestdrift zou GRIET inderdaad dit voornemen ten uitvoer gebracht en, zoo als zij zich uitdrukte, tot teeken voor het volk gesteld hebben, zoo CUDDIE haar niet met meer kinderlijke teederheid dan eerbied, zooveel hem dit met gebonden armen mogelijk was, krachtig had teruggehouden.

«Te deksel, Jonker!» zeide hij, zoodra hij zijne moeder vastgehouden had; «hebt gij ooit iemand zien vechten zoo als die duivelsche CLAVERHOUSE! Driemaal was hij door den vijand omringd en driemaal heeft hij zich er doorheen geslagen. Ik denk intusschen,» vervolgde hij, «dat wij spoedig vrij zullen zijn, want ik zie dat INGLIS en zijn ruiters gedurig achter zich om kijken, alsof zij den weg achter zich veiliger achten dan dien vóor zich,» en hierin dwaalde CUDDIE niet, want toen de grootste zwerm der vluchtelingen niet ver van de plaats, waar de gevangenen stonden, voorbijtrok, vuurden ook INGLIS en de zijnen hunne karabijnen in 't wild op den aanrukkenden vijand af en kozen insgelijks het hazenpad, de gevangenen aan hun lot overlatende.

MORTON en GRIET, die de handen vrij hadden, verzuimden hierop geen oogenblik om CUDDIE en den prediker van hunne boeien te ontslaan; doch nauwelijks was dit verricht, of ook CLAVERHOUSE verscheen met de achterhoede aan den voet van den grafheuvel. De veldheer reed vooruit met bebloede kleeding en wapens, terwijl ook zijn hengst door het gestolde bloed als van kleur was veranderd en schier krachteloos verder wankelde. *Lord* EVANDALE, die zich nagenoeg in gelijken toestand bevond, sloot den trein, zijne krijgslieden nog bestendig aansporende om onversaagd hunne gelederen gesloten te houden, en daarop volgden de gekwetsten, van welke eenigen op den top van den berg nog uit den zadel zegen.

De oude GRIET barstte op dit gezicht nogmaals met dweepzieken ijver los; en zoo als zij daar, met ontbloot hoofd op den steenhoop stond, het grijze haar in den wind golvende, zou men haar voor eene oude Bacchante of eene Thessalonische tooveres in geestvervoering hebben kunnen aanzien. Zoodra zij ook den overste CLAVERHOUSE aan het hoofd zijner vluchtende bende zàg, riep zij uit: «Wacht nog wat, wacht even, gij, die heden morgen zoo gaarne in eene vergadering der vromen wildet zijn, zoo zelfs dat gij door alle heidevelden van Schotland wildet rijden om ze te zoeken! Wilt gij nu niet blijven, nu gij er eene gevonden hebt? Verlangt gij geen woord meer te hooren en wilt gij niet op de middagpreek blijven wachten? Wee u!» vervolgde zij op plotseling veranderden toon, «moge het bloed van het dier verstijven op welks snelheid gij vertrouwt! Pak u weg, bloedhond! gij, die zoo velen het leven hebt geroofd en die nu het uwe in eene snelle vlucht zoekt te redden! Pak u weg, monster! Loop heen, godslasterende Simeï! Bloeddorstige Doëg! Het zwaard is reeds uitgetrokken, dat u weldra treffen zal!»

Zooals men zich licht voorstellen kan, had CLAVERHOUSE iets anders te doen dan naar hare scheldwoorden te luisteren. In allerijl snelde hij van de hoogte af, om zijne benden uit het vuur te brengen en zoo veel mogelijk te hereenigen. Bij den terugtocht der achterhoede over den berg, werd echter het paard van *Lord* EVANDALE door een kogel getroffen, waardoor het dier terstond viel en twee ruiters, aan het hoofd der opstandelingen, spoedig opdaagden om den gevallen officier te dooden, daar men tot nu toe van weerskanten nog geen leven gespaard had.

Zoowel aangespoord door natuurlijke edelmoedigheid als om eene schuld te vereffenen, die EVANDALE hem dien morgen opgelegd en die hem zoo grievend was geweest, vloog MORTON te zijner redding op het oogenblik, dat één der twee ruiters, ziende dat de gekwetste *Lord* zich moeielijk na zijn val kon oprichten, in verblinde woede uitriep: «Slaat den roodrok, den trawant der dwingelandij, dood!»

MORTON kon nauwelijks den sabelhouw weren, welken de aanvaller, in wien HENDRIK BURLEY zelven herkende, tegen EVANDALE voerde. «Ontzie hem om mijnentwil!» riep hij; en bespeurende, dat hij door BURLEY niet werd herkend, riep hij nogmaals luidkeels: «Ontzie hem om der wille van HENDRIK MORTON, die onlangs u eene veilige schuilplaats verleende.»

«HENDRIK MORTON?» vroeg BURLEY, zijn bebloed voorhoofd met de nog meer bebloede hand afwisschende. «Heb ik u niet gezegd,» vervolgde hij, den jongeling scherp aanziende, «dat de zoon van SILAS MORTON uit het land der knechtschap komen en niet lang meer wonen zou onder de tenten van CHAM? Gij zijt een vrijheidszoon, die uit het vuur is gered, maar die gelaarsde apostel der bisschoppen zal den dood sterven! Van waar de zon oprijst tot daar waar zij ter kimme daalt, moeten wij die onverlaten verpletteren! Volgens Gods gebod zullen wij hen, gelijk de Amalekieten, geheel verslaan en vernielen, met al hun have en goed, en niets verschoonen, man noch vrouw, kind noch zuigeling. Houd mij dus niet tegen,» ging hij voort, terwijl hij nogmaals EVANDALE het zwaard in de borst wilde stooten, «want dit werk mag niet ten halve volbracht worden.»

«Gij zult, gij moogt den weerlooze niet dooden!» hernam MORTON, zich voor EVANDALE plaatsende om iederen slag, die tegen hem gevoerd werd, op te vangen. «Aan hem heb ik heden morgen mijn leven te danken, dat men alleen daarom eischte, omdat ik u eene schuilplaats had verleend. Zijn bloed te vergieten, nu hij geen weerstand meer kan bieden, ware dus eene wreedheid, afschuwelijk voor God en de menschen, en snoode ondank jegens hem en mij!»

BURLEY zweeg een oogenblik. «Gij zijt nog in den voorhof der heidenen,» zeide hij daarop, «en ik betreur uwe verblinding en menschelijke zwakheid. Krachtig voedsel deugt niet voor jonge kinderen, evenmin als zij zich geroepen schijnen te achten door het machtige gebod, dat mij het zwaard in handen gegeven heeft. Hunne harten wonen nog in hutten van klei en hunne voetstappen verwarren zich in het net van menschelijk mededoogen op het gezicht eens stervenden, terwijl zij zich met het kleed der gerechtigheid trachten te omhangen, dat echter naar niets dan vuile vodden zweemt. Het is intusschen wellicht beter eene ziel voor de waarheid te winnen, dan die in den afgrond te storten, en ik wil dus, met goedkeuring van den raad van Gods leger, dat heden door Zijne Almachtige bescherming zoozeer gezegend is geworden, het leven van dien jongeling sparen. Gij zijt nog ongewapend, MORTON!» vervolgde hij. «Blijf hier op mijne terugkomst wachten, want ik moet de

vijanden, die Amalekieten, nog nazetten en vernielen, tot zij geheel verdelgd zullen zijn van het aangezicht der aarde, ja, van *Hevila* tot *Sur*.»

Dit zeggende gaf hij zijn paard de sporen, en zette de vluchtenden na.

«Zie ten spoedigste een paard te vinden, CUDDIE!» riep MORTON haastig, «want ik wil het leven van *Lord* EVANDALE bij die halsstarige menschen niet langer in de waagschaal stellen. Gij zijt gewond, *Mylord*? Zoudt gij in staat zijn weg te rijden?» vroeg hij hierop aan EVANDALE, die, door zijn val duizelig geworden, nog niet geheel bijgekomen was.

«Ik geloof het wel,» antwoordde EVANDALE. «Maar, hoe! ben ik inderdaad aan u het behoud mijns levens verschuldigd?»

«Al had de menschelijkheid mij dit niet ten plicht gesteld,» hernam MORTON, «dan voldeed ik hiermede aan een heilige schuld van dankbaarheid.»

CUDDIE kwam op dit oogenblik met een paard terug. «Stijg op!» riep de goedhartige knecht, «om 's hemels wil, stijg op, en spoed u als een vogel weg, want zij vermoorden alle gekwetsten en gevangenen.»

Lord EVANDALE steeg ijlings te paard, terwijl CUDDIE hem dienstvaardig den stijgbeugel hield. «Doe dit niet, vriend!» zeide EVANDALE, «uwe vriendelijkheid zou u het leven kunnen kosten. Mijnheer MORTON,» vervolgde hij, zich tot HENDRIK keerende, «onze schuld is nu meer dan vereffend. Nooit, dit verzeker ik u, zal ik uwe edelmoedigheid vergeten. Vaarwel!»

Met deze woorden keerde hij zijn paard om en sloeg in den ren den weg in, waarop hij dacht het minste gevaar te loopen van vervolgd te worden, en nauwelijks was hij weggereden, of een bende opstandelingen kwam opdagen, die zich op MORTON en CUDDIE wilden wreken, omdat zij een Philistijn, zoo als zij *Lord* EVANDALE noemden, in het ontvluchten behulpzaam waren geweest.

«Wat moesten wij toch doen?» verontschuldigde zich CUDDIE. «Wij konden toch kwalijk een man ophouden, die twee pistolen en een sabel bij zich had; gij hadt zelve wat meer bij de hand moeten wezen, in plaats van ons zoo uit te schelden!»

Die uitvlucht zou hun echter weinig hebben gebaat, indien niet GABRIEL BAZUIN, die bij de meesten zijner geloofsgenooten veel invloed had en weder moed begon te scheppen, als ook de oude GRIET, die even goed als de dominé de rechte snaar bij hen wist aan te roeren, niet krachtdadig ter hunner hulp waren opgekomen.

«Raak hem niet aan!» riep GABRIEL met een zware basstem, «want deze is de zoon van den beroemden SILAS MORTON, door wien de Heer groote dingen in dit land heeft gewrocht, toen de bisschoppelijke kerk afgeschaft en het woord zoo vrij verkondigd werd, dat men ernstig aan eene hernieuwing des verbonds begon te denken. In die dagen der overwinning, zoo rijk en krachtig aan overtuiging en bekeering van zondaren, aan gemeenschap der heiligen en aan een overvloedig tieren der kruiden uit den hof van *Eden*, was hij een ijverige held en een stoute kampvechter voor het geloof.»

«En dit is mijn zoon CUDDIE,» hernam GRIET op hare beurt, «de zoon van JACOBUS HEADRIGG, een goed en braaf man, en van mij, MARGARETHA MIDDLAMAS, eene zondige belijdster der reine leer en des verbonds. Weet gij niet dat er geschreven staat, dat de stam van het geslacht der Kahathieten niet van de Levieten mag worden afgescheurd? Houdt u dus hier niet op om met eerlijke lieden te krakeelen, maar gebruikt de overwinning, waarmede de hemel u gezegend heeft.»

Ter nauwernood was deze eerste bende voorbij, of er daagde weder een

tweede op, bij welke zij zich gelijkerwijs moesten verdedigen. Maar GABRIEL, die na het ophouden van het geweervuur vrij wat moediger was geworden, deed telkens zijne voorspraak gelden en durfde eindelijk zelfs beweren geen gering aandeel aan de overwinning te hebben, daar hij, dit konden zijne begeleiders getuigen, even als MOZES, op den berg om de zege van *Israël* op *Amalek* gebeden had. Tot roem zijner begeleiders wilde hij er wel niet bij verzwijgen dat, toen het hem alleen te moeielijk werd, ook zij, even als AÄRON en HUZ bij den profeet, zijne handen hadden ondersteund, en niet onwaarschijnlijk is het, dat hij deze medewerking aan zijne lotgenooten toekende, opdat zij niet in verzoeking zouden komen zijne vreesachtigheid in zijn veilige schuilplaats aan den dag te brengen

Dit krachtig getuigenis ten gunste der verloste gevangenen verspreidde zich snel en met veel overdrijving door de zegevierende gelederen, zoodat het spoedig heette, dat er eene versterking van honderd goed gewapende mannen in aantocht was, waarbij de jonge MORTON, de zoon des dapperen krijgsmans van het verbond, benevens den voortreffelijken GABRIEL BAZUIN en eene vrome Christenvrouw zich bevonden, welke laatste men voor even bekwaam hield als den geestelijke in het verkondigen der ware leer.

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

> Toen de kansel een geestlijke trommel geleek,
> En 't alarm werd geslagen door de middagpreek.
>
> HUDRIBAS.

Eindelijk keerde de ruiterij der opstandelingen van de vervolging terug, vermoeid door de buitengewone inspanning, terwijl het voetvolk, uitgeput door den langdurigen strijd en door gebrek aan levensmiddelen, zich op den gewonnen grond legerde. De behaalde overwinning scheen intusschen voor allen eene hartversterking, die hen meer nog dan spijs voedde, en inderdaad was de zege schitterender dan zij hadden mogen hopen, daar zij, zonder groot verlies van hunne zijde, eene schare uitmuntende krijgslieden, door den bekwaamsten veldheer van Schotland aangevoerd, en wiens naam alleen reeds deed huiveren, geheel uit het veld hadden geslagen.

Dit geluk scheen hen met verbazing en verrassing te vervullen. Eer uit wanhoop dan met eenig uitzicht op een gunstigen uitslag toch hadden zij, op een hunner godsdienstige bijeenkomsten door den vijand bedreigd, de wapens opgevat en zich geschaard onder aanvoerders die, zonder juist op andere hoedanigheden te letten, zich voornamelijk door ijver en moed onderscheidden. Geen wonder dus, dat het geheele leger thans onder zulke omstandigheden in de grootste wanorde verkeerde, en dat iedereen zich berechtigd achtte om raad te geven wat men nu doen moest.

De meest zonderlinge en buitensporige voorstellen werden gedaan en door velen goedgekeurd. De een wilde tegen *Glasgow*, een ander tegen *Hamilton* en weer anderen tegen *Edinburg* en *Londen* oprukken. Eenigen sloegen voor afgezanten naar Londen te zenden, om den Koning te overtuigen dat hij zich op een dwaalweg bevond en om hem te bekeeren, terwijl nog anderen, minder liefderijk, een nieuwen troonopvolger kiezen, of Schotland tot een gemeenebest verklaren wilden. Het doel der verstandigste en meest gematigde partij was echter een vrij volksparlement en eene vrije kerkvergadering in Schotland te stellen. Intusschen schreeuwden de krijgslieden om brood, en terwijl een ieder nu met honger en andere bezwaren te kampen had, nam niemand de vereischte maatregelen om voor levensmiddelen te zorgen. Kortom, in het oogenblik der overwinning scheen het leger der geloofsgenooten als een zandhoop ineen te zullen zakken, daar het geheel aan eendracht en samenwerking ontbrak.

In dien droevigen toestand vond BURLEY zijn kampgenooten, toen hij eindelijk ook van de vervolging terugkeerde. Met het helder doorzicht van den man, die gewoon is tegen bezwaren te kampen, stelde hij voor, dat een honderdtal van de minst vermoeide krijgslieden voor den dienst van het oogenblik bestemd zouden worden, en dat zij, die tot nu toe als aanvoerders hadden gehandeld, hunne macht zouden blijven uitoefenen, tot dat de officieren behoorlijk benoemd zouden zijn. GABRIEL BAZUIN kreeg inmiddels in last om door eene gepaste redevoering den invloed van de door God verleende zege te verhoogen. Niet ten onrechte dacht BURLEY hiermede den grooten hoop bezig te kunnen houden, terwijl hij intusschen gelegenheid had met de overige gezaghebbers krijgsraad te beleggen, zonder door de tegenstrijdige denkbeelden of door het verstandeloos geschreeuw der menigte te worden gestoord.

GABRIEL beantwoordde ruimschoots aan BURLEY's verwachting. Twee volle uren preèkte hij als in één adem voort, en moeielijk zou een ander redenaar onder zoodanige omstandigheden de opmerkzaamheid zijner hoorders hebben kunnen boeien; doch hij bezat in hooge mate die soort van ruwe en gemeenzame welsprekendheid, velen predikers van dien tijd eigen, die, aanstootelijk voor menschen van beschaving, voor de daar aanwezigen een baksel was van het echte zuurdeeg. Zijn tekst ontleende hij aan het negen en veertigste kapittel van JESAJA: «De gevangenen des machtigen zullen hem ontnomen worden en de vang des tirans zal ontkomen; want met uwe twisters zal Ik twisten, en uwe kinderen zal Ik verlossen, en Ik zal uwe verdrukkers spijzen met hun eigen vleesch, en van hun eigen bloed zullen zij dronken worden, als van zoeten wijn; en alle vleesch zal gewaar worden dat Ik, de Heere, uw Heiland ben en uw Verlosser, de Machtige Jakobs.»

De preek, die hij over dit onderwerp hield, was in vijftien afdeelingen verdeeld, elk met zeven toepassingen: twee om te troosten; twee om te bedreigen; twee om de oorzaken van den afval en van den goddelijken toorn te verklaren, en één om de beloofde en verwachte verlossing te verkondigen. Het eerste gedeelte van zijn tekst bracht hij met zijne eigene verlossing en die zijner vrienden in verband, waarbij hij loffelijk van den jongen MORTON gewaagde, omtrent wien hij, als voorvechter van het verbond, groote dingen voorspelde, en in het tweede gedeelte sprak hij over de straf, die hunnen vervolgers thans te wachten stond. Slechts enkele volzinnen zijner redevoering, overigens kluchtig en beneden het middelmatige te noemen, waren verheven en krachtig. Nu eens bezigde hij een gemeenzamen spreektrant; dan weder tierde hij en werd hij luidruchtig; soms verdedigde hij met veel vuur het recht van ieder mensch om God naar zijne inzichten te dienen, en

onmiddelijk hierop weet hij de jammeren van het volk aan de regeerders, die niet alleen in gebreke gebleven waren de Presbyteriaansche leer als den algemeenen godsdienst in te voeren, maar die tevens allerlei gezindten: bisschoppelijken, ketters, independenten, socinianen en kwakers, hadden geduld. Volgens zijne voorstelling moesten al deze sekten uit het land worden gebannen, wilde het heiligdom weder in onverbleekten luister schitteren. Hij ging vervolgens tot den strijd over, dien iedereen verplicht was tegen KAREL II te voeren, die, in plaats van een vader te wezen voor de kerk, slechts een vader was geworden van vele onechte kinderen, en hij wijdde uit over het leven van dien vroolijken koning, dien hij met de gruwelnamen van JEROBEAM, OMRI, AHAS, SCHALLEEIM, PEKA en andere slechte vorsten uit het Oude Testament vereerde, terwijl hij met de toepassing van JESAIA (kapittel XXX) eindigde: «want Tofeth (de kuil) is van gisteren bereid; ja, hij is ook voor den koning bereid. Hij heeft hem diep en wijd gemaakt, het vuur en hout van zijnen brandstapel is te veel: de adem des Heeren zal hem aansteken als eenen zwavelstroom.»

Toen de weleerwaarde BAZUIN zijne preek geëndigd had en van den steenklomp, die hem tot kansel had gediend, was afgestegen, werd zijne plaats door een geheel ander redenaar vervangen. In stede van den reeds bejaarden eenigszins lijvigen prediker, wiens vierkant aangezicht en weinig sprekende gelaatstrekken schenen aan te duiden, dat bij hem het lichamelijke verre boven het geestelijke ging, trad een jongeling op, uit wiens gansche voorkomen duidelijk kon worden opgemaakt dat eene langdurige gevangenschap, gebrek aan voedsel en allerlei andere ontberingen eener zwervende levenswijze zijne zwakke gezondheid geheel hadden ondermijnd. Ofschoon GABRIEL MACBRIAR nauwelijks twintig jaren telde, had hij reeds tweemaal geruimen tijd in de gevangenis doorgebracht en vele kwellingen verduurd, wat hem grooten invloed onder zijne geloofsgenooten verschaft had.

Met de vreugde der overwinning schitterende in het zwakke oog, terwijl een vluchtig en koortsachtig rood zijn bleek maar treffend gelaat kleurde, wierp hij de zwakke blikken op het slagveld en de menigte, en met saamgevouwen handen sloeg hij daarop het oog hemelwaarts, als wilde hij, vóordat hij het volk toesprak, zijn hart in eene dankbare ontboezeming voor God uitstorten. Hierop nam hij het woord en scheen zijne zwakke stem aanvankelijk nauwelijks in staat om zijne gedachten te uiten, maar de diepe stilte die heerschte, daar alle opstandelingen, gelijk de Israëlieten, het hemelsch Manna wilden opzamelen en schier iedereen vreesde het geringste woord te zullen missen, bracht eene gunstige uitwerking bij den spreker te weeg, zoodat zijne woorden van lieverlede duidelijker werden, zijne gebaren meer ernst en kracht verkregen en de bezielende geestdrift over zijne lichamelijke zwakte zegevierde.

Mocht nu zijn natuurlijke welsprekendheid wel niet geheel zijn vrij te pleiten van de platheid in den vorm zijner sekte eigen, zoo werd hij nochtans door een fijner gevoel tegen de ruwe en soms bespottelijke dwaalbegrippen zijner tijdgenooten beschermd, en bracht de bijbelspraak, die in hun mond vaak door valsche toepassingen verontheiligd werd, bij MACBRIAR eene gansch andere, grootsche en treffende uitwerking te weeg, niet ongelijk aan die der zonnestralen, vallende door de afbeeldingen der heiligen en martelaren op de geschilderde ramen eener *Gothische* kerk.

Met de sterkste kleuren schilderde hij de rampen der Schotsche kerk, haar vergelijkende met HAGAR, die het wegkwijnende leven haar zoons in de

dorre zandwoestijn bewaakte,— met JUDA, die, onder den palmboom gezeten, de vernieling van den tempel beweende, — met RACHEL, die, weeklagende over het verlies harer kinderen, elk vertroostend woord versmaadde.

Met verheffing van stem en stijl richtte hij zich vervolgens tot de krijgslieden, wier wapenen nog van het bloed des vijands dampten. Hij vermaande hen zich de groote dingen te herinneren, die de Heer voor hen gedaan had, en om vol te houden op den weg, hun door de overwinning gebaand.

«Uwe kleederen en wapenen zijn geverwd,» zeide hij, «doch niet met het sap der wijnpers; uw zwaard is met bloed gekleurd, doch niet met het bloed van lammeren en geiten; en de heidegrond der wildernis, waarop ge uwe voeten laat rusten, is met bloed gemest, doch niet met het bloed der stieren; de Heere heeft een offer te *Bozrah* en een groot bloedblad in het land van *Idumea* aangericht. Het waren nu wel niet de eerstelingen der kudden, ten brandoffer bestemd, door wier lichamen thans de akkers van den landman worden gemest, en het is niet de reuk van myrrhe, van wierook, of van liefelijke kruiden, die in uwen neus opstijgt; neen, die bloedige rompen zijn de lijken van mannen, die boog en speer voerden, die wreed en meedoogenloos waren, die op moord uitgingen en wier stem brulde gelijk de zee; — het zijn de lijken der geweldenaars, die ten dage der verlossing tegen JAKOB opkwamen, terwijl de wierook, die ten hemel stijgt, de rook is van het verterend vuur, dat hen vernielde. Gij ziet nu wel in die dorre heuvelen, die u omringen, geen heiligdom met cederhout bevloerd en met zilver versierd;— gij zijt ook geen priesters des altaars, met reukvaten en fakkels voorzien, maar gij draagt in uwe hand het zwaard en den boog, de wapenen des doods, en toch zeg ik u in waarheid, dat er geen beter offer geplengd werd, zelfs niet in de dagen toen de oude tempel nog in volle glorie prijkte, dan hetgeen heden door u is gebracht, toen geweldenaars en dwingelanden door u werden neèrgeveld, en deze rots tot uw altaar, de open lucht tot uw heiligdom en uw zwaard tot een offermes is gebruikt.

«Laat nu echter den ploeg niet in de voren steken,» vervolgde hij; «treedt niet terug op het pad, door u ingeslagen, maar handelt gelijk de beroemde helden der oudheid, die door God werden uitverkoren ter verheerlijking Zijns naams en tot verlossing van Zijn verdrukt volk! Staat niet stil op de baan der overwinning, opdat het einde het begin niet onteere. Laten wij derhalve in het land een standaard oprichten, de trompet op de bergen blazen, dat de herder zijne kudde verlate, en de zaaier den akker; versterkt de wachten, scherpt de pijlen, bereidt de schilden, benoemt de aanvoerders van duizendtallen, van honderdtallen en van tientallen. Laat het voetvolk als de wind aankomen stormen en de ruiters als de bruisende golven; want de paden der dwingelanden zijn afgesneden, en hunne krijgslieden zijn op de vlucht. De Hemel is met u geweest en heeft den boog van den sterke verbroken. Men zorge dan nu ook ieders hart aan dat van den dapperen MACCABEUS, ieders hand aan die van den sterken SIMSON en ieders zwaard aan dat van GIDEON, dat niet rustte van den strijd, te doen gelijken. Want, ziet! de banier der hervorming wappert in hare eerste liefelijkheid op de bergen, terwijl de poorten der hel haar niet zullen overweldigen.

«Wel hem, die in deze dagen zijn huis verruilt voor een helm, zijn kleed verkoopt voor een zwaard, en tot aan de vervulling der belofte zijn lot deelt met de kinderen des verbonds; doch wee dengenen, die zich met wereldsgezinde bedoelingen, of uit baatzucht van het groote werk terugtrekt: de vloek kome over hem, ja, de bittere vloek van MEROS, daar hij niet opkwam om

de zaak des Heeren tegen de machtigen der aarde te helpen verdedigen. Welaan dan, moedig de handen aan het werk geslagen! Het bloed der martelaren, dat nog op de strafplaats rookt, schreeuwt om wraak — het gebeente der heiligen, dat op 's Heeren weg verbleekt, eischt vergelding — het gekerm der onschuldige gevangenen, die op de woeste eilanden, of in den kerker des dwingelands zuchten, roept om verlossing — en zoo vele gebeden van vervolgde Christenen, die zich zonder voedsel en zonder kleeding in holen en spelonken voor het zwaard hunner vervolgers schuilhouden, daar zij God liever dienen dan de menschen, stijgen voor u op. Zij bidden, waken en smeeken voor u aan de poorten des Hemels. Ja, de hemel zelf strijdt voor u, gelijk de sterren voor SISSERA. Wie dus onsterfelijken roem in deze, en eeuwig heil in de toekomstige wereld wil behalen, hij trede in den dienst des Heeren en neme het handgeld zijner dienaren aan! Dit zal voor hem en zijn huis tot in het negende gelid ten zegen zijn, en hun het heil der belofte brengen in eeuwigheid en altoos! Amen.»

De welsprekendheid des redenaars werd door uitbundige toejuiching beloond. Luisterende naar eene leer, die hen boven aardsche rampen en behoeften verhief en die hunne zaak met den hemel vereenzelvigde, vergaten de gekwetsten hun lijden, en de zwakken, zoowel als de hongerigen, hunne uitputting en ontbering, zoodat velen zich om den redenaar, — toen hij van den rotsklomp neersteeg, — heendrongen en hem met bebloede hand de gelofte deden, dat zij zich als echte krijgslieden des Heeren zouden gedragen.

Door geestvervoering en door de inspanning zijner voordracht uitgeput, kon de redenaar slechts met moeite en in afgebroken volzinnen antwoorden: «God zegene u, mijne broeders! — Het is Zijne zaak! — Weest dapper en staat als één man pal — bedenkt, dat het ergste wat ons bejegenen kan, slechts een kortstondige, bloedige vaart ten hemel is!»

Gedurende de geestelijke oefening waren ook BALFOUR en de overige aanvoerders niet werkeloos gebleven. Zij hadden wachtvuren ontstoken, schildwachten uitgezet en de noodige schikkingen beraamd om de levensmiddelen, die men in allerijl uit de naburige dorpen en pachthoeven had gehaald, aan de krijgslieden uit te reiken, zoodat de noodzakelijkste behoeften waren bevredigd en men aan de toekomst kon gaan denken. Nu waren eenigen benden, die men uitgezonden had om alom de behaalde zege te verkondigen, en om, hetzij door gunst, hetzij door list of geweld, datgene te verkrijgen wat men oogenblikkelijk het meest noodig had, boven verwachting geslaagd, daar zij in een der dorpen een kleinen voorraad van levensmiddelen, paardenvoeder en krijgsbehoeften hadden weggeroofd, dat voor 's Konings krijgsvolk was bestemd, en deze buit kwam niet slechts juist ter goeder ure, maar baarde tevens gelukkige verwachtingen voor de toekomst, daar zij, die door ontbering en gebrek in hun ijver hadden beginnen te wankelen, nu eenparig besloten onder de wapenen te blijven en zich zelven en hun zaak aan de kansen van den oorlog toe te vertrouwen.

Hoe men dan ook trouwens over de buitensporige of kleingeestige dweepzucht van vele hunner leerstellingen moge denken, zoo behoort toch de moed te worden bewonderd van honderden landlieden, die zonder bevelhebbers, zonder geld, zonder krijgs- en levensmiddelen, zonder eenig bepaald plan en schier zonder wapenen, enkel door inwendige kracht en door afschuw tegen de verdrukking hunner beheerschers gedreven, in openlijk verzet durfden komen tegen het staatsbestuur, dat over eene geregelde krijgsmacht en over de strijdkrachten van drie koninkrijken te gebieden had.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

Welaan, getuig het! een oud man kan ook iets doen.
HENRI IV, 2.

Keeren wij thans naar het kasteel van *Tillietudlem* terug, waar na het vertrek der lijfwacht niets dan stille en angstvallige bezorgdheid had geheerscht. EDITH, wel verre van door *Lord* EVANDALE'S betuigingen te zijn gerustgesteld, hoe goed zij ook zijn edelmoedig en waarheidlievend karakter kende, begreep, dat hij in het voorwerp harer voorspraak een begunstigd mededinnaar moest hebben gezien en dat het te veel van een menschelijk hart was gevergd, als zij verlangde dat hij den mededinger zou beschermen tegen de gevaren, die hem onmiskenbaar bedreigden. Zoo door velerlei bekommernissen gepijnigd, schonk zij ter nauwernood eenige aandacht aan de vertroosting, die JENNY DENNISON, als een bekwaam legerhoofd, dat met de verschillende afdeelingen zijne krijgsmacht in geregelde slagorde voortrukt, had verzonnen. Vooreerst, zeide het meisje, niet te gelooven, dat den jongen MORTON eenig leed geschieden zou, maar mocht er al eenig ongeluk gebeuren, dan bleef immers *Lord* EVANDALE een geenszins verwerpelijke opvolgende bruidegom; ten andere was het niet onwaarschijnlijk dat het tot een gevecht zou komen, waarin *Lord* EVANDALE sneuvelen kon, en dan bleef de eerstgenoemde minnaar zijne rechten behouden; en eindelijk was het zeer wel mogelijk, dat de opstandelingen de overhand kregen en dat zij zich daardoor den weg naar *Tillietudlem* zouden banen, waardoor MORTON en CUDDIE de gelegenheid zouden hebben de geliefden huns harten met geweld te kunnen ontvoeren.

«Ik heb u nog vergeten te zeggen Freule,» zeide JENNY, terwijl zij den zakdoek voor de oogen hield, «dat de arme CUDDIE, even als de jonge MORTON, in de hand der Philistijnen is. Hij werd heden morgen als een gevangene op het kasteel gebracht, en ik moest TOM HALLIDAY een goed woord geven, om mij niet te beletten met den armen hals te spreken; maar CUDDIE was daarvoor niet zoo dankbaar als ik had gewenscht. Doch ik zal mijne oogen niet meer over hem rood weenen,» vervolgde zij op veranderden toon, haar zakdoek ijlings bergende, «want al worden ook de helft der jongens opgehangen, er zullen er toch altoos meer dan genoeg overblijven.»

De overige bewoners van het kasteel waren niet minder bekommerd en ontmoedigd. *Lady* MARGARETHA begreep dat CLAVERHOUSE, door bevel te geven dat iemand op haar drempel de doodstraf zou ondergaan en door hare voorspraak te versmaden, niet slechts den aan haren rang verschuldigden eerbied gekrenkt, maar tevens op hare rechten als burgvoogdes inbreuk had gemaakt.

«De Overste had zich moeten herinneren, broeder!» zeide zij tot den majoor, «dat de baronie van *Tillietudlem* het recht van lijfstraffelijke rechtspleging bezit, zoodat het jonge mensch eerst voor onzen baljuw had moeten verschijnen en op ons gezag gevonnisd had moeten worden, aleer hij op mijn

burg mocht worden terechtgesteld, iets dat in elk geval voor ons vrouwen veel te aandoenlijk is, dan dat het lichtzinnig mocht toegestaan worden.»

«Krijgsrecht gaat boven alle andere wetten, zuster!» antwoordde de majoor. «Maar intusschen moet ik toch ook bekennen, dat de overste CLAVERHOUSE u wat meer eerbied had behooren te bewijzen, en tevens heeft het mij gehinderd dat hij den jongen EVANDALE, — misschien om zijn rang en invloed bij den Geheimen Raad — een verzoek toestond, dat een oud dienaar des Konings werd geweigerd. Het strekt mij daarbij echter tot vertroosting, dat het leven van den jongen MORTON thans niet meer in gevaar is.»

«Ik wensch heden uw gast te blijven, zuster!» vervolgde de majoor, nadat hij grimmig een oud soldatenlied geneuried had, «want ik ben nieuwsgierig hoe die zaak te *Loudon-hill* zal afloopen, en kan mij niet voorstellen hoe de boeren het met de ruiterij zullen kunnen opnemen. In vroeger tijd zou ik waarlijk zoo lang niet op tijdingen van eenig gevecht in de buurt werkeloos hebben zitten wachten; maar het oude liedje zegt:

«Verroest de tijd de blankste kling
En doet hij zelfs den sterken boog vaak breken;
Nooit was er ook een sterveling,
Wiens krachten niet door jarental bezweken.»

«Het verheugt mij, broeder, dat gij bij ons blijft,» zeide *Lady* MARGARETHA, «maar ik zal van mijne oude rechten gebruik moeten maken en de huishouding gaan regelen, die door het ontbijt onzer gasten een weinig in wanorde is geraakt. Het is zeker onbeleefd u alleen te laten —»

«Geene plichtplegingen, zuster! Ik houd er even weinig van als van een kreupel paard. Gij zoudt ook met hart en ziel in de keuken en onder de taarten en pastijen zijn, al bleeft gij bij mij; maar waar is EDITH?»

«Op hare kamer,» antwoordde *Lady* MARGARETHA. «Zij is ongesteld voor een oogenblik naar bed gegaan en moet, zoodra zij opstaat, wat droppels innemen.»

«Allemaal gekheid! Het is niets dan angst voor de soldaten,» hernam de majoor: «'t Is nog voor haar iets ongewoons te zien, dat men een harer bekenden wegvoert om doodgeschoten te worden, terwijl de ander tot een dienst geroepen wordt, waarvan hij misschien niet weder terugkeeren zal. Zij zou weldra aan dergelijke tooneelen gewend raken, als er weder een burgeroorlog uitbrak.»

«Dat moge God verhoeden!» riep *Lady* MARGARETHA.

«Ja, wel moge God het verhoeden!» herhaalde majoor. «Gedurende uwe afwezigheid zal ik met HARRISON een partijtje triktak spelen,» vervolgde hij.

«HARRISON is uitgereden, Majoor!» zeide GUDYILL, «om te zien of hij ook iets aangaande het gevecht kan vernemen.»

«Dat drommelsche gevecht!» riep de oude krijgsman; «alles is even zeer in rep en roer, alsof er nooit iets van dien aard in Schotland gebeurd ware, en gij herinnert u toch zeker nog wel, JOHN, dat er een plaats was die *Kilsythe* heette?»

«Ja Majoor! en *Tippermuir*,» hernam GUDYILL, «toen ik vleugelman was bij wijlen onzen baron.»

«En *Alford*, JOHN, waar ik het bevel had over de ruiterij, en ook *Inverlochy*, toen ik adjudant van den grooten markgraaf was, en *Auld-Earne* en de Brug van *Dee*.

«En *Philiphaugh*, 1) Majoor!» vervolgde JOHN.

«Hm! daarover zullen we liefst zwijgen!»

Zoodra echter de oude majoor BELLENDEN de veldtochten van MONTROSE weder tot het onderwerp zijner gesprekken had gekozen, voerde hij met den ouden GUDYILL zoo dapper den oorlog, dat beiden tamelijk wel hun ouden vijand, de verveling, die grijze krijgslieden veelal kwelt als zij hun woelig leven met de stille rust hebben verwisseld, uit het veld wisten te slaan.

Men heeft dikwerf opgemerkt dat het geen ongewoon verschijnsel is, dat het gerucht eener belangrijke gebeurtenis zich met eene schier ongeloofelijke snelheid verbreidt, en dat de eerste mare, in hoofdzaak waar, doch in de bijzonderheden overdreven, de meer zekere berichten vooruitsnelt, alsof de vogels er meê door de lucht waren gevlogen. Ook HARRISON vernam al zeer spoedig op zijn weg dergelijke tijdingen omtrent den afloop van het gevecht, en haastte zich in groote ontsteltenis naar het kasteel terug te keeren, waar hij terstond den majoor zocht, die juist in een belangrijk gesprek over de belegering van *Dundee* gewikkeld was.

«Majoor!» riep HARRISON, hem in de rede vallende, «de hemel geve dat wij niet binnen een paar dagen eene belegering van *Tillietudlem* te wachten hebben.»

«Hoe, HARRISON! wat wilt gij hiermede zeggen?» vroeg de verbaasde krijgsman.

«Ja, Majoor! het schijnt ongeloofelijk, maar het gerucht loopt, dat CLAVERHOUSE geslagen en wellicht ook gesneuveld is. De muitelingen rukken ook op, en beschouwen ieder als hun vijand, die geen gemeene zaak met hen maakt.»

«Ik kan het niet gelooven!» riep de majoor, opspringende, «ik kan het niet gelooven, dat de lijfwacht door de muitelingen zou geslagen zijn! Maar,» hernam hij na eene korte poos; «ik heb zoo iets toch meer zien gebeuren. Laat mijn knecht met een paar man dadelijk op kondschap uitgaan, en zorg dat allen, die op het kasteel en in den omtrek er toe in staat zijn, zich wapenen. Als wij maar goed van levensmiddelen en manschappen zijn voorzien, kan de oude sterkte het wel eenigen tijd uithouden, en ze beheerscht ook den pas tusschen de Hoog- en Laaglanden. Gelukkig dat ik hier ben, HARRISON! Ga en monster uwe manschappen, en gij, GUDYILL, haal alles bijeen wat gij van levensmiddelen kunt vinden; zorg zelfs, als het gerucht bevestigd wordt, zooveel ossen te slachten en in te zouten als gij maar kunt; onze bron heeft overvloed aan water en er staan ook nog eenige oude stukken op de bolwerken; als wij dus maar kruit en kogels hebben, zullen wij wel klaar komen!»

«De dragonders hebben nog een paar vaatjes buskruit in de boerderij ter bewaring gegeven,» zeide HARRISON.

«Goed!» hernam de majoor; «breng alles zoo stil mogelijk in het kasteel; zorg vooral, dat alle pieken, sabels, pistolen en geweren bijeengehaald worden en dat er geen speld achterwege blijve! Het is inderdaad gelukkig,» vervolgde hij, «dat ik hier ben; ik zal terstond met mijne zuster gaan spreken.»

Lady MARGARETHA stond verbaasd over de onverwachte en verontrustende tijding. Zij had de ruiterschaar, die dien morgen haar kasteel verliet, sterk

1) Hier werd MONTROSE door LESLIE, in het jaar 1645, geslagen, maar op al de andere genoemde plaatsen zegevierde hij, ten gunste van KAREL I over de Presbyterianen.

genoeg geacht om alle misnoegden in geheel Schotland op de vlucht te slaan, en hoe zou zij nu met een klein hoopje volks weerstand kunnen bieden tegen eene menigte, die CLAVERHOUSE en diens geoefende krijgslieden had overwonnen? «Ach, broeder!» riep zij, «wat zal alles, wat wij doen kunnen, baten? Aan mijn oud leven denk ik niet eens meer; maar zullen ons kasteel en de arme EDITH niet door weêrstand met groote rampen worden bedreigd?»

«Wees niet zoo verslagen, zuster! Het kasteel is immers sterk, en de muitelingen zijn even onervaren als slecht gewapend. Zoo lang de oude MILES BELLENDEN er is, zal de woning mijns broeders niet tot eene schuilplaats dienen voor roovers en oproerlingen; want al is mijn hand wat zwakker dan vroeger, ik versta toch, dank zij mijne grijze haren, nog wel een weinig van den oorlog. Maar zie, daar komt mijn lijfknecht PIKE! Wat is er gebeurd, GIDEON! weer zoo iets als bij *Philiphaugh?*»

«Ja, Mijnheer! de ruiterij is geheel uiteengejaagd,» antwoordde PIKE bedaard. «Ik dacht wel dat er niets goeds van komen zou, toen ik heden morgen zag hoe zij een nieuwerwetsche wijze hebben om de karabijnen te dragen.»

«Wien hebt gij gezien? Wie heeft u dat verteld?» vroeg de majoor.

«Meer dan een half dozijn dragonders heb ik ontmoet; zij draafden om het hardst wie het eerst te *Hamilton* zou zijn, en wie ook in den slag overwonnen moge hebben, zullen zij bij het wedrennen de kroon weg dragen, dat is zeker!»

«HARRISON,» zei de majoor, «rep u met uwe toebereidselen! Zie zooveel meel te krijgen in de buurt als gij kunt; geen oogenblik moet er verloren gaan! — Maar, zuster!» vervolgde hij, zich tot *Lady* MARGARETHA wendende, «zou het voor u niet beter zijn met EDITH naar *Charnwood* te verhuizen, nu de weg nog open is?»

«Neen, broeder!» antwoordde de oude dame, die verbleekte, maar toch zeer bedaard bleef. «Als de oude burcht verdedigd moet worden, zal ik hier mijn lot afwachten. Twee keer reeds heb ik van mijn leven dit huis verlaten, en telkens beweende ik bij mijn terugkomst dappere en hartelijk-geliefden; daarom wil ik nu blijven en, moet het wezen, hier mijne pelgrimsreis eindigen.»

«Wellicht is dit voor u en voor EDITH ook het beste,» antwoordde de majoor; «want de opstandelingen zullen den ganschen omtrek in rep en roer brengen en zouden zoowel uw verblijf te *Charnwood* als uw verdere reis naar *Glasgow* hoogst onveilig maken.»

«Het zij zoo!» hernam *Lady* MARGARETHA, «Aan u, waarde broeder, als den naasten bloedverwant van mijn overleden echtgenoot, sta ik al mijne rechten als burgvoogdes af;» — en met deze woorden overhandigde zij hem een alouden veldheersstaf met een gouden knop, — die aan den overleden graaf van Torwood toebehoord had. «Gij kunt terstond het opperbestuur over *Tillietudlem* aanvaarden met het recht om het tot het uiterste te verdedigen tegen alle aanvallers, en ik vertrouw dat gij het kasteel wèl zoo zult bewaren als past voor eene woning, alwaar ZIJNE MAJESTEIT niet versmaadde.....»

«Stil, stil, zuster!» viel de majoor haar in de rede. «Wij hebben nu geen tijd om over den Koning en zijn ontbijt te spreken!» Dit zeggende spoedde hij zich met de vlugheid van een jongeling uit de kamer, om de bezetting in oogenschouw te nemen en de middelen te beramen, die ter verdediging van het kasteel vereischt werden.

Tillietudlem was door zijne hechte muren, kleine vensters en sterke torens

aan de eene, en de rotsachtige steile hellingen aan de andere zijde zeer goed te verdedigen, vooral tegen een vijand, die geen zwaar geschut bij zich had; zoodat men alleen voor hongersnood en overrompeling te vreezen had. Op de bolwerken stonden eenige stukken oud geschut, veldslangen en falkonetten genaamd, die de Majoor met behulp van JOHN GUDYILL in orde liet brengen en laden, en die hij derwijze richtte, dat zij den weg langs de hoogte vanwaar de opstandelingen moesten komen, bestreken. Eenige boomen, die het vuur wellicht hadden kunnen hinderen, werden omgehouwen en de stammen tot verschansingen gebruikt langs het pad, dat van den grooten weg naar het kasteel kronkelde. De groote poort met zijn zware grendels en sloten werd zorgvuldig dichtgemaakt, en alleen het klinkdeurtje ter beschikking der burgbewoners gelaten. Hetgeen evenwel de meeste bezorgdheid verwekte, was de geringe bezetting, daar HARRISON, in weerwil van alle pogingen, omdat het landvolk de zaak der opstandelingen meer dan die der regeering was toegedaan, niet meer dan negen man onder de wapens had kunnen brengen, waaronder hij en CUDYILL nog begrepen waren.

De Majoor BELLENDEN en zijn getrouwe GIDEON deden dit getal tot elf klimmen, van wie echter de meesten bejaard waren, en nu had het dozijn voltallig kunnen gemaakt worden, indien *Lady* MARGARETHA er toe te bewegen ware geweest om GUSE GIBBIE nogmaals de wapenen te laten opvatten. Maar toen GUDYILL haar dit voorstel deed, huiverde zij, daar de geleden beschimping haar eensklaps voor den geest kwam en zij liever het verlies van haar kasteel wilde beleven, dan den ongelukkigen ruiter tot verdediging er van op te roepen. Trouwens, de majoor besloot ook met het elftal, waaronder hij zelf medegerekend was, het uiterste te wagen.

De voorbereidselen tot tegenweer veroorzaakten natuurlijk veel beweging op het kasteel. De vrouwen jammerden, het vee brulde, de honden blaften, de mannen liepen heen en weer, en de verplaatsing van het geschut deed de muren daveren, terwijl het plein weergalmde van het paardengetrappel der boden, die met belangrijke zendingen aankwamen of verzonden werden. Geen wonder dus, dat dit getier en gewemel ook eindelijk EDITH in hare mijmeringen stoorde en zij hare kamenier naar beneden zond, om naar de oorzaak daarvan te vernemen.

Toen JENNY echter te midden dier drukte gekomen was, had zij zooveel te vragen en te hooren, dat zij de ongerustheid vergat, waarin zij hare meesteres had achtergelaten, en deze, bij gebreke eener duif, die zij op kondschap zou hebben kunnen uitzenden nu hare raaf niet terugkwam, zich zelf uit de ark harer kamer in den zondvloed der verwarring moest wagen, waarmede de gansche burg overstroomd scheen.

Door zes stemmen tegelijk kreeg zij op hare eerste vraag ten antwoord, dat CLAVERHOUSE en al zijne soldaten doodgeslagen waren, en dat tienduizend vrijheidsmannen (*Whigs*), onder aanvoering van BURLEY, den jongen MORTON en CUDDIE HEADRIG tegen het kasteel in aantocht waren. Die zonderlinge samenkoppeling van namen scheen nu wel in haar oog het gansche verhaal te logenstraffen, maar de groote drukte strekte niettemin tot onwedersprekelijk bewijs, dat men voor het een of ander groot gevaar beducht was.

«Waar is mijn grootmoeder?» was EDITH'S tweede vraag.

«In het bidvertrek,» werd haar geantwoord. Naar de voorschriften der Episcopaalsche kerk verwijlde *Lady* MARGARETHA vele uren van den dag in dit kleine vertrek, naast de oude burgkapel, om hare gebeden te verrichten, en was zij tevens gewoon op den jaarlijkschen gedenkdag van het verlies van

haar echtgenoot en van hare kinderen, zoowel als bij buitengewone huiselijke of andere rampen, aldaar de bijzondere hulp des hemels af te smeeken.

«En waar is de majoor BELLENDEN?» vroeg EDITH, die nu zelve ontstelde.

«Op de bolwerken, waar hij het geschut in orde brengt,» klonk het antwoord.

Derwaarts hare schreden richtende, ontmoette zij reeds vele hindernissen op haren weg, en zag zij den ouden krijgsman bezig in zijn geliefkoosden werkkring met overal bevelen uit te deelen, zijne manschappen te onderwijzen en aan te moedigen en in alle opzichten de plichten van een bekwaam aanvoerder te vervullen.

«Wat is er toch om 's hemels wil te doen, oom?» vroeg zij.

«Wat er te doen is, lieve nicht?» antwoordde de majoor koelbloedig, met den bril op de neus de richting van een kanon gadeslaande — «wat er te doen is? — GUDYILL! richt het stuk wat lager — wat er te doen is? Wel, CLAVERHOUSE is geslagen, mijn beste, en de *Whigs* komen in grooten getale op ons af. Anders niet!»

«Lieve hemel,» riep EDITH, wier blikken thans op den weg langs de rivier gericht waren, «daar komen zij al!»

«Waar?» vroeg de majoor, terwijl hij denzelfden weg uitzag en eene ruiterbende in het oog kreeg, die den weg naar het kasteel insloeg. «Aan de stukken, mannen!» riep hij. «Als zij de hoogte overtrekken, zullen zij ons tol betalen. Maar wacht,» zeide hij, «ik geloof zeker dat het de koninklijke troepen zijn.»

«Neen, oom!» zeide EDITH, «zie slechts hoe wanordelijk zij door elkander rijden; dat kunnen de knappe krijgslieden niet zijn, die heden morgen het kasteel verlieten.»

«Gij kent het verschil nog niet, nicht, tusschen krijgslieden vóor en na den slag,» antwoordde de majoor. «Ik zie echter aan de roodblauwe kleuren en aan het vaandel dat het de lijfwacht is; gelukkig dat zij den koninklijken standaard nog hebben gered!»

Weldra werd het gezegde van den majoor bewaarheid en maakten de ruiters in de nabijheid van het kasteel halt, om de paarden te laten rusten, waarop hun aanvoerder in haast de poort naderde.

«Dat is zeker CLAVERHOUSE!» riep de majoor. «Ik ben blij dat hij het nog ontkomen is, maar hij heeft toch zijn fraai zwart paard verloren. JOHN! loop naar *Lady* MARGARETHA, zorg voor ververschingen en laat de paarden voêren; intusschen zullen wij naar de zaal gaan, EDITH, om hem te verwelkomen. Ik vrees, dat wij niet veel goeds van hem zullen hooren.»

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

De noordervlakte langs, reed hij zorgloos voort,
Schier onbevreesd, vol krijgsmansmoed en lust.
Het strijdvuur, evenmin als des overwinnaars woord,
Ontnam hem 't zoet gevoel der kalmte en der rust.

HARDYKNUTE.

Met dezelfde bedaarde minzaamheid en helderheid van geest, waardoor hij des morgens de achting der burgbewoners had verworven, verscheen de overste CLAVERHOUSE op nieuw in de zaal van het kasteel. Hij had zelfs den tijd gevonden voor zijne kleeding te zorgen en de bloedige teekenen des strijds van aangezicht en handen te wasschen, zoodat men naar zijn uiterlijk voorkomen zou gezegd hebben, dat hij van een plezierridje was teruggekeerd.

«Ik ben tot in de ziel bedroefd, Overste!» zeide *Lady* MARGARETHA, terwijl haar de tranen langs de wangen biggelden.

«Het doet ook mij leed, waarde Mevrouw,» antwoordde CLAVERHOUSE, «dat uw verblijf op dit kasteel, vooral daar gij ons eene zoo gulle gastvrijheid hebt bewezen en gij als eene warme koningsgezinde te boek staat, door dit ongeval gevaarlijk dreigt te worden, en ik ben dan ook hoofdzakelijk weer hierheen gekomen om u en Freule BELLENDEN mijn geleide naar Glasgow aan te bieden, indien gij dit ten minste van een armen vluchteling niet versmaadt. Van Glasgow kunt ge dan naar Edinburg vertrekken, of naar Dumbarton, zoo als dit met uw plannen best overeenkomt.»

«Ik ben u zeer verplicht, Overste!» antwoordde *Lady* MARGARETHA; «maar mijn broeder, de majoor, heeft op zich genomen dit kasteel tegen de muitelingen te verdedigen, en zoolang er slechts één dapper man mijn steun blijft, zullen zij mij, als het God behaagt, niet van mijn haard verdrijven.»

«Heeft de majoor die taak op zich genomen?» vroeg CLAVERHOUSE driftig en met een van vreugde stralend oog. «Hoe kon ik daaraan echter twijfelen!» vervolgde hij; «zijn krijgsmanshart deed niets anders verwachten. Maar bezit gij ook de middelen, Majoor?»

«Alleen aan manschappen en levensmiddelen schiet ik wat te kort,» antwoordde de oude krijgsman.

«Nu, ik zal u een twintigtal ruiters achterlaten, die zelfs tegen den duivel eene bres zouden verdedigen, en als gij het slechts eene week kunt uithouden, dan zult gij zeker ontzet worden.»

«Als ik vijf en twintig moedige mannen en genoegzame krijgsbehoeften heb, durf ik daarvoor wel instaan, Overste!» zei de majoor, «al zouden wij dan ook de zolen onzer schoenen moeten opeten; maar ook levensmiddelen zullen er in de buurt wel te krijgen zijn.»

«En als ik u een verzoek mag doen, Overste!» zeide *Lady* MARGARETHA, «dan zou ik gaarne wenschen dat de wachtmeester STUART aan het hoofd der hulptroepen werd geplaatst, waarmede gij onze bezetting wilt versterken. Dit zal hem nog meer aanspraak op bevordering geven, en gij weet, dat ik om zijn hooge geboorte belang in hem stel.»

«Hij heeft zijn krijgsmansloopbaan geëindigd, Mevrouw! antwoordde CLA-

VERHOUSE met onveranderde stem, «en behoeft dus geen bevordering meer van aardsche meesters.»

«Verschoon mij!» hernam de majoor, terwijl hij CLAVERHOUSE bij den arm en een weinig ter zijde nam, «ik gevoel mij over mijne vrienden bekommerd en vrees dat gij nog grooter verlies te betreuren hebt, daar ik den standaard, door uw neef gedragen heden morgen, in andere handen zag.»

«Ja, Majoor!» antwoordde CLAVERHOUSE koelbloedig, «mijn neef is niet meer; gelijk het hem betaamde, is hij in de vervulling van zijn plicht gestorven.»

«Goede hemel!» riep de majoor, «hoe ongelukkig! zulk een knap, dapper en flink jongeling!»

«Dat was hij!» hernam CLAVERHOUSE. «De arme RICHARD was mij dierbaar als een zoon; hij was mijn oogappel, mijn toekomstige erfgenaam; als krijgsman is hij gestorven; maar ik — ik — leef nog om zijn dood te wreken.»

«Gelukkig, Overste!» zei de oude krijgsman met tranen in de oogen, «dat gij uw ongeluk zoo gelaten weet te dragen.»

«Wat de wereld ook zeggen moge,» hernam CLAVERHOUSE, «eigenliefde is waarlijk mijn zwak niet; in hoop of vrees, in vreugde of droefheid, nooit ben ik ten mijnen behoeve gestreng of eerzuchtig geweest; maar ik heb steeds den dienst des Konings, zoowel als het heil van den Staat, voor oogen gehad. Wellicht is mijne gestrengheid soms in wreedheid ontaard; doch genoeg: ik meen steeds naar mijne overtuiging gehandeld te hebben en ik wil thans geen grootere rouwklacht over mijn eigen verlies aanheffen dan over dat van anderen.»

«Uwe standvastigheid in het ongeluk verbaast mij,» antwoordde de majoor.

«Nu weet ik wel,» vervolgde CLAVERHOUSE, «dat men de straks geleden verliezen mij ten laste zal leggen, maar ik veracht die beschuldiging, en wellicht zullen mijne vijanden in den Raad mij bij den Koning belasteren, doch ik zal mij weten te rechtvaardigen; als de vijanden van den staat nu reden hebben over mijn nederlaag te juichen, er zal, hoop ik, een tijd komen dat ik hen hunne te voorbarige vreugde zal doen betreuren. De gesneuvelde jongeling stond tusschen een gierig bloedverwant van mij als mijn erfgenaam, Majoor! want gij weet dat mijn echt kinderloos is: maar hij ruste in vrede, want het vaderland kan hem beter missen dan uw vriend *Lord* EVANDALE, die, vrees ik, insgelijks na een dapperen strijd gevallen is.»

«Welk een rampzalige dag!» riep de majoor uit. «Ik had er al van gehoord, maar het werd ook weder tegengesproken. Zoo vertelde men insgelijks, dat de onstuimigheid van den jongen Lord het gevecht had doen verliezen.»

«Dit is eene onwaarheid, Majoor!» zeide CLAVERHOUSE. «Dat de blaam, des noods, als er rede voor bestaat, de levenden treffe; maar op het graf der gesneuvelden wensch ik de lauweren onbezoedeld te zien bloeien, en ik kan ook niet stellig beweren dat *Lord* EVANDALE dood is; ik vrees alleen dat hij gevangen genomen, of gesneuveld zal zijn. Toen ik hem voor het laatst zag, was hij het gedrang ontkomen. Hierop heb ik met omstreeks twintig man van de achterhoede het slagveld verlaten, terwijl het overige gedeelte van het regiment reeds geheel verstrooid was.»

«De manschappen schijnen zich intusschen toch weder te hebben vereenigd,» zei de majoor, uit het venster ziende naar de dragonders, die hun paarden voerden en zelven eenige ververschingen gebruikten.

«Ja,» antwoordde CLAVERHOUSE; «maar mijn schelmen kwamen ook niet in verzoeking verder te loopen dan zij aanvankelijk door den schrik werden gedreven; zij staan op geen vriendschappelijken en prettigen voet met de boeren in den omtrek, zoodat elk dorp, dat zij aandoen, licht tegen hen in

opstand zou komen, en de kerels door een gegronde vrees voor picken, hooivorken en bezemstokken naar hun vaandel worden teruggedreven. Maar het is zaak,» vervolgde hij, «dat wij nog met een enkel woord over uw krijgsplannen spreken en over de wijze, waarop wij onze gemeenschap zullen kunnen onderhouden, want om u de waarheid te zeggen, geloof ik niet, dat ik mij, zelfs in weerwil mijner vereeniging met *Lord* Ross, lang in Glasgow zal kunnen staande houden, daar het eerste kleine voordeel der muitelingen alle westelijke landschappen in opstand zal brengen.»

De beide officieren hielden zich nu nog eenigen tijd onledig met het beramen der middelen tot verdediging, terwijl CLAVERHOUSE nogmaals aanbood de burgbewoonsters naar eene veilige wijkplaats te geleiden; maar de majoor begreep dat zij, wel beschouwd, even gerust op *Tillietudlem* konden blijven.

Eindelijk nam de overste vriendelijk afscheid van *Lady* MARGARETHA en Freule BELLENDEN, met de betuiging dat, hoewel hij haar in gevaarvolle omstandigheden moest verlaten, hij als dappere ridder spoedig zijn woord gestand zou doen en haar hulp brengen of zenden.

De bekommerde burgvoogdes, nauwelijks in staat om zijne betuiging naar wensch te beantwoorden, zeide hem onder dankzegging voor het verleende en nog te verleenen hulpbetoon slechts in korte woorden vaarwel, en EDITH, die gaarne naar MORTON zou hebben gevraagd, doch daartoe geene gepaste gelegenheid vond, troostte zich met de gedachte, dat wellicht haar oom in zijn onderhoud met CLAVERHOUSE dit onderwerp zou hebben aangeroerd. Maar hierin vergiste zij zich. De grijze krijgsman, geheel vervuld met zijne nieuwe bezigheden, had met CLAVERHOUSE over niets anders dan over krijgszaken gesproken, en al ware MORTON zelfs zijn eigen zoon geweest, is het hoogst waarschijnlijk, dat hij op dat oogenblik er niet aan gedacht zou hebben naar hem te vragen.

De overste, gereed om met zijne kleine schaar te vertrekken, reed hierop de hoogte af, waarop de burg gebouwd was, en de majoor vergezelde hem om de beloofde versterking van hem over te nemen.

«Ik zal den brigadier INGLIS bij u laten,» zeide CLAVERHOUSE, «want in de tegenwoordige omstandigheden, waarin onze lieden slechts met vereenigde krachten bijeen te houden zijn, kan ik geen officier missen. Mocht echter nog één onzer vermiste officieren komen opdagen, dan kunt gij hem hier houden, want mijne manschappen zijn lastig voor anderen, als zij in orde gehouden moeten worden.»

Van zijne bijeengeschaarde ruiters riep hij vervolgens zestien man met name op, hen onder het bevel van den brigadier INGLIS stellende, dien hij terstond tot wachtmeester benoemde.

«Krijgsmakkers,» zoo besloot hij zijne toespraak tot de soldaten, «ik laat u hier achter ter verdediging van het kasteel van *Lady* BELLENDEN, onder het opperbevel van den majoor, haar broeder, een getrouw dienaar des Konings. Gedraagt gij u daarbij even dapper als gehoorzaam en ordelijk, dan kunt gij allen op belooning rekenen, als ik binnen weinige dagen terugkom, om den burg te ontzetten; maar ingeval van muiterij, plichtverzuim of buitensporigheden jegens de burchtbewoners hebt gij niet anders te verwachten dan de gevangenis of den strop, en gij weet dat ik gewoon ben, zoo wel bij belooning als straf, woord te houden.» Hen hierop groetende, drukte hij den majoor vriendschappelijk de hand en gaf zijn paard de sporen, met de woorden: «Vaarwel, dappere vriend! dat het geluk u gunstig zij en dat er weldra betere tijden voor ons mogen aanbreken!»

De ruiters onder zijn bevel waren door de zorg van den majoor ALLAN weder ingedeeld en gerangschikt, en hoewel van hunne pracht beroofd en met bemorste uniformen, zagen zij er veel flinker en beter geregeld uit bij hun vertrek dan bij hunne komst op het kasteel.

Het eerste, waaraan de majoor, thans aan zich zelven overgelaten, dacht, was aan het uitzenden van manschappen, deels om levensmiddelen, vooral meel, op te halen, en deels ook om de bewegingen van den vijand gade te slaan. Omtrent dit laatste stemden alle berichten, die hierop inkwamen, overeen, dat de opstandelingen dien nacht op het slagveld zouden blijven, terwijl ook zij kleine benden hadden uitgezonden om voorraad van levensmiddelen machtig te worden, waardoor de verlegenheid der vreedzame bewoners in den omtrek niet weinig vermeerderde, daar zij beurtelings aan twee tegenstrijdige bevelen hadden te voldoen, en nu eens in naam des Konings aan de dragonders levensmiddelen moesten geven voor het kasteel *Tillietudlem*, en die dan weder in naam der kerk aan de opstandelingen moesten verschaffen voor het leger der ware geloovigen te *Loudonhill*, die naar de wapenen ter zake van den godsdienst gegrepen hadden. Dat beide partijen door bedreigingen om met vuur en zwaard aan hunne eischen klem bij te zetten, spreekt van zelf, daar bij niemand een zoo groote ijver voor hunne belangen kon worden verondersteld, dat hij gezind zou zijn uit vrije beweging zijn eigendom af te staan. Velen dier arme lieden wisten zoodoende niet welke partij te kiezen en in dien toestand waren er enkelen, die het raadzaam oordeelden beide partijen te gelijk te dienen.

Ook NIEL BLANE, de voorzichtige herbergier uit het naburige stedeke, geraakte hierdoor in de klem. «Die netelige omstandigheden kunnen de verstandigsten in het nauw brengen,» dacht hij bij zich zelven, «maar ik zal mij wel steeds in stil water weten te houden. JENNY,» vroeg hij hierop, «hoeveel meel hebben wij nog in voorraad?»

«Vier zak havermeel, twee zak gerstemeel en twee zak erwtenmeel,» antwoordde het meisje.

«Goed, meisje!» hernam BLANE zuchtende. «Geef BAULDIE het erwten- en havermeel voor het leger te *Loudonhill* meê: hij is een Whig en zoodanige pap is goed genoeg voor hunne boeren-magen, en laat hem er bij zeggen, dat het de laatste schepel meel is die ik in huis heb, en zoo hij voor dien kleinen leugen om bestwil terugdeinst — dat hij voor ons denkelijk niet doen zal — laat hem dan wachten tot de oude dronken ruiter DUNCAN eerst het andere meel voor *Tillietudlem* heeft meêgenomen, met mijn eerbiedige groeten aan *Lady* MARGARETHA en den majoor, en de boodschap dat wij niet eens meel meer over hebben voor één baksel!»

«Wat moeten wij dan eten, vader, als al ons meel weggenomen wordt?»

«Wij zullen ons met tarwemeel behelpen,» antwoordde NIEL BLANE, «en dat is ook niet kwaad; het is voor een Schotsche maag wel niet zoo krachtig en gezond als havermeel; maar de Engelschen eten bijna niets anders: die poddingbuiken zijn nu eenmaal zoo dom!»

Zochten op die wijze de verstandigen en vredelievenden, gelijk NIEL BLANE, met beide partijen in goede verstandhouding te blijven, de heethoofden en partijgangers van beide zijden daarentegen grepen overal tot de wapens, en waren de koningsgezinden in dit gewest wel niet zeer talrijk, zij muntten uit door rijkdom en invloed. Uit de achtbaarste landeigenaren had zich een kring van mannen gevormd, die met hunne broeders, neven en nabestaanden tot in den negenden graad eene landweer uitmaakten, sterk genoeg om hunne

sterk gebouwde woningen tegen kleine benden opstandelingen te beschermen en nu en dan eene schermutseling te wagen of de levensmiddelen af te snijden, die aan de oproerlingen gezonden werden. Het gerucht, dat men zich op *Tillietudlem* gereed maakte om het kasteel tegen de opstandelingen te verdedigen, versterkte niet weinig den moed dier wakkere mannen, daar zij den burcht als eene sterke vesting beschouwden, die hun tot een veilig toevluchtsoord zou kunnen dienen, als zij gedwongen mochten worden den strijd in het open veld te voeren.

Het Presbyteriaansche krijgsheir echter kreeg gedurig versterking door vrijwilligers uit de steden en de dorpen, vooral uit den boerenstand, lieden die door de drukkende tijden het meest hadden geleden, en wier gemoederen vergramd en die tot wanhoop waren gebracht door de veelvuldige kwellingen en wreedheden, waaraan zij blootgestaan hadden, en ofschoon zij nu evenmin eenstemmig dachten over het doel van hun verzet als over de middelen om dit te bereiken, beschouwden zij den toestand nochtans als eene deur, hun door de Voorzienigheid geopend, om de zoozeer ontbeerde vrijheid van geweten te herkrijgen en zich van eene dwingelandij te verlossen, die zoowel tegen de ziel als tegen het lichaam scheen gericht. Van daar dat velen dier verdrukten naar de wapens grepen en zich uitrustten om hun lot te verbinden aan dat der overwinnaars van *Loudonhill*.

EEN EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

ANANIAS. Die man bevalt mij niet: hij is een heiden,
hij spreekt de Kananietische taal.

DE AARZELING. Wacht mij tot hij zijne roeping kent.
Ge doet verkeerd met hem te laken.

De Alchimist.

Keeren wij thans tot HENDRIK MORTON terug, dien wij op het slagveld hebben achtergelaten. Bij een wachtvuur gezeten, nuttigde hij zijn gedeelte van de levensmiddelen, die onder het leger verdeeld waren, en was in diep gepeins verzonken over den weg, dien hij nu zou hebben in te slaan. Eensklaps werd hij echter daarin gestoord door BURLEY, die, vergezeld door den jongen prediker, wiens redevoering na de overwinning zulk een veelvermogenden invloed had gehad, hem naderde.

«HENDRIK MORTON,» zeide BURLEY kort af, «in het vertrouwen, dat de zoon van SILAS MORTON geen lauwhartig Laodiceër of onverschillige Gallio kan zijn, heeft de krijgsraad van het geloofsverbond u op dezen gedenkwaardigen dag tot kapitein bij het leger benoemd, met stemrecht in den krijgsraad en met al het gezag, dat een officier, die het bevel zal voeren over Christelijke krijgslieden, toekomt.»

«Ik weet dit bewijs van vertrouwen op prijs te stellen, Mijnheer,» antwoordde MORTON, «en verwonderen zal het u wel niet, dat ik door deelneming in de verdrukking mijns vaderlands, zonder nog van den zelfgeleden smaad te gewagen, aangespoord word om voor burgerlijke en gewetensvrijheid het zwaard te trekken; maar alvorens eenigen rang onder u te bekleeden, behoor ik wat beter bekend te zijn met de beginselen, waarop uwe zaak steunt.»

«Hoe kunt gij die verdenken?» vroeg BURLEY verwonderd. «Hebben wij niet meermalen onze beginselen blootgelegd, die niets anders bedoelen dan verbetering van kerk en staat, herstelling van het vervallen heiligdom, hereeniging der verstrooide heiligen en den ondergang der zondaars.»

«Ik moet u eerlijk bekennen, Mijnheer BALFOUR,» antwoordde MORTON, «dat dergelijke woorden alleen, hoe invloedrijk zij wellicht op anderen mogen zijn, mij volstrekt niet treffen. Eer wij een stap verder gaan, acht ik het noodig u dit te zeggen.»

De jonge geestelijke slaakte op het hooren dezer betuiging een diepen zucht.

«Mijne gevoelens schijnen u te mishagen, Mijnheer!» vervolgde MORTON, «maar laat mij uitspreken. Geloof vrij, dat ik evenzeer als gij en ieder ander Christen de Heilige Schrift hoogelijk waardeer en dat ik die vaak lees met de stille hoop er een regel voor mijn levenswandel en eene leer voor mijne zaligheid in te vinden; maar naar dit doel streef ik geenszins door enkele losse plaatsen hier en daar uit hun samenhang te rukken en bijbelspreuken op omstandigheden en gebeurtenissen toe te passen, waarmede zij in den regel niets te maken hebben. Neen, ik tracht enkel den algemeenen inhoud van den Bijbel te leeren kennen en zijn waren geest te doorgronden.»

EPHRAIM MACBRIAR, door deze verklaring diep getroffen, maakte zich gereed daartegen uit te varen, maar BURLEY weerhield hem: «Blijf bedaard, EPHRAIM!» zeide hij, «en bedenk dat het nog een knaapje in de windselen is. Het is wellicht beter, MORTON,» vervolgde hij, «dat ik met u in de wereldsche taal spreek, die thans nog uwe leidster is, en dan vraag ik u met welk ander doel gij den degen zoudt willen trekken, dan om kerk en staat door de vrije stem van een vrij parlement te verbeteren, en te zorgen dat er zoodanige wetten gegeven worden, dat het uitvoerend bewind niet meer bij machte zij, naar verfoeielijk welgevallen het bloed der burgers te vergieten, hen te pijnigen, of in boeien te slaan, het land uit te putten en de gewetensvrijheid der Christenen te vertrappen.»

«Zeer zeker,» zeide MORTON, «zijn dit alle gegronde redenen tot den oorlog, waarvoor ik gaarne, zoolang ik den degen voeren kan, strijden wil.»

«Neen, neen BURLEY!» riep MACBRIAR; «gij tast de zaak niet in het hart aan, en ik kan het geenszins met mijn geweten overeenbrengen de ware oorzaken van den goddelijken toorn te verbloemen.»

«Zwijg, MACBRIAR!» riep BURLEY nogmaals.

«Ik kan niet zwijgen,» hernam de jonge geestelijke; «ik wil spreken voor de zaak mijns Meesters, die mij gezonden heeft, en dan vraag ik u of het geen heiligschennende verguizing van Zijn gezag, aanmatiging Zijner macht en verloochening Zijns naams is, als wij gedoogen, dat de Koning, met goedvinden van het Parlement, nog langer de heer en gebieder der staathuishouding en de echtbrekende gemaal zijner gade blijft?»

«Gij hebt gelijk,» antwoordde BURLEY, den spreker ter zijde trekkende, «maar spreek zóo niet onder deze omstandigheden! Gij hebt reeds in den krijgsraad gehoord hoe verscheurd en verdeeld die verstrooide menigte is, en nu

zoudt gij zelf nog een scheidsmuur tusschen hen willen stellen, en zoodoende een gebouw met ongebluschte kalk optrekken, dat omvalt zoodra er slechts een vos tegen aanloopt.»

«Ik weet, dat gij vol vuur en ijver zijt,» vervolgde MACBRIAR, «maar die wereldsche list, dat toegeven aan zonde en zwakheden noem ik reeds afvalligheid, en de hemel zal, vrees ik, niet met ons zijn, als wij in zinnelijke listen en in den vleeschelijken arm onzen steun zochten. Neen, het heilige doel moet door heilige middelen bereikt worden!»

«Geloof mij, uw ijver in deze zaak is al te gestreng,» antwoordde BURLEY, «want zonder de medehulp der booze wereldsgezinden kunnen wij niet tot ons doel geraken, zoodat wij, althans voor eenigen tijd, de gedulde Presbyterianen in onzen raad zullen moeten opnemen; de kinderen ZERUJA'S zijn ons inderdaad nog te sterk.»

«Dit is juist wat mij mishaagt,» hernam MACBRIAR. «De Heer is waarlijk machtig genoeg, om even goed door weinigen als door velen verlossing te brengen, en mijns inziens werd dan ook het krijgsheir der geloovigen, dat op de Pentlandsche hoogten verslagen werd, rechtvaardig gestraft, toen het de wereldsche belangen van dien dwingeland en onderdrukker, KAREL STUART, eerbiedigde.»

«Welnu,» zeide BALFOUR «gij kent eenmaal het verstandig besluit door den krijgsraad genomen, om eene verklaring in het licht te geven, die bestemd is om het geweten gerust te stellen van allen, die zich van het juk onzer tegenwoordige onderdrukkers willen vrijvechten, en als u dit nu niet bevalt, ga dan naar den raad terug en tracht hem te bewegen dit besluit in te trekken en tegen eene meer beperkte en strenge verklaring te verwisselen; doch verhinder mij niet den jongen MORTON, op wiens naam alleen honderden onder onze vanen zullen toesnellen, voor onze zaak te winnen.»

«Ga gij uw gang!» hernam MACBRIAR; »als ik den jongeling maar niet moet helpen misleiden en in gevaar brengen, langs een anderen weg dan dien waarop hij eeuwig heil kan verwachten, zijn leven in de waagschaal te stellen.»

De meer geslepene BURLEY verliet hierop den ongeduldigen geestelijke, en richtte zich weder tot MORTON

Wij zullen hier niet uitvoerig de argumenten beschrijven, waardoor het hem eindelijk gelukken mocht den jongen MORTON zijne zaak te doen omhelzen, maar alleen eene korte levensschets leveren van den man zelven, waaruit tevens voldoende zal blijken, waarom hij aan MORTON'S bekeering zooveel belang hechtte.

JOHN BALFOUR VAN KINLOCH, of BURLEY, zoo als hij bij afwisseling in de geschiedenis van dit droevig tijdperk wordt genoemd, was een welgesteld man van goeden huize, uit het graafschap *Fife*. Voor den krijgsdienst opgeleid, had hij in zijn jeugd een woest en losbandig leven geleid, maar die levenswijze weldra vaarwel gezegd en zich hierop als een strenge aanhanger van het Calvinisme doen kennen. Het viel den wraakgierigen en eerzuchtigen man geenszins moeielijk, alle buitensporigheid en onmatigheid uit zijn duister, norsch en woelziek gemoed te verbannen en, even stout in zijne ontwerpen als behendig en moedig om ze uit te voeren, wilde hij in zijn halsstarrig verzet tegen de heerschende kerk het uiterste wagen, terwijl het tevens zijne heerschzucht streelde zich aan het hoofd der Presbyteriaansche gezindte geplaatst te zien.

Om hiertoe te geraken, bezocht hij dikwijls hunne godsdienstige samenkomsten en voerde hij meer dan eens hunne benden aan, wanneer zij, onder

de wapens gekomen, door het krijgsvolk, dat tot het uiteendrijven dier benden was opgeroepen, werden verslagen. Eindelijk deed zijn woeste dweeperij, gepaard, naar men wil, met zijne bijzondere wraakzucht, hem als den aanvoerder der bende optreden, die den aartsbisschop van Schotland, den stichter van al het lijden der Presbyterianen, vermoordde.

Toen het staatsbestuur, tot bestraffing dier wandaad, niet slechts de uitvoerders daarvan, maar alle belijders der Presbyteriaansche gezindte streng vervolgde, bestond er voor hen geen andere kans van redding dan door de kracht der wapenen en brak de opstand uit, die, zoo als wij gezien hebben, met de nederlaag van CLAVERHOUSE een aanvang nam.

Had men nu voor een groot deel aan BURLEY's beleid en dapperheid deze overwinning te danken, zoo mocht hij hiermede nog geenszins het doel bereiken, waarnaar zijne eerzucht streefde, hetgeen voornamelijk moest worden toegeschreven aan het verschil van meening omtrent den moord, gepleegd op den aartsbisschop van *St. Andrew*, welken alleen de heftigste opstandelingen als eene daad van gerechtigheid en eene ingeving Gods goedkeurden, maar die door de meerderheid, hoezeer zij toestemden dat de bisschop geen ander lot had verdiend, als eene strafwaardige misdaad werd afgekeurd. Ook in andere opzichten liepen de gevoelens uiteen, en werd het onder anderen door de meer heethoofdige dweepers als eene lafhartige verzaking van de rechten der kerk verfoeid, dat de gematigde Presbyterianen hunne godsdienstoefeningen naar de bepalingen van het staatsbestuur inrichtten, hetgeen zij echt Erastianisme, of eene onderwerping van Gods kerk aan het welgevallen der wereldlijke macht, dus weinig beter dan de bisschoppelijke kerk en het pausdom, noemden, terwijl daarentegen de gematigden, 's Konings recht op den troon erkennende, geene andere eischen hadden, dan dat de algemeene burgerlijke vrijheid en de bestaande wetten zouden worden geëerbiedigd. De meest woeste sekte eindelijk, naar hun aanvoerder (RICHARD CAMERON) Cameronianen 1) genaamd, ging zoover, dat zij den regeerenden Koning en al zijne nakomelingen, die het geloofsverbond der Presbyterianen niet wilden erkennen, als van den troon vervallen wenschte te beschouwen. Het zaad der tweedracht was dus met ruime hand uitgestrooid, en BURLEY voorzag, hoe dweepziek en gehecht aan buitensporige begrippen hij voor zich zelven ook was, van het halsstarig doordrijven, van het uitsluitend strenge leerstelsel, de meest heillooze gevolgen op het oogenblik dat eendrachtige samenwerking zoozeer noodig was.

Er was hem dus veel aan gelegen MORTON voor de zaak der opstandelingen te winnen en er tevens in te slagen, den jongeling tot medebevelhebber te doen kiezen, wat niet moeielijk scheen, daar hij door rang en geboorte daarop aansprak had, en de naam zijns vaders bovendien bij de Presbyterianen nog steeds in hooge eer en in heilig aandenken werd gehouden, terwijl er slechts weinig mannen van aanzien waren, die zich met de opstandelingen hadden vereenigd, zoodat de keuze inderdaad zeer moeielijk viel.

BURLEY nu hoopte door den jongen MORTON veel invloed bij de gematigde partij der gewapende bende te zullen erlangen en daardoor wellicht eenmaal het opperbevel te verwerven, zoodat hij, vóór dat nog iemand den mond

---

1) Eerst na de nederlaag bij de Bothwelsche brug, toen zij door de vervolging schier tot wanhoop gedreven werden, vormden de aanhangers van CAMERON eene afzonderlijke partij.

opende, diens ijver en goede gezindheid bij den krijgsraad op het zeerst geroemd en weldra zijne benoeming tot medeaanvoerder der oneensgezinde en ongeoefende bende had doorgedreven.

Wel doordacht en doeltreffend waren de beweegredenen door BALFOUR gebezigd, nadat zijn minder doorslepen makker zich verwijderd had, om MORTON te bewegen de hem opgedragen gevaarvolle bevordering aan te nemen. Hij kon wel niet loochenen, zeide hij, dat zijne eigene begrippen omtrent de kerk met die van den jongen prediker geheel overeenstemden, maar in den hachelijken toestand, waarin de belangen van vaderland en volk verkeerden, moesten, zijns inziens, de welgezinden zich niet door eenig gering verschil van meening laten weerhouden om zich met de opstandelingen te vereenigen en om mede het zwaard voor de rechtvaardige zaak te trekken, te meer daar menig punt van geschil, onder anderen dat over de vergunning tot de godsdienstoefeningen, opgeheven zou zijn, zoodra zij in hun strijd voor de vrijheid de overwinning behaald hadden, waardoor de zegevierende Presbyterianen dergelijke overeenkomsten met het staatsbestuur niet meer zouden behoeven aan te gaan. Op het oogenblik dat alle strijdkrachten van het Westland in het veld bijeen te brengen waren, zeide hij vervolgens, behoorde van de gunstige gelegenheid gebruik te worden gemaakt, en zou het alleen aan de lauwgezinden zijn te wijten, indien de boeien van het verdrukte vaderland thans niet voor goed werden verbroken.»

MORTON behoefde waarlijk dergelijke opwekking niet om zich aangespoord te gevoelen tot deelneming aan een opstand, die zelfs slechts eene flauwe hoop kon doen doorschemeren op de bevrijding zijns vaderlands, en ofschoon hij nu nog geenszins de overtuiging had, dat bij het leger der opstandelingen de gewenschte krachtige hulpmiddelen aanwezig waren om eenigen waarborg te schenken voor de zegepraal dier beginselen, terwijl hij tevens twijfelde aan de wijsheid en vrijheidsliefde der misnoegden om van de te behalen voordeelen een verstandig gebruik te maken, deed echter de gedachte aan den smaad en de gevaren, die hij zelf had moeten verduren, en waaraan ook zijne landgenooten onophoudelijk waren blootgesteld, als ook het besef dat in zijn tegenwoordigen toestand aan geen terugkeer meer te denken viel, hem het vast besluit nemen de zaak der Presbyterianen te omhelzen. Niet onvoorwaardelijk echter aanvaardde hij zijne benoeming tot medebevelhebber bij het leger der opstandelingen.

«Ik ben gereed,» zeide hij, «om ter verlossing van het verdrukte vaderland alles te doen wat in mijne zwakke krachten ligt, maar opdat uit mijne vaderlandslievende bedoeling geen verkeerde gevolgtrekking worde getrokken, verklaar ik ten sterkste de daad af te keuren, die het vuur van den opstand heeft ontstoken, zoo zelfs dat indien men met dergelijke daden zou willen voortgaan, ik in geen geval tot eenig verbond met ulieden zou zijn te bewegen.»

«Bedoelt gij den dood van JAKOP SHARP?» vroeg BURLEY, terwijl hem het bloed naar het aangezicht steeg en hij zijn best deed met een vaste stem te spreken.

«Ja,» antwoordde MORTON, «ik kan dit niet ontveinzen.»

«Gelooft gij dan niet,» hernam BURLEY, «dat de Almachtige in gewichtige omstandigheden zijne werktuigen kan kiezen om de kerk van overheerschng te verlossen? Zoudt gij meenen, dat eene veroordeeling alleen gerechtvaardigd wordt door het kleed van den rechter, die van zijn hoogen zetel vonnis velt, en geenszins door den aard der misdaad, of door de schuld van den misdadiger, of door de noodzakelijkheid tot het stellen van een voorbeeld? Kan de straf

niet evenzeer verdiend zijn, wanneer zij op de hei, als wanneer zij op een schavot wordt toegepast? En indien nu de rechters, hetzij uit lafhartigheid, of omdat zij het met den misdadiger eens zijn, den schuldige niet slechts vrij verklaren, maar hem zelfs tot hooge waardigheden verheffen en zijn kleed met het bloed der heiligen verwen, kan het dan gewraakt worden dat onverschrokken geloofshelden het werk der rechters nemen en den degen trekken voor het algemeen belang?»

«Ik treed in geen verdere beoordeeling van het feit,» zeide MORTON, «en wilde u alleen mijne beginselen doen kennen. Ik herhaal, dat mijn geweten aan zoodanige daad zijn zegel niet kan hechten; dat God in zijne ondoorgrondelijke wijsheid een bloeddorstig mensch aan een bloedig einde brengt, kan niemand in mijn oog rechtvaardigen, die onbevoegd als het werktuig der bestrafling optreedt en zich den volbrenger der goddelijke wraak noemt.»

«Waren wij daartoe niet geroepen?» vroeg BURLEY in geestvervoering. «Was niet ieder, die de leer der ware kerk van Schotland is toegedaan, door het bezworen verbond verplicht den Judas te verdelgen, die de zaak des Heeren voor eene jaarwedde van vijftig duizend mark had verkocht? Ontmoetten wij hem op den weg, toen hij van Londen kwam, en straften wij hem met de scherpte des zwaards, wij deden niets anders dan onzen plicht, getrouw aan onzen eed en onze zaak, die beide in den hemel staan opgeteekend, en was de volbrenging der daad zelve niet het bewijs onzer volmacht, daar God den bisschop in onze handen leverde, toen wij waren uitgetogen om ons te verdedigen tegen geringere werktuigen der vervolging? Wij hebben om ingeving gesmeekt hoe te handelen, en lazen wij toen niet in onze harten alsof het met een diamanten stift er ingegrift ware, dat wij hem zouden grijpen en doodslaan? Het treurspel duurde een volslagen halfuur, en wel op de open hei, als in het aangezicht der gewapende trawanten, en wie was er, die het groote werk stoorde? Geen hond die ons tegenblafte, hoe wij ook vervolgden, grepen, doodsloegen en ons verstrooiden, en wie kan, wie durft dus zeggen, dat niet een machtiger arm dan de onze zich daarin geopenbaard heeft?»

«Gij misleidt u zelven,» antwoordde MORTON; «de snoodste euveldaden gingen vaak met dergelijke valsche ingevingen gepaard, en nu is het wel mijne zaak niet u te rechten, maar ik heb niet vergeten dat Schotlands bevrijding vroeger ook met eene daad van geweld begon, die niemand rechtvaardigen kan, namelijk met den moord van CUMMING, door de hand van ROBERT BRUCE 1). Ook deze daad veroordeel ik, terwijl gij wellicht velerlei redenen zult kunnen bijbrengen om haar in uwe oogen een glimp van recht te geven, die echter in geenen deele door het bedaard oordeel van het gezond verstand kunnen beaamd worden. Nu voer ik dit geschiedkundig feit slechts aan om u te doen gevoelen, dat ik geen anderen oorlog voeren wil dan die met de wetten van beschaafde volken strookt, en dat ik in geen geval mijne toestemming daartoe geven zou, indien men zich ten doel stelde gepleegde, of nog te plegen gruweldaden te vergoêlijken.»

BURLEY beet zich van kwaadheid op de lippen en kon niet dan met moeite zijn toorn beteugelen. Teleurgesteld in zijne verwachtingen, zag hij, dat zijn jonge wapenbroeder eene helderheid van begrip en eene grootheid van

1) ROBERT BRUCE, de hersteller van Schotlands onafhankelijkheid, bracht den graaf CUMMING van BADENOCH in het jaar 1306 om het leven, omdat men hem van verraad met den Koning van Engeland beschuldigde.

ziel aan den dag legde, die hem weinig hoop lieten, dat hij den gewenschten invloed op hem verkrijgen zou. «Mijn gedrag,» zeide hij na een oogenblik van stilzwijgen, «ligt voor God en de menschen open; de daad werd niet ter sluiks volvoerd Neen, ik sta hier ter bekentenis en verantwoording gereed, zoowel in den krijgsraad als op het strijdveld. Overal ben ik te vinden; maar ik wil er thans niet over twisten met iemand, die nog niet achter de schermen staat. Wilt gij intusschen, als een broeder, ons lot deelen, volg mij dan naar den krijgsraad, die saamgekomen is om over de bewegingen van het leger te raadplegen, en om te bepalen hoe wij verder het beste gebruik van onze overwinning kunnen maken.»

TWEE EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

In de tenten der Grieken, langs de vlakte verspreid,
Werd de tweespalt gezien; het beeld van den strijd.

TROILUS EN CRESSIDA.

Niet ver van het slagveld, aan den voet van een heuvel, stond eene hershut, die door de bevelhebbers van het Presbyteriaansche leger als de eenige geschikte plek was uitgekozen om tot raadzaal te dienen, en waarheen BURLEY den jongen MORTON had gebracht. Op eenigen afstand reeds klonken den jongman de ruwe, twistzieke stemmen der oneensgezinden in het oor en scheen het hem, alsof de kalme, beredeneerde ernst, dien hij meende, dat in eene vergadering, onder zulke gevaarvolle omstandigheden en ter bespreking van zulke belangrijke onderwerpen bijeengeroepen, behoorde voor te zitten, voor een wild rumoer had plaats gemaakt, — dat door den jongen strijder als een slecht voorteeken werd beschouwd. Voor de hut gekomen, vonden zij den ingang versperd door eene menigte landlieden, die niet tot den krijgsraad behoorden, maar die geen bezwaar hadden gemaakt zich te mengen in de beraadslagingen, waarin zij zich zoozeer betrokken waanden. BURLEY echter, die door zijne kracht en gestrengheid eene groote meerderheid over zijne onstuimige wapenbroeders verworven had, dwong, zoowel door de sterkte zijner stem als door bedreigingen en zelfs door geweld, de onbevoegde luisteraars tôt een spoedigen terugtocht en liet, nadat hij MORTON eene plaats in den raad had aangewezen, de deur sluiten.

Als MORTON niet door diepe aandoening ontroerd geweest was, dan zou hem dit tooneel, waarin hij weldra eene rol zou moeten vervullen, als een wonderlijk schouwspel zijn voorgekomen.

In het binnenste dier vervallen en duistere hut werd op den haard eenig heidekruid gebrand, waarvan de rook in dikke wolken door het vertrek drong en, bij gebrek aan behoorlijken doortocht, boven de hoofden der raadslieden bleef zweven, waardoor eene duisternis ontstond, die niet oneigenaardig zou hebben kunnen worden vergeleken bij de sombere godsdienstbegrippen van

sommigen der bijeengekomen lieden. Door dien dikken rookdamp heen schemerden, als een paar sterren in den nevel, twee zwak brandende lichten, door den stulpbewoner uit in talk gedoopte biezen vervaardigd en met kleiaarde tegen den muur bevestigd, wier dof schijnsel menig gelaat zichtbaar deed worden, dat door geestelijken hoogmoed opgeblazen of door woeste dweepzucht gekenmerkt was, en ook de angstvalligheid toonde van zoo velen, die door hunne schuwe blikken niet onduidelijk verrieden, dat zij de gevaren hunner onbezonnenheid hadden leeren inzien, waardoor zij waren verleid geworden tot deelneming in een opstand, dien zij den moed en het beleid niet hadden tot het einde toe door te zetten, terwijl schaamte hen weerhield van thans reeds terug te treden.

Men kon in waarheid getuigen, dat te midden van dien kring niets dan angstvallige onzekerheid en tweedracht heerschten, en dat alleen moed werd gevonden bij hen, die met BURLEY den aartsbisschop hadden om het leven gebracht, alsmede bij eenige weinige mannen van een halsstarrig en onbuigzaam karakter, die op de dolzinnigste wijze het staatsbestuur hoonden en trotseerden.

Ook hadden eenige geestelijken in den krijgsraad zitting, die de vergunning der regeering hadden versmaad, en liever hunne kudden wilden verzamelen in de woestijn dan in tempels, die onder het opperbeheer van den staat stonden, alsmede pachters en landeigenaars, die in het smartgevoel der onverdragelijke knevelarij de wapens opgevat, zich met de opstandelingen vereenigd en de zijde gekozen hadden der predikanten, mede in den raad vertegenwoordigd, die de vergunning der regeering niet ten eenenmale wilden miskennen en die thans in drift opstonden tegen de heethoofden, die de aanneming van iedere staatsvergunning als zondig en onwettig beschouwden.

Dit netelig vraagstuk bij de aanvankelijk ontworpen verklaring en verantwoording over den opstand, die men voornemens was onder het volk te verspreiden, was wijselijk onbesproken gelaten, en gebruik makende van BURLEY'S afwezigheid, had men dit punt opgerakeld en ter sprake gebracht, en was daardoor een hevige woordentwist tusschen de beide partijen ontstaan, tot grooten spijt van BURLEY, die met MORTON de hut binnentredende, dadelijk daarmede begroet werd.

MACBRIAR, GABRIEL BAZUIN en andere leeraars der zwervende geloovigen mengden zich op luidruchtigen toon in dit geschil tegen POUNDTEXT, den erkenden predikant der Milnwoodsche gemeente, die, naar het scheen, ook het zwaard had omgord, maar alvorens in het veld voor de Presbyteriaansche zaak te vechten, eerst in den raad zijne leerbegrippen dapper wilde verdedigen. De strijd, het langst volgehouden door BAZUIN en POUNDTEXT, en van weêrskanten hartstochtelijk gevoerd, werd eindelijk bitter en scherp, daar de beide redenaars over krachtige longen te beschikken hadden, op een onuitputtelijken woorden-rijkdom roemen mochten, zich stout, driftig en onverdraagzaam betoonden in de verdediging van eigen leerbegrippen, met een grooten vloed van bijbelteksten wisten te schermen, die zij elkander onbarmhartig naar de ooren wierpen, en hooge gedachten koesterden omtrent het gewicht der zaak, die zij behandelden, zoodat het getier eindelijk even luidruchtig werd alsof zij werkelijk met elkander handgemeen waren geweest.

Ten uiterste over dit krakeel gebelgd, trad BURLEY driftig tusschen beiden, en na hun het ongepaste dier oneenigheid onder het oog gebracht te hebben, terwijl hij inmiddels de ijdelheid van beide partijen door vleiende woorden streelde, deed hij het gezag gelden, dat hem wegens de behaalde overwinning

toegekend werd, en beval hij den twistenden hun geschil, althans voor het oogenblik, te laten rusten. BAZUIN en POUNDTEXT, alzoo tot zwijgen gebracht, schenen nochtans geenszins met elkander verzoend, en zagen elkander gedurig aan als twee honden, door hunne meesters uit het gevecht teruggetrokken en onder een stoel geworpen, terwijl de een den ander telkens woedende blikken toewerpt en van tijd door gebrom en geknor, door opgetrokken ooren en rug en door vonkelende oogen te kennen geeft, dat hun twist nog niet geëindigd is, en dat zij alleen naar een gunstig oogenblik haken om elkander met hernieuwde krachten aan te vallen.

BALFOUR maakte nu van de tijdelijk herstelde stilte gebruik, om Jonker HENDRIK MORTON van *Milnwood* aan den krijgsraad voor te stellen, die, zeide hij, door de rampen der tijden getroffen was, en even als zijn vader, de beroemde SILAS MORTON, gereed stond goed en bloed voor de rechtvaardige zaak op te offeren. De jonge wapenbroeder werd terstond door den hem welbekenden leeraar POUNDTEXT en andere tot de gematigde partij behoorende opstandelingen welkom geheeten, maar de overigen mompelden over onverschilligheid, en herinnerden elkander fluisterende, dat SILAS MORTON, weleer een stoutmoedig en waardig dienaar des verbonds, later een afvallige was geworden, toen de Resolutioners 1) eindigden met de heerschappij van KAREL STUART te erkennen en daardoor eene scheuring onder hunne sekte deden ontstaan, waardoor het den tegenwoordigen dwingeland mogelijk was geweest binnen te sluipen om kerk en land te onderdrukken. Zij betuigden evenwel op dezen grooten dag der roeping geene verbroedering van de hand te willen wijzen, die zich de bestrijding van den algemeenen vijand ten doel stelde, zoodat MORTON als mede-bevelhebber en lid van den krijgsraad werd aangenomen, zoo niet met de algemeene goedkeuring, dan ten minste zonder openlijk verzet.

Op voorstel van BURLEY werden nu ook de gewapende benden, die meer en meer waren aangegroeid, onder het bestuur der verschillende krijgsbevelhebbers gesteld, en kwamen zij, die tot de gemeente van POUNDTEXT behoorden, met wederzijdsche goedkeuring onder de bevelen van MORTON, zeer tot genoegen zijner partij, die zich gaarne toevertrouwde aan iemand, dien zij van der jeugd af had leeren kennen en om zijne goede hoedanigheden hoogachtte.

Vervolgens werd beraadslaagd over de wijze, waarop men trachten zou van de behaalde overwinning het grootst mogelijke voordeel te trekken. MORTON'S hart begon hevig te kloppen, toen hij het kasteel van *Tillietudlem* als eene belangrijke plaats hoorde noemen, die men in bezit behoorde te nemen. De burg, zeide men, beheerschte den grooten weg, die van de vruchtbare landstreek naar de wildernis liep, en zou, liet men die in den rug, ten allen tijde eene sterke vesting en gunstige verzamelplaats voor de troepen en kwaadgezinden der geheele landstreek zijn. Vooral POUNDTEXT en anderen, die groote vrees koesterden voor hunne nabij gelegen woningen als het kasteel in het bezit der koningsgezinden bleef, ijverden ten zeerste voor zijne inneming

«Ik acht het noodzakelijk,» zeide POUNDTEXT, die in weerwil zijner onkunde in krijgszaken en oorlogvoeren toch zijne stem, als zoo vele andere geestelijken van dien tijd, wilde doen gelden, «ik acht het noodzakelijk,

1) De gematigde Presbyterianen.

dat wij de sterkte van MARGARETHA BELLENDEN innemen en slechten, al zouden wij ook verplicht zijn bergen daartegen op te richten, want het geslacht der BELLENDENS is altijd een oproerig en bloeddorstig volk geweest, dat zijn hand zwaar heeft doen drukken op de kinderen des verbonds, zoowel in vroegere als in latere tijden: het heeft zijn haak door onzen neus en zijn kinijzer in onzen mond gestoken.»

«De vraag is slechts,» zeide BURLEY, «welke middelen bezitten zij ter hunner verdediging; want hoe sterk het kasteel zij, ik geloof toch niet, dat twee vrouwen in staat zullen zijn zich tegen een krijgsheir te verzetten.»

«HARRISON, de rentmeester, is er en zekere JOHN GUDYILL ook,» antwoordde POUNDTEXT, «en ofschoon die man thans dienst doet als bottelier bij *Lady* BELLENDEN, zoo beroemt hij er zich altijd nog op, dat hij van zijn vroege jeugd af krijgsman is geweest en met dien Belialszoon, MONTROSE, den standaard tegen de goede zaak heeft gevoerd.»

«Een bottelier! onzin!» riep BURLEY verachtelijk.

«En dan is er nog de oude kwaadgezinde MILES BELLENDEN van *Charnwood*, wiens handen bezoedeld zijn door het bloed der heiligen.»

«Als het MILES BELLENDEN is, de broeder van Sir ARTHUR,» hernam BURLEY, «dan zal hij den strijd niet schuwen. Maar hij is al bejaard en niet meer de man, die hij vroeger was.»

«Het gerucht loopt ook,» zeide een ander, «dat zoodra de tijding onzer overwinning op *Tillietudlem* aankwam, aldaar de poorten gesloten, manschappen ontboden en levensmiddelen opgehaald zijn. Het was ten allen tijde een trotsch en vervolgziek geslacht.»

«Mij dunkt,» hernam BURLEY, «dat in plaats van noodeloos tijd te verspillen met de belegering van het kasteel, wij dadelijk voorwaarts moesten rukken en onze zege door het bezetten van *Glasgow* de kroon opzetten. Ik geloof niet, dat de krijgslieden, die heden door ons verslagen zijn, zelfs al hadden zij zich met *Lord* ROSS vereenigd, onze komst zullen afwachten.»

«Wij zouden toch onze vaan voor den burg kunnen doen wapperen en de bewoners door een trompetter tot de overgave oproepen,» hernam POUNDTEXT. «Ofschoon het een hoovaardig volk is, komt het mij niet onwaarschijnlijk voor, dat zij uit onmacht ons de sterkte in handen zullen leveren, en dan kunnen wij met JOHN GUDYILL, HUGH HARRISON en MILES BELLENDEN handelen, gelijk zij weleer met de heilige martelaren hebben geleefd, en hen in boeien slaan, terwijl wij aan de vrouwen, aan *Lady* MARGARETHA BELLENDEN met hare kleindochter en aan dat meisje met het verleidelijke oog, JENNY DENNISON, benevens aan al de overige dienstboden een vrijgeleide zouden kunnen geven naar de stad, zelfs naar *Edinburg*.....»

«Wie spreekt hier van vrijgeleide en van vrede?» riep een schelle stem uit de menigte.

«Wees bedaard, broeder HABAKUK!» viel MACBRIAR op verzoenenden toon den spreker in de rede.

«Ik wil niet bedaard zijn,» hoorde men weder de schelle stem. «Is het thans een tijd om van bedaardheid en vrede te spreken, nu de aarde siddert, de bergen vaneen scheuren, de rivieren in bloedbaden veranderen en het tweesnijdend zwaard uit de schede getrokken is, om het bloed te plengen, alsof het water ware, en het vleesch vaneen te rijten, gelijk de stoppels door het vuur worden verteerd.»

Al sprekende, had de redenaar zich in het midden van den kring gedrongen en vertoonde nu aan MORTON'S verbaasde blikken eene gedaante, taal en stem

volkomen waardig. In de overblijfsels van een kaal, verschoten kleed, dat eertijds zwart was geweest, hing als 't ware een vermagerd en uitgeteerd lichaam, dat verder slechts schamel gedekt werd door de gescheurde lappen van een herdersmantel. Een lange sneeuwwitte baard golfde hem over de borst, en slordige, grijze lokken dwarrelden langs zijne wangen; zijne gelaatstrekken schenen door armoede en gebrek zoozeer te zijn misvormd en uitgemergeld, dat zij nauwelijks iets menschelijks hadden behouden, en in het grijs verwilderd oog was niet onduidelijk verwarring en waanzin te lezen. Hij hield een verroest zwaard in de hand, dat, even als zijne lange, dorre vingers, met nagels als de klauwen van een roofvogel, met bloed bevlekt was.

«Wie is toch die man?» vroeg MORTON zachtkens aan POUNDTEXT, verrast en getroffen door deze verschijning, die meer naar een verrezen kannibaalschen priester, met het bloed van menschenoffers bevlekt, dan naar eenig gewoon sterveling geleek.

«Hij heet HABAKUK MUCKLEWRATH,» antwoordde de prediker fluisterend; «door den vijand langen tijd op burchten en in vestingen gevangen gehouden, heeft hij eindelijk zijn verstand verloren, en is, naar ik vrees, door een boozen geest bezeten; maar vele broeders meenen dat hij door den geest is bezield en hopen, dat diens uitstorting ook hun ten zegen zal zijn.»

Hier werd eensklaps weder een uitroep van MUCKLEWRATH gehoord, die nogmaals op het krachtdadigst zijne stem verhief. «Wie spreekt van een vrijgeleide!» gilde hij. «Wie is er, die nog mededoogen durft gevoelen met het bloedgierig huis dier kwaadgezinden? Neemt hunne kinderen op, zegge ik u, en verplettert hunne hersens op de steenen; grijpt de dochters en de moeders, en werpt ze van de tinnen der kasteelen, opdat de honden zich aan haar bloed mogen vetmesten, gelijk geschiedde met IZEBEL, ACHAB'S vrouw, en moge haar gebeente op de akkers harer voorvaderen verrotten!»

«Hij heeft gelijk,» riepen eenige dweepende stemmen. «Als wij ons thans reeds met Gods vijanden wilden verzoenen, zouden wij de groote zaak kwalijk dienen.»

«Welke afschuwelijke goddeloosheid!» riep MORTON, die zijne verontwaardiging niet langer bedwingen kon. «Hoe kan er zegen verwacht worden in eene zaak, die naar de stem der dolzinnigste wreedheid wordt bestuurd?»

«Stil, stil, jongmensch!» antwoordde BAZUIN. «Wil door uwe afkeuring alleen datgene bestraffen, waarvan gij u zelven rekenschap kunt geven. Het staat immers niet aan u te beoordeelen in welk vaatwerk de geest kan uitgegoten worden.»

«Gij zult den boom kennen aan zijne vruchten,» zeide POUNDTEXT, «en nu kan onmogelijk een goddelijke ingeving heeten, wat tegen de goddelijke wetten strijdt.»

«Gij vergeet, broeder POUNDTEXT,» antwoordde MACBRIAR, «dat deze wellicht de laatste zijn en het niet zoo geheel onmogelijk is, dat de teekenen en wonderen vermenigvuldigd zullen worden.»

POUNDTEXT maakte zich gereed hierop te antwoorden, maar de dolzinnige redenaar verhief weder zijne stem op eene wijze, die alle mededinging deed verstommen.

«Teekenen en wonderen!» riep hij. «Ben ik niet HABAKUK MUCKLEWRATH, wiens naam is veranderd in MAGOR-MISSABIB, omdat ik eene verschrikking ben geworden, zoowel voor mij zelven als voor allen, die om mij heen zijn? Ik hoorde het — wanneer heb ik het gehoord? Was het niet in den burg *Bas*, die over de groote wilde zee hangt, waar ik den wind hoorde huilen

en de golven bruischen, en dit geraas zich hoorde vermengen met het geklank en gefluit der zeevogels, die langs den schoot der wateren vlogen en er in doken en zwommen. Ik zag het — waar heb ik het gezien? Was het niet op de toppen van *Dumbarton*, waar ik ten westen vruchtbare akkers en ten noorden de wilde hooglanden voor mij had, toen de wolken samentrokken, de wind opstak en de bliksems des hemels, gelijk de banieren der heirscharen, door het luchtruim flikkerden. En wat denkt gij nu dat ik zag? Niets dan verminkte lijken en gekwetste paarden, benevens vernielend slaggewoel en in bloed gewentelde gewaden, en ik hoorde eene stem, die riep: «Sla dood! sla dood — verpletter — verniel — laat uw oog door geen medelijden worden getroffen — breng oud en jong om het leven, de dochter en het kind en de vrouw met grijze haren — schend het huis en vul den voorhof op met lijken!»»

«Aan dit bevel gehoorzamen wij!» riepen verscheidene stemmen te gelijk. «Hij heeft in zes dagen niet gesproken noch brood gegeten, maar nu is zijne tong weder los geworden; wij volgen zijn bevel en zullen doen wat hij gezegd heeft.»

Verbaasd, ontzet en walgende over al hetgeen hij gehoord had, verliet MORTON haastig dien kring en de hut, maar werd op den voet gevolgd door BURLEY, die hem in stilte had gadegeslagen en hem thans bij den arm vattende, vroeg: «Waar gaat gij heen?»

«Ik weet het niet,» antwoordde MORTON; «het is mij onverschillig, maar hier kan ik onmogelijk langer blijven.»

«Zijt gij zoo spoedig vermoeid, jongman?» vroeg BURLEY, «en wilt gij den arbeid reeds staken, vóor dat gij nog de hand aan den ploeg hebt geslagen? Heet dat gehechtheid aan de zaak uws vaders?»

«Eene zaak, die zóó gevoerd wordt, kan moeielijk gedijen,» hernam MORTON verontwaardigd. «De eene partij verklaart zich voor de razernij van een bloeddorstigen krankzinnige; de tweede aanvoerder is een rechtzinnige dweeper, en de derde —»

«Is een koelbloedige moordenaar, BALFOUR VAN BURLEY geheeten, wilt gij zeker zeggen,» viel BURLEY hem in de rede; «geloof mij, ik kan die verkeerde toepassing zonder wrevel verdragen. Maar gij vergeet, dat het in dagen van toorn geenszins alleen bedaarde en beredeneerde mannen zijn geweest, die opstaan, om des hemels vonnis uit te voeren en om bevrijding te bewerken. Als gij de geschiedenis hadt geraadpleegd, zoudt gij gezien hebben dat er tijdens het parlement van 1642 eene menigte geestdrijvers en dweepers in de Engelsche gelederen stonden, woester dan de wederdoopers van *Munster*, maar die nochtans in het veld overwinnaars zijn gebleven en wonderen hebben gewrocht voor de vrijheid van hun land.»

«Hunne belangen werden evenwel verstandig bestuurd,» zeide MORTON, «en mocht zich hun woeste ijver al eens in dweepende vermaningen of predikingen uiten, zoo bracht dit nochtans geen tweespalt en wreedheid in den raad te weeg. Mijn vader heeft mij dit dikwijls verhaald; hij had zich, naar hij zeide, vaak verwonderd over het verschil, dat er heerschte tusschen hunne dweepzieke geloofsbegrippen en het verstandige en gematigde overleg hunner openbare staatsbelangen. Bij onzen raad is dit echter geheel anders; dáar is het een chaos en verwarring.»

«Geduld, geduld slechts, HENDRIK MORTON! wil toch om dwaze gesprekken of om enkele buitensporige daden de belangen van uw geloof en van uw land niet verloochenen! Luister! Ik heb de verstandigsten onzer vrienden reeds doen inzien, dat onze raad te talrijk is en dat wij moeielijk kunnen

verwachten door een zoo groot getal de Midianieten te zullen overmeesteren. Mijn denkbeeld vond gelukkig ingang, zoodat eerlang onze vergadering tot zoo weinig leden zal worden teruggebracht als voor onze beraadslagingen en voor het nemen van besluiten noodig is, en dan zult gij daarin eene vrije stem hebben en ieder, die uw voorspraak verdient, in bescherming kunnen nemen. Zijt gij daarmede tevreden?»

«Het zal mij genoegen doen,» antwoordde MORTON, «indien ik iets tot verzachting der jammeren van den burgeroorlog mag bijbrengen, terwijl ik den post, mij opgedragen, niet zal verlaten, tenzij men mocht goedvinden maatregelen te nemen, die te zeer met mijn gevoel in strijd zouden zijn. Zoo vind ik het, onder anderen, afgrijselijk iemand wreedaardig te vermoorden, nadat het slachtoffer om genade heeft gesmeekt, en daarin zou ik nimmer berusten, integendeel mij er met hand en tand even krachtig tegen verzetten, als onze lieden of onze vijanden zoodanige gruwelen plegen.»

«Gij zult zien,» hernam BURLEY met eene ongeduldige beweging der hand, «dat het halsstarrig en gevoelloos geslacht, waartegen wij te strijden hebben, met scorpioenen moet worden gekastijd, aleer het zijn hart tot demoed zal stemmen en de straf zijner boosheid dragen. Het is dan ook zeker tegen hen dat het Woord Gods getuigt: «Ik zal een zwaard over u brengen, hetwelk den strijd mijns verbonds zal wreken.» Hetgeen intusschen gedaan moet worden, zal met ernst en met verstandig beleid geschieden, op het voetspoor van den waardigen JAMES MELVIN, die eenmaal geroepen werd den snooden kardinaal BEATON 1) te vonnissen.»

«Ik moet u bekennen,» antwoordde MORTON, «nog meer de gruwelen te verafschuwen, die in koelbloedige wreedheid worden gepleegd, dan die, welke men in geestvervoering of in verbittering bedrijft.»

«Gij zijt nog jong, MORTON! en kunt dus niet beseffen hoe licht men een paar droppelen bloeds telt, die in de weegschaal der getuigenis van dit volk worden gewogen. Maar waarom u hierover nu noodeloos bekommeren, daar gij zelf stem en recht hierin zult hebben en er wellicht weinig reden zal zijn tot twisten?»

MORTON stelde zich voor het oogenblik met die betuiging tevreden, waarop BURLEY hem verliet met den raad, dat hij thans eenige uren zou gaan rusten, daar het leger in den vroegen morgenstond moest opbreken.

«Gaat gij ook nog wat slapen?» vroeg de jongman.

«Neen,» antwoordde BURLEY; «mijne oogen mogen van geen slaap weten, want het werk, dat ik nog te volbrengen heb, is verre van gemakkelijk: ik moet bij de verkiezing der verdere bevelhebbers tegenwoordig zijn en zal ook u vroegtijdig doen roepen om hunne beraadslagingen bij te wonen.»

Na BURLEYS vertrek zocht MORTON eene plaats in de nabijheid op, waar hij uitrusten kon, en vond weldra eene geschikte schuilplaats, die door eene vooruitspringende steenrots was bedekt. De zachte mosplanten, die den grond bedekten, mochten inderdaad een geschikt bed heeten voor iemand, die zooveel kwelling en kommer had te verduren gehad. In zijn mantel gewikkeld, dien hij nog steeds droeg, legde MORTON zich hier op den grond neder en werd weldra door een verkwikkenden slaap ontheven van de zorgen, die hij over zijn eigen toestand en dien van zijn vaderland koesterde.

---

1) Die groote vijand der Hervorming werd in den jare 1546 om het leven gebracht.

Ook de krijgslieden begaven zich groepsgewijze in de nabijheid van het slagveld ter rust. Alleen eenige bevelhebbers, met BURLEY, bleven nog in den raad, om de krijgszaken verder te regelen, terwijl de wachten in de verte op post stonden en zich wakker hielden door het zingen van psalmen, of door het oor te leenen aan de vrome oefeningen van hunne welsprekende metgezellen.

DRIE EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

„Gemakkelijk verkregen, — en nu vroolijk te paard!"
HENRI IV, I.

In de ochtendschemering ontwakende, vond MORTON den getrouwen CUDDIE, met een mantelzak onder den arm, bij zijne legerstede. «Ik heb uwe zaken in orde gebracht,» zeide hij, «want dit is voortaan mijn werk, nu gij mij in uw dienst genomen hebt.»

«In mijn dienst, CUDDIE! Droomt gij?» vroeg MORTON.

«Wel ja, Mijnheer! heb ik niet, gebonden naast u te paard rijdende, gezegd, dat als ik in vrijheid kwam, ik in uw dienst zou gaan, waarop gij geen weigerend antwoord hebt gegeven, en als dit nu geen huren is, dan weet ik het niet. Ik heb wel geen godspenning van u ontvangen, maar te *Milnwood* kreeg ik meer dan genoeg.»

«Nu, CUDDIE! als gij het bij mijne slechte vooruitzichten wagen wilt —»

«Geen nood, Mijnheer!» riep CUDDIE vroolijk. «Alles zal wel goed gaan, als mijne oude moeder maar onder dak ware! Ik heb intusschen mijn krijgsmansloopbaan begonnen, daar waar ze 't gemakkelijkst te leeren is.»

«Zeker met plunderen?» vroeg MORTON; «want hoe zoudt gij anders aan dien mantelzak komen?»

«Of het plunderen heet, weet ik niet,» zeide CUDDIE; «maar het valt gemakkelijk te leeren en het is ook niet onvoordeelig. Gij moet weten, dat toen ons volk begonnen was de meeste doode dragonders moedernaakt uit te kleeden, maar door de predikatie van BAZUIN en dien anderen redenaar van dit werk werd afgeroepen en bijeenliep, ik stil wegsloop om ook voor ons beiden te zorgen. Een goed eind langs het slagveld loopende, kwam ik weldra aan eene plaats, waar de paarden geducht schenen getrappeld te hebben en braaf gevochten was; de arme doode menschen lagen nog geheel gekleed in het zand, en midden onder de dooden vond ik onzen ouden bekende, den wachtmeester BOTHWELL.»

«Hoe, is hij ook gevallen?» vroeg MORTON.

«Ach ja,» antwoordde CUDDIE;» met wijd openstaande oogen, saamgedrukte tanden en gefronst voorhoofd zag ik hem liggen, en in 't eerst was

ik er wel een beetje huiverig voor, maar spoedig dacht ik: hem moogt gij wel met gelijke munt betalen en zijne zakken doorsnuffelen, gelijk hij zoo menig eerlijk man heeft gedaan, en ziehier nu uw geld, of dat van uw oom, wat op hetzelfde neerkomt, dat hij u op dien ongelukkigen dag, die ons beiden tot soldaten maakte, heeft afgenomen.»

«Wij mogen ons dit gerust toeëigenen,» zeide MORTON, «want wij weten op welke wijze hij het verkregen heeft; maar gij moet het met mij deelen, hoor!»

«Wacht eens eventjes, Jonker!» zeide CUDDIE. «Ik heb hier nog een ring, die aan een zwart lint om zijn hals hing en dien hij zeker van zijne beminde zal gekregen hebben, de arme kerel; — er is toch niemand zoo ruw of hij gevoelt toch nog liefde voor een meisje. Ook heb ik hier een geschreven boek, en voorts heb ik nog het een en ander voor mij zelf gevonden.»

«Wel CUDDIE! gij hebt als eerstbeginnende geen slechten buit gemaakt.»

«Niet waar, Mijnheer?» riep CUDDIE met veel zelfvoldoening. «Heb ik het u niet meermalen gezegd, dat ik zoo dom niet was als er wat te kapen viel! Zie eens, ik heb hier nog twee goede paarden, die ik van een wever heb gekocht, die dwaas genoeg was zijn weefgetouw en zijn warm huis te verlaten, om hier te komen schreeuwen. Hij zeide de beide dragonderpaarden te hebben gevangen, maar er geen berging voor te weten, en nu heeft hij ze mij voor een goudstuk verkocht. Ik had ze gemakkelijk voor het halve geld kunnen krijgen, maar wie zou een groot geldstuk tegen kleine munt hebben kunnen wisselen? Gij zult intusschen het goudstuk uit BOTHWELL'S beurs missen.»

«Gij hebt een uitmuntenden koop gesloten, CUDDIE! Maar wat beteekent die mantelzak?»

«Die was gister het eigendom van *Lord* EVANDALE, en behoort thans aan u. Ik vond hem daar ginds in het kreupelhout; zoo heeft ieder zijn gelukkigen dag, Mijnheer! en gij weet, dat het oude liedje zegt:

«Wacht, moeder!» zei THOMAS, «de beurt is aan mij.».

«Van haar sprekende, begin ik mij te bedenken, dat ik mijne arme oude moeder gaarne wilde opzoeken, als gij mij niets meer te gelasten hebt.»

«Neen, CUDDIE, maar ik kan dit alles niet aannemen, zonder u er voor te beloonen.»

«Neem het gerust, Jonker MORTON; de belooning zal ik later wel van u krijgen; mij zelven heb ik voorzien van datgene wat beter voor mij past, want wat zou ik met de fraaie kleederen van den Lord uitvoeren? De plunje van den wachtmeester is immers goed genoeg voor mij!»

Nadat MORTON zijn onbaatzuchtigen nieuwen knecht vruchteloos had zoeken te bewegen iets van den oorlogsbuit aan te nemen, besloot hij het eigendom van *Lord* EVANDALE, dien hij gered achtte, bij de eerste gelegenheid terug te geven en slechts eenig linnengoed voor eigen gebruik te behouden. Vervolgens doorsnuffelde hij vluchtig de papieren, die in BOTHWELL'S zakboekje lagen, en vond er een monsterrol in met de namen der verlofgangers, benevens eenige kroeghoudersrekeningen, een naamlijst van verdachte lieden, die vervolgbaar waren en wien boeten opgelegd mochten worden, en een afschrift van het bevel van den Raad om zekere daarin genoemde voorname personen gevangen te nemen. Iets verder lagen twee getuigschriften, die de

wachtmeester op verschillende tijdstippen had ontvangen en waarin zijne dapperheid en krijgsbekwaamheden in het buitenland hoogelijk werden geroemd, terwijl het belangrijkste stuk ongetwijfeld de stamboom was, met de bewijzen der echtheid er van en de opgaaf der aanzienlijkste landgoederen van den verbannen graaf van BOTHWELL, benevens eene uitvoerige verklaring van de wijze waarop JACOBUS VI die goederen had verdeeld onder zijne hovelingen, wier nakomelingen alsnog in het bezit daarvan gebleven waren, en waaronder de overledene eigenhandig geschreven had: *Haud immemor* F. S. G. B., waarschijnlijk ter aanduiding der namen FRANS STUART, graaf van *Bothwell.* Onder die oorkonden, die zoo geheel het karakter van den overleden eigenaar kenmerkten, lagen ook nog andere papieren, die den man in een geheel ander daglicht stelden, dan wij hem tot dusver hebben gekend.

In een geheim zakje, dat moeielijk te ontdekken was, ontdekte MORTON twee brieven, in eene fraaie vrouwenhand geschreven, en die omstreeks twintig jaren oud waren. Het opschrift was verdwenen en voor de handteekening waren slechts de voorletters gezet. Bij eene vluchtige doorlezing, waartoe hij nauwelijks den tijd vond, ontwaarde MORTON, dat beide brieven in de meest sierlijke uitdrukkingen een gevoel van vrouwelijke teederheid ademden jegens een man, over wiens argwaankoesterend en norsch en driftig gemoed zij zich in zachte bewoordingen uitliet. De inkt was geheel verbleekt en in weerwil der zorgvuldigheid, waarmede de brieven bewaard schenen te zijn, waren eenige plaatsen geheel uitgewischt en onleesbaar. «Dit doet er niets toe,» stond te lezen op het couvert van den brief, die het meest door ouderdom geleden had, «want ik heb ze in mijn hart geschreven.»

Bij die brieven bevond zich ook een haarlok, in verzen gewikkeld, die naar MORTON'S meening zoozeer 's dichters gevoel uitdrukten, dat daardoor gereedelijk mocht worden over het hoofd gezien de rijmelarij en het gekunsteld vernuft, waarmede men destijds zocht te pronken. Vooral troffen hem de volgende regels:

Uw kleur, o dierbaar pand! is even rein gebleven
Als in dien blijden, onvergeetbren stond,
Toen mij uw eerste blijk van liefde werd gegeven
En ik het jawoord opving uit uw mond.

'k Herdenk met vreugd, hoe vaak door u verkoelde
De drift van 't wraakziek, woelig, toornig hart,
Dat schuldig in mijn zwak en zondig lichaam woelde,
En, eens gewekt, de hel en duivel tart.

Een hart, welks bloed, gelijk de woeste zilte baren
Der trotsche zee, ohstuimig werkt en spookt;
Welks snelle polsslag meer dan eens mocht evenaren
De beving, die soms 's aardrijks schoot bestookt.

Ach, AGNES! waart ge niet zoo snel uit 't oog verdwenen
En huisdet gij ook nu nog in mijn ziel,
Wie weet hoe vaak uw vlekloos licht mij had beschenen
En had gewaakt, dat 'k niet zoo bitter viel.

O, Engel! leefdet gij slechts, om mij nog te minnen;
De woeste vreugd, zoo toomloos nagejaagd,
En 't ijdel zingenot, betoovrend voor de zinnen,
Zij waren mij uit hart en ziel gevaagd.

'k Zou door uw teederheid, o, AGNES! zijn beveiligd;
Geheeld waar' elke wond der hoovaardij,
En met den mensch verzoend, wellicht bij God geheiligd,
Leefde ik gewis gelukkig aan uw zij.

Bij het lezen dezer regels kon MORTON zich niet onthouden met weemoed te denken aan den ongelukkigen man, die te midden der wanhoop en verachting zich fier zijn stand herinnerde en, hoe ook in teugellooze losbandigheid verzonken, berouwvol en in stilte aan zijne jongelingsjaren terugdacht, toen hij eene deugdzame, ofschoon hopelooze liefde koesterde.

«Wat is toch de mensch,» dacht hij, «dat zijn hart soms met de beste en edelste gewaarwordingen kan zijn vervuld en het eensklaps eene verandering ondergaat, waardoor de meest eervolle fierheid in wanhopige onverschilligheid voor de openbare meening ontaardt, terwijl ernstige droefheid over eene teleurgestelde liefde huisvesten kan in hetzelfde gemoed, dat aan ongebondenheid en wraak- en roofzucht ten prooi is. Hoevele voorbeelden levert de wereld hiervan niet op! De hooghartige beginselen van den een leiden soms tot gevoellooze onverschilligheid, terwijl de ander door overmatigen godsdienstijver tot dweeperij wordt vervoerd. Zoo gelijken onze hartstochten, onze bedoelingen de baren der zee, en kunnen wij zonder de hulp van Hem, die het menschelijk hart schiep, niet tot den vloed onzer hartstochten zeggen: «tot hiertoe en niet verder!»

Aldus peinzende sloeg MORTON de oogen op en zag hij BURLEY vóor zich staan.

«Zijt gij reeds ontwaakt?» vroeg de aanvoerder; «dit strekt mij tot bewijs dat gij vol ijver de baan wenscht te volgen, die voor u open ligt; maar welke papieren hebt gij daar?»

MORTON gaf hem hierop verslag van CUDDIE'S gelukkigen strooptocht en reikte hem het zakboekje van BOTHWELL over.

Na eenige papieren, die over krijgszaken handelden, met opmerkzaamheid gelezen te hebben, wierp BURLEY de verzen met verachting weg.

«Weinig kon ik denken,» zeide hij, «toen ik met Gods hulp dit werktuig der wreede vervolging driemaal met mijn zwaard doorboorde, dat die dolzinnige en gevaarlijke waaghals eene zoo nietswaardige kunst beoefende; maar ik zie dat de satan de meest uiteenloopende hoedanigheden aan zijne dierbare uitverkorenen schenkt, zoodat dezelfde hand, die een knods of ander moordtuig tegen de vromen in het dal der vernieling kan voeren, soms ook eene luit of eene harp weet te bespelen, om de ooren te streelen van de wulpsche dochters der verworpenheid.»

«Dus schijnt gij de schoone kunsten met uwe begrippen van plicht onvereenigbaar te achten,» zeide MORTON, «en volgens het algemeen gevoelen dragen zij toch veel bij tot veredeling en verheffing van het menschelijk hart.»

«De vermaken dezer wereld, onder welken naam zij zich ook verbergen, zijn voor mij en voor allen, die denken zoo als ik, niets dan ijdelheid, en grootheid en macht bestempelen wij met den naam van valstrikken, daar wij slechts één doel op aarde hebben, namelijk den tempel des Heeren op te bouwen.»

«Ik heb mijn vader dikwijls hooren zeggen,» hernam MORTON, «dat velen van hen, die zich in naam des hemels het gezag wilden aanmatigen, even gestreng waren, ja het met evenveel ijver zochten te behouden, als zij, die door aardsche eerzucht daartoe werden gedreven; maar hierover op een anderen tijd: zeg mij liever of gij in uwe voorgenomen hervorming van den krijgsraad zijt geslaagd?»

«Ja,» antwoordde BURLEY; «het getal is thans op zes leden bepaald, waarvan gij er een zijt, en ik ben hier gekomen om u tot onze vergadering te roepen.»

MORTON volgde hierop den bevelhebber naar een afgezonderd grasperk, alwaar zij door het teruggebleven viertal werden verwacht. De beide hoofdpartijen van het leger hadden elk drie afgevaardigden benoemd: uit de Cameronianen BURLEY, MACBRIAR en BAZUIN, en uit de gematigde partij POUNDTEXT, MORTON en een landeigenaar, de Laird van *Langcale* genaamd. Aldus, meende men, behielden de beide richtingen een behoorlijk evenwicht, ofschoon sommigen vreesden dat de ijveraars weldra eene groote mate van kracht en invloed zouden verkrijgen; hun betoogtrant was nu intusschen meer vredelievend en wereldsgezind, dan men van de onstuimigheid, die zij den avond te voren aan den dag hadden gelegd, had kunnen verwachten.

Nadat de gezamenlijke bevelhebbers hunne middelen en hun toestand rijpelijk hadden overwogen, besloten zij in hunne stelling te blijven, hunne scharen nog één dag rust te gunnen, de verwachte versterking inmiddels te doen aanrukken en den volgenden morgen naar *Tillietudlem* op te breken, om deze sterkte der kwaadgezinden op te eischen. Mocht de burg niet op den eersten eisch worden overgeleverd, dan zou men dadelijk eene bestorming wagen, en als ook deze mislukte, zou een gedeelte van het leger de sterkte insluiten en door honger tot de overgave trachten te dwingen, terwijl de hoofdmacht vooruit zou rukken, om CLAVERHOUSE en *Lord* ROSS uit Glasgow te verjagen.

Zoodanig was het krijgsplan en de toestand van zaken, waardoor MORTON zijne taak moest aanvangen met de belegering van een kasteel, waarop de geliefde zijns harten woonde en dat door haar oom verdedigd werd, aan wien hij inderdaad groote verplichtingen had. Het netelige van zijn toestand alleszins beseffende, troostte hij zich echter met de gedachte, dat het gezag, hetwelk hij verkregen had, hem de gelegenheid kon verschaffen den bewoners van *Tillietudlem* eene bescherming te verleenen, die zij anders wellicht niet zouden gevonden hebben en vleide hij zich met de hoop, dat hij tusschen hen en het Presbyteriaansche leger eene overeenkomst zou kunnen sluiten, waardoor zij tijdens den oorlog, die op het punt stond van uit te barsten, eene gewenschte en veilige onzijdigheid konden genieten.

VIER EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Een ridder daagt op van het slagveld, en zwenkt
Zijn paard, door het bloed en den regen gedrenkt.

FINLAY.

Wij keeren thans tot het kasteel van *Tillietudlem* en zijne bewoners terug. Daags na het gevecht te *Loudon-hill*, toen het gebouw door de eerste stralen van het morgenlicht werd beschenen en de verdedigers ter nauwernood het een en ander, dat zij ter bescherming der sterkte voor de overmacht des vijands noodig achtten, in gereedheid hadden gebracht, gaf de schildwacht, die op den wachttoren was geplaatst, het bericht, dat hij een ruiter zag naderen. Meer van nabij gezien, herkende men in hem een officier der lijfwacht, en meende men zoowel door zijn gebogen houding als door den langzamen gang van zijn paard te kunnen opmerken, dat hij ziek of zwaar gewond was. Spoedig hierop werd de klinkdeur geopend en reed *Lord* EVANDALE de poort binnen, zoodanig uitgeput door bloedverlies, dat het hem schier onmogelijk was zonder hulp van het paard te stijgen, en hij door een knecht ondersteund naar de zaal moest worden geleid, waar de vrouwen hem met een gil van verbazing en ontzetting zagen binnentreden. Doodsbleek, met bloed bevlekt en in gehavende kleederen, geleek hij eer een spook dan een menschelijk wezen.

«God zij geloofd!» riep *Lady* MARGARETHA, na eene korte poos van stilzwijgen, «dat gij aan de handen dier moordzuchtige muitelingen, die reeds zoovele getrouwe dienaren des Konings om het leven hebben gebracht, zijt ontsnapt!»

«Ja, wel mogen wij God danken,» voegde EDITH er bij, «dat wij u hier weer behouden en in veiligheid terugzien, want wij waren reeds voor het ergste beducht. Doch gij zijt gewond, en nu zal het ons misschien aan de noodige middelen ontbreken om u te helpen!»

«Het zijn slechts lichte sabelhouwen,» antwoordde EVANDALE in een leuningstoel nederzijgende; «ik gevoel bijna geen pijn en als ik niet zoo veel bloed had verloren, zou ik ook geen reden hebben over zwakheid te klagen. Maar het ligt nu geenszins in mijne bedoeling, Mevrouw, om het gevaar te vermeerderen waardoor ge u reeds omringd ziet, door nog over mijne zwakheid te klagen; — integendeel, ik wenschte u zoo veel mogelijk bij te staan: als ik dus iets voor u doen kan, beschouw mij dan als uw zoon, Mevrouw! — als uw broeder, EDITH!»

Bij deze laatste woorden vestigde hij den blik vol bezorgdheid op het meisje, als wilde hij hierdoor zijne vrees te kennen geven dat zijne dienstaanbieding bij minnaars-aanspraken haar wellicht minder welkom zou zijn geweest, welke kieschheid EDITH wist te waardeeren, ofschoon er nu geen gelegenheid bestond voor een van beiden om over hunne gewaarwordingen uit te weiden.

«Wij zijn reeds bezig ons ter verdediging uit te rusten,» zeide *Lady* MARGARETHA met fierheid, «en mijn broeder heeft het bevel over onze bezetting op zich genomen. Ik hoop dat het hem, met Gods hulp, mag gelukken de muitelingen te ontvangen op de wijze die zij verdienen.»

«Gaarne zou ik u bij deze verdediging willen te hulp komen,» antwoordde EVANDALE; «maar ik vrees dat mijne tegenwoordigheid, in den toestand waarin ik mij bevind, u niets anders dan lastig, zoo niet erger zou zijn, want ik acht het niet onwaarschijnlijk, dat de opstandelingen, wetende dat het kasteel slechts door de huisgenooten verdedigd wordt, regelrecht naar Glasgow zullen doortrekken, zonder hier een storm te wagen, maar als zij hooren dat zich een officier der lijfwacht in het kasteel ophoudt...»

«Hoe kunt gij zoo min van ons denken, *Lord* EVANDALE!» riep EDITH met de edelste opwelling van een gevoel, hetwelk eene vrouw zoo dikwerf bezielt en dat haar steeds zoo goed staat, — dat het meisje nu deed stamelen en blozen; «kunt gij van uwe vrienden veronderstellen, dat zij zich door dergelijke schrik aanjagende denkbeelden zouden laten weerhouden om u huisvesting en bescherming te verleenen op een oogenblik, dat gij buiten staat zijt u zelven te verdedigen, en terwijl de vijand den geheelen omtrek doorkruist? Neen, er is waarlijk geen hut in Schotland, waar men gedoogen zou, dat een vriend onder dergelijke omstandigheden de woning verliet, en zoudt gij nu meenen, dat wij u zouden laten vertrekken uit ons kasteel, hetwelk wij ter onzer verdediging sterk genoeg achten?»

«*Lord* EVANDALE mag nog aan geen heengaan denken,» zeide *Lady* MARGARETHA. «Ik zal zijne wonden zelve verbinden; het is het eenige werk dat eene oude vrouw in oorlogstijden verrichten kan; maar het kasteel van *Tillietudlem* verlaten op een oogenblik, dat de vijand het zwaard getrokken heeft om hem neer te vellen, zie dat zou van den meest schamelen ridder, die ooit 's Konings rok gedragen heeft, niet worden geduld, veel minder van den jongen *Lord* EVANDALE. Dit ware een smaad den huize *Tillietudlem* aangedaan, die door het bezoek van Zijne Majesteit te zeer.....»

De majoor trad op dit oogenblik in de zaal.

«Waarde oom,» riep EDITH, «wij hebben een gevangene, een gekwetste gevangene gemaakt, die ons gaarne weder zou willen ontsnappen, maar dien gij ons helpen moet met geweld hier te houden.»

«Hoe! *Lord* EVANDALE!» riep de oude veteraan, den vriend met blijdschap de hand drukkende. «Ik gevoel mij over uwe verschijning evenzeer verheugd, als toen ik mijn eerste aanstelling tot officier kreeg; want CLAVERHOUSE had mij verteld, dat gij gesneuveld, of althans vermist waart.»

«Indien niet een uwer vrienden mij ware te hulp gekomen, zou ik ook het leven verloren hebben,» antwoordde *Lord* EVANDALE, het oog op den grond gericht, als vreesde hij den indruk op te merken, dien zijne woorden op EDITH zouden maken; «gij moet weten,» vervolgde hij, «dat ik mijn paard verloren had en geheel weerloos stond, terwijl het zwaard reeds tegen mij opgeheven was, toen uw vriend MORTON, de gevangene, voor wien gij gisteren zoozeer uwe voorspraak deedt gelden, op de edelmoedigste wijze mij te hulp snelde, het leven redde en mij de middelen ter ontvluchting verschafte.»

Als door eene pijnlijke nieuwsgierigheid gedreven, verzaakte de jonge Lord hier zijn eerst genomen besluit en zag EDITH aan, op wier blozende wangen en in wier vonkelende oogen hij eene groote vreugde meende te lezen bij de tijding, dat haar minnaar gered en in den wedstrijd der edelmoedigheid niet de laatste was gebleven. Dit gevoelde zij ook inderdaad; maar zij bewonderde tevens EVANDALE'S openhartigheid, die de verdiensten van een begunstigd medeminnaar geenszins verheelde en niet schroomde eene verplichting te erkennen, die hij zeker liever had gewenscht aan iemand anders verschuldigd te zijn geweest.

«Het verheugt mij,» zei de majoor, die de gewaarwordingen der jongelieden niet zou hebben opgemerkt, zelfs al had men die minder voor zijn oog verborgen gehouden, «dat MORTON den invloed, dien hij op deze schurken uitoefent, zoodanig heeft weten te gebruiken; maar ik wil hopen,» vervolgde hij, «dat hij zich zoodra mogelijk weder van hen zal ontslaan en daaraan twijfel ik nu ook niet, want ik ken zijne grondbeginselen en ik weet dat hij hun vrome taal en hunne huichelarij veracht. Duizendmaal heb ik hem hooren lachen om de drogredenen van dien POUNDTEXT, dien ouden Presbyteriaanschen schelm, die zoo vele jaren van de staatsvergunning gebruik heeft gemaakt, en die nu bij den eersten den besten opstand zich in zijne ware gedaante vertoont, en bijna met de gansche gemeente naar het leger der dweepers overgeloopen is. Maar vertel mij eens, Mylord, hoe is het u, na uwe ontvluchting, mogelijk geweest nog eene veilige schuilplaats te vinden?»

«Gelijk een verjaagd ridder reed ik pijlsnel voort,» antwoordde *Lord* EVANDALE glimlachende, «en sloeg een pad in, waar ik de minste vrees voor eene ontmoeting met den vijand behoefde te koesteren; van plek tot plek voortgejaagd, vond ik eindelijk huisvesting ... raad eens waar?»

«Misschien te *Castle-Braeklan*, of in de woning van een ander aan den Koning trouw gebleven edelman,» zeide *Lady* MARGARETHA.

«Neen, Mevrouw! overal werd ik onder het een of ander voorwendsel afgewezen, omdat men beducht scheen, dat de vijand mij op de hielen volgde, maar ik vond een veilig toevluchtsoord in de hut eener arme weduwe, wier man een paar maanden geleden door onze dragonders was doodgeschoten, en wier beide zonen thans onder het leger der opstandelingen dienen.»

«Welk eene edelmoedigheid bij eene dweepzieke vrouw!» riep *Lady* MARGARETHA; «maar kwam dit misschien omdat zij de strenge begrippen harer nabestaanden afkeurde?»

«Volstrekt niet, Mevrouw!» hernam de jonge *Lord*. «Integendeel, zij was streng Presbyteriaansch; doch mijn gevaar en mijn lijden ziende, beschouwde zij mij als haren naaste en vergat zij in mij een koningsgezinde en krijgsman te zien. Met eigen hand verbond zij mijne wonden, wees mij hare eigene rustplaats aan, verborg mij, toen eene bende opstandelingen de verstrooide krijgslieden op het spoor wilde komen, en liet mij niet eer vertrekken, voor dat zij zeker wist, dat ik zonder gevaar uw kasteel zou kunnen bereiken.»

«Welk eene edele daad!» zeide Freule BELLENDEN; «gij zult toch, hoop ik, eens in de gelegenheid zijn die naar waarde te beloonen?»

«In deze ongelukkige dagen schiet ik overal in mijne verplichtingen te kort,» antwoordde EVANDALE, «maar zoodra ik in de gelegenheid ben mijne dankbaarheid te toonen, zal het mij zeker niet aan goeden wil ontbreken.»

Een ieder zocht hierop om het zeerst *Lord* EVANDALE te bewegen het kasteel niet te verlaten, en bracht hiervoor meer of minder bondige redenen bij; het meest invloedrijk waren echter die van den majoor.

«Uwe tegenwoordigheid,» zeide hij, «zal even nuttig als noodig zijn, want de krijgslieden, die CLAVERHOUSE hier in bezetting gelaten heeft, schijnen geen gemakkelijke huisgenooten te zijn en behooren dus onder goede krijgstucht te staan. De overste heeft mij dan ook vrijheid gegeven den eersten officier, die het kasteel aandeed, hier te houden.»

«Dit is eene alleszins afdoende reden,» zeide EVANDALE; «in weerwil van mijn zwakken toestand kan mijne tegenwoordigheid van eenigen dienst wezen?»

«Zeer zeker,» antwoordde de majoor, «en wat uwe wonden aangaat, die kunnen door mijn ouden knecht, GIDEON PIKE, even goed als door den besten heelmeester verbonden worden; hij heeft de kunst om een sabelhouw te verbinden, ten tijde van MONTROSE, toen wij heel slechte geneesheeren hadden, lang genoeg uitgeoefend, en mijne schoonzuster zal zeker wel een middeltje tegen koortsaandoeningen weten. Blijft gij dus hier?»

«Ik had geldige redenen om het kasteel te verlaten,» zeide *Lord* EVANDALE, een zijdelingschen blik op EDITH werpende, «maar zij behooren te wijken voor de overtuiging, dat ik hier nuttig kan zijn. Heb dus de goedheid, Majoor, mij uwe verdedigings-plannen mede te deelen, of mag ik u vergezellen als gij de sterkte gaat opnemen?»

«Ik geloof, waarde oom,» zeide EDITH, aan wie de uitputting der krachten van den jongen krijgsman niet was ontgaan, «dat *Lord* EVANDALE, vóor dat hij zich met krijgszaken bemoeit, veeleer naar zijne kamer behoorde te gaan, om eerst wat te rusten en eenige versterking te gebruiken.»

«EDITH heeft gelijk,» merkte *Lady* MARGARETHA op; «gij moet u terstond ter rust begeven, *Mylord*, en een middel tegen de koorts gebruiken, dat ik eigenhandig voor u zal bereiden, terwijl Juffrouw WEDDELL, mijne kamenier een kip voor u zal braden. Laat de huishoudster ten spoedigste de logeerkamer gereed maken, JOHN!» zeide zij tegen den bottelier, »want *Lord* EVANDALE moet wat gaan rusten; intusschen kan GIDEON het verband lichten en de wonden onderzoeken.»

«Treurige toebereidselen, voorwaar, Mevrouw!» zeide EVANDALE, terwijl hij de burgvoogdes bedankte en opstond om de zaal te verlaten; «maar ik zal mij slaafs aan uwe voorschriften onderwerpen, en vertrouw door uwe zorgen weldra een flinker verdediger van den burg te worden, dan ik op dit oogenblik ben. Uwe zorgen behoeven zich intusschen slechts tot mijn lichaam uit te strekken, daar gij, zoolang de Majoor bij u is, mijn hoofd niet noodig hebt.»

Met deze woorden verliet hij het vertrek.

«Een voortreffelijk jongmensch, en bescheiden ook,» zei de majoor.

«Ja,» antwoordde *Lady* MARGARETHA; «hij heeft niets van dien eigenwaan, waardoor de jongelieden zich veelal verbeelden wijzer te zijn in de behandeling hunner kwalen dan menschen van ervaring.»

«En 't is een vrijgevige en echte edelman,» vervolgde JENNY DENNISON, die gedurende het gesprek in de zaal was gekomen en nu met hare jonge gebiedster alleen bleef, daar de majoor naar zijn post terugkeerde en de burgvoogdes zich gereed maakte hare artsenijen te bereiden.

Die laatste lofspraak beantwoordde EDITH slechts met eene zucht, ondanks haar stilzwijgen zoo goed als iemand anders wetende, dat er niets in hem te misprijzen viel.

«Ook is het niet onjuist wat onze oude Mevrouw zegt,» vervolgde de looze JENNY, «dat de Presbyterianen niet te vertrouwen zijn: het is een meineedig volk; want wie had ooit durven denken, dat de jonge MORTON en CUDDIE HEADRIGG tot de muitelingen zouden overloopen!»

«Wat bedoelt gij toch wel met dien onzin, JENNY?» vroeg hare jonge meesteres vertoornd.

«Ja, ik weet wel, dat gij het niet gaarne hoort,» hernam het meisje onbeschroomd, «en het is voor mij ook niet aangenaam het u te moeten zeggen; maar gij behoort het toch te weten — want alle menschen op het kasteel zijn er van vervuld.»

«Vervuld! Waarmede? Wilt gij mij gek maken, JENNY?» vroeg EDITH ongeduldig.

«Dat HENDRIK MORTON van *Milnwood* een der opperste aanvoerders van de rebellen geworden is.»

«Onmogelijk,» hernam EDITH. «Dat is schandelijke lastertaal: het is niets dan onwaarheid, en ik vind het zeer vermetel van u, dat gij mij zoo iets durft zeggen! Hij kan zich aan zoodanig verraad jegens Koning en Vaderland, aan zoodanige wreedheid jegens mij — of liever jegens alle onschuldige en weerlooze slachtoffers, die in den burgeroorlog lijden moeten, — niet schuldig maken! Geloof mij, daartoe is hij niet in staat.»

«Ach, Freule!» antwoordde JENNY, die bleef volharden; «men behoort beter met jonge heeren bekend te wezen dan ik het ben of het ooit wensch te worden, om te weten waartoe zij al of niet in staat zijn. Ik verzeker u dat TOM, de ruiter, en nog een ander in boerenkleeding zijn uitgegaan om te reco — recognosceeren — zoo noemde GUDYILL het geloof ik — en dat zij midden onder de rebellen zijn geweest. Daar hebben zij den jongen MORTON gezien, zittende op een paard, dat te *Loudon-hill* was veroverd, en met zwaard en pistolen gewapend; hij was het met de bevelhebbers geheel eens en hield zich met de oefening der gewapende bende bezig, terwijl CUDDIE hem op de hielen volgde in het dragondersbuis van BOTHWELL gedost, en als een eerste kwast met een opgetoomden hoed met blauw lint, — hij hield altijd van blauw, — de oude kleuren van den Convenant, en een hemd met plooien en lubben aan, dat hem waarlijk niet kwaad zal staan!»

«Neen, JENNY! het kan onmogelijk waar zijn,» riep EDITH driftig, «want mijn oom heeft er nog niets van gehoord.»

«Dat wil ik wel gelooven,» hernam de kamenier, «omdat TOM HALLIDAY eerst vijf minuten na *Lord* EVANDALE op het kasteel is teruggekeerd en de schelm, toen hij hoorde dat de Lord ook hier was, er tegen den majoor geen woord van wilde reppen, daar er nu een officier van zijn eigen regiment onder de bezetting was, zeide hij, jegens wien hij zich alleen te verantwoorden had. Hij nam zich ook voor er niets van te zeggen vóor dat *Lord* EVANDALE morgen vroeg zou zijn opgestaan, — maar voor mij verzweeg hij het niet, omdat hij mij met CUDDIE wilde plagen.»

«Dwaas meisje,» hernam EDITH, die weder moed begon te scheppen, «begrijpt gij niet, dat dit slechts eene scherts was van dien loozen guit, om u te kwellen?»

«Neen, neen,» zeide zij, «dat is zoo niet, want JOHN GUDYILL nam den anderen dragonder, dien ouden leelijken kerel (ik weet niet hoe hij heet) mede naar den kelder en gaf hem braaf te drinken, waarop ook hij, woord voor woord, hetzelfde vertelde, wat TOM reeds had medegedeeld. GUDYILL werd hierover zoo vertoornd, dat hij het dadelijk weder aans ons oververtelde en er bijvoegde, dat de geheele opstand aan de dwaasheid van *Lady* MARGARETHA, den majoor en *Lord* EVANDALE moest geweten worden, die gisteren morgen den jongen MORTON en CUDDIE hadden helpen vrijpleiten. «Als deze maar doodgeschoten waren,» zeide hij, «zou de geheele streek in rust gebleven zijn,» en ik begin nu ook haast hetzelfde te gelooven.

Met deze laatste woorden wilde JENNY het halsstarrig ongeloof harer gebiedster bestraffen, maar niet weinig schrikte zij, toen dit bericht eene gansch andere uitwerking op EDITH te weeg bracht, dan zij verwachtte. Freule BELLENDEN, naar de meest strenge beginselen en vooroordeelen der Bisschoppelijken opgevoed, werd bij de tijding haar gegeven eensklaps doodsbleek en gevoelde nauwelijks de kracht om een stoel te bereiken, waarop zij sprakeloos en schier buiten zich zelve neerviel. Hoe JENNY hierop hare toevlucht

ook zocht in koud water, verbrande vederen, losmaken van kleeding en vele andere middelen, die in zoodanigen toestand meestal worden te baat genomen, alles bleef aanvankelijk vruchteloos.

«God beware mij!» riep het meisje beangst uit: «Och, ware mijn tong maar liever verlamd geweest! Maar wie had ook kunnen denken, dat zij zich dit zoo ernstig zou aantrekken! Freule EDITH! Freule EDITH!» riep zij hierop in vertwijfeling uit, «wees toch niet zoo wanhopend! Misschien is het niet waar! Ach, zij hoort niet eens;» zuchtte JENNY. «Straks komen wellicht *Lady* MARGARETHA en de majoor binnen! zij zit ook zelfs op den troon, waarop niemand gezeten heeft sedert dien gedenkwaardigen morgen toen Zijne Majesteit ons bezocht; o mijn God! wat moet ik doen? wat zal er van ons worden?»

Terwijl zij aldus zoowel over haar eigen toestand als over dien harer gebiedster jammerde en weeklaagde, begon EDITH langzaam te herstellen van den pijnlijken slag, dien de onverwachte tijding haar toegebracht had. «Indien hij ongelukkig ware geworden,» zeide zij zuchtende in zich zelve, «ik zou hem niet verlaten hebben, zelfs als het gevaarlijk of schandelijk voor mij geweest ware mij voor hem in de bres te stellen; — ware hij gestorven, ik zou hem diep betreurd hebben; — indien hij zich zelfs aan ontrouw had schuldig gemaakt, ik zou het hem vergeven hebben; — maar — een oproerling te worden tegen zijn Koning — een verrader aan zijn vaderland — de bondgenoot en metgezel van verachtelijke moordenaars — de vervolger van een ieder, die groot en edel is, en de verklaarde vijand van alles wat heilig genoemd kan worden, — dat kan ik hem niet vergeven! Daarom zal ik hem uit mijn hart scheuren, al moest het er ook onder bezwijken.»

Dit zeggende, droogde zij hare tranen af en verhief zij zich uit den leuningstoel, of van den troon, gelijk *Lady* MARGARETHA dien gewoon was te noemen, waarvan JENNY haastig het kussen opschudde, als om elk spoor uit te wisschen der ontheiliging van den heiligen zetel, hetgeen echter door Koning KAREL zelf, de jeugd, de schoonheid en de droefheid der bekoorlijke zondares in aanmerking genomen, zeer zeker niet met dien naam zou zijn bestempeld geworden. Vervolgens liep het gedienstige meisje naar EDITH toe, die, in diep gepeins verzonken, langzaam in de kamer op en neer wandelde.

«Neem mijn arm, Freule EDITH!» zeide zij; «want niets schenkt meer balsem in droefheid dan de mededeelzaamheid, en ongetwijfeld —»

«Neen JENNY!» antwoordde hare gebiedster vastberaden; «zijt gij van mijne zwakheid getuige geweest, nu wensch ik u ook mijn kracht te doen zien.»

«Gij hebt toch gisteren morgen mijn steun niet versmaad, Freule EDITH, toen gij zoo diep bedroefd waart,» zeide het meisje sterk bewogen.

«'t Is niet onmogelijk, JENNY, dat eene verkeerde of dwaze neiging soms behoefte kan gevoelen aan ondersteuning, maar de plicht behoort zich zelven te leiden. Ik zal trouwens niet voorbarig handelen, maar de redenen van zijn gedrag nauwkeurig onderzoeken, en dan misschien eindigen — met hem voor eeuwig vaarwel te zeggen,» antwoordde EDITH vastberaden.

Niet in staat de grootheid van ziel noch het beginsel recht te beseffen, waardoor EDITH in haar leed geleid werd, stond JENNY verwonderd over het gedrag harer gebiedster. «'t Is toch zonderling,» dacht zij; «als de eerste vlaag voorbij is, neemt Freule EDITH het even gemakkelijk op als ik, en ik ben zeker, dat ik half zooveel niet geef om CUDDIE HEADRIG als zij om den jongen MORTON! Met dat al,» ging zij in zich zelf peinzende voort,

«kan het geen kwaad aan beide zijden een goed vriend te hebben, want wordt het kasteel ingenomen, hetgeen gemakkelijk gebeuren kan, daar wij weinig levensmiddelen hebben en de dragonders er woest mede te werk gaan, — dan hebben MORTON en CUDDIE de overhand en zou hunne vriendschap van geen geringe waarde voor ons wezen. Dit kwam mij al dadelijk voor den geest, toen ik heden morgen het groote nieuws hoorde.»

Met die vertroostende gedachte bezield, hervatte JENNY hare gewone werkzaamheden, Freule EDITH achterlatende, om, zoo goed zij kon, de neiging te overwinnen, die zij tot nu toe voor MORTON gekoesterd had.

VIJF EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Nogmaals stormgeloopen, mijne vrienden! welaan! nog eens!

HENRI V.

Naar de berichten te oordeelen, die later op den dag inkwamen, kon men stellig verwachten, dat het leger der opstandelingen den volgenden morgen, in den vroegen ochtendstond, naar *Tillietudlem* zou oprukken. GIDEON PIKE had *Lord* EVANDALE'S wonden en talrijke kwetsuren nauwkeurig onderzocht en deze volstrekt niet ernstig of gevaarlijk gevonden, terwijl het bloedverlies wellicht meer dan het geroemde geneesmiddel van *Lady* MARGARETHA elken koortsaanval voorkomen had; zoodat de lijder, ofschoon zich zwak en pijnlijk gevoelende, nochtans met behulp van een stok in staat was langzaam rond te sukkelen. In de gegeven omstandigheden achtte hij het dus niet wenschelijk, zich in zijn kamer opgesloten te houden; maar wilde door zijne tegenwoordigheid de krijgslieden aanmoedigen en wellicht hier of daar, waar de majoor soms naar een verouderd stelsel mocht zijn te werk gegaan, eenige verbetering in de verdedigingsmiddelen aanbrengen, waartoe hij zich alleszins bevoegd rekende en inderdaad ook de noodige krijgskundige bekwaamheden bezat, daar hij reeds als kadet in Frankrijk en in de Nederlanden had gediend. Hij vond echter in de maatregelen van tegenweer niets te verbeteren en meende dat, indien men slechts een voldoenden voorraad van levensmiddelen had, de vesting het lang zou kunnen uithouden tegen zulke krijgslieden, als de verwachte aanvallers.

Met de morgenschemering reeds was hij met den majoor weder op zijn post, om de gemaakte toebereidselen nader in oogenschouw te nemen, en daarna werd door hen de vijand zonder vrees te gemoet gezien.

Wij moeten nog hier bijvoegen, dat de rapporten der spionnen behoorlijk ontvangen waren en dat de majoor het gerucht, dat MORTON zich met de opstandelingen vereenigd had, met minachtend ongeloof behandelde. Het

eenige antwoord, dat hij geven kon op de meer geregelde en bevestigende berichten, die thans hieromtrent door de manschappen, ter verkenning uitgezonden, in de vesting werden gebracht, was: «Neen, neen, ik ken hem daartoe te goed; de spionnen zullen zich niet dicht genoeg in de vijandelijke gelederen hebben durven wagen en zich door dwaze geruchten hebben laten misleiden.»

«Ik verschil hierin met u van gevoelen, Majoor,» zeide *Lord* EVANDALE, «en geloof integendeel, dat wij den jongen MORTON aan het hoofd der opstandelingen zullen zien opdagen; hoezeer het mij ook leed zou doen, zal het mij toch geenszins verwonderen.»

«Gij schijnt even ergdenkend te zijn als CLAVERHOUSE,» antwoordde de majoor, «die mij gisteren in het aangezicht durfde zeggen, dat de jongen, die mij inderdaad zoo eerlijk en hooghartig voorkomt als ik ooit iemand gekend heb, slechts naar het oogenblik haakte, dat hij zich aan het hoofd der muitelingen zou kunnen stellen.»

«Als men ook beseft welke behandeling hij te verduren heeft gehad en waarvan men hem verdacht hield, dan weet ik niet welken anderen weg hij zou hebben moeten inslaan,» hernam *Lord* EVANDALE, «en zou ik niet durven beslissen, of hij in dat opzicht blaam dan wel medelijden verdient.»

«Blaam .... medelijden!!» riep de majoor, verbaasd over EVANDALE'S woorden, gramstorig uit; «de galg zou hij verdiend hebben, ja, en al ware hij mijn eigen zoon, ik zou hem zonder deernis die straf kunnen zien ondergaan. Maar gij denkt er ook anders over dan gij spreekt, Mylord!»

«Neen, Majoor! mijns inziens hebben zoowel onze staatslieden als onze geestelijken de zaken tot een pijnlijk uiterste gedreven, en door hunne talrijke knevelarijen en gewelddadigheden niet slechts de lagere volksklasse geheel van zich vervreemd, maar zelfs die standen van zich afgestooten, die niet uit partijgeest, of om hofbelangen, sterk aan hunne zaak waren verkleefd en gehecht.»

«Ik ben geen staatsman,» zei de majoor, «en kan u dus moeielijk in uwe ver gezochte onderscheidingen volgen; maar dit weet ik wel, dat mijn zwaard den Koning behoort en dat, waar hij gebiedt, ik ten allen tijde bereid ben het voor hem en zijn zaak te trekken.»

«Gij zult ook mij, naar ik vertrouw, hierin niet achterlijk vinden,» antwoordde de jonge Lord, «ofschoon ik wel wenschte andere vijanden dan onze landgenooten voor ons te zien. Wij hebben intusschen geen tijd om hierover te redetwisten,» vervolgde hij, «want zij komen dáár al opdagen en wij zullen ons dus zoo goed wij kunnen behooren te verdedigen.»

Inderdaad werd hierop de vijandelijke voorhoede gezien op den weg, die zich over den bergtop slingerde, en van dien kant naar het kasteel daalde. De opstandelingen echter bleven vooralsnog op de hoogte, als vreesden zij anders te zeer aan het vuur van het kasteel blootgesteld te zijn. Hun macht, aanvankelijk en oppervlakkig beschouwd, gering, bleek weldra vrij aanzienlijk te zijn, toen zij zich in dichte drommen vereenigden en hunne gelederen zich, zoo ver het oog slechts reikte, langs de hoogte schenen uit te strekken; maar uit den aandrang, waarmede de opvolgende scharen zich opeen pakten, zoowel als uit de onzekerheid der bewegingen die men te volbrengen had, werd niet onduidelijk angstvallige weifeling onder de gelederen bespeurd, welker wapenen, door hun talrijkheid het oog boeiende, schitterden in de morgenzon, die hare stralen deed weerkaatsen op een bosch van hellebaarden, geweren, lansen en strijdbijlen.

In die onzekerheid hadden de gelederen eenige oogenblikken verkeerd, toen eindelijk een viertal ruiters, waarschijnlijk bevelhebbers, uit de linie vooruitrukten en eene dicht bij het kasteel gelegen hoogte opreden, waarop JOHN GUDYILL, die zich als kanonnier geenszins onbedreven toonde, ijlings een stuk geschut op die voorhoede richtte en den majoor vragend aanzag, als wilde hij zeggen: «moet ik vuur geven?»

De oude krijgsman sloeg wederkeerig het oog op *Lord* EVANDALE.

«Wacht nog een oogenblik,» zeide deze, «ik zie hen met een wit vaande naderen.»

Inmiddels was een der ruiters van het paard gestegen en, wapperende met een witten doek op zijne lans, voor het kasteel gekomen, terwijl de majoor en *Lord* EVANDALE het bolwerk verlieten en zich buiten de verschansing begaven, om dáar den ruiter te ontmoeten, dien zij het minder geraden oordeelden binnen de vesting te ontvangen, die geheel voor de verdediging ingericht was. De drie overige ruiters, de oorlogzuchtige en dreigende toebereidselen op het kasteel ziende, waren ijlings weder naar de hoofdmacht teruggereden, zoodra hun afgezant het doel van zijn tocht had bereikt.

De afgevaardigde der opstandelingen scheen in voorkomen en gebaren een groot gedeelte van den geestelijken hoogmoed te hebben ingezogen, die zijner sekte eigen was. Uit zijne dweepzieke gelaatstrekken sprak niets dan verachting, en met halfgesloten oogen scheen hij alle aardsche voorwerpen nauwelijks een blik waardig te keuren, terwijl hij bij iederen tred den voet verzette alsof hij zeggen wilde: «de aarde, waarop ik loop, is mij te min!»

Lord EVANDALE gevoelde zich op het gezicht van dit zonderling wezen nauwelijks in staat zijne lachspieren te bedwingen. «Hebt gij ooit gekker menschenbeeld gezien, Majoor?» zeide hij. «Men zou zweren dat hij even als de marionetten door een veer bewogen werd en ik twijfel er zelfs aan of hij wel spreken kan.»

«Het is een mijner oude bekenden,» antwoordde de majoor, «een echte Puritein van het Farizeesche zuurdeeg .... Wacht, hij hoest en kucht; straks zult gij hem de sterkte, in plaats van met de trompet, met een brokstuk van een preek hooren opeischen.»

Dit vermoeden van den ouden krijgsman, die vaak gelegenheid had gehad met de zeden dier sekte bekend te worden, werd spoedig bewaarheid. De afgezant, de *Laird* van *Langcale*, verhief met volle kracht zijne stem en gilde, in navolging van den vier en twintigsten psalm, luidkeels: «Heft uwe hoofden op, gij poorten! en verheft u, gij eeuwige deuren, opdat de Koning der eere inga.»

«Wat heb ik u gezegd, EVANDALE!» zei de majoor lachende. Vervolgens de verschansing naderende, vroeg hij den *Laird* met welk doel hij voor de burgpoort stond en als een varken in den stormwind zijn klaaggeschrei luid aanhief.

«Ik ben hier gekomen,» antwoordde de afgezant met luide stem en zonder de gebruikelijke plichtplegingen in acht te nemen, «om in naam van Gods krijgsheir en van het plechtig verbond te spreken met twee kwaadwilligen, WILLIAM MAXWELL, of *Lord* EVANDALE geheeten, en MILES BELLENDEN van *Charnwood*.»

«En wat hebt gij aan die beiden te zeggen?» vroeg de majoor.

«Zijt gij een dier twee?» vervolgde de Laird op denzelfden hoogmoedigen, oneerbiedigen toon.

«Ja,» antwoordde de majoor.

« Welnu, » hernam de afgezant, twee papieren overreikende, « zie hier eene opeisching van het kasteel, benevens een brief aan MILES BELLENDEN van een Godzaligen jongeling, die de eer heeft een gedeelte van onze krijgsmacht aan te voeren. Lees die beide geschriften dadelijk, en moge God u de genade verleenen, wat mij echter zeer twijfelachtig voorkomt, dat gij uit hun inhoud goede vruchten zult trekken. »

De opeisching, door JOHN BALFOUR VAN BURLEY, als generaal-kwartiermeester van het leger, zoo voor zich zelven als uit naam der overige krijgshoofden onderteekend, luidde aldus: « Wij, de benoemde en aangestelde hoofden der heeren, predikers en andere geloofslieden, die thans voor de vrijheid en den waren godsdienst de wapens voeren, wij vermanen en eischen WILLIAM *Lord* EVANDALE en MILES BELLENDEN van *Charnwood* op, zoo voor zich zelven als gezamenlijk met alle andere op dit oogenblik in den burg *Tillietudlem* in bezetting liggende manschappen, om deze sterkte aan ons over te geven, onder voorwaarde van een vrijen aftocht met have en goed; zullende in geval van wederstand het geweld van vuur en zwaard worden gebezigd tegen hen, die een onhoudbaren post willen verdedigen. Moge God aldus zijne eigene zaak beschermen! »

De brief aan den majoor BELLENDEN gericht, was van HENDRIK MORTON.

« Ik heb, waarde vriend, » aldus schreef hij, « een stap gedaan, die behalve vele andere bedenkelijke gevolgen, ook wellicht uwe afkeuring zal na zich slepen; maar wees verzekerd, dat ik niet dan na gemoedelijke overtuiging en ter goeder trouw tot dit besluit ben gekomen, daar ik het niet langer geduldig verdragen kon, dat mijne rechten en die mijner landgenooten werden vertreden en dat men bleef voortgaan onrechtvaardig en zonder eenig voorafgaand onderzoek onze vrijheid te hoonen, onze personen te bespotten en ons bloed te verspillen. Thans schijnt de Voorzienigheid zelf door dit geweld der onderdrukkers den weg ter bevrijding te hebben gebaand, en nu zou ik hem den naam en de rechten eens vrijen mans onwaardig keuren, die, denkende zoo als ik, zijn arm niet aan de belangen van zijn vaderland wilde toewijden.

« Ik roep intusschen God, die mijn hart doorgrondt, tot getuige, dat ik geenszins deel in den woesten en hartstochtelijken ijver van velen dier gekwelde en onderdrukte lijders, met wie ik thans gemeenschappelijk handel, daar ik niets vuriger en ernstiger verlang, dan dat door de vereenigde samenwerking van alle goedgezinden, gematigden en verstandigen uit beide partijen deze onnatuurlijke oorlog weldra moge ophouden en wij weder een vrede zien tot stand komen, die, zonder de wezenlijke rechten des Konings te krenken, het gezag van billijke wetten herstelt, het krijgsgeweld doet ophouden en een ieder vrijheid laat God naar zijn eigen geweten te dienen. Dan alleen zou het mogelijk zijn door rede en zachtzinnigheid den dweepzieken ijver te keeren, die thans door vervolging en onverdraagzaamheid tot dolzinnige uitersten wordt gebracht.

« Nu zult gij intusschen licht kunnen beseffen hoe smartelijk het mij vallen moet, als vijand voor de woning uwer familie te verschijnen, die, naar ik hoor, door u verdedigd zal worden, een wederstand die nog te meer aanleiding kan geven tot bloedvergieten, daar wij talrijk genoeg zijn om, wanneer onze storm wordt afgeslagen, het kasteel te doen uithongeren, en welk tijdstip, met het oog op den geringen voorraad uwer levensmiddelen, inderdaad niet ver verwijderd zou zijn. Maar alleen de gedachte aan zoodanig lijden maakt mij diep bedroefd, waarde vriend! Vandaar, dat ik er in bewilligd heb u voorwaarden aan te bieden, die u in geen enkel opzicht kunnen krenken.

Zoodra toch uwe manschappen onder waarborg van een vrijen aftocht uit het kasteel zullen weggezonden zijn, zal men, naar ik vertrouw, zich tevreden stellen met de belofte uwer onzijdigheid in dezen ongelukkigen strijd en zal ik zorg dragen, dat de eigendommen van *Lady* MARGARETHA geëerbiedigd en het kasteel met geene bezetting geplaagd worde.

«Veel zou ik nog ter gunste van dit voorstel kunnen bijbrengen, maar daar ik vrees thans in uwe oogen misdadig te schijnen, zou natuurlijk elke goede raad, die uit eene miskende bron voortvloeide, zonder invloed blijven en eindig ik derhalve met de verzekering dat, hoedanig uwe gedachten ook omtrent mij mogen zijn, mijne dankbaarheid jegens u nooit zal verflauwen, en ik mij gelukkig zal achten u hiervan door daden beter dan door woorden te kunnen overtuigen.

«Mocht ons voorstel in de eerste opwelling uwer verbolgenheid worden verworpen, dan zult gij ten allen tijde, indien toekomstige gebeurtenissen meer voor de aanneming pleiten, de onderhandelingen daarover weder kunnen aanknoopen en wil ik u bij voorbaat de verzekering schenken, dat waar en wanneer ik in de gelegenheid kom u eenigen dienst te bewijzen, dit steeds het grootste genoegen zal verschaffen aan HENDRIK MORTON.»

Nadat de majoor BELLENDEN den brief met verontwaarding gelezen had, gaf hij dien aan *Lord* EVANDALE, zeggende: «Nooit had ik dit van HENDRIK MORTON verwacht! Die ondankbare, oproerige verrader! Het is een oproerling in koelen bloede, die in zijne overtuigingen geenszins door die ongelukkige dweeperij wordt geleid, waardoor onzen afgezant, dien dolzinnigen gek, de hersens zijn op hol geraakt; maar ik vergat ook,» vervolgde hij, «dat het een Presbyteriaan was; dat ik een jongen wolf koesterde, die in zijne duivelsche geaardheid weldra zou opstaan om de hand zijns weldoeners te verscheuren; het ligt geheel in het bloed dier lieden, zoo zelfs dat de apostel PAULUS binnen drie maanden een oproermaker zou zijn, als hij, op aarde terugkeerende, een Presbyteriaan ware.»

«Ik zal de laatste wezen om van overgave te spreken,» antwoordde *Lord* EVANDALE, «maar als onze levensmiddelen uitgeput raken en er geen hulp uit Edinburg of Schotland daagt, zouden wij, meen ik, kunnen gebruik maken van de aanbieding en althans de vrouwen in veiligheid brengen.»

«Zij zouden liever alles willen verdragen, dan eenige bescherming van dien gladden huichelaar aan te nemen,» zeide de majoor, «en ware het ook anders, ik zou haar niet meer als mijne nabestaanden erkennen. Maar het wordt tijd dat wij dien eerwaarden afgezant wegzenden. Vriend,» vervolgde hij hierop, zich tot LANGCALE keerende, «zeg aan het ginds verzamelde gepeupel, dat als zij hunne hersenpannen liefhebben, ik hen waarschuw die niet tegen onze oude harde muren stuk te stooten; ook behoeven zij ons geen wit vaandel meer te zenden, want om GRAHAMES moord te wreken, zouden wij hunne boden ophangen.»

Met dit antwoord keerde de afgezant naar de zijnen terug, waarop weldra een luid gemor onder de menigte ontstond en eene roode vlag met blauwen rand werd opgestoken, welk oorlogs- en uitdagingsteeken, tartend in den morgenwind wapperende, even schielijk door de bezetting van het kasteel werd beantwoord, die terstond de oude banier der BELLENDEN'S met de koninklijke vaan deed hijschen en gelijktijdig al het geschut op de voortrukkende linie afbrandde, waardoor de vijand eenig verlies leed en de aanvoerders genoodzaakt werden hunne benden achter de beschermende hoogte terug te trekken.

«De bek van dien valk komt hun zeker een weinig te hard voor,» zeide GUDYILL, het geschut op nieuw ladende.

Nauwelijks was dit woord er echter uit, of de vijand verscheen op nieuw in dichte drommen op den top der hoogte en brandde nu eensklaps alle geweren op de verdedigers van het kasteel los, waarna eene uitgelezen schaar krijgslieden, midden door den kruiddamp heen, moedig voorwaarts rukte en, in weerwil van het hevig vuur der vesting, de eerste verschansing bereikte, waardoor de toegang tot het kasteel verdedigd werd. BURLEY zelf bevond zich aan het hoofd dier dapperen en legde zooveel onversaagdheid aan den dag, dat hij weldra de verschansing veroverde en de verdedigers, van wie eenigen gedood en anderen gewond werden, naar de tweede linie terugdreef. Dat die welgeslaagde poging nu niet door verdere gevolgen bekroond werd, mocht hoofdzakelijk aan het beleid van den majoor BELLENDEN worden toegeschreven, die de opstandelingen, zoodra zij dien post hadden bezet, door een moorddadig vuur van het kasteel deed bestoken en hen alzoo tot een spoedigen terugtocht noodzaakte, daar zij zonder middelen van beveiliging waren en niet in staat schenen het vuur met kracht te beantwoorden, waarmede hun vijand, achter de borstwering verscholen, hen onophoudelijk bestookte.

Ten einde evenwel te verhoeden dat die stelling niet weer op nieuw door de verdedigers werd ingenomen, vernielden de opstandelingen eerst nog met hunne bijlen het paalwerk en was BURLEY wederom de laatste, die eene geruime poos schier geheel alleen, te midden van een kogelregen gedeeltelijk bepaald op hem gericht, met zijn bijl aan het werk bleef, tot hij eindelijk mede terugtrok en uit de geleden verliezen maar al te duidelijk kon opmaken, dat de belegerden inderdaad op uitnemende plaatselijke voordeelen bogen konden.

Met meer behoedzaamheid werd alsnu een tweede aanval op het kasteel ondernomen. — Onder aanvoering van MORTON drongen eenige scherpschutters, meerendeels mededingers bij het vogelschieten, langs de veiligste plaatsen in het bosch, om een stand te bereiken onder de boomen en rotsen, van waar zij, zonder groot gevaar, de flank der tweede verschansing konden verontrusten, terwijl BURLEY inmiddels een tweeden aanval in het front zou ondernemen. Dit welberaamd plan werd echter door de belegerden ter juister tijd begrepen en de scherpschutters telkens, wanneer zij zich vertoonden, door een hagelbui van kogels van het kasteel begroet, terwijl zij onder het voortrukken evenveel moed als beleid aan den dag legden, hetgeen grootendeels aan de bedaarde en standvastige houding van den jongen aanvoerder moest worden toegeschreven, die met evenveel beleid als vlugheid nu eens zijne onderhoorigen wist te beschermen, en dan weder den vijand afbreuk te doen.

Meer dan eens vermaande hij intusschen zijne schutters toch voornamelijk op de roodrokken te mikken en de overige verdedigers van het kasteel, vooral het leven van den ouden majoor te sparen, die zich in zijn ijver vaak aan zoovele gevaren blootstelde, dat hij, zonder die grootmoedigheid van den vijand, er onvermijdelijk het slachtoffer van had moeten worden.

Langs de geheele helling van den steilen berg, op welks kruin het kasteel zich verhief, flikkerde het geweervuur, terwijl de schutters van rots tot rots, van boom tot boom, van struik tot struik bestendig voorwaarts drongen, en van iederen tak en iederen wortel, die zich op hun weg voordeed, partij trokken, tot dat zij eindelijk zoover kwamen, dat velen hunner in de ge-

legenheid waren op de belegerden in hunne verschansching te vuren. Van de hierdoor plotseling ontstane verwarring maakte BURLEY gebruik om de verschansing van voren aan te tasten, hetgeen hij met evenveel woede en dapperheid deed als bij den eersten aanval, doch waarbij hij nu minder tegenstand ontmoette, omdat de belegerden, terecht over het voortrukken der scherpschutters bezorgd, die de flank hunner stelling reeds geheel omsingeld hadden, met angst en schrik waren vervuld.

Met de bijl in de hand en besloten om het behaalde voordeel zooveel mogelijk te vervolgen, joeg de stoutmoedige bevelhebber den vijand voor zich uit en drong hij, zijn volk aanmoedigende, onder de kreet van: «Verplettert! verplettert den vijand van God en zijn volk! Geen genade! het kasteel is ons!» in de derde borstwering, door de meest onversaagden op den voet gevolgd, terwijl de overigen met schoffels, spaden en andere werktuigen de aarde omwoelden, boomen velden en ijlings eene versterking achter de verschansing zochten op te werpen, waarin zij zich zouden kunnen staande houden als het kasteel niet dadelijk kon veroverd worden.

Niet in staat zijn ongeduld langer te bedwingen, deed *Lord* EVANDALE met eenige op het plein vergaderde krijgslieden een uitval en moedigde hij, den arm in een doek gewonden, zoo door woorden als gebaren de soldaten aan, om hunne makkers in den strijd tegen BURLEY te hulp te komen. Het gevecht werd nu wanhopend voortgezet, en zoowel BURLEY's kampgenooten, waarmede het enge pad schier was opgevuld en die door de opvolgende scharen meer en meer werden voortgestuwd, als de koninklijke soldaten, wier stand op hoogeren grond, dien zij met pieken, hellebaarden, met sabel en met den kolf hunner karabijnen zochten te verdedigen, met leeuwenmoed vochten. Ook de bezetting in het kasteel liet zich in dien strijd geenszins onbetuigd, maar brandde telkens, wanneer haar dit zonder gevaar voor hare vrienden mogelijk was, haar geschut op de belegeraars af, terwijl de alom verspreide scherpschutters het voornamelijk op de borstweringen hadden gemunt, zoodat het gebouw in wolken van rook was gehuld en het geschreeuw der kampvechters langs de rotsen weergalmde.

Te midden van dien verwarden strijd was het kasteel door een zonderling voorval bijna in handen der belegeraars geraakt. Met eenige scherpschutters ter zijde voortgerukt, was CUDDIE HEADRIG, een eerlijke borst, maar die elk gevaar uit den weg liep en geenszins streefde naar den roem, die heldenfeiten vergezelt, allengs meer en meer van het oorlogstooneel afgeweken en had hij, ongeneigd om den stier bij de hoorns te vatten, of zich van voren aan het vijandelijk vuur bloot te stellen, de linkerzijde van den weg gekozen. Iederen toegang en elken boom in de nabijheid, waar hij zoo menig gelukkig uur met JENNY DENNISON doorgebracht had, kende hij en was dus natuurlijk een bekwame gids. Zoo geraakte hij eindelijk aan een kant van het gebouw, dien de verdedigers, vertrouwende op de ongenaakbaarheid der steile rots, onbezet hadden gelaten en waar een zeker venster was, dat tot den proviandkelder toegang verleende en in gemeenschap stond met den ypenboom, die uit eene rotsspleet groeide, juist de weg, dien GUSE GIBBIE had gevolgd, toen hij met den brief van EDITH uit het kasteel *Charnwood* was geslopen en die wellicht vroeger ook nog tot velerlei andere sluikpartijen had gediend.

«Hier ben ik op een welbekende plek,» riep CUDDIE op zijn geweer geleund, tot zijne wapenvrienden, en het oog naar het venster richtende, «daar heb ik JENNY dikwijls uit het sluipgaatje geholpen en ben er zelf ook wel ingekropen, als ik 'savonds van den ploeg kwam.»

«En wat belet ons dan er nu ook in te kruipen?» zeide een zijner stoutmoedigste makkers.

«Niets!» antwoordde CUDDIE; «maar wat zullen wij er uitrichten?»

«Het kasteel veroveren,» hernam de ander. «Wij zijn immers al een zestal man sterk en de soldaten hebben aan de poort genoeg te doen.»

«Welaan dan, volgt mij!» zeide CUDDIE; «maar de duivel hale hem, die *Lady* MARGARETHA, Freule EDITH, den ouden Majoor, JENNY DENNISON, of iemand anders dan den soldaten eenig letsel aandoet! Met de laatsten kunt gij naar goedvinden handelen, hen overhoop schieten, of pardon geven, al naar gij wilt; dat kan mij niet schelen.»

«Ja, ja, als wij maar eens binnen zijn,» riepen de overigen, «dan zullen wij wel goede voorwaarden maken.»

Behoedzaam, en als ging hij op eieren, steeg CUDDIE hierop het welbekende sluipwegje op, huiverde bij de gedachte dat hij op zoo snoode wijze de weldaden zijner vorige gebiedster vergold, en in de onzekerheid welke ontvangst hem binnen het kasteel te wachten stond. Door zijne makkers gevolgd, beklom hij vervolgens den ypenboom, om weldra te staan voor het kleine venster, dat eertijds zorgvuldig gesloten en met ijzeren traliën was voorzien, maar dat thans eene gemakkelijke ruimte tot doorgang aanbood, daar de traliën waren verroest en vergaan en de dienstboden de weinige overblijfsels van lieverlede hadden omgebogen of uitgebroken, om bij elke gewenschte gelegenheid van dien in- en uitgang dienst en gemak te hebben.

Alvorens nu den laatsten en gevaarlijken stap te wagen, wilde CUDDIE vooraf onderzoeken, of er iemand in den proviandkelder was en stak hij, door de hem volgende krijgsmakkers hiertoe opgewekt en door hunne bedreigingen aangespoord, langzaam zijn hoofd door het venster. Nauwelijks had hij dit echter gedaan, of JENNY DENNISON, die den kelder als een veilig toevluchtsoord onder de bestorming beschouwd en daarheen de vlucht genomen had, gaf op het gezicht er van een gil van ontzetting, en vloog ijlings naar de nabijzijnde keuken, waar zij een op het vuur staande pot met soep greep, welke zij ten behoeve van TOM HALLIDAY voor den aanvang van den strijd op het vuur had gehangen, en zijne kokende bestanddeelen, onder het geroep van: «Moord, moord! Help! help!» den arme CUDDIE op het hoofd goot, wien dit gerecht, dat hem op de gewone en behoorlijke wijze voorgezet ten allen tijde zoo aangenaam en welkom was, zóo toegediend wellicht voor altoos den lust tot soldaatje spelen zou hebben benomen, indien hij op dat oogenblik even opgekeken had. Maar gelukkig was onze krijgsman reeds door het eerste schreeuwen van JENNY bevreesd geworden en had hij zich dadelijk teruggetrokken, waarover hij thans in geschil geraakte met zijne wapenbroeders, die hem in zijne vlucht wilden tegenhouden. De helm dan en het lederen wambuis, weleer door wachtmeester BOTHWELL gedragen, waren hem nu wel uitnemend tot afleiding van het heete kooksel te stade gekomen, maar het kokende vocht was hier en daar nog diep genoeg doorgedrongen om hem met pijnlijke verbazing eensklaps den vasten grond te doen zoeken, en niet zonder gevaar over eenigen zijner makkers heenspringende, luisterde hij evenmin naar hunne redeneeringen als hunne smeekingen, maar koos hij ijlings den kortsten weg naar zijne afdeeling terug, om zich niet meer onder de bestormers te wagen.

Ook JENNY, nadat zij de vleeschsoep, door hare schoone handen bereid en voor de maag van een anderen minnaar bestemd, op den rug van haar vorigen aanbidder had uitgegoten, zette gestadig haar jammergeschreeuw voort,

allerlei gruwelen en vooral de vier hoofdmisdaden: «moord, brand, roof en geweld!» luidkeels opsommende, wat zooveel vrees en verwarring in het kasteel veroorzaakte, dat de majoor en *Lord* EVANDALE, bevreesd dat men het kasteel op een onbezet punt overvallen had, het raadzaam oordeelden het gevecht voor de poort te staken, alle buitenwerken in 's vijands handen te laten en inmiddels in het binnenste der vesting terug te trekken, een aftocht welken zij vrij rustig ten uitvoer konden brengen, daar de plotselinge vlucht van CUDDIE en zijne makkers schier evenveel verwarring onder de belegeraars had te weeg gebracht, als JENNY'S hulpgeschrei bij de bezetting.

Geen der strijdende partijen zocht op dien dag den strijd te hernieuwen. De opstandelingen bespeurden alras hoeveel zij geleden hadden en koesterden weinig hoop, in aanmerking genomen de bezwaren, die zij bij het bestormen der buitenste verschansing ondervonden hadden, dat de sterkte stormenderhand zou kunnen worden ingenomen. Even netelig was ook de toestand der bezetting, die bij de schermutseling drie dooden en enkele gekwetsten had gelaten, een verlies wel geringer dan dat van den vijand, die een twintigtal manschappen had verloren, maar waardoor hun klein getal weder was verminderd, dat bovendien nauwelijks toereikende scheen om de woedende aanvallen der tegenpartij te keeren, wier bevelhebbers duidelijk te kennen gaven, dat zij het uiterste wilden wagen om de sterkte te veroveren.

Het ergste wat de bezetting te vreezen had, indien men haar door eene strenge insluiting tot de overgaaf wilde noodzaken, was de hongersnood, want het bevel van den majoor, om het kasteel zooveel mogelijk van levensmiddelen te voorzien, was slechts gebrekkig vervuld, en van het weinige, dat er was, werd door de dragonders een zoo roekeloos gebruik gemaakt, dat de majoor met een beklemd hart het venster deed beveiligen, waardoor het kasteel bijna overrompeld was geworden, en met de meeste voorzorgen ook andere zwakke punten versterkte.

ZES EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

De Koning heeft thans saâm geroepen
De voornaamste hoofden van het land.

HENRI IV, 2.

Des avonds nadat de burg zoo geweldig was bestormd geworden, hielden de bevelhebbers van het Presbyteriaansche leger een ernstigen krijgsraad. Zij bespeurden dan alras met schrik, dat door het geleden verlies, waardoor als gewoonlijk de dappersten en meest onversaagden gesneuveld waren, de gemoederen in hooge mate waren ter neêrgeslagen en ontmoedigd. Niet zonder reden was men beducht, — nu het leger na een onderneming van zoo ge-

ringe beteekenis als het beleg dier kleine vesting reeds zijn moed en veerkracht verloren had, — dat het getal der strijders geheel zou wegsmelten, zonder dat men eenig voordeel van den onvoorbereiden toestand van het staatsbestuur zou hebben ingeoogst. Vandaar dat de krijgsraad besloot de hoofdmacht te doen opbreken en ze naar Glasgow te zenden, om de bezetting uit die plaats te verjagen, met welken tocht MORTON en nog eenige andere aanvoerders werden belast, terwijl BURLEY met eene uitgelezen schaar van vijfhonderd man blijven zou om het kasteel van *Tillietudlem* zoo nauw mogelijk in te sluiten.

MORTON was echter met die beschikking geenszins tevreden en bracht velerlei ernstige beweegredenen in het midden, waarom hij in de nabijheid van *Tillietudlem* wilde blijven. «Hij hield zich verzekerd,» zeide hij, «indien men de belegering van het kasteel aan zijne leiding wilde toevertrouwen, dat hij weldra eene overeenkomst zou tot stand brengen, die, zonder al te streng voor de belegerden te zijn, geheel aan het doel der belegeraars zou beantwoorden.»

BURLEY, die er ten allen tijde op uit was het karakter zijner mede-bevelhebbers te leeren kennen, en ook nu weder zoowel van de eenvoudigheid van CUDDIE als van den dweepzieken ijver der oude GRIET partij had getrokken om van MORTON'S betrekkingen met de Bellendensche familie onderricht te worden, bevroedde aanstonds de ware reden waarom zijn jonge wapenbroeder ongaarne met het leger wilde opbreken, en nam het oogenblik waar dat POUNDTEXT zich verhief, om, zoo als hij zeide, «een kort woord» over de algemeene belangen te spreken, maar dat naar BURLEY'S meening wel een goed uur kon duren, en nam MORTON eene korte poos ter zijde. «Gij handelt onverstandig,» zeide hij, «dat gij aldus de heilige zaak wilt opofferen aan uwe vriendschap voor een onbesneden Filistijn en aan uwe lusten naar een Moabitisch wijf.»

«Ik versta uwe bedoelingen en onbescheidene zinspelingen niet, Mijnheer BALFOUR!» antwoordde MORTON verontwaardigd; «en mag ik vragen wie u het recht geeft mij op zulke schandelijke wijze te beschuldigen en eene zoo lompe taal tegen mij te voeren?»

«Kunt gij dan ontkennen, dat gij de bewoners van gindschen burg, gelijk eene hen hare kiekens, liever zoudt willen bewaken, dan de banier der kerk van Schotland over hare vijanden zwaaien?»

«Als gij hiermede bedoelt, dat ik den tegenwoordigen oorlog gaarne zonder een bloedigen strijd zou willen zien eindigen en dat mij dit oneindig meer ter harte gaat dan eigen vermaardheid en macht, dan geef ik u gelijk,» antwoordde MORTON.

«En geen ongelijk,» hernam BURLEY, «als ik geloof, dat gij bij uw vredestichting vooral uwe vrienden te *Tillietudlem* zoudt willen begunstigen?»

«Ik wil volstrekt niet ontkennen,» antwoordde MORTON, «zooveel aan den majoor BELLENDEN te danken te hebben, dat ik hem gaarne van dienst wilde wezen, voor zoover dit eenigszins strookt met de zaak waarvoor ik thans strijd. Nooit heb ik getracht mijne achting voor hem te verbloemen.»

«Dat weet ik best,» zeide BURLEY; «maar hadt gij het ook voor mij verborgen willen houden, ik zou het toch wel geraden hebben. Maar hoor thans hetgeen ik zeggen wilde: MILES BELLENDEN heeft nog wel voor eene geheele maand levensmiddelen.»

«Dat is zoo niet,» viel MORTON hem in de rede; «integendeel, wij weten dat zijn voorraad nauwelijks voor eene week toereikende is.»

«Geloof mij, ik heb betere berichten,» hernam BURLEY; «ik weet stellig, dat die grijze stugkop dit slechts heeft zoeken uit te strooien, zoowel om de soldaten met eene vermindering van hun dagelijksch rantsoen tevreden te stellen, als om ons zoo lang voor het kasteel op te houden totdat het zwaard gescherpt zou zijn, dat bestemd is om ons te verdelgen.»

«En waarom heeft men dit den krijgsraad verzwegen?» vroeg MORTON.

«Vraagt gij dit nog?» zeide BURLEY. «Waarom zouden wij BAZUIN, MACBRIAR, POUNDTEXT en LANGCALE de oogen hebben geopend, wetende, dat zij in de eerstvolgende predikatie al wat hun ter ooren komt aan het leger bekend maken? Wat zou er dan te wachten zijn geweest van ons volk, dat reeds moedeloos wordt bij het denkbeeld van slechts eene week voor het kasteel te moeten liggen, als het zich er op voorbereiden moest het beleg een geheele maand voort te zetten?»

«Maar waarom mag ik het nu weten, en werd het mij niet vroeger medegedeeld?» vroeg MORTON, «en welke bewijzen hebt gij voor hetgeen gij vertelt?»

«Vele,» antwoordde BURLEY, terwijl hij hem een groot pak kwitantiën in handen gaf betreffende de levering van vee, koorn, meel enz., door den majoor BELLENDEN onderteekend. Daardoor moest elke gedachte aan eene spoedige uithongering der bezetting verdwijnen, maar BURLEY vermeed zorgvuldig gewag te maken van eene hem welbekende bijzonderheid, dat namelijk het grootste gedeelte van dien voorraad nooit in het kasteel was gekomen, daar de baatzuchtige dragonders, die er om uitgezonden waren, zich niet hadden ontzien aan een ander weder te verkoopen, wat zij den een hadden ontnomen, zoodat de last van den majoor tot inzameling van levensmiddelen bijna even gebrekkig was uitgevoerd, als 's Konings last tot werving van manschappen door FALSTAF.

«En daarbij,» vervolgde BURLEY, die zag dat hij den gewenschten indruk had te weeg gebracht, «kan ik u verzekeren, dat de zaak niet langer voor u verborgen is gebleven dan voor mij; want eerst heden morgen heb ik die papieren ontvangen en nu deel ik ze u dadelijk mede, opdat gij welgemoed uwen weg zoudt kunnen bewandelen en het groote werk te Glasgow volbrengen, zonder dat gij behoeft te vreezen, dat uwe vrienden onder de kwaadgezinden veel leeds hebben te duchten, want hunne sterkte is ruim genoeg voorzien en ik houd slechts eene geringe macht bij mij, alleen toereikende om hunne uitvallen te keer te gaan.»

«Maar waarom kan ik niet als aanvoerder dier kleine bende terug blijven, en trekt gij niet zelf naar Glasgow op?» vroeg MORTON, die in BALFOUR'S voorstel grooten weerzin had. «Mij dunkt dit zou voor u eene meer eervolle onderneming zijn.»

«Ziedaar juist de reden, jongman,» antwoordde BURLEY, «waarom ik bewerkt heb, dat die last aan den zoon van SILAS MORTON werd opgedragen, want ik word oud en mijn grijs hoofd heeft in vele gevaren, waarin roem te behalen was, reeds eer genoeg ingeoogst. Ik spreek nu niet van die leege waterbellen, door de menschen aardschen roem genoemd, van de eer alleen dengenen beschoren, die Gods werk niet traag en onverschillig volbrengt. Uwe loopbaan begint nu eerst en gij moet het groot vertrouwen nog rechtvaardigen, dat men op mijne voorspraak in u gesteld heeft. Te *Loudon-hill* waart gij echter een gevangene en bij de laatste bestorming hebt gij in de achterhoede kunnen strijden, terwijl ik mij in het heetste van het gevecht moest begeven. Maar als gij thans nog onder deze muren zoudt willen blijven

verwijlen, nu er elders een grootere werkkring voor u openligt, zouden de menschen allicht zeggen, dat de zoon van SILAS MORTON verre van het pad zijns vaders afwijkt.»

Door die opmerking getroffen, waartegen hij als man van eer niets durfde in te brengen, bewilligde MORTON eindelijk in de voorgestelde schikking, ofschoon hij een zeker gevoel van wantrouwen niet kon onderdrukken, dat hij onwillekeurig had opgevat ten opzichte van den man, die hem de tijding bracht.

«Mijnheer BALFOUR,» zeide hij, «laten wij elkander goed verstaan: gij schijnt het der moeite waard geacht te hebben mijne bijzondere belangen en betrekkingen uit te vorschen, maar wees verzekerd, dat ik daarin even standvastig ben als in mijne staatkundige beginselen, en nu staat het wellicht in uwe macht, gedurende mijne afwezigheid mijne gevoelens te eerbiedigen of te beleedigen. Hoedanig nu ook onze onderneming moge eindigen, geloof vrij, dat eeuwige dankbaarheid of onverzoenlijke wrok zal volgen op het gedrag, dat gij bij die gelegenheid aan den dag legt, en hoe jong en onervaren ik ook ben, het zal mij, vertrouw ik, niet aan vrienden ontbreken, die mij in elk geval de behulpzame hand zullen bieden.»

«Als er eene bedreiging in dit gezegde ligt opgesloten,» zeide BURLEY bedaard en fier, «dan hadt gij die wel achterwege kunnen houden, want evenzeer als ik de achting mijner vrienden op prijs weet te stellen, weet ik de bedreigingen mijner vijanden te minachten. Uit uwe gezegden wil ik echter geen aanleiding tot twist zoeken. Integendeel, ik beloof u, in uwe afwezigheid uwe betrekkingen zoo liefderijk te ontzien als de plicht, dien ik eene hoogere macht verschuldigd ben, slechts gedoogt.»

Met die onbepaalde belofte moest MORTON zich tevreden stellen.

«Worden wij geslagen,» zoo dacht hij, «dan zal de bezetting wel hulp ontvangen vóór dat zij tot de overgave wordt gedwongen, en behalen wij de overwinning, dan hoop ik bij de aangroeiende partij der gematigden zooveel ondersteuning te vinden, dat mijne stem niet minder zal gelden dan die van BURLEY, als het er op aankomt om de zaken op de meest billijke wijze te regelen.»

Vergezeld door zijn wapenbroeder, keerde hij dus naar den krijgsraad terug, alwaar door BAZUIN nog eenige woorden van stichtelijke toepassing bij zijne redevoering werden gevoegd. Zoodra hij zweeg, zeide MORTON er in toe te stemmen, dat hij met de hoofdmacht zou opbreken en de koninklijke benden in Glasgow aantasten, waarop zijne medebevelhebbers werden benoemd en de geheele schaar nog eene ernstige vermaning van de aanwezige predikanten ontving. Den volgenden morgen verliet de schaar reeds vroegtijdig de legerplaats, en trok op naar Glasgow.

Daar wij geenszins uitvoerig de krijgsgebeurtenissen willen beschrijven, die in de geschiedenis van dit tijdperk staan opgeteekend, stippen wij hier slechts aan, dat CLAVERHOUSE en *Lord* ROSS, vernemende dat de opstandelingen in aantocht waren, zich in het midden der stad, nabij het raadhuis en de gevangenis, verschansten, daar zij het niet raadzaam oordeelden de geheele hoofdstad van West-Schotland prijs te geven en liever hier een storm wilden afwachten; terwijl de Presbyterianen van hun kant zich in twee afdeelingen splitsten, waarvan de eene langs de hoofdkerk en de andere door de Glasgowpoort hun inval in de stad deden, waar hun woeste onversaagdheid echter een heftigen tegenstand vond in de uitmuntende stelling en de geoefende bedrevenheid van den vijand, die op bevel van ROSS en CLAVERHOUSE vele

huizen op de hoeken der straten zorgvuldig bezet en zich hier en daar achter borstweringen verschanst had, ten einde de straten geheel te kunnen bestrijken, zoodat de gelederen der stormloopers veelal gedund werden door het vuur van een onzichtbaren vijand, dat zij niet in staat waren naar eisch te beantwoorden.

Vergeefs stelden MORTON en zijne medebevelhebbers zich zelven herhaaldelijk en moedig aan de grootste gevaren bloot, om met den vijand handgemeen te worden. Hunne volgelingen deinsden telkens terug, en niettegenstaande MORTON een der laatsten was, die de kampplaats verliet, en alles in het werk stelde om zoowel de orde te handhaven als elk voornemen van den vijand, om voordeel te trekken van den afgeslagen aanval, te verijdelen, zoo hoorde hij velen in de gelederen mompelen, dat men ook geen beter gevolg te wachten had van lauwhartige knapen, aan wie het opperbevel was toevertrouwd, en dat met den getrouwen BURLEY aan het hoofd eene andere uitkomst zou verkregen zijn, gelijk hij bij zoo vele andere gelegenheden bewezen had.

Nu was het juist uit den mond dergenen, die den minsten moed hadden aan den dag gelegd, dat MORTON met een pijnlijk gevoel die berispingen en onverdiende verwijtingen hoorde, wat echter zijn ijver nog te meer aanvuurde, daar hij begreep, dat hem in zijn gevaarlijken toestand niets anders overbleef dan te sterven of te zegevieren. «Ik kan niet meer terug,» zeide hij bij zich zelve, «en nu wil ik althans dat aan een ieder, aan den majoor BELLENDEN, ja zelfs aan EDITH, de bekentenis zal worden afgeperst, dat de opstandeling MORTON, in moed ten minste, niet voor zijn vader behoefde achter de staan.»

Het teruggeslagen leger der opstandelingen verloor intusschen zoozeer alle tucht en orde uit het oog, dat de bevelhebbers het raadzaam oordeelden hunne troepen een eind wegs van de stad halt te doen houden, alwaar zij door nieuwe benden werd versterkt, die, door de bezwaren waartegen zij te kampen hadden en den gunstigen afloop van den strijd op *Loudon-Hill* aangevuurd en geenszins door de laatste tegenspoeden ontmoedigd, zich onder MORTON'S afdeeling schaarden. Hierdoor zag deze tot zijn spijt de wangunstige ontevredenheid der heftigste dweepers nog meer aangroeien, daar zij het beleid, door hem ter verbetering der krijgstucht zijner afdeeling aan den dag gelegd, een vertrouwen op den arm des vleesches noemden, en zijne verdraagzaamheid omtrent godsdienstbegrippen, die niet met hunne leerstellingen overeenstemden, met onverdiende spotnamen bejegenden.

Hetgeen trouwens zijn toestand nog verergerde, was, dat het gepeupel onder de opstandelingen, die gewoonlijk hen het luidste toejuichen, die de godsdienstige en staatkundige belangen tot uitersten voeren, en die zich ergeren over alles wat naar bevordering van goede orde en krijgstucht zweemt, onverholen aan die ijverige aanvoerders, wier eenige verdienste in hunne dweepzucht moest gezocht worden, de voorkeur schonken boven MORTON, die zijn volk aan wettige beperkingen wilde onderwerpen, zoodat hij wel in allen opzichte den geheelen last van het opperbevel droeg, daar de overige legerhoofden gaarne alle moeite en verantwoording aan hem afstonden, terwijl het hem ontbrak aan het gezag, dat aan zijne voorschriften en beschikkingen de noodige kracht en klem moest geven.

Ondanks die bezwaren werkte MORTON zoo ijverig voort, dat hij binnen weinige dagen zooveel orde onder zijne troepen had gebracht, dat men nogmaals, onder meer gunstige vooruitzichten, een aanval op Glasgow kon wagen.

Het kan niet ontkend worden dat de begeerte om zich met CLAVERHOUSE

te meten, door wien hij zooveel geleden had, geen gering aandeel had in MORTON'S buitengewone krachtsinspanning. Maar hij werd niet weinig teleurgesteld toen die bevelhebber, tevreden met de verijdeling van de eerste bestorming van Glasgow, zijne zwakke bende niet aan een tweeden strijd wilde blootstellen, die thans door een beter geoefenden en meer talrijken vijand ondernomen zou worden, en dus de stad had verlaten, om met zijn krijgsvolk naar Edinburg op te rukken. Hierdoor konden de opstandelingen ongehinderd Glasgow binnentrekken, zonder dat zich de gelegenheid aanbood, waarnaar MORTON reikhalzend uitzag, om CLAVERHOUSE in den strijd te ontmoeten.

Het strekte echter niet weinig tot eer en tot bemoediging van het leger der geloofsgenooten, dat de gevreesde bevelhebber den aftocht geblazen had en Glasgow ingenomen was, zoodat nieuwe scharen van opstandelingen naar die stad ijlden. De gewichtige arbeid der verkiezing van officieren, de indeeling der regimenten en voorlichting in de noodzakelijkste kennis der krijgskunst waren nu bezigheden van dringenden aard, waartoe HENDRIK MORTON als van zelf geroepen werd, en die deze taak des te gereeder op zich nam, daar zijn vader hem hierin uitmuntend onderwezen had en hij zeer goed inzag, dat geen ander geschikt persoon daarvoor aan te wijzen was.

Het geluk scheen intusschen de opstandelingen boven alle verwachting te begunstigen: de Geheime Raad van Schotland, verbaasd over den tegenstand, welken zijn willekeurig geweld ondervond, en door schrik geheel verslagen, toonde zich onbekwaam om krachtdadige middelen ter onderdrukking van den opstand aan te wenden. Al het krijgsvolk in Schotland, dat slechts eene geringe macht uitmaakte, was te *Edinburg* saamgetrokken, alsof men een leger wilde bijeentrekken ter bescherming der hoofdstad. Daarbij kwam, dat aan de oproeping van de leenmannen der kroon, om in het veld te verschijnen, slechts zeer gebrekkig was voldaan, terwijl de landadel zich den oorlog in het geheel niet aantrok en zelfs zij, die de wapenen zouden hebben willen opvatten, zich door hunne vrouwen, moeders of zusters lieten terughouden van voor eene dusdanige zaak in het strijdperk te treden.

Dien ten gevolge begon het Engelsche hof te twijfelen aan de bekwaamheid van het Schotsche bestuur, dat toonde zich zelf niet te kunnen verdedigen en onmachtig scheen om een opstand te dempen, dien men aanvankelijk als nietsbeteekenend had beschouwd en die, zooals men begon te vermoeden, moest worden toegeschreven aan de onberedeneerde gestrengheid, waarmede de Presbyterianen behandeld werden, zoodat besloten werd den ongelukkigen hertog van MONMOUTH, die door zijn huwelijk een groot landeigenaar in Zuid-Schotland was geworden en over talrijke volgelingen beschikken kon, aan het hoofd van een leger te plaatsen. Men achtte de bekwaamheid, die hij buiten 's lands als krijgsman aan den dag gelegd had, meer dan voldoende om de opstandelingen in het veld te overwinnen en men verwachtte tevens, dat zijne zachtzinnigheid en zijne gunstige stemming voor de Presbyterianen de gemoederen tot bedaren brengen en hen met de regeering verzoenen zoudcn. Uit dien hoofde verkreeg de hertog eene uitgestrekte volmacht om de zaken in Schotland te regelen, en begaf hij zich met eene aanzienlijke versterking naar zijne bestemming, om het opperbevel over de krijgsmacht in dit land op zich te nemen.

ZEVEN EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Ik begeef mij naar de Bothwell-brug;
Daar sterf, of overwin ik.

Voor een korte poos scheen een wapenstilstand ingetreden te zijn Het staatsbestuur stelde zich voorloopig slechts ten doel, de opstandelingen uit de hoofdstad te weren, terwijl de rebellen alleen op vermeerdering hunner krijgsmacht bedacht waren en zich daartoe in het park van het hertogelijk kasteel te *Hamilton* gelegerd hadden, hetgeen zij een geschikt middelpunt oordeelden voor de aankomende rekruten en waar zij zich voor een plotselingen aanval beveiligd achtten, daar de Clyde, eene diepe, snelstroomende rivier, die niet dan door middel eener lange en smalle brug nabij het kasteel en dorp Bothwell kon worden overgetrokken, hen van den vijand in het front beveiligde.

MORTON had zich gedurende veertien dagen nadat Glasgow was overgegaan, hier ijverig bezig gehouden met zijn dienst en reeds meer dan een bericht van BURLEY ontvangen, waarbij hem werd gemeld dat het kasteel van *Tillietudlem* steeds nog weerstand bleef bieden. Ongeduldig om deze voor hem zoo belangrijke zaak meer van nabij na te gaan, gaf hij eindelijk aan zijne medebevelhebbers den wensch te kennen, eerder dan dat hij verlof vroeg, om voor een paar dagen tot regeling van gewichtige huiselijke belangen naar *Milnwood* te gaan, hetgeen bij met te meer recht deed, omdat schier een ieder in het tuchtelooze leger zich zoodanige vrijheid veroorloofde. Zijn voorstel vond echter algemeene tegenkanting, daar men zoozeer de waarde van zijn dienstbetoon besefte, dat men ongaarne een bevelhebber wilde missen, wiens plaats moeielijk was te vervullen. Men kon evenwel den jongen krijgsmakker geen strengere wetten voorschrijven dan waaraan men zich zelf onderwierp, en hij ging dus op reis zonder dat hem ernstige hinderpalen in den weg werden gelegd, terwijl de weleerwaarde POUNDTEXT van die gelegenheid gebruik maakte om zijne pastorie, in de nabijheid van *Milnwood* gelegen, te bezoeken en MORTON vergezelde. Met geen ander geleide dan den getrouwen CUDDIE togen zij op weg, want uitgenomen de een of andere koningsgezinde baron, die zich hier of daar in zijn sterk kasteel opgesloten hield, was de geheele landstreek hunne zaak toegedaan en door hunne krijgsbenden bezet.

Tegen den avond bereikten zij *Milnwood*, alwaar POUNDTEXT van zijne reisgenooten afscheid nam en zich naar zijne pastorie, een half uur verder dan *Tillietudlem* gelegen, spoedde. MORTON, thans aan zijn eigen gepeins overgelaten, zag met zonderlinge gewaarwordingen de welbekende bosschen, oevers en velden weder. In het korte tijdsverloop van een paar weken waren zijn karakter, zijne handelwijze en zijne denkbeelden geheel veranderd, en een twintigtal dagen scheen op hem denzelfden invloed als een aantal jaren te hebben uitgeoefend. De zachtaardige, gevoelvolle, stille jongeling, in afhankelijkheid opgevoed en die zich geduldig onder den dwang van een gierigen

en norschen oom had gekromd, verscheen nu plotseling, door verdrukking en den prikkel zijner beleedigde gevoelens aangehitst, aan het hoofd van gewapende krijgslieden, ernstig in staatsbelangen gewikkeld, waardoor hij zijn eigen lot aan den loop van een volksopstand zag verknocht, en verplicht werd vrienden aan te moedigen of vijanden te bestrijden. Hij scheen eensklaps als uit de droomwereld vol idealen der jongelingschap in het werkdadig en zorgvol leven van den mannelijken leeftijd te zijn getreden, en alles wat hem weleer belangrijk voorkwam, was uit zijne gedachten vedwenen, uitgenomen zijne liefde tot EDITH, die zelfs ernstiger en minder baatzuchtig scheen geworden te zijn, nu zij ten deele in harmonie en ten deele in strijd was geraakt met andere plichten en belangen.

Aldus nadenkende over den plotselingen omkeer in zijn gemoed en over de omstandigheden, die daartoe hadden medegewerkt, berekende hij de mogelijke gevolgen zijner tegenwoordige loopbaan en verbande hij allengs allen angst en huivering uit zijne ziel, die hem nog beklemd hadden, terwijl hij een edel en hooghartig vertrouwen in zich voelde opwellen.

«Wellicht,» dacht hij, «zal ik jong vallen, en indien dit zoo wezen moet, is het niet onmogelijk dat mijne bedoelingen miskend en mijne daden veroordeeld zullen worden door zoo velen, wier loftuigingen mij dierbaar zijn. Maar met het zwaard voor vrijheid en vaderland in de hand, zal ik onwaardig noch ongewroken sterven, en mocht mijn gebeente dan misschien ook nog voor 't laatst gehoond en beschimpt worden, er zullen, vertrouw ik, andere tijden aanbreken, waarin die smaad zal terugvallen op hen, door wie hij thans wordt gepleegd, want de Almachtige, wiens naam men in dezen onnatuurlijken oorlog zoo dikwijls ontheiligt, zal mijn getuige zijn dat ik door geene andere dan zuivere oogmerken word geleid.»

Eindelijk stond hij voor de poort van *Milnwood*. Toen hij aanklopte, openbaarde hij geenszins, zoo als vroeger, de angstvalligheid van den kinderlijken jongeling, die vreesde zijn verlof te buiten te zijn gegaan, maar deed hij het met het zelfvertrouwen van den man, die gevoelt in zijne rechten getreden te zijn en die zijne gedragslijn naar eigen goeddunken inricht. De deur werd voorzichtig door zijn oude bekende, Juffrouw WILSON, geopend, die op het gezicht van den gevederden helm van den krijgsman met schrik terugdeinsde.

«Waar is mijn oom, LIEZE?» vroeg MORTON, over den angst der huishoudster glimlachende.

«Lieve hemel, Jonker HENDRIK! zijt gij het?» riep de oude vrouw. «Waarlijk, ik voelde het aan mijn hart; maar wat zijt gij mans en groot geworden!»

«Dat geloof ik wel,» antwoordde HENDRIK met een zucht en een glimlach, «die kleeding doet mij wellicht wat grooter schijnen en de tegenwoordige tijden doen knapen in mannen veranderen.»

«Ja, het zijn droevige tijden,» hernam de huishoudster. «Ach! dat die ook u in het gevaar moesten medeslepen; maar wie kan dat helpen! Men heeft u slecht genoeg behandeld en, zooals ik reeds aan uw oom zeide, als men den worm vertrapt, kromt hij zich.»

«Ik weet wel, dat gij altoos mijne voorspraak zijt geweest, LIEZE, en dat niemand mij ooit mocht berispen dan gij zelf. Maar waar is mijn oom?»

«In *Edinburg*,» zei de huishoudster. «Toen de rook opsteeg, oordeelde de goede man het voorzichtiger zich bij den haard te plaatsen. Gij weet, hij was altoos een benauwd en vreesachtig mensch.»

«Hij is toch hoop ik nog gezond?» vroeg HENDRIK.

«Ja,» antwoordde de huishoudster, «dat gaat vrij wel. Ook zijn have en goed heeft bijna niets geleden. Wij hebben ons zoo goed als wij konden beholpen, en ofschoon de dragonders van *Tillietudlem* de oude roode koe, die gij nog wel zult kennen, uit den stal medenamen, stonden zij ons toch voor een geringen prijs weder vier andere beesten af, die zij naar het kasteel hadden moeten drijven.»

«Hebt gij die gekocht?» vroeg HENDRIK. «Dat begrijp ik niet.»

«Begrijpt gij dat niet?» hernam de huishoudster; «zij waren om levensmiddelen uitgezonden voor het kasteel, maar zij konden hun oud handwerk niet vergeten, en, even als de veehandelaars uit het Westland, verruilden en verkochten zij weder het grootste gedeelte van hetgeen zij bijeengebracht hadden, zoodat de majoor BELLENDEN wel het minste zal gekregen hebben van alles wat in zijnen naam opgehaald is.»

«Dan moet de bezetting zeker gebrek aan levensmiddelen hebben gehad,» riep MORTON driftig.

«Dat zal wel zijn,» antwoordde de oude vrouw; «daar valt niet aan te twijfelen.»

Eensklaps ging er een lichtstraal in MORTON'S ziel op. «BURLEY moet mij bedrogen hebben,» dacht hij in zich zelven, «en schijnt zijne toevlucht te zoeken in list en bedrog, wat zijne leer toelaat. Ik kan hier niet langer toeven, Juffrouw WILSON,» vervolgde hij hard op, «ik moet terstond verder.»

«Wilt gij eerst niet wat eten?» vroeg de welwillende huishoudster. «Ik zal spoedig iets voor u klaar maken, zooals ik wel eens vóor deze ongelukkige tijden meer gedaan heb.»

«Onmogelijk!» antwoordde MORTON. «CUDDIE! haal terstond onze paarden.»

«Die eten juist wat haver, Mijnheer!» hernam de voormalige bouwknecht.

«CUDDIE!» riep de oude huishoudster verwonderd; «hebt gij dien leelijken, rampzaligen kerel medegebracht, Jonker, die met zijn keffende moeder hier het eerste ongeluk in huis heeft gebracht?»

«Zacht wat, zacht wat!» viel CUDDIE haar in de rede. «Gij moet vergeten en vergeven, Juffer WILSON! Mijne moeder is thans in Glasgow bij hare zuster; zij zal u verder niet meer kwellen, en ik ben lijfknecht geworden bij den heer kapitein; ik laat hem beter voor den dag komen, dan gij ooit gedaan hebt. Hij is nooit zoo mooi gekleed geweest als tegenwoordig!»

«Daarin hebt gij geen ongelijk,» zei de oude vrouw, den jongeling met welgevallen aanziende, wiens voorkomen, naar zij meende, door de kleeding veel gewonnen had; «zulk een kanten halsdoek heeft hij op *Milnwood* nooit gedragen, en dat overhemd heb ik ook niet voor hem geplooid.»

«Wel neen, Juffer WILSON!» hernam CUDDIE, «dat is door mijne handen gegaan; het is nog iets van den opschik van *Lord* EVANDALE.»

«*Lord* EVANDALE!» zeide zij, «dat is zeker dezelfde, dien de Wighs, naar ik hoor, morgen willen ophangen.»

«Hoe?» vroeg MORTON in de grootste onsteltenis, «wil men *Lord* EVANDALE ophangen?»

«Ja,» antwoordde Juffer WILSON. «Toen hij gisteren nacht een uitval deed om levensmiddelen te zoeken, werd hij teruggeslagen en gevangen genomen, en nu heeft BURLEY, de kapitein van het volk, een galg laten opzetten, en gezworen — of op zijn geweten verzekerd, want een eed zweren mogen zij niet — dat hij den jongen *Lord* zoo hoog als HAMAN aan de galg zal laten hangen, als de bezetting zich morgen vóor het aanbreken van

den dageraad niet overgeeft. Het zijn droevige tijden, Jonker HENDRIK! maar wat zal men er aan doen! Ga toch zitten en gebruik vooraf wat brood en kaas, tot ik iets beters voor u klaar gemaakt heb. Had ik geweten, dat dit bericht u den eetlust zou ontnemen, dan zou ik er geen woord van hebben gerept.»

«Gevoederd of ongevoerderd, CUDDIE! gij moet terstond de paarden halen,» zeide HENDRIK, «want wij mogen niet rusten voor wij te *Tillietudlem* zijn.»

In weêrwil van de tegenwerpingen der huishoudster vervolgden zij hierop terstond hunne reis. Onderweg hield MORTON stil bij de pastorie, waar hij van POUNDTEXT eischte dat hij hem naar het kamp zou vergezellen.

De goede man, die ter nauwernood zijne vreedzame bezigheden weder had opgevat en met de pijp in den mond eene oude theologische verhandeling las, terwijl eene goede kan bier naast hem stond, wellicht om de stof verteerbaar te maken, gevoelde zich bitter teleurgesteld en wrevelig, nu hij zoo vele gemakken, die hij zijne studiën noemde, weder moest verlaten om een nieuwen tocht op een hoogdravend paard te ondernemen, en met een diepen zucht gaf hij de hoop op, dien avond een rustig en stil uur in zijn boekenvertrek te kunnen doorbrengen; maar hij stemde trouwens met MORTON in dat, welk bijzonder belang BURLEY ook hebben mocht om door het vermoorden van den jongen *Lord* de scheiding tusschen de Presbyterianen en het Staatsbestuur onverzoenlijk te maken, de gematigde partij zulk eene afschuwelijke daad volstrekt niet kon gedoogen. Ter eere van POUNDTEXT mag ook worden gezegd, dat hij met de meeste zijner aanhangers een grooten weerzin in zulke daden van nuttelooze wreedheid had, en hij buitendien met MORTON hoopte, dat *Lord* EVANDALE als een gewenscht bemiddelaar ter verkrijging van een billijken vrede tusschen beide partijen zou kunnen optreden. Alzoo geheel met MORTON'S denkwijze instemmende, toog hij weldra met hem op weg en bereikten zij omstreeks elf uur des avonds een nabij het kasteel van *Tillietudlem* gelegen gehucht, alwaar BURLEY zijn hoofdkwartier had opgeslagen.

Bij den ingang door den schildwacht aangehouden, gaven zij hunne namen en hun rang bij het leger op, waarna zij werden doorgelaten. Vervolgens naderden zij een tweeden schildwacht, die voor een huis was geplaatst dat hun toescheen *Lord* EVANDALE'S gevangenis te zijn, daar er een hooge galg voor de deur stond, die zoo gesteld was, dat hij gemakkelijk op het kasteel kon worden gezien en waardoor in MORTON'S oogen het bericht van Juffrouw WILSON bevestigd werd. Op de vraag der beide mannen, of zij BURLEY terstond zouden kunnen spreken, wees de schildwacht hun diens kwartier aan en vonden zij den bevelhebber lezende in den bijbel, terwijl hij zijne wapenen naast zich had neergelegd, als wilde hij tegen elken plotselingen overval beveiligd zijn. Op het gezicht zijner makkers rees hij eensklaps overeind en vroeg driftig: «Wat voert u herwaarts? Brengt gij mij slechte tijdingen van het leger?»

«Neen,» antwoordde MORTON; «maar wij vernemen dat gij hier maatregelen wilt nemen, die de belangen van het leger zouden kunnen krenken. *Lord* EVANDALE is uw gevangene, niet waar?»

«Ja,» antwoordde BURLEY, «de Heer heeft hem in onze handen geleverd.»

«En nu wilt gij van dit voordeel, u door den hemel geschonken, misbruik maken en onze zaak voor het oog der gansche wereld bezoedelen, door den gevangene een schandelijken dood te doen sterven?»

«Zoo de burg *Tillietudlem* met het krieken van den dag niet in onze handen is overgeleverd,» zeide BURLEY, «moge God mij op nog snoodere wijze

straffen, indien *Lord* EVANDALE niet denzelfden dood zal ondergaan, waartoe zijn opperhoofd en beschermheer, JOHN GRAHAME VAN CLAVERHOUSE, zoo velen van Gods heiligen veroordeeld heeft.»

«Wij hebben de wapens opgevat om aan zoodanige wreedheden een einde te maken,» hernam MORTON, «en niet om ze na te volgen en veel minder om onschuldigen voor de daden der schuldigen te doen boeten. Zeg mij ook volgens welke wetten gij eene zoodanige wreedheid zoudt kunnen rechtvaardigen?»

«Als gij dit niet weet,» zeide BURLEY, «dan zal uw begeleider de wet ongetwijfeld beter kennen, waarbij de mannen van *Jericho* door het zwaard van JONIA aan den zoon van NUN werden prijs gegeven.»

«Wij leven onder eene betere wet,» vervolgde de predikant, «die ons leert kwaad met goed te vergelden en te bidden voor degenen die ons geweld aandoen en ons vervolgen.»

«Dat wil zeggen,» hernam BURLEY, «dat gij, grijskop, u met dezen onervaren jongeling wilt vereenigen om u tegen mij in deze zaak te verzetten.»

«Wij zijn twee van hen, aan wie het gezag en het bevel over het leger is toevertrouwd,» zeide POUNDTEXT, «en zullen niet gedoogen, dat den gevangene eenig leed door u worde aangedaan. Wie weet of het God niet behaagt, juist door zijne bemiddeling de scheuring in ons Israël te doen herstellen.»

«Ik dacht wel, dat het daartoe komen zou,» hernam BURLEY, «toen men de dwaasheid beging u en uws gelijken in den raad der oudsten op te nemen.»

«Mij en mijns gelijken?» herhaalde POUNDTEXT. «Wie ben ik dan, dat gij met zooveel minachting van mij spreekt? Heb ik mijne kudde schapen niet dertig jaren lang tegen de wolven beschermd, toen gij, JOHN BALFOUR, gelijk een Filistijn met vermetel voorhoofd en bebloede hand in het leger der onbesnedenen streedt, en vraagt gij nu nog wie ik ben?»

«Als gij zoo gaarne weten wilt wie gij zijt,» hernam BURLEY, «dan zal ik het u zeggen: een dergenen, die liefst zouden willen oogsten zonder gezaaid te hebben, en die den buit willen deelen, terwijl anderen in den slag strijden. Gij behoort tot hen, die alleen om de brooden en de visschen het evangelie volgen en die hunne eigene pastorie meer beminnen dan Gods kerk, zoodat zij liever van de bisschoppelijken en de heidenen hun loon trekken, dan deelen in het lot dier edelen, die om het verbond der geloovigen alles hebben opgeofferd.»

«En gij, JOHN BALFOUR!» antwoordde POUNDTEXT, niet ten onrechte over die aantijging vertoornd, «gij zijt een dier mannen, door wier bloeddorstige en onbarmhartige geaardheid de gansche kerk van dit lijdend koninkrijk is bezoedeld geworden, en die door hunne gewelddadigheid en moordzucht zullen bewerken, dat het goede begin, ter herkrijging onzer burgerlijke en kerkelijke rechten, nooit den gewenschten zegen zal erlangen.»

«Waartoe op die wijze langer geredetwist, Mijne Heeren,» riep MORTON, «en elkander met smaad en schimp overladen? Zeg ons liever, BURLEY, of gij voornemens zijt u te blijven verzetten tegen *Lord* EVANDALE'S in vrijheid stelling, die ons in de tegenwoordige tijdsomstandigheden niets anders dan uiterst gewenscht en heilzaam voorkomt.»

«Gij zijt hier twee stemmen tegen één,» antwoordde BURLEY, «maar ik hoop toch, dat ge de beslissing van den ganschen krijgsraad af zult wachten.»

«Dit zouden wij zeker niet verzuimen,» hernam MORTON, «als wij den gevangene veilig waanden in de handen, waarin hij zich thans bevindt. Maar gij weet,» vervolgde hij, BURLEY scherp aanziende, «dat gij mij reeds misleid hebt in deze zaak.»

«Ga,» antwoordde de bevelhebber met minachting, «gij ijdele, onbedachtzame knaap, die om de zwarte wimpers van een dwaas meisje uw geloof en uw eer, zoowel als het vaderland en de zaak van God ten offer wilt brengen!»

«Mijnheer BALFOUR!» riep MORTON, naar den degen grijpende, «die taal eischt voldoening!»

«En gij zult ze krijgen waar en wanneer gij wilt!» hernam BURLEY. «Daarop geef ik u mijn woord van eer!»

Nu kwam de beurt aan POUNDTEXT om den twistenden de dolzinnigheid van het krakeelen onder het oog te brengen, en het was niet dan met moeite dat het hem gelukte een soort van halve verzoening te bewerken.

«Gij kunt met den gevangene naar goeddunken handelen,» zeide BURLEY; «ik reken mij thans vrij van alle verantwoording voor de gevolgen. Ik heb hem met mijn zwaard overwonnen toen gij, Mijnheer MORTON, den veldheer speeldet bij krijgsoefeningen en parade-houden, en de heer POUNDTEXT de schrift zocht te verklaren naar de begrippen der lauwhartigen; maar neemt hem nu en handelt met hem naar uw welgevallen. DINGWAL!» beval hij zijn adjudant, dien hij uit het aangrenzende vertrek riep, «zorg, dat de wacht bij den gevangene EVANDALE zich gereed houde om door die van den kapitein MORTON te worden afgelost! En nu is hij in uwe macht, Mijne Heeren MORTON en POUNDTEXT!» vervolgde hij, zich tot zijne medebevelhebbers keerende, «maar bedenkt, dat er een dag van zware verantwoording voor u zal aanbreken!»

Nu lag er juist eene versterking uit de Milnwoodsche gemeente in het gehucht, meerendeels knappe jonge lieden, die door hunne wapenbroeders «de Milnwoodsche scherpschutters» genoemd werden en die voorloopig bij de belegeraars van *Tillietudlem* ingelijfd waren, om hun de gelegenheid te verschaffen met die manschappen zoo lang mogelijk in de nabijheid hunner woningen te kunnen blijven, en van wie een viertal op MORTON'S last uitgezocht werden om met CUDDIE HEADRIGG, op wiens getrouwheid men zich geheel verlaten kon, eene wacht bij den gevangene te vormen, en die bij elke onverwachte gebeurtenis MORTON oogenblikkelijk moesten waarschuwen.

Na het nemen dier beschikkingen zochten de beide reisgenooten, zoo goed als dit in het opgevulde gehucht ging, een nachtverblijf, maar zij begaven zich niet eer ter rust dan nadat zij eene memorie hadden opgesteld, waarin de grieven der gematigde Presbyterianen werden ontwikkeld en het verlangen te kennen gegeven naar de vrije uitoefening van hunnen godsdienst onder de leiding hunner eigene predikanten, zonder in eenig opzicht gekweld of onderdrukt te worden, en waarin tevens het denkbeeld werd geopperd tot verkiezing van een vrij parlement, dat, geroepen om de belangen van kerk en staat te regelen, aan de door de onderdanen geledene verdrukking paal en perk zou stellen en tevens eene algemeene amnestie uitvaardigen voor allen, die nu of vroeger ter bereiking van dit doel de wapens hadden opgevat.

Naar MORTON'S meening zouden die voorwaarden, die alles behelsden wat de gematigde partij onder de opstandelingen in redelijkheid verlangen kon en behoefde, zelfs de goedkeuring der koningszinden wegdragen, dewijl daarin geene andere dan de erkende rechten van den vrijen Schotschen burger, ontdaan van alle buitensporige dweepzucht, werden terugverlangd, in welk gevoelen hij te meer werd versterkt, daar de hertog van MONMOUTH, wien Koning KAREL gelast had den opstand te beteugelen, als een minzaam, zachtaardig en goedgezind man bekend stond, die de zaak der Presbyterianen geenszins ongenegen was, en die eene uitgestrekte volmacht van den Koning

had verkregen, om de meest gepaste middelen tot herstel der rust in het beroerde Schotland aan te wenden.

Daartoe, dacht MORTON, werd iemand vereischt die voordeelig bekend was, om met den hertog te kunnen onderhandelen, en kwam niemand hem meer geschikt voor dan *Lord* EVANDALE, zoodat hij zich voornam in den vroegen morgen den gevangene te bezoeken en hem omtrent zijne bemiddelingsvoorstellen te polsen, toen eene onverwachte gebeurtenis dit voornemen vervroegde.

ACHT EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Sta af uw woning, Burgvoogdes!
Geef mij den burg nu over.

EDOM VAN GORDON.

MORTON had met medehulp van POUNDTEXT de hoofdpunten van zijn geschrift opgeteekend, die de grieven zijner partij behelsden, alsmede de voorwaarden waarop de meerderheid der opstandelingen geneigd zou zijn de wapenen neder te leggen, en meende nu juist een paar uren te gaan rusten, toen er onverwachts aan zijne deur werd geklopt; en toen hij riep, dat men binnen zou komen, zag hij het ronde aangezicht van CUDDIE HEADRIG door de deur steken, wien hij dadelijk vroeg: «Wat wilt gij? is er iets gebeurd?»

«Neen, Mijnheer!» antwoordde CUDDIE, «maar ik breng hier iemand, die u verlangt te spreken.»

«Wie?» vroeg MORTON.

«Eene oude bekende,» hernam CUDDIE, waarop hij de deur wijder opende en eene vrouw half binnen leidde, half binnen sleepte, wier gelaat schier geheel door haar mantel bedekt was.

«Kom maar, JENNY! kom maar,» zeide hij; «gij behoeft u voor oude kennissen niet te schamen,» en met deze woorden wierp hij haar kap terug en ontblootte voor zijn gebieder het welbekende aangezicht van JENNY DENNISON. «Deel nu onzen bevelhebber mede,» vervolgde hij, «wat gij aan *Lord* EVANDALE te zeggen hebt, en wees niet bang, meisje!»

«Hetzelfde wat ik Jonker MORTON te zeggen had, toen ik hem, korten tijd geleden, in de gevangenis bezocht,» antwoordde JENNY. «Gelooft gij niet, domoor! dat men gaarne zijne vrienden in tegenspoed bezoekt?» Zij zeide dat met hare gewone, vlugge welbespraaktheid, maar hare oogen vol tranen, en zij sprak met sidderende stem en zenuwachtige gebaren, terwijl hare wangen verbleekt en uitgeteerd waren, hare hand beefde en haar gansche voorkomen de kenteekenen droeg zoowel van doorgestaan zielelijden en ondervonden ontbering, als van angstige aandoening.

«Wat deert u, JENNY?» vroeg MORTON haar op vriendelijken toon. «Gij weet, dat ik u veel dank schuldig ben, zoodat gij nauwelijks iets van mij zult kunnen eischen, wat ik u niet gaarne, als het in mijne macht staat, toestaan.»

«Ik dank u, Jonker MORTON!» antwoordde het weenende meisje; «al spreken de menschen thans ook anders over u, gij zijt toch altoos een goed mensch geweest.»

«Wat zeggen zij dan van mij?» vroeg MORTON.

«Men verhaalt, dat gij eene gelofte gedaan hebt aan de Whigs, dat gij Koning KAREL zoudt helpen van den troon stooten, zoodat hij noch iemand zijner nazaten dien ooit weder zullen mogen beklimmen, en JOHN GUDYILL voegde er zelfs bij, dat gij alle orgels in de kerk aan de pijpers geven en ons gebedenboek door den beul zult laten verbranden, omdat de Koning, toen hij in Engeland terugkwam, het boek van het verbond der geloovigen mede aan de vlammen heeft prijs gegeven.»

«Mijne vrienden op *Tillietudlem* oordeelen te voorbarig en onbillijk over mij,» antwoordde MORTON. «Wees verzekerd, dat ik niets anders verlang dan de vrije uitoefening van mijn eigen godsdienst, zonder dien van anderen te willen storen of krenken, terwijl ik uwe huisgenooten wensch te toonen, dat ik dezelfde vriendschap en welwillendheid voor hen koester als vroeger.»

«God zegene uw goed hart!» riep JENNY in tranen losbarstende, «want zij hebben inderdaad behoefte aan uwe vriendschap, daar zij bijna sterven van den honger.»

«Goede Hemel!» riep MORTON, «ik heb wel van schaarschheid gehoord, maar niet van hongersnood. Is het mogelijk! De beide dames en de majoor—?»

«Hebben evenveel geleden als wij,» vervolgde JENNY, «want elke beet en iederen dronk deelden zij met een ieder onzer op het kasteel. Ik ben zoo zwak en krachteloos, dat de oogen mij beginnen te schemeren en ik bijna niet meer op de beenen kan staan.»

De ingevallen wangen en bleeke gelaatstrekken van het arme meisje bevestigden ten volle de waarheid van haar gezegde, zoodat MORTON innig bewogen werd. «Ga toch zitten,» zeide hij, haar dwingende op den eenigen stoel in het vertrek plaats te nemen, terwijl hij zelf met lange schreden in de kamer heen en weêr liep; «ik wist hiervan niets en kon er ook niets van weten,» mompelde hij in zich zelven — «die koelzinnige, wreede dweeper! die bedrieger! — CUDDIE!» vervolgde hij luid, «haal spoedig wat eten en wat wijn, — wat gij maar vinden kunt!»

«Te drommel!» riep CUDDIE, «wie had kunnen denken, toen het meisje mij een geheelen pot met soep over het lijf wierp, dat spijs en drank zoo schaarsch waren in het kasteel.»

In weerwil van haar droevigen toestand, moest JENNY onwillekeurig lachen bij die herinnering aan hare heldendaad tijdens de bestorming van het kasteel, maar haar zwakheid deed dit spoedig in zenuwachtig snikken overgaan, waarop MORTON met medelijden en huivering aan het lijden der overige bewoners van het kasteel dacht, zijn bevel aan CUDDIE herhaalde en inmiddels het meisje zocht te troosten. «Gij komt zeker,» zeide hij, «op last uwer gebiedster om *Lord* EVANDALE op te zoeken? Zeg mij wat zij verlangt. Indien het in mijne macht staat, zal ik gaarne haar wensch vervullen.»

JENNY scheen zich een oogenblik te bedenken, en zeide vervolgens: «Gij zijt een oud vriend, Jonker MORTON, dat ik u immers wel mijn vertrouwen schenken mag?»

«Gij zult de uwen het best dienen, JENNY,» hernam hij, hare weifeling bespeurende, «door oprecht jegens mij te zijn.»

«Nu dan,» zeide zij, «zoo als ik u gezegd heb, wij sterven schier van honger; in dien toestand verkeeren wij reeds meer dan éénen dag, en nu

heeft de majoor, die elk oogenblik hoopt ontzet te worden, een eed gezworen, dat hij het kasteel niet wil overgeven voor dat wij zijne oude laarzen opgegeten hebben, en gij weet, die zijn heel dik van zool en taai van bovenleêr. De dragonders daarentegen denken er anders over; zij houden het er voor, dat zij zich toch weldra zullen moeten overgeven en kunnen den honger niet goed verdragen, omdat zij het in hunne kwartieren zoo lang maar al te goed gehad hebben, zoodat zij niet meer in toom te houden zijn, vooral nu *Lord* EVANDALE gevangen genomen is. INGLIS heeft ook reeds gezegd dat hij het kasteel aan de belegeraars wil overgeven, met den majoor en de vrouwen op den koop toe, als hij voor zich en zijne soldaten een vrijen aftocht kan bedingen.»

«Die schelmen!» zeide MORTON. «Waarom bedingen zij niet voor een ieder op het kasteel goede voorwaarden?»

«Omdat zij vreezen op geen genade meer te kunnen hopen, daar zij overal zooveel kwaads hebben gesticht en BURLEY er reeds een paar heeft laten ophangen. Nu willen zij zich zelven uit den nood helpen, door er andere eerlijke lieden aan te wagen.»

«En men heeft u uitgezonden om de droevige tijding van de muiterij der dragonders aan *Lord* EVANDALE over te brengen?» vroeg MORTON.

«Juist,» antwoordde JENNY; «TOM HALLIDAY kreeg er berouw van en verhaalde het mij opdat ik, zoo mogelijk, den *Lord* er kennis van zou geven.»

«Maar hoe kan hij u helpen, daar hij zelf hier gevangen zit?»

«Ach ja!» riep het bedroefde meisje; «misschien zou hij nog wel in staat zijn, dacht ik, om billijke voorwaarden voor ons te bedingen, of goeden raad te geven, of de dragonders te vermanen dat zij zich beter moeten gedragen, of—»

«Of misschien moest ge hem zelven uit de gevangenis helpen,» viel MORTON haar in de rede.

«Al ware dit zoo,» antwoordde JENNY, «dan zou het niet de eerste keer wezen dat ik een vriend in den nood trachtte te helpen.»

«Dat is waar JENNY! ik zou ondankbaar zijn als ik dit vergat. Maar zie, daar komt CUDDIE met eten en drinken; nu kunt ge u zelven wat verkwikken, terwijl ik uwe berichten aan *Lord* EVANDALE ga overbrengen.»

«Eerst moet ik u nog vertellen,» zeide CUDDIE tot zijn gebieder, «dat JENNY DENNISON, dat juffertje, een goed woord heeft gegeven aan TOM RAND, den molenaarszoon, om haar stil bij *Lord* EVANDALE te laten binnensluipen. Die feeks, zij wist niet dat ik achter haar stond!»

«En gij deedt mij erg schrikken toen gij mij zoo van achteren aangreept,» zeide JENNY, hem een tikje gevende, — «waart gij geen oude bekende geweest, lompert —»

Bij dit gezegde wierp de voormalige bouwknecht een vriendelijk oog op zijne vorige minnares, terwijl MORTON zich in zijn mantel wikkelde, den degen onder den arm nam en rechtstreeks naar *Lord* EVANDALE'S gevangenis ging.

Op de vraag aan den schildwacht of er iets bijzonders gebeurd was, kreeg hij ten antwoord dat CUDDIE HEADRIGG een meisje gevat en BURLEY twee boden afgezonden had, den één naar MACBRIAR en den ander naar BAZUIN, die beiden, zeide hij, in de verschillende steden tusschen het hoofdkwartier en Hamilton gelegen, den geestelijken trommel roerden.

«Waarschijnlijk,» vroeg de jonge officier op onverschilligen toon, «wilde hij hen herwaarts roepen?»

«Naar ik hoor, ja,» antwoordde de schildwacht, die met de uitgezonden boden gesproken had.

«BURLEY tracht zeker eene zegevierende meerderheid in den krijgsraad te verkrijgen,» dacht MORTON, «om elke wreede daad, die hij raadzaam oordeelt, te kunnen doorzetten en elken weerstand door eene machtspreuk te verijdelen. Het zal dus zaak zijn, dat ik nu spoedig handel.»

Met die gedachten bezield, begaf hij zich naar de gevangenis van *Lord* EVANDALE, dien hij in een eng, morsig kamertje, geketend op een matras zag liggen. De gevangene scheen te sluimeren, of in diep gepeins verzonken, maar richtte zich op toen MORTON verscheen, en zag den binnentredende aan met een gelaat zoo veranderd door bloedverlies, slapeloosheid en gebrek aan voedsel, dat niemand in hem den fieren krijgsman zou herkend hebben, die in het gevecht bij *London-hill* zoo dapper gestreden had. MORTON'S onverwachte komst scheen hem te treffen.

«Het doet mij innig leed, Mylord,» zei HENDRIK, «u in dezen toestand aan te treffen.»

«Muren, ijzeren traliën noch ketenen zijn eene gevangenis voor hem, wiens vrij, kalm en rustig geweten zich geene schuld bewust is,» antwoordde *Lord* EVANDALE; «doch al ware mijn toestand nog onverdragelijker, ik mag immers de hoop voeden morgen geheel vrij te zullen zijn.»

«Door den dood?» vroeg MORTON.

«Natuurlijk,» antwoordde *Lord* EVANDALE; «want BURLEY, uw wapenbroeder, heeft zijne hand reeds met het bloed van zoovele menschen bezoedeld, die zich in hun geringen stand veilig waanden, dat ik op de eenige bescherming tegen zijne wraak geen aanspraak maken kan, en op het ergste voorbereid ben.»

«Zou de majoor BELLENDEN niet te bewegen zijn het kasteel over te geven, om uw leven te redden?» vroeg MORTON.

«Neen,» antwoordde EVANDALE; «zoo lang er nog één man over is om de bolwerken te verdedigen, en die man een stukje brood te eten heeft, zoo lang geeft de majoor het kasteel niet over. Ik ken zijn standvastigen moed en het zou mij grieven, zoo hij dien om mijnentwil verzaakte.»

MORTON deelde hem hierop de muitzucht der dragonders mede, en hun voornemen om den volgenden dag zoowel de vrouwen en den majoor als het kasteel aan den vijand over te geven, wat *Lord* EVANDALE aanvankelijk verraste en hij bijna in twijfel trok. Maar weldra begreep hij dat het zoo zijn moest en gaf zijn diep leedwezen daarover te kennen. «Wat is hieraan te doen?» zeide hij. «Hoe kunnen wij dit onheil weren?»

«Ik wil u een voorstel doen, Mylord,» antwoordde MORTON, «in het vertrouwen, dat gij niet ongenegen zult zijn den olijftak te dragen tusschen den Koning en diegenen zijner onderdanen, die thans niet uit vrije keuze maar uit dwang onder de wapenen zijn.»

«Uw vertrouwen in mij zou niet beschaamd worden,» zeide *Lord* EVANDALE, «maar wat bedoelt gij eigenlijk?»

«Luister eens!» hernam MORTON. «Op uw woord van eer wil ik u in vrijheid stellen, Mylord, en u naar het kasteel laten terugkeeren, en, indien men tot de overgave besluit, zal ik zorgen voor een vrijgeleide zoowel voor u als voor de dames, den majoor en iedereen. Hierdoor zult gij u slechts aan den drang der omstandigheden onderwerpen, daar het kasteel met een muitzieke bezetting en bij gebrek aan levensmiddelen toch onmogelijk langer te verdedigen is, en wie u niet verkiest te volgen, moet natuurlijk zijn lot afwachten. Maar gij zult met uw gevolg ongestoord kunnen vertrekken naar Edinburg, of daar heen, waar de hertog van MONMOUTH, de stedehouder

van Schotland, zich thans ophoudt, wien gij, ter vergelding uwer herkregen vrijheid, dit verzoekschrift zult overhandigen, waarin de bezwaren worden ontwikkeld, die den tegenwoordigen opstand uitgelokt hebben, en indien men aan onze billijke voorstellen gehoor verleent, sta ik er met mijn hoofd voor in, dat de meesten onzer de wapenen zullen nederleggen.»

Lord EVANDALE las het geschrift opmerkzaam door. «Mijns inziens,» zeide hij, «kan tegen de hier vermelde grieven niets worden ingebracht. Ik geloof zelfs, dat zij in vele opzichten met de denkbeelden van den hertog overeenstemmen, en toch, openhartig gesproken, twijfel ik of men er wel gehoor aan zal geven, als niet vooraf de wapenen worden nedergelegd.»

«Deden wij dit,» hernam MORTON, «dan zouden wij daardoor openlijk ons goed recht tot het opnemen dier wapenen verloochenen, en dat kan ik nooit goedkeuren.»

«Ik moet bekennen,» zeide *Lord* EVANDALE, «dat dit ook een moeielijke eisch is, doch juist op dit punt vrees ik, zullen de onderhandelingen afstuiten. Ik deel u openhartig mijne zienswijze mede, maar wil toch gaarne alles doen, wat in mijn vermogen is, om de verzoening te bewerken.»

«Dit is ook het eenige wat wij van u kunnen wenschen en verlangen,» antwoordde MORTON, «daar de uitkomst in Gods hand ligt, die de daden der vorsten naar welgevallen regelt. Gij neemt dus het vrijgeleide aan?»

«Ja, zeer gaarne,» zeide EVANDALE, «en al weid ik nu niet uit over mijne verplichtingen jegens u voor die tweede redding mijns levens, zoo kunt gij toch verzekerd zijn, dat ik die dankbaar erken.»

«Maar de bezetting van *Tillietudlem*?» vroeg MORTON.

«Zal op uw voorstel het kasteel ruimen,» antwoordde EVANDALE; «want ook ik acht den majoor niet langer in staat de muiters te beteugelen en ik huiver bij de gedachte, dat de dames en de dappere grijsaard den bloeddorstigen BURLEY in handen zouden vallen.»

«Welnu, dan zijt gij vrij,» zeide MORTON, «en kunt gij u terstond tot uw vertrek gereed maken, terwijl eenige ruiters, op wie ik vertrouwen kan, u tot onze buitenposten zullen vergezellen.»

Even verbaasd als verheugd over deze onverwachte redding, maakte zich *Lord* EVANDALE tot het vertrek bereid zoodra MORTON hem verliet, en weldra keerde HENDRIK met eenige uitgelezen ruiters, die ieder een los paard bij zich hadden, terug. JENNY reed aan de linkerzijde van haar ouden minnaar, den dapperen ruiter CUDDIE, met wien zij zich gedurende haren maaltijd weder had verzoend. Twee hem onbekende ruiters ontdeden *Lord* EVANDALE vervolgens van zijne boeien en wezen hem een paard in hun midden aan, waarop de gansche schaar den weg naar *Tillietudlem* insloeg.

Het maanlicht begon reeds voor de ochtendschemering te wijken en bescheen nog slechts met zwakke stralen den zwaren, grijzen toren, toen de ruiterschaar de oude sterkte naderde en, om zich niet aan het vuur der bezetting bloot te stellen, vóór de buitenste verschansing stilhield, uitgenomen *Lord* EVANDALE, die, op een kleinen afstand door JENNY gevolgd, alleen naar de poort reed. Meer en meer het kasteel naderende, vernam hij weldra een hevig rumoer op het plein, dat weinig strookte met de behagelijke stilte van een zoelen zomermorgen, en hoorde hij onder een hevig getier en geschreeuw een paar pistoolschoten lossen, wat hem het onwedersprekelijk bewijs opleverde, dat de muiterij was uitgebroken. Op hetzelfde oogenblik verscheen hij voor de poort, waar HALLIDAY op schildwacht stond, die volgaarne terstond de poort opende toen hij EVANDALE'S stem hoorde, en de officier als uit de wolken

gevallen eensklaps onder de muitzieke bende verscheen, die gereed stond den majoor BELLENDEN, HARRISON en de overige verdedigers van het kasteel te ontwapenen, waartegen deze zich zoo goed mogelijk zochten te verdedigen.

Dit alles veranderde echter schielijk door *Lord* EVANDALE'S onverwachte komst, die INGLIS bij den kraag vatte, hem zijn snood gedrag verweet en twee anderen ruiters bevel gaf hem te grijpen en te binden, waarna hij den overigen beduidde, dat zij zich slechts door oogenblikkelijke gehoorzaamheid zouden kunnen redden. Vervolgens deed hij allen in het gelid treden, aan welk bevel zij voldeden, maar op den last om de wapens neder te leggen, weifelden zij, tot dat eindelijk de aandrang tot gehoorzaamheid, gepaard met de vrees, dat het gezag huns bevelhebbers, zoo stoutmoedig volgehouden, wellicht door eene versterking buiten de poort geschraagd werd, zegevierde en zij zich onderwierpen.

«Bergt die wapenen!» zeide *Lord* EVANDALE tot de andere lieden van het kasteel; «zoolang de rebellen niet beter geleerd zullen hebben waartoe hun de wapens in handen worden gegeven, mogen zij die niet terugkrijgen, en nu,» vervolgde hij tot de muitelingen, «pakt u weg; maakt gebruik van een wapenstilstand van drie uren, dien de vijand ons bewilligd heeft, en slaat den weg in naar Edinburg, waar gij mij vinden zult. Draagt intusschen zorg onder weg geene daden van geweld te plegen, en door stipte gehoorzaamheid te toonen, dat gij de schuld van dezen dag wilt uitwisschen.»

De ontwapende krijgslieden verwijderden zich stilzwijgend uit de tegenwoordigheid huns bevelhebbers en vervolgden, na het kasteel te hebben verlaten, in haast en angst hun weg, daar zij niet ten onrechte vreesden, dat de landlieden trachten zouden het zoo vaak gepleegde geweld op hen te wreken; maar INGLIS bleef geboeid achter om zijn verdiende straf te ondergaan, en HALLIDAY werd om zijn gehouden gedrag geprezen en in rang verhoogd. Na het nemen dezer beschikkingen wendde *Lord* EVANDALE zich eindelijk tot den majoor, voor wiens oogen dit alles als een droom was voorbijgegaan. «Wij moeten het kasteel overgeven, waarde Majoor,» zeide hij.

«Inderdaad?» vroeg de oude krijgsman. «Ik hoopte integendeel, dat gij versterking en levensmiddelen voor ons hadt medegebracht!»

«Niet één man en geen enkel pond meel,» antwoordde *Lord* EVANDALE.

«Het verheugt mij intusschen u weder te zien,» hernam de gemoedelijke grijsaard, «want gisteren hoorden wij, dat die psalmzingende schurken het op uw leven hadden gemunt, zoodat ik nog geen tien minuten geleden de dragonders opriep om het kwartier van BURLEY te overvallen en u uit den nood te verlossen, toen die schelm van een INGLIS, in plaats van te gehoorzamen, aan het muiten sloeg. Maar zeg mij wat ons nu te doen staat?»

«Er blijft geen keus meer voor mij over,» zei *Lord* EVANDALE, «want ik ben krijgsgevangene; men heeft mij op mijn woord van eer ontslagen en gelast naar Edinburg te gaan, welken weg ook gij met de vrouwen behoort te volgen, terwijl ik door de zorg eens vriends zoowel voor u als voor uw gevolg vrijgeleide en paarden heb verkregen. Rep u dus om 's hemels wil, want met zeven of acht man en zonder levensmiddelen kunt gij toch aan geen tegenweer meer denken en er is ook reeds genoeg door u gedaan, zoowel voor uw eer als voor den Koning en den Staat, zoodat het even nutteloos als gewaagd zou zijn nog langer weerstand te bieden. Bovendien zullen de opstandelingen slechts korten tijd in het bezit van *Tillietudlem* blijven, want de Engelsche hulptroepen zijn reeds in *Edinburg* aangekomen en zullen weldra naar *Hamilton* oprukken.»

«Als het zoo staat!» zuchtte de veteraan, «dan zal ik mij onderwerpen, vooral nu de muiterij dier schelmen het mij schier onmogelijk maakt de wallen te bezetten, en overtuigd, dat gij mij geene andere voorstellen zult doen dan die met onze eer strooken. GUDYILL!» vervolgde hij, «waarschuw *Lady* MARGARETHA en alle vrouwen in huis, dat wij genoodzaakt zijn te vertrekken. Ach!» vervolgde hij, «ik zou mij gaarne tot eene mummie willen laten uithongeren, als ik wist de goede zaak hier nog eenigen dienst te knnnen doen.»

De vrouwen, die bij het muiten der krijgslieden beangst waren geworden, ontvingen het bericht der overgave van het kasteel met onderwerping, terwijl Lady MARGARETHA zwaar zuchtte over de schande van het huis te moeten verlaten, waar Zijne Majesteit eenmaal een *déjeuner* had gebruikt. Zij maakten zich echter in allerijl gereed om te vertrekken, zoodat alle burgbewoners reeds te paard zaten om, onder het geleide van vier vijandelijke ruiters, den weg naar het Noorden in te slaan, vóor dat de zon zoo hoog boven de kimmen was gerezen, dat men in staat was de omringende voorwerpen duidelijk te onderscheiden.

Het overig gedeelte der ruiterbende, die *Lord* EVANDALE uit zijne gevangenis had verlost, nam intusschen rustig bezit van het kasteel, zonder zich aan eenige ongeregeldheden schuldig te maken, en toen de zon hoog boven de bergen rees, wapperde de donkerroode, blauwe vlag der opstandelingen op den toren van *Tillietudlem*.

NEGEN EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Een naalde zelfs zou in haar hand
Als duizend dolken dreigen.

MARLOW.

Zoodra de schaar, die het kasteel *Tillietudlem* verlaten had, de buitenposten der belegeraars voorbijgetrokken was, hield zij weinige oogenblikken stil bij het stadje Bothwell, om eenige ververschingen te gebruiken, die het geleide bij zich had, en inderdaad eene noodwendige verkwikking mochten heeten voor menschen, die door gebrek aan goed voedsel zooveel geleden hadden. Daarna zette men den tocht nog in den vroegen morgen naar Edinburg voort. Wellicht zal men vermoeden dat *Lord* EVANDALE zich onder weg vaak bij Freule BELLENDEN vertoonde, maar dit was in 't geheel niet het geval, want na de eerste plichtplegingen in acht genomen en de noodige beschikkingen voor de vrouwen gemaakt te hebben, had de Lord zich naar den majoor begeven, die vooruitreed, en het geleide zijner bekoorlijke nicht overgelaten aan een der ruiters, tot het geleide behoorende, die door zijn wijden mantel en den grooten breed geranden hoed geheel onkenbaar was.

Bijna een uur lang hadden beiden stilzwijgend naast elkander gereden, toen de onbekende ruiter eindelijk dit zwijgen verbrak en zijne gezellin met eene bevende stem aansprak. «Overal waar Freule BELLENDEN bekend is,» zeide hij, «moet zij vrienden vinden, zelfs onder hen, wier handelingen zij thans wraakt. Is er ook iets dat zij doen kunnen om haar een bewijs hunner achting en sympathie te schenken in deze omstandigheden?»

«Om hunnentwil hoop ik, dat zij leeren mogen de wet te gehoorzamen en onschuldig bloed te sparen,» antwoordde EDITH. «Ik zou hun alles kunnen vergeven wat ik geleden heb, ja zelfs tienmalen meer, als zij weder tot hun plicht terugkeerden.»

«Dus acht gij het eene onmogelijkheid,» hernam de ruiter, «dat er iemand in onze gelederen dient, wiens hart warm klopt voor het heil zijns vaderlands en die meent een duren plicht te vervullen?»

«Het zou wellicht onvoorzichtig zijn» zeide EDITH, «die vraag te beantwoorden, nu ik mij geheel in uwe macht bevind.»

«Volstrekt niet,» antwoordde de ruiter; «integendeel, op mijn woord als krijgsman, gij kunt vrijuit spreken.»

«Welnu dan,» zeide zij, «ik heb de oprechtheid altijd liefgehad en zal ook thans, nu gij mij daarnaar vraagt, onbewimpeld mijne gedachten openbaren. God alleen kent de harten; wij, menschen, kunnen slechts de handelingen onzer medemenschen beoordeelen, en nu zult gij mij toegeven, dat verraad en moord, door het zwaard en door de galg, zoowel als de verdrukking eener familie, die zich enkel ter zijner verdediging en om het behoud der gevestigde regeering heeft gewapend, gruwelen zijn, die, hoe men ze ook door schoonschijnende drogredenen trachte te vergoelijken, een ieder onteeren, die er deel aan heeft.»

«Wilt gij rechtvaardig zijn in uw oordeel,» hernam de ruiter, «dan behoort gij den burgeroorlog met zijne rampen veeleer te wijten aan de lieden, die door hunne ondragelijke verdrukking er aanleiding toe gaven, dan aan hen, die als vrije menschen gedwongen werden naar het zwaard te grijpen om hun rechten als vrije burgers te verdedigen.»

«Dit zou nog bewezen moeten worden,» beweerde EDITH, «want iedere partij meent de ware grondbeginselen voor te staan, zoodat de schuld alleen op hem terugvalt, die het eerst het zwaard in handen neemt, even als men in een twist dengenen voor schuldig houdt, die het eerst geweld pleegt.»

«Ach,» riep de ruiter, «indien wij ons alleen daardoor konden rechtvaardigen, hoe gemakkelijk zou het ons dan vallen aan te toonen dat wij met een schier bovenmenschelijk geduld geleden hebben, alvorens in openlijk verzet eene uitkomst te hebben gezocht; maar,» vervolgde hij met een diepen zucht, «ik tracht, naar ik merk, te vergeefs voor Freule BELLENDEN eene zaak te bepleiten, die zij reeds veroordeeld heeft, wellicht minder uit weerzin tegen de beginselen als tegen enkele personen, die er in verwikkeld zijn.»

«Verschoon mij,» antwoordde EDITH, «ik heb u vrijmoedig mijne gedachten omtrent de beginselen van den opstand medegedeeld, zonder iemand der opstandelingen te kennen, — behalve één enkelen.»

«En wellicht heeft die enkele uwe denkbeelden omtrent allen gewijzigd?» vroeg de ruiter.

«Geenszins,» antwoordde EDITH, «want het is, zooals ik vroeger dacht, iemand die met slechts weinigen kan vergeleken worden. Hij is, of kwam mij althans voor te zijn iemand van vroeg ontwikkelde geestesgaven, bezield met een edel geloof, een man van reine zeden en met een warm hart, en

hoe zou ik nu een opstand kunnen goedkeuren, die zulk een man, geschapen om te dienen tot sieraad en verlichting en verdediging zijns vaderlands, heeft vervormd tot den metgezel van norsche, onwetende dweepers en prevelende huichelaars — tot het opperhoofd van lompe boeren — tot den wapenbroeder van roovers en moordenaars? Mocht gij dien man in uw leger ontmoeten, zeg hem dan dat EDITH BELLENDEN meer geweend heeft over zijn onteerden naam en zijne vernietigde vooruitzichten, dan over de rampen van haar eigen huis; dat zij beter den hongersnood heeft kunnen verdragen, die hare wangen uitteerde en haar oog verduisterde, dan de pijniging van haar hart bij de gedachte aan hem, wien zij deze jammeren had te wijten.»

Bij die woorden sloeg zij het oog op haren geleider, met een gelaat dat, hoewel door de warmte van haar taal met een vluchtig rood gekleurd, de duidelijkste sporen droeg van doorgestaan zielelijden. De ruiter bleef bij die uitboezeming geenszins gevoelloos; met eene snelle beweging drukte hij de hand tegen zijn voorhoofd, alsof hij hevige pijnen gevoelde, en trok den hoed, die hem vermomde, nog dieper in het aangezicht.

Die beweging, alsmede het gevoel, dat ze verried, waren EDITH niet ontgaan. «Mocht hij van wien ik spreek,» dus vervolgde zij, «naar uw meening te zeer worden aangedaan door het strenge oordeel eener oude vriendin, — zeg hem dan, dat oprecht berouw het naaste bij de onschuld ligt — en dat hij, hoewel van eene moeielijk te herwinnen hoogte gedaald en de oorzaak geworden van groote rampen, daar zijn voorbeeld bij velen noodlottig werkte, nochtans in zeker opzicht het kwaad weder herstellen kan.»

«Op welke wijze?» vroeg de ruiter, met eene hevig ontroerde stem.

«Door er naar te trachten dat zijne ongelukkige landzaten de zegeningen des vredes weder herkrijgen, en te maken dat de verdoolde opstandelingen de wapens nederleggen. Als hij er in slagen mocht verder bloedvergieten te voorkomen, zou hij nog kunnen vergoeden wat reeds verspild is, en wie het ijverigste medewerkt ter bereiking van dit groote doel, dien komt de dank zijner tijdgenooten en de roemrijke hulde van het nageslacht toe.»

«Freule BELLENDEN zou toch, hoop ik, niet wenschen,» hernam haar geleider op meer bedaarden toon, «dat bij een zoodanigen vrede de belangen van het volk geheel werden opgeofferd aan die der kroon?»

«Wellicht wordt het oordeel van een meisje vermetel en voorbarig genoemd,» antwoordde zij, «maar toch wil ik u in gemoede betuigen, dat ik gaarne een vrede hersteld zag, die aan alle partijen recht deed wedervaren, en die dus ook de onderdanen beschermde voor de knevelarijen van den krijgsstand, welke ik evenzeer verfoei als de middelen, thans gebezigd om zich daartegen te verzetten.»

«Uw oude vriend, Freule BELLENDEN,» zeide MORTON, terwijl hij het hoofd ophief en met zijne natuurlijke stem weder sprak, «die eene zoo hoog gewaardeerde plaats in uw achting verloren heeft, bezit nog te veel zelfgevoel, dan dat hij zijne zaak hier als een misdadiger voor u zou willen bepleiten, en zou, overtuigd dat hij niet langer op de rechten eens vriends in uw hart aanspraak mag maken, op uwe strenge beoordeeling het stilzwijgen bewaren, ware het niet, dat hij zich op het geloofwaardige getuigenis van *Lord* EVANDALE kon beroepen, die weet dat zijn ijverig streven en zijne ernstige pogingen juist nu gericht zijn op de verkrijging van een vrede, waarbij zelfs de warmste koningsvrienden zich zullen kunnen neêrleggen.»

Met deze woorden begaf hij zich naar zijne vooruitrijdende tochtgenooten.

na Freule BELLENDEN met waardigheid gegroet te hebben, voor wie MORTON, gelijk uit hare woorden genoegzaam kon worden opgemaakt, geenszins onbekend was gebleven, maar die zulk eene verdediging niet van hem had verwacht en die thans verlegen en stilzwijgend zijn groet beantwoordde.

«Zijt gij het, HENDRIK MORTON?» riep de majoor eensklaps uit, verrast door diens plotselinge komst.

«Ja, dezelfde,» antwoordde MORTON, «wien het leed doet door den Majoor BELLENDEN en diens familie zoo streng beoordeeld te worden. Maar ik laat het thans aan *Lord* EVANDALE over,» dus ging hij voort, het oog op den officier richtende, «om mijne vrienden zoowel over mijne handelingen als over de eerlijkheid mijner beginselen naar waarheid in te lichten. Vaarwel, Majoor! Moge alle mogelijke voorspoed u en de uwen vergezellen, en mij zij het geluk beschoren u in betere tijden weder te zien.»

«Gij zult u niet te vergeefs op mij hebben beroepen, Mijnheer MORTON!» antwoordde *Lord* EVANDALE, «en kunt verzekerd zijn, dat ik de groote diensten, mij door u bewezen, zal trachten te vergelden door uw karakter bij den majoor en bij allen, op wier achting gij prijs stelt, in het ware daglicht te stellen.»

«Ik mocht van uwe edelmoedigheid ook niets anders verwachten, Mylord!» zeide MORTON.

Hierop reed hij pijlsnel met zijn kleinen stoet over de hei den weg op naar *Hamilton*, en men zag hunne gepluimde helmen in de eerste stralen van de opkomende zon schitteren. CUDDIE was alleen achtergebleven, om een teeder afscheid te nemen van JENNY DENNISON, die weder haar invloed op zijn gevoelig hart had doen gelden. Meer beschaduwd dan verborgen door een paar afgezonderd staande boomen, hielden de minnenden hier nog een oogenblik hunne paarden stil om afscheid van elkaâr te nemen.

«Vaarwel JENNY,» zeide CUDDIE, met eene sterke inspanning zijner longen, die wellicht een zucht moest heeten, doch meer naar een gesteun zweemde. «Zult gij nog eens aan den armen CUDDIE denken — een eerlijken jongen, die u lief heeft! JENNY! Belooft gij, dat gij nu en dan eens aan mij denken zult?»

«Ja soms, als wij soep eten,» antwoordde het schalksche meisje, niet in staat die zinspeling en een glimlach te onderdrukken, terwijl CUDDIE zich wreekte gelijk landelijke minnaars meermalen gewoon zijn te doen en JENNY waarschijnlijk ook verwachtte, als hij haar om den hals viel, haar vurig op wangen en lippen kuste en vervolgens naar zijn gebieder draafde.

«Die kerel lijkt wel gek,» riep JENNY, terwijl zij de lippen afwischte en haar kapsel weder in orde bracht, «maar ik moet bekennen dat hij toch veel hartelijker is dan TOM HALLIDAY. Ja, ik kom, ik kom, Mevrouw!» riep zij luidkeels. «Wat deksel,» mompelde zij in zich zelve, «ik geloof, dat de oude mevrouw ons gezien heeft.»

«JENNY!» vroeg *Lady* MARGARETHA, toen de kamenier bij haar kwam, «was de jonge man, die de ruiterbende aanvoerde, niet dezelfde die schutterkoning is geweest en die, toen CLAVERHOUSE ons bezocht, als gevangene op ons kasteel gebracht werd!»

Het meisje, verheugd dat de vraag hare eigene aangelegenheden niet gold, sloeg het oog op hare jonge gebiedster, als wilde zij uit haar gelaat lezen of zij al dan niet de waarheid moest spreken, maar geen wenk van dien kant krijgende hoe zich te gedragen, volgde zij de neiging eener doorslepene kamenier, en loog. «Ik geloof niet, Mevrouw,» zeide zij even bedaard

alsof zij haren catechismus opzeide, «dat het dezelfde was: hij was immers klein en zwart?»

«Zijt gij blind geweest, JENNY!» riep de majoor. «HENDRIK MORTON is rank en blond, en hij reed juist van ons weg.»

«Voor mijn part kon hij zoo rank zijn als een populier,» antwoordde het geslepen meisje; «ik had wel wat anders te doen dan naar hem te kijken!»

«Wij mogen ons intusschen gelukkig rekenen,» vervolgde *Lady* MARGARETHA «uit de handen van dien vermetelen en bloeddorstigen dweeper ontkomen te zijn.»

«Gij dwaalt Mevrouw!» zei *Lord* EVANDALE. «De heer MORTON verdient dien naam van niemand en het allerminst van ons; want dat ik nu nog leef en dat gij in veiligheid en op weg naar uwe vrienden zijt, in plaats van een echt moordzuchtigen dweeper in handen gevallen te zijn, dat hebben wij alleen aan de even loffelijke als krachtdadige menschlievenheid van dien jongen man te danken.»

Hij verhaalde hun hierop uitvoerig de gebeurtenissen, die den lezer reeds bekend zijn, en sprak met warmte en ingenomenheid over MORTON'S verdiensten. «Ik zou mij aan de snoodste ondankbaarheid schuldig maken,» dus eindigde hij, «als ik het edel gedrag van den jongen man wilde miskennen, die mij tweemalen het leven heeft gered.»

«Ik zou gaarne even gunstig over den jongen MORTON denken,» zei de majoor, «en ik moet bekennen, dat hij zich jegens u en ons goed gedragen heeft; maar toch, Mylord, met uw inschikkelijk oordeel over zijn tegenwoordige loopbaan kan ik niet instemmen.»

«Gij behoort niet uit het oog te verliezen, Majoor,» hernam Lord EVANDALE, «dat hij door geweld op dien weg gebracht is; zijne grondbeginselen intusschen, dit kan ik u verzekeren, ofschoon ze niet geheel met mijne begrippen overeenstemmen, verdienen alle achting. Ja, zelfs CLAVERHOUSE, wien men geenszins eene groote mate van menschenkennis kan ontzeggen, roemde zijne uitstekende hoedanigheden hemelhoog, met veroordeeling natuurlijk van zijne beginselen en beweeggronden.»

«Gij schijnt spoedig alle goede eigenschappen in hem ontdekt te hebben,» antwoordde de majoor; «maar ik heb hem van kindsbeen af gekend, en nu zou ik vóór deze droevige gebeurtenissen veel hebben kunnen getuigen omtrent zijne brave beginselen en zijn edel hart, — aangaande zijne groote gaven echter —»

«Die bleven waarschijnlijk zelfs voor hem zelven verborgen tot de omstandigheden ze aan het licht brachten, «viel *Lord* EVANDALE den majoor in de rede, «en ook ik zou wellicht niet tot de ontdekking daarvan zijn gekomen, indien wij niet te zamen over de belangrijkste onderwerpen hadden gesproken. Gij moet weten, dat hij thans ijverig bezig is om den opstand te doen eindigen, en de door hem aangeboden voorwaarden zijn zoo billijk, dat ik ze ten sterkste zal aanbevelen.»

«Gelooft gij inderdaad zulk een gewichtige zaak tot een goed einde te kunnen brengen?» vroeg *Lady* MARGARETHA.

«Ik zou er geen oogenblik aan twijfelen, Mevrouw,» antwoordde EVANDALE, «indien alle opstandelingen zoo gematigd waren als MORTON, en alle koningsvrienden zoo onbaatzuchtig als de majoor BELLENDEN; maar men vindt, helaas, bij beide partijen zoovele doldriftige dweepers en blinde ijveraars dat, naar ik vrees, de oorlog niet anders dan door het zwaard beslist zal kunnen worden.»

Dit gesprek werd door EDITH met belangstelling aangehoord, want be-

treurde zij daardoor aan de eene zijde te streng en te voorbarig tegen haren minnaar gesproken te hebben, van den anderen kant strekte het haar tot innige zelfvoldoening, dat zijn karakter, zelfs naar het oordeel van zijn edelmoedigen medeminnaar, inderdaad niet minder edel was, dan hare teedere neiging zich dit vroeger steeds voorgesteld had. «Al mogen staatsberoerten en vooroordeelen,» dacht zij, «mij gebieden zijn beeld uit mijn hart te scheuren, zal het mij niettemin ten alle tijde eene vertroostende gedachte blijven, dat hij de plaats waardig is geweest, die hij er zoo lang in bekleed heeft.»

Terwijl EDITH zich aldus hare onrechtvaardigheid verweet, bereikte haar minnaar het kamp der opstandelingen nabij *Hamilton*, waar niets dan verwarring heerschte en algemeen het gerucht verspreid was, dat het koninklijk leger met de verwachte versterking uit Engeland thans weder aanvallenderwijze zou te werk gaan. De mare had zelfs hun aantal en de voortreffelijkheid hunner uitrusting en krijgstucht uitermate vergroot en nog andere schrikaanjagende bijzonderheden uitgestrooid, zoodat de moed der opstandelingen geheel was gesnuikt. Welke gunsten men ook van MONMOUTH te verwachten had, zij konden lichtelijk worden verijdeld door den invloed dergenen, die met hem het bevel voerden. Tot opperbevelhebber en luitenant-generaal was aangesteld de vermaarde DALZELL, die in het destijds nog barbaarsche Rusland zich in den krijg geoefend had, en evenzeer gevreesd was om zijne wreedheid en onverschilligheid omtrent het leven en het lijden zijner natuurgenooten, als hij van den anderen kant geacht werd om zijn moed en verkleefdheid aan den Koning. De ruiterij stond onder het bevel van CLAVERHOUSE, die van de begeerte brandde om den dood zijns neefs en zijne nederlaag te *Drumclog* te wreken, en het geschut van het leger werd als vernielend en schrikwekkend voorgesteld. Talrijke benden uit de Hooglanden, die in taal, zeden en godsdienst niets met de opstandelingen gemeen hadden, waren door de opperhoofden der *Clans* opgeroepen, om zich onder de koninklijke banier te scharen, en deze Amorieten en Filistijnen, zooals de rebellen hen heetten, haastten zich als roofvogels om deel aan de slachting te nemen. Met één woord, iedereen die de wapens voeren kon, was opgeroepen in naam des Konings, klaarblijkelijk met het doel om die landedellieden te bestraffen en te beboeten, die uit grondbeginsel de zaak der regeering niet wilden omhelzen en alleen uit voorzichtigheid niet naar de wapens grepen om de Presbyterianen bij te staan. In het kort, er bestond wel reden om beducht te zijn, dat de Koning alleen zoolang zijne wraakneming vertraagd had, om nu des te zekerder en krachtiger te kunnen treffen.

MORTON trachtte de gemoederen gerust te stellen door hun het overdrevene dezer geruchten voor te houden, en tevens te wijzen op hunne uitmuntende stelling, die in het front door een snelvlietenden stroom gedekt was, waarover slechts eene lange, smalle brug lag; hij herinnerde hun voorts de overwinning, die zij op CLAVERHOUSE behaald hadden toen hun getal nog zoo gering en zij nog zoo onbedreven waren in alle krijgsverrichtingen, en hij wees hun de voordeelen van het terrein aan, dat door hoogten, diepten en kreupelhout doorsneden, alleszins geschikt was om goed verdedigd te kunnen worden, terwijl eindelijk, zeide hij, de zege alleen zou afhangen van hun dapperen en onwrikbaren tegenstand.

Zoo liet MORTON zich in het leger hooren; in den krijgsraad daarentegen trachtte hij al die onheilspellende geruchten te doen gelden, om de aanvoerders tot gematigde vredesvoorslagen aan de regeering over te halen, zoolang nog hun leger in een goeden toestand was. «Zoo als hij nu de stemming in het

leger had gevonden,» zeide hij, «kon men van een veldslag met MONMOUTH'S geregelde benden weinig heil verwachten, en als men geslagen werd, zou de tegenwoordige opstand slechts hebben gediend tot het wettigen van nog grooter onderdrukking.»

In die zienswijze deelde ook het meerendeel der legerhoofden. Het gewicht van MORTON'S beweeggronden beseffende, achtten zij het even gevaarlijk hunne aanhangers onder de wapenen te houden als hen uiteen te doen gaan, en kwamen zij overeen, dat men het doel van den opstand grootendeels bereikt zou mogen rekenen, als slechts zoodanige voorwaarden konden worden bedongen, als door *Lord* EVANDALE aan den hertog van MONMOUTH zouden worden voorgelegd.

Terwijl alzoo de meeste aanvoerders aan MORTON'S plannen en ontwerpen hun zegel hechtten, waren er toch enkelen, die ieder voorstel, dat niet op de handhaving van het verbond van het jaar 1640 steunde, verwierpen en als goddeloos en onchristelijk uitkreten, en die hunne buitensporige gevoelens vooral onder dat gedeelte der dweepzieke menigte zochten te verspreiden, dat weinig nadacht en niets te verliezen had. Velen hunner schroomden dan ook niet als hunne overtuiging uit te spreken, dat men de raadgevers, die den vrede wilden stichten zonder dat het koninklijk gezag gefnuikt en de onafhankelijkheid van kerk en staat werd hersteld, als lafhartige arbeiders moest beschouwen, die hunne hand van den ploeg wilden trekken, en die slechts naar nietige voorwendsels zochten om hunne wapenbroeders in den steek te laten.

Die tegenstrijdige begrippen werden hartstochtelijk en met drift in de tenten van het leger der opstandelingen, of wil men liever in de hutten en stulpen, die als tenten waren opgeslagen, beleden en deden vaak hevige woordenwisselingen ontstaan, waardoor men handgemeen werd en zich een tweedracht in het leger openbaarde, die een stellig noodlottig voorteeken was voor hun toekomstig lot.

DERTIGSTE HOOFDSTUK.

De vloek van partijgeest, van tweespalt en haat,
Woelt steeds verderfelijk nog in uw raad.

Venetië gered.

Terwijl MORTON alle middelen in het werk stelde om den woesten stroom der twistzieke partijschap te keeren, ontving hij twee dagen na zijne terugkomst te *Hamilton* een bezoek van zijnen medebevelhebber POUNDTEXT, die voor JOHN BALFOUR de vlucht had moeten nemen, daar deze niet weinig op hem gebeten was, dat hij tot *Lord* EVANDALE'S bevrijding had medegewerkt. Nadat zijn weleerwaarde zich een weinig had verkwikt en van de reis was uitgerust, maakte hij zich gereed tot het geven van een nauwkeurig en getrouw verslag aan MORTON van alles, wat er sedert diens vertrek in de nabijheid van *Tillietudlem* was voorgevallen.

De door MORTON beraamde nachtelijke tocht was door zijne getrouwe krijgslieden zoo vlug ten uitvoer gebracht, dat BURLEY eerst in den laten morgenstond daarvan kennis kreeg en diens eerste vraag toen was, of MACBRIAR en BAZUIN, die hij dien nacht had laten ontbieden, reeds aangekomen waren, waarop hem bevestigend werd geantwoord ten aanzien van den eerstgenoemde en dat de laatste, ofschoon een slecht ruiter, ieder oogenblik werd verwacht. Vervolgens had hij een bode naar het kwartier van MORTON gezonden om hem in den krijgsraad te roepen. Na het bericht, dat deze reeds weder vertrokken was, werd de bode naar POUNDTEXT gezonden, die echter ook, gelijk hij zelf thans getuigde, van meening was dat men zich met twistziek volk niet moest inlaten, en hoewel hij den geheelen vorigen dag te paard had gezeten, midden in den nacht vertrokken en naar zijne stille pastorie gereden was, om daardoor elken strijd met BURLEY te ontwijken, wiens woestheid, nu hij van MORTON'S standvastigen steun was beroofd, hem met huivering vervulde. Eindelijk had BURLEY naar *Lord* EVANDALE'S toestand onderzoek gedaan, en groot was zijne woede toen hij vernam, dat eene bende Milnwoodsche schutters, onder aanvoering van MORTON zelven, hem in het midden van den nacht hadden vervoerd.

«De ellendeling!» riep hij, zich tot MACBRIAR wendende, verwoed uit; «de valsche, snoode verrader heeft, om de gunst onzer vijanden te winnen, den gevangene in vrijheid gesteld, dien ik met eigen hand gegrepen heb en die mij tot een hulpmiddel moest dienen, om dit kasteel, dat ons zooveel moeite gekost heeft, meester te worden.»

«Het kasteel is immers in ons bezit?» vroeg MACBRIAR, met een blik op den toren van *Tillietudlem;* «ik zie er de verbondsvlag op wapperen.»

«Niets dan een krijgslist, een valstrik,» antwoordde BURLEY, «eene beschimping op onze teleurstelling, om ons nog meer te honen en te tarten.»

Hier werd hij eensklaps in zijn gesprek gestoord door een bode van MORTON, die hem het bericht bracht, dat het kasteel aan hunne krijgsmacht was overgegeven, eene tijding welke zijn drift geenszins tot bedaren bracht, maar hem nog te meer tot gramschap vervoerde.

«Ik heb gewaakt,» vervolgde hij, «en gevochten; ik heb ontwerpen gesmeed en de eer verzaakt om veel belangrijker ondernemingen ten uitvoer te brengen. Ik heb hun den aftocht afgesneden, hunne bronnen verstopt, hun het dagelijksch brood ontnomen en nu, dat hunne mannen zich aan mij onderwerpen wilden en hunne zonen mijne slaven en hunne dochters tot spot zouden dienen van mijne krijgslieden, — nu, dat ik het eindelijk zoo ver gebracht heb, dat mijn vijand zich aan mijne genade moest overgeven, nu verschijnt die baardelooze knaap om een sikkel te werpen in mijn oogst en den jager zijn buit te ontnemen. Is de arbeider zijn loon niet waard? Komt de stad met hare gevangenen hem niet toe, die haar verovert?»

«IJver niet zoo tegen de goddeloozen,» zeide MACBRIAR, over BURLEY'S verwoedheid verbaasd. «De hemel gebruikt zijne eigene werktuigen, en wie weet of die jonge....»

«Zwijg, MACBRIAR!» viel BURLEY hem in de reden, «en wil uw eigen oordeel geen oneer doen. Gij hebt mij immers zelf voor dien overdekten kuil, voor dat gepolijst koper, dat ik voor goud hield, gewaarschuwd. Nu zie ik, dat zelfs de uitverkorenen hunne straf niet ontgaan, als zij verzuimen in zulke vrome herders als gij zijt hun gansche vertrouwen te stellen. Maar het zijn de vleeschelijke neigingen, die ons vaak verleiden en waardoor ook ik werd verleid, omdat de vader van dien ondankbaren jongeling een oud

vriend van mij was. Slechts weinigen is het gegeven zoo ernstig te strijden als gij, EPHRAIM MACBRIAR, die de lasten en boeien der menschheid van u kunt afwerpen.»

Op het hooren dezer vleitaal, door BURLEY gebezigd om hem des te gereeder tot zijne plannen over te halen, daar zij beiden dezelfde begrippen over het kerkbestuur koesterden, gevoelde de jonge geestelijke zich innig gestreeld.

«Ga terstond met mij naar het kasteel,» vervolgde BURLEY; «onder de oorkonden aldaar ligt nog iets, dat ons eene versterking van een duizendtal dappere krijgslieden waard zal zijn in mijne handen.»

«Maar behooren deze middelen wel tot de geoorloofde voor verbondskinderen?» vroeg de geestelijke. «Wij hebben er toch reeds zooveel onder ons, die, slechts hongerende naar grondbezit en naar goud en zilver, het woord Gods vergeten, en het is niet van hen dat wij onze verlossing kunnen te gemoet zien.»

«Gij dwaalt hierin,» hernam BURLEY; «wij behooren immers geen middel onbeproefd te laten om tot ons doel te geraken, en nu kunnen die wereldsgezinde menschen onze werktuigen zijn; dit althans is zeker, dat het Moabitische wijf van haar erfdeel zal beroofd worden, en dat noch de kwaadgezinde EVANDALE, noch de lauwhartige MORTON, al boeleeren zij beiden om de hand der dochter van het kasteel, zich ooit in het bezit van dit landgoed zullen mogen verheugen.»

Na dit gezegd te hebben, ging hij naar *Tillietudlem*, alwaar hij het zilverwerk en andere goederen van waarde tot gebruik van het leger medenam en de papieren der Bellendensche familie nauwkeurig onderzocht, met smaad en verachting iedere vermaning bejegenende van hen, die hem onder het oog brachten, dat onder de voorwaarden van overgave ook was bedongen het onschendbaar behoud van den eigendom der kasteelbewoners.

Vervolgens namen BURLEY en MACBRIAR hun intrek in het kasteel, waar zich ook weldra BAZUIN en de *Laird* van LANGCALE bij hen voegden, daar deze laatste door den ijverigen prediker, volgens het zeggen van POUNDTEXT, van het reine licht afgetrokken was. Aldus vereenigd, zonden zij eene uitnoodiging aan POUNDTEXT om den krijgsraad bij te wonen, dien men voornemens was op *Tillietudlem* te houden, maar deze, zich herinnerende dat er in het kasteel eene onderaardsche gevangenis was, besloot zich onder zijne gramstorige medebevelhebbers niet te wagen, maar vluchtte ijlings naar het leger te *Hamilton*, waar hij de tijding bracht dat BURLEY, MACBRIAR en BAZUIN, zoodra zij eene zoo talrijke bende Cameronianen bijeen gebracht zouden hebben als noodig was om het overige gedeelte van het leger in vrees en ontzag te houden, mede derwaarts zouden komen.

«Dus kunt gij wel bevroeden,» zeide POUNDTEXT zuchtende, «dat zij alsdan de meerderheid in den raad zullen hebben, want LANGCALE, dien ik weleer dacht tot de verstandige partij te behooren, kan men eigenlijk vleesch noch visch noemen, en alleen de sterkste partij kan op hem rekenen.»

Aldus eindigde de eerlijke POUNDTEXT zijn verhaal; hij huiverde bij de gedachte, dat hij aan den eenen kant voor woeste dweepers en aan den anderen kant voor den algemeenen vijand te vreezen had, maar MORTON trachtte hem tot geduld, bedaardheid en standvastigheid te vermanen, tevens de hoop in hem verlevendigende, dat door bemiddeling van *Lord* EVANDALE de vrede tot stand komen en hij weldra weder tot zijn perkamenten «Kalvyn,» zijn geliefkoosde pijp en zijn kan oud bier zou kunnen terugkeeren, indien hij

slechts met kracht de onderwerpen ondersteunde, die MORTON ter verkrijging van den algemeenen vrede had beraamd. Getroost en aangemoedigd, nam hij hierop het kloek besluit de komst der Cameronianen af te wachten.

Intusschen had BURLEY met zijne aanhangers omstreeks vijftien honderd man voetvolk en honderd ruiters dier sekte verzameld, welke lieden zich door hun somber en ernstig voorkomen onderscheidden, norsch en wantrouwend waren in den omgang, en een hoogmoed en een eigenwaan in al hunne gesprekken aan den dag legden, alsof de weg des heils alleen voor hen geopend was en alle andere Christenen, hoe weinig zij ook met hen in leerstellingen verschilden, als verworpelingen beschouwd moesten worden. Die bende verscheen dus veeleer als een twijfelachtige en verdachte bondgenoot, of liever tegenstander, dan als eene hulpaanbrengende schaar, die de zaak hartelijk was toegedaan en alle gevaren met hen wilde deelen, in het Presbyteriaansche leger, zoodat BURLEY opzettelijk geen der bevelhebbers bezocht om hen over de algemeene belangen te raadplegen, maar een ieder kortaf uitnoodigde tot bijwoning van den algemeenen krijgsraad, dien avond te houden.

Reeds hadden de overige bevelhebbers hunne plaatsen ingenomen, toen MORTON en POUNDTEXT in de vergadering kwamen en aldaar koel ontvangen werden, waaruit zij terstond konden opmaken, dat men met de belegging dier bijeenkomst geenszins eene vriendschappelijke samenspreking ten doel had.

MACBRIAR, die in zijn dweepzieken ijver altoos de eerste wilde zijn, nam ook het eerst het woord en verzocht te mogen weten op wiens bevel de kwaadgezinde *Lord* EVANDALE van de doodstraf was bevrijd gebleven, die zoo rechtvaardig tegen hem uitgesproken was.

«Op bevel van mij en HENDRIK MORTON,» antwoordde POUNDTEXT, die zijn vriend, nu hij zich op diens bijstand verlaten kon, gaarne een goeden dunk van zijn moed wilde geven en ook voor een ambtsbroeder, die met godgeleerde wapenen streed, in welk opzicht hij ook een held was, minder beducht was dan voor den norschen, moordzuchtigen BURLEY.

«En wie heeft u het recht gegeven, broeder,» vroeg BAZUIN, «om u met die gewichtige zaak te bemoeien?»

«Ons gezag,» antwoordde POUNDTEXT, «geeft ons het recht om in boeien te slaan en kluisters te verbreken. Werd *Lord* EVANDALE door één onzer ter dood veroordeeld, even rechtmatig mocht hij door de uitspraak van een tweetal onzer worden vrijgesteld.»

«Ja, ja, wij kennen uwe beweegredenen,» riep BURLEY. «Die zijdeworm, — dat vergulde heertje — die opgeschikte *Lord* moest naar den vijand gezonden worden om uwe vredesvoorslagen over te brengen!»

«Dat is zoo,» hernam MORTON, bespeurende dat BURLEY'S verstoorde blikken zijn vriend deden zwichten, «en dit verdient, mijns inziens, geen blaam; of zoudt gij liever, strevende naar verkeerde en onbereikbare ontwerpen, het volk in een eindeloozen oorlog willen wikkelen?»

«Hoort gij wel hoe hij onze oogmerken verguist en lastert?» zeide BALFOUR.

«Neen,» riep MORTON, «dat doe ik niet; integendeel, ik noem hen spotters en lasteraars, die enkel van wonderen spreken en het gebruik der menschelijke middelen, waarmede de Voorzienigheid ons gezegend heeft, veronachtzamen. Ik herhaal het, ons eenig doel moet zijn op goede en billijke voorwaarden een vrede te herstellen, die ons geloof en onze vrijheid waarborgt, en ik wil openlijk bekennen dat het geenszins mijn streven is om over anderen den dwingeland te spelen.»

De twist dreigde hoe langer hoe ernstiger te worden, toen zich eensklaps het gerucht verspreidde dat de hertog van MONMOUTH met zijn leger in aantocht was, en reeds de helft van den weg van Edinburg had afgelegd, welke tijding den strijd voor het oogenblik deed staken, waarna men besloot den volgenden dag een biddag te houden ter verzoening der zonden van het land, waarbij POUNDTEXT des morgens en BAZUIN des middags voor het leger zou prediken, en niemand een enkel woord van oneenigheid zou mogen reppen, daar men integendeel de krijgslieden zou aanmoedigen om tot den laatsten droppel bloeds, als broeders, voor eene en dezelfde zaak te kampen.

Na het nemen van dit verzoenend besluit, brachten de gematigden nog een andere zaak te berde. Hopende dat LANGCALE, die door het medegedeelde bericht zijn moed wederom in de schoenen voelde zinken, wellicht daardoor weder meer tot de vredelievende partij zou zijn overgehaald, zeiden zij te vertrouwen, dat de regeering thans betere bedoelingen omtrent hen koesterde dan ooit te voren, daar de Koning geen hunner bekende onderdrukkers met het opperbevel over zijne krijgsmacht belast had, maar dit had toevertrouwd aan een goed gezind legerhoofd, die zelfs over hunne zaak niet ongunstig oordeelde, en nu beweerden zij, dat het niet alleen verstandig, maar zelfs noodzakelijk zou zijn om zich door eene onderhandeling met den hertog van MONMOUTH te overtuigen, of hij wellicht niet eenige geheime voorschriften ter hunner gunste ontvangen had, wat zij alleen konden te weten komen door een afgevaardigde naar zijn leger te zenden.

«En wie zal zoodanige zending op zich nemen?» vroeg BURLEY, die tegen die verstandige redeneering niets in te brengen had. «Wie zal zich aan den vijand toevertrouwen, nu CLAVERHOUSE gezworen heeft, dat hij, om den dood zijns neefs te wreken, iederen afgevaardigde zal doen ophangen?»

«Ik hoop dat wij ons door dergelijke vrees niet zullen laten weerhouden,» antwoordde MORTON, «en wil gaarne elk gevaar tarten, dat den overbrenger van onze voorstellen mocht dreigen.»

«Laat hem gaan,» fluisterde BURLEY den naast hem zittenden prediker MACBRIAR in het oor; «dan raken wij in den raad van hem ontslagen.»

Daar het voorstel alzoo geen tegenkanting vond van de zijde dergenen, bij wie men de meeste afkeuring had verwacht, werd bepaald dat MORTON naar het leger van den hertog van MONMOUTH zou vertrekken, om te vernemen op welke voorwaarden hij geneigd zou zijn met de opstandelingen te onderhandelen, en nauwelijks van het besluit dier zending onderricht, eischten al de gematigden onder het leger ook, dat MORTON zich bij zijne onderhandeling geheel zou gedragen naar het verzoekschrift, dat hij aan *Lord* EVANDALE had ter hand gesteld.

De nadering van het koninklijk krijgsheir had intusschen algemeene verslagenheid en ontsteltenis te weeg gebracht, die de Cameronianen in hun dweepzieken ijver en door hunne grootsche verwachtingen niet in staat waren op te heffen, toen MORTON met zijn getrouwen CUDDIE naar het vijandelijk leger vertrok en zich daardoor blootstelde aan al de gevaren, die den bemiddelaar in tijden van burgeroorlogen bedreigen.

Na eenige uren afstands afgelegd te hebben, begreep hij reeds in de nabijheid der voorhoede van den vijand te zijn, en zag hij bij het oprijden eener hoogte alle naburige wegen door krijgslieden bezet, die in de beste orde naar de Bothwellsche vlakte trokken, alwaar het leger dien nacht, niet ver van de Clyde, dacht te kampeeren, terwijl het leger der opstandelingen aan de overzijde dier rivier stond geschaard.

Zich bij een cavalerie-voorpost aanmeldende als parlementair, gaf MORTON zijn verlangen te kennen om bij den hertog van MONMOUTH te worden toegelaten, en de wachtmeester gaf onmiddelijk kennis daarvan aan zijn bevelhebber, deze weder aan een hooger geplaatsten officier, waarna het tweetal officieren zich bij MORTON vervoegde.

«Gij verspilt slechts uw tijd en zult uw leven in gevaar brengen,» zeide een hunner tegen MORTON, «want de hertog van MONMOUTH wil van gewapende oproerlingen geene voorwaarden aannemen, terwijl uwe wreedheden elke wedervergelding rechtvaardigen. Draaf dus terug naar diegenen, die u gezonden hebben en spaar de krachten van uw paard, zoodat het dier morgen in staat zal zijn u bij uwe vlucht het leven te redden.»

«Ik kan niet denken,» zeide MORTON; «dat de hertog van MONMOUTH, al beschouwt hij ons ook als misdadigers, een zoo groot getal zijner landgenooten zal willen veroordeelen zonder een enkel woord ter hunner verdediging te hebben aangehoord. Voor mij zelven vrees ik niets, daar ik mij bewust ben nooit eenige wreedheid goedgekeurd, noch die bevolen te hebben, en het gevaar van wellicht onschuldig voor de misdaden van anderen te moeten boeten, zal mij ook niet weerhouden in de volbrenging van mijn last.»

De officieren keken elkander vragend aan. «Ik verbeeld me,» zei de jongste, «dat dit de jonge man is, van wien *Lord* EVANDALE ons gesproken heeft.»

«Bevindt *Lord* EVANDALE zich bij het leger?» vroeg MORTON.

«Neen,» antwoordde de officier; «hij was nog te ongesteld om den krijgstocht mede te maken en is te *Edinburg* gebleven. Maar zeg mij wie gij zijt? Heet gij niet MORTON?»

«Zoo heet ik,» hernam HENDRIK.

«Wij willen u in uw verlangen om den hertog te spreken niet dwarsboomen,» vervolgde de officier nu met meer vriendelijkheid, «maar ik kan u verzekeren, dat het u niet baten zal; want al ware de hertog zelf gunstig voor uwe partij gestemd, zijn er toch andere bevelhebbers, die hem wellicht geen vrije keus zullen laten.»

«Dit zou mij spijten,» antwoordde MORTON; «toch eischt mijn plicht, dat ik bij mijn verzoek, om den hertog te spreken, blijf volharden.»

«LUMLEY,» zei de officier daarop tot den in zijne nabijheid staanden krijgsmakker, «ga den hertog berichten, dat de heer MORTON zich hier bevindt en dat dit dezelfde persoon is, van wien *Lord* EVANDALE met zooveel lof gesproken heeft.»

De bode keerde spoedig terug met het antwoord, dat de veldheer hem dien avond niet, maar wel den volgenden morgen zou ontvangen, waarna men MORTON eene naburige hut tot nachtverblijf aanwees, terwijl hij goed behandeld en van al het noodige voorzien werd, en de officier, dien hij het eerst gezien had, des ochtends weder verscheen om hem naar den hertog te geleiden.

Voortrijdende had MORTON eene goede gelegenheid om de strijdkracht te schatten, die ter onderdrukking van den voorbarigen en slecht berekenden opstand was bijeengebracht. Het leger, reeds geschaard, stond tot voortrukken of aanvallen gereed, omstreeks een half uur verwijderd van de plaats waar MORTON den nacht had doorgebracht, en in het midden daarvan bevond zich MONMOUTH, omringd door een drietal Engelsche regimenten, de bloem van KAREL'S krijgsmacht, voorts de Schotsche lijfwacht, brandende van begeerte om hare nederlaag te wreken, alsmede nog eenige regimenten Schotsch voetvolk en eene talrijke ruiterij, die deels uit vrijwilligers, deels uit leenmannen der kroon bestond. Ook zag MORTON verscheidene benden

Bergschotten uit de aan het Westland grenzende landschappen, die de Presbyterianen een sterken haat toedroegen en door hen werden verafschuwd, en die, onder hunne opperhoofden verzameld, een gedeelte der uitgestrekte linie vormden. De trein van het veldgeschut was mede zeer sterk, zoodat in MORTON'S oogen het geheel zulk een ontzagwekkend voorkomen had, dat naar zijn oordeel het ongeregelde en door tweespalt geschokte leger der opstandelingen alleen door een wonder kon worden gered.

De officier, die hem vergezelde, trachtte in zijn blik den indruk te lezen, welken deze schitterende en geduchte krijgsstoet op hem maakte, maar MORTON, de zaak die hij omhelsde getrouw, wist elke bekommernis, die in hem opwelde, te verbergen, en zag op het krijgshaftig schouwspel neêr alsof hij niets minder had verwacht.

«Gij ziet op welke wijze men u denkt te onthalen,» zei de officier.

«Indien ik er geen getuige van had willen wezen,» antwoordde MORTON, «zou ik op dit oogenblik niet hier zijn, maar,» vervolgde hij, «ik zou om den wille van beide partijen in een meer vredelievend onthaal grooter behagen scheppen.»

Zij waren nu den veldheer genaderd, die, omringd door zijn staf, op eene hoogte gezeten was, vanwaar men een uitgestrekt vergezicht had en zoowel de fraaie bochten van de *Clyde* als het verwijderde leger der opstandelingen, aan den anderen oever, overzien kon. Het scheen, dat de bevelhebbers van het koninklijke leger zich met de opneming van het terrein onledig hielden, ten einde weldra den aanval te kunnen beginnen, toen LUMLEY, MORTON'S geleider, zachtkens eenige woorden tot MONMOUTH sprak en deze zijn gevolg deed verwijderen, slechts twee generaals bij zich houdende, met wie hij een fluisterend gesprek hield. MORTON vond intusschen gelegenheid het voorkomen der mannen, met wie hij op het punt stond in onderhandeling te treden, van nabij gade te slaan.

Den hertog kon men niet aanzien zonder zich door de aanvalligheid zijner beweging, zijn schoon en aanminnig voorkomen aangetrokken te gevoelen, ofschoon het den scherpzinnigen opmerker geenszins ontging, dat de manhaftige schoonheid van zijn gelaat soms door een trek van weifelende onzekerheid werd ontsierd, vooral in oogenblikken, waarin eene beslissende vastberadenheid hoog noodig scheen.

Naast hem stond CLAVERHOUSE, dien wij reeds meer van nabij kennen, maar de derde bevelhebber was iemand, wiens zonderling voorkomen MORTON'S opmerkzaamheid in 't bijzonder tot zich trok. Zijne ouderwetsche kleeding uit den tijd van KAREL I, was van leder vervaardigd en zonderling met kanten en borduursels versierd, en ook zijne rijlaarzen en sporen schenen tot datzelfde tijdvak te behooren, terwijl zijn borstharnas door een langen grijzen baard was bedekt, dien hij sedert den dood van KAREL I, tot een teeken van rouw over het onthoofden van dien vorst, niet had doen scheren. Zijn onbedekte kruin was schier geheel kaal en zijn hoog en gerimpeld voorhoofd, zoowel als zijne doordringende grijze oogen en fiere gelaatstrekken leverden de duidelijkste bewijzen op, dat hij, ondanks zijn ouderdom, nog geenszins verzwakt was en dat zijne onwrikbare standvastigheid door geene zachtere aandoeningen getemperd werd. Zoodanig was het beeld van den vermaarden DALZELL, een legerhoofd, dien de Whigs nog meer dan CLAVERHOUSE vreesden, en die, hetzij uit minachting voor hunne begrippen, of om aan zijn wreeden en woesten aard te voldoen, hetzelfde geweld jegens hen pleegde, dat CLAVERHOUSE alleen uit staatkundige overtuiging bezigde,

omdat hij daardoor het best dacht de Presbyterianen schrik aan te jagen en hunne sekte geheel uit te roeien.

De tegenwoordigheid dier beide bevelhebbers, van wie MORTON den één in persoon en den ander bij name kende, scheen hem een droevig voorteeken voor den uitslag zijner zending, maar in weerwil van deze ongunstige vooruitzichten en in weerwil van zijne jeugd en geringe ervaring, trad hij, zoodra hij geroepen werd, moedig nader, hopende dat de zaak zijns vaderlands en zijner wapenbroeders niet benadeeld zou worden omdat ze aan hem toevertrouwd was.

Met die innemende minzaamheid, die ten allen tijde zijne daden kenmerkte, werd hij door MONMOUTH ontvangen, maar DALZELL zag hem met norsche en ongeduldige blikken aan, en CLAVERHOUSE scheen door een spotachtigen glimlach en een lichte buiging hem als een oude kennis te groeten.

«Gij komt van die ongelukkige menschen nu onder de wapens,» zei de hertog, «en ik geloof dat uw naam MORTON is; wees zoo goed, Mijnheer, mij het doel uwer komst mede te deelen.»

«Gij zult dit omschreven vinden, Mylord,» antwoordde MORTON,» in het stuk, dat *Lord* EVANDALE naar ik hoop u zal overhandigd hebben.»

«*Lord* EVANDALE heeft mij het geschrift ter hand gesteld,» zei de hertog, «en naar ik hoor, heeft de heer MORTON zich bij deze ongelukkige gebeurtenissen zeer gematigd en edelmoedig gedragen, waarvoor ik hem dank schuldig ben.»

MORTON zag dat DALZELL bij die woorden verontwaardigd het hoofd schudde en CLAVERHOUSE iets in het oor fluisterde, wat deze met een glimlach beantwoordde, terwijl de hertog inmiddels het verzoekschrift uit den zak haalde en onder het lezen aan een tweestrijd ten prooi scheen, aan de eene zijde begrijpende dat de smeekenden niets anders eischten dan hun recht, wat geheel met de ingeving van zijn eigen hart strookte, en aan den anderen kant gaarne zoowel 's Konings bevelen willende doorzetten als de strenge begrippen zijner ambtgenooten bevredigen, die hem ter beperking zijner macht en als raadslieden waren toegevoegd.

«Mijnheer MORTON,» vervolgde de hertog eindelijk, «dit geschrift bevat voorstellen, waaromtrent ik u niet op dit oogenblik mijne gedachten kan openbaren. Hier en daar is er iets, dat mij niet onredelijk voorkomt, maar ik heb omtrent dit onderwerp nog geene bepaalde voorschriften van den Koning ontvangen. Ik wil u echter op mijn woord van eer beloven al mijn invloed te zullen aanwenden, om eene verzoening met Zijne Majesteit tot stand te brengen. Gij zult intusschen kunnen nagaan, dat ik alleen met smeekenden kan onderhandelen en niet met opstandelingen, zoodat, alvorens mijnerzijds iets toe te geven, ik als eene stellige voorwaarde moet eischen, dat uwe volgelingen de wapens zullen nederleggen en uiteengaan.»

«Daaraan gehoorzamende, *Mylord*,» zeide MORTON op vasten toon, «zouden wij ons zelven als muitelingen erkennen, met welken naam ook onze vijanden ons bestempelen. Maar wij hebben het zwaard getrokken met geen ander doel, dan om een ons ontwrongen burgerrecht te herkrijgen, en gij zelf, *Mylord*, zult wellicht thans onze eischen, die men nooit eenige opmerkzaamheid zou hebben waardig gekeurd, indien wij ze niet met het zwaard hadden verdedigd, geenszins als onbillijk verwerpen en veroordeelen. Al beloofdet gij ons dus zelfs eene volkomen amnestie, wij zouden de wapens niet kunnen en niet mogen nederleggen, tenzij wij de hoop mogen koesteren, dat men aan onze klachten op eene billijke wijze gehoor zal geven.»

«Gij zijt nog jong, Mijnheer MORTON,» antwoordde de hertog, «maar zult wel reeds zooveel wereldkennis hebben opgedaan om te kunnen beseffen, dat een verzoek, hoe onschuldig op zich zelf, gevaarlijk kan worden door de wijze waarop men het voordraagt.»

«Wij kunnen hierop antwoorden, *Mylord*,» hernam MORTON, «dat wij niet eer onze toevlucht tot verzet hebben genomen, dan nadat alle andere middelen vruchteloos waren gebleven.»

«Genoeg hiervan,» zei de hertog; «ik sta gereed tot den aanval, maar wil dien nog één uur uitstellen, zoodat gij mijn antwoord overbrengen kunt Als de opstandelingen bereid zijn uiteen te gaan, de wapens neder te leggen en vredelievende afgevaardigden tot mij te zenden, dan wil ik alle pogingen in het werk stellen om de bezwaren, waarover zij klagen, te helpen vereffenen. Zoo niet, dan behooren zij de gevolgen af te wachten. Ik geloof, Mijne Heeren,» vervolgde hij, zich tot zijne medebevelhebbers wendende, «dat ik mijne voorschriften ten opzichte dier verdwaalde menschen niet anders mag uitleggen.»

«Met onze plichten jegens den Koning voor oogen, zou ik inderdaad niet reeds zoover gegaan zijn,» riep DALZELL driftig; «maar de hertog van MONMOUTH kent zeker beter de geheime bedoelingen van Zijne Majesteit dan wij, die slechts naar de letter onzer bevelen handelen moeten.»

«Gij hoort het,» zei de hertog tegen MORTON, terwijl een gloeiend rood zijne wangen overtoog, «de generaal DALZELL berispt mij, omdat ik reeds zoover met u gegaan ben.»

«De generaal ontwikkelt gevoelens, zooals wij van hem verwachten kunnen,» antwoordde MORTON; «en dat doet ook de hertog van MONMOUTH. Ik betwijfel intusschen, of met zoodanige raadgevers aan 's Konings zijde, als de generaal toont te zijn, uwe voorspraak, zelfs al wilden wij aan den eisch tot onbepaalde onderwerping voldoen, ons eenige wezenlijke hulp zou verschaffen. Ik zal echter het antwoord, dat gij mij hebt gelieven te geven, aan mijne medebevelhebbers overbrengen, en mochten wij geen vrede kunnen verkrijgen, *Mylord!* dan zullen wij den strijd, hoe het ook uitvalle, welkom moeten heeten.»

«Nog één uur, maar langer niet, zal ik met voortrukken wachten,» hernam de hertog; «indien gij mij binnen dien tijd nog een antwoord te brengen hebt, dan hoop ik dit hier te ontvangen, hartelijk wenschende dat daardoor het bloedvergieten mag worden verhoed.»

Bij die woorden keken DALZELL en CLAVERHOUSE elkander veel beteekenend aan, wat door den hertog niet onopgemerkt bleef, die met waardigheid hernam: «Ja, Mijne Heeren, ik herhaal, dat ik hoop door een gunstig antwoord het bloedvergieten verhoed te zien, en die betuiging verdient mijns inziens in geenen deele uwe bespotting of afkeuring.»

DALZELL beantwoordde de gevoeligheid van den hertog met stilzwijgen en met een dreigenden blik, maar CLAVERHOUSE boog en glimlachte terwijl hij zeide: «dat het hem niet paste over gevoelens en gewaarwordingen van den hertog een oordeel te vellen.»

Vervolgens kreeg MORTON een teeken dat hij zich verwijderen kon, waarop hij, vergezeld door zijn geleide, langs de gelederen van den vijand naar het leger der Presbyterianen terugkeerde.

Voorbij de lijfwacht rijdende, ontmoette hij reeds aan het hoofd daarvan CLAVERHOUSE, die hem met een minzaam voorkomen naderde en zeide: «Ik geloof, dat het thans niet voor de eerste maal is, dat ik den heer MORTON van *Milnwood* zie.»

«Ja, Overste,» antwoordde MORTON met een ernstigen glimlach, «het is voorzeker uwe schuld niet, dat ik op dit oogenblik u of iemand anders hier met mijne tegenwoordigheid lastig val.»

«Gij kunt toch niet ontkennen, Mijnheer MORTON,» hernam CLAVERHOUSE, «dat mijne verdenkingen door uw tegenwoordig gedrag gerechtvaardigd worden en dat mijne handelwijze toen inderdaad plichtmatig was.»

«Zijne daden met zijn plicht, en zijn plicht met zijn geweten te doen strooken, is de zaak van den heer CLAVERHOUSE, en niet van mij,» antwoordde MORTON, eenigszins geraakt, dat men als 't ware van hem eischte, dat hij het vonnis, ter nauwernood ontkomen, thans zou billijken.

«Blijf nog een oogenblik!» hernam CLAVERHOUSE. «*Lord* EVANDALE beweerde, dat ik eene onrechtvaardigheid jegens u goed te maken had, en daar ik hoop ten allen tijde eenig verschil te kunnen maken tusschen het dom en dweepziek gepeupel daar ginds, met hunne bloeddorstige aanvoerders aan 't hoofd, en fatsoenlijke lieden die, hoezeer op een dwaalspoor geraakt, nochtans edele beginselen belijden, zoo bid ik u, indien de opstandelingen zich bij uwe terugkomst niet verstrooien willen, u terstond aan ons over te geven, want onzen aanval kunnen zij geen half uur weerstaan. Laat u dus raden en kom tot ons over, maar draag dan vooral zorg naar mij te vragen, want MONMOUTH, hoe zonderling u dit ook schijnen moge, kan, en DALZELL zal u niet beschermen; maar ik kan en ik wil het tevens. Ik heb *Lord* EVANDALE mijn woord gegeven, dat ik u, indien gij mij daartoe in de gelegenheid stelt, helpen zal.»

«Ik zou mij jegens *Lord* EVANDALE zeer veel verplicht rekenen,» antwoordde MORTON, «indien zijn voorstel niet gegrond ware op de veronderstelling, dat ik in staat zou zijn hen te verlaten met wie ik mij verbonden heb. Maar, indien gij mij op eene andere wijze voldoening wilt geven, Overste, dan zult gij mij waarschijnlijk binnen een uur ten westen der Bothwellsche brug vinden, met het zwaard in de hand.»

«Het zal mij genoegen doen u daar te zien,» hernam CLAVERHOUSE, «maar nog meer als gij mijn eerste voorstel wilt aannemen.»

Met die woorden groetten zij elkander en scheidden.

«Het is een brave jongen, LUMLEY,» zeide CLAVERHOUSE tot den officier van het geleide; «maar hij is verloren — zijn bloed kome over zijn eigen hoofd!»

Hierop keerde MORTON ijlings terug naar het leger, om zich tot den slag gereed te maken.

EEN EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

Luister, hoe gansch een andre toon zich in de tenten luid doet hooren,
Nu de krijgsbenden hun vrede en hun eendracht hebben verloren.

BURNS.

Na de buitenposten van het uitnemend geregeld koninklijk krijgsleger verlaten te hebben, bereikte MORTON weldra de voorhoede zijner wapenbroeders, alwaar het een smartelijk voorgevoel in hem opwekte, te zien hoezeer hunne krijgstucht van die des vijands verschilde. De in den raad heerschende tweespalt had zich tot zelfs aan den geringsten kampvechter medegedeeld, en de voorposten en piketten ruiterij schenen er meer belang in te stellen onderling over de oorzaken hunner rampen en de grensscheiding der Erastiaansche ketterij te twisten, dan de beweging des vijands gade te slaan, wiens trommelslag en trompetgeschal hun reeds in de ooren klonk.

Voor de lange, smalle Bothwellsche brug, die de vijand verplicht was over te trekken, had nu wel is waar een sterke wacht post gevat, maar ook deze schaar was oneensgezind en moedeloos geworden en dreigde, daar zij op een reddeloos punt meende te staan, naar de hoofdmacht terug te wijken, hetgeen den vijand het meest beslissende voordeel zou hebben verschaft; want van het behoud of het verlies dier brug hing grootendeels de zege van den strijd af. Aan de overzijde was de grond meestal vlak en slechts door enkele heuvels en boschjes doorsneden, zoodat de onbedrevene scharen der opstandelingen, die geen geschut en weinig ruiterij hadden, moeielijk den schok der koninklijke troepen zouden kunnen weerstaan.

In één oogenblik had MORTON dit gewichtig punt nauwkeurig opgenomen, en berekend, dat dit zeer goed tegen eene sterke krijgsmacht zou kunnen worden verdedigd, indien men het poortgewelf, dat volgens oud gebruik op het midden der brug stond, verschanste, het drietal huizen, dat zich aan de linkerzijde van den stroom bevond, deed bezetten en een doelmatig gebruik maakte van het in de nabijheid tierend kreupelhout, waartoe hij ten spoedigste de vereischte beschikkingen nam en beloofde de hier post gevat hebbende wacht terstond te zullen verdubbelen. Intusschen moesten, beval hij verder, eenige ruiters aan gindsche zijde der rivier de bewegingen des vijands oplettend gadeslaan en zoodra deze naderde over de brug trekken, terwijl hij eindelijk gebood, dat van al hetgeen voorviel oogenblikkelijk bericht zou worden gebracht aan de hoofdmacht.

Daar gewapende manschappen veelal eerst in gevaarvolle oogenblikken het rechte besef van de verdiensten hunner bevelhebbers hebben, is het geen wonder, dat ook MORTON door zijn scherpzinnigheid weldra het vertrouwen der krijgslieden won, die nu met meer hoop en moed hunne krachten inspanden en MORTON'S vertrek door een luid hoezee! deden vergezeld gaan.

Hij spoedde zich nu naar de hoofdmacht, doch groot was zijne verbazing, toen hij aldaar in plaats van vrede en eensgezindheid niets dan verwarring, getier en tweespalt bespeurde en zag dat de menigte, zonder in slagorde

geschaard te staan en zich niet storende aan het bevel hunner gezagvoerders, in verwoede drommen, gelijk de onstuimige baren der zee, dooreen liep, terwijl duizende tongen tegelijk schreeuwden, zonder dat er een enkel oor was dat luisterde.

Over zulk een droevig schouwspel verstoord, baande MORTON zich ijlings door het gedrang een weg, om de oorzaak dezer ontijdige wanorde te vernemen en zoo mogelijk te doen ophouden, en ook wij willen den lezer mededeelen wat er sedert zijne afwezigheid was voorgevallen.

Tot het houden van hun bededag, dien de Puriteinen sinds overoude tijden reeds bij de allereerste burgeroorlogen gewoon waren als het beste middel te beschouwen om gerezen bezwaren en geschillen uit den weg te ruimen, hadden de opstandelingen zich gereed gemaakt, en in het midden van het leger een kansel of verhoogde standplaats opgericht, die het eerst door PIETER POUNDTEXT, wien die eer als oudsten predikant toekwam, zou bestegen worden. Maar toen zijn weleerwaarde met statigen tred zich naar dien voor hem opgerichten predikstoel wilde begeven, zag hij zijn weg versperd door HABAKUK MUCKLEWRATH, den dolzinnigen prediker, dien MORTON reeds in den eersten krijgsraad, na de overwinning te *Loudon-hill*, met zooveel verbazing had zien verschijnen. HABAKUK nu, zoowel de inblazingen der Cameronianen volgende als naar eigen ingeving handelende, wenschte het woord tot die aanzienlijke vergadering te voeren, waartoe hij de gelegenheid te baat nemende, op den kansel sprong, zijne verwilderde blikken in het rond sloeg, en zonder zich aan het gemompel van vele aanwezigen te storen den bijbel opensloeg, waaruit hij zijn tekst voorlas uit het dertiende hoofdstuk van het Vde boek van MOZES: «Er zijn mannen, BELIAL'S kinderen, uit het midden van u uitgegaan, en hebben de inwoners hunner stad aangedreven, zeggende: laat ons gaan en dienen andere goden, die gij niet gekend hebt.»

Even onbevoegd en ongepast als men MUCKLEWRATH'S indringen kon noemen, was ook zijne redevoering woest en buitensporig. Vooral weidde hij uit op ergerlijke wijze over de geschilpunten der verbondenen, niettegenstaande verboden was, nu althans, daarvan eenig gewag te maken, en niets verzuimde hij wat strekken kon om de gematigde partij te krenken, die hij met den naam van «vredestichters met de vijanden Gods» bestempelde, nadat hij haar eerst van ketterij en kruipende laagheid voor dwingelandan had beschuldigd. Bij name noemde hij MORTON als een van BELIAL'S zonen, die, naar de woorden van zijn tekst, uit hun midden gegaan was om de burgers zijner stad te verleiden dat zij valsche goden zouden aanbidden, terwijl hij hem en allen die hem volgden eene wreekende bestraffing voorspelde, en een ieder, die rein en onbesmet wilde blijven, vermaande, dat hij hunne gelederen zou verlaten.

«Vreest nu niet,» zeide hij, «voor het gebriesch der paarden en de blinkende harnassen, want al waren uwe vijanden zoo talrijk als de sprinkhanen en zoo wreed als de draken, zoo behoort gij nochtans geen hulp te zoeken bij de Egyptenaren, omdat hun vertrouwen niet is gelijk het onze, hetgeen hieruit blijkt, dat een enkele onzer strijders duizenden op de vlucht kan jagen. Ik droomde dezen nacht dat eene stem mij toeriep: «HABAKUK! neem de wan, en zuiver het koren van het kaf, opdat niet beiden door het vuur der straf en den bliksem des toorns verteerd worden!» Daarom zegge ik u: neemt dezen MORTON, dien rampzaligen ACHAN, die de vloek over u gebracht heeft en die zich niet ontzag gunstelingen in het leger der vijanden op te zoeken, neemt hem en steenigt hem met steenen, en verbrandt hem

met vuur, opdat Gods toorn van de kinderen des verbonds moge wijken. Hij toch heeft geenszins zelf het Babylonisch kleed aangenomen, maar hij heeft het kleed der rechtvaardigheid aan een Babylonisch wijf verkocht, en hij heeft geen tweehonderd sikkelen fijn zilver genomen, maar hij heeft de waarheid verhandeld, die grooter waarde voor ons heeft dan alle zilver en goud.»

Bij die beschuldiging, zoo onverwacht tegen een der ijverigste bevelhebbers in het midden gebracht, ontstond er een algemeen rumoer onder de opstandelingen en verlangden sommigen, dat er nieuwe legerhoofden zouden gekozen worden, waartoe men vooral niet moest roepen dezulken die, om de taal dier dweepers te bezigen, het vervloekte hadden aangeraakt, of die door de ketterij en het verderf der tijden waren aangestoken. De Cameronianen riepen onder die betuigingen zelfs luidkeels, dat wie niet met hen wilde zijn, tegen hen was, en dat, wilden de Presbyterianen zegen op hun werk en op hunne wapenen verwachten, zij de waarheid van het verbondsgetuigenis der kerk niet mochten verzaken, daar een lauwhartig Presbyteriaan in hunne oogen niet veel beter was dan een bisschopsgezinde, of een ander vijand des verbonds.

De beschuldigden, van hunne zijde, bewaarden op die hevige aantijging ook geenszins het stilzwijgen, maar gaven onbewimpeld hunne verachting daarvan te kennen en noemden hunne aanklagers vuige lasteraars, die in hun dweepzieken ijver de verderfelijkste zaden van tweedracht strooiden onder het leger, dat naar de meening van de meest dapperen onder hen nauwelijks sterk genoeg was, om een zoo overmachtigen vijand het hoofd te bieden. Te vergeefs deed POUNDTEXT met eenige anderen eene wanhopige poging om het woeste getier der muitzuchtigen te keeren, door met de woorden van den aartsvader uit te roepen: «Ik smeek u! laat er geen strijd wezen tusschen u en mij, tusschen uwe herders en mijne herders, want wij zijn allen broeders.» Hij vond geen vredelievend gehoor, ja zelfs BURLEY slaagde hierin niet beter, toen hij, het heilloos krakeel ziende voortwoeden, zijn donderende stem verhief en tot stilte en krijgstucht vermaande. De geest der ongebondenheid woedde voort; het scheen alsof HABAKUK alle toehoorders met zijne dolzinnigheid had vervuld, waardoor de meest verstandigen en de bevreesden, hunne zaak verloren wanende, zich terstond uit het leger wilden terugtrekken; anderen in hunne begeerte om nieuwe bevelhebbers te kiezen bleven, volharden, en het algemeen getwist en gekijf al heviger en heviger werd, hetgeen trouwens zeer goed paste bij het gebrek aan gezond verstand en degelijk beleid, dat in het geheele beheer van het leger zoo onmiskenbaar waargenomen werd.

Op dat oogenblik verscheen MORTON in het leger, dat, geheel aan verdeeldheid ten prooi, in wanorde dreigde uiteen te stuiven. Door de eene partij met luid vreugdegejuich en door de andere met verwenschingen begroet, wendde hij zich dadelijk tot BURLEY, die, vermoeid door zijne vergeefsche pogingen om de rust te herstellen, met een wanhopigen blik op zijn zwaard leunende, de verwarring bleef aanstaren.

«Wat beteekent,» vroeg hij driftig, «in dit gewichtig oogenblik eene dergelijke heillooze wanorde?»

«Het beteekent,» antwoordde BURLEY, «dat God ons heeft overgeleverd in de handen onzer vijanden.»

«Neen!» riep MORTON met eene stem en gebaren, die velen weder tot bezinning brachten, «God heeft ons niet verlaten, maar wij verlaten Hem en onteeren ons zelven door de zaak der vrijheid en van den waren godsdienst te verraden en te beschimpen. — Hoort naar mij,» ging hij voort, terwijl

hij het door MUCKLEWRATH verlaten spreekgestoelte beklom; «van den vijand teruggekeerd, kom ik u het aanbod brengen tot eene onderhandeling, indien gij de wapenen wilt nederleggen. Maar ik wensch u de middelen tot eene eervolle verdediging aan te wijzen, indien gij met mannenmoed wilt strijden. De tijd vliegt intusschen snel voorbij en wij behooren dus terstond een besluit te nemen, hetzij tot den vrede of tot den oorlog, opdat onze nazaten niet van ons getuigen kunnen dat zesduizend Schotten, met de wapens in de vuist, den moed niet hadden om strijdende hun geboortegrond te verdedigen, noch het beleid om over den vrede te onderhandelen, ja dat zij zelfs de lafaardsvrijmoedigheid misten om op een gepast oogenblik in veiligheid terug te trekken! Bedenkt toch, broeders, dat het laatste en grootste kwaad, waarmede het uitverkoren volk bezocht werd, — de laatste en ergste straf voor hunne verblindheid en verdeeldheid des harten, die bloedige oneenigheid was, waardoor hunne stad, toen de vijand voor de poorten stond, in een puinhoop werd veranderd!»

Terwijl sommige toehoorders door luide toejuichingen hunne warme ingenomenheid met dit gesprokene te kennen gaven, riepen anderen met een honend geschreeuw: «keer terug naar uwe tenten, o Israël!» en zag MORTON inmiddels, dat de vijandelijke drommen reeds langs den rechter-oever kwamen opdagen, hun koers naar de brug richtende. Met de hand derwaarts wijzende, riep hij op heftigen toon: «Zwijgt, gij zinnelooze schreeuwers! want ginds nadert de vijand, en van de verdediging der brug hangt zoowel ons leven als de hoop op de handhaving onzer wetten en onzer vrijheid af, en hij ware den naam van Schot onwaardig, die zijn bloed niet veil heeft voor de verdediging dier vrijheid! Wie dus zijn vaderland lief heeft, die volge mij!»

Aller blikken wendden zich hierop naar de aangewezene plek en nu zag de menigte de schitterende lijfwacht te voet aanrukken, door talrijke benden ruiterij ondersteund, met vele kanonnen, die tegen de brug werden gericht, terwijl nog eene belangrijke achterhoede volgde, terwijl de Bergschotten naar een doorwaadbare plek der rivier zochten. Dit deed het getier der muitzuchtigen eensklaps ophouden en verschrikte hen evenzeer alsof zij een verschijning gezien hadden, die uit den grond oprees. Zij staarden elkander aan met den verwilderden blik eens lijders, wiens ijlhoofdigheid eensklaps door wezenloosheid wordt vervangen.

Intusschen was MORTON, door een honderdtal kampgenooten, die bijzonder aan hem gehecht waren, gevolgd, van het spreekgestoelte naar de brug gevlogen en nu keerde ook BURLEY zich haastig tot MACBRIAR.

«EPHRAIM,» zeide hij, «de Voorzienigheid wijst ons door de wereldsgezinde wijsheid van dien lauwhartigen jongeling den weg aan. Welaan, dat dus een ieder, die het licht lief heeft, nu ook BURLEY volge!»

«Blijf!» riep MACBRIAR, «en laat althans ons gaan en ons komen door geen MORTON geregeld worden. Blijf gij bij ons, want ik vrees van dien trouweloozen ACHAN verraad voor ons leger. Ga dus niet met hem, en blijf gij onze steun en beschermer!»

«Houd mij niet tegen,» hernam BURLEY; «hij heeft de waarheid gesproken. Als de vijand de brug overmeestert, is alles verloren. Houd mij dus niet tegen! Wij mogen immers niet gedoogen, dat de kinderen der wereld wijzer en dapperder genoemd worden dan de kinderen Gods? Draag intusschen zorg, dat onze benden zich onder hunne aanvoerders in slagorde scharen en zend ons vooral toevoer van manschappen en krijgsbehoeften. Vervloekt zij een ieder, die het werk van dezen grooten dag den rug toekeert.»

Met deze woorden snelde hij met een paar honderd man zijner dapperste krijgslieden naar de brug.

Na het vertrek der beide bevelhebbers heerschte er eene mismoedige stilte onder het leger. Terwijl de aanvoerders hunne manschappen zoo goed mogelijk onder de wapenen zochten te brengen en hun, die weldra het meest aan het schrootvuur zouden worden blootgesteld, het bevel gaven, dat zij zich onder het vuren op den grond zouden werpen, betoonden de opstandelingen zich nu in alle opzichten even leidzaam als gedwee en lieten zij zich, zonder een enkel bewijs van moed en krachtdadige vastberadenheid te geven, als 't ware gelijk eene kudde schapen leiden en rangschikken.

Het scheen dat het gevaar, waartegen zij zich niet ter juister ure hadden gewapend, nu het eensklaps dreigde, hen geheel ter neder sloeg, zoodat de orde niet dan langzaam hersteld kon worden en de bevelhebbers dier legerscharen, die toch altoos het voorkomen van een krijgsheir behielden, op eene gelukkige gebeurtenis moesten wachten, waardoor zij hoopten, dat de moed en het vertrouwen zouden worden hersteld.

Intusschen liepen POUNDTEXT, MACBRIAR, BAZUIN en andere predikanten ijverig de gelederen langs om de knechten een psalmgezang te doen aanheffen, dat velen als een kwaad voorteeken in de ooren klonk, toen het loflied weldra in een gegil van ontzetting ontaardde en meer zweemde naar het boetgezang van een ter dood veroordeelden misdadiger, dan naar de bemoedigende tonen, die de zegevierenden van *Loudon-hill* na hun eerste gevecht hadden doen hooren. Maar weldra werden ook die weemoedige tonen door den donder van het geschut en het geweervuur vervangen, die de *Bothwellsche* brug met den aangrenzenden oever in een rookwolk hulde en beiden schier geheel aan het oog onttrok.

TWEE EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

Gelijk de regen klettert in zijn val,
Of de pijl vliegt van den boog,
Zoo vlug ten strijd het heldental
Der Schotsche krijgers vloog.

OUDE BALLADE.

Voor dat MORTON en BURLEY bij het bedreigde punt waren aangekomen, had de vijand de brug reeds krachtdadig aangetast. Twee regimenten der lijfwacht rukten in dichte drommen naar den oever, waarvan het eene langs den stroom deployeerende, een sterk vuur op de verdedigers onderhield, en het ander de brug zocht te overmeesteren, terwijl de opstandelingen, dit vuur van den tegenovergestelden oever beantwoordende, den aanval even bedaard als moedig doorstonden en den toegang tot de brug dapper verdedigden. Daardoor had de vijand wel groote verliezen geleden, maar had niettemin grond gewonnen en reeds een gedeelte der brug ingenomen, toen de stand

van zaken aldaar eensklaps veranderde door MORTON'S komst, die de brug door zijne scherpschutters zoo hevig en krachtig deed beschieten, dat de aanvallers met groot verlies terugdeinsden. Weldra werd echter de aanval hervat, en werden zij nogmaals met zwaar verlies teruggeslagen, daar nu ook BURLEY met zijne bende was toegesneld, waarop het vuur van beide zijden wanhopend werd voortgezet en de uitkomst van den strijd hoogst twijfelachtig scheen.

Intusschen trachtte MONMOUTH, op een prachtigen schimmel gezeten aan den rechteroever op eene hoogte, den moed zijner krijgslieden op allerlei wijze aan te vuren, en deed hij het geschut, dat tot nu toe slechts de verwijderde hoofdmacht der Presbyterianen had verontrust, tegen de verdedigers der brug keeren. Maar deze vuurwapenen, die men destijds niet dan uiterst langzaam wist te hanteeren, misten de gewenschte uitwerking, daar de opstandelingen hierdoor gelegenheid hadden, zich langs den oever in het struikgewas of in de aan de brug grenzende huizen te verschansen, vanwaar de koningsgezinden, onder MORTON'S verstandig beleid, aan het hevig vuur van den vijand waren blootgesteld.

De tegenstand was inderdaad zoo hardnekkig en onverschrokken, dat de koninklijke legerhoofden reeds aan een goeden uitslag begonnen te twijfelen, toen MONMOUTH van zijn strijdros sprong en, de lijfwacht op nieuw bijeen scharende, ten derde male, onder DALZELL'S krachtige medehulp, die zich aan het hoofd der Lennoxsche Hooglanders plaatste, een woedenden aanval op de brug deed. Het was op dit beslissend oogenblik dat zich gebrek aan krijgsbehoeften bij de opstandelingen deed gevoelen, en zij te vergeefs bode op bode om versterking en kruit en lood zonden naar de hoofdmacht der Presbyterianen, in wier midden niets dan vrees, verslagenheid en wanorde heerschte, en die ver van de brug werkeloos op het veld bleef staan, zonder dat er iemand was die gezag uitoefende noch gehoorzaamde, hoewel van eene even spoedige als degelijke versterking van dit belangrijk punt hun behoud afhing.

Naarmate het vuur der verdedigers verzwakte, begon dat der aanvallers heviger en vernielender, die, door het voorbeeld en de tegenwoordigheid hunner bevelhebbers aangevuurd, weldra vasten voet op de brug kregen en boomen, balken en alles wat den toegang tot de brugpoort versperde, in de rivier wierpen, wat echter niet zonder dat er krachtig weerstand geboden was, geschiedde.

MORTON en BURLEY bleven intusschen dapper strijden in de voorste gelederen, en moedigden hunne strijdgenooten aan met hunne lansen en hellebaarden de bajonetten der lijfwacht en de breede zwaarden der Hooglanders te keeren. Maar huiverende voor den ongelijken strijd, begonnen eerst zij, die het verst verwijderd stonden, afzonderlijk, of in kleine drommen, naar de hoofdmacht terug te wijken en werden daarna de overigen, zoowel door de overmacht als door de betere wapens des vijands, van de brug gedrongen, waarna de koninklijke legerscharen ruim baan gekregen hebbende, in grooten getale naar den rechteroever stroomden. Deze beweging konden zij evenwel wegens de smalheid der brug slechts langzaam en niet zonder gevaar volvoeren, vooral daar de vijandelijke voorhoede, aan de overzijde gekomen, eerst de huizen moest overweldigen, waaruit de Covenanters bestendig bleven vuren.

Op dit oogenblik streden BURLEY en MORTON naast elkander.

«Wij hebben nog tijd,» riep de eerstgenoemde «om vóordat de vijand zich weder in slagorde stelt, de ruiterij tegen hem aan te voeren. Haal spoedig

onze ruiters, dan zal ik mij inmiddels hier zoo goed mogelijk trachten te verdedigen.»

Het gewicht van dien wenk dadelijk beseffende, wierp MORTON zich ijlings op het paard, waarmede CUDDIE achter de struiken gereed stond en snelde naar de hoofdmacht. Ongelukkig waren nu de ruiters, die hij het eerst ontmoette, Cameronianen, die hem, voordat hij nog één woord gesproken had, beschimpten en met smaad bejegenden, luidkeels schreeuwende: «Hij vlucht! hij vlucht! zie hoe de lafhartige verrader gelijk een hert voor de jagers de vlucht neemt en den moedigen BURLEY alleen in den strijd achterlaat!»

«Ik vlucht niet,» antwoordde MORTON; «ik kom integendeel u tegen den vijand aanvoeren! Wij kunnen nog overwinnen als wij dapper den strijd volhouden.»

«Volgt hem niet! volgt hem niet!» riepen zij met tierend geschreeuw, «want hij heeft u aan den vijand verkocht.»

Het baatte niet dat MORTON beurtelings zijne toevlucht nam tot bevelen, smeekingen of bedreigingen: al hetgeen hij beproefde bleef vruchteloos, zoodat het gunstige oogenblik verloren ging en de brug met al hare verdedigbare punten weldra in 's vijands handen geraakte, waardoor BURLEY met de zijnen teruggedreven werden naar de hoofdmacht, die door de aankomst der vermoeide vluchtelingen geenszins aangemoedigd werd.

Het koninklijke leger had daardoor gelegenheid schier ongemoeid over de brug te trekken en zich in slagorde te scharen, terwijl CLAVERHOUSE, die, gelijk een roofvogel op eene rots zittende het oogenblik beloert, waarop hij zich op zijn prooi kan werpen, met ongeduld de overmeestering der brug had bespied, nu met zijne ruiters naar de overzijde snelde en de escadrons tusschen het voetvolk voerende, ze voor het front weer in slagorde bracht, terwijl hij door twee andere regimenten de flank van het Presbyteriaansche leger deed bedreigen, dat daardoor reeds bij een eersten zwakken aanval in schromelijke verwarring geraken moest.

Ontmoedigd en verschrikt, waren zij niet meer in staat den aanval der cavalerie, zoo schrikbarend te gemoet te zien en zoo vreeselijk aan te hooren, te weerstaan en deinsden terug voor het dreunen der aarde onder de hoeven der paarden, voor de schitterende sabels, de wuivende pluimen en de woedende kreten der ruiters. De voorste gelederen gaven een enkelen keer vuur, ongeregeld en slecht gericht, en de achterhoede verstrooide zich reeds in de wilde vlucht eer de aanvallers haar bereikt hadden, zoodat binnen de vijf minuten de ruiters midden onder de opstandelingen waren en zonder genade rechts en links iedereen nedersabelden.

Onder het wapengekletter en getier onderscheidde men echter duidelijk de stem van CLAVERHOUSE, die zijne soldaten aanmoedigde met de woorden: «Houwt ze neer! Geeft geen genade! Denkt aan RICHARD GRAHAME!»

Velen der dragonders, die den geleden smaad bij *Louden-hill* mede gedragen hadden, behoefden waarlijk eene dergelijke aanhitsing niet om hun wraak te koelen, die hier even gemakkelijk te verzadigen als onbarmhartig was, en gebruikten het zwaard met verschrikkelijke woede onder de vluchtelingen, wier gekerm om genade slechts door de woeste kreten beantwoord werd, waarmede de vervolgers hunne slagen deden vergezeld gaan, en het geheele slagveld weldra niets anders vertoonde dan een tooneel van moord, vlucht en vervolging.

Omstreeks twaalfhonderd opstandelingen, die buiten de linie van aanval stonden, wierpen de wapens neder en gaven zich op genade en ongenade over op hetzelfde oogenblik, dat de hertog van MONMOUTH aan het hoofd van

het voetvolk kwam opdagen. De edelmoedige veldheer gaf terstond gehoor aan hun smeeken en snelde verder voort, om ook verder de slachting te keer te gaan, met denzelfden ijver als waarmede hij tot het behalen der overwinning medegewerkt had. Met deze menschlievende taak bezield, ontmoette hij den generaal DALZELL, die de fiere Hooglanders en de koninklijke vrijwilligers aanvuurde, om ter liefde van Koning en Vaderland voort te gaan met het blusschen van de vlam des oproers in het bloed der muitelingen.

«Ik gebied u, Generaal,» riep de hertog, «het zwaard op te steken en den terugtocht te doen blazen! Er is bloed genoeg vergoten. Thans moeten wij 's Konings verdwaalde onderdanen ontzien.»

«Als opperhoofd zal ik u gehoorzamen,» zei de grijze krijgsman, terwijl hij zijn bebloed zwaard afwischte en in de schede stak, «maar ik zeg u dat er nog niet genoeg gedaan is om dien verstokten muitelingen schrik aan te jagen. Of hebt gij niet gehoord dat BAZIL OLIFANT met eene geduchte versterking van mannen van aanzien uit het westen van Schotland ter hunner hulp in aantocht is?»

«Wie is BAZIL OLIFANT?» vroeg de hertog.

«De naaste erfgenaam van den laatsten graaf van TORWOOD, die op het staatsbestuur gebeten is, omdat men zijne eischen op de heerlijkheid van *Lady* MARGARETHA BELLENDEN van de hand gewezen heeft, en wien de opstandelingen nu wellicht dit erfdeel voor zijne hulp zullen hebben toegezegd.»

«Wat hem daartoe ook moge aangespoord hebben,» hernam de hertog, «hij zal den strijd toch weldra moeten opgeven en mede de vlucht kiezen, want dit leger is te veel verstrooid dan dat het zich weder zal kunnen verzamelen. Ik herhaal dus mijn bevel om de slachting te doen ophouden.»

«Gij hebt als legerhoofd te gebieden, maar ook tevens hetgeen gij mij gelast te verantwoorden,» antwoordde DALZELL, tegen zijn zin het bevel overbrengende, dat de krijgslieden alle vervolging staken zouden.

De woeste en wraakgierige CLAVERHOUSE was echter reeds te ver vooruit gesneld om het teeken tot den terugtocht te kunnen vernemen, zoodat hij rusteloos de opstandelingen bleef nazetten en een ieder, die slechts onder zijn bereik kwam, onbarmhartig neêrvelde.

Eindelijk werden ook BURLEY en MORTON door den stroom der vluchtenden medegesleept, ofschoon zij zich nog vruchteloos op den straatweg naar *Hamilton* poogden te verdedigen, alwaar BURLEY, terwijl hij eenige wijkenden tot staan bracht, een kogel in den rechterarm kreeg.

«Dat de hand verdorre, die dien kogel heeft afgeschoten!» riep hij verwoed uit, toen het zwaard, dat hij gestadig boven zijn hoofd gezwaaid had, hem eensklaps uit de machtelooze hand viel. «Ik kan niet langer vechten!» Dit gezegd hebbende, keerde hij zijn paard om en ontweek hij weldra uit het verwarde gedrang.

In de overtuiging, dat zijne hopelooze poging om de vluchtenden te weêrhouden slechts met zijn dood of zijne gevangenschap zou kunnen eindigen, zocht MORTON nu insgelijks, door den getrouwen CUDDIE vergezeld, uit de verwarring te ontkomen, en gaf zijn ros de sporen, waarop het vlugge dier over een paar heggen sprong en weldra met zijn ruiter het open veld bereikte.

Na met zijn geleider een eind wegs te hebben voortgereden, hield MORTON op de kruin van een kleinen heuvel een oogenblik stil, om de geheele landstreek te overzien, die hij met vluchtende strijdmakkers en vijandelijke ruiters zag overdekt, wier woest krijgsgeschreeuw, vermengd met het gekerm en de jammerkreten hunner slachtoffers, over de vlakte weergalmde. «Nooit,»

zeide hij zuchtende, «zullen zij weder in staat zijn den vijand het hoofd te bieden.»

«Alsof het beelden waren, zoo hieuw men de menschen het hoofd af!» antwoordde CUDDIE. «Lieve hemel! zie de zwaarden nog flikkeren! wat is de oorlog toch verschrikkelijk,» vervolgde hij met huivering den blik in het rond slaande. «Ik zal er mij niet licht weer toe laten overhalen; maar laat ons nu, in Gods naam, een veilig heenkomen zoeken!»

MORTON begreep dat het noodzakelijk was dien raad te volgen, zoodat zij ijlings voortreden door de bosschen naar de bergachtige streek van het landschap, alwaar zij hoopten zich met nog andere vluchtelingen te kunnen vereenigen, hetzij om zich te verdedigen, of om voorwaarden voor de overgave te kunnen bedingen.

DRIE EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

Wat zij van den Hemel vroegen,
Was een leeuwenhart en tijgerwreedheid
En dergelijke woestheid meer.

FLETCHER.

Reeds was de avond gevallen en hadden MORTON en CUDDIE een drietal uren afgelegd, zonder iemand hunner ongelukkige wapenbroeders te hebben gezien, toen zij eene eenzame pachthoeve in het oog kregen, die aan den ingang van een afgelegen en somber dal stond.

«Wellicht kunnen wij hier eenige hulp vinden,» zeide MORTON, «want ik vrees, dat onze paarden ons zonder voêr en rust niet verder kunnen brengen.» Met deze woorden ging hij rechtstreeks op het boerenhuis af, dat bewoond scheen te zijn, daar er dikke rookwolken uit den schoorsteen stegen en men in de nabijheid zelfs het versche spoor van ruiters gewaar werd, terwijl ook binnen 's huis het gemompel van eenige stemmen gehoord werd. De benedenvensters waren evenwel zorgvuldig gesloten en op hun geklop aan de deur kregen de vluchtelingen evenmin gehoor, zoodat zij zich nu het eerst naar den stal begaven, om hunne paarden te verzorgen, aleer zij verder trachtten de woning binnen te dringen. In de stallen vonden zij een twaalftal paarden, welker vermoeienis en optuiging duidelijk aantoonden, dat zij mede vluchtende opstandelingen tot ruiters hadden gehad.

«Die ontmoeting is niet kwaad,» zeide CUDDIE, «en het schijnt hun hier ook niet aan een goed stuk vleesch te ontbreken,» vervolgde hij, op eene in den stal liggende nog warme ossenhuid wijzende.

Door deze gunstige voorteekens aangemoedigd, gingen zij nogmaals terug naar het huis en deden zij zich nu áldaar als wapenbroeders kennen, die in gelijken toestand verkeerden met diegenen, die reeds in huis waren.

«Wie gij ook zijn moogt,» riep eindelijk na lang stilzwijgen een norsche stem aan het venster, «stoort hen niet, die treuren over de verwoesting en

de gevangenschap van het land, en die de oorzaken van Gods toorn willen nasporen, opdat de steenen des aanstoots, waarover zij gestruikeld zijn, mogen worden weggeruimd.»

«Het zijn woeste Whigs uit het Westland,» fluisterde CUDDIE zijn gebieder in het oor; «ik ken hunne taal en ik zou drommels bang zijn mij met hen in te laten!»

MORTON bleef evenwel volharden bij zijn verlangen om binnen gelaten te worden, en duwde eindelijk, toen hij volstrekt geen gehoor kreeg, de slecht gesloten luiken open, waardoor hij met één sprong in de keuken drong, van waar de stem gekomen was, door CUDDIE gevolgd, die den uitroep niet kon weerhouden, dat hij ditmaal voor eene tweede kokende soepbesproeiing hoopte bewaard te blijven.

Zij bevonden zich nu te midden van een twaalftal gewapende mannen, die, rondom den haard gezeten, waarop zij hunne spijzen bereidden, zich bezig hielden met het opzeggen van gebeden. In de woeste gelaatstrekken, die MORTON bij het schijnsel van het vuur onderscheiden kon, herkende hij spoedig eenige dier dweepzieke ijveraars, die zich dien morgen het heftigst tegen alle gematigde voorstellen hadden uitgelaten, en daaronder ook den driftigen MACBRIAR en den dolzinnigen HABAKUK. Zij maakten niet de minste beweging om hunne lotgenooten te verwelkomen, maar bleven enkel gehoor voor MACBRIAR, die veeleer morde dan bad, dat de Almachtige zijn straffende hand van zijn volk mocht terugtrekken, opdat zij niet geheel verdelgd zouden worden. Nu en dan gaven zij echter, hoewel slechts door een norschen blik te kennen, dat de komst der indringers bij hen niet onopgemerkt was gebleven.

Toen MORTON bedacht in welk vijandig gezelschap hij zoo onwetend geraakt was, wilde hij zich weder verwijderen; maar omziende, bespeurde hij, dat twee gespierde kerels zich voor het venster, waardoor hij binnen gedrongen was, geplaatst hadden. Een dier onheilspellende schildwachten fluisterde zachtjes CUDDIE in het oor: «Zoon der voortreffelijke MARGARETHA! vereenig uw lot niet langer met dit kind des verraads; ga uwen weg en talm niet, want de bloedige wraak is achter u!»

Met die woorden wees hij naar het venster, waardoor CUDDIE zonder zich te bedenken de vlucht nam, wel beseffende, dat hij zich anders aan een dreigend gevaar zou blootstellen.

«Ik ben met de vensters inderdaad niet zeer gelukkig,» dacht hij, zoodra hij weder in de vrije lucht was, waarop hij vervolgens het lot van zijn gebieder overwoog. «Zij zullen hem vermoorden,» bepeinsde hij, «die wraakzuchtige schelmen; maar ik zal den weg naar *Hamilton* inslaan en zien of ik niet sommige onzer manschappen bij tijds ter zijner hulp kan opsporen.»

Met dit voornemen liep hij naar den stal, zadelde het beste paard, dat hij vinden kon, in plaats van zijn eigen uitgeput dier, en rende er den weg mede op.

Hierdoor werd de aandacht der dweepers voor een oogenblik afgeleid, tot dat het getrappel zich weldra in de verte verloor en MACBRIAR nu zijn gebed kon eindigen, waarna allen de nederwaarts gerichte oogen opsloegen en hunne duistere, dreigende blikken op MORTON deden rusten.

«Gij! ziet mij aan, Heeren,» zeide hij, «met een gramschap die ik niet weet verdiend te hebben.»

«Wee u! wee u!» riep MUCKLEWRATH opspringende uit, «het woord, dat gij gehoond hebt, wordt thans eene rots tegen u om u te verpletteren en de

speer, die gij hebt willen verbreken, zal uwe ingewanden doorboren; want wij hebben gesmeekt en gebeden, dat ons een zoenoffer voor de gemeente in handen mocht vallen, en nu hebben wij den waren schuldige in handen gekregen! Hij is gelijk een dief door het venster gekomen. Gij zijt de bok, die in de struiken verward is geraakt en wiens bloed wij bestemmen tot een zoenoffer om de kerk van Gods toorn te verlossen. Welaan, op mannen! dat wij het offer met strikken aan het altaar binden.»

Er ontstond eene onstuimige beweging onder de woeste hoop, en diep betreurde het MORTON, dat zijne driftige onbezonnenheid hem in hun midden gebracht had, daar hij zijne pistolen in de holsters gelaten had en slechts met zijn sabel gewapend was, terwijl zijne vijanden van geweren voorzien waren, zoodat er geen hoop op ontkomen meer voor hem overbleef en alleen MACBRIAR'S tusschenkomst hem nog voor een korte poos beschermde.

«Wacht nog even, broeders!» riep deze, «opdat wij ons niet door het staal onbezonnen te gebruiken, met onschuldig bloed bezoedelen. Wij willen u eerst gelegenheid geven om u te verantwoorden,» vervolgde hij, zich tot MORTON keerende, «aleer wij als wrekende rechters optreden in de zaak, die gij verraden hebt. Zeg ons dus of gij loochenen kunt, dat telkens wanneer men in den krijgsraad de waarheid zocht te doen gelden, gij u daartegen hebt verzet?»

«Ja, ja, dat heeft hij gedaan!» mompelden de onheilspellende stemmen der toehoorders.

«Hij heeft altijd van vrede met de kwaadgezinden gesproken,» riep een hunner.

«En hij heeft de snoodheid gepleegd van de andere verderfelijke leer, die geduld wordt, voor te staan,» zeide een ander.

«Hij wilde zelfs het leger in MONMOUTH's handen spelen,» hernam een derde, «en was de eerste, die den braven en dapperen BURLEY in den steek liet, toen deze de brug nog even moedig als onverschrokken bleef verdedigen. Wij zagen hem van verre wegrijden en zijn paard de sporen geven, lang voor dat de brug in de handen van den vijand was.»

«Wilt gij mij door uw geschreeuw overweldigen, en mij het leven benemen zonder mij te hooren,» zeide MORTON, «dan hebt gij dit wellicht in uw macht; maar door zoodanigen moord zoudt gij u aan God en de menschen bezondigen.»

«Ik herhaal,» zeide MACBRIAR, «laat den jongeling eerst uitspreken, want de hemel weet hoezeer wij in ons binnenste hebben gesmeekt, dat hij tot erkentenis der waarheid komen en zijne gaven aan haren dienst wijden moeht, toen hij, door wereldsche wijsheid verblind, het licht dat voor hem uitging bleef verachten.»

De tusschenkomst trof het gewenschte doel, en MORTON vond gelegenheid onder de aandacht zijner beschuldigers te brengen, dat hij in zijne onderhandelingen met MONMOUTH geenszins de goede trouw verzaakt en vervolgens dapper mede gevochten had.

«Ik wil wel bekennen,» vervolgde hij, «dat ik misschien in één enkel opzicht niet zoo ver gegaan ben als gij gewenscht hadt, en aan onze geloofsbelijders de despotieke macht meende te moeten weigeren om over anderen te heerschen, maar er is niemand, die de verdediging onzer rechtmatige vrijheid meer te harte kan nemen dan ik, ja, ik mag er zelfs bijvoegen, dat indien ook anderen onze zaak in den raad zóó bepleit en den vijand even onversaagd het hoofd hadden geboden als ik, wij heden avond, in plaats van hier als een verslagen en verstrooid overblijfsel van het leger te verwijlen,

ons zwaard, na het bedingen van een eervollen vrede, juichend in den schede gestoken, of door het behalen eener beslissende overwinning verder roemrijk zouden hebben gevoerd.»

«Hoort gij het?» riep een der dweepers, «hij heeft zijne wereldsche eigenliefde bekend; laat hem nu des doods zijn!»

«Stil!» riep MACBRIAR; «ik wil hem nog verder ondervragen. Was het niet,» vervolgde hij, «door uw hulp dat de kwaadgezinde EVANDALE tweemaal den dood en de gevangenschap is ontkomen, en dat MILES BELLENDEN met zijne moordzuchtige trawanten voor de scherpte des zwaards bevrijd bleven?»

«Het verblijdt mij, dat dit volkomen waar is,» antwoordde MORTON.

«Nu hooren wij het nogmaals uit zijn eigen mond,» riep MACBRIAR; «en deedt gij dit niet,» ging hij vragend voort, «uit liefde tot een Midianitisch wijf, een uitbroedsel der bisschoppelijke kerk, een tooisel, dat de aartsvijand tot lokaas bezigt voor zijnen strikken? Deedt gij dit alles niet uit liefde tot EDITH BELLENDEN?»

«Ik acht u even onbekwaam als onbevoegd om mijne gevoelens voor die jonge dame te beoordeelen,» hernam MORTON fier, «maar al hetgeen ik deed, zou ik ook gedaan hebben, al had zij nooit bestaan!»

«Gij zijt verstokt tegen de waarheid,» vervolgde een andere, «en schijnt door het wegvoeren der oude vrouw BELLENDEN met hare kleindochter, BURLEY's voortreffelijke ontwerpen te hebben willen verijdelen, die daarmede BAZIL OLIFANT tot onze zaak wilde overhalen, daar die man beloofd had met ons in het veld te rukken, zoodra men de goederen dier vrouwen aan hem wilde afstaan.»

«Ik wist niets van zoodanig ontwerp en kon dit dus moeielijk verijdelen,» antwoordde MORTON; «maar naar mijn oordeel strookt het geenszins met den godsdienst om tot dergelijke oneerlijke en onzedelijke middelen zijne toevlucht te nemen.»

«Stil, stil!» zeide MACBRIAR eenigszins onthutst; «het voegt u niet de ware geloovigen te onderrichten en de plichten van het verbond af te bakenen. Overigens komen uwe bekentenissen ons meer dan voldoende voor om van uwe zondige afvalligheid de grootste rampen voor ons leger te duchten, al ware het talloozer dan de zandkorrels aan den oever der zee, zoodat wij, nu de Voorzienigheid u in onze handen geleverd heeft, u niet in het leven kunnen laten. Bijna op hetzelfde oogenblik toch, dat wij met den vromen JOZUA vragend baden: «Heer! wat zullen wij zeggen, als het vrome Israël zijnen vijanden den rug keert?» kwaamt gij en werdt gij ons overgeleverd om gestraft te worden voor de dwaasheden, die Israël door u begaan heeft. Luister dus naar hetgeen ik u te zeggen heb: wij houden heden onzen Sabbath, waarop het ons niet geoorloofd is de hand naar u uit te strekken en uw bloed te vergieten, maar zoodra het middernachtelijk uur geslagen zal zijn, zal ook uw levenstijd zijn afgeloopen. Maak dus van dit korte oogenblik, dat snel voorbij vliegt, voor uwe ziel nog gebruik, en gij, broeders, ontwapent intusschen den gevangene!»

Even snel als dit bevel door MACBRIAR gegeven werd, voerden zij, die zich in MORTON's nabijheid verdrongen, het ook uit, zoodat de gevangene reeds geheel overweldigd en ontwapend was, vóordat hij er aan denken kon eenigen weerstand te bieden. Vervolgens heerschte er eene diepe en ernstige stilte onder de dweepers, die zich aan eene groote tafel plaatsten, waar MORTON tegenover de klok werd gezet, die zijn sterfuur zou verkondigen, waarna men het eten opdischte en daarvan ook een deel aan hun ongelukkig slachtoffer

aanbood, dat natuurlijk echter weinig eetlust gevoelde en alle voedsel weigerde.

Zoodra de dweepers hun maal geëindigd hadden, vatten zij hunne gebeden weder op en scheen MACBRIAR, die in weerwil van zijne woestheid niet van alle menschelijk gevoel ontdaan was, een teeken te vragen van de Godheid, dat het aangeboden offer met welgevallen zou worden aangenomen, waarmede alle toehoorders schenen in te stemmen, daar zij met gespannen aandacht luisterden, of zij het een of ander geruisch konden hooren, dat naar een dergelijk teeken zweemde, en inmiddels hunne sombere blikken op den uurwijzer gericht hielden, als wilden zij het naderend oogenblik der beslissing in geen geval uit het oog verliezen.

In droevig gepeins sloeg ook MORTON vaak het oog op de klok en scheen het hem haast eene onmogelijkheid, dat zijn leven nog langer gerekt zou worden dan de kleine afstand, dien de uurwijzer nog tot aan het noodlottig oogenblik moest afleggen. Maar zijn godsdienstig geloof, gepaard met een onwankelbaar eergevoel en het bewustzijn zijner onschuld, schonken hem zooveel zielskracht, dat hij in de meest folterende oogenblikken eene kalmte wist te bewaren, die hij nooit, indien men vooraf zijn lot voorspeld had, zou hebben durven verwachten. Wel droeg hij nu dat edele en fiere gevoel van recht niet in zich, dat, toen zijn leven op gelijke wijze door CLAVERHOUSE bedreigd werd, hem bezielde, want in die oogenblikken zag hij zich door de tegenwoordigheid zoowel van omstanders die hem beklaagden, als van anderen, die zijn gedrag goedkeurden, bemoedigd; en thans bevond hij zich alleen onder norsche en redelooze dweepers, die niet slechts onverschillig, maar met een verhard gemoed en zelfs juichende den moord zouden volbrengen, zonder dat er een enkele vriendenstem was, die een woord voor hem in het midden bracht of die hem door een blik zocht te beklagen en te bemoedigen. Aan dergelijke folteringen ten prooi, moest hij geduldig het oogenblik afwachten, dat men het zwaard, tot zijne vernieling bestemd, langzaam uit de schede zou trekken, en het scheen hem reeds toe als werd hij daardoor tot het droppelsgewijze ledigen van den bitteren doodskelk gedoemd. Geen wonder dan ook, dat hij zich innerlijk door grooter ellende gevoelde overstelpt, dan bij alle andere vroegere gevaren het geval was geweest, en het hem toescheen alsof hij in koortsige droomen zijne aanstaande beulen eensklaps van gelaatstrekken en gedaante zag veranderd, en hij zich verbeeldde veeleer onder eene bende duivels, dan onder menschelijke wezens verplaatst te zijn. Het was alsof hij het bloed van de wanden zag druipen, terwijl het zachte getik van het uurwerk zoo sterk in zijn oor dreunde, dat het scheen als prikte elk geluid van den slinger hem met de scherpte van een elst in de geschokte gehoorzenuw.

Hevig aangedaan stond hij alzoo op de grensscheiding van tijd en eeuwigheid, en nu wilde hij nog zijn laatsten troost zoeken in het gebed, maar niet in staat om bij den zwaren natuurstrijd, die in zijn hart woelde, zijne eigene gedachten in behoorlijke vormen uit te drukken, bezigde hij onwillekeurig eenige volzinnen uit de gebeden der Engelsche kerk, welke woorden, door den ongelukkigen gevangene nauw hoorbaar uitgesproken, terstond door MACBRIAR werden herkend.

«Dit ontbrak er nog aan,» zeide hij, terwijl een toornige gloed zijne bleeke wangen kleurde, «om mijne vleeschelijke huivering op het zien vergieten van zijn bloed geheel te doen verdwijnen! Hij is een bisschopsgezinde, die onder het mom der huichelarij in ons leger gekomen is, zoodat alles wat men van hem verhaalde thans volkomen bewaarheid wordt. Dat het bloed

van dien bedrieger dan nu ook over zijn eigen hoofd kome, en hij met het kwalijk voor ons verborgen misboek in de de hand, dat hij zijn gebedenboek noemt, naar *Tophet* nederdale!»

«Ook ik verhef mijne stem tegen hem,» riep de dolzinnige HABAKUK, «en wensch dat de zon thans evenzoo vooruit ga, als zij eens op 's Heeren bevel terugweek, om de herstelling van den heiligen HISKIA aan te wijzen, opdat de goddelooze van uit ons volk weggenomen en het verbond in zijne reinheid hersteld worde!» Dit zeggende klom hij haastig en met dolzinnige woede op een stoel, als wilde hij door het voortstuwen van den uurwijzer het rampzalige oogenblik verhaasten, terwijl anderen zich gereed maakten om het vonnis te volvoeren, toen MUCLEWARTH door een zijner makkers eensklaps bij den arm gegrepen werd.

«Stil!» zeide hij, «ik hoor gedruisch in de verte.»

«Het is het geruisch van de beek,» zei de een.

«Neen,» riep een ander, «het is het gehuil van den wind door de struiken.»

«Het is paardengetrappel,» dacht MORTON, wiens gehoor door den vreeselijken toestand waarin hij zich bevond, gescherpt werd. «God geve, dat het bevrijders voor mij zijn!»

Het gedruisch kwam intusschen al nader en nader, en werd duidelijker.

«Het zijn ruiters!» riep MACBRIAR. «Zie eens uit het venster wie het zijn!»

«De vijand overvalt ons!» dus klonk het eensklaps in het vertrek, toen aan het bevel voldaan en het venster geopend was, waarop men weldra hevig stampen en luide stemmen rondom het huis hoorde, terwijl het vruchteloos scheen eenigen weerstand te bieden of te willen ontvluchten, daar spoedig deuren en vensters openvlogen en de roodrokken met den uitroep: «Slaat de bloeddorstige muitelingen dood! denkt aan RICHARD GRAHAME!» in het vertrek snelden.

Op hetzelfde oogenblik werden ook de lichten uitgedoofd, zoodat men de omringende voorwerpen bij het schijnsel van het vuur, waarbij de strijd voortgezet werd, ter nauwernood onderscheiden kon. Maar verscheidene pistoolschoten vielen en de man, die het dichtst bij MORTON stond, kreeg een kogel in de borst, waardoor hij den gevangene in zijn val medesleepte en dezen wellicht behoedde voor de gevaren, waaraan hij anders zou zijn blootgesteld geweest, daar er nog eene poos hevig gevochten werd.

«Is de gevangene gered?» riep eindelijk de welbekende stem van CLAVERHOUSE. «Zoekt naar hem en geeft den hond, die daar kermt, den genadestoot.»

Oogenblikkelijk werd aan dit bevel voldaan en het gekerm van den gewonde door een degenstoot gestild, waarna MORTON zich weldra in de armen van den getrouwen CUDDIE bevond, die vreugdevol juichte toen hij gewaar werd, dat het bloed, waarmede zijn gebieder bevlekt was, niet uit diens eigen aderen vloeide, en wien hij door een kort gefluister weldra het geheim zijner redding deed kennen.

«Toen ik ons eigen volk ging opzoeken,» zeide hij, «om u uit de handen der dweepers te verlossen, geraakte ik onder de bende van CLAVERHOUSE, en bleef mij geen andere keus meer over dan hem de zaak te openbaren, en daar gij nu bij *Lord* EVANDALE een schreefje voor hebt, terwijl MONMOUTH, zooals de dragonders zeggen, indien men zich onderwerpt pardon geeft, zoo kunnen wij nog moed houden en er op rekenen, dat alles verder goed gaan zal!»

VIER EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

Wil der zinlijke wereld 't getuigenis geven,
Wat ook in de toekomst ons deel zij, ons lot,
Dat het meer zegt één uur slechts in glorie te leven
Dan jaren te tellen zonder roem en genot.

Zoodra de wanhopige strijd geëindigd was, liet CLAVERHOUSE de lijken wegbrengen, beval zijnen soldaten voor zich zelven en hunne paarden te zorgen, en de pachthoeve voor zijn nachtverblijf inrichten, daar hij zich voornam in den morgenstond van daar te vertrekken, waarna hij zich tot MORTON wendde, dien hij beleefd en minzaam aansprak.

«Indien gij mijn raad gevolgd hadt,» zeide hij, «zoudt gij u niet aan zoo velerlei gevaren hebben blootgesteld. Maar ik moet uwe beginselen eerbiedigen. Daar gij thans een krijgsgevangene zijt, zullen de Koning en de Staatsraad weldra over uw lot beslissen. Als gij mij intusschen uw woord van eer geeft, dat gij geen poging zult doen om te ontvluchten, dan zult gij even heusch als welwillend behandeld worden.»

Toen MORTON hem zijn woord gegeven had, keerde zich CLAVERHOUSE met eene vriendelijke buiging van hem af en riep zijn wachtmeester. «HALLIDAY!» vroeg hij, «hoeveel gevangenen en hoeveel dooden hebben wij?»

«Drie zijn er in huis doodgeschoten, twee op het plein neêrgesabeld en één in den tuin, — in het geheel zes — en vier gevangen genomen,» antwoordde de wachtmeester.

«Waren de laatsten gewapend of ongewapend?» vroeg CLAVERHOUSE verder.

«Drie waren van top tot teen gewapend,» antwoordde HALLIDAY, «maar de vierde gelijkt wel een hunner predikers en is niet gewapend.»

«Misschien is hij wel de trompetter dier langoorige bende,» hernam CLAVERHOUSE lachende, terwijl hij een vluchtig oog op zijne slachtoffers wierp; «hem zal ik morgen wel spreken, maar breng de drie anderen naar buiten en laat hen door twee gelederen fusilleeren. Vergeet intusschen niet in het orderboek aan te teekenen, dat drie opstandelingen met de wapens in de hand gegrepen en doodgeschoten zijn. Schrijf er nauwkeurig dag en plaats bij, *Drumshinnel* heet het hier, geloof ik, en zorg dat de prediker goed bewaakt wordt. Daar hij ongewapend was, moet hij nog een kort verhoor ondergaan. Misschien zou het zelfs beter zijn, als ik hem aan den Staatsraad overleverde, die mij wel van een deel dezer lastige bemoeiingen kon ontheffen. Wat den heer MORTON betreft,» ging hij voort, «hem moet gij beleefd behandelen; zeg ook aan mijn oppasser dat hij den rug van mijn paard met azijn moet wasschen, daar het dier door het zadel wat gedrukt is, en let er op dat de manschappen hunne paarden goed bezorgen.»

Die verschillende bevelen over leven en dood en andere, afdalende tot allerlei kleinigheden, werden door CLAVERHOUSE met eene onbegrijpelijke gelijkmoedigheid gegeven, zonder dat men uit een enkelen toon zijner stem kon opmaken, dat het éene bevel hem meer trof dan het ander.

De Camorianen intusschen, die nu zelf het bloedvonnis moesten ondergaan,

dat zij gereed stonden aan een ander te voltrekken, gingen kalm hun lot te gemoet, toen men hun gelastte het vertrek te verlaten om oogenblikkelijk doodgeschoten te worden, zoodat allen, zonder eenigen angst te doen blijken, stilzwijgend, met vaste schreden, door ernstige dweepzucht geschraagd, hun weg gingen, terwijl één in het voorbijgaan CLAVERHOUSE nog met een vast oog aanstaarde en op vasten toon de woorden uitsprak: «Den geweldenaar zal de vloek treffen!» Een minachtende glimlach was het eenige antwoord, dat de fiere krijgsman op die bedreiging van den dweeper gaf.

Zoodra de gevangenen uit het vertrek gebracht en naar buiten gevoerd waren, zette CLAVERHOUSE zich neder tot het gebruik der spijzen, die de dragonders hadden weten meester te worden, en noodigde hij ook MORTON uit zijn voorbeeld te volgen, daar zij beiden, naar hij zeide, een moeielijken dag hadden gehad. Maar de jongeling, in ziel en zenuwen geschokt door de plotselinge wisseling der omstandigheden, die hem eensklaps van den rand van het graf tot een nieuw leven hadden geroepen, gevoelde geen lust tot eten, maar gevoelde een brandenden dorst en verlangde te drinken.

«Best!» zeide CLAVERHOUSE, «ook hierin zal ik u bescheid doen. Het bier is hier zeker goed, want de Wighs weten altijd het beste wel te vinden. Op onze kennismaking, Mijnheer MORTON!» vervolgde hij, terwijl hij hem den beker overreikte en een anderen voor zich zelven vulde.

Juist toen MORTON den beker aan de lippen wilde brengen, werd hij door het losbranden der karabijnen, waarop een akelig gekerm volgde, gewaar dat het lot der drie gevangenen beslist was en zette hij huiverend den beker weder op de tafel.

«Gij schijnt nog een nieuweling te zijn in die zaken, Mijnheer MORTON,» zeide CLAVERHOUSE, nadat hij zijn beker tot den bodem geledigd had, «en ik wil u dit als jong soldaat gaarne vergeven, want het is alleen door gewoonte, plicht en de wetten der noodzakelijkheid, dat wij ons met dit alles leeren verzoenen.»

«Ik wil hopen, dat ik mij aan dergelijke tooneelen nooit zal gewennen,» antwoordde MORTON.

«Gij zult wellicht nauwelijks kunnen gelooven,» hernam CLAVERHOUSE, «dat ik in het begin mijner krijgsmansloopbaan zooveel afkeer van het bloedvergieten had, als een mensch maar hebben kan, en het mij soms was alsof het bloed uit mijn eigen hart geperst werd; al vertellen de dweepers nu ook, dat ik iederen morgen gewoon ben een kom warm bloed leeg te slurpen. Maar ik begrijp inderdaad niet, Mijnheer MORTON, waarom wij ons zoozeer om den dood bekommeren zouden, die ons toch ieder uur nabij is. Geen dag gaat er immers voorbij of er sterven menschen, ja zelfs bij ieder getik van den slinger verlaat deze of gene de wereld. Waarom dus zoo angstvallig geweifeld, als het geldt den levensdraad van anderen te verkorten, of zorgvuldig gewaakt dat de onze verlengd worde! Alles hangt van het toeval af. Was het wel iets meer dan een spel des geluks, dat gij, die bestemd waart te middernacht te sterven, nu dat uur verstreken is nog leeft, terwijl dat lot integendeel gevallen is op hen, die u dreigden te vermoorden! Het is dan ook niet zoozeer de korte doodspijn, die den krijgsman behoeft te verontrusten bij eene gebeurtenis, die hem toch eenmaal vroeg of laat treffen moet, maar veeleer dat zijn naam bij zijn verscheiden een roemrijke herinnering achterlaat, gelijk de zon bij het ondergaan nog een langen schitterenden lichtstraal van zich werpt. Dit is hetgeen hem bestendig voor oogen behoort te zweven, en dat is het, wat den dood eens dapperen van dien des niets-

waardigen onderscheidt. Indien ik dan ook een oogenblik slechts aan den dood wilde denken, zou het zijn om te wenschen, dat het mij eens gegeven mocht zijn op een dapper verdedigd en moeielijk overwonnen slagveld te strijden en met het gejuich der overwinning in de ooren te sterven. Het zou de moeite waard zijn daar voor te sterven, ja, en er ook voor geleefd te hebben.»

Terwijl CLAVERHOUSE met een oog, tintelende van krijgshaftige geestdrift, een zijner sterkste karaktertrekken, aldus aan zijne gewaarwordingen lucht gaf, zag hij eensklaps eene bebloede gedaante verschijnen die als uit den grond scheen te verrijzen en in welker ontstelde gelaatstrekken MORTON den dolzinnigen HABAKUK herkende. Met een doodsbleek aangezicht, hier en daar door roode bloedstrepen geverwd, het oog, nog fonkelende van het sombere licht der krankzinnigheid, ofschoon de stempel des doods reeds op zijn gelaat stond, sloeg hij den blik op CLAVERHOUSE, en met zijne gewone woeste gebaren riep hij uit: «Hoe, gij wilt op boog en speer, op ros en banier vertrouwen! en gelooft niet dat God u voor het verspillen van onschuldig bloed zal straffen? Gij meent op uw wijsheid en op uw moed en macht te kunnen roemen, doch vergeet dat de Heer u in het gericht zal roepen? Zie, de vorsten, voor wie gij uwe ziel aan het verderf verkocht hebt, zullen van hun zetel gestooten en naar vreemde landen verbannen worden, zoodat hun naam een schrik en ontzetting, gehaat en gevloekt zal worden, en gij, die mede gedronken hebt uit dien beker der woede, en die daardoor dronken en dol zijt geworden, gij zult tot uw verderf den wensch van uw hart vervuld zien. Maar uw bedriegelijke waan zal u tot vernieling strekken, daar gij voor Gods rechterstoel zult geroepen worden, om van dit onschuldig bloed en van al het bloed dat gij vergoten hebt rekenschap te geven!»

Bij die woorden streek hij met de hand over zijn bebloed gelaat en verhief de oogen ten hemel, waarop hij met uitgeputte stem vervolgde: «Hoe lang, rechtvaardige God, zal het nog duren, aleer het bloed uwer heiligen gewroken zal worden!»

Met deze woorden viel hij achterover, en scheen hij zelfs vóor dat zijn hoofd den grond bereikt had reeds een lijk te zijn.

Even als MORTON waren ook de twee dragonders, die zich in het vertrek bevonden en voor wie een moordtooneel anders geen ongewoon iets was, door dit vreemde schouwspel hevig ontsteld en aangedaan; alleen CLAVERHOUSE had zijne gewone bedaardheid behouden en bij het te voorschijn treden van den stervende naar zijn pistool gegrepen; maar zijn beklagenswaardigen toestand ziende, luisterde hij verder zeer bedaard naar de ontboezeming van den stervende.

«Hoe is die kerel hier gekomen?» vroeg hij eindelijk op onverschilligen toon, toen de stervende neêrgezegen was. «Spreekt, domkoppen, of moet ik u voor zulke lafaards houden, dat gij voor een doode siddert?»

Een der ruiters maakte hierop het teeken van het kruis, en bracht ter hunner verontschuldiging in het midden, dat de man bij het wegbrengen der lijken onopgemerkt was gebleven en in den hoek gelegen had onder eenige mantels, die men daar neêrgeworpen had.

«Brengt hem dan nu weg, gij domkoppen, in plaats van hem nu zoo aan te gapen, en neemt u in acht, dat hij niet, zooals het bijgeloof wil, u in de vingers bijt. Dat is iets nieuws, Mijnheer MORTON,» vervolgde hij, zich tot den jongman keerende, «dat de dooden opstaan om ons van onze stoelen te stooten; ik zal er dan ook voortaan op letten, dat mijne houwdegens, die niet gewoon zijn hun werk zoo slordig te verrichten, hunne sabels wat beter

scherpen. Máar wij hebben thans een zwaren dag gehad en mijne manschappen zullen na hun bloedigen arheid vermoeid zijn, zoodat zij gaarne, even als wij, een uurtje zullen gaan sluimeren.»

Dit zeggende geeuwde hij, nam het licht, door zijn oppasser gebracht, en ging hij, na MORTON vriendelijk gegroet te hebben, naar het slaapkamertje dat men voor hem gereed gemaakt had. Zoodra nu ook MORTON, dien men mede een afzonderlijke kamer tot slaapvertrek had aangewezen, zich alleen bevond, stortte hij zijne dankzeggingen uit voor de redding, juist bewerkstelligd door hen, die hij voor zijne gevaarlijkste vijanden hield, en smeekte hij voorts om Gods leiding op een weg, die hem een dwaalspoor toescheen en die van zoo velerlei gevaren was omringd, en na aldus zijne gebeden tot den troon des Allerhoogsten te hebben opgezonden, gaf hij zich over aan de zoete verkwikkingen van de rust, waaraan hij zoozeer behoefte gevoelde.

VIJF EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

De aanklacht is gereed, de rechters zijn bijeen;
Het vreeslijk schouwspel nadert zijn ontknooping!

GAY.

Door aandoening en vermoeienis afgemat, viel MORTON weldra in zulk een diepen slaap, dat hij nauwelijks wist waar hij was, toen het getrappel der paarden, het geschreeuw der ruiters en het luide trompetgeschal hem deden ontwaken, en de wachtmeester in de kamer verscheen om hem te roepen, met eerbiedige beleefdheid de boodschap brengende, dat de generaal (dien rang bekleedde CLAVERHOUSE thans) naar het genoegen zijner tegenwoordigheid verlangde.

Een verzoek, van die zijde tot hem gekomen, terecht als een bevel beschouwende, ging MORTON zoo spoedig mogelijk bij CLAVERHOUSE, vond zijn paard reeds gezadeld en CUDDIE tot zijn dienst gereed. Beiden moesten hunne pistolen missen, maar den degen, die destijds door lieden van rang algemeen gedragen werd, liet men MORTON behouden, zoodat hij met zijn knecht veeleer tot de ruiterschaar dan tot de gevangenen scheen te behooren.

CLAVERHOUSE toonde op MORTON'S gezelschap zeer gesteld te zijn en scheen er behagen in te scheppen hem te misleiden, als hij er naar streefde het ware karakter van dien krijgsman te doorgronden, wiens hoofsche en gemakkelijke omgang, gepaard aan zijne diepe, grondige menschenkennis en zijne fiere, ridderlijke gevoelens omtrent krijgsmansplichten een ieders eerbied en bewondering opwekten, daar men zulke gezellige en uitmuntende hoedanigheden weinig vereenigbaar achtte met de koelbloedige onverschilligheid voor krijgsgeweld en dwingelandij, die hij gewoon was aan den dag te leggen.

MORTON kon zich dan ook niet weerhouden hem heimelijk met BALFOUR

VAN BURLEY te vergelijken, en was zoozeer met dit denkbeeld vervuld, dat hij het zich onder het gesprek door een enkel woord liet ontvallen, terwijl zij naast elkaar aan het hoofd van den troep, maar op eenigen afstand van de ruiters reden.

«Gij hebt gelijk,» zeide CLAVERHOUSE glimlachende, «wij komen veel met elkander overeen en zijn beiden dweepers, met dat verschil, dat de een ijvert voor de eer en de ander voor een somber en norsch bijgeloof.»

«Gij vergiet echter beiden meedoogenloos en zonder eenig berouw bloed,» antwoordde MORTON, niet in staat zijn gevoel te onderdrukken.

«Dat is zoo,» hernam CLAVERHOUSE bedaard, «maar het is de vraag welk bloed? Naar mijn oordeel is er een groot onderscheid tusschen het edele bloed van eerwaarde geestelijken, groote geleerden, fiksche krijgslieden en dappere lieden van rang, en het vuile sap dat in de aderen van psalmzingende handwerkslieden, stugge volksverleiders en domme boeren vloeit; — even als het niet hetzelfde is of men een flesch met keurigen fijnen wijn dan wel een kan met zuur en dik bier stuk slaat.»

«Die vergelijking is mij te spitsvondig,» antwoordde MORTON; «want naar mijn inzien schenkt God aan ieder mensch, zoowel aan den schamelen landman als aan den fieren vorst, het leven, en zullen zij, die Zijn werk zorgeloos en euvelmoedig vernielen, er rekenschap van moeten geven. Welk grooter recht heb ik bijvoorbeeld thans op uwe bescherming, dan toen ik u voor de eerste maal zag?»

«En nauwelijks de gevolgen ontkwaamt, kunt gij er bijvoegen,» zeide CLAVERHOUSE. «Dit wil ik u openhartig meêdeelen. Toen dacht ik eenvoudig met den zoon van een ouden opstandeling en den neef van een Presbyteriaanschen landjonker te doen te hebben, doch nu ken ik u beter en merk ik hoedanigheden in u op, die ik zoowel in mijne vijanden acht, als ik ze in mijne vrienden waardeer. Sedert onze eerste ontmoeting heb ik veel van u gehoord, dat, zoo als gij ziet, op mijne denkwijze omtrent u niet zonder invloed is gebleven.»

«En toch» . . . zeide MORTON.

«En toch,» viel CLAVERHOUSE hem in de rede, «wilt gij zeggen, dat gij dezelfde zijt gebleven, die gij vroeger altoos waart en dit wil ik gaarne gelooven, maar hoe kon ik dat weten? In elk geval moest het belang, dat ik in de dadelijke volvoering van uw vonnis stelde, u het bewijs geven, hoe zeer ik toen reeds uwe bekwaamheden wist te erkennen.»

«Gij meent toch zeker niet, Generaal,» vroeg MORTON, «dat ik u voor zoodanig bewijs uwer achting behoor te bedanken?»

«Kom, kom! Ge zijt niet gemakkelijk te voldoen!» hernam CLAVERHOUSE. «Ik zeg u, dat ik u voor een geheel ander soort van mensch hield. Hebt gij FROISSART wel eens gelezen?»

«Neen,» antwoordde MORTON.

«Dan zou ik u wel eene hálfjarige gevangenisstraf willen bezorgen, om u dat genoegen te verschaffen. Meer dan de fraaiste verzen brengt zijn boek mij in geestdrift, met zulke fiere, ridderlijke gewaarwordingen schetst de edele schrijver in de heerlijkste bewoordingen den dood des dapperen ridders, wiens val hij dan vooral treffend acht, als de strijder zich getrouw aan zijn Koning, onwrikbaar in zijn godsdienst, standvastig in zijne liefde en moedig tegen den vijand betoonde. Zulk een parel der ridderschap, hij zij vriend of vijand, betreurt hij, maar worden er eenige honderden nietswaardige kerels van de aarde weggevaagd, die slechts tot lastdieren schijnen geboren te zijn,

dan gevoelt de hooghartige geschiedschrijver weinig meêwarigheid, — zoo weinig misschien als CLAVERHOUSE zelf.»

«En toch, Generaal,» zeide MORTON, «er is een boerenknecht in uw macht, voor wien ik gaarne, in weerwil uwer verachting voor een stand dien de wijsgeeren even nuttig als den krijgsmansstand hebben geacht, mijne voorspraak wilde doen gelden.»

«Gij bedoelt wellicht,» zeide CLAVERHOUSE, terwijl hij zijn aanteekenboekje doorbladerde, «zekeren HATERICK — neen, HEADRIGG, ja CUDDIE HEADRIGG — hier heb ik hem! Indien hij zich slechts lijdzaam betoont, behoeft gij niet bezorgd voor hem te zijn; de dames van *Tillietudlem* hebben mij ook reeds over hem gesproken, want hij verkeert, geloof ik, met de kamenier van Freule EDITH; men zal hem gemakkelijk laten doorsluipen, als hij het goede werk maar niet door halsstarrigheid bederft.»

«Ik geloof niet,» antwoordde MORTON, «dat hem de eerzucht kwelt van een martelaar te worden.»

«Des te beter voor hem,» zeide CLAVERHOUSE; «hij heeft zich nog wel over het een en ander te verantwoorden, maar ik zou hem alleen daarom reeds genegen kunnen zijn, omdat hij zich met zulk eene rondborstige onversaagdheid in ons midden waagde, toen hij gisteravond hulp voor u ging zoeken. Wie zich onbepaald op mij verlaat, dien stel ik niet te leur en, om u de waarheid te zeggen, wij hebben hem reeds lang in het oog gehad. HALLIDAY,» vervolgde hij, zich tot den wachtmeester keerende, «geef mij het zwarte boek eens aan.»

Toen de wachtmeester aan dit verzoek voldaan en zijn gebieder de dreigende aanteekeningen over de opstandelingen overhandigd had, begon CLAVERHOUSE, de bladen omslaande, eenige namen, die naar alphabetische orde gerangschikt waren, op te lezen.

«GUMBLEGUMPION, een predikant, oud vijftig jaren; heeft dispensatie; — is achterhoudend, loos enz. Verder — HEATHERCAT, buiten de wet verklaard — een prediker en ijverig Cameroniaan — houdt geheime vergaderingen te *Campsie*. Neen; hier hebben wij hem: CUDDIE HEADRIGG. — Zijne moeder is eene groote dweepster — hij zelf een eenvoudig mensch; 't is mogelijk dat hij tot handelen aangezet kan worden, maar hij is geen samenzweerder; — minder ontwikkeld in het hoofd dan in de handen, kan hij nog terecht gebracht worden, indien zijne gehechtheid aan,» — hier sloeg CLAVERHOUSE het boek dicht en vestigde het oog op MORTON, terwijl hij op gansch anderen toon vervolgde: «Getrouwheid en oprechtheid, Mijnheer MORTON, zijn woorden, die bij mij nooit miskend worden; hij kan dus gerust op mij vertrouwen.»

«Stuit het u niet tegen de borst,» vroeg MORTON, «een stelsel te volgen, dat door zulke navorschingen aangaande menschen uit de laagste klasse geschraagd moet worden?»

«Gij zult toch hoop ik niet gelooven,» hernam de bevelhebber fier, «dat wij ons daarmede bezighouden: het zijn de predikers die, in hun eigen belang, die aanteekeningen met een zeker genoegen verzamelen en zij kennen het best de zwarte schapen der kudde. Zoo heb ik uw karakterschets reeds meer dan drie jaren geleden gehad.»

«Inderdaad?» vroeg MORTON. «Wilt gij mij die ook eens voorlezen?»

«Zeer gaarne,» zeide CLAVERHOUSE, «want voor kwade gevolgen voor den predikant behoef ik waarschijnlijk niet te vreezen, daar gij denkelijk voor eenigen tijd Schotland zult moeten verlaten.»

Onwillekeurig beving MORTON eene huivering, toen hij van zijne verbanning uit het vaderland hoorde gewag maken, maar voor dat hij hierop antwoorden kon, begon CLAVERHOUSE reeds te lezen: «HENDRIK MORTON, de zoon van wijlen SILAS MORTON, overste der ruiterij van het Schotsche parlement, en neef van MORTON VAN MILNWOOD — zonder voltooide opvoeding, maar met grootere gaven toegerust dan men van zijne jeugd zou verwachten — munt uit in lichaamsoefeningen — is onverschillig omtrent de vormen van den godsdienst, maar schijnt tot het Presbyterianisme over te hellen — koestert hoogvliegende en gevaarlijke denkbeelden omtrent de vrijheid van gedachten en woorden', en houdt het midden tusschen onverschilligheid en geestdrift. Hij wordt door zijne makkers zeer geacht — is bescheiden, bedaard en zonder eigenwaan, doch bijzonder stoutmoedig en onbuigzaam van aard. Hij is....» — hier volgen drie roode kruisjes, Mijnheer MORTON, en dit beteekent: driedubbel gevaarlijk. — Gij ziet dus welk een belangrijk persoon gij zijt! Maar wat begeert die bode?»

Op dit gezegde was er een ruiter verschenen, die CLAVERHOUSE een papier overhandigde, dat deze even doorliep, waarna hij den bode te kennen gaf, dat daarop geen antwoord behoefde gegeven te worden, maar dat zijn meester de gevangenen maar naar Edinburg moest brengen.

«Die brief komt van een uwer bondgenooten, die u, of liever uw goeden vriend BURLEY, verlaten heeft,» zeide CLAVERHOUSE, toen de ruiter vertrokken was. «Hoor wat hij vertelt: «Waarde heer en vriend! (sinds wanneer wij zulke vertrouwde kennissen geworden zijn, weet ik niet), «ontvang mijne heilwenschen met de overwinning, (hm! hm!) «die de wapenen van Zijne Majesteit heeft bekroond. Ik ben ter uwer hulp toegesneld en heb reeds vele vluchtelingen opgevangen, enz.» De brief is geteekend: «BASIL OLIFANT.» Gij kent dien kerel zeker wel bij naam?»

«Een nabestaande van *Lady* MARGARETHA BELLENDEN, niet waar?»

«Ja,» antwoordde CLAVERHOUSE, «de mannelijke erfgenaam van de familie haars vaders, tevens iemand, die naar de hand dingt van de bekoorlijke EDITH, ofschoon als een onwaardige verworpen, en bovenal een aanbidder van het kasteel *Tillietudlem* met toebehooren.»

«Met onze partij te heulen, is waarlijk eene verkeerde wijze om de gunst der Tillietudlemsche familie te winnen,» zeide MORTON.

«Die voortreffelijke BASIL is gewoon de huik naar den wind te laten hangen,» antwoordde CLAVERHOUSE. «Eerst was hij op het staatsbestuur gebeten, omdat het den laatsten wil van den graaf van TORNWOOD, die zijne goederen aan zijne eigene dochter naliet, niet onwettig wilde verklaren; daarna was hij onvergenoegd op *Lady* MARGARETHA, omdat zij op zijn maagschap niet zeer gesteld scheen, en evenzoo op hare schoone kleindochter, omdat deze geen zin had in zijne lange onbevallige gestalte. Vervolgens verbroederde hij zich met BURLEY en verzamelde hij zijne benden om hem te hulp te komen, zoodra hij geen hulp meer behoefde, dat wil zeggen, indien wij gisteren door de opstandelingen waren geslagen geworden, en nu komt de schelm voor den dag alsof hij bestendig 's Konings zaak ware toegedaan geweest en zal de Raad, waaronder hij zich wel eenige vrienden weet te verschaffen, zijne betuigingen zeker voor goede munt aannemen en een paar honderd arme ronddoolende dweepers laten ophangen of doodschieten, terwijl die listige schobbejak, uit wiens tronie niets dan huichelarij spreekt, zich achter het mom van koningsgezindheid weet te verbergen.»

Onder dergelijke gesprekken verkortten de beide ruiters den weg, waarbij

CLAVERHOUSE zich zeer openhartig jegens MORTON betoonde, die hij veeleer als een vriend en metgezel dan als een gevangene behandelde, terwijl MORTON wederkeerig, ofschoon nog in onzekerheid verkeerende omtrent zijn eigen toekomst, als 't ware werd weggesleept door de diepe menschenkennis en den rijkdom der fantasie van dien merkwaardigen man, in wiens bijzijn hij thans aangename uren doorbracht, vooral daar zijn krijgsgevangenschap, die hem aan zijne moeielijke en gevaarvolle taak onder de opstandelingen onttrok, hem veel vrijer en onbezorgder maakte dan hij geweest was, sedert hij openlijk onder hen was opgetreden, zoodat hij een ruiter geleek, die den teugel op den nek van het paard gelegd heeft om zich geheel aan den loop der omstandigheden over te geven, en verheugd was dat hij zich thans ontslagen zag van den last om zelf te moeten kiezen.

Alzoo zette men den tocht voort en groeide het getal der krijgslieden door de zich weder aansluitende stroopbenden, die vele gevangenen met zich voerden, meer en meer aan, tot dat men eindelijk Edinburg bereikte.

«Ik geloof,» zeide CLAVERHOUSE, «dat onze Staatsraad door een uitbundig gejuich zijne vroegere vernedering wil doen vergeten en een soort van zegepralenden intocht heeft voorbereid; maar daar mij dit niet zeer behaagt, wil ik daarbij geen rol op mij nemen en ook u daarvan verschoonen.»

Dit zeggende, gaf hij het opperbevel der ruiterij in handen van ALLAN over, thans tot overste bevorderd, en reed met MORTON zelf langs een zijpad de stad binnen, waarna hij in het Cannonegate zijn gewoon kwartier betrok, en den gevangene mede een klein vertrek aanwees, dat hij op zijn woord van eer beloven moest vooreerst niet te zullen verlaten.

Nadat MORTON hier een tijd lang de zonderlinge wisselvalligheden van den laatsten tijd had overdacht, werd hij eensklaps door een groot getier op straat naar het venster gelokt en begreep hij aan de trompetten, trommels en pauken, vermengd met het geschreeuw van het gepeupel, dat het koninklijke leger den zegevierenden intocht deed. De stadsregeering, die door eene wacht van hellebaardiers begeleid, de overwinnaars aan de poort had verwelkomd, ging den trein vooraf, waarop twee afgehouwen hoofden volgden, op pieken gedragen, benevens de handen der rampzalige verminkten, die door wreede spotters vaak werden aan elkaar gebracht, als wilde men hen nog het teeken doen geven tot het gebed. Daarna zag men eene kar, waarop MACBRIAR en nog twee andere gevangenen, door beulsknechten bewaakt, blootshoofds en zwaar geboeid gezeten waren. De gevangenen sloegen onverschrokken hunne blikken in het rond en schenen geenszins ontsteld door het lot hunner ambtgenooten, die nog na hun dood aan eene zoo gruwelijke spotzucht ten prooi stonden, noch door vrees voor de hun toegedachte marteling, die uit deze voorbereidselen zoo duidelijk sprak.

Achter die gevangenen, aldus aan de smadelijkste bejegening blootgesteld, reed eene bende ruiterij, die het zwaard hoog in de lucht zwaaide en de straten van gejuich deed weergalmen, hetgeen door het getier en het hoezee! van het grauw, dat in elke groote stad gewoon is te juichen over alles, waardoor het feestvierende wordt bijeengeroepen, luidkeels beantwoord werd. Hierop volgde de grootste hoop der krijgsgevangenen, met eenigen hunner aanvoerders, die mede op allerlei wijze gehoond en bespot werden. Sommigen van hen zaten ruggelings te paard en anderen waren, gelijk de galeiboeven in Spanje, als zij ter inscheping naar de havens gezonden worden, aan lange ijzeren stangen geketend, terwijl de hoofden van velen der gesneuvelden als zegeteekenen, op pieken gestoken of in zakken gebonden, waarop hunne

namen geschreven stonden, voor hen uit gedragen werden, waardoor het geheel het afschuwelijk aanzien had van een Auto-da-fé.

Velen dier ongelukkige krijgsgevangenen gaven zelfs in hun rampzaligen toestand nog blijken, dat zij hunne zaak geenszins als hopeloos beschouwden; anderen daarentegen schenen geheel ontsteld, verslagen en vol vrees, en begonnen in hun binnenste twijfel te koesteren, of zij zich wel hadden behooren te wapenen voor eene zaak, die de Voorzienigheid niet scheen te begunstigen, zoodat zij thans gaarne elk middel zouden hebben aangegrepen, om de gevolgen hunner overijling te ontgaan. Nog anderen eindelijk, waren niet meer tot denken in staat, daar zij elk besef, zoowel van hoop en vertrouwen als van vrees, verloren hadden, en zich lieten voortdrijven gelijk een kudde, die niet weet of zij ter slachtbank, dan wel naar de weide wordt vervoerd. Aan beide zijden dier ongelukkigen reed eene aanzienlijke ruitermacht, en daarachter daagde de hoofdmacht op, welker krijgsmuziek langs de hooge huizen weergalmde en met de zegekreten en het woeste gejoel van het volk als 't ware ineensmolt.

Op het gezicht van dit jammerlijk schouwspel maakte zich eene hevige ontroering van MORTON meester, die in de afgehouwen hoofden, doch meer nog in de gelaatstrekken der levende lijders, menschen herkende, die hem niet geheel en al vreemd waren. Op een stoel nederzijgende geraakte hij in een toestand van machtelooze verstomping, waaruit hij slechts door CUDDIE's stem gewekt werd.

«De hemel sta ons bij, Jonker MORTON!» riep deze met angstvallige gebaren en klappertandend uit; «wij moeten terstond voor den Raad verschijnen. Lieve hemel, wat kunnen die voorname en aanzienlijke mannen er toch aan hebben om mij, armen hals, voor hen te doen brengen? Bovendien is mijne moeder van Glasgow komen loopen, om te zien hoe ik getuigenis zal afleggen, of liever hoe ik mij zal verzetten en opgehangen worden; maar de drommel hale mij als ik zoo dom zou zijn, als ik er anders goed van afkomen kan. Maar God beware ons, daar is CLAVERHOUSE zelf.»

«Gij moet dadelijk met uw knecht voor den Raad verschijnen, Mijnheer MORTON,» zei de generaal. «Wat u zelven betreft, kunt gij gerust wezen; maar gij zult een schouwspel bijwonen, dat u treffen zal en dat ik u gaarne, indien het in mijne macht ware geweest, had bespaard. Laat ons intusschen spoedig gaan, want het rijtuig wacht.»

Het spreekt van zelf dat MORTON zich niet verzette, maar opstaande verliet hij met CLAVERHOUSE het vertrek.

«Ik kan u verzekeren,» herhaalde de laatstgenoemde, de trappen afgaande, «dat gij er goed zult afkomen, en ook uw knecht, als hij maar zwijgen kan.»

Die wenk ontging CUDDIE niet. «Ja dat zal wel gaan,» zeide hij, «indien mijne moeder de zaak maar niet komt bederven.»

Juist op hetzelfde oogenblik vatte de oude GRIET, die de gang had weten binnen te sluipen, hem bij den schouder. «O, lieve, beste jongen,» zuchtte zij, terwijl zij hem om den hals viel, «ik ben blij en tevens bedroefd, dat ik mijn zoon zie, gereed om voor den Raad getuigenis af te leggen, alwaar hij zich zeker even dapper verdedigen zal, als hij het met de wapenen gedaan heeft!»

«Zwijg toch moeder, zwijg!» riep CUDDIE ongeduldig. «Is het nu een tijd om zoo dwaas te spreken? Ik zeg u, dat ik voor niets getuigenis wil afleggen, noch voor het een, noch voor het ander, maar ik heb mijnheer POUNDTEXT gesproken en ik wil de declaratie, of hoe zij dat ding noemen,

teekenen. Wie dat doet, wordt vrij, zegt dominé POUDTEXT, en daardoor heeft hij zoowel zijn eigen leven als dat zijner geheele gemeente gered. Zie, zulk een dominé lijkt mij; maar met preken, die met een boetpsalm op de Grasmarkt 1) eindigen, wil ik liefst niet te doen hebben.»

«Ach, CUDDIE!» steunde de oude vrouw, niet wetende of zij meer vrees moest hebben voor het leed zijner ziel dan wel voor dat van zijn lichaam; «het zou mij grieven als men u eenig onheil aandeed, maar nu gij eenmaal voor uw geloof gestreden hebt, mijn kind, behoort gij u niet uit vrees voor het verlies van aardsche welvaart terug te trekken.»

«Houd toch uw mond, moeder!» hernam CUDDIE; «ik heb al meer dan genoeg gevochten en ben, om u de waarheid te zeggen, dat gemaal nu moede. Ik heb lang genoeg met wapens, geweren, pistolen, helmen en bandelieren gepraald, en nu begin ik waarlijk weer naar den ploeg te verlangen en ik weet ook eigenlijk niet hoe men, zonder vertoornd of in woede ontstoken te zijn, lust in vechten kan hebben.»

«Maar uw bruiloftskleed dan, CUDDIE,» hernam de standvastige vrouw. «Ach, brave jongen, bevlek uw bruiloftskleed niet!»

«Ga heen, moeder!» zei CUDDIE. «Ziet gij niet, dat men op mij wacht? Gij behoeft ook geen vrees voor mij te hebben; want ik weet die dingen beter te plooien dan gij, en ik hoor u van bruiloft spreken, maar het komt er hier vooreerst op aan om de galg te ontduiken.»

Dit zeggende maakte hij zich los uit de armen zijner moeder en volgde hij een paar krijgslieden, die hem naar den raad moesten brengen, waarheen CLAVERHOUSE en MORTON hem reeds voorgegaan waren.

ZES EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

Vaarwel, mijn vaderland!
BYRON.

De Geheime Raad van Schotland, die sedert de vereeniging der twee kronen bij de troonsbeklimming van JACOBUS VI zoowel de hoogste rechterlijke als de uitvoerende macht uitoefende, was in de sombere Gothische zaal naast het parlementsgebouw te Edinburg vergaderd, toen de generaal CLAVERHOUSE binnentrad en aan de tafel der raadsheeren plaats nam.

«Gij hebt ons daar een drietal haantjes gezonden, Generaal!» zeide een der aanzienlijkste raadsheeren schertsend; «vooreerst één, die weinig lust tot vechten schijnt te hebben en zeker geen oogenblik aarzelen zal zijn schuld te bekennen; dan die kemphaan daar ginds, die mij toeschijnt tot het uiterste gereed te zijn, en wat ik van den derde zeggen moet, weet ik niet Generaal!»

«Ik zal uwe beeldspraak niet doorzetten,» zeide CLAVERHOUSE, «en alleen van den derde zeggen, dat dit iemand is in wien ik zeer veel belang stel.»

1) De gerechtsplaats in Edinburg.

«Maar toch een Whig,» hernam de raadsheer, een vervaarlijk groote tong uitstekende en zijne grove gelaatstrekken tot een lach plooiende.

«Ja,» antwoordde CLAVERHOUSE met de fijne beleefdheid, die hij zelden verloochende, «een Whig, gelijk gij in het jaar 1641 1) er ook een geweest zijt.»

«Hij heeft u daar geraakt, *Mylord!*» merkte een der andere raadsheeren op.

«Sedert het gevecht bij *Dumclog* ben ik niet meer tegen hem bestand,» antwoordde de hertog lachende; «maar laat ons de gevangenen verhooren en lees gij het verslag voor, Mijnheer de secretaris!»

Deze las hierop een geschrift voor, waarin de generaal CLAVERHOUSE en *Lord* EVANDALE zich borg stelden, dat HENRY MORTON, buiten 's lands gaande, zoo lang afwezig zou blijven tot Zijne Majesteit zich nader zou hebben verklaard ten opzichte van het aandeel, dat voornoemde MORTON in den laatsten opstand had gehad, onder bedreiging, ingeval van overtreding, van lijfsbedwang voor den gevangene en tien duizend mark boete voor de borgen.

«Neemt gij onder die voorwaarden 's Konings genade aan, Mijnheer MORTON?» vroeg de hertog van LAUDERDALE, de voorzitter van den raad.

«Er blijft geen andere keus voor mij over, *Mylord!*» antwoordde MORTON.

«Onderteeken dan deze oorkonde.»

MORTON deed dit, zonder verdere tegenspraak, wel beseffende, dat hij in den gegeven stand van zaken er moeielijk beter had kunnen afkomen.

Hierop verscheen MACBRIAR voor de balie. Gebonden op een stoel, omdat hij te zwak was om te loopen, riep hij, toen hij zag dat MORTON het geschrift onderteekende, zuchtende uit: «Zoo heeft hij zijne afvalligheid volbracht door de aardsche macht van den dwingeland te erkennen.»

«Wees bedaard, vriend!» zei de hertog, «en bewaar uwen adem om uw eigen brei er mede koud te blazen, die gij, op mijn woord, kokend heet zult vinden. Maar laat ons eerst dien anderen man verhooren, die nog eenig gezond verstand schijnt te bezitten. Als het eerste schaap over de sloot springt, zal het ander wel volgen.»

Hierop werd CUDDIE ongeboeid, maar door twee hellebaardiers bewaakt, naast MACBRIAR voor de tafel geplaatst.

Nadat de goede hals een droevigen blik om zich heen had geworpen, waarin duidelijk zoowel vrees voor zijne rechters als medelijden met zijne vroegere wapenbroeders te bespeuren was, maakte hij met veel eerbied eenige lompe buigingen en wachtte met benauwdheid het begin van zijne beproeving af.

«Zijt gij in den slag bij de Bothwellsche brug geweest?» was de eerste vraag, die hem in de ooren klonk.

CUDDIE bedacht zich aanvankelijk op een leugen, maar begrijpende dat de waarheid bekend was, antwoordde hij met echt Schotsche dulbelzinnigheid: «Ik wil niet ontkennen dat het niet geheel onmogelijk is, dat ik er geweest ben.»

«Antwoord bepaald ja of neen, guit! Gij zult wel weten, dat gij er geweest zijt.»

«Het past mij niet uwe Hoogheid tegen te spreken,» hernam CUDDIE.

Nog eens: zijt gij er geweest of niet?» vroeg de hertog ongeduldig.

«Hoe zou men zich kunnen herinneren waar men al zoo geweest is, goede heer?»

«Spreek de waarheid, schurk!» riep de generaal DALZELL, «of ik zal je met mijn degengevest de tanden uit den mond slaan! Denkt gij, dat wij hier zitten om uwe dwaasheden nog langer aan te hooren?»

«Welnu,» zeide CUDDIE, «als gij het volstrekt wilt, schrijf dan maar op, dat ik niet ontkennen kan er geweest te zijn.»

1) Tijdens den opstand tegen KAREL I.

«Goed!» zei de hertog, «en wat dunkt u, was het daar een opstand of geen opstand?»

«Het valt moeielijk, *Mylord*, vrijuit over eene zaak te spreken, die mij den hals kan kosten; maar ik geloof toch dat het niet veel beter was.»

«Beter dan wat?»

«Wel, dan een opstand, zoo als u het gelieft te noemen.»

«Dat heet antwoorden zoo als het behoort! En zijt gij nu gezind om 's konings vergiffenis voor uwe schuld aan te nemen, u aan de kerkelijke voorschriften te houden en voor den koning te bidden?»

«Gaarne, *Mylord!* Het zou mij zelfs niet kunnen schelen een glas goeden brandewijn op 's konings gezondheid te leegen.»

«Wel! Dat is een vroolijke klant!» riep de hertog. «Maar wat heeft u in zoodanig gezelschap gebracht, vriend?»

«Als ik het zeggen moet, *Mylord!* het kwade voorbeeld van anderen en eene dolzinnige oude moeder.»

«Ik geloof ook inderdaad niet, vriendje, dat gij uit u zelven aan eenig verraad zoudt denken,» hernam de hertog; «maar wacht u in 't vervolg voor slechten omgang! «Daarna beval hij dat men hem in vrijheid stellen en den op den stoel gebonden muiteling voor de balie zou brengen.

Hierop kwam MACBRIAR in het verhoor.

«Zijt gij in den slag bij de Bothwellsche brug geweest?» werd hem nu ook op gelijke wijze gevraagd.

«Ja,» antwoordde hij op vasten toon.

«Waart gij gewapend?»

«Neen; ik voldeed aan mijne roeping als prediker van Gods Woord, en moedigde allen aan, die het zwaard voerden voor Zijne zaak.»

«Dat wil met andere woorden zeggen,» hernam de hertog, «dat gij de muitelingen opstooktet en hielpt.»

«Gij hebt het gezegd,» hernam de gevangene.

«Hebt gij JOHN BALFOUR VAN BURLEY ook onder de menigte gezien?» vervolgde de ondervrager. «Dien kent gij immers wel?»

«Ja, ik dank God, dat ik hem ken; want hij is een ijverig en oprecht Christen.»

«Waar en wanneer hebt gij dien vromen man het laatst gezien?» luidde de spottende vraag.

«Ik ben hier om voor mij zelven te antwoorden, maar niet om anderen te verraden.»

«Wij zullen wel weten u de tong los te maken,» dreigde DALZELL

«Indien wij hem slechts in den waan kunnen brengen, dat hij zich bij eene geheime godsdienstoefening bevindt, zal hij wellicht ook zonder uwe hulp wel tot spreken te krijgen zijn,» zeide LAUDERDALE. «Vriend!» vervolgde hij, zich tot den gevangene keerende, «zoolang uw kans nog schoon staat, raad ik u hier alles getrouw te bekennen, want gij zijt nog te jong om den last te dragen, dien men u anders zal moeten opleggen.»

«Daartoe tart ik u,» antwoordde MACBRIAR. «Dit is voorwaar mijn eerste gevangenschap niet en indien mijne roeping het gebiedt, zal ik, hoe jong ook, weten te sterven.»

«Ja, maar er zijn dingen die, als gij halsstarrig blijft, uw dood moeten voorafgaan,» zeide LAUDERDALE, met een zilveren bel, die voor hem op de tafel stond, schellende.

Bij dit teeken werd een donkerroode gordijn, die eene soort van nis bedekte, weggeschoven, en zag men den beul, eene lange, afzichtelijke gedaante,

staande voor eene zware tafel, waarop duimschroeven lagen, alsmede ijzeren klemmen, die den naam van «Schotsche stevels» droegen en in dit tijdperk der dwingelandij tot marteling der beschuldigden moesten dienen.

MORTON deinsde bij dit onverwachte schouwspel huiverend terug, maar MACBRIAR, wiens zenuwen nog meer verhard schenen te zijn, bleef die werktuigen bedaard aanstaren, terwijl zijne wangen, voor een oogenblik slechts door een natuurlijk gevoel van angst verbleekt, weldra door onwrikbare standvastigheid hare gewone kleur herkregen.

«Kent gij dien man?» vroeg LAUDERDALE met eene zachte, strenge bijna fluisterende stem.

«Ik geloof, dat hij de eerlooze volbrenger uwer bloeddorstige bevelen tegen Gods volk is,» antwoordde MACBRIAR. «Doch ik aanschouw zoowel hem als u allen met verachting en ik dank God, dat ik evenmin vrees hetgeen hij doen kan, als wat gij hem zult gelieven te bevelen. Ge moogt voor een oogenblik het vleesch en bloed doen rillen en de zwakke natuur, bij het plegen uwer snoode wreedheden, tranen doen storten, maar mijne ziel ligt, naar ik vertrouw, op eene eeuwige rots geankerd.»

«Doe uw plicht,» beval de hertog hierop den beul.

Naderende, vroeg deze aan welk lichaamsdeel van den gevangene hij beginnen moest.

«Dat kan hij zelf kiezen,» zei de hertog. «Voor zoo ver ik mag, wil ik hem gaarne een genoegen doen.»

«Nu gij de keus aan mij overlaat, kunt gij het beste nemen,» zeide MACBRIAR, terwijl hij zijn rechterbeen uitstak; «ik wil dit gaarne voor de zaak, waarvoor ik lijd, opofferen.

Met behulp van zijn knecht, sloot de beul nu het been en de knie des lijders in den ijzeren stevel, waarna hij gereed stond op bevel des rechters de ijzeren wig in het werktuig te slaan. Vooraf plaatste zich echter een heelmeester aan de andere zijde naast den gevangene, wiens arm hij ontblootte, om de krachten van den lijder naar zijn polsslag af te meten. Hierop herhaalde de voorzitter van den raad met ernstige stem de vraag: «Waar en wanneer hebt gij JOHN BALFOUR VAN BURLEY het laatst gezien?»

De gevangene sloeg, zonder op die vraag te antwoorden, het oog hemelwaarts, als wilde hij Gods hulp afsmeeken, terwijl men uit de zacht door hem gemompelde woorden meende te hooren, dat hij biddend sprak: «Gij hebt gewild, Heer, dat uw volk lijdzaam zou zijn in de dagen des gewelds.»

De hertog van LAUDERDALE had intusschen met het oog de stemmen der vergadering opgenomen en daarna den beul een wenk gegeven, die nu den hamer op de wig deed vallen en den lijder de hevigste pijnen veroorzaakte; vervolgens op nieuw den hamer opheffende, stond de beul gereed een tweeden slag te geven, toen de hertog den gevangene nogmaals vroeg: «Wilt gij mij nu nog zeggen, waar en wanneer gij BURLEY gezien hebt?»

«Gij kent mijn antwoord,» zeide de lijder op vastberaden toon.

Hierop viel de tweede slag, die door een derde en vierde werd gevolgd, doch bij den vijfden slag werd een grootere wig gebezigd en liet de gevangene een luiden kreet hooren.

Op het gezicht dier wreedheden voelde MORTON het bloed in de aderen koken, zoodat hij, ofschoon ongewapend en zelf in groot gevaar, voorwaarts zou zijn gesneld, indien CLAVERHOUSE, die zijne aandoening bemerkte, hem niet met geweld tegenhouden en zacht tot hem gezegd had: «Bedenk om 's hemels wil toch waar gij zijt!»

Gelukkig werd zijne aandoening door geen der raadsheeren opgemerkt, die hun aandacht geheel op het droevig schouwspel onder hunne oogen hadden gevestigd.

«Hij ligt in zwijm, Mijne Heeren!» zeide de heelmeester; «de menschelijke natuur kan geen pijn meer verdragen.»

«Ontsla hem dan,» zei de hertog. «Het schijnt dat hij het oude spreekwoord: de stevels aangehad te hebben zonder uitgereden te zijn, wil bevestigen, maar het is noodig,» vervolgde hij zich tot DALZELL wendende, «dat wij een einde met hem maken.»

«Spreek zijn vonnis maar uit,» antwoordde DALZELL, «want wij hebben waarlijk nog genoeg werk te doen.»

De hertog draalde hiermede nu ook niet langer en las den ongelukkigen gevangene, nadat hij weder tot bewustzijn was gebracht, het doodvonnis voor, waarbij hij als verrader, die in oproer gegrepen was, terstond uit de gerechtszaal naar de strafplaats gebracht en aldaar opgehangen zou worden, terwijl men hem vervolgens het hoofd en de handen afhouwen en zijne geheele bezitting aan den Koning zou vervallen.

«Scherprechter!» zeide de hertog, «lees den gevangene het vonnis nogmaals voor.»

De beul placht in die dagen ook het ambt van vonnis-voorlezer te vervullen, zoodat hij het vonnis, door den rechter uitgesproken, moest herhalen, ten einde de wreedheid er van te verhoogen door de gedachte, dat de aankondiger der straf ook haar uitvoerder zou zijn.

Den zin der woorden, door den voorzitter uitgesproken, had MACBRIAR nauwelijks kunnen verstaan, maar op het hooren van de ruwe stem van den beul, scheen hij eensklaps weêr hersteld te zijn en zich in staat te gevoelen om bij het uitspreken der laatste woorden: «Dit is het vonnis, dat ik jegens u te volbrengen heb,» met vastberaden fierheid te antwoorden: «Ik zeg u dank voor het eenig gunstbewijs, dat ik verwachtte, of van u zou willen aannemen, dat gij namelijk dit gekwetste en verminkte lichaam, dat zoo velerlei wreedheden van u heeft te verduren gehad, uit zijn lijden wilt helpen. Ik zou er mij weinig om bekreunen, of ik aan de galg of in den kerker het leven moest verliezen; doch indien de dood, die ongetwijfeld spoedig op de heden verduurde folteringen ware gevolgd, mij in de cel der duisternis en slavernij had gevonden, zou ik niet, gelijk thans, aan de wereld hebben kunnen toonen wat een Christen voor de goede zaak lijden kan. Overigens wil ik u gaarne alle folteringen, die gij mij toegevoegd hebt, en wat ik nog verder van u te verduren zal hebben, vergeven, daar gij mij hierdoor eene gelukkige standsverwisseling verschaft en uit de stoffelijke vergankelijkheid in het gezelschap van engelen en rechtvaardigen — uit de duisternis in het licht — uit de sterfelijkheid in de onsterfelijkheid — van de aarde naar den hemel zult brengen. Indien dus de dank eens stervenden u niet ongevallig is, ontvang dien uit mijn mond en moge ook uw laatste uur zoo gelukkig zijn als het mijne!»

Na deze woorden werd hij door de wachters uit de gerechtszaal geleid, terwijl er een glans van vreugde en overwinning op zijn gelaat kwam, en zoo stierf hij binnen een half uur tijds met dezelfde geestdrijvende standvastigheid, die hij gedurende zijn geheele leven geopenbaard had.

De zitting werd nu opgeheven en MORTON vertrok weder met CLAVERHOUSE in het rijtuig.

«Welk eene verwonderlijke standvastigheid en moed!» zeide MORTON over

MACBRIAR'S houding peinzende. «Jammer slechts, dat zulk een heldenmoed en zooveel vrome zelfverzaking nog met de wreede trekken zijner sekte vermengd waren.

«Gij denkt zeker nog aan zijn voornemen om u te dooden?» zeide CLAVERHOUSE. «Geloof mij, hij zou wel eene spreuk hebben weten te vinden om zich te rechtvaardigen, bijvoorbeeld: «En PINEHAS stond op en bracht het oordeel ten uitvoer,» of iets van dien aard. «Maar weet gij wel, Mijnheer MORTON, waar wij thans heengaan?»

«Naar ik zie, zijn wij op den weg naar *Leith*,» antwoordde MORTON. «Mag ik voor mijn vertrek uit het vaderland mijne vrienden niet meer zien?»

«Men heeft met uw oom gesproken,» zei CLAVERHOUSE, «die geweigerd heeft u te zien of te bezoeken. De goede man vreest, en niet zonder grond, dat de gevolgen uwer misdaad zich tot zijne landerijen en bezittingen zouden kunnen uitstrekken. Maar hij zendt u met zijn zegen nog eenig geld, en *Lord* EVANDALE blijft nog bestendig zeer ziek, terwijl de majoor BELLENDEN naar *Tillietudlem* is vertrokken, om alles weder in behoorlijke orde te brengen, want de schurken hebben daar eene groote verwoesting onder de aloude gedenkteekenen van *Lady* MARGARETHA aangericht en zelfs den stoel gebroken, dien de goede dame den troon van Zijne Majesteit placht te noemen. Is er intusschen nog iemand anders, dien gij zoudt willen zien?»

«Neen!» zuchtte MORTON, «het zou mij ook weinig baten; maar ik moet toch, hoe gering ook, nog eenige beschikkingen maken.»

«Men heeft reeds voor alles gezorgd,» zeide CLAVERHOUSE. «Het is *Lord* EVANDALE, die al uwe wenschen voorkwam. Hij heeft mij een bundeltje brieven aan het hof van den *Prins van Oranje* voor u medegegeven, waarbij ik er ook een paar heb gevoegd, want ik heb onder den stadhouder mijn eersten veldtocht gemaakt en in den slag te *Seneff* het eerste vuur gezien. Voor uwe eerste behoeften zijn hier ook eenige wissels, waarvan er op uwe aanvraag meerdere zullen gezonden worden.»

Met eene zekere verslagenheid nam MORTON het pakje aan, zoozeer verraste hem de plotselinge volvoering van het vonnis zijner verbanning.

«En mijn knecht?» vroeg hij.

«Ook voor hem zal gezorgd worden; hij komt waarschijnlijk weder in dienst bij *Lady* MARGARETHA en zal, geloof ik, de muitelingen wel vergeten en niet licht de wapenschouwing weder verzuimen. Maar hier zijn wij ter bestemde plaats, waar de boot u reeds wacht.»

«Nooit,» zeide hij, «zal ik uw edel gedrag jegens mijn vriend EVANDALE vergeten en dàt wel in omstandigheden, waarin zoo velen getracht zouden hebben hem uit den weg te ruimen.»

Met nog een vriendelijken handdruk scheiden zij hierop van elkander. MORTON wilde zich juist aan boord begeven, toen een onbekende hem een briefje in de hand duwde en hij, omziende, een vermomde gestalte gewaar werd, die den vinger op den mond legde en eensklaps onder de menigte verdween. Dit wekte zoozeer MORTON'S nieuwsgierigheid op, dat hij, zoodra hij aan boord van het naar *Rotterdam* bestemde schip was gekomen, terwijl de andere reizigers bezig waren met zich in te richten, den geheimzinnigen brief opende, die aldus luidde:

«De moed, dien gij op den rampzaligen dag, toen Israël voor zijne vijanden «de vlucht nam, betoond hebt, heeft uwe lauwhartigheid voor de goede zaak «weder eenigermate vergoed. Nu weet ik wel, dat uw hart aan de dochter

«van den vreemdeling hangt; maar ik raad u die dwaasheid te verzaken,
«want mijne hand zal op dit kwaadgezinde huis steeds zwaar drukken, vooral
«daar de Voorzienigheid mij de middelen geschonken heeft om mij op zijne leden
«te wreken en haar in rijke mate verderf en rampen toe te meten. De tegen-
«stand toch, dien wij voor het kasteel hebben ontmoet, was de voornaamste
«oorzaak van ons ongeluk in den laatsten veldslag. Bekreun u dus niet langer
«om die vrouw, maar vereenig u met onze in ballingschap gezonden broeders,
«wier zinnen nog steeds op de redding en verlossing van dit rampzalig land
«gevestigd zijn. Er is eene eerlijke partij in Holland, die naar den dag der
«verlossing reikhalst, waarmede gij u, als de ware zoon van den dapperen
«en waardigen SILAS MORTON, behoort te vereenigen, en door welke gij, zoo-
«wel met het oog op zijne als op uwe eigene daden, welwillend zult worden
«opgenomen. Indien gij alzoo nog eens waardig mocht bevonden worden om
«in den wijngaard des Heeren te arbeiden, en iets van mij zoudt willen te
«weten komen, vraag dan slechts naar QUENTIN MACKEL van *Irongay*, die ten
«huize van de brave Christenvrouw BESSIE MACLURE, niet ver van den her-
«bergier NIEL BLANE, woont.

«Ontvang dit weinige ter inlichting van hem, die het oog op u gericht blijft
«houden en hoopt, dat gij in den strijd tegen de zonde en onze vijanden stand-
«vastig zult blijven. Toon u ten allen tijde een held in het geduld en houd,
«gelijk iemand die waakt in den nacht, zoowel het zwaard omgord als het
«licht brandende, want Hij, die EZAU rechten, de valsche leeraars tot stof
«en de boosgezinde tot stoppels maken zal, Hij komt, als het huis JACOBS
«geplunderd en het huis JOZEFS in brand gestoken zal zijn geworden, in den
«nacht, het kleed met bloed geverwd.

«Dit is geschreven door hem, wiens hand zwaar op de
«geweldigen in den slag heeft gedrukt.»

Deze zonderlinge brief was onderteekend: J. B. v. B., welke letters trouwens overbodig schenen, daar MORTON den waren schijver in zijne taal reeds herkend had.

Verbaasd over den onbuigzamen aard van den man, die thans weder met even-veel list als moed het weefsel der samenzweering zocht op te vangen, dat nauwelijks zoo deerlijk uiteengescheurd was, voelde MORTON zich evenwel geenszins geneigd eene gemeenschap te hernieuwen, die hem tot nu toe in zoovele gevaren had gewikkeld, terwijl hij BURLEY'S wrok tegen de BELLENDENS beschouwde als het gevolg zijner ergenis, dat men hem zoo lang voor den burcht had opgehouden. Hij achtte het ook ten eenenmale onwaarschijnlijk dat de man, die overal vervolgd en in het nauw gebracht werd, iets zoude kunnen uitrichten tegen een familie, wier partij thans de meest volledige zege had behaald, zoodat hij na eenige weifeling besloot den majoor en *Lord* EVANDALE van BURLEY'S bedreigingen onkundig te laten. Naar zijn inzien kon hij hen ook niet inlichten zonder het in hem gestelde vertrouwen te schenden, en eene enkele waarschuwing zou niets beteekenen, als hij niet tevens de middelen aanwees om zich van zijn persoon te verzekeren. Hij eindigde dus met den brief te verscheuren en de stukken in zee te werpen, nadat hij vooraf de namen had opgeteekend, die hem vroeger of later ter opsporing van BURLEY'S verblijf zouden kunnen dienen.

Terwijl hij zich hiermede onledig hield, werd het anker gelicht en blies

een gunstige wind in de zeilen, waarna het schip, door de frissche koelte voortgestuwd, weldra de schuimende baren doorsneed en MORTON, de lange streep nastarende, die hem den reeds afgelegen weg aanwees, zoowel de nog slechts in de verte schemerende stad en haven als de heuvelen, die den gezichteinder beperkten, in het blauwe uitspansel zag samenvloeien en voor verscheidene jaren zijn vaderland had verlaten.

ZEVEN EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

Met wien rent de tijd voort?
SHAKESPEARE.

Het is inderdaad een voordeel voor den schrijver van een verhaal, dat hij niet, als de tooneeldichter, aan de eenheid van plaats en tijd gebonden is, maar dat hij zijne personen, naar welgevallen, van *Athène* naar *Thebe* heen en terug kan doen reizen.

Nu had de tijd, om met SHAKPEARE'S ROSALINDE te spreken, tot nog toe een vrij gelijken tred met den held onzer geschiedenis gehouden, daar sinds de verschijning van MORTON bij het vogelschieten tot aan zijn vertrek naar Holland nauwelijks twee maanden verloopen waren, maar nu wij den draad onzer geschiedenis weder opvatten, zijn er sedert jaren heengesneld, of liever heengevlogen, en maken wij van ons schrijversvoorrecht gebruik, om den lezer te verzoeken zijne aandacht op het vervolg onzer geschiedenis te vestigen, die met het jaar, volgende op de Britsche staatsomwenteling 1), weder een aanvang neemt.

Schotland begon nauwelijks weder vrij op te ademen na de staatsberoerten, die het gevolg waren der veranderde troonsbeklimming, terwijl door Koning WILLEM'S verstandige verdraagzaamheid een langdurige burgeroorlog voorkomen was, zoodat de landbouw weder begon te bloeien en de ingezetenen, wier gemoederen door hevigen wrok en een algemeenen dwang in het bestuur van kerk en staat waren ontroerd, weder tot hunne gewone stemming terugkeerden en meer heil zochten in het behartigen hunner eigene belangen dan in het krakeelen over staatszaken. Alleen de Hooglanders bleven zich nog tegen de nieuwe orde van zaken verzetten en stonden onder den burggraaf van DUNDEE, dien wij tot nu toe onder den naam van CLAVERHOUSE gekend hebben, met eene aanzienlijke krijgsmacht onder de wapens.

Gewoonlijk echter verkeerden de Hooglanden toch in zulk een regeringloozen

1) In 1689.

toestand dat, zoo lang de wanorde maar binnen hunne eigen gebergten beperkt bleef, geenerlei gevaar voor het geheele land te duchten was. Maar het waren nu de Jacobijnen 1), die zich thans de verdrukte partij noemden, die in de Schotsche Laaglanden alle hoop hadden vaarwel gezegd, dat zij door openbaar geweld iets zouden kunnen winnen en nu, op hunne beurt, geheime bijeenkomsten hielden, die door den staat met den naam van verraad bestempeld en streng werden gestraft.

Daarbij kwam, dat de zegevierende partij, die den Presbyteriaanschen godsdienst als den nationalen verklaard en aan de algemeene kerkvergadering weder haar wettig gezag teruggegeven had, geenszins zoo ver ging als de Cameronianen en andere buitensporige sekten onder de regeering van KAREL en JACOBUS luide hadden verlangd, daar de staat volstrekt niets wilde hooren van het herstellen van het Covenant of verbond, terwijl zij, die gedacht hadden in Koning WILLEM een ijverig beschermer van dit verbond te zullen vinden, zich bitter zagen teleurgesteld, toen hij met de aan zijn landaard eigene koelbloedigheid verklaarde, dat elke gezindte zou worden geduld, die niet streed met de veiligheid van den staat.

Geen wonder dus dat de dweepzieke heethoofden zoodanige beginselen van verdraagzaamheid, waarop de regeering zich beroemde, en waarover zij zich ergerden en die zij als lijnrecht strijdende met de Schrift beschouwden, verfoeiden, en ter verdediging hunner kleingeestige leerbegrippen allerlei bijbelteksten aanvoerden, die, zoo als men licht nagaan kan, geheel uit hun verband werden gerukt en meestal betrekking hadden op den last, aan de Joden in het Oude Testament gegeven, om de afgodendienaars uit het land der belofte te verdrijven. Zoo protesteerden zij, onder meer, ijverig tegen den invloed, dien leeken op de plaatsing van predikanten konden uitoefenen, wat zij eene schennis noemden van de kuischheid der kerk, terwijl zij vele maatregelen, waardoor de staat, na de omwenteling, het beheer der kerk zocht te regelen, met den naam van ketterij bestempelden en volstandig bleven weigeren Koning WILLEM en Koningin MARIA te huldigen, zoolang deze in gebreke bleven het geloofsverbond, dat zij de *Magna Charta* der Presbyteriaansche kerk noemden, te bezweren.

Het was dus ook deze partij, die zich voortdurend ontevreden betoonde en luide over afval en de oorzaken van den goddelijken toorn bleef klagen, hetgeen ongetwijfeld weder tot een opstand zou hebben geleid, indien die weinige ontevredenen door den staat, even als onder de vorige regeering, waren vervolgd geworden. Daar men hen echter thans ongedeerd hunne samenkomsten houden en geheel vrij tegen ketterij, verzaking en afval liet getuigen, stierf hun ijver, die door geenen tegenstand geprikkeld werd, trapsgewijze uit en vervielen slechts enkelen tot die soort van ernstige, afgetrokkene en onschadelijke dweeperij, waarvan de OUDE PELGRIM, wiens verhalen tot den grondslag onzer geschiedenis hebben gestrekt, een vrij getrouw voorbeeld mag heeten.

Intusschen bleven de Cameronianen in de eerste jaren na de staatsomwenteling nog eene vrij talrijke sekte vormen, die zich met woelzieke heftigheid over de staatsbelangen uitliet, hoewel de staatsmacht als het verstandigst middel daartegen de grootst mogelijke verdraagzaamheid bleef in acht nemen, en wisten de aanhangers der bisschoppelijke kerk en der STUARTS, in weerwil hunner langdurige oneenigheid met die dolzinnige partij, gestadig onder hen

1) Aanhangers der verbannen STUART'S.

te kuipen en hunne ontevredenheid als een prikkel te bezigen om hen ten gunste der gevallen STUARTS te stemmen. Daartegenover vond de nieuwe regeering krachtigen steun bij het meerendeel der inwoners van de *Laaglanden*, die tot het meer gematigde Presbyterianisme overhelden en grootendeels de partij vormden, die, omdat zij hunnen godsdienst volgens de bepalingen van KAREL II hadden geregeld, door de Cameronianen als lauwhartigen werden uitgekreten.

Zoodanig was na de staatsomwenteling de toestand der partijen in Schotland, toen op een bekoorlijken zomeravond een vreemdeling, naar het uiterlijk te oordeelen een krijgsman van rang, het kronkelend pad afreed, dat langs de romantische puinhoopen van het kasteel van BOTHWELL liep, en de schoone bochten der *Clyde*, tusschen rotsen en bosschen stroomende, volgde. Op korten afstand ontwaarde hij de *Bothwellsche* brug, in welker nabijheid weleer een bloedige slag geleverd werd, doch waar hij thans, gelijk aan een meer op een kalmen zomerdag, niets dan stilte en rust zag heerschen. De boomen en struiken, die rondom den aangenaamsten lommer boden, werden nauwelijks door de avondkoelte bewogen, en zelfs het gekabbel van den stroom scheen geheel met die landelijke stilte te strooken, terwijl het pad, dat de ruiter volgde, nu eens door de takken van fiere boomen belommerd en dan weder door heggen en vruchtbare boomen, die het rijke zomerooft droegen, overschaduwd werd.

Het eerste, wat zijn oog bijzonder boeide, was eene pachthoeve, of eene landedelmans woning, die zich met den boomgaard langs de helling van een heuvel naar het zuiden uitstrekte. Aan den voet daarvan bevond zich een huisje, dat voor een portier bestemd scheen en er zeer netjes uitzag, benevens een kleine tuin, alwaar tusschen de vruchtboomen en struiken velerlei groenten tierden. Op een aangrenzend veld graasden eene koe en een zestal schapen, en hoorde men een kraaienden haan de kippen bijeen roepen, terwijl opgestapelde houtbossen en turfhoopen te kennen gaven, dat reeds voor den winterbrand gezorgd was, even als de rook, die langzaam boven het stroodak oprees, deed vermoeden, dat men in de woning bezig was voor het avondeten te zorgen. Weinige schreden van de hut, bij den stam van een grooten eik, zag men een vijfjarig meisje bezig het helderste water te scheppen uit eene bron, die aldaar opborrelde, wat aan dit liefelijk tooneel van landelijke rust nog meer bekoorlijkheid verleende.

Hier hield de vreemdeling zijn paard in en vroeg het kind den weg naar *Fairyknowe*, op welke vraag, die het meisje nauwelijks verstond, zij de waterkruik op den grond zette, het lichtblonde haar uit de oogen streek en met verwonderde oogen vroeg: «Wat wilt gij?» gewoonlijk het eerste antwoord, indien het een antwoord heeten mag, dat de Schotsche boeren op de tot hen gerichte vragen geven.

«Ik wenschte den weg naar *Fairyknowe* te weten,» herhaalde de vreemdeling.

«Moeder, moeder!» riep het kind, naar de woning loopende, «kom eens buiten, daar is een heer!»

Hierop verscheen de moeder: eene schoone vrouw, op wier gelaat, ofschoon er wel eene zekere schelmschheid in op te merken was, toch die deftigheid verspreid lag, waardoor de vrouwen van den Schotschen boerenstand zich zoo sterk kenmerken. Zij droeg één kind op den arm, terwijl het tweede, een mollige jongen van omstreeks twee jaar, haar aan de schort vasthield, en het vijfjarig meisje verschuilde zich achter hare moeder, om aldus beschermd den reiziger te kunnen opnemen.

«Wat is er van uw dienst, Mijnheer?» vroeg de vrouw met eene eerbiedige beleefdheid, die in haar stand zelden gevonden wordt.

«Ik zoek naar eene zekere plaats, *Fairyknowe* geheeten,» hernam de vreemdeling, die haar zeer opmerkzaam aanzag, «waar CUDDIE HEADRIG wonen moet. Wellicht kunt gij mij terecht helpen.

«Wel, dat is mijn man, Mijnheer!» zeide de jonge vrouw met een vriendelijken lach. «Wilt gij niet afstijgen en in onze nederige woning treden? CUDDIE, CUDDIE!» riep zij een vierjarigen, frisschen jongen toe, die inmiddels aan de huisdeur was verschenen, «loop eens gauw naar uw vader, mijn kind, en zeg hem dat er een heer is om hem te spreken. Of blijf maar — JENNY,» zeide zij tot het meisje, «gij zult het beter doen — loop gauw; hij is op het *Zes-Bunderveld*. Maar wilt gij niet een oogenblik afstijgen, Mijnheer?» vervolgde zij, zich tot den vreemdeling keerende, «en kan ik u ook ergens mede dienen? Ik heb een goed glas bier en wat brood en kaas klaar. Het bier is wezenlijk zeer goed: ik moest dit eigenlijk zelf wel niet zeggen, maar daar het boerenwerk zwaar is en de arbeider wel een hartversterking verdient, geef ik altoos flink graan als er gebrouwen moet worden.»

Terwijl de vreemdeling hare vriendelijke uitnoodiging van de hand wees, verscheen CUDDIE zelf, in wiens voorkomen nog altoos een zweem van domme onnoozelheid op te merken was, ofschoon het schalksch oog eene doorslepenheid deed vermoeden, die niet zelden bij deze natuurkinderen wordt waargenomen. Hij zag den ruiter aan als iemand, dien hij nog nooit gezien had, en begon insgelijks het gesprek met: «Wat verlangt gij, Mijnheer?»

«Gaarne het een en ander aangaande deze landstreek willende vragen,» zeide de reiziger, «heeft men mij naar u als een bevoegd persoon verwezen.»

«Zonder twijfel, Mijnheer!» zeide CUDDIE, zich bedenkende; «maar ik zou toch wel eerst willen weten welk soort van vragen het zijn: want ik heb in mijn leven al zooveel vragen moeten beantwoorden, die mij moeielijk vielen, dat het u niet verwonderen moet, als ik op dat punt wat huiverig ben geworden. Eerst kwelde mijne moeder mij al te vroeg met de vragen voor den Cathechismus; daarna moest ik weder voor mijn grootvader en grootmoeder vragen van buiten leeren, en daar ik ze soms door elkâar haspelde, kon ik niemand voldoen, tot eindelijk, toen ik tot mannelijke jaren kwam, weder andere vragen mij onder den neus geduwd werden, die mij nog veel minder bevielen, en dit is dan ook de reden, Mijnheer, waarom ik eerst liever iets van de zaak wilde weten, alvorens de aan mij te richten vragen te beantwoorden.»

«Gij behoeft met mijne vragen niet verlegen te wezen, vriend, want ze raken enkel den toestand van het land.»

«Van het land?» hernam CUDDIE. «Wel, met het land zou het nu goed gaan, als die duivelsche CLAVERHOUSE — hij heet tegenwoordig DUNDEE — maar niet zoo bleef spoken. Met de DONALS, de DUNCANS en de DUGALDS ruit hij tegenwoordig de *Hooglanden* op, om de menschen, die nauwelijks tot rust gekomen zijn, weer in rep en roer te brengen; maar ik verzeker u, dat MACLAY hem wel klaar zal krijgen.»

«Hoe kunt gij dit zoo stellig verzekeren?» vroeg de ruiter.

«Ik heb met eigen ooren gehoord,» antwoordde CUDDIE, «dat een man dit voorspelde, die na drie uren tijds dood geweest te zijn, in het leven terugkeerde, om hem dit te voorspellen. Het was op eene zekere plaats, *Drumshinnel* geheeten.»

«Zoo!» riep de vreemdeling. «Ik kan het nauwelijks gelooven.»

«Gij zoudt het mijne moeder, als zij nog leefde, kunnen vragen,» hernam CUDDIE. »Zij heeft mij dit alles nader uitgelegd, want ik dacht dat de man, die er ook van sprak dat de STUARTS zouden verdreven worden, slechts in zwijm gelegen had. Die man heette HABAKUK MUCKLEWRATH; hij was wel soms niet goed bij zijn verstand, maar hij was met dat al toch een knap prediker!»

«Ik geloof, dat ge hier in eene vruchtbare en rustige landstreek woont,» vervolgde de vreemdeling.

«Als wij den oogst maar goed binnenkrijgen,» antwoordde CUDDIE, «valt daarover niet te klagen, Mijnheer; maar als gij vroeger dáar, langs de brug, het bloed hadt zien stroomen even hard als het water, zoudt gij er anders over gedacht hebben.»

«Gij denkt zeker aan den veldslag, die voor eenige jaren hier geleverd werd? Ik was dien morgen bij MONMOUTH, en woonde het gevecht gedeeltelijk bij.»

«Dan hebt gij een bloedigen strijd gezien, die mij voor altijd van het vechten genezen heeft,» zeide CUDDIE. «Naar uwe kleeding te oordeelen, hebt gij waarschijnlijk tot de ruiterij behoord?»

«En op welke zijde vocht gij, mijn vriend?» vroeg de vreemdeling.

«Ei, ei,» antwoordde CUDDIE met een sluwen blik, «waarom zou ik dat vertellen, als ik niet weet met wien ik spreek.»

«Uwe voorzichtigheid is onnoodig,» antwoordde de vreemdeling, «want ik weet dat gij destijds de bediende waart van HENDRIK MORTON.»

Wel,» riep CUDDIE verrast, «hoe zijt gij aan dit geheim gekomen? Het kan mij wel niet meer schelen, daar wij thans de baas zijn, maar ik wenschte toch wel dat mijn meester dit nog beleefd had.»

«Wat is er dan van hem geworden?» vroeg de ruiter.

«Hij is met man en muis vergaan op het schip, dat hem naar *Holland* moest brengen,» antwoordde CUDDIE met een zucht.

«Gij waart hem dus genegen?» vroeg de vreemdeling verder.

«Zou ik niet? — Wie hem zag moest met hem ingenomen zijn, zulk een dapper soldaat als hij was! Ja, gij hadt hem moeten zien, daaronder aan de brug! Als een vliegende draak vloog hij heen en weder om ons volk, dat er zeer weinig lust toe had, aan het vechten te krijgen. Als twee menschen alleen een slag konden winnen, dan waren hij en BURLEY juist de mannen geweest!»

«Gij spreekt van BURLEY; weet gij ook of hij nog leeft?»

«Veel weet ik niet van hem; alleen zegt men dat hij zich buiten 's lands heeft opgehouden; maar ons volk wilde weinig met hem te doen hebben, omdat hij den aartsbisschop had vermoord. Woester dan ooit moet hij intusschen teruggekomen en daarna met nog vele andere Presbyterianen overhoop geraakt zijn, en nu de *Prins van Oranje* in het land is gekomen, heeft hij ook niet veel invloed kunnen krijgen, daar een ieder voor zijn duivelschen aard bevreesd is. Sedert heb ik weinig meer van hem gehoord; alleen zeggen sommigen, dat hij uit ergernis en hoogmoed geheel dol is geworden.»

«En — en —» vroeg de vreemdeling met eenige aarzeling, «weet gij ook iets van *Lord* EVANDALE?»

«Of ik iets van *Lord* EVANDALE weet?» herhaalde CUDDIE verwonderd. «Wel zeker! mijne jonge gebiedster, die daar op het huis woont, is zoo goed als met hem getrouwd.»

«Dus zijn zij nog niet getrouwd?» vroeg de vreemdeling driftig.

«Neen, zij zijn nog maar verloofd; mijne vrouw en ik zijn nog niet lang geleden daarvan getuigen geweest. Het was waarlijk een lange vrijerij, en slechts weinigen, behalve ik en mijne vrouw, weten de reden waarom. Maar wilt gij niet van uw paard stijgen, Mijnheer? Ik kan u daar niet zoo zien zitten, vooral nu de wolken zoo dik over den *Glasgowerwaard* hangen, en de regen in aantocht is.»

Inderdaad hadden dikke wolken zich in het westen samengepakt en den gezichteinder geheel verduisterd, waarna weldra eenige zware regendroppels vielen en in de verte reeds het geflikker van den bliksem gezien werd.

«Ik wilde voor den drommel wel,» dacht CUDDIE, «dat hij afsteeg, of dat hij wegreed en, vóor dat het harder begint te regenen, nog naar *Hamilton* trachtte te komen.»

De ruiter bleef echter een poos schier onbewegelijk op zijn paard zitten, alsof hij door eene buitengewone inspanning afgemat scheen. Eindelijk zijne krachten weder verzamelende vroeg hij: «Leeft *Lady* MARGARETHA nog?»

«Ja,» antwoordde CUDDIE; «maar zij is zeer zwak en ziek. In die onrustige tijden heeft de familie veel geleden, daar men haar den ouden burche, de fraaie baronie en al het land, dat ik zoo dikwijls beploegd heb, zelfs mijn akker — alles, alles heeft ontnomen, alleen om een kleinigheid, namelijk omdat er een paar voddige perkamentstukken ontbraken, die bij de inneming van *Tillietudlem* in de verwarring schijnen verloren te zijn geraakt.»

«Ik heb iets hiervan gehoord,» zei de vreemdeling met eene gesmoorde stem, en den hoed dieper op het hoofd drukkende. «De familie is mij niet onbekend en ik zou haar dus gaarne, als het in mijn macht was, willen helpen. Kunt gij mij heden nacht ook herbergen, vriend?»

«Wij hebben wel eene zeer kleine woning, Mijnheer,» zeide CUDDIE, «maar ik wil u in het dreigend onweder niet verder laten gaan en, gul gesproken, gij schijnt ook niet wel te zijn!»

«Ik ben wat duizelig,» antwoordde de vreemdeling, «maar het zal wel spoedig overgaan.»

«Wij kunnen u een ordentelijk avondeten verschaffen,» vervolgde CUDDIE, «en zullen het met het bed zoo goed maken als wij kunnen, want wij deelen gaarne mede van hetgeen wij hebben, maar slaapplaatsen hebben wij niet veel, en onze kleine huisgenooten worden zoo talrijk, dat ik er zelfs al over gedacht heb met *Lord* EVANDALE te spreken om onze woning te vergrooten.»

«Ik ben licht tevreden,» zei de vreemdeling, in huis stappende.

«Voor uw paard zal ik goed zorg dragen,» hernam CUDDIE, «want ik weet met paarden om te gaan, en het uwe is een schoon dier.»

Dit zeggende, bracht hij het paard in den koestal en riep zijne vrouw toe, dat zij inmiddels voor den vreemdeling moest zorgen, waarna de ruiter zich op een stoel, ruggelings naar het venster gekeerd, plaatste en JENNY, of als men liever wil, Juffrouw HEADRIG, hem te vergeefs vroeg of hij zich van zijn mantel, hoed en degen wilde ontdoen. Voorgevende het koud te hebben, weigerde hij zulks, terwijl hij zich vervolgens met de kinderen bezig hield om daardoor den bespiedenden blik zijner gastvrouw te ontwijken.

ACHT EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

Een weemoedstraan benevelde 't oog,
Een eerste doodssmart voor mijn sterven,
Als de oude vriendschap mij bedroog
En mij mijn eerste min deed derven.
LOGAN.

CUDDIE keerde spoedig weder en betuigde zijn onbekenden gast met vriendelijke stem, dat zijn paard behoorlijk gestald was en dat zijn vrouw een bed voor hem in het heerenhuis gereed zou maken, voegzamer en beter dan hij het hem geven kon.

« Is de familie ook op het landgoed? » vroeg de vreemdeling met gedempte stem.

« Neen, Mijnheer, » antwoordde CUDDIE. « Mevrouw is met hare kleindochter en de twee dienstboden afwezig; meer houden zij er niet op na, en in hare afwezigheid heeft mijne vrouw het opzicht over het huis en bewaart de sleutels, want zij is bij de familie geboren en opgevoed en geniet het volste vertrouwen. Als Mevrouw te huis ware, zouden wij zonder hare toestemming zoo vrij niet durven wezen; maar nu zij uit zijn, zullen zij met genoegen hooren, dat wij een vreemden heer een kleinen dienst bewezen hebben. Freule BELLENDEN toch zou, als zij doen kon wat zij wilde, de gansche wereld wel willen helpen, terwijl hare grootmoeder, *Lady* MARGARETHA, verbazend veel achting heeft voor den adel en ook niet kwaad is voor arme lieden. Maar JENNY, » zeide hij tot zijne vrouw! « waarom maakt gij het eten niet klaar? »

« Geduld, man! » antwoordde JENNY, « het zal spoedig genoeg gereed wezen, maar ik weet dat gij de soep gaarne warm krijgt. »

CUDDIE lachte bij die woorden eenigszins, waarna hij een kort gesprek met zijne vrouw hield, waaraan de vreemdeling echter geen deel nam, die hun eindelijk eensklaps in de rede viel met de vraag, of zij ook wisten wanneer het huwelijk van *Lord* EVANDALE zou voltrokken worden.

« Zeer spoedig, » antwoordde JENNY; « als de oude majoor BELLENDEN niet gestorven ware, zouden zij reeds getrouwd zijn. »

« De voortreffelijke grijsaard! » zei de vreemdeling. « Ik heb te *Edinburg* gehoord, dat hij niet meer leefde. Is hij lang ziek geweest? »

« Sedert zijne zuster en zijne nicht uit haar eigen huis gezet werden, was hij niet meer op te beuren. Het proces heeft hem ook veel geld gekost, want gij moet weten dat BASIL OLIFANT, die het landgoed eischte, in de laatste dagen van Koning JACOBUS, om zijne beschermers te believen, tot den Roomschen godsdienst overging en daardoor zijn zin kreeg, en na vele jaren harrewarrij de ware eigenares haar eigendomsrecht op *Tillietudlem* verloor, welke onrechtvaardigheid de majoor niet verkroppen kon. Daarbij kwam nog de verdrijving der STUARTS, wat hem, ofschoon hij niet veel reden had over hen tevreden te zijn, ook niet weinig krenkte, tot dat eindelijk de schuldeischers te *Charnwood* verschenen en alles bijeenpakten wat zij krijgen konden. Hij was ook niet rijk, want hij kon anderen geen gebrek zien lijden. »

« Hij was, naar ik hoorde, waarlijk een zeer braaf man, » zei de vreemdeling met aandoening, » maar nu missen de dames intusschen zoowel haar vermogen als haar beschermer? »

«Zoo lang *Lord* EVANDALE leeft, zal het haar noch aan het een, noch aan het ander ontbreken,» hernam JENNY; «als een waar vriend in den nood heeft hij haar bijgestaan, ja, zelfs het huis, waarin zij wonen, is van den jongen *Lord*, zoodat men van hem getuigen kan, hetgeen mijne stiefmoeder placht te zeggen, dat sedert de dagen van den aartsvader JACOB niemand zoo lang en zoo oprecht het hart eener vrouw heeft zoeken te winnen.»

«Maar waarom werd hij dan niet vroeger door het voorwerp zijner liefde beloond?» vroeg de vreemdeling met bevende stem.

«Eerst dient het proces geëindigd te zijn,» antwoordde JENNY haastig, «en dan waren er nog andere familiezaken te schikken — —»

«Ja, er waren nog wel andere redenen,» zeide CUDDIE. «De jonkvrouw....»

«Zwijg toch en eet uwe brei op,» viel zijne vrouw hem in de reden. «Ik zie wel aan Mijnheer dat hij werkelijk ongesteld is en dat hem ons avondeten niet smaakt; ik zal een kip voor hem slachten.»

«Neen,» antwoordde de vreemdeling, «dat is niet noodig; ik verlang maar naar rust, en geef mij een glas water.»

«Als gij mij volgen wilt,» zeide JENNY, terwijl zij eene lantaarn aanstak, «dan zal ik u den weg wijzen.»

CUDDIE wilde medegaan, maar toen zijne vrouw hem herinnerde dat de kinderen niet alleen gelaten konden worden, bleef hij gedwee achter.

Hierop ging Juffer HEADRIGG den vreemdelling voor langs een slingerpad, dat met rozenstruiken en kamperfoelie begroeid was en bij de achterdeur van een kleinen tuin uitkwam. JENNY lichtte den klink en zij kwamen in een ouderwetschen bloemenhof met geschoren heggen en eindelijk bij een glazen achterdeur van het landhuis, waar JENNY den onbekenden gast in een klein vertrek bracht, licht opstak en op eene kleine werktafel plaatste, en verzocht zich een oogenblik te mogen verwijderen om zijne kamer in gereedheid te brengen. Zij keerde binnen de vijf minuten terug en zag met verbazing dat hij met het hoofd, naar zij zich verbeeldde, bewusteloos op de tafel lag, maar toen zij naderde, gaf zijn zuchten haar te kennen, dat hij door een vlaag van bittere ellende gekweld werd, en keerde zij bedachtzaam terug om te wachten tot hij het hoofd weder opheffen zou. Zij zeide toen, zonder dat de vreemdeling hare bespieding had opgemerkt, dat zijn bed gereed was, waarop hij haar aanzag, alsof hij den zin harer woorden niet dadelijk begreep, zoodat zij haar gezegde herhaalde en hij, alleen met eene hoofdbuiging antwoordende, de kamer binnentrad, die hem aangewezen werd. Het was een klein slaapvertrek, dat *Lord* EVANDALE, zooals JENNY hem verhaalde, gewoonlijk betrok, wanneer hij als gast te *Fairyknowe* kwam, en dat aan de eene zijde door eene kleine kamer, die in den tuin uitkwam, werd begrensd, terwijl zich aan de andere zijde, slechts door een houten beschot daarvan gescheiden, de groote zaal bevond.

Na den vreemdeling een goede nachtrust toegewenscht te hebben, liep JENNY haastig naar hare woning terug.

«Ach CUDDIE,» riep zij binnentredende uit, «ik vrees dat wij er akelig ingeloopen zijn!»

«Hoe zoo? Wat is u overkomen?» riep de onverschrokken bouwknecht uit, die tot die soort van menschen behoorde, die zich niet spoedig laten verontrusten.

«Wie denkt gij dat de vreemde heer is? Ach, dat gij hem verzoeken moest hier te blijven!» riep JENNY.

«Wat doet dat er toe,» zeide CUDDIE; «ik weet tegenwoordig van geen

wetten, die het herbergen van een vreemdeling zouden verbieden: wat gaat het ons aan wat hij is, *Whig* of *Tory!*»

«Neen, maar het is iemand, die, als wij niet oppassen, het huwelijk van *Lord* EVANDALE nog verhinderen kan; het is uw vroegere heer, Freule EDITH'S eerste minnaar.»

«Te drommel, vrouw!» riep CUDDIE, terwijl hij van zijn stoel opsprong, «denkt gij dat ik blind ben? Ik, die Jonker HENDRIK MORTON onder duizenden zou herkennen.»

«Gij zijt wel niet blind,» antwoordde JENNY, «maar ziet toch zoo scherp niet als ik.»

«Waarom verwijt gij mij dat? Wat hebt gij dan aan den vreemdeling gezien, dat u aan onzen Jonker HENDRIK herinnert?»

«Dat zal ik u zeggen,» zeide JENNY. «Al dadelijk merkte ik op, dat hij zijn aangezicht verborgen hield en zijne stem zocht te veranderen, zoodat ik hem op de proef stelde, en toen ik van de warme soep sprak, zag ik wel niet dat hij lachte, want daartoe was hij te somber gestemd, maar het bleek mij voldoende, dat hij mij verstond. Freule EDITH'S huwelijk heeft hem geheel en al van streek gebracht. Ik heb dan ook nog nooit iemand gezien, die door trouwe liefde zoo diep ongelukkig was! Wel herinner ik mij hoe treurig Freule EDITH was, toen zij hoorde dat hij en ook gij — ja gij, ondeugd!— met de opstandelingen tegen *Tillietudlem* kwaamt aanrukken. Maar wat zult gij nu beginnen?»

«Wat ik beginnen zal,» zeide CUDDIE, die reeds ten halve ontkleed was, maar zich weder begon aan te kleeden, «ik wil mijn ouden meester gaan spreken.»

«Neen, neen, dat niet!» hernam JENNY zeer bedaard maar beslissend.

«Wat drommel!» riep CUDDIE, «meent gij dat ik altoos den goeden hals spelen en mij door vrouwen zal laten regeeren?»

«Wie kan u beter regeeren dan ik, CUDDIE!» hernam zijne vrouw. «Luister, ik zal het u eens aan het verstand zoeken te brengen. Niemand immers dan wij, weet dat de jonge MORTON nog leeft, en nu gaat hij zeker daarom zoo geheimzinnig te werk om, als hij Freule EDITH gehuwd vindt, of op het punt van te huwen, in stilte weder weg te kunnen sluipen. Maar als Freule EDITH wist dat hij nog in leven was, zou zij *Lord* EVANDALE bedanken, zelfs al stonden zij voor het altaar.»

«Welnu, wat gaat mij dit aan?» hernam CUDDIE. «Als de Freule meer zin in haren ouden dan in haren nieuwen vrijer heeft, waarom zou zij dan niet even goed als andere menschen mogen kiezen? Of zijt gij vergeten, JENNY, dat HALLIDAY bij kris en bij kras zweert, dat gij hem ook uw woord gegeven hebt?»

«HALLIDAY is een leugenaar en gij zijt een ezel, CUDDIE, dat gij naar hem luistert. Maar gij kunt verzekerd zijn, dat MORTON al het goud dat hij heeft, op zijn geborduurden rok draagt, en dat hij noch voor de oude, noch voor de jonge dame zal kunnen zorgen.»

«Heeft hij *Milnwood* dan niet?» vroeg CUDDIE. «Ik weet wel, dat de oude heer, daar hij niets van zijn neef vernam, de inkomsten aan zijne huishoudster heeft geschonken, maar het zal den jongenheer slechts een enkel woord aan de oude vrouw behoeven te kosten, om er allen, *Lady* MARGARETHA medegerekend, zeer goed van te kunnen laten leven.»

«Zwijg, zwijg toch, man!» riep JENNY. «Gij kent de menschen waarlijk nog niet, als gij denkt dat onze gebiedster met de oude LISE WILSON zou

willen leven. Van *Lord* EVANDALE zelven wil zij ter nauwernood eenig gunstbewijs aannemen. Neen, als MORTON met Freule EDITH trouwt, dan zouden zij overal met hem en zijn regiment moeten heentrekken!»

«Dat zou de oude dame zeker niet bevallen,» zeide CUDDIE. «Zij zou het geen dag volhouden op een bagage-wagen!»

«En wat zouden zij gestadig over *Whigs* en *Tory's* krakeelen,» vervolgde JENNY.

«Dat is waar,» antwoordde CUDDIE, «want op dat punt is de oude dame juist zeer gevoelig.»

«En wat nog het ergste is,» vervolgde zijne wederhelft, die hare sterkste argumenten voor het laatst had bewaard, «wat zou er van ons huisje, onzen tuin en ons grasveld worden, als het huwelijk met *Lord* EVANDALE afraakte? Dan zouden wij, vrees ik, met onze arme kinderen de deur uitgezet worden.»

Hier begon JENNY te huilen, terwijl CUDDIE als een echt beeld van besluiteloosheid in de kamer heen en weer liep. «Welnu, vrouw!» zeide hij eindelijk, «wat moeten wij dan doen?»

«Niets!» antwoordde JENNY. «Gij moet nooit iets van dien heer laten merken en vooral niet zeggen, dat hij in de heerenwoning geslapen heeft. Had ik het geweten,» vervolgde zij, «ik zou hem mijn eigen bed gegeven en zelf in den stal geslapen hebben, liever dan hem in de logeerkamer te brengen. Maar de zaak is niet meer te veranderen en nu moeten wij maar zien hem stilletjes weg te krijgen; ik geloof ook niet, dat hij licht weder stilletjes terugkeeren zal.»

«Mijn arme meester!» riep CUDDIE. «Mag ik hem dan niet eens meer spreken?»

«Volstrekt niet!» antwoordde JENNY. «Gij behoeft immers ook niet te toonen, dat gij hem kent. Ik zou u zelf niets van hem verteld hebben, als ik niet gevreesd had, dat gij hem toch morgen herkend zoudt hebben.»

«Dan zal ik het buitenveld maar gaan beploegen,» zuchtte CUDDIE, «want als ik hem niet spreken mag, wil ik mij liefst maar uit de voeten maken.»

«Goed zoo, beste man!» zeide JENNY. «Als men u de zaken maar eerst goed aan het verstand brengt, begrijpt gij alles best. Doe dus nooit iets op uw eigen houtje of zonder overleg met mij.»

«Ik heb altoos onder vrouwen moeten staan,» gromde CUDDIE, «die mij op den rechten weg wilden leiden, in plaats van mij mijn eigen gang te laten gaan. Eerst onder mijne moeder,» vervolgde hij, terwijl hij zich ontkleedde en in het bed stapte; «daarna onder *Lady* MARGARETHA, die er mij aan wilde doen twijfelen of ik wel wist hoe ik heette; vervolgens stond ik tusschen mijne moeder en de oude mevrouw in, daar de eene mij hier en de andere mij daarheen trok, alsof zij beiden een stuk van mij hebben wilden, tot ik eindelijk eene vrouw heb genomen, die mij altijd aan den leiband wil laten loopen.»

«Ik leid u immers goed, en beter dan iemand anders ooit gedaan heeft,» hernam JENNY, om een einde aan het gesprek te maken, waarop zij het licht uitdeed en hare plaats naast haren man innam.

Daarna gaf het echtpaar zich over aan de verkwikking van den slaap, maar nauwelijks was de morgenstond aan den hemel, toen twee dames te paard, door dienstboden vergezeld, te *Fairyknowe* verschenen, in wie JENNY tot haar schrik terstond Freule EDITH en *Lady* EMILY HAMILTON, de zuster van *Lord* EVANDALE, herkende.

«Zal ik niet eerst naar het huis gaan en het een en ander voor u in orde

brengen?» vroeg zij, in de grootste verlegenheid over dit onverwachte bezoek.

«Neen,» zeide Freule BELLENDEN. «Geef ons de sleutels maar, dan kan GUDYILL de blinden van de kleine spreekkamer wel openen.»

«Het vertrekje is gesloten en het slot gebroken,» antwoordde JENNY, bedenkende dat deze kamer en de slaapkamer van haar gast aan elkander grensden.

«Dan zullen wij in de roode kamer gaan,» hernam Freule BELLENDEN, waarop de beide vrouwen naar het voorplein van het huis reden.

«Als ik hem niet door den tuin uit het huis weet te krijgen,» dacht JENNY, «is alles verloren!» Zij keerde dus in angstvallige besluiteloosheid terug, bij zich zelve mompelende: «Ik zou toch beter gedaan hebben, als ik terstond had gezegd dat er een vreemdeling in huis was, maar dan zouden zij hem misschien hebben willen zien en spreken. Goede hemel!» ging zij in wanhoop voort, «wat moet ik doen? Daar ginds loopt GUDYILL ook al in den tuin, en zoolang hij mij daar nog in den weg staat, kan ik de achterdeur niet uitloopen. Mijn hemel; wat moet er van mij worden!»

In dezen benauwden toestand vervoegde zij zich bij den voormaligen kelder-meester, dien zij trachten wilde uit den tuin te lokken, maar daar GUDYILLS karakter bij vermeerdering van jaren en vermindering van rang er niet min-zamer op geworden was, scheen hij, even als vele andere norsche oude lieden, er behagen in te scheppen anderen te kwellen, en strekten alle pogingen van JENNY, om hem uit den tuin te krijgen, slechts daartoe om hem er vast als een boom in te wortelen. Ongelukkig genoeg was hij ook sedert zijn verblijf te *Fairyknowe* bloemkweeker geworden, zoodat hij, alle huiselijke bezigheden aan de dienstboden van *Lady* EMILY overlatende, enkel voor zijne bloemen zorgde, en de arme JENNY hem nu ook bezig vond met het opbinden en begieten, waardoor hij gelegenheid had bij haar in het breede over iedere bloem uit te weiden, terwijl zij in haar pijnlijk ongeduld van wanhoop had willen schreien.

Alle omstandigheden schenen zich bovendien tegen JENNY aan te kanten; nauwelijks toch waren de jonge dames in huis gestapt, of zij zagen dat het spreekkamertje, waarvan JENNY haar, omdat het zoo nauw aan de logeer-kamer grensde, verwijderd had willen houden, niet alleen niet op het slot was, maar zelfs openstond; maar EDITH BELLENDEN hield zich te zeer met hare eigene gedachten bezig, dan dat zij naar de oorzaak hiervan zou gevraagd hebben en trad, toen zij de blinden had laten openen, met hare vriendin in het vertrek.

«Hij schijnt nog niet hier te zijn,» zeide zij. «Wat kan uw broeder toch bewogen hebben, EMILY, te verlangen dat wij hem hier zouden afwachten? Waarom niet te *Castle-Dinnad*? Ik moet dan ook bekennen, dat alhoewel wij verloofd zijn en ik het voorrecht geniet u bij mij te hebben, het mij toch half spijt in deze ontmoeting te hebben toegestemd.»

«Mijn broeder, die nooit onverstandig is,» zeide EMILY, «zal u ook zeker de meest voldoende opheldering kunnen geven, en zoo niet, dan verzeker ik u, dat wij het hem betaald zullen zetten.»

«Ik vrees maar al te zeer,» hernam EDITH, «dat hij zich tot de eene of andere samenzwering, waardoor dit ongelukkig tijdperk nog altoos gekenmerkt wordt, heeft laten medeslepen, vooral daar ik weet, dat hij CLAVERHOUSE met hart en ziel genegen is, en hij zich zeker reeds bij hem zou gevoegd hebben, als het overlijden van mijn oom hem om onzentwil niet te veel werk had verschaft. Hoe zonderling intusschen, dat zulk een verstandig man, die de dwalingen van het verdreven koninklijk geslacht in allen deele erkent,

weder alles op het spel wil zetten om het op nieuw op den troon te brengen.»

«Wat zal ik u zeggen, EDITH? Mijn broeder beschouwt dit als een duren plicht, waartoe de eer hem roept, daar onze familie altijd koningsgezind is geweest en hij lang onder 's Konings lijfwacht heeft gediend, terwijl de markgraaf van DUNDEE steeds zijn beste vriend was. Velen onzer nabestaanden zijn hem dan ook tegenwoordig minder goed gezind, omdat zij in zijne werkeloosheid gebrek aan moed meenen te zien. Gij weet immers ook wel, beste EDITH, hoezeer familiebetrekkingen en een lang gekoesterd vooroordeel vaak meer tot richtsnoer onzer daden dienen dan het meest ernstige betoog der rede. Ik hoop intusschen dat EVANDALE hier nog lang rustig zal mogen blijven, waartoe gij althans veel zult kunnen bijbrengen.»

«Ik? Hoe zou ik dat in mijne macht hebben?» vroeg Freule BELLENDEN.

«Door hem gelegenheid te geven zich te verontschuldigen met de bijbelspreuk, dat hij eene vrouw gehuwd heeft en daarom niet gekomen is.»

«Ik heb hem wel mijn woord gegeven,» zeide EDITH met eene bevende stem, «maar, ik hoop dat men mij ten opzichte van den tijd niet zal willen dwingen.»

«Ik zal het nu aan EVANDALE zelven overlaten, zijne eigene zaak te bepleiten,» zeide EMILY; «daar komt hij!»

«Blijf, om 's hemels wil, blijf toch!» riep EDITH, terwijl zij EVANDALE'S zuster trachtte bij zich te houden.

«Neen,» zeide EMILY, heengaande, «bij zulke gelegenheden voegt geen derde; maar als het ontbijt gereed is, zult gij mij in de wilgenlaan, bij de rivier, kunnen vinden. Ik hoop intusschen,» zeide zij tot haar broeder, «dat gij gegronde redenen moogt hebben waarom de rust van Freule BELLENDEN zoo vroeg komt storen. En met deze woorden vloog zij de kamer uit zonder op antwoord te wachten.

«Mag ik nu vragen, *Mylord*!» zeide EDITH, toen EMILY vertrokken was, «waarom gij zoo vroeg in den morgen hier eene ontmoeting met mij hebt verlangd?»

Zij wilde er bijvoegen, dat zulk een verlangen haar nauwelijks betamelijk voorkwam, maar toen zij hem aanzag, werd zij getroffen door de veelvuldige aandoeningen, die op zijn gelaat zichtbaar waren, en riep zij angstvallig uit: «Om Gods wil, EVANDALE, wat is er gebeurd?»

«De getrouwe onderdanen van den Koning hebben bij *Blair* of *Athole* eene beslissende overwinning behaald,» zeide hij, «maar, helaas, mijn dappere vriend, *Lord* DUNDEE —»

«Is gesneuveld?» vroeg EDITH, die den zin zijner woorden reeds begreep.

«Ja,» antwoordde EVANDALE; «in de armen der overwinning verliet hij dit leven, zonder dat er iemand overblijft, die gaven en invloed genoeg bezit om zijn verlies voor den dienst van Koning JACOBUS te vergoeden, zoodat het thans geen tijd meer is, EDITH, om met de vervulling onzer plichten te talmen, maar ik bevel gegeven heb om mijne onderhoorigen onder de wapenen te roepen en nog heden avond afscheid van u neem.»

«Ach, EVANDALE,» zeide EDITH, «denk daaraan niet. Uw leven is voor uwe vrienden van te veel gewicht, dan dat gij het roekeloos door een onbezonnen daad in de waagschaal zoudt stellen. En wat zoudt gij alleen, met een klein gevolg, vermogen tegen de macht van schier geheel Schotland, eenige weinige Hooglandsche benden uitgezonderd?»

«Luister EDITH,» hernam *Lord* EVANDALE, «ik handel niet zoo voorbarig als gij wellicht denkt, en mijne handelwijze is niet van zoo weinig belang, dat

zij alleen mij en mijne onderhoorigen zou treffen. De lijfwacht, waarbij ik zoolang gediend heb, ofschoon door den *Prins van Oranje* hervormd, is de zaak van haren rechtmatigen beheerscher steeds nog vurig toegedaan en,» fluisterde hij haar zacht in het oor, «zoodra men weet dat ik den voet in den strijgbeugel heb gezet, zullen twee regimenten der ruiterij van den overwelldiger overloopen, die slechts op de komst van DUNDEE in de *Laaglanden* hebben gewacht. Maar daar niemand zijner opvolgers na zijn dood dien stap durft wagen, zou het vuur der krijgslieden allengs weder uitdooven, als ik niet onder hen verscheen, om de vruchten der overwinning van hun ouden aanvoerder te plukken en zijn ontijdigen dood te wreken.»

«Dus wilt gij op de trouw van menschen, als deze krijgslieden zijn, een plan van zulk een verschrikkelijk gewicht ondernemen?» vroeg EDITH.

«Ik wil en ik moet,» zeide *Lord* EVANDALE; «want mijne eer is er mede gemoeid.»

«En gij zult dit alles doen ter gunste van een vorst, wiens bestuur, toen hij op den troon zat, door niemand meer dan door *Lord* EVANDALE gelaakt werd?»

«Dat is zoo,» antwoordde EVANDALE, «doch even als ik, toen hij zijne geheele macht nog bezat, als een vrijgeboren onderdaan mijne afkeuring niet verheelde over vele zijner veranderingen in kerk en staat, zoo wil ik ook thans niet aarzelen zijne wezenlijke rechten te helpen steunen. Laten hovelingen en vleiers vrij de opkomende zon aanbidden en het ongeluk verguizen, ik wil noch het een noch het ander doen.»

«Indien gij alzoo besloten hebt iets te ondernemen, wat naar mijne bekrompene inzichten mij nog altoos onbedacht toeschijnt, waarom, mag ik vragen, dan vooraf naar deze ontijdige samenkomst verlangd?»

«Kunt gij het antwoord hierop niet raden, EDITH? Alvorens mij in het slaggewoel te wagen, wilde ik mijne bruid een laatst vaarwel toeroepen! Waarlijk, gij zoudt mijne liefde vrij koel achten en tevens een blijk uwer eigene onverschilligheid geven, als gij naar de oorzaak van dit verlangen wildet vragen.»

«Gij hebt gelijk; maar waarom te dezer plaatse en onder zulke geheimzinnige omstandigheden?»

«Omdat ik nog een verzoek had,» antwoordde *Lord* EVANDALE, haar een brief overhandigende, «dat ik u nauwelijks durfde voorstellen, zelfs met dezen brief tot inleiding.»

EDITH nam verschrikt en bevend den brief aan, door hare grootmoeder geschreven, en las daarin het volgende:

«Geliefde kleindochter!

«Ik heb mij nooit zoozeer over mijn rheumatiek beklaagd als thans, nu ik mij daardoor verhinderd zie te paard te stijgen en naar *Fairyknowe* bij het dierbaar kind van mijn veel geliefden zoon te rijden; maar berustende in Gods wil, deel ik nochtans schriftelijk mede wat ik gewenscht had in persoon te doen, namelijk dat *Lord* EVANDALE, wien plicht en eer in het veld roepen, ten zeerste wenscht, dat vóór zijn vertrek de banden van den heiligen echt tusschen u en hem mogen worden vastgeknoopt. Gaarne zou ik u dit persoonlijk op het hart hebben gedrukt, maar daar mijne pijnen niet wijken voor de sterkste mosterdpappen of kamillen, waarmede ik dikwerf anderen geholpen heb, begrijp ik dat het Gods wil is, dat ik niet bij u zal zijn.

Daar gij nu echter uwe wederkeerige beloften vervuld moogt zien, zullen er mijns inziens geene gegronde tegenwerpingen door u in het midden te brengen zijn, maar vertrouw ik dat gij, als eene mij liefhebbende dochter, ook gereedelijk uwe toestemming daartoe geven zult. De huwelijken in onze familie zijn wel is waar vroeger altoos op eene wijze meer overeenkomstig onzen rang en geenszins in het geheim of als in een schuilhoek gesloten geworden, maar het was de wil des hemels dat wij onze bezittingen en de Koning zijn troon zou verliezen. Nochtans willen wij hopen dat Hij, die alles beheerscht, den rechtmatigen vorst weder zal herstellen en hem bekeeren tot de zuivere Protestantsche leer, hetgeen ik met mijne oude oogen nog hoop te zien, daar ik de koninklijke familie gekend heb vroeger in een even hevigen strijd tegen de rebellen, als heden, toen het Z. M. wijlen Koning KAREL II behaagde zijn ontbijt te gebruiken onder ons nedrig dak enz.»

Wij willen den brief van *Lady* MARGARETHA niet verder afschrijven, maar alleen nog daaruit aanstippen, dat zij hare kleindochter door alle mogelijke beweeggronden zocht te overtuigen van de noodzakelijkheid, dat het huwelijk zonder uitstel voltrokken zou worden.

«Tot op dit oogenblik had ik nooit kunnen denken,» zeide EDITH, terwijl zij den brief uit hare handen liet vallen, «dat *Lord* EVANDALE in staat zou zijn onedelmoedig te handelen.»

«Onedelmoedig?» vroeg haar minnaar; «hoe kunt gij dien naam geven aan mijn verlangen om u de mijne te noemen, vóor dat ik wellicht voor altoos van u scheiden moet?»

«*Lord* EVANDALE had zich moeten herinneren,» zeide zij, «dat toen zijne volharding en, ik mag er bijvoegen, de erkenning zijner verdiensten en onzer verplichtingen jegens hem mij de inwilliging afdwongen, dat ik eenmaal aan zijn verlangen zou toegeven, ik tevens van mijne zijde de voorwaarde stelde, dat ik niet tot eene overhaaste vervulling dier belofte zou gedwongen worden, en nu maakt hij gebruik van zijn invloed op mijne eenige bloedverwante, om mij met overhaasting en onkiescheid te dwingen. Zoodanige aandrang mag waarlijk eer baatzuchtig dan edelmoedig genoemd worden.»

EVANDALE voelde zich door dit verwijt diep gekrenkt.

«Ik zou,» zeide hij, nadat hij een paar malen de kamer onrustig op en neer had geloopen, «die pijnlijke beschuldiging wellicht vermeden hebben, als ik Freule BELLENDEN terstond de bijzondere beweegreden van mijn verzoek had durven mededeelen, die zij misschien nog wel om harentwil, doch niet ten opzichte harer grootmoeder miskennen zal, namelijk dat, indien ik in den veldslag blijf, mijne goederen aan mijne erfgenamen overgaan, en evenzoo, indien ik door het tegenwoordig bestuur als landsverrader mocht beschouwd worden, dat zij aan den *Prins van Oranje*, of aan dezen of genen zijner Hollandsche gunstelingen zullen komen, zoodat in elk geval mijne geëerde vriendin en mijne verloofde bruid na mijn dood onbeschermd en behoeftig zouden moeten leven. Doch met de rechten van *Lady* EVANDALE gesteund, zal EDITH wellicht in de bescherming, die zij in dat geval hare grootmoeder verleenen kan, eenige vergoeding vinden voor de opoffering, dat zij den naam eens mans heeft aangenomen, die geenszins in den waan verkeert dat hij harer waardig is.»

Getroffen door deze onverwachte verklaring, gevoelde EDITH nu maar al te zeer, dat het aanzoek van *Lord* EVANDALE van evenveel teederheid als kieschheid getuigde.

«En toch,» zeide zij, terwijl de tranen haar langs de wangen biggelden,

«hangt mijn hart nog zoo hardnekkig aan vroegere betrekkingen, dat ik mij angstig bekneld gevoel bij de gedachte, dat ik mijne verplichtingen reeds zoo spoedig moet nakomen.»

«Wij hebben dit droevig onderwerp immers reeds meermalen besproken,» zeide *Lord* EVANDALE: «maar ik dacht, waarde EDITH, dat zoowel uwe als mijne navorschingen u geheel overtuigd moesten hebben, dat gij *hem* nog vruchteloos betreurt.»

«Ja, wel vruchteloos!» zeide zij met een diepen zucht, die als door een echo in het aangrenzend vertrek scheen te weerklinken. EDITH ontstelde hevig en EVANDALE kon haar nauwelijks tot bedaren brengen, door te verzekeren dat zij slechts de echo van haar eigen stem gehoord had.

«Ik meende het toch zoo duidelijk en zoo waarschuwend te hooren,» zeide zij, «maar het is waar: mijne zenuwen zijn thans zoozeer overspannen, dat de geringste kleinigheid mij schokt.»

Lord EVANDALE gaf zich vervolgens alle moeite hare aandoeningen tot bedaren te brengen en haar tot een huwelijk voor te bereiden dat, hoe overhaast ook voltrokken, hem het eenige middel toescheen, waardoor hij hare onafhankelijkheid zou kunnen verzekeren. Nu eens grondde hij zijn verlangen op de wederzijds tusschen hen gesloten verbintenis, dan weder op den wensch harer grootmoeder en op het gelukkige vooruitzicht harer onafhankelijkheid, terwijl hij slechts vluchtig gewag maakte van zijne langdurige genegenheid, waarvan hij door zoo menig dienstbewijs ruimschoots de blijken had gegeven, welke verplichtingen EDITH nu te meer gevoelde, naar mate zij er vroeger minder waarde aan had gehecht, zoodat zij eindelijk tegen zijn voorstel niets anders had in te brengen dan een dwazen, ongegronden weerzin, waarover zij zich schaamde, daar die bij zijne edelmoedigheid te zeer afstak, en nu hoopte zij nog haar laatste uitvlucht te zullen vinden in het bezwaar, dat aan de voltrekking hunner verbintenis zoo eensklaps en wel te dezer plaatse onmogelijk kon worden gedacht. Maar EVANDALE, op dit alles voorbereid, betuigde hierop met hartstochtelijke welbespraaktheid, dat de voormalige veldprediker van zijn regiment met een getrouwen bediende reeds te *Fairyknowe* waren aangekomen; dat zijne zuster ook van het geheim was onderricht en dat, als Freule BELLENDEN het verlangen mocht, HEADRIGG met zijne vrouw als getuigen konden optreden. De plaats, zeide hij, had hij voorbedachtelijk gekozen, omdat het huwelijk een geheim moest blijven, daar hij spoedig na de trouwplechtigheid verkleed wilde vertrekken en dit wellicht anders groot opzien bij het staatsbestuur zou hebben verwekt. Nadat hij zijne beweegredenen opgesomd en EDITH omtrent de door hem beraamde beschikkingen voldoende ingelicht had, spoedde hij, zonder haar verder antwoord af te wachten, ijlings henen om zijne zuster bij de bruid te roepen en intusschen het een en ander voor de huwelijksplechtigheid in gereedheid te doen brengen.

Toen *Lady* EMILY weder bij hare vriendin kwam, vond zij deze in hare tranen badende, waarvan zij zich nauwelijks eenige rekenschap kon geven, daar zij tot die waarlijk niet zeldzame vrouwen behoorde, die in den echt juist niets verwonderlijks of verschrikkelijks meenen te zien, en zij even als zoo vele meisjes die haar broeder kenden, dacht dat *Lord* EVANDALE geenszins zulk een schrikbarende en verwerpelijke bruidegom was. Geen wonder dus dat zij, met die gevoelens in haar hart, allengs al de bemoedigende redeneeringen, troostgronden en meewarigheidsbewijzen uitputte, die men gewoonlijk in dergelijke gevallen pleegt te bezigen, doch toen zij hare aanstaande schoonzuster voor al die middelen ongevoelig vond — toen zij zag dat de

tranen haar gestadig langs de doodsbleeke wangen bleven vloeien, en voelde dat de hand, die zij, om aan hare woorden meer klem te geven, teeder in de hare had gedrukt, koud en gevoelloos bleef, zoodat zij geene harer liefkozingen beantwoord zag, toen maakte hare medelijdende zachtzinnigheid plaats voor eene opwelling van gekrenkten hoogmoed en niet onnatuurlijken toorn.

«Ik moet bekennen, Freule BELLENDEN,» zeide zij, «dat uwe houding mij onverklaarbaar voorkomt. Vele maanden zijn er toch verloopen sedert gij in het huwelijk met mijn broeder hebt toegestemd, en evenwel stelt gij telkens de vervulling uwer belofte uit, alsof gij eene onteerende en zeer onaangename verbintenis met hem gingt sluiten, en toch geloof ik met recht te kunnen zeggen, dat het nooit *Lord* EVANDALE'S gewoonte geweest is, tegen haren zin naar de hand eener vrouw te dingen. Al ben ik zijne zuster, ik mag er zelfs bijvoegen, dat hij daartoe ook geenerlei dwangmiddel behoeft te bezigen; maar nu zult gij mij toegeven, Freule BELLENDEN, dat het verdriet, dat gij thans voorwendt, geen zeer gunstig voorteeken voor het geluk mijns broeders is, terwijl hij waarlijk in geenen deele die uitdrukkingen van tegenzin en leedwezen verdient, waarmede gij op zulke zonderlinge wijze de teedere neiging beantwoordt, die hij zoo lang reeds en op zoo velerlei wijze jegens u aan den dag heeft gelegd.»

«Het is zoo, *Lady* EMILY,» zeide EDITH, terwijl zij hare tranen afdroogde en hare bedaardheid zocht te hernemen, ofschoon haar zwakke stem en hare bleeke wangen nog steeds hare innige aandoening verrieden; «gij hebt gelijk: *Lord* EVANDALE verdient zoodanige behandeling van niemand en het allerminst van haar, die hij met zoo vele bewijzen zijner achting heeft overladen. Maar als ik mij voor het laatst door eene onweerstaanbare opwelling van sombere gevoelens heb laten medeslepen, zoo troost het mij toch, *Lady* EMILY, dat uw broeder er de oorzaak van kent, dat ik het niet voor hem verborgen heb gehouden, en dat hij in EDITH BELLENDEN eene vrouw denkt te vinden, die zijne neiging niet geheel onwaardig is. Het is waar, EMILY, ik verdiende uwe afkeuring, omdat ik voor een oogenblik nog aan nutteloos geween en weemoedige herinneringen heb toegegeven, doch dat zal niet meer gebeuren; thans is mijn lot beslist, dat ik standvastig zal weten te dragen, zonder dat er ooit iets meer zal voorvallen, dat *Lord* EVANDALE mishagen of zijne nabestaanden eenige reden tot ergernis geven kan. Geen dwaze herinnering aan vervlogen tijden zal mij ooit meer weerhouden mijne plichten liefdevol en getrouw te vervullen, geen ijdele begoocheling het aandenken aan vroegere dagen terugroepen.»

Dit zeggende hief zij langzaam de oogen op, die zij aanvankelijk met de hand bedekt had gehouden, maar naar het getraliede venster harer kamer ziende, gaf zij eensklaps een hevigen gil en viel in zwijm, en toen ook *Lady* EMILY hare blikken daarheen richtte, zag zij de schaduw van een man, die zich van het venster scheen te verwijderen, waarna zij, meer nog door den toestand van EDITH dan door die verschijning verschrikt, aanhoudend om hulp begon te roepen en haar broeder met den veldprediker, benevens JENNY verschenen, die Freule BELLENDEN spoedig de krachtigste middelen toedienden, waardoor zij weldra weder tot bewustzijn kwam, maar slechts verwarde en onzamengende taal uitte.

«Dwing mij niet verder,» zeide zij tegen *Lord* EVANDALE. «Het is onmogelijk! — Hemel en aarde, de levenden en de dooden kanten zich tegen onze onheilspellende vereeniging aan. Stel u tevreden met alles wat ik u geven kan — mijne zusterlijke neiging — mijne innigste vriendschap. — Ik wil u

liefhebben als eene zuster en dienen als eene slavin, maar spreek mij niet meer van den echt.»

Lord EVANDALE stond als versteend.

«Dat is uw werk, EMILY!» zeide hij tot zijne zuster; «Rampzalige! dat ik u hier gebracht heb! Gij schijnt haar door uw zotteklap van het verstand te hebben ontroofd.»

«Gij zoudt, op mijn woord, in staat zijn, broeder,» zeide EMILY, «de meest zachtzinnige vrouw in Schotland woedend te maken! Nu EDITH u schijnt te willen foppen, wilt gij op uwe zuster gaan kijven, die slechts voor uwe belangen gesproken heeft en haar reeds tot bedaren gebracht had, toen er plotseling iemand door het venster keek, dien zij in hare geschokte verbeelding hetzij voor u of voor iemand anders hield, en zoo is dit treurtooneel ontstaan!»

«Wie? in welk venster?» vroeg *Lord* EVANDALE ongeduldig. «Het is onmogelijk, dat Freule BELLENDEN zoodanig met mij den spot kan drijven, en wat zoude —»

«Stil, stil!» riep JENNY, die er groot belang in stelde, om alle verdere nasporingen te voorkomen; «spreek toch zacht, *Mylord*, nu Freule EDITH weder begint te herstellen.»

Nauwelijks echter gevoelde EDITH dat zij weder bijkwam, of zij verzocht met *Lord* EVANDALE alleen gelaten te worden en allen gingen heen, JENNY met haar gewone voorkomen van dienstvaardige onnoozelheid en *Lady* EMILY en de veldprediker met nieuwsgierigheid vervuld. Zoodra zij alleen waren, wenkte EDITH *Lord* EVANDALE naast haar op de sofa plaats te nemen en zijne hand vattende, die zij ondanks zijne weerstrevende verbazing aan hare lippen drukte, zeide zij, terwijl zij voor hem op de knieën zeeg: «Vergeef het mij, *Mylord*, dat ik verplicht ben oneerlijk jegens u te handelen en onze plechtige verbintenis te verbreken. Gij kunt op mijne vriendschap, mijne hoogste achting, mijne innigste dankbaarheid bogen; ja meer nog, gij hebt ook mijn woord en mijne gelofte, maar, — vergeef het mij, want het is mijne schuld niet — mijne liefde bezit gij niet, zoodat ik zonder te zondigen u niet huwen kan.»

«Gij droomt, liefste EDITH!» zeide EVANDALE verbijsterd; «ik bid u, laat u door geen overspannen verbeelding misleiden en geef aan geene begoocheling uwer geschokte aandoeningen gehoor. De man toch, aan wien gij boven mij de voorkeur hebt gegeven, is immers lang reeds in betere gewesten, waarheen gij hem met uwe troostelooze droefheid niet volgen kunt.»

«Gij dwaalt, EVANDALE,» hernam EDITH ernstig. «Zoudt gij denken dat ik aan spoken of schimmen hecht? Neen, ik zou het niet geloofd hebben, als ik hem niet met eigen oogen gezien had. Ja, ik heb hem met eigen oogen gezien.»

«Gezien? Wien?» vroeg EVANDALE met angstvallig ongeduld.

«HENDRIK MORTON,» zeide zij, die woorden uitsprekende alsof met eene laatste krachtinspanning zij weder in onmacht dreigde te vallen.

«Gij schijnt mij als een kind, of als een onnoozele te behandelen,» zeide EVANDALE. «Als het gegeven woord u berouwt, Freule BELLENDEN,» vervolgde hij met verontwaardiging, «dan ben ik immers de man niet, die u tegen uwe neiging dwingen zal. Maar behandel mij als man, en staak deze kinderachtigheid.»

Hij wilde voortgaan, maar toen hij uit hare angstige blikken en bleeke wangen maar al te goed ontwaarde, dat zij volstrekt niet op misleiding be-

dacht was en dat haar gemoed, hoe dan ook geschokt, inderdaad door diepe aandoeningen getroffen was, nam hij een gansch anderen toon aan en trachtte hij haar zoowel op alle mogelijke wijzen gerust te stellen, als ook de geheime oorzaak harer ontroering te ontdekken.

«Ik zag hem,» herhaalde zij; «ginds aan het venster zag ik HENDRIK MORTON staan. Hij keek hier in de kamer op het oogenblik, toen ik hem voor altoos wilde afzweren. Zijn gelaat was donkerder, magerder en bleeker dan vroeger. Hij had een ruitermantel om en hield den hoed diep in de oogen gedrukt, terwijl de uitdrukking op zijn gelaat nagenoeg dezelfde was, als op dien noodlottigen morgen, toen hij door CLAVERHOUSE verhoord werd. Vraag het uwe zuster, *Lady* EMILY, of zij hem niet even goed gezien heeft als ik. En nu weet ik wel,» vervolgde zij, «wat hem deed terugkeeren — hij kwam om mij te verwijten, dat terwijl mijn hart bij hem was in de diepte der zee, ik gereed stond een ander mijne hand te geven. Ach, *Mylord*, ge moet dus onze betrekking als verbroken beschouwen. Wat ook het gevolg moge zijn, nu ik door mijn huwelijk de rust der dooden zou verstoren, kan ik onmogelijk langer daarin toestemmen.»

«Goede hemel,» riep EVANDALE, zelf van verrassing en smart schier zinneloos door de kamer loopende, «het schijnt dat hare geestvermogens gekrenkt zijn door het geweld, dat zij zich aandeed om aan mijn ontijdig doch welgemeend verzoek gehoor te geven.»

Op hetzelfde oogenblik werd de deur geopend en tuimelde HALLIDAY, die, sedert hij na de staatsomwenteling de lijfwacht verlaten had, de vertrouwde oppasser van *Lord* EVANDALE geworden was, doodsbleek de kamer binnen.

«Wel, wat is er gebeurd, HALLIDAY?» vroeg EVANDALE, terwijl hij van schrik opsprong. «Heeft men ontdekt dat —» zich bezinnende, brak hij schielijk af.

«Neen, Mylord!» zeide HALLIDAY, «dat is het niet, noch iets van dien aard; maar ik heb een spook gezien.»

«Een spook?» vroeg EVANDALE verwonderd en alle geduld verliezende; «zijt gij allen dol geworden, dat ge mij met zulke praatjes kwelt? Wat voor een spook hebt gij gezien, onnoozele?»

«Den geest van HENDRIK MORTON, die de opstandelingen bij de Bothwellsche brug aanvoerde,» antwoordde HALLIDAY. «Toen ik in den tuin was, vloog hij mij als een bliksemstraal voorbij.»

«Dit alles heeft veel van heksenwerk of schelmerij,» zeide *Lord* EVANDALE «breng Freule BELLENDEN naar hare kamer, JENNY, en ik zal de zaak onderzoeken.»

Al zijne nasporingen bleven intusschen vruchteloos, en JENNY zou het raadsel wel spoedig hebben kunnen oplossen, maar zij oordeelde het in haar belang stil te zwijgen. Sedert zij in het bezit van een teederminnend echtgenoot geraakt was, had zij alle behaagzucht vaarwel gezegd en alleen haar eigenbelang gehuldigd, hetgeen haar nu ook voorschreef van de kostelijke oogenblikken der verwarring gebruik te maken om ten spoedigste elk spoor te verwijderen, dat zou kunnen leiden tot het vermoeden dat er iemand in het naaste vertrek geslapen had. Zelfs de voetstappen onder het venster, waardoor MORTON nog een laatsten blik geslagen had op haar, die hij zoo vurig beminde en die hij nu op het punt stond voor altijd te verliezen, werden door haar zorgvuldig uitgewischt.

Het klonk haar intusschen geenszins vreemd, dat HALLIDAY hem in den tuin voorbij had zien sluipen, want haar oudste zoon, die het paard van

den vreemdeling op haar bevel opgezadeld had, vertelde haar, dat hij overhaast was komen aanloopen, den jongen een goudstuk had toegeworpen en langs de rivier was weggereden.

Het geheim scheen dus alleen in den kring van haar eigen huisgezin besloten te zijn, waarin JENNY het raadzaam achtte het ook vooreerst te doen blijven.

«Het is waarlijk zulk een wonder niet,» dacht zij bij zich zelven, «dat Freule EDITH en HALLIDAY Jonker MORTON op klaarlichten dag gemakkelijk herkend hebben, doch daarom behoef ik nog niet te zeggen, dat ik in den schemeravond en bij kaarslicht zelfs, terwijl hij zijn aangezicht van ons afwendde, reeds dadelijk zag wie hij was. Zij hield dus het tegendeel vol, toen *Lord* EVANDALE haar ondervroeg, terwijl HALLIDAY niets anders kon getuigen dan dat hij, de tuindeur inkomende, den gewaanden geest gezien had, die hem langs het lijf voorbij was gesneld en op wiens gelaat hij duidelijke sporen van toorn en leed had waargenomen.

«En ik ken hem waarlijk maar al te goed,» zeide hij, «want niet alleen dat ik hem meermalen goed bewaakt heb, maar ik heb zelfs, voor het geval van ontvluchting, zijn signalement opgeteekend; bovendien zijn er weinige zulke treffende gezichten als dat van den heer MORTON.»

Waarom hij echter zoo geheimzinnig in het land spoken zou, daar men hem toch niet gehangen of doodgeschoten had, dat kon HALLIDAY niet begrijpen.

Ook *Lady* EMILY bekende dat zij wel het gelaat van een man aan het venster gezien had, maar overigens van niets wist, terwijl CUDYILL zeide noch het een noch het ander gezien te hebben, daar hij juist op dat tijdstip den tuin verlaten had, om zijn morgenslokje te gebruiken; overigens waren *Lady* EMILY'S dienstboden in de keuken gebleven en had zich buiten hen niemand in den omtrek bevonden.

Met de pijnlijkste gewaarwordingen keerde *Lord* EVANDALE en zeer in de war, terug. Op hetzelfde oogenblik toch, dat hij de vervulling zijner wenschen nabij achtte en hij door het beraamde ontwerp zoowel EDITH'S vooruitzichten dacht te verzekeren als zijn eigen geluk te bevestigen, zag hij eensklaps zonder geldige redenen zijne plannen verijdeld, en hij kende EDITH'S karakter te goed, dan dat in de verte zelfs de gedachte bij hem opkomen kon, dat zij door het voorwenden eener geestverschijning getracht zou hebben hare wankelmoedigheid te verbergen. Veeleer zou hij geneigd zijn geweest haar zieltoestand aan den invloed hare overspannen verbeelding toe te schrijven, indien hetgeen zij vertelde niet door een gelijkluidend getuigenis van HALLIDAY gestaafd ware geworden.

In elk geval kwam het hem geheel onwaarschijnlijk voor dat MORTON, dien men zoo lang te vergeefs getracht had op te sporen en die op het bericht dat «*de Vrijheid*,» van *Rotterdam*, met man en muis vergaan was, als zeker verloren was beschouwd, nog in leven zijn en hier ronddolen zou, vooral daar hij, nu zijne partij aan het hoofd van het tegenwoordige staatsbestuur stond, zich thans overal vrij en onbekommerd in het land vertoonen kon.

Toen hij zeer teleurgesteld en gegriefd het gebeurde aan den predikant verhaalde, wiens gevoelen hij daarover vernemen wilde, werd *Lord* EVANDALE door dien geleerde op eene lange redevoering over de geestenleer vergast, waarbij vertoogen van DELRIO BURTHOOG en de L'ANDRE, benevens van vele rechtsgeleerden, die over «geestengetuigenis» geschreven hadden, werden aangehaald, en de brave man eindigde met als zijn gevoelen te kennen te geven, dat, òf MORTON'S geest werkelijk moest verschenen zijn, waarvan hij als

godgeleerde en wijsgeer de mogelijkheid ontkennen noch bevestigen wilde: òf dat MORTON, nog in leven zijnde, zich werkelijk in levenden lijve zou vertoond hebben; óf eindelijk dat Freule BELLENDEN en THOMAS HALLIDAY door eene sterke begoocheling en de treffende gelijkenis waren misleid geworden. Welke dezer drie onderstellingen nu de ware was, wilde hij niet beslissen, maar naar zijn oordeel had althans stellig een daarvan de stoornis van dien morgen te weeg gebracht.

Intusschen werd *Lord* EVANDALE spoedig nog meer bekommerd, daar Freule EDITH door eene hevige ziekte werd bedreigd. «Ik verlaat deze plaats niet,» zeide hij, «voordat ik weet dat zij buiten gevaar is. Ik kan en mag niet anders handelen, want wat ook de wezenlijke oorzaak harer ziekte moge zijn, dit is zeker, dat ze door mijn ongelukkig plan veroorzaakt werd.»

Hij bleef dus als gast te *Fairyknowe*, hetgeen geenszins met de regelen der etiquette streed, daar zijne zuster, en spoedig ook *Lady* MARGARETHA, die op het eerste bericht der ziekte harer kleindochter, in weerwil van hare eigene ongesteldheid, zich derwaarts spoedde, mede tot de huisgenooten behoorden. Hier wachtte hij ongeduldig het tijdstip af waarop EDITH, zonder eenig gevaar voor hare gezondheid, eene beslissende verklaring zou kunnen doen, en eerst dan wilde hij zich naar het krijgstooneel begeven.

«Nooit,» zei de edelmoedige *Lord*, «zal zij behoeven te denken, dat ik haar door overijling tot eene vereeniging wil dwingen, waaraan reeds alleen de gedachte haar verstand schijnt te krenken.»

NEGEN EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

Gij, schoone waranden en bekoorlijke dreven,
Beminde velden van weleer,
Die aan mijn kindsheid ongekend genot kondt geven
Ik zie u thans met vreugde weêr.

Eton, uit de verte.

Niet slechts ten opzichte van lichamelijke behoeften en zwakheden, staan de menschen van de uitmuntendste geestesgaven in dit leven met al hunne broeders gelijk, maar tevens zijn er zelfs oogenblikken, waarin wanhoop en mismoedigheid den sterkste als 't ware op eene rij plaats met den zwakke, terwijl de zoodanige, indien hij zich aan de folteringen der menschelijke zwakheid overgegeven ziet of gevoelt, dat hij aan de opwellingen van zijn zondig hart geen weerstand kan bieden, zich daarover te meer bekommert, naarmate hij beter beseft, dat hij de voorschriften van godsdienst en zedeleer verloochent, waarnaar hij steeds getracht had zijne daden en hartstochten te regelen.

Het was in zoodanigen toestand, dat de ongelukkige MORTON de pachthoeve verliet. Inderdaad smartelijk mocht het voor hem heeten, dat de eenige veel-

geliefde, wier beeld hij zoo lang in zijn hart gedragen had, op het punt stond zijn medeminnaar te huwen, die door veelvuldig dienstbetoon billijke aanspraak op hare dankbaarheid verworven had, en toch kon deze tijding hem niet als een onverwachte slag treffen, want gedurende zijn verblijf buiten 's lands had hij eenmaal aan EDITH geschreven, en wel om haar het laatst vaarwel toe te roepen en haar te smeeken dat zij hem voor altoos vergeten zou, waarbij hij haar tevens verzocht hem niet eens te antwoorden. Nu had hij zich nog wel lang gevleid met de hoop, dat zij dit verbod overtreden zou. Hij wist niet dat de brief haar nooit in handen was gekomen, en dat zij daardoor buiten staat was geweest hem te antwoorden, en moest hij dus veronderstellen, dat zij volgens zijn eigen verlangen hem uit haar hart gebannen had.

Naar al hetgeen hij nu bij zijn terugkeer in het vaderland hoorde, moest hij verwachten van EDITH te hooren spreken als de verloofde van *Lord* EVANDALE, en zou het ten eenemale met zijne beginselen van kieschheid gestreden hebben, al rekende hij zijne verplichtingen jegens zijn medeminnaar reeds sedert lang vereffend, die verbintenis door oude aanspraken te willen storen, die men door zijn langdurige afwezigheid bovendien als verjaard kon beschouwen, en die nooit door de goedkeuring hunner wederzijdsche betrekkingen geheiligd waren. Waarom zocht hij dan de woning op, alwaar *Lady* MARGARETHA met hare kleindochter in hare wederwaardigheden eene schuilplaats gevonden had? Die vraag ligt zeker menigeen op de lippen en inderdaad is daarvoor ook geen andere oplossing te vinden, dan dat hij toegaf aan eene onberedeneerde opwelling, zooals menigeen in zijn toestand gedaan heeft. Op zijne reis naar huis vernam hij toevallig dat de bewoonsters van *Fairyknowe* afwezig waren, en dat CUDDIE en zijne vrouw het opzicht over het kleine landgoed hadden. Hij kon de verzoeking niet weerstaan, omtrent het nadere van de betrekking tusschen *Lord* EVANDALE en Freule BELLENDEN te worden ingelicht, welke onbezonnenheid, zoo als wij gezien hebben, oorzaak was, dat hij *Fairyknowe* verliet met de overtuiging dat EDITH hem nog altijd beminde, maar dat plicht en eergevoel hem noopten haar nu voor eeuwig vaarwel te zeggen.

Beter dan het zich laat beschrijven, zal men intusschen kunnen gevoelen, hoezeer het gesprek tusschen EVANDALE en EDITH, dat hij onwillekeurig afluisterde, hem trof, zoodat hij zich meermalen geneigd gevoelde uit te roepen: «Ja, EDITH, ik leef nog!» maar telkens daarvan teruggehouden werd, zoowel door het besef harer verloving als door het gevoel zijner dankbaarheid jegens *Lord* EVANDALE, aan wiens invloed bij CLAVERHOUSE hij zijne bevrijding van marteling en doodstraf te danken had; vooral daar hij hierdoor wellicht slechts aller smart zou vermeerderd hebben, zonder zijn eigen geluk te bevorderen. Hij smoorde dus alle zelfzuchtige gedachte, hoewel met een wanhoop, die hem bijna tot razernij bracht.

«Neen, EDITH!» dacht hij in zich zelven, «nooit zal ik uw leed verzwaren. Dat de wil des hemels geschiede! Ik wil den last, dien gij te torschen hebt, niet noodeloos door mijn zelfzuchtig leed verergeren. Toen gij uw besluit naamt, waandet gij mij dood, en nu zult gij ook nooit — nooit vernemen dat MORTON nog leeft.»

Met die gedachten bezield, wilde hij ijlings door de vlucht zijne wankelmoedigheid overwinnen, die ieder oogenblik dat hij EDITH's stem hoorde, dreigde te bezwijken, en liep hij door de achterdeur naar den tuin, toen de plek, waar de klank der veelgeliefde stem hem nog steeds in de ooren klonk, hem als 't ware aan de plaats nagelde en hij de verzoeking niet kon weerstaan, nog een laatsten blik op de dierbare gestalte te werpen, waartoe het

venster hem eene zoo gunstige gelegenheid aanbood. Maar door haar luiden gil begrijpende dat zij zijne tegenwoordigheid had ontdekt, tuimelde hij eensklaps voort alsof hij door de furiën vervolgd werd, en vloog hij HALLIDAY in den tuin voorbij, steeg terstond te paard, om daarna, meer door instinkt dan door verstandig overleg gedreven, het eerste het beste zijpad naar *Hamilton* in te slaan.

Daardoor echter werd *Lord* EVANDALE nog meer in zijne nasporingen misleid; want op de tijding dat de Hooglanders eene beslissende overwinning bij *Killiecrankie* hadden behaald, waardoor men terecht voor een opstand der Jacobijnen in de Laaglanden vreesde, waren alle hoofdwegen zorgvuldig bezet, en mocht het inderdaad verwondering wekken, dat noch bij de wacht aan de Bothwellsche brug, noch bij die in het dorp eenig vreemdeling, hetzij te voet of te paard, was gezien, waardoor de geestverschijning, waarvan EDITH en HALLIDAY met zooveel zekerheid gewaagd hadden, in EVANDALE's oogen nog geheimzinniger werd en hij eindigde met al het gebeurde aan EDITH's overspannen verbeelding toe te schrijven, hoe onverklaarbaar het hem overigens toescheen, dat HALLIDAY op hetzelfde oogenblik door een gelijksoortige verschijning was bezocht geworden.

De zijweg intusschen, dien MORTON met al den spoed, waartoe zijn krachttig paard in staat was, ingeslagen had, bracht hem weldra aan den oever der rivier, ter plaatse waar, zoo als uit de veelvuldige hoefsporen bleek, men gewoonlijk de paarden in het wed bracht, en waar het edele dier nu ook geen oogenblik weifelde zich in te werpen, terwijl het spoedig de diepte had bereikt zonder dat MORTON, die in gedachten verzonken was, opgemerkt had dat het koude water hem reeds tot aan zijn middel reikte en het paard nog gedurig voortzwom, waardoor hij eensklaps weder tot bezinning kwam, en zich genoopt vond spoedig naar eenig middel ter redding van ruiter en ros om te zien.

Als bedreven ruiter, die zijn paard even goed in het water als op den weg wist te leiden, viel hem dit geenszins moeielijk, en slaagde hij er weldra in, het dier naar eene ondiepe plek te doen zwemmen, alwaar hij dacht gemakkelijk op den kant te kunnen komen; maar na eene eerste en tweede mislukte proefneming, waarbij het paard bijna achterover op den ruiter gevallen was, zou hij zeker in de golven omgekomen zijn, indien niet de aandrang tot zelfbehoud, die zelfs in de meest wanhopige oogenblikken, zoolang nog niet alle zenuwen door ontsteltenis geheel verlamd zijn, de menschelijke ziel weder in evenwicht brengt, ook nu hare weldadige werking uitgeoefend en MORTON de zelfbeheersching teruggegeven had, die hem het gevaar, waarin hij verkeerde, deed inzien en op eene met meer oordeel uitgezochte plaats eene hernieuwde poging deed beproeven, die beter slaagde en ruiter en paard weldra behouden aan de overzijde der *Clyde* bracht.

«Waarheen thans?» dacht MORTON met diepen weemoed. — «Maar, wat is er aan gelegen,» ging hij zuchtende voort, «waarheen een zoo ongelukkig en verlaten wezen zijne schreden richt! Ja, als het niet strafbaar was, zou ik gewenscht hebben dat de vloed mij overstroomd en met de herinnering van al hetgeen achter mij ligt weggevoerd had.»

Nauwelijks echter was die wanhopige klacht geuit, of hij gevoelde eene inwendige schaamte, dat hij zich zoo diep had laten ter neder slaan, terwijl hij bedacht dat zijn leven, hetwelk hij nu zoo nietig achtte, soms te midden der veelvuldige gevaren, waarmede hij zich allerwege had bedreigd gezien, meermalen wonderbaarlijk was behouden gebleven.

«Ik ben een dwaas, ja, erger dan dat,» riep hij, «mijn leven, dat de Voorzienigheid zoo vaak goedertieren beschermd heeft, thans zoo gering te schatten. Er blijft immers nog altoos iets voor mij te doen over op deze wereld, al ware het alleen om mijn leed manhaftig te dragen en hen te helpen, die wellicht aan mijne hulp behoefte zullen hebben. Want wat anders heb ik toch gezien — wat gehoord — dan hetgeen ik verwachten kon, dat zij,» (zelfs in de alleenspraak schroomde hij haren naam te noemen) «in allerlei bezwaren gedompeld, van haar eigendom beroofd, en hij in eene gevaarvolle onderneming gewikkeld zou zijn? Misschien ben ik nog in staat hen te redden of te waarschuwen?»

Terwijl hij hierover nadacht en zijne geheele aandacht aan EDITH en haar bruidegom wijdde, en zijne eigene belangen vergetende, kwam hem eensklaps de lang vergeten brief van BURLEY voor den geest, die een licht in zijne ziel deed opgaan.

«Het moet zijn werk geweest zijn,» dacht hij, «dat zij ongelukkig zijn geworden, en als er nog eenig middel tot herstel is overgebleven, dan moet ik dat van hem, of door hem zoeken meester te worden. Ik zal hem dus opzoeken. Mijne openhartige en rechtvaardige voorstellingen hebben wel eens meer over zijn somber, norsch en dweepziek karakter gezegevierd, en als ik hem slechts uithooren kan, wie weet welken invloed de inlichtingen, die ik dan van hem hoop meester te worden, nog uitoefenen kunnen op het lot dergenen, die ik waarschijnlijk nooit wederzien zal en die ook nooit zullen te weten komen, dat ik mijn eigen leed onderdruk, alleen om hun geluk te bevorderen.»

Door die hoop, hoewel op zwakke gronden steunende, bezield, zocht hij nu den straatweg te bereiken, hetgeen hem, die zoo dikwijls hier als jager had omgedoold en met de geheele streek bekend was, niet moeielijk viel, zoodat hij zich weldra op het veld bevond, alwaar hij eenmaal als schutterkoning werd gekroond. Onder het voortzetten van zijn tocht, gevoelde hij zich wel is waar nog droefgeestig en beklemd van harte, doch scheen hij reeds van die ondragelijke wanhoop bevrijd, die hem een oogenblik te voren nog zoozeer had gedrukt, daar goede bedoelingen en manhaftige onbaatzuchtigheid, al kunnen zij geen geluk scheppen, niet zelden de kalmte in het gemoed herstellen, en vestigde hij het eerst zijne gedachte op de wijze hoe hij BURLEY'S schuilplaats zou uitvorschen, om van hem al datgene te vernemen, wat hij in het belang van EDITH gewichtig mocht achten, terwijl hij zijn verder besluit afhankelijk stelde van den toestand, waarin hij den stuggen man, dien hij, oordeelende naar hetgeen CUDDIE van de oneenigheid tusschen hem en zijne Presbyteriaansche broederen verhaald had, minder haatdragend dan vroeger tegen de BELLENDEN'S hoopte te vinden.

Tegen den middag bevond hij zich in de nabijheid van het landgoed van zijn overleden oom, en welden zoowel vele sombere aandoeningen als allerlei aangename herinneringen aan verloren geluk in hem op, toen hij het oude *Milnwood* boven de lommerrijke bosschen en wandeldreven zag uitsteken, terwijl hij bezield werd door dien stillen diepen weemoed, die gewoonlijk gevoelige harten vervult als zij, na langen tijd de wisselvalligheden en stormen van het openbare leven te hebben getrotseerd, het rustige verblijf hunner kindsheid wederzien.

«De oude LIZE,» dacht hij, zijn paard naar het huis wendende, «zal mij evenmin herkennen als het goede paar, dat ik gisteren bezocht, zoodat ik mijne nieuwsgierigheid gemakkelijk bevredigen en dan mijn tocht voortzetten

kan, zonder dat zij haar pleegkind herkend zal hebben. Mijn oom schijnt haar het voorvaderlijk erfdeel te hebben nagelaten,» ging hij in zich zelven gekeerd voort, «en mijnentwege mocht hij doen wat hem behaagde, want ik heb waarlijk genoeg aan andere rampen, zonder aan deze kleine teleurstelling te denken. Maar naar mijn inzien heeft hij in de knorrige oude vrouw eene zonderlinge opvolgster voor eene reeks van achtbare, zoo niet schitterende voorzaten gekozen. Ik verlang nog éenmaal de woning mijner kindsheid weder te zien.»

Had het oude *Milnwood*, zelfs in de meest gunstige tijden, nooit een vroolijk aanzien gehad, onder het beheer der oude huishoudster viel die somberheid nog te meer in het oog, want al kon men het gebouw geenszins geheel verwaarloosd noemen, en al ontbrak aan het steile grijze dak geen enkele lei, evenmin als er een ruit in de vensters gemist werd, zoo zag MORTON nochtans het gras op het voorplein zoo hoog opgeschoten, dat het hem toescheen alsof sedert jaren geen menschelijke voet het gedrukt had, en vond hij de deuren zorgvuldig gesloten, terwijl de groote poort mede sinds zoo lang niet scheen geopend te zijn, dat de spinnen den ingang als 't ware hadden dichtgeweefd. Hij kreeg geen sterveling te zien noch te hooren, tot dat eindelijk, na lang kloppen, het kleine venster, waardoor men gewoonlijk de zich aanmeldenden het eerst trachtte te onderkennen, voorzichtig geopend werd en het aangezicht der oude LIZE zich vertoonde, dat sedert zijne afwezigheid nog vrij wat diepere rimpels gekregen had en gedekt was door eene hooge muts, waaruit meer schilderachtig dan bekoorlijk eenige grijze lokken te voorschijn kwamen. Gramstorig vroeg zij met bevende stem naar de reden van zijn hevig geklop.

«Ik wenschte een paar woorden te wisselen met zekere LIZE WILSON, die hier wonen moet,» zeide MORTON.

«Zij is op het oogenblik niet te huis,» antwoordde Juffer WILSON in eigen persoon, wellicht met haar wanordelijk hoofdsiersel verlegen; «maar gij zijt waarlijk zeer onbeleefd, op die wijze naar haar te vragen. Hadt gij niet Mejuffrouw WILSON VAN MILNWOOD kunnen zeggen?»

«Verschoon mij,» zeide MORTON, in zich zelven glimlachende, dat hij de oude vrouw nog altoos zoo ijverzuchtig op rang en eerbetooning vond, «ik ben hier vreemd en heb zoo lang buiten 's lands verkeerd, dat ik de landsgebruiken als 't ware niet meer ken.»

«Komt gij uit vreemde landen?» vroeg LIZE, «dan zult gij waarschijnlijk wel iets van een jongenheer uit deze streken vernomen hebben, HENDRIK MORTON genaamd?»

«Ja, dien naam heb ik in Duitschland meer hooren noemen.»

«Blijf dan nog een weinig staan, vriend! of neen — loop achter om het huis, daar zult gij een deurtje vinden dat even op de klink staat. Ga daar maar binnen — maar pas op dat gij niet valt, want het is er donker — en loop vervolgens rechtuit, dan zal ik bij u komen en zult gij mij gerust kunnen mededeelen wat gij aan mejuffrouw WILSON te zeggen hadt.»

Nu zou een vreemdeling wellicht met moeite hier den weg hebben kunnen vinden; maar MORTON kende die enge sluipwegen te goed, dan dat hij behoefde te vreezen van de *Scylla* van een waschtobbe in de *Charybdis* van den kelder te vervallen, zoodat niets hem belemmerde dan het hevig geblaf van éen kleinen hond, weleer zijn eigendom, die nu, in tegenstelling van den getrouwen ARGUS, den meester, die van zijne zwerftochten terugkeerde, al brommende te gemoet kwam.

«Zelfs de honden kennen mij niet meer,» dacht MORTON, toen het vroeger door hem geliefkoosde dier voortging met brommen. «Ik schijn zoozeer veranderd te zijn, dat geen levend schepsel, dat ik vroeger gekend en bemind heb, mij weder herkennen kan.»

Aldus voortmijmerende, bevond hij zich weldra in de keuken, waar hij de oude huishoudster op hare hooge muilen hoorde naderen, de maat slaande met een stok, die haar zoowel tot steun als tot staf moest dienen, en welke aankondiging nog een geruimen poos aanhield voordat zij in de keuken was.

In dien tusschentijd had MORTON gelegenheid de karige inrichting der huishouding, die thans in het huis zijner voorouders toereikende werd geacht, meer van nabij gade te slaan, en zag hij dat het vuur, ofschoon er brandstof in overvloed was, met de grootste spaarzaamheid onderhouden werd, terwijl het potje, waarin het middageten voor de oude vrouw en hare dienstbode, een meisje van twaalf jaren, stond te koken, door de daaruit opstijgende dunne waterdampen genoegzaam aanduidde, dat LIZE's tafel geenszins in verhouding tot hare fortuin verbeterd was.

Eindelijk verscheen de huishoudster in de keuken, en nu herkende MORTON zoowel in de deftige en trotsche hoofdbuiging, waarmede zij hem ontving, als in hare gelaatstrekken, die van eene prikkelbare gemelijkheid, door gewoonte en toegevendheid verkregen, getuigden en ten eenenmale met hare goedhartige en welwillende geaardheid in strijd schenen, zoo wel als in den hoofdtooi, de schort en het blauw geruite kleed, terstond de oude LIZE, terwijl alleen de kanten, strikken en een paar andere sieraden, ijlings door haar omgeworpen om den vreemdeling te ontvangen, Mejuffrouw WILSON VAN MILNWOOD van de huishoudster van den overleden eigenaar deden onderscheiden.

«Ik ben zelve Mejuffrouw WILSON, Mijnheer,» aldus begon zij het gesprek, meenende dat zij thans in volle waardigheid haren schitterenden naam wel kon doen gelden; «wat begeert gij van haar?»

Te gelijkertijd verdrongen zich zoo velerlei gewaarwordingen omtrent het tegenwoordige en verledene in MORTON's ziel, dat, zelfs al had hij overigens geweten wat hij haar zeggen wilde, het hem onmogelijk zou zijn geweest reeds dadelijk hare vraag te beantwoorden, vooral daar hij nog met zich zelven in strijd was welke rol hij spelen zou.

«Wat verlangt gij van mij?» herhaalde Mejuffrouw WILSON met eenigen anst en bezorgdheid; «gij zegt Jonker HENDRIK MORTON gekend te hebben?»

«Verschoon mij,» antwoordde HENRY, «Ik bedoelde zekeren SILAS MORTON.»

«Dat was zijn vader, de broeder van den overleden MILNWOOD,» zei de oude vrouw bedrukt; «maar het is onmogelijk dat gij hem in vreemde landen gezien kunt hebben, want hij keerde weder naar Schotland terug, toen gij wellicht nauwelijks geboren waart.»

«Van den overste MORTON heeft mijn vader mij veel verhaald,» zeide HENDRIK; «maar van den zoon weet ik weinig of niets. Het gerucht wil, dat hij op zijn reis naar Holland verongelukt is.»

«Dat schijnt maar al te waar te zijn,» hernam de oude huishoudster mistroostig. «Ik heb er menigen traan om geweend en ook zijn oom sprak veel over hem. Toen de arme man zijn einde voelde naderen en vooraf alles juist voorgeschreven had, hoe ik bij zijne begrafenis het brood, den wijn en den brandewijn zou ronddeelen —want het was in leven en dood een verstandig, spaarzaam en zorgzaam man — zeide hij: «LIZE!» — hij noemde mij altijd LIZE omdat wij oude kennissen waren — «LIZE! draag gij nu zorg, dat al mijn goed bijeen blijft, want de naam van MORTON VAN MILNWOOD is, als

de laatste toon van een oud gezang, geheel uitgestorven. Daarna verviel hij van de eene stuiptrekking in de andere en sprak hij geen woord meer, dan alleen iets wat wij moeielijk verstaan konden, doch waarmede hij, geloof ik, bedoelde dat men bij een nachtkaars goed genoeg zien kan om te sterven. Het hinderde hem altijd zeer groote kaarsen te zien branden, en op dat tijdstip stonden er ongelukkig juist twee op tafel.»

Terwijl Juffer WILSON dit een en ander aangaande het uiteinde van den ouden vrek verhaalde, zocht MORTON de onstuimigheid van den hond te weren, die van zijne eerste verrassing hersteld, begon te snuffelen en te zoeken, en eindelijk door zijne liefkozingen en sprongen zijn meester dreigde te verraden, die, ongeduldig, zich zelven vergat en luidkeels riep: «Stil toch, ELFIE!»

«Gij kent onzen hond bij naam!» riep de oude vrouw verrast, «en het is toch geen gewone naam — en het dier kent u ook!» vervolgde zij op meer bewogen en schellen toon. «God beware, het is onze eigen lieve HENDRIK zelf!»

Dit zeggende wierp zij zich om zijn hals en drukte en kuste hem, weenende van vreugde, alsof het werkelijk haar eigen kind geweest ware.

Al had MORTON het anders gewild, moeielijk kon hij de ontdekking nu langer loochenen. «Ja, beste LIZE,» zeide hij, hare omhelzing op het hartelijkst beantwoordende, «ik leef nog om u voor al uw goedheid, die gij mij bewezen hebt en nog bewijst, te danken, en mij te verheugen, dat er ten minste nog eene vriendelijke stem is, die mij in het vaderland welkom heet.»

«O, HENDRIK!» riep de oude vrouw, «gij zult voortaan vrienden genoeg hebben, want gij zijt rijk, beste jongen! Zeer rijk! De hemel geve maar dat gij van uw geld en goed een verstandig gebruik weet te maken. Doch laat mij u eens bekijken,» vervolgde zij, hem met hare bevende en magere handen terugduwende om de veranderingen te zien, die het leed meer dan de tijd op zijn gelaat had gegrift. «Gij zijt afgevallen, HENDRIK, uw aangezicht is verbleekt, uw oogen staan dieper in het hoofd en uwe lieve, blozende wangen zijn door de zon verbrand. Ach, die rampzalige oorlog heeft zoo menige lieve tronie verwoest. Maar wanneer zijt gij hier gekomen? En waar zijt gij zoo lang geweest? En wat hebt gij uitgevoerd? En waarom hebt gij ons niet geschreven? En waarom hebt gij u voor dood uitgegeven? En waarom sluipt gij thans in uw eigen huis, alsof gij een vreemdeling waart, om de arme oude LIZE te doen verschrikken,» ging zij als in éénen adem voort, tranen van vreugde schreiende.

Het duurde eene geruime poos, eer MORTON zijne eigene aandoeningen matigen en de goede vrouw de berichten mededeelen kon, die wij in het volgende hoofdstuk lezen zullen.

VEERTIGSTE HOOFDSTUK.

AUMERLE heette ik weleer, Mevrouw!
Doch wil mij thans, als RICHARDS vriend,
Ook voortaan RUTHLAND noemen.

SHAKESPEARE.

Uit het keukentje bracht Juffer WILSON haar pleegzoon naar haar eigene kamer, die zij reeds als huishoudster bewoond had en nog bewoonde, en die zij beter dan de groote zaal, alwaar hare zinkingpijnen steeds verergerden, tegen den tocht beveiligd achtte. Ook koos zij dit vertrek boven de kamer van den braven ouden MILNWOOD, alwaar niets dan treurige herinneringen in haar opwelden, terwijl de groote zaal, volgens aloude gewoonte, nooit geopend werd, tenzij bij eene bijzondere feestviering, dan om gelucht en geboend te worden.

In de met matten belegde kamer namen zij alzoo hun intrek, alwaar zij door vele potten vol ingelegde en gesuikerde lekkernijen van allerlei aard waren omringd, die de voormalige huishoudster nog altoos gewoon was te bereiden, ofschoon zij noch iemand anders er ooit iets van nuttigde, en begon MORTON zijn verhaal, dat hij naar de vatbaarheid zijner toehoorster inrichtte, en vertelde hij haar, dat het schip, voor zijne overvaart bestemd, was gestrand, maar dat hij, ziende dat een paar matrozen zich met de boot redden wilden, ijlings, toen deze wilden afsteken, van het verdek bij hen gesprongen was, en zich alzoo onverwacht en tegen hun zin tot deelgenoot van hunne redding had gemaakt.

Te *Vlissingen* geland, had hij gelukkig een oud officier en vroeger krijgsmakker van zijn vader aangetroffen, op wiens raad hij zich niet terstond naar den *Haag* begeven, maar enkel zijne aanbevelingsbrieven naar den stadhouder gezonden had. «Onze Prins,» had de veteraan gezegd, «moet zich nu nog op een te minzamen voet met zijn schoonvader 1), uwen Koning, houden, dan dat hij u, indien gij hem als Schotsch uitgewekene naderen mocht, gunstig zou kunnen onderscheiden. Wacht dus, zonder u op te dringen, naar zijn bevel. Wees voorzichtig en teruggetrokken; neem voorshands een anderen naam aan, vermijd het gezelschap der Britsche bannelingen en ik verzeker u, dat gij uwe voorzichtigheid niet berouwen zult.

De oude vriend van SILAS MORTON had gelijk. De PRINS VAN ORANJE eenigen tijd daarna op zijn tocht door de *Nederlanden* in de stad komende, alwaar MORTON onvergenoegd in geheime afzondering verwijlde, noodigde hem bij zich en toonde zich zeer ingenomen met de kunde, de openhartigheid en de edele beginselen, die MORTON zoowel in het algemeen als omtrent de onlusten in *Schotland* aan den dag legde. «Gaarne,» zeide hij, «zou ik u in mijne nabijheid plaatsen, maar ik kan dit om der wille mijner betrekkingen met *Engeland* nog niet doen. Gij zult intusschen niet vergeten worden, daar ik u bij een Zwitsersch regiment, dat op de grenzen ligt, wensch in te deelen,

1) Toen de hertog van *York*, naderhand JACOBUS II.

waarin gij geen uwer landslieden ontmoeten zult, maar waarbij gij, zoo lang er geen betere tijden zullen zijn aangebroken, den naam van kapitein MELVILLE behouden moet.»

«Aldus,» vervolgde MORTON, «begon mijne loopbaan in dienst van den PRINS VAN ORANJE, die mij dikwijls met onderscheiding bejegende, totdat hij eindelijk als bevrijder van den Staat in *Engeland* optrad. Zijn bevel intusschen was oorzaak, dat ik mij verplicht zag jegens mijne vrienden in *Engeland* het stilzwijgen te bewaren, zoodat het gerucht van mijn dood mij geenszins verwondert, zoowel uithoofde van mijne schipbreuk, als omdat ik geen gebruik maakte van de wisselbrieven, die ik aan milddadige vriendschap te danken had.»

«Maar, HENDRIK,» vroeg Juffer WILSON, «was er dan geen enkele Schot aan het hof van den PRINS VAN ORANJE, die u kende? Ik zou toch denken, dat de naam van MORTON VAN MILNWOOD door het gansche land genoeg bekend was.»

«Ik bleef immers voorbedachtelijk op de grenzen, LIZE, tot op het tijdstip dat niemand dan gij, die eene zoo innige en vriendelijke belangstelling jegens mij aan den dag legt, in den generaal MELVILLE den lang opgeschoten jongen MORTON zoude herkennen.»

«MELVILLE!» zeide *Mistress* WILSON, «zoo heette uwe moeder ook; de naam van MORTON klinkt mij intusschen veel aangenamer in mijne oude ooren, en als gij weder op *Milnwood* komt wonen, dan moet gij met uwe nieuwe waardigheden ook uw ouden naam weder aannemen.»

«Ik zal noch met het een noch met het ander groote haast maken,» zeide MORTON, «daar ik geldige redenen heb, waarom ik voor een ieder, behalve voor u, onbekend wensch te blijven; en wat het landgoed betreft, dat is in goede handen.»

«In goede handen! bedoelt gij mij, HENDRIK? Geloof vrij, dat landerijen en renten inderdaad een zware last voor mij zijn, en om een hulpgenoot te nemen, daaraan denk ik niet meer, al heeft de schrijver MACTRICKIT mij lang genoeg vriendelijke woordjes gegeven. Maar ik ben veel te oud geworden om, als zoo vele anderen, mij aan dergelijke vleitaal te storen. Ook had ik nog altoos hoop dat gij terugkeeren en ik mijn melksoep bij u weder krijgen zou, waarvoor ik dan alles bij u in orde houden wil, zoo als ik bij uwen armen oom ook gedaan heb. Het zal mij altoos veel vreugde verschaffen, HENDRIK, als ik zie, dat alles bij u gedijt en gij uw goed verstandig beheert, wat gij zeker in Holland ook wel geleerd zult hebben, waar men, naar ik mij wel eens heb laten vertellen, zeer zuinig moet zijn en goed moet weten huis te houden. Gij zult misschien waarschijnlijk wel eene betere tafel willen hebben dan uw oom zaliger. Ja, gij moet ten minste drie malen 's weeks versch vleesch eten — dat is goed voor de maag.»

«Hierover spreken wij wel nader,» zeide MORTON, getroffen door het mengsel van gierige spaarzaamheid en echte edelmoedigheid, de zucht tot vergaren en de onverschilligheid omtrent eigene bezittingen, die hij in de oude huishoudster opmerkte. «Ik heb nog belangrijke zaken voor den Staat te verrichten LIZE,» ging hij voort, «en kan slechts weinige dagen hier vertoeven. Gij moet er dus geen woord van reppen, dat gij mij gezien hebt. Later zal ik u mijne beweegredenen en bedoelingen wel nader verklaren.»

«Het zij zoo,» hernam Juffer WILSON; «ik ben even goed als andere lieden in staat om een geheim te bewaren, wat uw goede oom ook wel wist, die mij zelfs vertelde waar hij zijn geld verborgen hield, wat de meeste

menschen toch gewoon zijn geheim te houden. Maar ga nu eens met mij meê, HENDRIK! dan zal ik u de pronkkamer laten zien, die zoo in orde gehouden is, alsof men u iederen dag terug verwachten kon. Ik deed dit alles met eigen handen, en vond er een soort van vermaak in, ofschoon mij soms de tranen in de oogen kwamen en ik vaak in mij zelve dacht: wat plaagt gij u toch met al uw boenen en wrijven, met uwe kleederen en behangsels en de groote koperen kandelaars! Hij wien dit alles rechtens toekomt, keert toch nooit terug.»

Met deze woorden sleepte zij hem naar het heiligdom, alwaar zij inderdaad elken dag met innige zelfvoldoening in de weer was om alles in de beste orde te houden, maar waar zij nu ook terstond gelegenheid had om op haar pleegkind te knorren, toen hij verzuimde zijne schoenen af te vegen, waardoor MORTON ook tevens bespeurde dat Juffer WILSON hare aanspraken op gezag geenszins uit het oog verloren had.

Met denzelfden huiverenden eerbied, waarmede MORTON als kind reeds deze zaal placht te betreden, die naar zijn toenmalig oordeel alleen in vorstelijke paleizen haar wedergade vond, trad hij er nu ook binnen, en mochten de stoelen met hooge leuningen, geborduurde kussens en korte ebbenhouten pooten veel van hun vroegeren glans verloren hebben; al schitterden de metalen haardijzers minder dan voorheen; al kon het weefsel der tapijten en behangsels in geenerlei opzicht van eenigen kunstzin van den toenmaligen tijd getuigen, ja, al had de gansche zaal hetzelfde oudmodische aanzien van vroeger behouden, waren er toch twee portretten van een broederpaar, dat evenzoo in karakter van elkander verschilde, als het paar ons in SHAKESPEARE'S «*Hamlet*» zoo keurig beschreven, en dit zoude alleen reeds voldoende zijn geweest om een reeks van treffende aandoeningen in zijn gemoed te doen opwellen. Aan de eene zijde toch prijkte het portret van zijn vader in volle wapenrusting, levensgroot geschilderd, met de uitdrukking van moed en volharding op het gelaat, terwijl aan den anderen kant MORTON'S oog rustte op de beeltenis van zijn oom, in een fluweelen, met goud geborduurden rok uitgedoscht, wiens trekken als 't ware uit te drukken schenen, dat die versiering, die hij enkel aan de mildheid van den schilder te danken had, hem veel te kostbaar toescheen.

«Welk eene dwaze ingeving,» zeide Juffer WILSON, «den eerlijke ouden man met zulk eene prachtige kleeding op te sieren, die hij waarschijnlijk wel nooit zal gedragen hebben. Hij zou in zijn korten grijzen rok een veel natuurlijker voorkomen hebben gehad.»

MORTON gaf haar hierin geen ongelijk. Ook naar zijn inzien paste alles, wat naar eene deftige kleeding zweemde, evenmin bij de onbehagelijke gedaante van zijn oom, als eene fiere, edele houding bij de laaghartige en schraapzuchtige uitdrukking zijner gelaatstrekken zou hebben gevoegd.

MORTON verwijderde zich vervolgens om eenige geliefkoosde punten in het naburige plantsoen te bezoeken, terwijl de goede oude vrouw inmiddels nog een paar schotels voor het middagmaal gereed zou maken, hetgeen een kip het leven kostte, die zonder zulk eene belangrijke gebeurtenis als de wedererschijning van haar lieven HENDRIK, wellicht haar leven lang zou hebben gekakeld, zonder dat de brave huishoudster er aan had gedacht haar te slachten.

Onder het middagmaal, dat door velerlei gesprekken over oude tijden gekruid werd, bracht de eerlijke huishoudster hare plannen voor de toekomst ter sprake, waarbij zij niet naliet den jongen heer het verstandig bestuur van haren ouden gebieder aan te prijzen en hem op het beleid te wijzen, waarmede zij hare taak als huishoudster dacht te vervullen, welke lucht-

kasteelen MORTON haar ongestoord liet voortbouwen, daar hij haar liever op een anderen tijd wilde mededeelen, dat hij voornemens was zijne dagen op het vaste land door te brengen.

Hij ontdeed zich daarna van zijne krijgskleeding, die hem, naar hij meende, tot het opsporen van BURLEY'S verblijf niet dan hinderlijk kon zijn, trok een grijzen rok aan en hing een wijden mantel om, die Juffer WILSON uit de bruine hangkast kreeg, waarin zij die kleedingstukken op het zorgvuldigst had bewaard; maar degen en pistolen hield hij bij zich, daar in die onrustige tijden schier niemand ongewapend op reis ging. «Het verheugt mij,» zeide Juffer WILSON, «dat alles u zoo goed nog kleedt, en al heeft uw blozende kleur veel geleden, gij ziet er nu toch veel manhaftiger uit dan toen men u van *Milnwood* kwam weghalen.»

Eindelijk zag MORTON zich genoodzaakt hare vriendelijke spraakzaamheid te storen, met de betuiging dat hij terstond vertrekken moest, — wat haar zeer trof.

«Waar gaat gij dan heen?» vroeg zij. «Waarom loopt gij al zoo spoedig weg en wilt gij niet, nadat gij zoo vele jaren in den vreemde gedwaald hebt, hier in uw eigen huis slapen?»

«Ik begrijp zeer goed dat het onheusch schijnt, LIZE, maar ik kan niet anders. Daarom ook heb ik getracht mij voor u te verbergen, omdat ik wel begreep, dat gij mij niet zoo spoedig zoudt willen laten vertrekken.»

«Waar wilt gij dan heengaan?» hernam zij. «Wie heeft het ooit beleefd, zoo voor een oogenblik te komen en dan weder als een pijl uit den boog weg te vliegen!»

«Ik moet eerst bij NIEL BLANE, den stadspijper, gaan,» zeide MORTON, «die mij, hoop ik, wel zal kunnen herbergen voor den nacht.»

«Voor één nacht!» vroeg de oude vrouw verwonderd, «ja, dat kan hij wel, doch gij zult daarvoor goed moeten betalen, en nu geloof ik waarlijk, jongen, dat gij in vreemde landen uw verstand verloren hebt, om geld te willen uitgeven voor eene slaapplaats, die gij hier voor niets, ja, als gij het aanneemt, zelfs nog met dank op den koop toe kunt krijgen.»

«Ik verzeker u, beste LIZE!» zeide MORTON, die haar in dit opzicht gerust wilde stellen, «dat het eene zaak van groot belang is, waarbij ik wel veel winnen, maar nooit iets verliezen kan!»

«Ik begrijp niet hoe dat mogelijk is,» zeide zij, «indien gij al aanstonds begint met geld uit te geven. Maar jongelieden hebben altoos het hoofd vol ondernemingen, waarmede zij denken veel te zullen winnen. Mijn arme meester zaliger ging intusschen zekerder te werk, en gaf nooit iets weer uit, als hij het eenmaal in handen had gekregen.»

MORTON bleef echter bij zijn besluit en nam vriendelijk afscheid van haar, nadat zij hem vooraf plechtig had moeten beloven, dat zij voor zijne terugkomst niets van zijne verschijning zou melden.

«Ik ben niet verkwistend,» dacht hij bij zich zelven, toen hij naar het naburige stadje reed, «maar indien ik, naar den wensch der oude vrouw, met haar moest huishouden, zou mijn overdaad de goede ziel zeker al in de eerste week het hart breken.»

EEN EN VEERTIGSTE HOOFDSTUK.

Waar is de vrolijke waard,
Van wien gij mij zoo veel verhaaldet?
Ik ben steeds gewoon met den kastelein te spreken.

MINNAARS ZWERFTOCHTEN.

Zonder iets bijzonders op zijn weg te ontmoeten, bereikte MORTON weldra het naburige stadje en steeg daar in de stadsherberg af. Nu had hem wel meermalen de vrees bekropen, dat hij, door zich in de kleeding zijner jongelingsjaren te steken, wellicht meer herkenbaar was geworden, maar aan den anderen kant hoopte hij dat het tijdsverloop, in het veld en op zijne reizen doorgebracht, zijn voorkomen zoodanig zou hebben veranderd, dat niemand thans in den volwassen man, die ernst aan bedachtzaamheid paarde, den bedeesden onervaren landjonker zou herkennen, die den eereprijs bij het vogelschieten had behaald. Meer echter was het te vreezen, dat deze of gene zijner vroegere krijgsmakkers den aanvoerder der Milnwoodsche schutters mocht herkennen, welk gevaar intusschen, als men het al zoo noemen wilde, in geen geval te vermijden was.

De herberg binnentredende, ontwaarde MORTON in het groot aantal der daar bijeengekomen gasten, dat het nog altoos de oude vermaardheid genoot, maar meende tevens aanstonds in het gedrag van den kastelein NIEL BLANE, die er sedert niet magerder en beleefder op werd, te bespeuren, dat in gelijke mate als zijne buik in lijvigheid had gewonnen, ook zijn beurs zwaarwichtiger was geworden, want het staat vast dat in dezelfde verhouding als de rijkdom van een kastelein in Schotland vermeerdert, ook zijne dienstvaardigheid jegens de gasten vermindert. Zijne dochter evenwel was eene bedrevene waardin geworden, noch door de liefde, noch door den krijg, anders allicht gewichtige bezwaren, in haar bedrijvig leven gestoord, en nu schonken vader en dochter aan MORTON slechts zooveel opmerkzaamheid, als zij meenden dat een vreemdeling toekwam, die zonder eenig gevolg, hetgeen men destijds als het eenig teeken van rang beschouwde, op reis was.

Ook MORTON gedroeg zich van zijne zijde geheel naar zijn uiterlijk voorkomen en ging zelf naar den stal, om naar zijn paard te zien, waarna hij vervolgens, daar men het in die dagen als een hooge mate van eigenwaan zou hebben beschouwd als hij eene bijzondere kamer had geëischt, zijne plaats in de gelagkamer innam, en zich weldra in hetzelfde vertrek bevond, waar hij weleer als schutterkoning de behaalde overwinning vierde, een vermaak, dat tot zulke ernstige gevolgen aanleiding had gegeven.

Ofschoon hij nu sedert die feestviering zelf een geheel ander mensch was geworden, schenen de groepen, die hij in de herberg aantrof, zijns inziens weinig te verschillen van de personen, die hij er vroeger had ontmoet, en viel onder anderen het eerst zijn oog op eenige burgers, die hun glaasje brandewijn dronken, terwijl hij elders drie of vier dragonders zag zitten, die in loome houding zich aan de bierkan te goed deden, den stillen tijd verwenschende, die hen tot bezuiniging en matigheid dwong. Ook trof hij er verder een kornet aan, die nu wel geen triktak met den hulpprediker speelde,

maar die een kan wijn met den Presbyteriaanschen predikant dronk: in een woord, het was een ander en toch hetzelfde tooneel; de personen verschilden, maar de karakters waren dezelfde gebleven.

«Hoe ook het wereldgetij moge wassen of vallen,» dacht hij, de gelagkamer overziende, «telkens zullen er wel nieuwe schepselen opdagen, die de plaatsen, door het lot opengelaten, wederom aanvullen, en zoo wisselen de menschen elkander met eene gelijksoortige overeenstemming en verscheidenheid als de bladeren van denzelfden boom, in hunne gewone bezigheden en in de vermaken des levens, gestadig af.»

De ondervinding had MORTON geleerd, hoe het best in een herberg zich van vriendelijke bejegening te verzekeren, en na zich een oogenblik bedacht te hebben, bestelde hij eene kan rooden wijn, dien men destijds nog niet in flesschen gebruikte, en verzocht den waard, toen deze spoedig daarop glimlachende met den tintelenden drank terugkeerde, hem in het drinken bescheid te doen, welke uitnoodiging NIEL BLANE niet van de hand wees, daar hem meestal eene dergelijke uitnoodiging te beurt viel van een ieder, die geen gezelschap kon vinden, en hij er ook geenszins mede verlegen was.

Zich met zijn gast in een hoek van de zaal nedergezet hebbende, schonk NIEL BLANE, op aansporing van den vreemdeling, het grootste gedeelte van den wijn voor zich in, terwijl hij intusschen in het breede uitweidde over het nieuws van den omtrek, over geboorten, sterfgevallen, huwelijken, verandering van eigendom, verval van sommige en opkomst van andere huisgezinnen, kortom over alles behalve over staatszaken, die in deze tijden zoo vruchtbare bron van welsprekendheid, die hij nauwelijks durfde aanstippen, zoo zelfs, dat hij op de vraag van MORTON onverschillig ten antwoord gaf: «Hm! ja, wij hebben nog wel altoos een soldaat of wat bij ons, en in *Glasgow* ligt de Duitsche ruiterij, wier overste naar ik geloof WITTYBODY of zoo iets genoemd wordt, de meest grommige oude Hollander, dien ik ooit gezien heb.»

«WITTEBOL meent gij wellicht?» vroeg MORTON. «Een oud man met grijs haar en zwarte knevels, die weinig spreekt?»

«En altijd rookt,» zeide NIEL BLANE. «Mijnheer schijnt den man te kennen,» vervolgde hij; «het is mogelijk dat het een beste kerel is, als soldaat en als Hollander namelijk, maar al is hij een uitstekend veldheer, van de blaas- en pijperskunst verstaat hij niets. Onlangs liet hij mij te midden van het mooiste stukje, dat ik ooit gespeeld heb, eensklaps ophouden.»

«Die dragonders,» zeide MORTON, met den vinger naar de ruiters wijzende, «behooren immers niet tot zijn korps?»

«Neen,» zeide NIEL BLANE; «dat is ons eigen janhagel; het zijn Schotsche dragonders, die voorheen onder CLAVERHOUSE stonden en die, als hij de overhand kreeg, wel eens weder tot hem zouden kunnen overloopen.»

«Spreekt men niet van CLAVERHOUSE'S dood?» vroeg MORTON.

«Ja, Mijnheer!» antwoordde de kastelein, «er loopt wel zoo'n gerucht, maar geloof vrij, dat het lang kan duren eer de duivel sterft. Men mag intusschen waarlijk hier wel wat op zijne hoede zijn, want rukt hij eenmaal voort, dan is hij in een oogenblik hier en wat zou men dan beginnen? Hij heeft slechts te fluiten om zich van al die duivelsche dragonders eensklaps omringd en gesteund te zien, die nu niet meer, zoo als aan JACOBUS, met lijf en ziel aan WILLEM behooren, maar alleen voor de soldij vechten, en waarvoor zouden zij ook anders vechten, zij die hier huis noch hof hebben! Welk eene heerlijke zaak is die verandering toch, of revolutie, zoo als men

het noemt,» ging hij voort, «dat ik nu zoo vrij uit de borst mag spreken, zonder dat ik behoef te vreezen naar het wachthuis gesleept te worden, of dat men mij de schroeven op den duim zal zetten, even als ik de kurketrekker in de kurk steek.»

Zoodra MORTON bespeurde dat de kastelein vertrouwelijk werd, vroeg hij, ofschoon niet zonder vrees dat hij daardoor wellicht het belang der vraag kon verraden, of hij ook zekere vrouw, ELISABETH MACLURE geheeten, in de buurt kende.

«Of ik BETSY MACLURE ken?» herhaalde de kastelein lachende. «Hoe! ik zou de zuster van den eersten man mijner vrouw zaliger niet kennen, eene zeer brave vrouw, die ongelukkig is geworden en in de tijden der vervolging, zoo als men die dagen thans noemen mag, twee knappe jongens verloor, en die, zonder iemand te vloeken of te veroordeelen, stil en bescheiden haar kruis droeg? Indien er eene vrouw op aarde braaf en eerlijk mag heeten, dan is het BETSY MACLURE: zoo als ik reeds zeide, haar twee zonen te verliezen en een maand lang de dragonders over den vloer te hebben, want, men zij *Whig* of *Tory*, vroeg of laat krijgt men die gasten toch in huis — en...»

«De vrouw houdt eene herberg, niet waar?» viel MORTON hem in de rede.

«Ja, een armzalig herbergje,» antwoordde BLANE, terwijl hij met zelfvoldoening het oog op zijn eigen verblijf sloeg; «zij tapt dun brouwsel voor behoeftige gasten, die te dorstig zijn om smaak voor iets fijns te hebben, maar eene goed beklante nering heeft zij niet.»

«Zoudt gij mij niet een gids naar die herberg kunnen verschaffen?» ging MORTON voort.

«Wilt gij daar den nacht doorbrengen, Mijnheer?» vroeg BLANE, wiens achting voor de nabestaande zijner overledene vrouw zich geenszins zoo ver uitstrekte, dat hij haar een zijner gasten wilde zenden. «Zij zal u zeker geen geschikte kamer kunnen aanbieden.»

«Ik moet er iemand afwachten,» zeide MORTON, «en ben alleen hier afgestapt om eenige verversching te gebruiken en naar den weg te vragen.»

«Zoudt gij niet liever een bode zenden en hem hierheen noodigen, Mijnheer?» hernam de waard, met de volharding aan zijn beroep eigen.

«Neen, dat kan niet, kastelein!» antwoordde MORTON ongeduldig. «Ik moet in het huis van vrouw MACLURE wezen en verlang een gids.»

«Zoo als gij verkiest, Mijnheer! Maar gij hebt geen gids noodig: rijd maar een half uur langs de rivier, alsof gij naar *Milnwood* wildet gaan, en sla dan het eerste bergpad bij den grooten elzeboom in, dan zult gij weldra de verlangde herberg bereiken. Gij kunt niet dwalen, daar op eenige uren afstands geen ander huis te vinden is dan de woning van de weduwe MACLURE. Het spijt mij intusschen, Mijnheer! dat gij nog dezen avond mijn huis verlaten wilt, maar de schoonzuster mijner overledene vrouw zaliger is eene beste vrouw, zoodat ik het geen verlies mag noemen, wat eene goede kennis van mij wint.»

MORTON betaalde dus zijn gelag en vertrok. Reeds met het ondergaan der zon bereikte hij het bergpad.

«Hier,» dacht hij in zich zelven, «vingen mijne wederwaardigheden aan; juist hier wilde ik van BURLEY afscheid nemen in den nacht, toen ik hem het eerst ontmoette, en op dezelfde plek werd hij gewaarschuwd dat de bergpas door krijgsvolk bezet was. Ginds, onder den elzeboom zat de oude vrouw, die hem van het dreigende gevaar onderrichtte. Hoe zonderling toch,» ging hij peinzend voort, «dat mijn lot later zoozeer aan dat van dien man

verbonden werd, zonder dat ik er mijnerzijds iets anders toe heb bijgedragen, dan dat ik de plicht der menschelijkheid vervulde. Gave God, dat ik ook nu op dezelfde plek de rust en kalmte mijner ziel kon wedervinden, die ik er eens verloor.»

Aldus voortmijmerende, vervolgde hij zijn weg langs het bergpad, terwijl de avond reeds begon te vallen, in het weleer zoo boschrijke dal, dat thans schier van geboomte ontbloot scheen, eenige weinige stammen uitgezonderd, die even als de verstrooide volksstam van een overheerd gewest, dat in de sterkte van het dorre gebergte eene veilige schuilplaats zoekt, langs de hellingen van den afgrond, of tusschen rotsspleten den vijandelijken aanval van mensch en dier trotseeren. Maar ook dit geboomte kwijnde en scheen er alleen te staan om te toonen wat het landschap weleer geweest was, terwijl de bergstroom, die er met onverminderde kracht doorheen vloeide, aan den omtrek een leven schonk, zoo als geen andere stroom, de meest grootsche rivier zelfs niet, die zich door vruchtbare vlakten en langs statige kasteelen kronkelt, aan het dorre en woeste oord zou hebben kunnen geven.

Ongeveer in gelijke richting met dien stroom, die het eene oogenblik zichtbaar was, om zich daarna weder aan het oog te onttrekken en dan enkel waargenomen werd tusschen de rotsen, waardoor hij zich in zijn loop zag gestuit, liep ook het pad van onzen reiziger.

«Waarom mort gij toch,» ging hij in zich zelven gekeerd weemoedig tot den stroom voort, «en zijt gij zoo toornig op de rotsen, die toch slechts voor een oogenblik uwen weg kunnen belemmeren, terwijl de onuitputtelijke zee u evenzeer in haren schoot dreigt op te nemen als de eeuwigheid den mensch, zoodra hij zijn vluchtigen en onbeduidenden loop in dit aardsche dal zal hebben volbracht, in haar eindeloos rijk zal opnemen? Even ijdel als ons zorgen, ons hopen en vreezen, onze vreugde en droefheid, is, vergeleken bij hetgeen ons in de onbegrijpelijke eeuwigheid zal bezighouden, ook uw getier tegen het ontzagwekkende golfgeklots van den onmetelijken oceaan.»

Weldra bevond hij zich bij eene bergopening, alwaar het rotsachtige gedeelte van de streek eindigde en door een klein groen dal werd vervangen, terwijl hem weldra eene kleine hut in het oog viel, welker met mos begroeid dak ter nauwernood boven het daarnaast liggend koornveld uitstak, alwaar hij twee koeien op het tot weiland ingerichte plekje zag grazen, en een slordig uithangbord te kennen gaf, dat voor ruiter en paard aldaar verversching te vinden was, inderdaad geen onaangenaam vooruitzicht voor den reiziger, die op het reeds afgelegde ruwe pad terugziende, het hooge en woeste gebergte ver vóór zich uitgestrekt zag.

«Het is alleen in zoodanige wildernis,» dacht MORTON, «dat BURLEY een vertrouwde schijnt te hebben kunnen vinden.»

Naderbij komende, zag hij eene vrouw voor de deur zitten. «Goeden avond, moedertje!» zeide hij, «ben ik hier bij Juffer MACLURE?»

«Ja, Mijnheer!» was het antwoord; «bij ELIZABETH MACLURE, eene arme weduwe.»

«Zoudt gij heden nacht ook een vreemdeling kunnen herbergen?» ging hij vragend voort.

«Als hij met het avondbrood eener arme weduwe tevreden is, jawel, Mijnheer!»

«Ik ben soldaat geweest, vrouwtje!» hernam MORTON, «en weet mij dus wel te behelpen.»

«Soldaat?» vroeg de oude vrouw verwonderd. «God schenke u beter bestaan, Mijnheer!»

«Het is toch een eervol beroep, vrouwtje! en ik hoop dat gij mij wegens mijn beroep niet al te zeer minachten zult.»

«Ik veroordeel niemand, Mijnheer, en uw stem voorspelt niets kwaads, maar ik heb reeds zooveel ongelukken, door soldaten in dit land gesticht, gezien, dat ik mij zelve waarlijk niet beklaag, dat ik er nu niets meer van zien kan.»

«Ik val u immers niet lastig?» zeide MORTON, thans opmerkende dat zij blind was. «Uw beroep schijnt weinig bij uw toestand te passen.»

«Ach, Mijnheer!» hernam de oude vrouw, «ik kan binnen 's huis nog wel terecht, en ik heb een klein meisje dat mij helpt, terwijl de dragonders, die nog moeten terugkeeren, voor een kleinigheid wel op uw paard zullen passen. Zij zijn thans veel beleefder dan vroeger.»

Op die betuiging steeg MORTON van het paard.

«PEGGY! kom kind!» riep de oude vrouw tot een twaalfjarig meisje, dat inmiddels verschenen was; «breng het paard van dien heer op stal en geef het beest een handvol hooi, tot de dragonders terugkomen. Wilt gij mij nu volgen, Mijnheer!» ging zij voort tegen MORTON; «ik kan u verzekeren, dat gij mijne hut, hoewel armoedig, toch zindelijk zult vinden.»

Hij draalde geen oogenblik langer en volgde haar in de herberg.

TWEE EN VEERTIGSTE HOOFDSTUK.

Onder een langen, wreeden, bittren vloed van tranen
Zeî de oude moeder tot haar kind:
« Wilt gij gewaarschuwd zijn, mijn zoon! blijf van de jacht terug,
Wijl gij daar niets dan jamm'ren vindt.

OUDE BALLADE.

In de hut tredende, zag MORTON dat de oude vrouw waarheid gesproken had en dat het binnenste der woning, vooral het vertrek dat hem tot eet- en slaapkamer werd aangewezen, het buitenste ver overtrof en inderdaad zindelijk en zeer net onderhouden was. Toen hem vervolgens de geringe ververschingen, die in de herberg voorhanden waren, werden aangeboden, nam hij die gretig aan, al gevoelde hij weinig eetlust, als een middel om met de gastvrouw te kunnen blijven spreken, die in weerwil van hare blindheid zich zeer ijverig betoonde en door een soort van instinct geleid werd.

«Hebt gij niemand anders dan dit lieve kleine meisje om u in uw beroep te helpen?» ving MORTON het gesprek aan.

«Neen, Mijnheer,» zeide de oude vrouw; «ik woon hier even als de weduwe van ZAREPTA geheel alleen en kan ook geen verdere hulp nemen, daar slechts weinige gasten in mijn schamele herberg hun intrek nemen. Voorheen had ik twee knappe zonen, die het oog op alles hielden, maar de Heer heeft ge-

geven en genomen, de naam des Heeren zij geloofd!» Dit zeggende sloeg zij het benevelde oog ten hemel. «Het ging mij voorheen ook beter dan nu, naar den vleesche gesproken namelijk, zelfs nadat ik mijne kinderen verloren had, vóór de laatste veranderingen in de regeering.»

«Inderdaad moedertje! En gij zijt toch immers Presbyteriaansch?»

«Ja, Mijnheer! Ik zegen het licht nog, dat mij den rechten weg gewezen heeft.»

«Dan zou ik intusschen toch meenen, dat de laatste staatsverandering u geen nadeel heeft kunnen doen.»

«Ze mag heilzaam geweest zijn voor het gansche land, omdat zij aan ieder vrijheid van godsdienst verleende,» zei de oude vrouw, «maar het schijnt er weinig op aan te komen, wat zij eene arme blinde ziel gelijk mij berokkende.»

«Ik begrijp niet hoe die verandering u heeft kunnen benadeelen.»

«Ach Mijnheer, dat is eene lange geschiedenis! Omstreeks zes weken vóór den slag bij de Bothwellsche brug verscheen er een jong mensch voor deze hut, met bloedige wonden bedekt en door het rijden afgemat, wiens paard zoo vermoeid was, dat het niet meer voort kon. Hij scheen zeer in het nauw te zitten en behoorde tot onze vijanden. Wat moest ik doen, Mijnheer? Gij zijt soldaat en zult mij misschien voor een dwaas, oud wijf houden, dat ik hem zoolang in stilte opnam en verzorgde tot de vervolging voorbij was.»

«En wie zou het durven afkeuren,» zeide MORTON, «dat gij op die wijze gehandeld hebt?»

«Ik weet het niet,» antwoordde de oude vrouw, «doch dit is zeker, dat velen van ons volk het mij euvel hebben geduid. Ik had, zeiden zij, met hem moeten handelen als JAËL met SISSERA; maar dat mocht ik immers niet doen, Mijnheer! Ik had geen bevel van God gekregen om onschuldig bloed te vergieten, en het is immers Christenplicht medelijden te toonen. Zij zeiden ook, dat ik geene moederliefde bezat, door iemand te ontzien, die tot de moordenaarsbende mijner beide zonen had behoord.»

«Uwe beide zonen werden vermoord?» vroeg MORTON.

«Ja, Mijnheer! gij zult het misschien een anderen naam geven, maar de een viel, voor het verbroken geloofsverbond strijdende, met de wapens in de hand, terwijl de ander gegrepen en voor zijns moeders aangezicht doodgeschoten werd. Toen ik het schot hoorde vallen, begonnen mijne oude oogen mij te begeven en ze zijn sedert dien ongelukkigen dag al zwakker en zwakker geworden. Misschien zullen droefheid en tranen de kwaal nog wel verergerd hebben, maar het bloed van den jongen *Lord* EVANDALE zou mijn HEIN en JAN toch niet in het leven teruggeroepen hebben.»

«*Lord* EVANDALE!» riep MORTON verrast. «Hebt gij het leven van *Lord* EVANDALE gered?»

«Ja Mijnheer, dezelfde, die zich naderhand ook zeer mild jegens mij betoonde, en mij een koe en kalf, en wat meel, mout en geld schonk, terwijl niemand, zoolang hij de macht had, mij durfde te verontrusten. Ik woon hier op een uithoek van het land van *Tillietudlem*, maar toen *Lady* MARGARETHA BELLENDEN langen tijd over het bezit dier heerlijkheid met onzen tegenwoordigen heer, BASIL OLIFANT, had getwist, waarin zij door *Lord* EVANDALE, uit liefde voor hare kleindochter Freule EDITH (naar men zegt een der mooiste meisjes in geheel Schotland) werd bijgestaan, en zij eindelijk moest onderdoen, kreeg BASIL het kasteel en het land. Daarop kwam de revolutie en was BASIL een van de eersten, die met den wind omdraaide. Hij was, zeide hij, altijd een getrouw Vaderlander geweest, en had de dweep-

zucht alleen gehuldigd omdat het destijds de mode was. Zoodoende wist hij zich weder in genade te doen opnemen, terwijl *Lord* EVANDALE vergeten werd, die veel te fier was om de huik telkens naar den wind te hangen, en toch is het bekend dat hij onzen geloofsgenooten niet ongenegen, ja zelfs veel liefderijker was dan BASIL OLIFANT, die zijne schuit telkens naar het getij stuurde. Men behandelde echter *Lord* EVANDALE heel slecht en bleef hem met een kwaad oog aanzien, en BASIL, een wraakzuchtig mensch, doet zijn best hem op allerlei wijze te kwellen, zoo zelfs, dat hij de oude weduwe, die den jongen Lord het leven heeft gered en daarvoor zoo menige weldaad van hem ontving, zoekt te onderdrukken. Maar ik verzeker u, dat *Lord* EVANDALE niet van mij hooren zal dat men mij mijne koe ontnomen heeft voor de huur, die nog niet vervallen was, en dat men, niettegenstaande het land thans in rust is, een paar dragonders bij mij heeft ingekwartierd, benevens nog zooveel andere dingen, die hem hinderen zouden. Ik weet mijn last geduldig te dragen, Mijnheer, want verlies van aardsche goederen is waarlijk wel het minste wat mij drukt.»

Terwijl MORTON dit beeld van edele berusting met innige aandoening aanschouwde, kon hij de diepe verachting niet verbergen, die hij voor den eerloozen snoodaard gevoelde.

«Vloek hem niet, Mijnheer!» zei de oude vrouw. «Ik heb eens een braaf man hooren zeggen, dat men een vloek kon vergelijken met een steen, dien men naar den hemel slingert, maar die gemakkelijk weder kon terugvallen op het hoofd van dengenen, die hem geworpen heeft. Als gij *Lord* EVANDALE echter kent, raad hem dan behoedzaamheid aan. Ik hoor hier soms vreemd onder het krijgsvolk over hem spreken en op geheimzinnige wijze zijn naam noemen, terwijl een van de dragonders, zekere INGLIS, die thans bij den heer in hooge gunst staat, ofschoon hij vroeger een der ergste dwingelanden van de landstreek was, telkens naar *Tillietudlem* rijdt.»

«Ik stel het grootste belang in *Lord* EVANDALE'S veiligheid» zeide MORTON, «en zal hem weldra van het dreigend gevaar onderrichten. Maar wilt gij mij nu eene andere vraag beantwoorden, vrouwtje? Is u ook hier in den omtrek zekere QUINTIN MACKEL VAN IRONGRAY bekend?»

«Wien bedoelt gij?» riep de oude vrouw verschrikt.

«QUINTIN MACKEL VAN IRONGRAY,» herhaalde MORTON. «Is er iets verontrustends in dien naam?»

«Neen, neen!» antwoordde de vrouw angstvallig; «in den naam niet, maar wel dat een vreemd krijgsman naar hem vraagt. — God beware ons voor nieuwe rampen!»

«Voor mijne navraag behoeft gij niet bevreesd te zijn,» zeide MORTON; «ik zal hem geen leed doen, dien MACKEL, die zeker dezelfde is als JOHN BAL—»

«Noem dien naam niet, Mijnheer!» riep de oude vrouw, den vinger op den mond leggende. «Gij behoort, naar ik hoor, tot zijne vertrouwden en schijnt zijn wachtwoord te kennen. Ik zal dus openhartig tegen u zijn; maar spreek zacht en ik hoop om Godswil niet, dat gij hem verraden zult — gij zegt immers soldaat te zijn geweest?»

«Ja, een krijgsman van zijne partij; ik was een der aanvoerders bij de Bothwellsche brug.»

«Inderdaad?» zei de oude vrouw. «Er ligt ook iets in uwe stem dat vertrouwen wekt. Gij spreekt zonder omwegen als een eerlijk man.»

«Ik tracht het althans te zijn.»

«Het was ook niet mijne bedoeling u te krenken, Mijnheer! Maar wij beleven

thans tijden, waarin de eene broeder den anderen verdenkt, terwijl men bijna even huiverig voor de nieuwe regeering behoort te zijn, als men het ooit voor zijne oude vervolgers geweest is.»

«Zoo?» zeide MORTON, «dat wist ik niet; maar ik ben ook geruimen tijd buiten 's lands geweest.»

«Nu, Mijnheer, luister! Ik wil u het een en ander van hem verhalen,» hernam de blinde vrouw, terwijl zij eene houding aannam, die duidelijk te kennen gaf hoezeer zij door het meer gescherpte gehoorvermogen het gebrek van haar gezicht trachtte te vergoeden. Daarop het hoofd naar alle richtingen keerende, als wilde zij zich overtuigen, dat nergens eenig geluid bespieding aankondigde, vervolgde zij: «Gij weet, hoezeer hij gewerkt heeft om het verbond, dat in de stugge en baatzuchtige harten van dit verstokte volk verbroken en begraven lag, weder op te richten. Hij begaf zich tot dat einde ook naar Holland, waar hij echter evenmin ondersteuning bij de aanzienlijken, als broederlijke hulp en achting bij zijne geloofsgenooten vond, hoewel hij op hen zijn vaste hoop had gebouwd. Zelfs van den *Prins van Oranje* kon hij geenerlei gunst verwerven, terwijl de predikanten evenmin iets van hem weten wilden, hetgeen den man, die voor het verbond zoo veel geleden en gedaan had — zonder hem te willen veroordeelen wellicht te veel gedaan had, — zoozeer verdroot, dat hij weldra weder tot mij en zijne oude schuilplaats terugkeerde, welke hem in alle wederwaardigheden een veilig toevluchtsoord was geweest en waar hij zich altoos buiten gevaar had bevonden, de enkele keeren uitgezonderd dat hij afwezig was geweest en terugkeeren wilde, zoo als op dien noodlottigen avond toen de jonge MILNWOOD schutterkoning was geworden en ik hem nog bijtijds wist te waarschuwen.»

«Hoe?» riep MORTON; «zijt gij de vrouw geweest, die hem op den straatweg waarschuwde, dat er een loerende leeuw op zijn pad lag?»

«Wie zijt gij in 's hemels naam toch?» riep de oude vrouw, verbaasd haar verhaal stakende. «Maar wie gij ook zijn moogt,» ging zij vastberaden voort, «gij kunt mij van niets anders betichten, dan dat ik ten allen tijde getracht heb zoowel vriend als vijand het leven te redden.»

«Ik weet evenmin eenig kwaad van u, Juffer MACLURE, als dat ik u in eenig opzicht kwaadgezind zou zijn; maar ik wilde u slechts toonen dat ik zoo veel reeds van dien man weet, dat gij mij gerust ook het overige kunt toevertrouwen.»

«Er ligt een zeker gezag en iets dat vertrouwen wekt in uwe stem,» hernam de blinde vrouw. «Veel heb ik u intusschen nu niet meer te zeggen: gij weet, dat de STUARTS onttroond zijn en WILLEM en MARIA regeeren, zonder dat men van het geloofsverbond iets hoort, terwijl de gedulde geestelijken wederom welwillend zijn opgenomen en eene lauwhartige, algemeene vergadering de weleer zoo zuivere kerk van Schotland beheerscht. Maar juist dit is hetgeen onze getrouwe kampvechters voor het Covenant nog minder dan het openbaar geweld en de afvalligheid in de tijden der vervolging kunnen verdragen, daar zij meenen dat de zielen aldus gedood en de honger van het vastende volk met krachtelooze zemelen gestild, in plaats van met het ware manna des hemels gevoed worden, terwijl de vele smachtende zielen, die des Zondags iets verlangen, waarmede zij zich tot het groote werk kunnen versterken, met eene leer over de zedekunde worden afgescheept, en....»

«Kortom,» zeide MORTON, die gaarne den draad wilde afbreken, dien de goede oude vrouw, even ijverig aan haren godsdienst als aan de plichten der menschlievendheid gehecht, nog verder wilde uitrekken. «Gij schijnt dus

evenmin als BURLEY met de nieuwe orde van zaken bijzonder ingenomen te zijn?»

«De meeste onzer broeders, Mijnheer, die voor het groote verbond zooveel gestreden en geleden, gevast en gebeden hebben, bespeuren thans met weemoed, dat zij voor al dat lijden en strijden niets zullen zien noch hooren, zoodat enkelen zelfs denken, dat zij wellicht iets meer gedaan zouden krijgen als de oude koningsstam, onder zekere voorwaarden, weder in het land mocht terugkeeren. De grootste haat der Engelschen tegen koning JACOBUS, toen hij het land verliet, sproot toch uit de geschiedenis met de zeven bisschoppen 1) voort. Maar verreweg het meerendeel onzer geloofsgenooten stelt zich met de nieuwe regeering tevreden, zoo zelfs dat vele krijgslieden zich reeds bij het regiment van den graaf van ANGUS hebben doen inlijven. Onze vriend evenwel en anderen, die op de zuivere leer en de vrijheid van geweten gesteld waren, wilden eerst de oude koningsgezinden hooren, alvorens met hen ten strijde te trekken.»

«'t Is zonderling voorwaar,» zeide MORTON, «dat men van dien kant vrijheid van geweten en zuivere leerbegrippen zou verwachten.»

«Ach, mijn goede Heer! de natuurlijke dageraad komt wel in het oosten op, maar er kan ook wel eens, zonder dat wij blinde stervelingen het begrijpen kunnen, een geestelijke dag in het noorden aanbreken.»

«Dus ging BURLEY dien daar zoeken?» vroeg MORTON.

«Ja, Mijnheer! Hij vervoegde zich bij CLAVERHOUSE, die thans den naam van DUNDEE heeft aangenomen.»

«Hoe is het mogelijk!» riep MORTON. «Vroeger zou ik hebben willen zweren, dat bij zoodanige samenkomst een hunner het met zijn leven zou hebben geboet.»

«Neen, Mijnheer! in onrustige tijden kan alles zeer spoedig veranderen. Zie, even als MONTGOMERY, FERGUSON en vele anderen, die voorheen de bitterste vijanden van koning JACOBUS waren, thans aan diens zijde staan, zoo heeft ook CLAVERHOUSE onzen vriend welwillend ontvangen en hem ter raadpleging naar *Lord* EVANDALE gezonden, hetgeen evenwel verkeerd is uitgekomen, daar de *Lord* hem niet heeft willen zien noch hooren. Dit heeft BURLEY zoo woedend gemaakt, dat hij thans aan niets anders dan aan moord en brand denkt. Ach, die vreeselijke hartstochten strekken slechts om zijn hart te bederven en zijn vijand eene grootere macht te geven!»

«Welken vijand?»

«Vraagt gij welken vijand?» vervolgde de oude vrouw. «Gij zegt BALFOUR VAN BURLEY te kennen en weet niet dat hij zoo dikwijls tegen den boozen geest heeft te strijden? Hebt gij hem ooit alleen gezien, zonder dat hij den Bijbel in de hand en het ontbloote zwaard naast zich had liggen? Of hebt gij hem ooit slapende gevonden, zonder dat hij in den droom tegen de verleidingen van den Satan had te kampen? Neen, gij kent hem waarlijk nog niet, als gij hem alleen op klaarlichten dag hebt gadegeslagen. Niemand is er toch, die zoo goed aan de verzoekingen en den strijd zou kunnen weerstaan als hij. Ik heb hem soms zoo afgemat gevonden, dat hij door een kind had kunnen geregeerd worden, terwijl groote droppels angstzweet hem van het voorhoofd parelden.»

Nu bracht MORTON zich BURLEY'S stuiptrekkende bewegingen te binnen,

1) Toen hij zeven bisschoppen van de Engelsche kerk, ten gunste van het pausdom, liet gevangen zetten, hetgeen veel tot zijn val heeft bijgedragen.

toen hij hem op den hooizolder slapende had gevonden, en knoopte hij het verhaal van CUDDIE, dat zijne verstandelijke vermogens zooveel geleden hadden, aan het gerucht onder de Cameronianen vast, die in BURLEY'S zielestrijd en folteringen veelal de werking van den duivel hadden gezien, waaruit hij meende te moeten besluiten dat het gemoed van den man, die zijns ondanks door dweeperij werd weggesleept, van aard zoo krachtig, vol en scherpzinnig was, dat hij niet slechts zijne bijgeloovige begrippen wist te verbergen voor hen, bij wie hij veronderstellen kon, dat hij zich daardoor in een ongunstig daglicht zou plaatsen, maar dat hij die waanzinnige vlagen ook tot zoodanige tijdstippen wist te bepalen, waarop hij door geene lastige, of althans alleen door zoodanige getuigen was omringd, die hem wegens zulke bezoekingen des te hooger zouden schatten.

In MORTON'S oogen scheen het trouwens even natuurlijk als het uit het verhaal der oude vrouw ook af te leiden was, dat teleurgestelde eerzucht, verijdelde hoop en de gefnuikte invloed eener partij, die hij met zulk eene vermetele volharding had gediend, zijne dweepzieke geestdrift soms tot kortstondige dolzinnigheid zou doen ontaarden. En in die zonderlinge tijden was dit voorwaar geen ongewoon verschijnsel, daar mannen als VANE, HARRISON, OVERTON en anderen, mede de slaven eener toomelooze dweepzucht, in het openbaar bij moeielijke omstandigheden niet slechts gezond verstand betoonden, maar zelfs groote scherpzinnigheid en onwrikbare dapperheid aan den dag legden. Hij werd nog meer in zijne meening versterkt door hetgeen vrouw MACLURE verder vertelde.

«Mijne kleine huisgenoot zal u met de morgenschemering den weg wijzen naar hem, dien ge zoekt,» zeide zij; «maar alvorens hem in zijn schuilplaats op te zoeken, moet gij het uur van gevaar, zoo als hij het noemt, laten voorbijgaan. PEGGY, die hem het onontbeerlijke voedsel brengt en met zijn aard volkomen vertrouwd is, zal u het juiste tijdstip, waarop gij hem naderen kunt, wel mededeelen.»

«En waar heeft die ongelukkige zijn schuilplaats gevonden?» vroeg MORTON.

«In eene akelige spelonk, die huivering verwekt en het *zwarte hol van Linklater* genoemd wordt. Hij waardeert die plaats, omdat hij er zoo lang verborgen is geweest, zeer hoog. Ja ik geloof zelfs, dat hij dit donkere hol met de harde steenen boven de fraaiste zaal en het zachtste bed zou verkiezen. Het is reeds jaren geleden dat ik het gezien heb, en toen dacht ik weinig dat daar nog zooveel gebeuren zou. Is er echter nu nog iets van uw dienst, Mijnheer? Want als gij morgen zoo vroeg wilt opstaan, zal het thans uw tijd worden.»

«Neen, niets meer, vrouwtje,» antwoordde MORTON, haar goeden nacht wenschende. Daarop wierp hij zich, na de bescherming des hemels te hebben ingeroepen, op het bed, alwaar hij, na tusschen waken en slapen nog het paardengetrappel van de ruiterpatrouille te hebben gehoord, ondanks alle bekommernissen weldra gerust insliep.

DRIE EN VEERTIGSTE HOOFDSTUK.

Zij traden in het donkere hol.
SPENSER.

Toen het morgenlicht nauwelijks aan den gezichteinder begon te schemeren, hoorde MORTON een zacht getik aan zijne kamerdeur en de stem van een jong meisje, dat hem toeriep, of hij thans mede naar *Linklater* wilde gaan, vóór dat de menschen in 't veld kwamen, waarop hij zich spoedig in de kleêren stak en met zijne kleine geleidster op weg ging.

Er liep wel geen gebaand pad door deze wildernis, maar niettemin huppelde het meisje met een lichten tred door den grijzen morgendauw langs een beek over berg en heuvel, meestal bergop, alwaar het landschap allengs woester en dorrer werd, tot dat men eindelijk een dal genaderd was, dat door rotsklompen en heidestruiken als 't ware geheel ingesloten scheen.

«Moeten wij nog ver gaan?» vroeg MORTON, na lang stilzwijgen.

«Nog een goed kwartier,» antwoordde het meisje.

«Bezoekt gij dikwijls deze woeste streek, kindlief?» vervolgde hij.

«Ja, Mijnheer, als grootmoeder mij met melk en meel naar het hol zendt.»

«En zijt gij dan niet bang, zoo geheel alleen door deze wildernis te gaan?»

«Wel neen, Mijnheer! Niemand zal ooit zoo'n klein ding als ik ben eenig leed doen! En grootmoeder zegt altoos dat als wij geen kwaad doen, wij ook niet bang behoeven te zijn.»

«Zij gevoelt zich even sterk in hare onschuld als in een driedubbel pantser,» dacht MORTON, haar in stilte volgende.

Weldra hadden zij nu een bosch struiken bereikt, waar de eike- en beukeboomen, die hier weleer welig tierden, door kreupelhout waren vervangen, en ging de kleine geleidster langs een smalle helling naar den oever van een kleinen bergstroom, terwijl MORTON door een dof geklots wel eenigszins voorbereid werd op het schouwspel, dat zich nu aan zijn oog vertoonen zou, doch dat hij niet zonder verbazing en zelfs vrees aanschouwen kon.

Het kreupelhout verlatende, kwam hij namelijk eensklaps op den rand eener rots, die zich meer dan honderd voet boven den afgrond verhief, in welks donkere en gapende diepte de bergstroom zich met groot geweld nederstortte, zonder dat, zoover het oog reiken kon, de bodem te zien was, daar enkel de hevig schuimende stortvloed zichtbaar bleef, en vooruitspringende steenblokken het verder gezicht belemmerden van den duisteren kolk, waarin zich het oproerige water eindelijk stortte. Omstreeks duizend schreden van die plek verwijderd stroomde het water weder op vrijer grond voort, maar tot zoo ver was het als 't ware door een gewelf bedekt, dat de natuur uit de steile rotsklompen, welke elkaâr bijna aanraakten, had gevormd.

Terwijl MORTON dit woeste schouwspel, dat achter het dichte kreupelhout en de rotsspleten, waarin het water nederstortte, zoo verrassend verborgen was geweest, met bewondering aanstaarde, trok zijne kleine geleidster, die naast hem op de rotsvlakte stond en een ruim vergezicht over den waterval had, hem bij den arm en fluisterde zij hem met eene zachte stem, die hij

slechts bukkende verstaan kon, in het oor: «Luister! hier kunt gij hem hooren!»

En inderdaad hoorde MORTON, opmerkzaam luisterende, tusschen het geruisch van den waterval, uit den afgrond een woest getier en duidelijk uitgesproken woorden opstijgen, die hem toeschenen zoo vele klaagtonen van een gekwelden demon te zijn, welke zich met het geklots van den stortvloed wilden vermengen.

«Hierheen loopt onze weg,» zeide het meisje, «gelief mij nu slechts te volgen, maar wees voorzichtig waar gij den voet zet!»

Met de moedige bedrevenheid, die zij zich allengs door de gewoonte had eigen gemaakt, liet het kind zich van de platte rotshoogte langs de steile helling naar beneden glijden, waarbij de oneffenheden der rotsen haar vaak tot steun op haar pad dienden, terwijl zij door MORTON met niet minder koene vaardigheid werd gevolgd, die intusschen, op eigen veiligheid bedacht, handen en voeten bij die gevaarlijke afstijging gebruikte en het niet eer waagde den blik in het rond te slaan, voor dat hij omstreeks dertig voet was gedaald en zich nog een zeventigtal voeten boven de kolk zag, die den waterval eindelijk verslond.

Hij verkeerde nu in een even avontuurlijken als gevaarlijken toestand, toen hij zich weder naast zijne geleidster bevond, recht tegenover den waterval, op een derde gedeelte van de diepte, juist middenin tusschen de eerste boogsgewijze nederstorting en de duistere kolk. Hij werd door een voortdurenden stofregen bevochtigd, en alle gehoor was door het onophoudelijk geklater schier geheel verdoofd.

Als door een toeval scheen juist op deze plek een oude eik zich over een gedeelte van den afgrond tot eene smalle brug te hebben gevormd, met zijn kroon op een rotsstuk rustende, terwijl de stam uit een der rotsspleten te voorschijn kwam, zonder dat het eigenlijke steunpunt echter nauwkeurig waar te nemen was. Uit de rotsspleet schemerde tevens een donkerrood licht, dat met de kleuren van den regenboog op den waterval terugkaatste en in tegenstelling van de stralen der opgaande zon, die nu nog nauwelijks den top van den waterval bereikten en zelfs op middagshoogte geenszins tot op de helft van den afgrond konden doordringen, een zonderling en treffend effect te weeg bracht.

Na een oogenblik te hebben vertoefd, trok het meisje haren metgezel eindelijk weder bij den arm en wees met den vinger, daar zij zich op die plek moeielijk kon doen verstaan, naar den eik en naar de overzijde, om aan te duiden, dat zij hun weg over die brug moesten vervolgen.

MORTON keek haar verwonderd aan. Wel wist hij, dat de vervolgde Presbyterianen in holen en bosschen, in spelonken en tusschen rotsen, kortom in de meest ontoegankelijke oorden, zoo als in de *Dobsspelonk*, in het dorre gebergte van *Polmoodie* en in de schrikwekkende holte, *Creehope* genaamd, alle droevige verblijfplaatsen der voorvechters van het geloofsverbond, eene schuilplaats hadden gezocht, maar tot nog toe had hij zich geen juist denkbeeld van het huiveringwekkende dier toevluchtsoorden kunnen vormen en begreep hij niet, hoe het romantisch tafereel, dat zich thans voor zijn oog ontplooide, voor hem, die de grootsche gewrochten der natuur vaak met belangstelling had opgespoord, zoo lang verborgen was gebleven en hoe de weinige herders, die met iedere afgelegen streek bekend waren, dien schuilhoek hunner vervolgde geloofsgenooten zoo goed hadden weten geheim te houden.

Een oogenblik slechts peinsde hij op de meest geschikte middelen om over die gevaarlijke brug, die de stofregen van den waterval voordurend nat en glibberig hield, te komen, maar weldra moed scheppende in zijne kleine ge-

leidster, die er dartel over heen huppelde en weder terugkeerde, ja zelfs een oogenblik de jonge barrevoetster benijdende, die beter dan hij met zijne zware laarzen een vasten tred op den ruwen boomstam had, besloot hij eindelijk den overtocht te wagen en met het oog onwrikbaar op één voorwerp gevestigd, ten einde zich voor duizeling te bewaren, schreed hij, zonder zich aan den schuimenden watervloed te storen, over de gevaarlijke brug, die hem weldra behouden aan de overzijde bracht, alwaar hij zich eensklaps voor de smalle opening van het hol geplaatst zag.

Hier bleef hij echter staan. Zelf in de schaduw der rotsen verborgen, zag hij door het licht, dat een brandend kolenvuur verspreidde, den bewoner der spelonk voor zich, in een toestand die een minder standvastig man allen moed zou hebben benomen om zijn plan verder ten uitvoer te brengen. Met den Bijbel in de eene en het ontbloote zwaard in de andere hand, stond BURLEY daar in het midden van het hol, slechts door zijn grijzen baard een weinig veranderd, terwijl zijne gedaante, door het schijnsel van het kolenvuur in een donkerrood gehuld, op een bewoner van de hel geleek, wat ook met zijne gebaren en woorden geheel scheen overeen te stemmen. Alleen toch en op eene schier ongenaakbare plek, gedroeg hij zich als iemand, die met een woedenden vijand op leven en dood kampte.

«Ha! ha! hier — daar!» riep hij uit, bij elk woord met een hevigen zwaardslag in de gevoellooze lucht houwende. «Heb ik u niet gezegd, dat gij voor mijn tegenstand vluchten zoudt? Lafaard! vertoon u thans in uwe gansche verschrikking — som al mijne snoode daden op, die u zoo verwoed maken — er staat genoeg tusschen de omslagen van dit heilige boek te lezen, waarmede ik mij verdedigen kan. — Wat spreekt gij van grijze haren? Het was een brave daad hem te dooden. Hoe rijper toch het koren is, des te deugdelijker wordt het voor den sikkel. — Hoe! gij vlucht? Ja, ik weet dat gij een lafaard zijt — ha! ha! ha!

Bij dien verwilderden uitroep liet hij het zwaard vallen en bleef hij in dezelfde houding staan als een krankzinnige, wiens woedende vlaag geweken is.

«Nu is het gevaarlijke oogenblik voorbij,» zeide het meisje, «en kunt gij gerust bij hem gaan om met hem te spreken; maar ik zal u aan de overzijde wachten, want hij ziet ongaarne twee menschen te gelijk.»

Stil en behoedzaam naderde MORTON nu zijn voormaligen krijgsmakker.

«Hoe!» riep BURLEY, terwijl hij het zwaard weder ophief en zijn gelaat de trillende verschrikking en de woede eens bezetenen hernam. «Keert gij nogmaals terug, hoewel het uur verstreken is?»

«Ik kom, Mijnheer BALFOUR,» zeide MORTON op bedaarden toon, «om eene kennismaking te hernieuwen, die sedert het gevecht bij de Bothwellsche brug afgebroken werd.»

Zoodra BURLEY gewaar werd, dat MORTON voor hem stond, wist hij eensklaps zijne dolzinnige verbeeldingskracht te beteugelen, inderdaad een der treffendste trekken van zijn buitengewoon karakter, en liet hij zijn zwaard bedaard in de schede glijden, waarna hij iets mompelde over de koude, die een oud soldaat tot het hanteeren der wapens noopte om zich daardoor voor de verstijving zijner leden te bewaren. Vervolgens den ernstigen toon aannemende, waardoor hij zich altijd gekenmerkt had, zeide hij: «Gij hebt lang getalmd, HENDRIK MORTON, en zijt niet vóór de twaalfde ure tot den arbeid in den wijnberg des Heeren gekomen. Wilt gij thans nog de rechterhand aannemen en u scharen onder hen, die niet naar tronen en vorsten zien, maar alleen het woord der Schrift volgen?»

«Het verwondert mij,» zeide MORTON, die een stellig antwoord op die vraag zocht te ontwijken, «dat gij mij, na zoovele jaren, zoo dadelijk herkend hebt.»

«De trekken dergenen, die met mij de handen ineen behooren te slaan, zijn in mijn hart gegrift,» antwoordde BURLEY, «en bovendien zouden ook slechts weinigen, behalve de zoon van SILAS MORTON, den moed hebben gehad mij in dit verblijf te volgen. Ziet gij die brug, die de natuur zelve hier gebouwd heeft?» vervolgde hij op den omgevallen eik wijzende. «Één stoot met mijn voet, en ze ligt in den afgrond; — zoo kan ik mijne vijanden aan gindschen oever tarten, want wie hier eenmaal den voet gezet heeft, is in de macht gevallen van hem, die nog nooit zijns gelijken in het tweegevecht gevonden heeft.»

«Ik zou gedacht hebben, dat gij zoodanige verdediging thans niet meer behoefdet,» zeide MORTON.

«Behoefde?» herhaalde BURLEY ongeduldig. «Zou ik zoodanige verdediging niet meer behoeven, nu gevleeschde duivels tegen mij op aarde samenspannen en de Satan zelf — maar wat ligt mij daaraan gelegen,» ging hij, zich bedwingende, voort. «Het zij genoeg, dat ik mijn toevluchtsoord — mijne grot van *Adullam* — hoog waardeer, zoo zelfs dat ik dien ruwen muur van kalksteenrots niet voor het fraaiste kasteel van Schotland, de baronie van *Tillietudlem* niet uitgezonderd, wensch te verruilen. Gij zult er intusschen wel anders over denken, ten ware uwe begoocheling geweken mocht zijn!»

«Het is juist over die baronie, dat ik u wenschte te spreken,» zeide MORTON, «en ik twijfel niet in den heer BALFOUR denzelfden verstandigen man te zullen vinden, dien ik eens in hem waardeerde, toen verkeerde ijver de broeders in tweespalt had gebracht.»

«Gelooft gij dat?» antwoordde BURLEY. «Koestert gij inderdaad zulke verwachtingen van mij? Verklaar u duidelijker.»

«Welnu dan, gij hebt, ik kan misschien wel gissen op welke wijze, een geheimzinnigen, zeer nadeeligen invloed op den toestand van *Lady* MARGARETHA BELLENDEN en hare kleindochter uitgeoefend, en dat wel ten gunste van dien afvalligen, ellendigen BASIL OLIFANT, aan wien men bij gerechtelijke uitspraak, door uwe handelingen misleid, haar rechtmatig eigendom heeft toegewezen.»

«Zoo! Beweert gij dat?» riep BURLEY.

«Ja, het is zoo,» zeide MORTON; «gij zult toch wel niet in mijn aangezicht willen loochenen, wat gij mij zelf geschreven hebt?»

«En indien ik dit nu eens niet wilde loochenen,» zeide BURLEY, «en aangenomen, dat uwe welsprekendheid mij zou kunnen overhalen om op het voetspoor, dat ik na rijp beraad gekozen heb, terug te keeren, wat verlangt gij dan dat uw loon zij? Zoudt gij nog altoos het blonde meisje, benevens den geheelen rijkdom, willen bezitten?»

«Neen, zulke bedoelingen koester ik niet,» antwoordde MORTON bedaard.

«Voor wien hebt gij dan de groote zaak gewaagd om den dappere zijn buit te ontwringen en het voedsel uit het hol van den leeuw te halen? Om den roover zijn buit te benemen? Voor wien anders dan voor u zelven, hebt gij dit groote raadsel, grooter dan dat van SIMSON, willen oplossen?»

«Voor *Lord* EVANDALE en zijne bruid,» zeide MORTON vastberaden. «Denk toch beter over de menschen, Mijnheer BALFOUR, en geloof vrij dat er nog lieden zijn, die niet schromen hun eigen geluk voor dat van anderen op te offeren.»

«Op mijn woord van eer,» hernam BURLEY, «dan zijt gij, ten spijt uwer

dapperheid, uwer kracht en menschenkennis, nog de makste en onschuldigste pop, die ooit eene beleediging verduurde zonder zich te wreken. Hoe! gij wilt den vervloekten EVANDALE in de armen voeren van het meisje, dat gij zelf bemint? Gij wilt hem met rijkdom en aardsche goederen overladen, en meent dat een ander man, die nog grootere beleedigingen te verduren had dan gij, ook zoo onnoozel en weekhartig zal zijn om voor hem te kruipen— en gij waant in BURLEY dien man te zullen vinden?»

«Omtrent mijne eigene gewaarwordingen ben ik slechts den hemel rekenschap schuldig,» antwoordde MORTON, «maar, mijns inziens, zal het u wel onverschillig zijn, Mijnheer BURLEY, of BASIL OLIFANT dan wel *Lord* EVANDALE de landgoederen bezit?»

«Gij dwaalt,» zeide BURLEY. «Beiden wandelen wel in diepe duisternis en zijn zoo vervreemd van het licht, als waren hunne oogen nog nooit geopend geweest, en 't is waar, die BASIL OLIFANT is een NABAL — een DEMAS — een laaghartige schelm, wiens rijkdom en invloed door een ieder kan misbruikt worden, die het in zijne macht heeft hem te dreigen. Want evenzeer als hij een belijder van het ware geloof werd toen hij de baronie *Tillietudlem* moest missen, werd hij een pausgezinde om ze weder terug te krijgen, en ging hij tot de lauwgezinden over om het gewonnen eigendom niet weder te verliezen, terwijl hij nu worden moet wat ik verlang, dat hij wezen zal, daar de oorkonde, die hem alles weder ontrooven kan, in mijne handen berust. Het landgoed is een gebit tusschen zijne kinnebakken en een haak in zijne neusgaten, waarvan ik den sleutel in mijne macht heb om hem naar mijn wil te sturen, en tot zoo lang ik geen ander vertrouwd vriend heb dien ik er mede begunstigen kan, zal hij in het bezit blijven. — *Lord* EVANDALE daarentegen is een kwaadgezinde met een versteend hart en een ijzeren kop, op wien de goederen dezer aarde vallen gelijk de bladeren op hard bevrozen aarde, welke door den eersten den besten wind worden weggevaagd. De heidensche deugden van zulke menschen zijn verderfelijker voor ons dan de vuige baatzucht van hen, die zich door geldzucht laten beheerschen en die men, als slaven der gierigheid, noodzaken kan om in den wijnberg te arbeiden, al ware het alleen om het zondaarsloon te verdienen.»

«Voor eenige jaren had dit nog kunnen gelden,» zeide MORTON, «en zou ik uwe gronden wel niet rechtvaardig, maar toch begrijpelijk genoemd hebben. Maar bij den tegenwoordigen stand van zaken schijnt het mij noodeloos toe, dat gij een invloed wilt behouden, die u tot geen nuttig doel kan leiden. Het land is thans in vrede — wij hebben onze rechten en vrijheden herkregen wat verlangt gij dus meer?»

«Wat ik meer verlang?» riep BURLEY, het zwaard uit de schede trekkende, met eene drift die MORTON verraste. «Ziet gij deze kerven, drie in getal?»

«Ja,» zeide MORTON; «maar wat moet dit beteekenen?»

«Het stuk staal, uit de bovenste kerf gesprongen, bleef in den schedel zitten van den meineedigen verrader, die het eerst het bisschoppelijk kerkbestuur in Schotland invoerde. De tweede kerf viel op de ribben van den goddeloozen lichtmis, doch tevens den besten en dappersten krijgsman, die voor de zaak der prelaten te *Loudonhill* gestreden heeft; en de derde drong in den helm van den aanvoerder, die de kapel verdedigde, toen het volk in opstand 1)

1) Een opstand in 1688 ontstaan door het gerucht dat de Roomschgezinden plannen tegen *Edinburg* hadden gesmeed, en die eindigde met het verdrijven der geestelijken uit de bisschoppelijke kerk.

kwam, en wien ik daarmede door helm en gebeente de hersens spleet. Dit kleine wapen heeft inderdaad groote dingen gedaan, want elke houw was eene verlossing voor de kerk; maar het heeft nog meer te doen, —» met deze woorden stak BURLEY het zwaard weder in de schede. — «Het moet de verderfelijke ketterij der lauwgezinden uitroeien, de ware vrijheid der kerk in hare zuiverheid herstellen en het verbond in zijn volle glorie weder oprichten. Daarna moge het naast het gebeente zijns meesters verroesten.»

«Gij bezit immers de macht, noch de middelen, om het thans gevestigde staatsbestuur omver te werpen,» zeide MORTON; «want op eenige weinige voorstanders der STUARTS na, waarmede gij u toch zeker niet zult willen vereenigen, daar zij u slechts tot hunne eigene oogmerken zouden gebruiken, is het volk over het algemeen tevreden.»

«Neen, zij zullen ons werktuig worden,» antwoordde BURLEY. «Gelijk hij, die koning van *Israël* moest worden, het land der Philistijnen bezocht, zoo ben ik ook in het leger van den kwaadgezinden CLAVERHOUSE geweest en had aldaar met hem een opstand beraamd, zoodat de lauwgezinden reeds uit het *Westland* zouden verjaagd zijn, indien dit niet door den snooden EVANDALE ware verhoed. Hij heeft dus voor de voeten van het altaar de doodstraf verdiend. Maar indien gij, de zoon van mijn ouden wapenbroeder, zelf als minnaar van EDITH BELLENDEN optreden en het groote werk met evenveel ijver als moed voortzetten wilt, dan zou ik de vriendschap van BASIL OLIFANT zeker niet boven de uwe verkiezen en zoudt gij deze oorkonde» (hier toonde hij hem een perkament) «naar uw verlangen kunnen gebruiken, om haar weder in het bezit van haar vaderlijk erfdeel te stellen. Dit heb ik u steeds willen zeggen, sedert ik u zoo dapper bij die rampzalige brug heb zien strijden. Het meisje bemint u immers evenzeer als gij haar.»

«Ik wil niet huichelen, Mijnheer BALFOUR, al ware er ook een goed doel mede te bereiken. Neen, ik kwam in de verwachting, dat ik u tot eene rechtvaardige daad jegens anderen zou kunnen overreden, maar geenszins om mijn eigen belang te bevredigen, en nu ik mij daarin teleurgesteld zie, betreur ik dit nog meer om uwentwil dan om het nadeel, dat anderen door uwe onrechtvaardigheid zullen moeten lijden.»

«Alzoo verwerpt gij mijn voorstel?» vroeg BURLEY, met vonkelende oogen.

«Ja,» antwoordde MORTON; «als gij waarlijk de rechtschapen man waart, waarvoor gij wilt doorgaan, dan zoudt gij onvoorwaardelijk de oorkonde aan *Lord* EVANDALE teruggeven, zoodat hij die ten voordeele der rechtmatige erfgenamen zou kunnen bezigen»

«Dan verniel ik haar liever!» riep BURLEY, de perkamenten rol op de gloeiende kolen werpende en met zijn voet nog dieper in het vuur stampende.

MORTON sprong er op toe om de reeds brandende oorkonde te redden, maar werd door BURLEY tegen gehouden, en er volgde eene hevige worsteling, waarin beiden zich even sterk betoonden; want hoewel de jonge MORTON het in vlugheid van den ouderen BURLEY won, was deze toch sterk genoeg om hem zoo lang te wêerstaan tot de oorkonde geheel verbrand was, waarna zij elkander los lieten, en de dweeper, nu nog meer door den twist verwoed, een blik van woeste wraakzucht op zijn tegenstander wierp.

«Nu gij mijn geheim kent,» zeide hij, «moet gij buigen of sterven!»

«Ik veracht uwe bedreigingen,» antwoordde MORTON, «en u beklagende ga ik heen.»

Met één sprong was BURLEY hem echter vóór en stiet den eiken stam van de rotsbrokken af, die met een donderend geraas in den afgrond stortte.

Daarna het zwaard trekkende, brulde hij met eene stem, die boven het geruisch van den waterval en het geraas van den nederploffenden boom hoorbaar werd: «Nu is er aan geen ontkomen meer te denken, maar zult gij vechten, u overgeven, of sterven!»

«Met den man, die het leven mijns vaders redde, wil ik niet vechten,» antwoordde MORTON, «en het woord overgeven ken ik niet, terwijl ik mijn leven zal trachten te beveiligen.»

Met deze woorden, en voor dat BURLEY zijne bedoeling gissen kon, snelde hij hem eensklaps voorbij, sprong met inspanning van alle krachten over den vervaarlijken afgrond, die de opening der spelonk van de rotsvlakte scheidde, en was vrij en veilig voor zijn verwoeden aanvaller. BURLEY stond een oogenblik als versteend, en toen MORTON bij het beklimmen der rotsen omkeek, zag hij hem met alle teekens eener felle woede in het binnenste van het hol verdwijnen.

Het leed bij MORTON nu geen twijfel meer, dat de geestvermogens van den ongelukkigen man door allerlei wanhopige ontwerpen en teleurstellingen geschokt en buiten evenwicht geraakt waren, zoodat hij thans in zijn gedrag eene dolzinnigheid openbaarde, die bij de kracht en de list, waarmede hij gewoon was zijne hartstochtelijke plannen te volvoeren, des te meer uitkwam.

Weldra vond MORTON nu zijne geleidster weder, die door het vallen van den eik hevig ontsteld was geworden, maar door MORTON'S verzekering, dat dit door een toeval was geschied, gerust gesteld werd, en hem verklaarde, dat de spelonkbewoner, die steeds met de bouwstoffen voor eene tweede brug voorzien was, daarvan niet het minste bezwaar zou ondervinden.

De buitengewone ontmoetingen van dien morgen waren evenwel nog niet geëindigd. De hut naderende, liet het meisje een uitroep van verbazing hooren, toen zij hare grootmoeder op een veel grooteren afstand van huis verwijderd zag, dan waartoe men haar in staat zou hebben geoordeeld.

«Och, Mijnheer,» zei de oude vrouw, toen zij hen hoorde naderen, «als gij *Lord* EVANDALE als vriend lief hebt, wil hem dan terstond te hulp snellen! God zij geloofd dat Hij mij het gehoor nog gelaten heeft, toen Hij mij het gezicht ontnam! Volg mij langs dezen weg,» vervolgde zij, «maar houd u stil — en gij, mijne dochter, zadel spoedig het paard van dien heer en breng het stilletjes achter de struiken.»

Hierop werd MORTON door de oude vrouw naar een klein venster geleid, waar hij onopgemerkt de dragonders, in een ernstig gesprek gewikkeld, bij hun morgendrank kon zien zitten.

«Hoe meer ik het overdenk, INGLIS,» hoorde hij een van hen zeggen, «des te minder bevalt mij het plan. EVANDALE is altoos een goed officier en een waar vriend der krijgslieden geweest; wij zijn wel om onzen opstand te *Tillietudlem* gestraft geworden, maar gij kunt niet ontkennen, dat wij het ook verdiend hadden.»

«De duivel hale mij als ik het hem ooit vergeef,» hernam de andere, «en nu kan ik het hem betaald zetten!»

«Gij moet vergeven en vergeten, INGLIS! en het is immers beter met hem op te breken en ons met de koppige Hooglanders te vereenigen. Wij hebben toch allen het brood van Koning JACOBUS gegeten.»

«Gij zijt een ezel,» antwoordde INGLIS. «Van het opbreken komt niets, want HALLIDAY heeft een spook gezien. Freule BELLENDEN heeft het op de zenuwen gekregen, of zoo iets. De zaak kan ook geen twee dagen meer geheim blijven en gij weet, dat de eerste die het uitbrengt, de belooning krijgt.»

«Dat is waar ook,» hernam zijn makker; «en wil BASIL OLIFANT goed betalen?»

«Vorstelijk, vriendje! EVANDALE is juist de man, dien hij het ergste haat en die hem, wegens rechterlijke zaken, het meest in den weg staat. Is hij maar eens opgeruimd, dan verbeeldt hij zich dat alles naar zijn zin moet gaan.»

«Maar zijn wij wel veilig en sterk genoeg?» waagde de andere nog in het midden te brengen. «Er zullen weinig menschen gevonden worden, die tegen onzen voormaligen bevelhebber willen samenspannen en hij heeft zeker ook nog oude dragonders bij zich.»

«Gij zijt een lafaard,» hernam INGLIS. «EVANDALE vertoeft immers, om geen achterdocht te wekken, rustig te *Fairyknowe*, terwijl OLIFANT vrederechter is, en eenige zijner lieden, op wie hij vertrouwen kan, met zich zal nemen. Wij zijn er trouwens ook en OLIFANT zegt, dat hij nog een vermetelen *Whig*, QUINTIN MACKEL genaamd, die zeer op EVANDALE verbitterd is, ter zijner hulp kan krijgen.»

«Nu, het is mij wel, gij zijt mijn officier, en als er iets kwaads... »

«Ik neem alles op mij,» antwoordde INGLIS. «Nu nog een dronk, en dan naar *Tillietudlem*. Hé, blinde BES! Wat drommel! waar hangt de oude heks uit?»

«Houd hen zoo lang op als gij kunt,» fluisterde MORTON zijne gastvrouw in het oor, haar eenige goudstukken in de hand stoppende, «het komt er slechts op aan dat wij tijd winnen!»

Hierop vloog hij achter de struiken, waar hij het meisje met zijn paard reeds gereed vond. Naar *Fairyknowe*?» zeide hij in zich zelven. «Neen,» dacht hij, «alleen kan ik hem niet beschermen. Dus terstond naar *Glasgow*; WITTEBOL zal mij gaarne hulp verleenen. Het zal intusschen noodig zijn dat ik EVANDALE vooraf tracht te waarschuwen. Kom, bruintje!» zeide hij tot zijn paard, «heden moet gij uw vlugheid toonen!»

VIER EN VEERTIGSTE HOOFDSTUK.

Al kon hij op zijn stervenssponde
Met 't brekend oog haar niet meer zien,
Toch lag hij spraakloos in haar armen,
En zag zij dus zijn geest ontvlien.

PALAMON EN ARCITE

Door MORTON'S plotselinge verschijning hevig getroffen, had EDITH den geheelen dag het bed moeten houden, maar den volgenden gevoelde zij zich weder zoo bedaard, dat *Lord* EVANDALE zijn plan, om *Fairyknowe* te verlaten, ten uitvoer wilde brengen, en *Lady* EMILY in den laten voormiddag met eene ernstige houding in EDITH'S kamer verscheen.

«Dreigt deze dag zeer droevig te worden,» zeide zij, na eenige koele

plichtplegingen, «hij zal Freule BELLENDEN van een grooten last bevrijden, daar mijn broeder ons heden verlaten wil.»

«Ons verlaten?» riep EDITH getroffen uit; «dan toch zeker, hoop ik, om naar zijn eigen huis te gaan?»

«Neen, ik geloof dat hij een grootere reis op het oog heeft; waarom zou hij zich hier ook langer ophouden?»

«Lieve hemel!» riep EDITH, «Ben ik dan geboren om alles wat edel, groot en dapper is, in het verderf te storten! Ach EMILY! zeg mij wat ik er aan doen kan om te beletten dat hij op die wijze zijn ongeluk te gemoet gaat! Dadelijk kom ik beneden; smeek hem niet te vertrekken voor dat ik hem gesproken heb.»

«Ik wil uw verzoek wel overbrengen, Freule BELLENDEN,» antwoordde zij, «maar ik vrees dat het te vergeefs zal zijn.»

Met die woorden ging *Lady* EMILY even koel de kamer uit als zij er in gekomen was, en verwittigde haren broeder dat EDITH in zooverre hersteld was, dat zij naar beneden wilde komen. «De zekerheid,» liet zij er spijtig op volgen, «dat zij spoedig van ons ontslagen zal worden, schijnt hare geschokte zenuwen heel spoedig weder tot bedaren te hebben gebracht.»

«Zoo gij al niet onrechtvaardig zijt in uw oordeel, zuster,» zeide *Lord* EVANDALE, «dan toont gij althans zeer afgunstig te zijn.»

«Onrechtvaardig is mogelijk, maar ik heb nog nooit gehoord,» zeide EMILY, een vluchtigen blik in den spiegel werpende, «dat ik zonder geldige redenen afgunstig behoefde te wezen. Laat ons intusschen naar de oude Lady gaan, die een gastmaal gereed gemaakt heeft, waarop uw gansche eskadron, toen ge er een hadt, had kunnen onthaald worden.»

Wel wetende dat hij tegen de vooringenomenheid en den beleedigden hoogmoed zijner zuster weinig met vrucht zou kunnen inbrengen, volgde *Lord* EVANDALE haar stilzwijgend naar de zaal, waar zij eene gastvrije, door *Lady* MARGARETHA met zorg gereed gemaakte tafel bereid vonden.

«Gij hebt heden morgen aan het ontbijt haast niets gebruikt, Mylord!» zei de oude Lady, «maar nu hoop ik dat ge van het weinige, dat ons arm huis kan opleveren, welks bewoners u zooveel verplicht zijn, toch wat gebruiken zult. Ik zie niet gaarne dat jonge lieden zich zonder eenige verversching op weg begeven; dit gaf ik Zijne Majesteit ook te kennen, toen hij in het jaar zestien honderd een en vijftig op *Tillietudlem* het ontbijt gebruikte, waarop het Zijne Majesteit, die op mijne gezondheid een vollen beker Rijnwijn ledigde, behaagde te antwoorden: «Waarlijk, *Lady* MARGARETHA, gij spreekt als een Hooglandsch orakel!» Dit waren zijne eigene woorden. Gij kunt dus hieruit wel afleiden, Mylord, dat ik een goed recht heb de jonge lieden tot een smakelijken maaltijd aan te moedigen.»

Voor de toespraken der goede dame had *Lord* EVANDALE echter weinig gehoor, daar hij meer naar de zachte schreden van EDITH luisterde, die hij weldra beneden kon verwachten, terwijl de oude burgvoogdes ook eensklaps te midden harer rol van vriendelijke gastvrouw, die zij zoo gaarne en zoo ijverig vervulde, door JOHN GUDYILL werd gestoord, die haar kwam berichten dat er iemand was die haar wenschte te spreken.

«Iemand? iemand?» herhaalde de oude dame met fierheid. «Heeft die iemand geen naam? Gij spreekt als hield ik een winkel, en ik maar voor een ieder moest klaar staan.»

«Ja Mevrouw!» zeide JOHN, «hij heeft wel een naam, maar een dien gij niet gaarne hoort.»

«Welnu, wie is het, oude dwaas?»

«GUSE GIBBIE, Mevrouw,» antwoordde GUDYILL, op een toon, die den verschuldigden eerbied schier dreigde te kort te doen, maar dien hij dikwerf, steunende op de lang bewezen diensten en op zijne gehechtheid aan zijne gebiedster, vooral in de dagen van tegenspoed, placht aan te slaan, «indien gij het weten wilt, Mevrouw! het is GUSE GIBBIE, die de koeien van HENSEANE, bij de brug, hoedt. Te *Tillietudlem* was hij ganzenhoeder, en ook eens wapenknecht, toen...»

«Zwijg met uwe gekheid! Denkt gij dat ik met dien jongen spreken wil? Laat hem aan u of aan de huishoudster zeggen wat hij te vertellen heeft.»

«Daar wil hij niet van hooren, Mevrouw. Zijn zender heeft hem gelast aan u of aan *Lord* EVANDALE persoonlijk een papier te overhandigen. Hij schijnt een slokje gebruikt te hebben. Zijn hersens waren trouwens vroeger ook nooit heel sterk.»

«Zend hem weg en laat hem terugkomen, als hij nuchter is,» zeide *Lady* MARGARETHA. «Als oude volgeling van ons huis komt hij misschien om een kleine gift.»

«Dat is niet onmogelijk, Mevrouw! want de arme drommel is in lompen gehuld.»

GUDYILL beproefde nu nogmaals, doch vruchteloos, bij GUSE GIBBIE de boodschap te vernemen, die toch inderdaad van het grootste belang was, daar MORTON daarbij met een paar woorden aan *Lord* EVANDALE van het hem dreigend gevaar van den kant van OLIFANT bericht gaf, en hem tevens aanspoorde dadelijk te vluchten en naar *Glasgow* te komen en zich over te geven, waar hij hem de krachtigste bescherming kon verschaffen. Dit in haast geschreven briefje had hij GUSE GIBBIE, dien hij bij de brug als veehoeder ontmoette, overhandigd en hem tevens door een goed drinkgeld weten aan te moedigen, om het in allerijl bij den belanghebbende te bezorgen. Maar het scheen dat GUSE GIBBIE, hetzij hij als afgezant of als krijgsman fungeerde, slechts bestemd was een ongelukskind voor de *Bellendensche* familie te worden. Althans hij verwijlde zoo lang in de herberg om de deugdelijkheid van zijns zenders geldstukken te beproeven, dat toen hij eindelijk te *Fairyknowe* aankwam, het weinigje gezond verstand, dat hij nog bezat, geheel beneveld was en hij, in plaats van naar *Lord* EVANDALE te vragen, *Lady* MARGARETHA verlangde te spreken, wier naam hem beter in het geheugen lag, zoodat hij dan ook op de afwijzing van GUDYILL weder met den brief terugwaggelde, en slechts in een enkel opzicht MORTON'S lastgeving getrouw was gebleven, namelijk om den brief in geen verkeerde handen te geven.

Zoodra hij vertrokken was, trad EDITH in de zaal, even als *Lord* EVANDALE eene gedwongenheid aan den dag leggende, die *Lady* MARGARETHA, van niets anders bewust dan dat het huwelijk harer kleindochter wegens hare ongesteldheid verdaagd was, aan een kiesch gevoel van verlegenheid toeschreef, en waarin zij de jongelieden wilde te gemoet komen door een gesprek over onverschillige onderwerpen met *Lady* EMILY aan te knoopen. EDITH nam dit oogenblik te baat om met eene bevende stem haar verlangen aan *Lord* EVANDALE te kennen te geven, om hem onder vier oogen te spreken, waarop hij haar den arm bood, naar eene andere kamer geleidde aan de zaal belendende, en na haar een stoel geboden te hebben en zelf er een genomen te hebben, met ongeduld wachtte op hetgeen zij mede te deelen had.

«Ik ben diep bedroefd, Mylord,» — waren de eerste woorden die zij slechts met moeite kon uitbrengen, — «en ik weet niet hoe en waarmede ik mij bij u zal kunnen verontschuldigen.»

«Indien mijne tegenwoordigheid tot vermeerdering uwer onrust mocht strekken, EDITH,» zeide hij vriendelijk, «dan zult gij weldra daarvan ontslagen zijn.»

«Dus blijft gij bij uw besluit en wilt gij, tegen beter weten aan, en in weerwil van de smeekingen uwer vrienden, met het onvermijdelijk verderf dat u bedreigt voor oogen, de dolzinnige onderneming met die vermetele menschen doorzetten?»

«Verschoon mij, Freule BELLENDEN! mijne eer is er mede gemoeid en ik mag mij dus zelfs door uwe bezorgdheid niet laten weerhouden. Mijne paarden staan gezadeld en mijne krijgslieden zijn gereed, terwijl men op mijne komst te *Kylsith* wacht om het teeken tot den opstand te geven. Zoodra de eer mij roept, vrees ik ook geen gevaar,» vervolgde hij, hare hand vattende, «en al mocht ik uwe liefde niet verwerven, het zal mij toch een troost zijn, door u beklaagd te mogen sterven.»

«Ach, laat u door mij weerhouden en blijf toch hier,» zeide EDITH op een toon, die hem ter harte ging; «de tijd kan de zonderlinge gebeurtenissen, die mijn gemoed zoo zeer getroffen hebben, wellicht nog ophelderen en zoowel mijne geschokte zenuwen als mijn bewogen hart weder tot rust brengen. Stort u dus in geen dood en jammeren, maar blijf hier, om onze vriend en beschermer te zijn, en wil alles nog hopen van den tijd.»

«Neen, EDITH! het is te laat, en het zou trouwens ook onedelmoedig van mij zijn, uwe hartelijke vriendschap te misbruiken. Gij kunt mij immers niet beminnen. Een zoo diepe smart toch, die u zelfs de schim van den afgestorvene voor den geest kan roepen, is te sterk, dan dat hij alleen voor vriendschap en dankbaarheid zou kunnen wijken; maar al ware dit niet zoo, mijn lot is thans geworpen....»

Met alle teekenen van angst en vertwijfeling op het gelaat stormde CUDDIE op dit oogenblik, te midden van het gesprek, de kamer binnen. «Ach Mylord,» riep hij stamelend, «verberg u spoedig, zij hebben het huis bezet!»

«Zij? wie?» vroeg *Lord* EVANDALE.

«Eene bende ruiters, met BASIL OLIFANT aan het hoofd.»

«Ach ja, verberg u,» riep EDITH in de grootste ontsteltenis.

«Neen, bij al wat heilig is, neen!» riep *Lord* EVANDALE. «Welk recht heeft die vermetele mij aan te randen en in den weg te komen? Al had hij een geheel regiment bij zich, ik zal mij verdedigen. Zeg dat HALLIDAY en HUNTER terstond met de paarden op het plein komen, CUDDIE! En nu vaarwel, EDITH!»

Met die woorden drukte hij de geliefde teeder in de armen, ijlde, na zich van zijne zuster en *Lady* MARGARETHA, die hem nog wilden terughouden, losgerukt te hebben, het huis uit, en wierp zich dadelijk te paard.

Onder de huisgenooten heerschte nu de grootste verwarring, terwijl het vooral de vrouwen waren, die schreeuwende naar de voorvensters van het huis liepen en aldaar een tiental ruiters, van wie slechts twee tot den krijgsmansstand schenen te behooren, ontwaarden, die op het veld nabij CUDDIE's woning eerst stil hielden en dan zeer omzichtig naderden, als wilden zij de sterkte der verdedigers bespieden.

«Hij kan nog ontvluchten,» riep EDITH; «ja, hij heeft den zijweg maar in te slaan om nog te ontkomen.»

Lord EVANDALE wilde echter het gevaar, dat hij in zijn hoogmoed te gering achtte, trotseeren en beval zijne knechts hem te volgen, waarop de oude GUDYILL mede zijne wapenen ging zoeken en CUDDIE, een jachtgeweer grijpende, zijn gebieder te voet volgde.

Het was te vergeefs dat CUDDIE'S vrouw, die op het getier was komen aanloopen, haar man trachtte te weerhouden, door hem, als hij zich met vreemde zaken bemoeide, den dood met zwaard of strik voor oogen te houden. «Zwijg toch, drommelsche feeks!» snauwde hij haar voortspoedende na, «noemt gij het mij met vreemde zaken bemoeien, als men *Lord* EVANDALE onder mijne oogen ziet vermoorden!» Onderweg bedacht hij zich echter dat, nu GUDYILL nog niet kwam opdagen, hij het gansche voetvolk uitmaakte en oordeelde hij het raadzamer eene meer veilige standplaats achter de heg in te nemen, alwaar hij ook weldra, het geweer op den aanvoerder der vijandelijke bende gericht, schietvaardig stond.

De ruiters van BASIL OLIFANT hadden inmiddels, zoodra zij *Lord* EVANDALE zagen verschijnen, als om hem te omsingelen, een grooten halven kring om hem gevormd, in het midden waarvan BASIL zelf zich plaatste met nog drie andere welgewapende mannen, waaronder slechts twee dragonders, terwijl de derde als boer gekleed was, wiens gespierde gestalte, norsche gelaatstrekken en koelbloedige onversaagdheid hem weldra als den meest geduchten van allen deden beschouwen en in wien ieder, die hem ooit te voren zag, spoedig BALFOUR VAN BURLEY had herkend.

«Voorwaarts, mannen!» zeide EVANDALE tot zijn gevolg, «als wij met geweld worden aangerand, doet dan wat ik doen zal.»

Dit zeggende, reed hij op een korten galop op BASIL OLIFANT aan en had hij juist de vraag gereed, waarom men den weg voor hem versperd hield, toen OLIFANT uitriep: «Schiet den verrader neder!» en eensklaps vier karabijnen op hem werden afgeschoten, waarop de ongelukkige EVANDALE waggelde en nog naar zijne pistool grijpende, die hij toch niet meer in staat was af te vuren, doodelijk gewond van het paard zeeg. Tegelijkertijd hadden zijne volgelingen hunne karabijnen aangelegd. De eene vuurde in het wild, maar de tweede, HALLIDAY, een bedaard en geoefend krijgsman, gaf vuur op INGLIS, dien hij nedervelde, en werd *Lord* EVANDALE nog krachtiger gewroken, daar op hetzelfde oogenblik een schot van achter de heg viel, dat de hersenpan van BASIL OLIFANT doorboorde.

Door die ernstige wraakneming ontsteld, schenen zijne overige volgelingen te weifelen, uitgezonderd BURLEY, wiens drift door den strijd geheel en al ontvlamd was en die, schuimbekkende van woede, onder den uitroep: «Verdelgt de Midianieten!» met het zwaard in de vuist naar HALLIDAY wilde rennen, toen plotseling de hoefslag van paarden op den straatweg van *Glasgow* werd gehoord en eene ruiterbende Hollandsche dragonders, door hun overste WITTEBOL aangevoerd en door MORTON en een vrederechter vergezeld, op de kampplaats verscheen.

Een ieder gehoorzaamde nu onverwijld aan de opeisching, om in naam van Koning WILLEM de wapenen neder te leggen; alleen BURLEY zocht zich nog door een stoute vlucht te redden en werd door eenige dragonders vervolgd, van wie alleen twee hem eenigszins nabij schenen te kunnen komen. Zoodra hij dit zag, keerde hij zich eensklaps om en vuurde hij zijne pistolen met zooveel juistheid af, dat hij den een doodelijk kwetste en het paard van den ander doorschoot, waarop hij in allerijl naar de Bothwelsche brug reed, maar de poort aldaar zorgvuldig bewaakt en gesloten vindende, keerde hij plotseling van daar terug om naar eene plaats van de rivier te ijlen, die hij dacht te kunnen doorwaden, en waar hij zich onder het gefluit der kogels zijner vervolgers in den stroom wierp.

Reeds bevond hij zich midden in de rivier, toen hij door twee kogels ge-

troffen werd, die hem ernstig verwondden, waarop hij zijn paard in den stroom deed zwenken en naar den oever, dien hij verlaten had, terugkeerde, met de hand wenkende, als wilde hij zich overgeven, zoodat de ruiters met vuren ophielden en twee hunner een eindwegs in het water reden om hem te grijpen en te ontwapenen. Maar toen bleek het alras, dat hij met zijn list in plaats van eigen behoud slechts wraak op het oog had gehad. Hij naderde althans de ruiters en hieuw met inspanning van alle krachten zoodanig den een op het hoofd, dat deze bewusteloos van zijn paard tuimelde, terwijl hij den ander, een gespierden krijgsman, die hem inmiddels gegrepen had, wederkeerig, gelijk een stervende tijger zijn buit, bij de keel pakte, waarop beiden van den zadel gleden, in de rivier vielen en door den stroom werden medegesleept.

Voortdrijvende, lieten zij een bloedig spoor op de watervlakte na, terwijl men hen tweemaal het hoofd zag opsteken, en tevens opmerkte hoe de Hollander al zwemmende nog den oever trachtte te bereiken, maar door BURLEY zoodanig werd vastgeklampt, dat diens zucht naar wraak al te duidelijk doorstraalde en hij niet rustte voor hij zijne prooi mede in het verderf had gesleept.

Toen hunne lijken later op een tamelijken afstand uit de rivier werden opgehaald, kon men BURLEY'S greep niet losmaken zonder diens handen af te houwen, zoodat zij beiden in een vluchtig gedolven graf werden geworpen, dat nog heden ten dage door een ruwen steen en een nog ruwer opschrift voor het nageslacht kenbaar gebleven is 1).

Op hetzelfde oogenblik dat de ziel van dien somberen dweeper in het schimmenrijk verdween, had ook de dappere en edelhartige EVANDALE den geest gegeven. Den toestand van zijn stervenden vriend ziende, was MORTON dadelijk van het paard gesprongen om hem de laatste hulp te bieden, en had EVANDALE, die hem scheen te herkennen en vurig de hand drukte, hoewel hij niet meer spreken kon, door teekenen te kennen gegeven, dat hij in huis wilde gebracht worden, waaraan met de grootste behoedzaamheid werd voldaan, zoodat hij zich weldra door zijne weeklagende vrienden zag omringd.

Hartroerender dan *Lady* EMILY'S luidruchtige klachten waren, was de innige, stille droefheid van EDITH, die voor den stervende lag neergebogen en niet eer gewaar werd, dat het lot haar den eenen getrouwen minnaar ontroovende, haar den ander als uit het graf teruggaf, dan toen *Lord* EVANDALE beider handen greep, die liefderijk samenvouwde, vervolgens het hoofd verhief als wilde hij des hemels zegen over hen afsmeeken en daarna weder terugzonk, om in hetzelfde oogenblik den geest te geven.

---

1) Het grafschrift luidt als volgt:

Hier ligt een heilige en bisschopsvijand
JOHN BURLEY VAN BALFOUR geheten,
Die eenmaal opstond om met moordnaarsband
Het oude Geloofsverbond te wreken.
Hij bracht in *Fyle* op de groote heide
Den ouden JACOB SHARPE om 't leven,
Terwijl hij zelf een graf vond in de *Clyde*,
Waar 't Hollandsch lood hem deed sneven.

BESLUIT.

Aanvankelijk wilde ik mij de taak van een slot-hoofdstuk besparen, het aan de verbeelding mijner lezers overlatende wat na *Lord* EVANDALE'S dood noodwendig gebeuren moest, toen ik begreep dat ik geen enkel voorbeeld ter mijner verontschuldiging zou kunnen aanhalen, indien ik iets waagde in te voeren, dat wellicht voor den lezer en schrijver even gemakkelijk zou zijn. Daardoor bevond ik mij in geene geringe verlegenheid, en rekende het dus een geluk, kort daarna op de thee genoodigd te worden bij Mejuffrouw MARTHA BUSKBODY, eene jonge dame, die reeds sinds veertig jaar met het beste gevolg het beroep van modemaakster te *Gandercleugh* uitoefende en die ik wist, dat in dergelijke geschiedenissen altoos veel smaak had gehad. Haar verzocht ik de losse vellen, die ik haar des morgens zond, eens door te bladeren, en mij door de ondervinding voor te lichten, die ik zeker wist dat zij ruimschoots moest hebben opgedaan, daar zij de drie leesbibliotheken van *Glandercleugh* en die der nabij gelegen plekjes geheel had doorgelezen.

Des avonds met een kloppend hart bij haar komende, vond ik haar onuitputtelijk in hare loftuitingen. «Ik heb weinig geschiedenissen gelezen,» zeide zij, haren bril afvegende, «die mij zoo zeer getroffen hebben, die van JEMMY en JENNY JESSAMY alleen uitgezonderd, welke dan ook vol gevoel zijn. Maar uwe bedoeling om een behoorlijk slot weg te laten, gaat niet aan. Tast vrij in het midden uwer verhalen onze zenuwen zoo sterk aan als gij wilt, maar laat het einde, tenzij gij het genie van den schrijver van JULIA DE ROUBIGNÉ hebt, nooit al te droevig wezen. Laat ons in het laatste hoofdstuk een weinig zonneschijn zien; dat is volstrekt noodzakelijk.» —

«Niets zou gemakkelijker zijn, Mejuffrouw, dan aan uw verlangen te voldoen, want de lieden waarin gij wellicht belang stelt, leefden nog lang en gelukkig en kregen veel zonen en dochteren.

«Het is onnoodig, Mijnheer,» zeide zij met een afkeurend hoofdschudden, «ons veel van hunne echtelijke zegeningen te verhalen; gij moet ons hun geluk alleen eenigszins in het verschiet doen zien.»

«Het zal u toch niet onbewust zijn, Mejuffrouw, dat even als uwe thee, hoe voortreffelijk ook, bij het laatste aftreksel slapper en smakeloozer wordt, zoo ook elk verhaal, naar mate de schrijver het einde nadert, veel van zijn belang verliest, en evenmin als nu uwe thee mijns inziens smakelijker wordt door de lafzoete suiker, die men gewoonlijk op den bodem van het kopje vindt, zoo kan eene geschiedenis, die geëindigd is en daardoor veel van den prikkel der nieuwsgierigheid verloren heeft, kwalijk belangwekkender worden, hoe kwistig ook de schrijver daarbij alle bloemrijke taal in zijn bezit, bezigde in het verhalen van allerlei kleine bijzonderheden, die ieder lezer schier zelf reeds heeft kunnen gissen.

«Daarmede komt gij niet vrij, Mijnheer PATTIESON!» zeide zij, «want ik moet bekennen dat gij uwe eerste geschiedenis 1) al zeer haastig en onbehendig hebt afgehandeld, zoo zelfs dat als mijn jongste leermeisje in haren arbeid zoo slordig hare taak had volbracht, ik haar de les zou hebben gelezen, en als gij nu dit niet herstelt, door ons thans alles aangaande het huwelijk van MORTON en EDITH mede te deelen, en ook wat er van de andere personen der geschiedenis, van *Lady* MARGARETHA af tot GUSE GIBBIE toe, geworden is, dan zal niemand kunnen zeggen, dat gij uwe taak behoorlijk hebt afgewerkt.»

«Wel Juffrouw MARTHA!» antwoordde ik, «mijn voorraad aan stof is inderdaad nog zoo groot dat, als ge geene wijdloopige bijzonderheden van mij eischt, ik uwe nieuwsgierigheid ruimschoots bevredigen kan.»

«Vooreerst dan,» vroeg zij, «want dat is de hoofdzaak, kreeg *Lady* MARGARETHA haren rijkdom en haar kasteel weder terug?»

«Ja, en wel zeer gemakkelijk, namelijk als erfgename van haren waardigen neef BASIL OLIFANT, die zonder testament stierf en dus door zijn dood eene bloedverwante verrijkte, die hij gedurende zijn leven met de boosaardigste snoodheid had vervolgd. Daardoor kon ook de oude JOHN GUDYILL weder zijn ambt aanvaarden en zich als een man van groot gezag beschouwen, terwijl niemand zoo verblijd was als CUDDIE, die de landerijen van *Tillietudlem* weder beploegen en zich in zijne oude woning vestigen kon. Hij zocht er echter nooit mede te pralen, dat hij het gelukkige schot gedaan had, waardoor de burgvoogdes hare landgoederen en hij zijne geliefkoosde hut weder gekregen had, want BASIL OLIFANT was toch, zeide hij tegen JENNY, die zijne eenige vertrouwde was, de neef van hun gebiedster en een groot heer, die wel is waar, naar hij hoorde, tegen de wet gehandeld en geen bevel van aanhouding noch eenige dagvaarding tegen *Lord* EVANDALE vertoond had, maar het was maar beter, meende hij, er van te zwijgen, en dit deed hij ook, zeer behendig het gerucht bevestigende, dat de oude GUDYILL de daad volbracht had, welk getuigenis hem menige flesch brandewijn van den keldermeester verschafte, die geenszins als CUDDIE denkende, zijne dappere daden veeleer zocht te vergrooten dan te verbergen. Ook voor de blinde weduwe en de kleine gids naar de spelonk werd behoorlijk zorg gedragen.»

«Maar wat heeft dit alles met het voornaamste, het huwelijk der hoofdpersonen, te maken?» vroeg Juffrouw BUSKBODY, ongeduldig met de vingers op haar snuifdoos trommelende.

«Aangezien MORTON en Freule BELLENDEN den zwaren rouw over *Lord* EVANDALE hadden aangenomen, werd hunne echtvereeniging nog eenige maanden uitgesteld, maar daarna traden zij in het huwelijk.»

«Niet zonder toestemming van *Lady* MARGARETHA BELLENDEN, hoop ik; want ik houd alleen van de boeken waarin men de jeugd de behoorlijke achting voor de ouders inprent. Wel mogen zij in het geheim op elkander verlieven, daar dit tot het belangwekkende der geschiedenis behoort, maar eindelijk moesten zij toch de ouderlijke goedkeuring verwerven, even als zelfs de oude DELVILLE in 't eind CECILIA opnam, hoewel zij van zeer geringe afkomst was.»

«En zoo liet *Lady* MARGARETHA zich ook eindelijk ten gunste van MORTON overhalen, ofschoon zijn vader, de oude *Covenanter*, haar een tijdlang nog zwaar op het hart lag. Maar daar EDITH haar eenige hoop was en zij wenschte haar gelukkig te zien, en MORTON, of MELVILLE MORTON, zoo

1) De zwarte dwerg.

als men hem gewoonlijk noemde, trouwens in groote achting stond en in elk ander opzicht eene zeer goede partij was, overwon zij eindelijk hare vooroordeelen en troostte zij zich met het denkbeeld, dat de huwelijken in den hemel worden gesloten, welke opmerking Zijne Majesteit KAREL II ook, naar zij zeide, gemaakt had, toen zij hem de beeltenis van haren grootvader FERGUS, den derden graaf van TORNWOOD, den schoonsten man van zijn tijd, en die van de gravin JANE, zijne tweede echtgenoote, die een bult en slechts één oog had, liet zien. Zijne Majesteit zeide dit, voegde zij er bij, op dien gedenkwaardigen morgen toen hij het ontbijt....»

«Welnu,» viel Juffrouw BUSKBODY mij in de rede, «indien zij zoodanig gezag tot inwilliging van het onvoegzame huwelijk had, dan valt er ook niets meer op te zeggen; doch hoe liep het met Juffrouw — hoe heet zij — de oude huishoudster af?»

«Met Juffrouw WILSON? Zij was misschien de gelukkigste van allen, want slechts eens in het jaar gaven MORTON en zijne echtgenoote een luisterrijk gastmaal in de groote pronkkamer, maar bij die gelegenheid liet de oude huishoudster de behangsels en tapijten in vollen glans schitteren en deed zij de reusachtige koperen kandelaars met lauweren omkranst op de tafel prijken, welke toebereidselen haar zes maanden van het jaar bezig hielden, terwijl zij daarna gedurende de overige zes maanden genoeg te doen had, om elk spoor van wanorde weder uit de pronkzaal te doen verdwijnen.»

«En NIEL BLANE?»

«Hij bereikte een gezegenden ouderdom, dronk bier, wijn en brandewijn met gasten van allerlei geloofsbelijdenis, speelde de deuntjes van iedere staatspartij, die bovendreef, en stierf in 't eind zoo rijk, dat JENNY een landjonker huwde die geen enkel hanengevecht oversloeg. Nu zult gij toch, hoop ik, wel niets meer te vragen hebben, want waarlijk.....»

«GUSE GIBBIE, Mijnheer! GUSE GIBBIE, wiens boodschappen zoo belangrijk waren voor de hoofdpersonen onzer geschiedenis?»

«Bedenk toch, waarde Juffrouw BUSKBODY, dat zelfs het geheugen der beroemde SCHEHERAZADE, die uitnemendste van alle verhaalsters, niet bij machte was iedere kleine bijzonderheid te onthouden. Het lot van onzen GUSE GIBBIE is mij niet nauwkeurig bekend, maar ik geloof dat het dezelfde persoon is, die voor het stelen van gevogelte te Hamilton, onder den naam van GIBBIE DUDDEN gegeeseld werd.»

Ziende dat Juffrouw BUSKBODY haren linkervoet op het hek vóor het vuur plaatste, het rechterbeen er over heen kruiste, en met den rug in den stoel leunende de oogen ten hemel sloeg, vreesde ik dat zij mij nog meer vragen zou doen en greep dus ijlings naar hoed en stok, eer de geest der vitzucht haar met nieuwe stof tot onderzoek bezield had. Gedoog ook gij, goedgunstige lezer, dat ik vriendelijk afscheid van u neem en u mijn hartelijken dank betuig voor het geduld, dat u tot hier gebracht heeft.

EINDE